

รายงาน
วัดสามวิหาร (AY'01:SWH)
ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โครงการบูรณะ จัดแสดง และปรับปรุงภูมิทัศน์
โบราณสถานบริเวณคลองสระบัว

เสนอ
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘
กรมศิลปากร

โดย
ทชก. พรอนันท์ก่อสร้าง
บึงบประมาณ 2544

รายงาน
วัดสามวิหาร (AY'01: SWH)
ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โครงการบูรณะ จัดแสดง และปรับปรุงภูมิทัศน์
โบราณสถานบริเวณคลองสระบัว

เสนอ
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3
กรมศิลปากร

โดย
หจก.พรอนันท์ก่อสร้าง
ปีงบประมาณ 2544

อนันตนาการจาก
อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

กานำ

รายงานการขุดค้น ขุดแต่ง โบราณสถานวัดสามวิหาร ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเล่มนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการบูรณะ จัดแสดง และปรับปรุงภูมิทัศน์ โบราณสถานบริเวณคลองสระบัว ได้จัดทำขึ้นตามสัญญาเลขที่ 1/2544 ซึ่งห้างหุ้นส่วนจำกัด พรอนันท์ก่อสร้าง ได้ทำไว้กับสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2544

งานภายใต้โครงการฯนี้ นอกจากดำเนินงานขุดค้น ขุดแต่ง โบราณสถานวัดสามวิหารและ ออกแบบเพื่อการบูรณะแล้ว ยังประกอบด้วยงานอื่นๆ อีกดังนี้คือ

1. งานขุดค้น ขุดแต่ง และออกแบบเพื่อการบูรณะ โบราณสถานวัดใหม่ ต.ท่าवासูกรี อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา
2. งานขุดค้น ขุดแต่ง และออกแบบเพื่อการบูรณะ วัดแม่ นางปลื้ม ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา
3. งานจัดทำ วัสดุทัศน ธิ่องบทบาทของช่างในสมัยอยุธยา
4. งานบูรณะวัด โลกพระยา (ร้าง) ต.ลุมพลี อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา
5. งานบูรณะ และปรับปรุงภูมิทัศน์เนิน โบราณสถานด้านหน้าตำหนักเพนียด และงานจัดแสดงภายในตำหนักเพนียด

6. งานจัดพิมพ์เอกสาร ประชาสัมพันธ์ แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผา จ. พระนครศรีอยุธยา

เนื่องจากงานภายใต้โครงการฯนี้ มีความหลากหลายมาก ดังที่กล่าวมา งานเอกสารเล่มนี้ จึงเป็นเพียงการศึกษาวิเคราะห์ทางด้าน โบราณคดี และประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ โบราณสถานวัดสามวิหาร ภายหลังการดำเนินงานขุดค้น ขุดแต่งเสร็จสิ้นลงแล้วเท่านั้น จึงหวังว่าเอกสารเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ในเชิงประวัติศาสตร์ โบราณคดี ในช่วงสมัยอยุธยาตอนกลาง ต่อต้นสมัยรัตน โกสินทร์ ได้เป็นอย่างดี ด้วยในขณะที่ขุดแต่งศึกษานั้น ได้พบหลักฐานทางด้าน โบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก ที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ถึงช่วงสมัยแห่งการก่อสร้าง และความสัมพันธ์กับบริเวณอื่น

ห้างหุ้นส่วนจำกัดพรอนันท์ก่อสร้าง ขอแสดงความขอบคุณ ต่อสำนักงาน โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 และ อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ที่ได้กรุณาเสนอแนะ และให้ความคิดเห็นในเชิงวิชาการ ตลอดจนการเข้าควบคุมงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานงาน โบราณคดีอย่างเคร่งครัด จึงหวังว่าเอกสารเล่มนี้ คงจะมีประโยชน์ ต่อผู้สนใจศึกษาเรื่องราวในทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ได้ในระดับหนึ่ง

ห้างหุ้นส่วนจำกัด พรอนันท์ก่อสร้าง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
สารบัญเรื่อง	3
สารบัญแผนที่	7
สารบัญแผนผัง	7
สารบัญตาราง	10
สารบัญภาพถ่ายเส้น	11
สารบัญภาพถ่าย	14
บทนำ	23
ความเป็นมาของโครงการ	23
บทที่ 1 การดำเนินงานขุดแต่งโบราณสถานและการขุดค้นทางโบราณคดี	25
1.1 ที่ตั้ง	25
1.2 สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน	25
1.3 การวางผังหลุมขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี	28
1.4 เทคนิคการขุดแต่งโบราณสถาน	29
1.5 เทคนิคการขุดค้นทางโบราณคดี	29
1.6 การเก็บหลักฐานทางโบราณคดี	29
บทที่ 2 โบราณสถานภายหลังการขุดแต่ง	31
2.1 สภาพทั่วไปและแผนผังของวัดโดยรวม	31
2.2 ลักษณะโบราณสถานภายหลังการขุดแต่งและเทคนิคการก่อสร้าง	32
2.2.1 เจดีย์ประธาน	32
2.2.2 เจดีย์รายล้อมุมไม้สิบสองแบบทรงเครื่อง	34
2.2.3 วิหารพระพุทธไสยาสน์	35
บทที่ 3 โบราณวัตถุและนิเวศน์วัตถุที่พบจากการขุดแต่ง	37
3.1 โบราณวัตถุที่เป็นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม	37
3.1.1 ประเภทดินเผา	37
3.1.1.1 อิฐ	37
3.1.1.2 แผ่นดินเผา	37
3.1.1.3 กระเบื้องมุงหลังคา	37
3.1.1.4 กระเบื้องเชิงชาย	38

3.1.2	ลวดลายปูนปั้น	40
3.2	โบราณวัตถุที่เป็นรูปเคารพทางศาสนา	57
3.2.1	พระพุทธรูปแบบลอยตัว	57
3.2.1.1	ประเภทสำริด	57
3.2.1.2	ประเภทหิน	71
3.2.1.3	ประเภทแก้ว	72
3.2.1.4	ประเภทเงิน	72
3.2.1.5	ประเภทดินเผา	72
3.2.2	พระพิมพ์	76
3.2.3	ขมวดพระเกศา	80
3.2.3.1	ขมวดพระเกศาปูนปั้น	80
3.2.3.2	ขมวดพระเกศาหินเผา	82
3.2.4	ตะกรุด	83
3.2.5	สิ่งค้ำขนาดเล็ก	84
3.3	โบราณวัตถุประเภทเครื่องมือเครื่องใช้	84
3.3.1	ตะปูโลหะ	84
3.3.2	เบ็ญจัน	85
3.3.3	เศษแก้ว	85
3.3.4	ลูกกระสุนดินเผา	85
3.3.5	เบ็ญจันดินเผาและหิน	86
3.3.6	ชิ้นส่วนเตาเชิงกราน	87
3.3.7	แท่งหินบดยา	87
3.4	ภาชนะดินเผา	87
3.5	เศษภาชนะดินเผา	93
3.6	โบราณวัตถุประเภทอื่นๆ	97
3.6.1	ตุ๊กตาหินเผา	97
3.6.2	เศษตะกรัน	98
3.6.3	เศษหิน	98
3.6.4	แผ่นตะกั่ว	99
3.6.5	เศษโลหะ	99
3.6.6	ชิ้นส่วนดินเผารูปเครื่องวงกลม	99

3.7	นิเวศน์วัตถุ	99
3.7.1	กระดุกมนุษย์	99
3.7.2	กระดุกสัตว์	100
3.7.3	เปลือกหอย	100
	เชิงอรรถท้ายบทที่ 3	108
บทที่ 4	การขุดค้นทางโบราณคดี	111
4.1	ตำแหน่งหลุมขุดค้น	111
4.2	ชั้นดินธรรมชาติ	112
4.3	ชั้นดินทางโบราณคดี	116
4.4	โบราณวัตถุที่พบจากการขุดค้น	117
4.4.1	อิฐ	117
4.4.2	กระเบื้องมุงหลังคา	117
4.4.3	เศษแผ่นหินชนวน	117
4.4.4	ก้อนศิลาแลงขนาดเล็ก	117
4.4.5	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปขนาดเล็ก	117
4.4.6	ตะปูโลหะ	117
4.4.7	เศษแก้ว	117
4.4.8	เบี้ยจัน	119
4.4.9	ภาชนะดินเผา	119
4.4.10	เศษภาชนะดินเผา	119
4.4.11	เตาเชิงกราน	120
4.4.12	เบี้ยดินเผา	120
4.4.13	ชิ้นส่วนสำริด	120
4.4.14	เศษโลหะรูปรังกระบอก	120
4.5	การวิเคราะห์และการแปลความ	120
4.6	สรุป	121
	เชิงอรรถท้ายบทที่ 4	126
บทที่ 5	การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบในเชิงประวัติศาสตร์โบราณคดี	
	และรูปทรงสันนิษฐาน	127
5.1	แผนผังวัด	127
5.2	เจดีย์ประธาน	128
5.2.1	การศึกษาองค์ประกอบของเจดีย์ตามสภาพของหลักฐาน	132

5.2.2	การศึกษาทางด้านรูปแบบและรูปทรงของเจดีย์	133
5.2.3	การศึกษาลวดลายประดับปูนปั้น	135
5.3	เจดีย์รายย่อมุมไม้สิบสองแบบทรงเครื่อง	135
5.4	วิหารพระพุทธไสยาสน์	139
	เชิงอรรถท้ายบทที่ 5	141
	บทที่ 6 สรุป	143
	บรรณานุกรม	145
	ภาคผนวก	147
	ทะเบียนถุ โบราณวัตถุ	149
	สัญญาจ้าง	173
	การศึกษาออกแบบเพื่อการบูรณะ	182
	แผนที่	197
	แผนผัง	198
	ภาพถ่ายเส้น	251
	ภาพถ่าย	290

สารบัญแผนที่และแผนผัง

แผนที่ที่ 1	แสดงตำแหน่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในแผนที่ประเทศไทย ระหว่างที่ 5137 IV ลำดับชุด L7017 พิกัดกริดที่ 47 PR687877	26
แผนที่ที่ 2	แผนที่พระนครศรีอยุธยา ฉบับพระยาโบราณราชธานินทร์ พ.ศ.2469	197
แผนผังที่ 1	หลุม P.1 ระดับที่ 4 (-190)CM.DT แสดงร่องรอยของอิฐที่พบ	185
แผนผังที่ 2	หลุม P.1 ระดับที่ 5 (-190)-(-200) CM.DT แสดงร่องรอยของแนวอิฐ และกลุ่มกระดุกสุนัข	186
แผนผังที่ 3	หลุม P.1 ระดับที่ 12 (-266) CM.DT แสดงร่องรอยของอิฐที่พบ	187
แผนผังที่ 4	หลุม P.1 ระดับที่ 15 (-290)-(-300) CM.DT แสดงร่องรอยของอิฐที่พบ	188
แผนผังที่ 5	หลุม P.1 ระดับที่ 18 (-320)-(-330) CM.DT แสดงร่องรอยการกระจายตัว ของอิฐที่พบ	189
แผนผังที่ 6	หลุม P.1 ระดับที่ 19 (-330)-(-340) CM.DT แสดงความต่อเนื่องของอิฐที่พบ	190
แผนผังที่ 7	หลุม P.1 ระดับที่ 25 (-390)-(-400) CM.DT แสดงร่องรอยของคินสีดำ และคินสีน้ำตาล	191
แผนผังที่ 8	หลุม P.1 ระดับที่ 26 (-400)-(-410) CM.DT แสดงความต่อเนื่องของคินสีดำ	192
แผนผังที่ 9	หลุม P.1 ระดับที่ 31 (-450) CM.DT แสดงตำแหน่งของร่องรอยผิควิสัยที่ 1 และคินสีดำ	193
แผนผังที่ 10	หลุม P.1 ระดับที่ 31 (-450)-(-460) CM.DT แสดงร่องรอยของอิฐที่พบ	194
แผนผังที่ 11	หลุม P.1 ระดับที่ 32 (-460) CM.DT แสดงร่องรอยความต่อเนื่องของ ร่องรอยผิควิสัยที่ 1 ที่มีเศษถ่านขนาดเล็กกระจายอยู่ภายใน	195
แผนผังที่ 12	หลุม P.1 ระดับที่ 34 (-480)-(-500) CM.DT แสดงร่องรอยความต่อเนื่อง ของร่องรอยผิควิสัยที่ 1	196
แผนผังที่ 13	แสดงชั้นดินหลุม P.1	198
แผนผังที่ 14	แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 1	199
แผนผังที่ 15	แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 1(ขยาย)	199
แผนผังที่ 16	แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 1(ขยาย 2)	199
แผนผังที่ 17	แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 2	199
แผนผังที่ 18	แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 3	200
แผนผังที่ 19	แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 4	200
แผนผังที่ 20	แผนผังวัดพุทไธสวรรย์	201
แผนผังที่ 21	แผนผังวัดมเหยงค์	202

แผนผังที่ 22	แผนผังวัดพระศรีสรรเพชญ์	203
แผนผังที่ 23	แผนผังวัดวรเชษฐาราม	204
แผนผังที่ 24	ผังบริเวณ	205
แผนผังที่ 25	ผังก่อนการขุดแต่ง แปลนเจดีย์ประธาน	206
แผนผังที่ 26	ผังก่อนการขุดแต่ง ด้านทิศเหนือเจดีย์ประธาน	207
แผนผังที่ 27	ผังก่อนการขุดแต่ง ด้านทิศตะวันตกเจดีย์ประธาน	208
แผนผังที่ 28	ผังก่อนการขุดแต่ง ด้านทิศใต้เจดีย์ประธาน	209
แผนผังที่ 29	ผังก่อนการขุดแต่ง ด้านทิศตะวันออกเจดีย์ประธาน	210
แผนผังที่ 30	เจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศใต้ และทิศเหนือ สภาพก่อนการขุดแต่ง	211
แผนผังที่ 31	เจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตก สภาพก่อนการขุดแต่ง	212
แผนผังที่ 32	แปลนวิหารพระนอนสภาพก่อนการขุดแต่ง	213
แผนผังที่ 33	วิหารพระพุทธรูปไสยาสน์สภาพก่อนการขุดแต่ง	214
แผนผังที่ 34	วิหารพระพุทธรูปไสยาสน์สภาพก่อนการขุดแต่ง	215
แผนผังที่ 35	ผังบริเวณ	216
แผนผังที่ 36	เจดีย์ประธานหลังขุดแต่ง	217
แผนผังที่ 37	เจดีย์ประธานหลังขุดแต่งด้านทิศเหนือ	218
แผนผังที่ 38	เจดีย์ประธานหลังขุดแต่งด้านทิศใต้	219
แผนผังที่ 39	เจดีย์ประธานหลังขุดแต่งด้านทิศตะวันออก	220
แผนผังที่ 40	เจดีย์ประธานหลังขุดแต่งด้านทิศตะวันตก	221
แผนผังที่ 41	แผนผังแสดงแนวอิฐต่างๆ ที่พบบริเวณเจดีย์ประธาน	222
แผนผังที่ 42	เจดีย์ทรงเครื่อง ก่อนและหลังขุดแต่ง	223
แผนผังที่ 43	เจดีย์ทรงเครื่อง หลังขุดแต่ง	224
แผนผังที่ 44	เจดีย์ทรงเครื่อง หลังขุดแต่ง	225
แผนผังที่ 45	วิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ หลังการขุดแต่ง	226
แผนผังที่ 46	วิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ หลังการขุดแต่ง	227
แผนผังที่ 47	วิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ หลังการขุดแต่ง	228
แผนผังที่ 48	วิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ รูปตัดตามขวาง	229
แผนผังที่ 49	แผนผังหลุมขุดตรวจและหลุมขุดค้น	230
แผนผังที่ 50	แผนผังวัดระฆะที่แรก	231
แผนผังที่ 51	แผนผังวัดระฆะที่สอง	232
แผนผังที่ 52	เจดีย์ประธานแบบวิเคราะห์ สมัยที่ 1	233
แผนผังที่ 53	เจดีย์ประธานแบบวิเคราะห์ สมัยที่ 1	234

แผนผังที่ 54	เจดีย์ประธานแบบวิเคราะห์ สมัยที่ 2	235
แผนผังที่ 55	เจดีย์ประธานแบบวิเคราะห์ สมัยที่ 2	236
แผนผังที่ 56	เจดีย์ประธานแบบวิเคราะห์ สมัยที่ 3	237
แผนผังที่ 57	เจดีย์ประธานแบบวิเคราะห์ สมัยที่ 3	238
แผนผังที่ 58	เจดีย์ประธานแบบวิเคราะห์ สมัยที่ 4	239
แผนผังที่ 59	เจดีย์ประธานแบบวิเคราะห์ สมัยที่ 4	240
แผนผังที่ 60	เจดีย์ทรงเครื่อง แบบวิเคราะห์	241
แผนผังที่ 61	วิหารพระพุทธรไสยาสน์ แบบวิเคราะห์	242
แผนผังที่ 62	วิหารพระพุทธรไสยาสน์ แบบวิเคราะห์	243
แผนผังที่ 63	เจดีย์ประธาน แบบบูรณะ	244
แผนผังที่ 64	เจดีย์ประธาน แบบบูรณะ	245
แผนผังที่ 65	เจดีย์ประธาน แบบบูรณะ	246
แผนผังที่ 66	เจดีย์ประธาน แบบบูรณะ	247
แผนผังที่ 67	เจดีย์ทรงเครื่อง แบบบูรณะ	248
แผนผังที่ 68	เจดีย์ทรงเครื่อง แบบบูรณะ	249

สารบัญตาราง

ตารางที่ 3.1	แสดงสภาพและรายละเอียดของกลุ่มลวดลายปูนปั้น	40
ตารางที่ 3.2	แสดงสภาพและรายละเอียดของพระพุทธรูปลอยตัวประเภทลำริดและฐาน	57
ตารางที่ 3.3	แสดงสภาพและรายละเอียดของประติมากรรมดินเผา	74
ตารางที่ 3.4	แสดงสภาพและรายละเอียดของพระพิมพ์	76
ตารางที่ 3.5	แสดงปริมาณการกระจายตัวของขมวดพระเศสาศาปูนปั้น	81
ตารางที่ 3.6	แสดงปริมาณการกระจายตัวของขมวดพระเศสาศาดินเผา	82
ตารางที่ 3.7	แสดงสภาพและรายละเอียดเชิงปริมาณของลูกกระสุนดินเผา	85
ตารางที่ 3.8	แสดงสภาพ ขนาดและรายละเอียดเชิงปริมาณของเบี้ยดินเผาและหิน	86
ตารางที่ 3.9	แสดงรายละเอียดเชิงปริมาณของเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดา จัด กลุ่มตามสีที่พบจากการขุดแต่ง	101
ตารางที่ 3.10	แสดงรายละเอียดเชิงปริมาณของเศษภาชนะดินเผาที่พบจากการขุดแต่ง	102
ตารางที่ 4.1	แสดงปริมาณเศษกระเบื้องมุงหลังคา ที่พบจากหลุมขุดค้น S36E44	118
ตารางที่ 4.2	แสดงปริมาณเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดา โดยจัดกลุ่มตามสีของหลุม ขุดค้นS36E44	123
ตารางที่ 4.3	แสดงปริมาณเศษภาชนะดินเผาที่พบจากหลุมขุดค้นS36E44	124

สารบัญภาพถ่ายเส้น

ภาพถ่ายเส้นที่ 1 . ตัวอย่างกระเบื้องมุงหลังคาประเภทเกล็ดเต่า	251
ภาพถ่ายเส้นที่ 2 . ตัวอย่างกระเบื้องเชิงชายประเภทลายดอกบัว และลายเทพพนม	251
ภาพถ่ายเส้นที่ 3 . ชิ้นส่วนประติมากรรมรูปสิงห์ปูนปั้น	252
ภาพถ่ายเส้นที่ 4 . ลายกระจั่งปฎิญาณปูนปั้น	252
ภาพถ่ายเส้นที่ 5 . ตัวอย่างลายกระจั่งขนาดเล็ก กระหนก และลายประจ๋ายามปูนปั้น	253
ภาพถ่ายเส้นที่ 6 . ชิ้นส่วนประติมากรรมรูปสิงห์ปูนปั้น หรือเสาดัดกับผนังปูนปั้น	253
ภาพถ่ายเส้นที่ 7 . ตัวอย่างลายกระจั่งขนาดเล็ก กระหนกปูนปั้น และชิ้นส่วนหน้ากาล	254
ภาพถ่ายเส้นที่ 8 . ตัวอย่างลายกระจั่งขนาดเล็ก กระหนกปูนปั้น	254
ภาพถ่ายเส้นที่ 9 . ลายดอกกลมสลับลายดอกกริปูนปั้น	255
ภาพถ่ายเส้นที่ 10 . ชิ้นส่วนเท้าสิงห์ปูนปั้น	255
ภาพถ่ายเส้นที่ 11 . ลายช่อหางโต และลายกระหนกปูนปั้น	256
ภาพถ่ายเส้นที่ 12 . กลีบบัวปูนปั้น	256
ภาพถ่ายเส้นที่ 13 . ชิ้นส่วนลายกระหนกปูนปั้น	257
ภาพถ่ายเส้นที่ 14 . ลายดอกไม้แปดแฉกปูนปั้น	257
ภาพถ่ายเส้นที่ 15 . ลายกระจั่งปฎิญาณปูนปั้น	258
ภาพถ่ายเส้นที่ 16 . ชิ้นส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 2)	258
ภาพถ่ายเส้นที่ 17 . ชิ้นส่วนพระบาทของพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 5)	259
ภาพถ่ายเส้นที่ 18 . พระชัยมงคลสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 7)	259
ภาพถ่ายเส้นที่ 19 . พระชัยมงคลสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 8)	260
ภาพถ่ายเส้นที่ 20 . ฐานพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 9)	260
ภาพถ่ายเส้นที่ 21 . ส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 10)	261
ภาพถ่ายเส้นที่ 22 . ส่วนพระพักตร์พระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 11)	261
ภาพถ่ายเส้นที่ 23 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 12)	262
ภาพถ่ายเส้นที่ 24 . ส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 13)	262
ภาพถ่ายเส้นที่ 25 . ส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 16)	263
ภาพถ่ายเส้นที่ 26 . ชิ้นส่วนพระบาทของพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 17)	263
ภาพถ่ายเส้นที่ 27 . ส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 19)	264
ภาพถ่ายเส้นที่ 28 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 20)	264
ภาพถ่ายเส้นที่ 29 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 21)	265
ภาพถ่ายเส้นที่ 30 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 22)	265

ภาพถ่ายเส้นที่ 31 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข23)	266
ภาพถ่ายเส้นที่ 32 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข31)	266
ภาพถ่ายเส้นที่ 33 . ชิ้นส่วนพระบาทของพระพุทธรูปสำริด(โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 26)	267
ภาพถ่ายเส้นที่ 34 . ส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 27)	267
ภาพถ่ายเส้นที่ 35 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 28)	268
ภาพถ่ายเส้นที่ 36 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 29)	268
ภาพถ่ายเส้นที่ 37 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 30)	269
ภาพถ่ายเส้นที่ 38 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 31)	269
ภาพถ่ายเส้นที่ 39 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 32)	270
ภาพถ่ายเส้นที่ 40 : ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 33)	270
ภาพถ่ายเส้นที่ 41 . พระชัยมงคลสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 37)	270
ภาพถ่ายเส้นที่ 42 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 38)	271
ภาพถ่ายเส้นที่ 43 . ชิ้นส่วนฐานสิงห์สำริด	271
ภาพถ่ายเส้นที่ 44 . พระพุทธรูปขนาดเล็กเนื้อชิน(โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 6)	272
ภาพถ่ายเส้นที่ 45 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปแก้วสีเหลือง	272
ภาพถ่ายเส้นที่ 46 . ส่วนเศียรพระพุทธรูปดินเผาบุเงิน (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 14)	272
ภาพถ่ายเส้นที่ 47 . ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา	273
ภาพถ่ายเส้นที่ 48 . ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง	273
ภาพถ่ายเส้นที่ 49 . ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง	274
ภาพถ่ายเส้นที่ 50 . ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง	274
ภาพถ่ายเส้นที่ 51 . ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง	275
ภาพถ่ายเส้นที่ 52 . ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง	275
ภาพถ่ายเส้นที่ 53 . ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา	276
ภาพถ่ายเส้นที่ 54 . ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 25)	276
ภาพถ่ายเส้นที่ 55 . ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา	277
ภาพถ่ายเส้นที่ 56 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 1	277
ภาพถ่ายเส้นที่ 57 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 2	278
ภาพถ่ายเส้นที่ 58 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 3	278
ภาพถ่ายเส้นที่ 59 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 6	279
ภาพถ่ายเส้นที่ 60 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 7	279
ภาพถ่ายเส้นที่ 61 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 8	280
ภาพถ่ายเส้นที่ 62 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 9	280

ภาพลายเส้นที่ 63 . ภาพขณะดินเผาหมายเลข 10	281
ภาพลายเส้นที่ 64 . ภาพขณะดินเผาหมายเลข 11	281
ภาพลายเส้นที่ 65 . ภาพขณะดินเผาหมายเลข 12	282
ภาพลายเส้นที่ 66 . ภาพขณะดินเผาหมายเลข 13	282
ภาพลายเส้นที่ 67 . ภาพขณะดินเผาหมายเลข 16	283
ภาพลายเส้นที่ 68 . ภาพขณะดินเผาหมายเลข 17	283
ภาพลายเส้นที่ 69 . ภาพขณะดินเผาหมายเลข 18	284
ภาพลายเส้นที่ 70 . ภาพขณะดินเผาหมายเลข 18	284
ภาพลายเส้นที่ 71 . ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน จ.สุพรรณบุรี	285
ภาพลายเส้นที่ 72 . เศษภาชนะดินเผาทรงถ้วยเนื้อละเอียด	285
ภาพลายเส้นที่ 73 . ตะกรุดสำริด	285
ภาพลายเส้นที่ 74 . ชิ้นส่วนศิรษะตุ๊กตาดินเผารูปเด็ก (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 1)	286
ภาพลายเส้นที่ 75 . ชิ้นส่วนศิรษะตุ๊กตาดินเผารูปบุรุษ (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 15)	286
ภาพลายเส้นที่ 76 . ชิ้นส่วนศิรษะตุ๊กตาดินเผารูปเด็ก (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 18)	287
ภาพลายเส้นที่ 77 . ชิ้นส่วนศิรษะตุ๊กตาดินเผารูปสตรี (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 36)	287
ภาพลายเส้นที่ 78 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริดหลุม P-1	288
ภาพลายเส้นที่ 79 . ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาทรงกระปุก เนื้อละเอียด เขียนสีดำได้เคลือบ หลุม P - 1	288
ภาพลายเส้นที่ 80 . ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาทรงกระปุกเคลือบสีน้ำตาลหลุม P-1	289
ภาพลายเส้นที่ 81 . ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาทรงถ้วยเคลือบสีเขียวหลุม P-1	289

สารบัญภาพถ่าย

ภาพที่ 1	เจดีย์ประธานด้านใต้ก่อนชุดแต่ง	290
ภาพที่ 2	บริเวณพื้นที่ด้านใต้ของเจดีย์ประธาน	290
ภาพที่ 3	ทางเดินระหว่างเจดีย์ประธานและวิหารพระนั่ง	291
ภาพที่ 4	วิหารพระนั่งด้านใต้	291
ภาพที่ 5	ทางเดินด้านข้างของวัด	292
ภาพที่ 6	ขณะปฏิบัติงานเจดีย์ประธานด้านตะวันตกเฉียงใต้	292
ภาพที่ 7	การทับถมของดินที่ฐานของเจดีย์ประธานมุมตะวันตกเฉียงใต้	293
ภาพที่ 8	การทับถมของดินที่ฐานของเจดีย์ประธานมุมตะวันตกเฉียงเหนือ	293
ภาพที่ 9	การทับถมของดินที่ฐานของเจดีย์ประธานมุมตะวันออกเฉียงเหนือ	294
ภาพที่ 10	ขณะปฏิบัติงานการตั้งนั่งร้านมุมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ประธาน	294
ภาพที่ 11	ขณะปฏิบัติงานทำความสะอาดเจดีย์ประธานด้านใต้	295
ภาพที่ 12	ขณะปฏิบัติงานปรับพื้นที่ด้านหลังวิหารพระพุทธไสยาสน์	295
ภาพที่ 13	เจดีย์ประธานด้านใต้หลังชุดแต่ง	296
ภาพที่ 14	เจดีย์ประธานด้านตะวันตกเฉียงใต้หลังชุดแต่ง	297
ภาพที่ 15	เจดีย์ประธานด้านใต้หลังชุดแต่ง	298
ภาพที่ 16	เจดีย์ประธานด้านตะวันออกเฉียงใต้หลังชุดแต่ง	299
ภาพที่ 17	เจดีย์ประธานด้านตะวันออกเฉียงใต้หลังชุดแต่ง	300
ภาพที่ 18	เจดีย์ประธานด้านเหนือหลังชุดแต่ง	301
ภาพที่ 19	เจดีย์ประธานวัดแม่นางปลื้ม	302
ภาพที่ 20	ชั้นประดับประติมากรรมรูปสิงห์วัดแม่นางปลื้ม	303
ภาพที่ 21	เท้าสิงห์ใกล้มุมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ประธาน	303
ภาพที่ 22	เท้าสิงห์ใกล้มุมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ประธาน	304
ภาพที่ 23	เท้าสิงห์ใกล้มุมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ประธาน	305
ภาพที่ 24	ฐานรากของเจดีย์ประธานด้านใต้	305
ภาพที่ 25	เท้าสิงห์ด้านเหนือของเจดีย์ประธาน	306
ภาพที่ 26	มุมตะวันตกเฉียงเหนือของชั้นประดับประติมากรรมรูปสิงห์	306
ภาพที่ 27	ด้านเหนือของชั้นประดับประติมากรรมรูปสิงห์	307
ภาพที่ 28	ฐานที่รองเท้าสิงห์ด้านเหนือเจดีย์ประธาน	308
ภาพที่ 29	ฐานที่รองเท้าสิงห์ด้านเหนือเจดีย์ประธาน	309
ภาพที่ 30	การพอกทับของชั้นมาลัยเถาด้านใต้เจดีย์ประธาน	310

ภาพที่ 31	รอยแยกของอิฐที่เกิดจากการทรุดตัวในการรับน้ำหนัก	311
ภาพที่ 32	รอยแยกของอิฐที่เกิดจากการทรุดตัวในการรับน้ำหนัก	312
ภาพที่ 33	การเรียงอิฐใต้ฐานหน้ากระดานใต้บัวปากระฆัง	313
ภาพที่ 34	ชุดบัวปากระฆัง	313
ภาพที่ 35	ชั้นหน้ากระดานเหนือบัวปากระฆังที่มีร่องรอยของการประดับเครื่องถ้วย	314
ภาพที่ 36	ฐานเชิงของเจดีย์ประธานด้านตะวันออก	314
ภาพที่ 37	ฐานเชิงของเจดีย์ประธานด้านตะวันออก	315
ภาพที่ 38	มุมตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธาน	315
ภาพที่ 39	ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน	316
ภาพที่ 40	ขณะปฏิบัติงานด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน	316
ภาพที่ 41	แท่นฐานสี่เหลี่ยมด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน	317
ภาพที่ 42	แท่นฐานสี่เหลี่ยมด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน	317
ภาพที่ 43	ชุดตรวจแท่นฐานสี่เหลี่ยมด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน	318
ภาพที่ 44	พื้นปูอิฐด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน	318
ภาพที่ 45	แนวอิฐตั้งอัดคินปนทรายด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน	319
ภาพที่ 46	แนวอิฐฉาบปูนรูปบัวคว่ำ	319
ภาพที่ 47	เจดีย์ประธานด้านตะวันตกหลังชุดแต่ง	320
ภาพที่ 48	แนวก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน	320
ภาพที่ 49	แนวก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน	321
ภาพที่ 50	แนวก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน	321
ภาพที่ 51	พื้นปูอิฐด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน	322
ภาพที่ 52	พื้นปูอิฐด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน	322
ภาพที่ 53	แนวอิฐก่อเป็นแถวยาวด้านหลังวิหารพระนั่ง	323
ภาพที่ 54	แนวอิฐก่อเป็นแถวยาวด้านหลังวิหารพระนั่ง	323
ภาพที่ 55	แนวอิฐฉาบปูนรูปบัวคว่ำ	324
ภาพที่ 56	กลุ่มแนวอิฐเรียงด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน	324
ภาพที่ 57	กลุ่มแนวอิฐเรียงด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน	325
ภาพที่ 58	กลุ่มแนวอิฐเรียงด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน	325
ภาพที่ 59	แนวอิฐรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน	326
ภาพที่ 60	แนวอิฐที่ก่อเรียงขนานกับฐานของเจดีย์ประธานบริเวณมุมตะวันตกเฉียงใต้	326
ภาพที่ 61	แนวอิฐที่ก่อเรียงขนานกับฐานของเจดีย์ประธาน	327

ภาพที่ 62	แนวอิฐที่ก่อเรียงขนานกับฐานของเจดีย์ประธาน	327
ภาพที่ 63	แนวอิฐที่ก่อเรียงขนานกับฐานของเจดีย์ประธาน	328
ภาพที่ 64	เจดีย์ทรงเครื่องมุมตะวันตกเฉียงใต้ก่อนขุดแต่ง	328
ภาพที่ 65	จารึกที่ฐานสิงห์ชั้นที่ 1 ของเจดีย์ทรงเครื่องด้านใต้	329
ภาพที่ 66	บันไดทางขึ้นสู่ลานประทักษิณของเจดีย์ทรงเครื่องด้านใต้	329
ภาพที่ 67	บันไดทางขึ้นสู่ลานประทักษิณของเจดีย์ทรงเครื่องด้านใต้	300
ภาพที่ 68	เจดีย์ทรงเครื่องด้านตะวันตกหลังขุดแต่ง	331
ภาพที่ 69	เจดีย์ทรงเครื่องด้านเหนือหลังขุดแต่ง	332
ภาพที่ 70	เจดีย์ทรงเครื่องด้านใต้หลังขุดแต่ง	333
ภาพที่ 71	เจดีย์ทรงเครื่องด้านตะวันออกหลังขุดแต่ง	334
ภาพที่ 72	รูปเทวดานูนต่ำในซุ้มเรือนแก้วเหนือเส้นกลางของหน้ากระดาน ฐานสิงห์ชั้นที่ 1	334
ภาพที่ 73	นมสิงห์ของฐานสิงห์ชั้นที่ 1 เจดีย์ทรงเครื่องด้านเหนือ	335
ภาพที่ 74	นมสิงห์ชั้นที่ 2 และ 3 เจดีย์ทรงเครื่องด้านตะวันตก	336
ภาพที่ 75	ฐานสิงห์ชั้นที่ 2 และ 3 มุมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ทรงเครื่อง	337
ภาพที่ 76	องค์ระฆังเจดีย์ทรงเครื่อง	338
ภาพที่ 77	ด้านหน้าวิหารพระพุทธไสยาสน์ก่อนขุดแต่ง	338
ภาพที่ 78	ผนังข้างด้านใต้วิหารพระพุทธไสยาสน์ก่อนขุดแต่ง	339
ภาพที่ 79	เทคนิคการเรียงอิฐของผนังวิหารพระพุทธไสยาสน์ด้านใต้	339
ภาพที่ 80	ผนังข้างด้านเหนือวิหารพระพุทธไสยาสน์ก่อนขุดแต่ง	340
ภาพที่ 81	ด้านหลังวิหารพระพุทธไสยาสน์ก่อนขุดแต่ง	340
ภาพที่ 82	ขณะปฏิบัติงานมุมตะวันตกเฉียงใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์	341
ภาพที่ 83	มุมตะวันตกเฉียงใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์	341
ภาพที่ 84	มุมตะวันตกเฉียงใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์	342
ภาพที่ 85	ด้านหน้าของวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง	342
ภาพที่ 86	ด้านหน้าของวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง	343
ภาพที่ 87	ผนังข้างด้านใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง	344
ภาพที่ 88	ผนังข้างด้านใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง	345
ภาพที่ 89	ผนังข้างด้านเหนือของวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง	346
ภาพที่ 90	ด้านหลังวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง	347
ภาพที่ 91	หลุมขุดทดสอบที่ 1 จากเจดีย์เครื่องมายังวิหารพระพุทธไสยาสน์	348
ภาพที่ 92	หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย)	349

ภาพที่ 93	หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2)	349
ภาพที่ 94	หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยายและขยาย 2)	350
ภาพที่ 95	หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2)	351
ภาพที่ 96	หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2)	352
ภาพที่ 97	หลุมขุดทดสอบที่ 1	352
ภาพที่ 98	แนวอิฐเรียงสลับฟันปลาที่ฐานรากของเจดีย์ทรงเครื่อง	353
ภาพที่ 99	หลุมขุดทดสอบที่ 2 (ขยาย)	353
ภาพที่ 100	กระโหลกมนุษย์ที่พบในหลุมขุดทดสอบที่ 2	354
ภาพที่ 101	หลุมขุดทดสอบที่ 2 ดิฐฐานด้านเหนือของเจดีย์ประธาน	354
ภาพที่ 102	หลุมขุดทดสอบที่ 2	355
ภาพที่ 103	หลุมขุดทดสอบที่ 3 มุมตะวันออกเฉียงใต้วิหารพระพุทธไสยาสน์	355
ภาพที่ 104	หลุมขุดตรวจแนวอิฐฉาบปูนรูปบัวคว่ำดิฐฐานของเจดีย์ประธานด้านตะวันตก	356
ภาพที่ 105	หลุมขุดตรวจฐานรากของเจดีย์ประธานด้านใต้	356
ภาพที่ 106	หลุมขุดตรวจฐานรากของเจดีย์ประธานด้านใต้	357
ภาพที่ 107	หลุมขุดตรวจสอบแนวกำแพงแก้วของเจดีย์ประธานด้านเหนือ	357
ภาพที่ 108	หลุมขุดตรวจสอบแนวกำแพงแก้วของเจดีย์ประธานด้านเหนือ	358
ภาพที่ 109	ภาชนะดินเผาหมายเลข 1 และ 2 ขณะขุดแต่ง	358
ภาพที่ 110	ภาชนะดินเผาหมายเลข 1 และ 2 ขณะขุดแต่ง	359
ภาพที่ 111	กลุ่มกระดูกมนุษย์	360
ภาพที่ 112	ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนติดประดับชั้นหน้ากระดานปูนปั้น	361
ภาพที่ 113	พระชัยมงคล (SF 7 และ 8)	361
ภาพที่ 114	ภาชนะดินเผาหมายเลข 6 ที่พบขณะขุดแต่ง	362
ภาพที่ 115	ภาชนะดินเผาหมายเลข 9 ที่พบขณะขุดแต่ง	362
ภาพที่ 116	ภาชนะดินเผาหมายเลข 11 ที่พบขณะขุดแต่ง	363
ภาพที่ 117	ภาชนะดินเผาหมายเลข 13 ที่พบขณะขุดแต่ง	363
ภาพที่ 118	ภาชนะดินเผาหมายเลข 15 ที่พบขณะขุดแต่ง	364
ภาพที่ 119	แผ่นหินที่พบในหลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2)	364
ภาพที่ 120	กระเบื้องมุงหลังคาประเภทากกล้วยตัวผู้	365
ภาพที่ 121	กระเบื้องมุงหลังคาประเภทากกล้วยตัวเมีย	365
ภาพที่ 122	กระเบื้องมุงหลังคาประเภทเกล็ดเตา	366
ภาพที่ 123	กระเบื้องมุงหลังคาประเภทชายพับ	366
ภาพที่ 124	กระเบื้องเชิงชาย	367

ภาพที่ 125	ชิ้นส่วนเท้าสิงห์ปูนปั้น	367
ภาพที่ 126	กระຈັงปฏิญานปูนปั้น	368
ภาพที่ 127	ปูนปั้นลายกระຈັง กระหนก และลายประจํายาม	368
ภาพที่ 128	ชิ้นส่วนประติมากรรมสิงห์ปูนปั้นหรือเสาดัดกับผนัง(SF 3)	369
ภาพที่ 129	ปูนปั้นลายกระຈັง กระหนก และชิ้นส่วนลายหน้ากระดาน	369
ภาพที่ 130	ปูนปั้นลายกระຈັง กระหนก	370
ภาพที่ 131	ปูนปั้นลายดอกกลมสลักดอกกรีในกรอบเส้นขนาน	370
ภาพที่ 132	ชิ้นส่วนเท้าสิงห์ปูนปั้น	371
ภาพที่ 133	ปูนปั้นลายซ้อหางโตและลายกระหนก	371
ภาพที่ 134	ขาสิงห์ ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้น	372
ภาพที่ 135	กลีบบัวปูนปั้น	372
ภาพที่ 136	ชิ้นส่วนกระหนกปูนปั้น	373
ภาพที่ 137	ปูนปั้นลายอกไม้ 8 แฉกในกรอบ 8 เหลี่ยม	373
ภาพที่ 138	กระຈັงปฏิญานปูนปั้น	374
ภาพที่ 139	เศียรพระพุทธรูปสำริด(SF 2)	374
ภาพที่ 140	พระบาทคู่สำริด(SF 5)	375
ภาพที่ 141	พระชัยมงคล(SF 7)	376
ภาพที่ 142	พระชัยมงคล(SF 8)	377
ภาพที่ 143	ฐานพระพุทธรูปสำริด(SF 9)	378
ภาพที่ 144	เศียรพระพุทธรูปสำริด(SF 10)	379
ภาพที่ 145	พระพักตร์พระพุทธรูปสำริด(SF 11)	380
ภาพที่ 146	พระวรกายพระพุทธรูปสำริด(SF 12)	381
ภาพที่ 147	เศียรพระพุทธรูปสำริด(SF 13)	382
ภาพที่ 148	เศียรพระพุทธรูปสำริด(SF 16)	383
ภาพที่ 149	พระบาทคู่สำริด(SF 17)	384
ภาพที่ 150	เศียรพระพุทธรูปสำริด(SF 19)	385
ภาพที่ 151	พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด(SF 20)	386
ภาพที่ 152	พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด(SF 21)	387
ภาพที่ 153	พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด(SF 22)	388
ภาพที่ 154	พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด(SF 23)	389
ภาพที่ 155	พระวรกายพระพุทธรูปสำริด(SF 24)	390
ภาพที่ 156	ชิ้นส่วนพระบาทพระพุทธรูปสำริด(SF 26)	391

ภาพที่ 157	เศียรพระพุทธรูปสำริด(SF 27)	392
ภาพที่ 158	พระวรกายพระพุทธรูปสำริด(SF 28)	393
ภาพที่ 159	พระวรกายพระพุทธรูปสำริด(SF 29)	394
ภาพที่ 160	พระวรกายพระพุทธรูปสำริด(SF 30)	395
ภาพที่ 161	พระวรกายพระพุทธรูปสำริด(SF 31)	396
ภาพที่ 162	พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด(SF 32)	397
ภาพที่ 163	พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด(SF 33)	398
ภาพที่ 164	พระชัยมงคล(SF 37)	399
ภาพที่ 165	พระวรกายพระพุทธรูปสำริด(SF 38)	400
ภาพที่ 166	ชิ้นส่วนฐานสิงห์สำริด	400
ภาพที่ 167	พระพุทธรูปเนื้อชินขนาดเล็ก(SF 6)	401
ภาพที่ 168	พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปแก้วสีเหลือง	401
ภาพที่ 169	เศียรพระพุทธรูปดินเผาบุเงิน(SF 14)	402
ภาพที่ 170	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา	402
ภาพที่ 171	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง	403
ภาพที่ 172	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง	403
ภาพที่ 173	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง	404
ภาพที่ 174	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง	404
ภาพที่ 175	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง	405
ภาพที่ 176	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา	405
ภาพที่ 177	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา(SF 25)	406
ภาพที่ 178	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา	406
ภาพที่ 179	ขมวดพระเกศาปูนปั้น	407
ภาพที่ 180	ขมวดพระเกศาดินเผา	407
ภาพที่ 181	ตะปูโลหะประเภทต่างๆ	408
ภาพที่ 182	เบ้าประเภทต่างๆ	408
ภาพที่ 183	ก้นเศษแก้วสีขาว	409
ภาพที่ 184	ลูกกระสุนดินเผาเนื้อแกร่ง	409
ภาพที่ 185	เบ้าประเภทต่าง ๆ	410
ภาพที่ 186	ภาชนะดินเผาหมายเลข 1	410
ภาพที่ 187	ภาชนะดินเผาหมายเลข 2	411
ภาพที่ 188	ภาชนะดินเผาหมายเลข 3	411

ภาพที่ 189	ภาชนะดินเผาหมายเลข 4	412
ภาพที่ 190	ภาชนะดินเผาหมายเลข 5	412
ภาพที่ 191	ภาชนะดินเผาหมายเลข 6	413
ภาพที่ 192	ภาชนะดินเผาหมายเลข 7	413
ภาพที่ 193	ภาชนะดินเผาหมายเลข 8	414
ภาพที่ 194	ภาชนะดินเผาหมายเลข 9	414
ภาพที่ 195	ภาชนะดินเผาหมายเลข 10	415
ภาพที่ 196	ภาชนะดินเผาหมายเลข 11	415
ภาพที่ 197	ภาชนะดินเผาหมายเลข 12	416
ภาพที่ 198	ภาชนะดินเผาหมายเลข 13	416
ภาพที่ 199	ภาชนะดินเผาหมายเลข 14	417
ภาพที่ 200	ภาชนะดินเผาหมายเลข 15	417
ภาพที่ 201	ภาชนะดินเผาหมายเลข 16	418
ภาพที่ 202	ภาชนะดินเผาหมายเลข 17	418
ภาพที่ 203	ภาชนะดินเผาหมายเลข 18	419
ภาพที่ 204	ภาชนะดินเผาหมายเลข 18	419
ภาพที่ 205	ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งจากแหล่งเตาบ้านบางปูน จังหวัดสุพรรณบุรี	420
ภาพที่ 206	พวงกาดินเผา	420
ภาพที่ 207	เศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง	421
ภาพที่ 208	เศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง	421
ภาพที่ 209	เศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง	422
ภาพที่ 210	เศษเครื่องถ้วยจีนเขียนลายเห็ดคัคคีลัทธิ(หลังซี)	422
ภาพที่ 211	เศษเครื่องถ้วยจีนเขียนลายกลีบบัว	423
ภาพที่ 212	ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงและชิง	423
ภาพที่ 213	ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง	424
ภาพที่ 214	ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนทรงฝาสมัยราชวงศ์ซิง	424
ภาพที่ 215	ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนทรงฝาสมัยราชวงศ์ซิง	425
ภาพที่ 216	ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนทรงฝาสมัยราชวงศ์หมิง	425
ภาพที่ 217	ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนทรงฝาสมัยราชวงศ์หมิง	426
ภาพที่ 218	ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนลายเขียนสีสมัยราชวงศ์หมิง	426

ภาพที่ 219	ตะกุดสำริด	427
ภาพที่ 220	ศรีษะตุ๊กตาดินเผารูปเด็ก(SF1)	427
ภาพที่ 221	ศรีษะตุ๊กตาดินเผารูปบุรุษ(SF15)	428
ภาพที่ 222	ศรีษะตุ๊กตาดินเผารูปเด็ก(SF18)	428
ภาพที่ 223	ชิ้นส่วนตุ๊กตาดินเผารูปสตรี(SF36)	429
ภาพที่ 224	แผ่นชินพบในหลุมขุดทดสอบที่ 1(ขยาย 2)ระดับที่ -201CM.DT	429
ภาพที่ 225	หลุมP.1ด้านใต้ของเจดีย์ประธาน	430
ภาพที่ 226	ขณะปฏิบัติงานหลุมP.1	430
ภาพที่ 227	โครงกระดูกสุนัขที่พบในหลุมP.1 ระดับที่-190CM.DT	431
ภาพที่ 228	ผนังชั้นดินหลุมP.1ด้านตะวันตก	431
ภาพที่ 229	ผนังชั้นดินหลุมP.1ด้านเหนือ	432
ภาพที่ 230	ผนังชั้นดินหลุมP.1ด้านตะวันออก	432
ภาพที่ 231	ผนังชั้นดินหลุมP.1ด้านใต้	433
ภาพที่ 232	พระวรกายพระพุทธรูปสำริด	433
ภาพที่ 233	เศษภาชนะดินเผาทรงถ้วยเคลือบเขียวจากแหล่งเตาศรีสังขนาลัย จังหวัดสุโขทัย	434
ภาพที่ 234	เศษภาชนะดินเผาทรงกระปุกเขียนสีดำเคลือบเครื่องถ้วยเวียตนาม	434
ภาพที่ 235	ภาชนะดินเผาทรงกระปุกขนาดเล็กเคลือบสีน้ำตาลจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย	435
ภาพที่ 236	ด้านหลังวิหารพระนั่ง	435
ภาพที่ 237	ภาพถ่ายพระอุโบสถเก่าก่อนบูรณะใหม่บนรากฐานเดิม	436
ภาพที่ 238	เสมา 3 ใบตั้งอยู่บนฐานเดียวกันด้านหลังพระอุโบสถ	436
ภาพที่ 239	ใบเสมาใก้ล้อมตะวันออกเฉียงใต้ของพระอุโบสถ	437
ภาพที่ 240	พระประธานภายในพระอุโบสถ	437
ภาพที่ 241	โกศบรรจุกระดูกที่ได้จากแท่นฐานสี่เหลี่ยมด้านตะวันตกของเจดีย์ ประธานขุดพบ และเก็บรักษาโดยทางวัด	438
ภาพที่ 242	เจดีย์ประธานวัดวรเชษฐาราม	439
ภาพที่ 243	เจดีย์ประธานวัดวรเชษฐาราม	440
ภาพที่ 244	ขาสิงห์ของประติมากรรมสิงห์ปูนปั้น วัดแม่นางปลื้ม	441
ภาพที่ 245	เจดีย์ประธานวัดธรรมิกราช	442
ภาพที่ 246	ประติมากรรมสิงห์ปูนปั้น วัดธรรมิกราช	443
ภาพที่ 247	ประติมากรรมสิงห์ปูนปั้น วัดธรรมิกราช	444
ภาพที่ 248	เจดีย์รายวัดใหญ่ชัยมงคล	445

ภาพที่ 249	เจดีย์รายวัดใหญ่ชัยมงคล	446
ภาพที่ 250	เจดีย์ประธานวัดสุวรรณดาราราม	447
ภาพที่ 251	เจดีย์ประธานวัดศาลาปูน	448
ภาพที่ 252	เจดีย์รายทรงเครื่องหมายเลข 7 วัดภูเขาทอง	449
ภาพที่ 253	ใบเสมาของพระอุโบสถ วัดพระศรีสรรเพชญ์	450

บทนำ

ความเป็นมาของโครงการ

งานชุดแต่ง และออกแบบเพื่อการบูรณะโบราณสถานวัดสามวิหาร ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายใต้โครงการบูรณะ จัดแสดงและปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานบริเวณคลองสระบัว ถูกกำหนดขึ้นในแผนการเงินกู้ OECF (SIP) เพื่อการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และเพื่อการอนุรักษ์ บูรณะ โบราณสถานของชาติให้มั่นคงถาวร เป็นมรดกของชาติสืบไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจและเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และพักผ่อนหย่อนใจ อันจะนำรายได้มาสู่ท้องถิ่น ได้อีกทางหนึ่ง

กรมศิลปากร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการนี้ ได้จัดทำรายการประกอบแบบและรายละเอียด ของโครงการบูรณะจัดแสดง และปรับปรุงภูมิทัศน์ โบราณสถานบริเวณคลองสระบัวขึ้น โดยมอบอำนาจให้นายบรรจง วงศ์วิเชียร ผู้อำนวยการสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ทำสัญญาดำเนินงานกับห้างหุ้นส่วนจำกัด พรอนันท์ก่อสร้าง ตามคำสั่งกรมศิลปากร ที่ 671/2542 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2542 สัญญาเลขที่ 1/2544 โดยมีรายละเอียดรวมทั้งสิ้น 8 รายการ ดังต่อไปนี้

1. งานบูรณะเจดีย์ประธานวัดแม่นางปลื้ม
 - งานชุดแต่งทางโบราณคดี
 - งานโครงสร้างรักรอบฐาน
 - งานบูรณะส่วนองค์ประกอบเจดีย์
 - รายงานการขุดค้น ชุดแต่ง และผังรูปแบบ
2. งานจัดทำวีดิทัศน์ เรื่องบทบาทของช้างในสมัยอยุธยา
3. งาน โบราณคดีวัดใหม่ (ร้าง)
 - งานชุดแต่งพระอุโบสถ เจดีย์ และหอรบขัง พื้นที่ 530 ตารางเมตร
 - งานชุดแต่งเนินโบราณสถานข้างเคียง พื้นที่ 90 ตารางเมตร
 - งานชุดแต่งพื้นที่โดยรอบ ตามผังรูปแบบ กำหนด 2,440 ตารางเมตร
 - งานขุดค้นทาง โบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 1 หลุม
 - รายงานการขุดค้น ชุดแต่ง และผังรูปแบบ
4. งาน โบราณคดีวัดสามวิหาร
 - งานชุดแต่งเจดีย์ประธานและเจดีย์หมายเลข 2 พื้นที่ประมาณ 640 ตารางเมตร
 - งานชุดแต่งพื้นที่ตามผังกำหนดส่วนที่เหลือ พื้นที่ประมาณ 1,009 ตารางเมตร

- งานขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด 3 x 3 เมตร จำนวน 1 หลุม
- รายงานการขุดค้น ขุดแต่ง และผังรูปแบบ

5. งานบูรณะวัด โศกพระยา (ร้าง) ตำบลลุมพฐี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. งานบูรณะและปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ เนินโบราณสถานด้านหน้าตำหนักเพนียด

7. งานจัดแสดงภายในตำหนักเพนียด

- งานปรับปรุงนิทรรศการ
- งานไฟฟ้า
- งานกราฟฟิก
- งานศิลปกรรม

8. งานจัดพิมพ์เอกสารประชาสัมพันธ์ แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผา พระนครศรีอยุธยา 1 ชุด รวม 2 เล่ม

ในส่วนงานที่ปรากฏอยู่ในเอกสารเล่มนี้ เป็นไปตามขั้นตอนของการดำเนินงานตามรายการที่ 4 ภายหลังจากดำเนินงานขุดค้นและขุดแต่งได้สำเร็จลุล่วงแล้ว เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ข้อมูลหลักฐาน ทางด้าน โบราณคดี และประวัติศาสตร์ ต่อประชาชน โดยทั่วไปที่สนใจงานทางด้านนี้ และเพื่อประโยชน์ต่องาน โบราณคดี-ประวัติศาสตร์โดยตรง ที่จะได้มีข้อมูลหลักฐานเพิ่มเติมมากขึ้นกว่าที่มีอยู่

บทที่ 1

การดำเนินงานขุดแต่งและขุดค้นทางโบราณคดี

1.1 ที่ตั้ง

โบราณสถานวัดสามวิหาร ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลหัวรอ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 องศา 22 ลิปดา 10 พิลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 34 ลิปดา 30 พิลิปดาตะวันออก

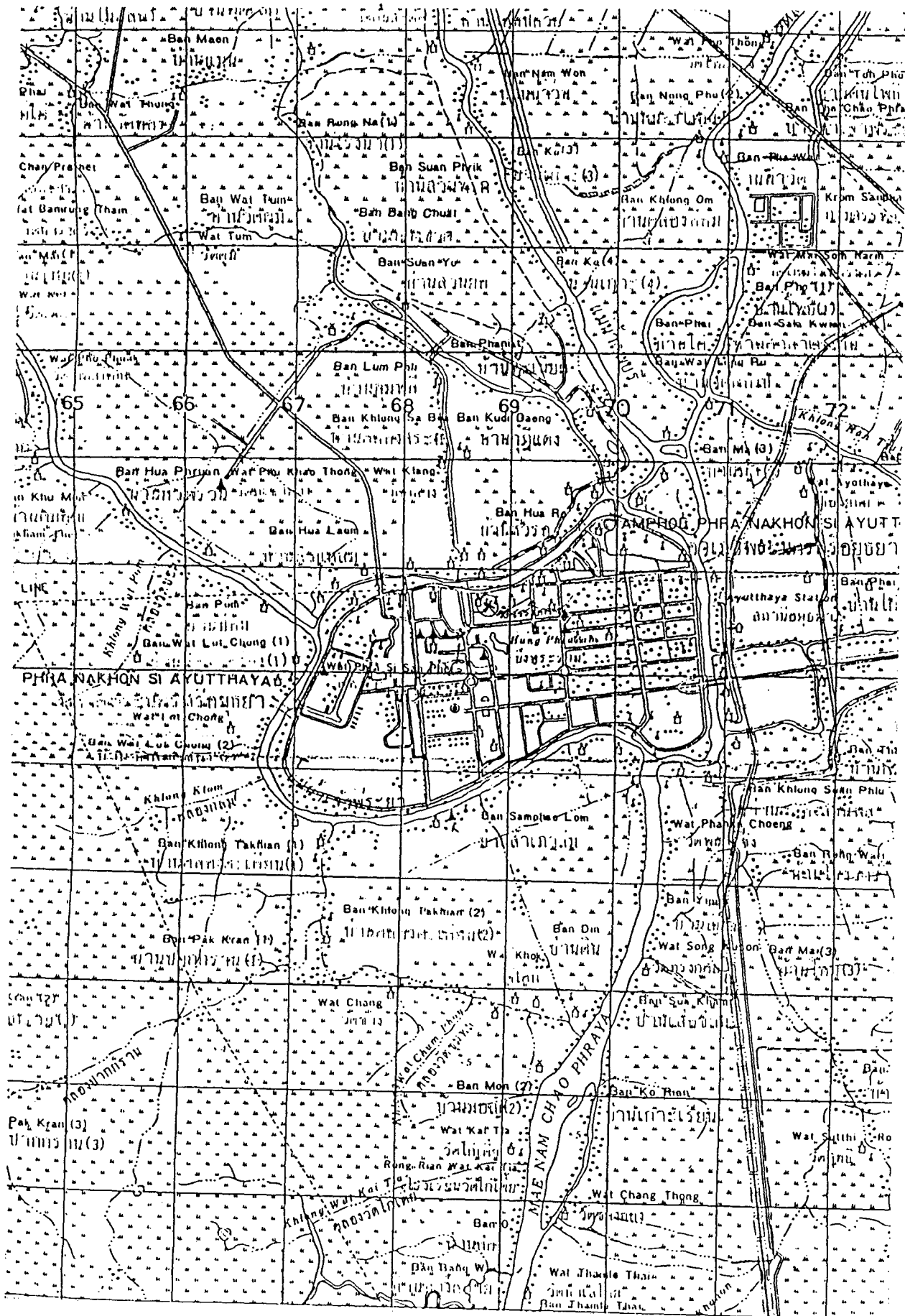
การเดินทางเข้าสู่แหล่งสามารถใช้เส้นทางสายถนนอุทอง จากพระราชวังจันทร์เกษม มุ่งหน้าไปทางทางวัดราชประดิษฐฐาน เมื่อถึงสี่แยกไฟแดง เลี้ยวขวาข้ามสะพานมหาราช ที่ทอดข้ามคลองเมือง จนถึงสามแยกวัดวงษ์ฆ้อง เลี้ยวขวาไปตามเส้นทางสู่เพนียดคล้องช้าง ผ่านวัดอินทาราม วัดแม่นางปลื้ม และสะพานเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา ที่ทอดข้ามคลองวัดสามวิหารหรือคลองบางขวด ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร จึงถึงโบราณสถานแห่งนี้

นอกจากตำแหน่งที่ตั้งของวัดสามวิหารที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน จากการศึกษาแผนที่พระนครศรีอยุธยา จัดทำขึ้นโดยพระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) ในรัชสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่าบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบวัดสามวิหาร มีวัดที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตั้งอยู่อีกหลายแห่งคือ ทางด้านทิศเหนือเป็นที่ตั้งของวัดเจดีย์แดง ทางด้านทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งของวัดมหาโลก ทางด้านทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งของวัดพร้าว (ร้าง) และทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ตั้งของวัดกุฎีสูง (ร้าง) ส่วนทางด้านทิศใต้ มีคลองเมือง หรือแม่น้ำลพบุรีไหลผ่านระหว่างวัดสามวิหารกับตลาดหัวรอในปัจจุบัน

1.2 สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน

สภาพทั่วไปของพื้นที่รอบกลุ่มโบราณสถาน ค่อนข้างราบเรียบ มีชั้นดินทับถมสูงอยู่เฉพาะบริเวณรอบฐานของเจดีย์ประธาน แล้วค่อยๆลาดต่ำลงมาบริเวณพื้นที่ทางด้านทิศเหนือ และทิศใต้ มีวัชพืชปกคลุมอยู่ทั่วไป

เนื่องจากวัดแห่งนี้ ยังคงมีการใช้งานอยู่ในปัจจุบัน บริเวณพื้นที่รอบโบราณสถานจึงถูกปรับเปลี่ยน เพื่อประโยชน์ในการใช้งานประเภทต่างๆของวัด เช่น การถมดินทางด้านทิศใต้ของเจดีย์ประธานให้กลายเป็นถนนภายในวัด การปรับเปลี่ยนวิหารด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นตำแหน่งของวิหารพระนั่งในคราวแรกสร้างวัด ให้กลายเป็นวิหารโถงก่ออิฐถือปูน ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัยสมัยใหม่ การทำพื้นด้วยปูนซีเมนต์บริเวณด้านหน้าและด้านข้างของวิหารโถง ส่วนทางด้านทิศใต้ของวิหารโถง เป็นที่ตั้งของพระอุโบสถ ที่ถูกปรับเปลี่ยนไปแล้วเช่นกันในปัจจุบัน แต่ยังคงปรากฏร่องรอยของใบเสมาคู่ ประดิษฐานรายรอบพระ

แผนที่ที่ 1

ตำแหน่งจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในแผนที่ประเทศไทย

ระวางที่ 5137 IV ลำดับชุด L7017 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD

พิกัดกริดที่ 47 PPR 687877 มาตราส่วน 1:50,000

อุโบสถทั้งแปดทิศ ทำด้วยหินชนวน มีรูปแบบ รายละเอียด และขนาด คล้ายกับโบสถ์มาที่ประดิษฐานรอบพระอุโบสถวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงอาจจะสันนิษฐานในเบื้องต้นได้ว่า เป็นสิ่งที่มีมาเมื่อคราวแรกสร้างวัด ถัดจากพระอุโบสถออกไปทางด้านทิศใต้ มีศาลาการเปรียญ และหมู่กุฏิสงฆ์ตั้งเรียงรายอยู่ สำหรับทางด้านทิศเหนือของวิหารโถง เป็นตำแหน่งที่ตั้งของวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ ซึ่งได้ถูกปรับเปลี่ยนไปแล้วเช่นเดียวกันในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าทางด้านทิศตะวันตกของวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ มีเจดีย์รายล้อมไม้สิบสองแบบทรงเครื่อง ตั้งอยู่อีก 1 องค์

สิ่งก่อสร้างที่กล่าวถึงทั้งหมด มีกำแพงวัดทำด้วยคอนกรีต ก่อล้อมเป็นขอบเขตโดยรอบ ถัดจากแนวเขตวัดไปทางด้านทิศตะวันตก มีคลองวัดสามวิหารหรือคลองบางขวดไหลขนาน เชื่อมติดต่อกับคลองเมืองหรือแม่น้ำลพบุรี ที่อยู่ทางด้านทิศใต้ของวัด

สำหรับกลุ่มโบราณสถานทั้งหมด ที่อยู่ภายในพื้นที่ดำเนินงานชุดค้นชุดแต่งศึกษา ของโครงการชุดแต่งศึกษาในครั้งนี้ มีสภาพรายละเอียดก่อนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

เจดีย์ประธาน หรือ โบราณสถานหมายเลข 1 (ภาพที่ 1 , แผนผังที่ 25-29)

ลักษณะเป็นเจดีย์ทรงระฆังกลม ตั้งอยู่บนฐานปัทมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสมีลูกแก้วคาดอยู่ที่ท้องไม้สองเส้น ขนาดประมาณ 22.80 x 22.80 เมตร ฐานสูงประมาณ 1.50 เมตร ความสูงขององค์เจดีย์โดยรวมประมาณ 32 เมตร สภาพชำรุดทั้งองค์ ด้านที่สมบูรณ์ที่สุดคือด้านทิศเหนือ ส่วนยอดเจดีย์หักพังหลายลง และถูกขุดทำลายบริเวณองค์ระฆังหลายแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์ระฆังทางด้านเหนือ ถูกเจาะจนเป็นโพรงขนาดใหญ่ ส่วนฐานของเจดีย์อยู่ในสภาพที่ชำรุด ร้าวและแตกแยกออกมา มีวัชพืช ต้นหางนกยูง ต้นไม้ขนาดเล็กจำพวกกระถิน และต้นหนามปกคลุมอยู่โดยทั่วไป

เจดีย์รายล้อมไม้สิบสองแบบทรงเครื่องหรือโบราณสถานหมายเลข 1.1 (ภาพที่ 64 และ 76 , แผนผังที่ 30)

ลักษณะเป็นเจดีย์ล้อมไม้สิบสองแบบทรงเครื่อง ตั้งอยู่บนชั้นหรือลานประทักษิณ ที่ก่อเป็นฐานปัทมย้อมไม้สิบสอง มีลูกแก้วอกไก่คาดมีท้องไม้หนึ่งเส้น บันไดขึ้นลงอยู่ทางด้านทิศใต้ ก่อเป็นชั้นบันไดสูง 6 ชั้น แต่ละชั้นสูง 25 เซนติเมตร อิฐที่ใช้ก่อมีขนาดประมาณ 15 x 30 x 5 เซนติเมตร บันไดขึ้นลง เป็นทางดำเนินขึ้นสู่ชั้นหรือลานประทักษิณ ที่ขอบของชั้นประทักษิณ ก่อเป็นพนักรหรือกำแพงเตี้ยๆ ขึ้นด้วยเสาหัวเม็ดรูปทรงสี่เหลี่ยมเป็นระยະที่มุม และที่กึ่งกลางของด้านทั้งสี่ เหนือลานประทักษิณเป็นฐานเขียงย้อมไม้ยี่สิบ สูง 60 เซนติเมตร รองรับชุดฐานสิงห์เรียงซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป 3 ชั้น ต่อขึ้นด้วยบัวกลุ่มในผังกลม องค์ระฆังกลม มีลวดลายปูนปั้นคล้ายลายสังวาลประดับอยู่รอบองค์ระฆัง บัลลังก์ทำเป็นบังหงายย้อมไม้สิบสอง ก้านฉัตร บัวผาละมี

และบัวกลุ่มเถา (บัวกลุ่มเถา) ตามลำดับจากส่วนล่างขึ้นสู่ส่วนบน ส่วนยอดหักพังหลาย องค์ เจดีย์มีต้นโพธิ์และวัชพืชปกคลุมอยู่โดยทั่วไป

นอกจากนี้ยังพบว่า ฐานด้านตะวันตกของเจดีย์ ถูกกำแพงวัดด้านเดียวกันในสมัยปัจจุบัน ทับอยู่

วิหารพระพุทธไสยาสน์ หรือ โบราณสถานหมายเลข 2 (ภาพที่ 77-81, แผนผังที่ 32) มีลักษณะเป็นฐานปัทมรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดประมาณ 13.50 X 30.20 เมตร ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใหม่เช่นเดียวกัน เมื่อ พ.ศ. 2525 โดยการเปลี่ยนหลังคาจากกระเบื้องดินเผาเป็นหลังคาสังกะสี ต่อมาเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2527 ได้มีการทำคานคอนกรีตยึดผนังของอาคารทั้งสี่ด้านเอาไว้ เพื่อเสริมความมั่นคง ไม่ให้พังทลายลงมา ผนังสกัดหน้าด้านทิศตะวันตก มีช่องประตูทางเข้าออก 2 ช่อง ประกอบด้วยบันไดทางขึ้นลงด้านหน้า ทำด้วยคอนกรีต ผนังสกัดหลังด้านตะวันออก มีช่องหน้าต่าง 1 ช่อง ที่กึ่งกลางของด้าน ผนังข้างด้านเหนือและด้านใต้ มีช่องหน้าต่าง 6 ช่อง ภายในวิหารประดิษฐานพระพุทธไสยาสน์ ที่ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปแล้วในปัจจุบัน หันศีรษะไปทางด้านทิศตะวันออก พระรัศมีของพระพุทธไสยาสน์ แต่เดิมเป็นไม้ ได้ตกหล่นลงมา และยังคงอยู่ภายในวิหาร ทางวัดจึงทำเป็นปูนปั้นแทน แต่มีขนาดเล็กผิดสัดส่วนกว่าของเดิมมาก นอกจากนี้ภายในวิหารยังมีชิ้นส่วนของพระพุทธรูปหินทราย และพระพุทธรูปปูนปั้นปางต่างๆ ในสมัยปัจจุบันอีกหลายองค์ บริเวณพื้นที่โดยรอบถูกปกคลุมด้วยวัชพืช และต้นไม้ขนาดเล็ก แต่ไม่หนาแน่นเท่ากับเจดีย์ประธาน เนื่องจากวิหารหลังนี้ยังคงถูกใช้งานอยู่ในปัจจุบัน

1.3 การวางผังหลุมขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี (แผนผังที่ 35)

การวางผังหลุมใช้ระบบตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส (GRID SYSTEM) ขนาด 4 x 4 เมตร ครอบคลุมพื้นที่ดำเนินงานทั้งหมด โดยกำหนดเส้นแกนหลัก (BASE LINE) 2 เส้น วางผังในแนวแกนทิศเหนือ-ใต้ และ ตะวันออก-ตะวันตกจริง ตัดกันที่จุดกำหนดตายตัว (FIXED POINT) โดยกำหนดไว้ที่มุมบนของบัวหงายมุมตะวันตกเฉียงใต้ของฐานวิหารพระพุทธไสยาสน์ (แผนผังที่ 35)

สำหรับจุดกำหนดระดับมาตรฐานสมมติ (DATUM POINT) อยู่ในตำแหน่งเดียวกันกับจุดกำหนดตายตัวโดยมีเส้นระดับมาตรฐานสมมติหลัก (DATUM LINE) อยู่เสมอส่วนบนสุดของจุดกำหนดระดับมาตรฐานสมมติ

การเรียกชื่อพื้นที่ในตารางต่างๆ ใช้วิธีการเรียกชื่อทิศบวกกับระยะทางโดยมีจุดกำหนดตายตัวเป็นจุดกึ่งกลาง แบ่งพื้นที่การดำเนินงานออกเป็น 4 ส่วนด้วยกัน ตามเส้นแนวแกนหลักทั้งสองที่ตัดกัน คือ พื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงใต้ พื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงเหนือ พื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ ตัวอย่างเช่น พื้นที่ N4E4 หมายถึง พื้นที่ที่อยู่ในตารางสี่

เหลี่ยมนี้อยู่ในพื้นที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากจุดกำหนดตายตัวไปทางทิศเหนือ 4 เมตร และทางทิศตะวันออก 4 เมตร เป็นต้น

สำหรับหลุมขุดค้นมีขนาด 3 x 3 เมตร โดยการเว้นขอบหลุม (BLUCK) ด้านละ 50 เซนติเมตร คือหลุมขุดค้น S36E44

1.4 เทคนิคการขุดแต่งโบราณสถาน

เนื่องจากโบราณสถานแห่งนี้ยังอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างชัดเจน ถึงจะมีชั้นดินทับถมอยู่บ้าง แต่ก็มิได้ปกคลุมตัวโบราณสถานทั้งหมด การดำเนินงานขุดแต่งศึกษา จึงเริ่มดำเนินการด้วยการขุดหลุมขุดทดสอบ (TEST PIT) บริเวณเจดีย์ประธาน วิหารพระพุทธไสยาสน์ และเจดีย์รายย่อยแบบทรงเครื่อง เพื่อตรวจสอบระดับการใช้งานร่วมสมัยกัน และการสร้างซ้อนทับกันในแต่ละสมัยระหว่างสิ่งก่อสร้างแต่ละประเภท หลังจากนั้น จึงเริ่มดำเนินงานขุดแต่งหรือขุดลอกชั้นดินทับถมบริเวณพื้นที่ดำเนินการทั้งหมด จนถึงระดับชั้นดินที่สันนิษฐานว่าทำกิจกรรมร่วมสมัยกัน

ในงานขุดแต่งได้ให้ความสำคัญกับแนวโบราณสถานและแนวปูนฉาบเป็นอย่างมาก เพื่อประโยชน์ในการนำมาประกอบการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการกำหนดอายุสมัยต่อไป โดยใช้เครื่องมือขุดแต่งขนาดเล็ก เมื่อทำการขุดเข้าใกล้แนวโบราณสถานแต่ละหลัง แต่ละองค์ และแนวอิฐต่างๆ (ภาพที่ 11)

1.5 เทคนิคการขุดค้นทางโบราณคดี

สำหรับการขุดค้น ได้ทำการขุดตามระดับชั้นดินสมมติ (UNIT LEVEL) กำหนดให้แต่ละชั้นมีความหนาประมาณ 10 เซนติเมตร ขุดลึกลงไปตามระบบเช่นนี้ จนถึงระดับชั้นดินที่ไม่ปรากฏร่องรอยการทำกิจกรรมของมนุษย์ หรือชั้นดินไร้วัฒนธรรม (STERILE) ในบางครั้งเมื่อพบร่องรอยผิดปกติ (FEATURE) หรือความเปลี่ยนแปลงของดินที่ผิดปกติ จะทำการขุดผิวหน้าดิน (SCRAPING) ทำการบันทึกภาพ และบันทึกรายละเอียดต่างๆ ลงบนแบบบันทึกชั้นดิน (LEVEL FORM) เพื่อทำการศึกษาต่อไป นอกจากนี้ในระหว่างที่ทำการขุดค้นศึกษาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับรายละเอียดหรือสัณฐานของดิน (SOIL MORPHOLOGY) ด้วย เพื่อประกอบการศึกษาภายในหลุมขุดค้น อันอาจจะนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกันของชั้นดินของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ รวมถึงการวิเคราะห์ตีความในระดับต่อไป

1.6 การเก็บหลักฐานและการบันทึกข้อมูล

การเก็บหลักฐานในงานขุดแต่งและขุดค้นทางโบราณคดี ทำการเก็บไว้ในถุงพลาสติกตามพื้นที่ตารางสี่เหลี่ยมจัตุรัส (GRID SYSTEM) ที่ได้พบโบราณวัตถุต่างๆ โดยการแยกประเภท

ตามความสำคัญของหลักฐาน และความแข็งแรงคงทน หลังจากนั้นจึงนำไปล้างเอาเศษดินออก แล้วจึงบรรจุในกล่องพลาสติกที่มีความแข็งแรง สำหรับโบราณวัตถุบางประเภทที่มีความเปราะบางและแตกหักง่าย จะบุด้วยวัสดุอ่อนนุ่มเก็บรักษาภายในกล่องอีกชั้นหนึ่ง ในส่วนของหลุมขุดค้นได้เก็บตามลำดับชั้นดินสมมติ เพื่อสะดวกต่อการศึกษาต่อไปในภายหลัง

โบราณวัตถุที่สำคัญ (SPECIAL FINDS) และแนวอิฐต่างๆ ที่พบในระหว่างการขุดและหลังการขุดศึกษา ได้ทำการบันทึกด้วยภาพสีและสไลด์ ในบางครั้งเมื่อหลักฐานไม่ชัดเจนนักเมื่อบันทึกด้วยภาพถ่าย จึงบันทึกด้วยภาพหลายเส้นประกอบ รวมถึงการบันทึกลงในแผนผังด้วย และเพื่อสะดวกต่อการบันทึกหลักฐานทางโบราณคดีต่างๆ ให้ถูกต้องรวดเร็ว จึงได้กำหนดแบบฟอร์มสำหรับการปฏิบัติงานดังนี้ คือ

- 1.แบบบันทึกประจำวัน (DIARY RECORD)
- 2.แบบบันทึกภาพถ่าย (PHOTO LOG)
- 3.แบบทะเบียนถุง (BAG LIST)
- 4.แบบทะเบียนของพิเศษ (SPECIAL FINDS LIST)
- 5.แบบบันทึกชั้นดิน (LEVEL FORM)
- 6.แบบบันทึกร่องรอยผิวดิน (FEATURE FORM)

บทที่ 2

โบราณสถานภายหลังการขุดแต่ง

ภายหลังการดำเนินงานขุดแต่ง ลอกชั้นดินทับถมออก มีความหนาประมาณ 10-100 เซนติเมตร ประกอบไปด้วยเศษอิฐ เศษปูน เศษกระเบื้องมุงหลังคา ดิน และวัชพืชชั้นปกคลุม โบราณสถาน และพื้นที่ที่สัมพันธ์กับกลุ่มโบราณสถานรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,700 ตารางเมตร จนถึงระดับชั้นดินร่วมสมัยกับกลุ่มโบราณสถานทั้งหมด พบว่านอกจากสิ่งก่อสร้างที่ปรากฏอยู่ก่อนการขุดแต่งศึกษาแล้ว ยังพบสิ่งก่อสร้างเพิ่มขึ้นภายหลังการขุดแต่งอีกหลายรูปแบบที่สัมพันธ์กับกลุ่มโบราณสถานและลักษณะแผนผังโดยรวมของวัดดังนี้

2.1 สภาพทั่วไปและลักษณะแผนผังของวัดโดยรวม (แผนผังที่ 24 , ภาพที่ 2-5)

เนื่องจากพื้นที่การดำเนินงานขุดแต่งศึกษาของวัดสามวิหารทั้งหมด ครอบคลุมเฉพาะพื้นที่รอบเจดีย์ประธาน เจดีย์รายย่อมุมแบบทรงเครื่อง และวิหารพระพุทธไสยาสน์เท่านั้น นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ภายในวัด ได้ถูกเปลี่ยนแปลงปรับปรุงไปมากในปัจจุบัน จึงไม่สามารถทำการศึกษาลักษณะของแผนผังวัดโดยรวมได้ทั้งหมด

อย่างไรก็ดี ผลจากการศึกษาโบราณสถานภายในพื้นที่ดำเนินงานทั้งหมด รวมถึงตำแหน่งที่ตั้งของโบราณสถานที่ได้ถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำให้อาจสันนิษฐานได้ว่า ลักษณะแผนผังของวัดสามวิหารส่วนหนึ่ง ประกอบด้วยเจดีย์ทรงระฆังบนฐานปัทมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นประธานของวัด เพราะด้วยขนาดใหญ่ และมีตำแหน่งที่รายล้อมด้วยโบราณสถานขนาดเล็กกว่า จึงทำให้เจดีย์องค์นี้อยู่ในตำแหน่งที่เป็นจุดสำคัญหลักของวัด ทางด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน ห่างกันประมาณ 9.50 เมตร ในแนวแกนทิศตะวันออก – ตะวันตก เป็นตำแหน่งของวิหาร ที่ได้ถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน กลายเป็นวิหารพระนั่ง ซึ่งในช่วงระยะเวลาแรกสร้างวัด จนถึงระยะสุดท้ายก่อนการถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน น่าที่จะเป็นวิหารสำหรับการใช้งานบางประการ ซึ่งไม่สามารถสันนิษฐานได้ในปัจจุบัน ทางด้านทิศใต้ของวิหารพระนั่งในปัจจุบัน เป็นตำแหน่งของพระอุโบสถ ที่ได้ถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบแล้วเช่นกันในปัจจุบันบนตำแหน่งเดิมเมื่อคราวแรกสร้างวัด ส่วนทางด้านทิศเหนือของวิหารพระนั่ง เป็นตำแหน่งที่ตั้งของวิหารพระพุทธไสยาสน์ในปัจจุบัน ที่ได้ถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกันบนรากฐานเดิมของวิหารเมื่อคราวแรกสร้างวัด สำหรับทางด้านตะวันตกของวิหารพระพุทธไสยาสน์มีเจดีย์ 1 องค์ ด้วยขนาดที่ย่อมมากกว่าเจดีย์ประธาน เจดีย์องค์นี้จึงควรเป็นเจดีย์ราย ลักษณะเป็นเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองแบบทรงเครื่อง

จากลักษณะตำแหน่งของโบราณสถานทั้งหมดภายในพื้นที่ดำเนินงาน อาคารทั้งสามหลัง มีที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเจดีย์ประธาน ตั้งเรียงกันในแนวแกนทิศเหนือ – ใต้ ถัดออกจากแนวของอาคารทั้งสามหลังไปทางด้านตะวันตก มีคลองบางขุดไหลขนานไปออกคลองเมือง หรือแม่น้ำลพบุรีทางทิศใต้ ด้วยตำแหน่งการวางเรียงตัวของอาคารทั้งสามหลังมาตั้งแต่คราวแรกสร้างวัด จึงน่าจะสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเหตุให้เรียกนามวัดนี้ว่า วัดสามวิหารหรือสามพิหาร

2.2 ลักษณะโบราณสถานภายหลังการขุดแต่งและเทคนิคการก่อสร้าง

2.2.1 **เจดีย์ประธาน** (แผนผังที่ 36 , ภาพที่ 13-18) มีเทคนิคการก่อสร้าง โดยการปรับระดับบริเวณพื้นที่ที่จะทำการก่อสร้างเจดีย์ให้ได้ระดับ หลังจากนั้นจึงทำการถมดินหลายชั้น จนสามารถเห็นความแตกต่างของชั้นดินได้อย่างชัดเจน (ภาพที่ 105-106) แล้วจึงทำการก่อรากฐานเจดีย์ สูงประมาณ 67 เซนติเมตร หรือเรียงอิฐประมาณ 16 ชั้นอิฐ โดยเรียงแบบสั้น 1 แถว สลับแบบยาว 1 แถว อิฐที่ใช้ก่อสร้างมีขนาด $16 \times 28-32 \times 3-4$ เซนติเมตร นอกจากนี้ยังพบว่าในระดับอิฐล่างสุดของรากฐาน มีการถมเศษอิฐแตกหักขนาดเล็กออกมารอบรากฐานของเจดีย์ประธาน หนาประมาณ 10 เซนติเมตร และมีการนำอิฐสองก้อนมาประกบกัน เรียงตามยาวขนานไปกับขอบฐานของเจดีย์ทุกด้าน มีระยะห่างจากฐานเจดีย์ต่างกัน (ภาพที่ 59-63 และ 99) ด้านทิศเหนืออยู่ในสภาพที่สมบูรณ์กว่าทุกด้าน (หลุม TP.2 ภาพที่ 99) มีการปรับพื้นที่ก่อนการเรียงอิฐด้วยเศษอิฐหักและกากปูน หนา 20 เซนติเมตร แนวอิฐตั้งด้านนี้อยู่ห่างจากฐานเขียง 150 เซนติเมตร ด้านทิศตะวันออกอยู่ห่าง 64 เซนติเมตร ด้านทิศใต้อยู่ห่าง 80 เซนติเมตร ด้านทิศตะวันตกอยู่ห่าง 80 เซนติเมตร แนวอิฐได้ขาดหายไปจนถึงมุมด้านตะวันตกเฉียงใต้ ในระยะ 100 เซนติเมตร ขนาดอิฐที่ใช้ก่อ $20 \times 40 \times 6$ เซนติเมตร สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นแนวกันดินรอบฐานเจดีย์

เมื่อทำการปรับระดับพื้นที่ และก่อรากฐานเจดีย์เสร็จสิ้น จึงได้ก่อขึ้นรูปทรงเจดีย์ มีองค์ประกอบเรียงตามลำดับจากส่วนล่างขึ้นสู่ส่วนบนดังนี้คือ

ฐานเขียงชั้นที่ 1 (ภาพที่ 104) อิฐที่ใช้ก่อมีขนาด $16 \times 28-32 \times 3-4$ เซนติเมตร สูงประมาณ 54 เซนติเมตร หรือเรียงอิฐสูงประมาณ 13 ชั้นอิฐ ขอบฐานเขียงชั้นนี้กว้าง 29 เซนติเมตร

ฐานเขียงชั้นที่ 2 (ภาพที่ 42-43) สูงประมาณ 33 เซนติเมตร หรือเรียงอิฐสูงประมาณ 9 ชั้นอิฐ

ฐานบัวรองรับชั้นประติมากรรมรูปสิงห์ (ภาพที่ 107-108) สูงประมาณ 2 เมตร ประกอบด้วยหน้ากระดานล่าง เส้นลวด บัวคว่ำสูงประมาณ 30 เซนติเมตร เส้นลวดหนาประมาณ 4 เซนติเมตร ท้องไม่มีลูกแก้วอกไก่คาดสองเส้น เส้นลวด บัวหงาย เส้นลวด และหน้ากระดานบน ตามลำดับจากล่างขึ้นบน

ชั้นประติมากรรมสิงห์ (ภาพที่ 21-23 ,25-29 และ 108) สูงประมาณ 1.40 เมตร ในผังสี่เหลี่ยมจัตุรัส ประดับด้วยประติมากรรมรูปสิงห์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนเท้ามีห้าเล็บ เท้าวางห่างกันประมาณ 20 เซนติเมตร ขนาดเท้า 15x30 เซนติเมตร ตั้งอยู่บนแท่นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสอีกชั้นหนึ่ง ขนาดประมาณ 50x50 เซนติเมตร สูง 28 เซนติเมตร ด้านหน้าของฐาน มีร่องรอยของช่องรูปวงรี 2 ช่องขนานกัน

ฐานเขียงในผังกลมชั้นที่หนึ่ง อยู่เหนือชั้นประติมากรรมสิงห์ขึ้นไปสูง 1 เมตร (ภาพที่ 108)

ฐานเขียงในผังกลม สูงประมาณ 60 เซนติเมตร

ชุดฐานบัว ประกอบด้วยชั้นหน้ากระดานรองรับบัวคว่ำ สูงประมาณ 40 เซนติเมตร

ฐานบัวคว่ำรองรับมาลัยเถา

มาลัยเถาสามชั้น (ภาพที่ 30-31)

บัวปากระฆัง (ภาพที่ 34) ประกอบด้วยกลีบบัวคว่ำ กลีบบัวหงาย และกลีบแทรก คั่นด้วยเส้นลวดหนึ่งเส้น มีร่องรอยการฉาบปูนทับซ้อนกันอีก 1 ครั้ง

องค์ระฆัง (ภาพที่ 35) มีการก่อเสริมขนาดขององค์ระฆังให้ใหญ่ขึ้นด้วยอิฐ หนา 40 เซนติเมตร หลังจากขยายขนาดขององค์ระฆังให้ใหญ่ขึ้นแล้ว มีการฉาบปูนทับอีก 2 ครั้ง ปูนฉาบครั้งสุดท้ายมีร่องรอยของการติดประดับภาชนะดินเผา

บัลลังก์ ลักษณะเป็นฐานปัทมในผังสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีร่องรอยการก่อเสริมขนาดของบัลลังก์ให้ใหญ่ขึ้นอีกอย่างน้อย 1 ครั้ง

ก้านฉัตร ลักษณะเป็นฐานปัทมในผังกลม มีลูกแก้วคาดอยู่ที่ท้องไม้หนึ่งเส้น ขนาดใกล้เคียงกับบัลลังก์ และบัวฝาละมี

บัวฝาละมี รูปทรงบัวคว่ำ

ปล้องโฉน ทำเป็นปล้อง เรียงซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป ส่วนยอดตั้งแต่ปล้องขึ้นไปได้หักพังทลายลง

การเรียงอิฐเป็นองค์ประกอบในส่วนต่างๆของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 33) เรียงอย่างไม่เป็นระเบียบ อิฐที่ใช้ก่อมีหลายขนาดดังนี้คือ 16x32x4 เซนติเมตร 14x28x3 เซนติเมตร และ 15x30x3 เซนติเมตร

สำหรับฐานด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน มีแนวอิฐปูพื้นด้วยอิฐสมบุรณ์ และอิฐแตกหักจากฐานของเจดีย์ประธานกว้างประมาณ 4.25 เมตร ปูไม่ตลอดทั้งด้าน อยู่ในสภาพชำรุด พบเฉพาะด้านตะวันตกเท่านั้น เหนือแนวอิฐปูพื้น มีแท่นฐานปัทมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ห่างจากฐานเจดีย์ด้านเหนือ 6.50 เมตร (ภาพที่ 41-43, แขนงผังที่ 41) ขนาดประมาณ 2.50 x 2.50 เมตร สูงประมาณ 70 เซนติเมตร การวางฐานรากของฐานปัทมพบว่า มีการก่ออิฐสูงประมาณ 20

เซนติเมตร ก่อนขึ้นรูปทรง ตั้งประกบกับฐานเชิงชั้นที่ 1 และ 2 ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน มีร่องรอยการฉาบปูนได้ฐานทั้งสามด้านลงมายังอิฐปูพื้น ด้านในของแท่น มีลักษณะคล้ายช่องสี่เหลี่ยมทับถมด้วยดิน เศษปูนและเศษอิฐหัก โดยมีด้านหน้าและด้านข้างทั้งสองของแท่นฐานเป็นขอบก่ออิฐฉาบปูนอีกทีหนึ่ง

การก่ออิฐก่อแบบสั้นสลับยาว ผสมกับการก่อเรียงแบบสั้นสองถึงสามก้อนสลับยาวหนึ่งก้อน อิฐที่ก่อมีสองขนาด ขนาดหน้า 14x28x4 เซนติเมตร ใช้ก่อฐานรากบางแถว ขนาดของอิฐเท่ากับขนาดอิฐที่ใช้ก่อเจดีย์ประธาน อิฐฐานรากวิหารพระพุทธไสยาสน์และอิฐฐานรากของเจดีย์ทรงเครื่อง ส่วนอิฐฐานรากก้อนสุดท้ายของแท่นนี้ เป็นอิฐหนาเรียงตามยาว 1 แถว ขนาด 14x31x5 เซนติเมตร ทับอยู่บนชั้นอิฐหัก ที่มีเศษปูนอัดอีกชั้นหนึ่ง

ห่างจากแท่นฐานปัทม์มาทางด้านใต้ ประมาณ 1.20 เมตร ทัดกับฐานเจดีย์ประธานด้านตะวันตกเช่นเดียวกัน มีแนวอิฐฉาบปูนรูปบัวคว่ำ เป็นแนวยาวออกมาจากฐานเจดีย์ด้านตะวันตก ประมาณ 2.20 เมตร หนา 15 เซนติเมตร สูง 26 เซนติเมตร (ภาพที่ 46,55, แผนผังที่ 41) ตั้งอยู่บนอิฐปูพื้น มีร่องรอยของปูนฉาบพื้นอย่างเด่นชัด การเรียงอิฐสลับกันจนดูเหมือนจะเป็นส่วนเดียวกันกับฐานเชิงที่ยื่นออกมา และมีการฉาบปูนตรงรอยต่อให้กลมกลืนไปกับขอบของฐานเชิงด้วย นอกจากนี้ยังได้ฐานบัวคว่ำยังมีการเตรียมพื้นที่ก่อนการก่อด้วยอิฐหักกากปูนอัด หนา 10 เซนติเมตร ชั้นดินถมสีดำมีเศษกากปูนประปราย หนา 14 เซนติเมตร และชั้นอิฐหักและเศษปูน หนา 20 เซนติเมตร ตามลำดับจากบนลงล่าง

นอกจากนี้ยังพบว่าบนอิฐปูพื้นด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน มีแนวอิฐขนาดเล็กระจายตัวหลายแนว อยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์ บางแนวมีปูนฉาบ ปิดขอบด้านนอก บางแนวประกบกันเป็นแนวอิฐตั้ง และเนื่องจากสภาพที่พังทลายเป็นอย่างมาก จนไม่สามารถศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันได้ในเรื่องประโยชน์การใช้งาน อย่างไรก็ตามแนวอิฐเหล่านี้สร้างอยู่บนพื้นการใช้งานระดับเดียวกัน จึงสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นสิ่งก่อสร้างร่วมระยะเวลาเดียวกัน

2.2.2 เจดีย์รายย่อมุมไม้สิบสองแบบทรงเครื่อง (ภาพที่ 66-70, แผนผังที่) อยู่ห่างจากวิหารพระพุทธไสยาสน์ มาทางด้านตะวันตกประมาณ 3.25 เมตร ก่อเป็นฐานปัทม์รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมไม้สิบสอง ขนาดประมาณ 9.25x9.25 เมตร สูงประมาณ 2 เมตร มีลูกแก้วอกไก่คาดอยู่ที่กึ่งกลางของท้องไม้ (ภาพที่ 66-67) เหนือฐานปัทม์ทำเป็นชั้นหรือลานประทักษิณกว้าง 1.15 เมตร มีผนังหรือกำแพงเตี้ยๆ ด้านบนประกบด้วยบัวคว่ำ ล้อมลานประทักษิณ บริเวณกึ่งกลางด้านทั้งสี่ของลานประทักษิณ เว้นเป็นช่องว่างกว้าง 1.20 เมตร ประดับเสาหัวเม็ดที่ด้านข้างของช่องว่างนั้น รวมถึงมุมทั้งสิบสองของฐานประทักษิณ ลักษณะเสาหัวเม็ด เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดประมาณ 35x35 เซนติเมตร สูง 55 เซนติเมตร (ภาพที่ 66) ส่วนบนของเสา

ทำเป็นชั้นบัวหงายประกบด้วยบัวคว่ำ รับชั้นเชิงบาตรและแท่งสี่เหลี่ยมทรงกรวยปลายมนเป็นส่วนยอดสุด (ภาพที่ 67) ถัดจากชั้นประทักษิณขึ้นไป เป็นฐานเขียงย่อมุมไม้ยี่สิบ รับชุดฐานสิงห์สามชั้น เรียงซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป ขาสิงห์ยืดยาวเพื่อเพิ่มความสูงขององค์เจดีย์ให้สูงชะลูดขึ้น และแท่งสิงห์ทำเป็นสันจากหลังสิงห์ลงมายังเท้าสิงห์ นมสิงห์ที่ประดับอยู่ที่กึ่งกลางของท้องสิงห์ทุกชั้น มีความแตกต่างกันทั้งหมด ลวดลายปูนปั้นที่นำมาประดับในชั้นต่างๆ ทำจากแม่พิมพ์ขึ้น ยกเว้นลวดลายปูนปั้นประดับนมสิงห์ ขึ้นลายด้วยมือโดยตรง ลายจึงมีความพลิ้วไหว อ่อนช้อยและงดงามมากกว่า ต่อเนื่องขึ้นไปจากชุดฐานสิงห์เป็นบัวกลุ่ม บัวปากกระสัง องค์ระฆังกลมประดับด้วยรักร้อยสองชั้น บัลลังก์ย่อมุมไม้ยี่สิบสอง ก้านฉัตร และบัวกลุ่มเถาตามลำดับ ส่วนยอดสุดของเจดีย์ไม่พบหลักฐาน (ภาพที่ 76)

นอกจากนี้ยังพบว่า เจดีย์องค์นี้มีการก่อสร้างทับซ้อนเจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบอีกองค์หนึ่ง ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่า กล่าวคือมีขนาดประมาณ 9.50 x 9.50 เมตร เหนือฐานรากของเจดีย์ด้านตะวันออก พบแนวอิฐตั้งสองแนวอยู่ห่างจากมุมฐานด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเจดีย์ประมาณ 1.40 เมตร เรียงชนทำมุมฉากกับขอบฐานราก ภายในอัดด้วยเศษอิฐแตกหักและเศษปูนปนทรายหนา 20 เซนติเมตร กว้าง 100 เซนติเมตร แนวอิฐนี้มีแนวตรงกับประตูทางเข้าวิหารพระพุทไธยาสน์ด้านตะวันตกปีกเหนือ และอยู่ใต้แนวอิฐก่อทแยง ในลักษณะสลับฟันปลาของชั้นฐานรากอีกทีหนึ่ง จึงอาจสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นแนวทางเดินเข้าสู่วิหารในระยะแรกก่อนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิหารในสมัยหลัง เพราะขนาดความกว้างของแนวอิฐกับประตูทางเข้าวิหารด้านตะวันตกของเจดีย์มีขนาดเดียวกัน

2.2.3 วิหารพระพุทไธยาสน์ (ภาพที่ 77-81 , แผนผังที่ 45 - 48) มีร่องรอย

การสร้างซ้อนทับหลายสมัย ฐานอาคารในสมัยหลังซ้อนทับบนฐานอาคารในสมัยแรก การวางรากฐานของอาคารในสมัยแรก เตรียมโดยการปรับพื้นที่ก่อน แล้วจึงถมอัดด้วยเศษอิฐแตกหักและเศษปูนหนาประมาณ 25 เซนติเมตร หลังจากนั้นจึงก่อเรียงอิฐแบบสลับสับยาวเป็นฐานรากและฐานเขียงสูงประมาณ 80 เซนติเมตร มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดประมาณ 14 x 30.70 เมตร

ฐานอาคารในสมัยหลังมีขนาดเล็กกว่าฐานอาคารในสมัยแรก สร้างทับบนฐานอาคารสมัยแรก โดยการปรับเปลี่ยนฐานอาคารในสมัยแรกให้เป็นฐานราก และมีการนำอิฐและเศษอิฐจำนวน 1-2 ก้อนมาก่อชนหน้ากระดานล่างของฐานอาคาร เพื่อปิดทับฐานอาคารในสมัยแรกอีกชั้นหนึ่ง ปรากฏพบที่ขอบฐานอาคารทั้งสี่ด้าน หลังจากนั้นจึงก่อฐานของอาคารขึ้น มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดประมาณ 13.50 x 30.20 เมตร ลักษณะเป็นฐานปัทม์แอ่นคล้ายท้องเรือสำเภา คาดด้วยบัวลูกแก้วอกไก่หนึ่งเส้น (ภาพที่ 83)

การเรียงอิฐที่ฐานเขียง เรียงแบบสั้นสลับยาว เหลื่อมซ้อนกันไปมาในแต่ละชั้นอิฐ บาง
ก่อนจะมีเศษกระเบื้องมุงหลังคาแผ่นเรียบรองรับ เพื่อให้แนวอิฐแต่ละชั้นอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน
การเรียงอิฐที่ฐานเขียงจะเป็นระบบมากกว่าชั้นที่อยู่เหนือขึ้นไป

บทที่ 3

โบราณวัตถุและนิเวศน์วัตถุที่พบจากการขุดแต่ง

3.1 โบราณวัตถุที่เป็นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม

3.1.1 ประเภทดินเผา

3.1.1.1 อิฐ อิฐที่นำมาสร้างโบราณสถาน แบ่งออกเป็นสองขนาดคือ

ขนาดเล็ก มีขนาดประมาณ 14 x 27-28 x 3.5-4 เซนติเมตร เป็นอิฐที่ใช้ในการก่อสร้างโบราณสถานสมัยแรก เช่น ฐานอาคารที่พบด้านใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ ฐานเจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบที่พบใต้ฐานเจดีย์รายทรงเครื่องแบบย่อมุมไม้สิบสอง เป็นต้น

ขนาดใหญ่ มีขนาดประมาณ 15-16 x 29-31 x 5-6 เซนติเมตร เป็นอิฐที่ใช้ในการก่อสร้างโบราณสถานสมัยที่สอง เช่น เจดีย์ประธานระยะที่สอง ซึ่งใช้ทั้งอิฐหนาและอิฐบางผสมกัน วิหารพระพุทธไสยาสน์ เจดีย์ทรงเครื่องย่อมุมไม้สิบสอง เป็นต้น

3.1.1.2 แผ่นดินเผา พบเป็นเศษแตกหัก 1 ชิ้น ทำจากดินเผาเนื้อแกร่ง ขอบเรียบ มีลักษณะคล้ายเขม่าสีดำติดอยู่ที่ขอบ ขอบหนา 2.3 เซนติเมตร พื้นผิวของแผ่นเคลือบน้ำตาลด้านหนึ่ง แต่อยู่ในสภาพลึกร้อน ส่วนพื้นผิวอีกด้านหนึ่งมีร่องรอยของปูนขาวติดอยู่ประปราย เนื่องจากพบเพียงชิ้นเดียวจึงไม่น่าที่จะเป็นแผ่นกระเบื้องปูพื้น จึงทำการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

3.1.1.3 กระเบื้องมุงหลังคา มีอยู่หลายประเภท แต่อยู่ในสภาพที่แตกหักและ

กระจายตัวอยู่ทั่วไป ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่ทางวัดนำไปปรับพื้นที่ภายในกลุ่มโบราณสถานให้อยู่ในระดับเดียวกัน เนื่องจากพบชิ้นส่วนชิ้นหน้ากระดานประดับด้วยเครื่องถ้วยจีน (ภาพที่ 112) ระหว่างวิหารพระนั่งกับวิหารพระพุทธไสยาสน์ ซึ่งน่าจะเป็นส่วนประกอบของเจดีย์ประธาน เพราะมีขนาดใหญ่ และพบห่างจากเจดีย์ประธานมากพอสมควร จึงน่าจะถูกเคลื่อนย้ายไปในคราวที่วัดได้ทำการปรับพื้นที่

เศษกระเบื้องมุงหลังคากระจายตัวหนาแน่นบริเวณด้านตะวันตก และด้านใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ รวมถึงด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน สามารถจัดประเภทของกระเบื้องมุงหลังคาได้ดังนี้คือ

กระเบื้องมุงหลังคาประเภทกาบกล้วย ทำจากดินเผาเนื้อดินธรรมดา ไม่เคลือบผิว แบ่งออกเป็นสองแบบ

กระเบื้องตัวผู้ (ภาพที่ 120) ทรงยาวสอบโค้งที่ขอบด้านข้าง มีเดือยยาวในรูปทรงกรวย ติดที่ปลายด้านหนึ่ง สำหรับวางพาดบนไม้ระแนง ไม่พบแผ่นที่สมบูรณ์ ความยาวประมาณ 28.5 เซนติเมตร ส่วนปลายที่ติดกับเดือยกว้าง 7.5 เซนติเมตร ปลายที่เหลืออีกด้านหนึ่งกว้าง

ประมาณ 14 เซนติเมตร มีการเจาะเป็นร่องตื้นๆ 1 ร่องขนานไปกับขอบด้านนอก หน้า 1 เซนติเมตร เดือยยาว 6.5 เซนติเมตร

กระเบื้องตัวเมีย (ภาพที่ 121) ทรงแบนยาวและสอบ โค้งงอที่ขอบด้านข้างมี เดือยแบนเอนและสั้น ในทรงสี่เหลี่ยมติดที่ปลายด้านนอก ความยาวประมาณ 24 เซนติเมตร ส่วน ปลายที่ติดกับเดือย กว้างประมาณ 20 เซนติเมตร เดือยยาว 1.5 เซนติเมตร หน้า 0.8 เซนติเมตร

กระเบื้องตัวเมียและตัวผู้บางชิ้น มีร่องรอยของปูนฉาบติดอยู่ที่ผิว ด้านในของกระเบื้องตัว เมียและด้านนอกของกระเบื้องตัวผู้ แสดงให้เห็นถึงการใช้น้ำปูนฉาบมาปิดรอยต่อระหว่างกระเบื้อง

กระเบื้องมุงหลังคาประเภทเกล็ดเต่า (ภาพหลายเส้นที่ 1) ทำจากดินเผาประเภทเนื้อ ดินธรรมดา ไม่เคลือบผิว แบ่งออกเป็นสองแบบคือ

กระเบื้องตัวผู้ (ภาพที่ 122) สภาพไม่สมบูรณ์ กว้าง 12 เซนติเมตร หน้า 0.7 เซนติเมตร มีเดือยแบนเอนและสั้นในทรงสี่เหลี่ยมติดที่ปลายด้านใน กว้าง 2.5 เซนติเมตร สูง 1.7 เซนติเมตร ปลายโค้งเข้าหากันตรงกึ่งกลางแผ่น กระเบื้องเกล็ดเต่าแบบนี้เป็นตัวประกบ

กระเบื้องตัวเมีย (ภาพที่ 122) สภาพไม่สมบูรณ์ กว้าง 12 เซนติเมตร หน้า 0.8 เซนติเมตร มีเดือยแบนเอนและสั้นในทรงสี่เหลี่ยมติดที่ปลายด้านใน กว้างประมาณ 3 เซนติเมตร สูง 2 เซนติเมตร มีป่าที่ขอบด้านข้างทั้งสองไว้คอยรองรับเดือยของกระเบื้องตัวผู้ มาประกบอีกที่ หนึ่ง นอกจากนี้ยังพบปลายของกระเบื้องเกล็ดเต่าแผ่นหนึ่งในหลุมชุดทดสอบที่ 1(TP.1)มีขนาดเล็กกว่ากระเบื้องเกล็ดเต่าที่พบโดยทั่วไป กว้างประมาณ 10 เซนติเมตร หน้า 0.7 เซนติเมตร

กระเบื้องมุงหลังคาแบบชายพับ เนื้อดินธรรมดา ไม่เคลือบผิว มีลักษณะเป็น กระเบื้องแผ่นเรียบ ชายพับ ปลายตัดเฉียง มีขนาดกว้างตั้งแต่ 10 – 12 เซนติเมตร หน้า 1 – 15 เซนติเมตร ชายพับกว้าง 3.5 – 6 เซนติเมตร

จากการปรับเปลี่ยนหลังคาของสองวิหารพระพุทธไสยาสน์ และพระอุโบสถใหม่จึงไม่อาจ สันนิษฐานได้ว่า เศษกระเบื้องมุงหลังคาประเภทแบบใด เป็นของอาคารหลังไหน เพราะจะพบ ปะปนกันไป อีกทั้งไม่ได้ทำการขุดแต่งเต็มพื้นที่ของกลุ่มโบราณสถานทั้งหมด แต่จากคำบอกเล่า ของกรรมการวัดสามวิหาร1 กล่าวว่า พระอุโบสถและวิหารพระนั่ง มุงด้วยกระเบื้องเกล็ดเต่า ส่วน วิหารพระพุทธไสยาสน์มุงด้วยกระเบื้องกาบกล้วย

3.1.1.4 กระเบื้องเชิงชาย (ภาพที่ 124 , ภาพหลายเส้นที่ 2) พบอยู่บริเวณด้าน ตะวันตกของเจดีย์ประธานเท่านั้น จำนวน 4 ชิ้น ไม่พบชิ้นส่วนที่สมบูรณ์ ลักษณะเหมือนกับ กระเบื้องกาบกล้วยตัวผู้ เพียงแต่มีกรอบทรงสามเหลี่ยม หักโค้งที่ขอบประกบอยู่ที่ปลายด้านหนึ่ง ส่วนอีกด้านหนึ่งปลายตัดตรงสำหรับเสียบเข้าไปในกระเบื้องมุงหลังคา ภายในกรอบมีลวดลาย

ประดับด้วยการใช้แม่พิมพ์กดประทับ สามารถจัดกลุ่มลวดลายได้เป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มลายดอกบัว และกลุ่มลายเทพพนม

กลุ่มลายดอกบัว (ภาพที่ 124) พบจำนวน 1 ชิ้น ในพื้นที่ N4E40 สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนฐานของกรอบ ขนาดของกระเบื้องเชิงชายที่เหลืออยู่ กว้าง 14 เซนติเมตร ขอบหนา 1 เซนติเมตร ประกอบด้วยเส้นนูนสองเส้นเป็นกรอบของลาย ภายในประดับลายกลีบบัว มีลักษณะคล้ายกระหนกอยู่ส่วนกลางของลาย มีก้านและใบแผ่สะบัดออกมาจากลายตรงส่วนกลาง

กลุ่มลายเทพพนม (ภาพที่ 124) พบจำนวน 3 ชิ้น สภาพไม่สมบูรณ์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แบบ

แบบที่ 1 (ภาพที่ 124) พบในพื้นที่ S4E36 สภาพไม่สมบูรณ์ กรอบนอกทรงสามเหลี่ยมหยักโค้ง กรอบในทำเป็นเส้นนูนขนานสองเส้น ขนานกรอบนอก มีรูปเทวดาเทวดาทรงชฎาประดับอยู่ภายในกรอบ ขนาดของกระเบื้องเชิงชายที่เหลืออยู่หนา 0.7 เซนติเมตร

แบบที่ 2 (ภาพที่ 124) พบในพื้นที่ S12E40 สภาพไม่สมบูรณ์ กระเบื้องขนาดค่อนข้างเล็ก กรอบนอกทรงสามเหลี่ยมหยักโค้ง กรอบในทำเป็นเส้นนูนขนานสามเส้นซ้อนกัน ล้อกรอบนอก ภายในกรอบทำเป็นรูปเทวดาลอยครึ่งองค์ คล้ายลอยออกมาจากพื้นที่ด้านใน ไม่สวมเครื่องทรงอื่นใดนอกจากทรงชฎา พระหัตถ์ใหญ่ไม่สมส่วน พนมมือแบบแข็งกระด้าง ไม่เป็นธรรมชาติ ทำให้ช่องว่างระหว่างพระพาหา(แขน) ตั้งเป็นรูปสามเหลี่ยมทั้งสองข้าง และลอยอยู่เหนือลายพันธุ์พฤกษา ที่สะบัดปลายสองก้านออกทั้งสองข้าง ก้านหนึ่งชูขึ้นด้านบน อีกก้านหนึ่งเลี้ยวไปด้านข้าง

ลักษณะของการพนมมือของเทพพนมนั้นมีส่วนคล้ายกับกระเบื้องเชิงชายที่พบจากการขุดแต่งที่วัดวรเชษฐารามแบบหนึ่ง ที่มีลักษณะการพนมมือแบบแข็งกระด้าง และมีช่องว่างเป็นรูปสามเหลี่ยมเช่นเดียวกัน

ขนาดของกระเบื้องเชิงชายที่เหลืออยู่ กว้าง 13 เซนติเมตรโดยประมาณ สูง 11 เซนติเมตร ขอบหนา 1 เซนติเมตร

แบบที่ 3 (ภาพที่ 124) พบในพื้นที่ S12E40 สภาพไม่สมบูรณ์ ทำประดับกระเบื้องขนาดใหญ่กว่า แบบที่ 2 ลายพันธุ์พฤกษาถูกประดับจนเต็มพื้นที่ว่าง กรอบนอกทรงสามเหลี่ยมหยักโค้ง กรอบในทำเป็นเส้นนูนขนานสามเส้นซ้อนกัน โดยทำล้อกรอบนอก ภายในกรอบทำเป็นรูปเทวดาลอยครึ่งองค์ คล้ายลอยออกมาจากพื้นที่ด้านใน ไม่สวมเครื่องทรงอื่นใดนอกจากทรงชฎาเทริด พระหัตถ์ประกบกันแนบสนิทเป็นแนวตั้งลงมา ไม่แสดงให้เห็นฝ่าพระหัตถ์ พนมมือแบบแข็งกระด้าง แต่ไม่แข็งเหมือนแบบที่ 2 ถึงแม้ว่าช่องว่างระหว่างพระพาหา(แขน) จะตั้งเป็นรูปสามเหลี่ยมมากกว่าก็ตาม ลักษณะของชฎา คล้ายกับเปลวเพลิงแผ่ออกมาเป็นพระรัศมี

โดยรอบ เทพพนมลอยองค์เหนือลายพันธุ์พฤกษาที่สลับปลายของก้านออกทั้งสองข้าง ทำเป็นลายดอกไม้ตูมข้างละสองดอก

ลักษณะของลาย มีลักษณะคล้ายกระเบื้องชิงชายแบบหนึ่ง ที่ได้จากการขุดแต่งวัดวรเชษฐาราม

3.1.2 ลวดลายปูนปั้น

จากการขุดแต่งพบโบราณวัตถุประเภทปูนปั้นประกอบสถาปัตยกรรมจำนวนมาก เช่น กระจังตาอ้อย กระจังปฏิญาณ และลายหน้ากระดานเป็นต้น มีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

ตารางที่ 3.1 แสดงสภาพและรายละเอียดของกลุ่มลวดลายปูนปั้น

ลำดับที่	หมายเลข	ตำแหน่งที่พบ	โบราณสถานใกล้เคียงที่พบ	สภาพและลักษณะลวดลาย	จำนวน (ชิ้น)	ขนาด (ซ.ม.)
1	378	TP.3	มุ่มตะวันออกเฉียงใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ (ภาพที่ 125 , ภาพลายเส้นที่ 3)	ทำสิงห์ สภาพไม่สมบูรณ์ ประกอบด้วยลายวงโค้งต่อเนื่อง เขาเป็นร่องภายใน ประดับด้วยลายก้านขด 1 ก้านที่ส่วนบน ส่วนล่างเป็นลายออกครีบบนแนวขนานกับเส้นนูนโค้งที่เป็นตัวคั่นลาย ระหว่างด้านบนและด้านล่างลายออกครีบนี้อาจจะเป็นแนวโค้งรูปตัว L ซึ่งถ้าหากว่าสมบูรณ์ไป ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงก็จะมีลักษณะเดียวกับทำสิงห์อีกเช่นกัน ด้านล่างของปูนปั้นแบนเรียบ จึงน่าจะวางอยู่บนฐานรองรับ	1	-
2	378	TP.3	มุ่มตะวันออกเฉียงใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ (ภาพที่ 126 , ภาพลาย	ลายกระจังปูนปั้น สภาพไม่สมบูรณ์ ส่วนยอดหักหายไปมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมโดยแบ่งออกเป็นสามส่วน ด้านข้างส่วนล่างทั้งสองทำเป็นตัวหงา ตรงกลางเป็นตัวยอด ตรงออกกระจังนูนเป็นสันสอบขึ้นไปจนจรดกระจังตาอ้อย 1 ตัวที่ ใกล้เคียง ตัวกระจังมีฐานรองรับอีกชั้นหนึ่ง แต่ฐานได้ชำรุดจนไม่เหลือสภาพ จากลักษณะของตัวกระจังที่เป็นแบบนูนสูงหรือลอยออกมาจากส่วนที่แปะติด	1	-

			เส้นที่ 4)	มากจนดูเด่นเป็นพิเศษ จึงอาจเป็นกระจัดที่ ประดับ อยู่ตรงเท้าสิงห์ของฐานสิงห์ก็ได้ และด้านหลัง ของกระจัดก็มีขอบของปูนฉาบรูปตัว L ซึ่งอาจจะ หลุดร่วงมาจากมุมที่ประดับเข้าไปก็ได้ หรืออาจ จะเป็นกาบเท้าสิงห์		
3	19	N4E28	ด้านทิศใต้ ของวิหาร พระพุทธไสยาสน์ (ภาพที่ 127 , ภาพลายเส้นที่ 5a)	ลายกระจัดปูนปั้น สภาพไม่สมบูรณ์ ถูกกะเทาะ เกือบรอบ แบ่งลายออกเป็นสองชั้น ชั้นนอก(รองรับ ชั้นในที่เล็กกว่า)บากเป็นวงโค้งลงที่ขอบด้านข้างทั้งสองด้าน เหลืออยู่ข้างละ 1 รอย ในตำแหน่งเดียวกัน กระจัดชั้นในนูนแปะลงไปทีกระจัดชั้นนอกอีกทีหนึ่ง ตรงกลางกดเป็นหลุมลึกรูปหยดน้ำมีขอบเป็น เส้นนูนขนาน 1 เส้น และขอบนอกขนานกับขอบใน บากเป็นวงโค้งลงที่ขอบด้านนอกทั้งสองข้าง เหลือ อยู่ข้างละ 1 รอย ในตำแหน่งเดียวกัน ส่วนยอด กะเทาะ	1	หนา 2.2 ซม.
4	33	N4E36	ใกล้มุม ตะวันออกเฉียงใต้ของ วิหารพระ พุทธ ไสยาสน์	ชิ้นส่วนกระจัดตาอ้อย สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่ เฉพาะขอบนอกด้านขวาที่เป็นที่บากเป็นวงโค้งลง 1 รอย ส่วนที่เหลืออยู่เหนือรอยบากหักหายไป ส่วน ชั้นในทำเป็นหลุมลึกรูปหยดน้ำ มีขอบเป็นเส้น ขนาน 1 เส้น บางส่วนกะเทาะ	1	หนา 2.5 ซม.
5	33	N4E36	ใกล้มุม ตะวันออกเฉียงใต้ของ วิหารพระ พุทธ ไสยาสน์	กระจัด สภาพเกือบสมบูรณ์ ทำสองชั้นประกบกัน ชั้นล่างทำเป็นรูปหยดน้ำ บากเป็นวงโค้งลงด้านละ สองรอบ ส่งผลให้ส่วนยอดแหลมขึ้นบน(ใส่กระจัด) ทำเป็นรูปหยดน้ำล้อมกรอบนอก บากเป็นวงโค้งลง ด้านละ 1 รอย ส่วนยอดหักหายไป ภายในกด ประทับเป็นร่องวงกลม 1 วง ส่งผลให้วงกลมด้านใน ลอยเด่นนูนขึ้นมา	14	กว้าง 22 ซม. สูง 3.6 ซม. หนา 1.2 ซม.
6	42	N4E40	ด้าน ตะวัน ตกของเจดีย์ ประธาน (ภาพที่ 128	สภาพไม่สมบูรณ์ ลักษณะเป็นท่อนทรงกระบอกผ่า ซีก ปลายด้านหนึ่งนูนเป็นสันในแนวนอน ถัดไปเป็น ลายลูกประคำหรือลายจุดไข่ปลาภายในเส้นคู่ ขนานที่ทำโดยการเซาะร่อง ถัดไปเป็นลายวงกลม ความสูงเรียงขนานกับแนวจุดประคำวงกลมแต่ลดวง	1	กว้าง 22 ซม สูง 25 ซม. หนา 10 ซม.

หมายเลข 3	หมายเหตุ		, ภาพลาย เส้นที่ 6)	สามารถเรียงขนานกับลายลูกประคำ วงกลมแต่ละวง มีการกดประทับ ลายวงโค้ง 1 วง โดยให้ปลายของ วงโค้งทั้งสองข้างคล้อยต่ำลงมาใกล้วงกลม		ชม.
				ด้านในของท่อนมีการเรียงเศษอิฐสองก้อน ต่อกัน เป็นแกน (ลักษณะของเนื้ออิฐมีความแกร่งไม่เท่า กัน) ก่อนที่จะฉาบปูนทับ และด้านนี้มีลักษณะ แบนราบอาจทำให้เพื่อประกบสิ่งที่มีลักษณะแบน ราบเช่นเดียวกัน อาจจะเป็นชุดฐาน โดยทำเป็นเสา ประดับติดฐานหรือผนัง หรือว่าอาจเป็นชิ้นส่วนของ ประติมากรรมรูปสิงห์ ที่อยู่เหนือเท้าสิงห์ขึ้นมา (ขา สิงห์)		
7	37	N4E40	ด้านตะวัน ตกของเจดีย์ ประธาน (ภาพที่ 129 , ภาพลาย เส้นที่ 7b)	ชิ้นส่วนลายหน้ากาล สภาพไม่สมบูรณ์มาก เหลือ อยู่เฉพาะซีกซ้ายของหน้ากาลเท่านั้น แต่จาก ลักษณะลวดลายโดยรวมแล้วเป็นหน้ากาล ประกอบด้วยดวงตากกลมโตสองข้าง(แต่ได้กะเทาะ ไปเกือบไม่เหลือสภาพ)คือทำเป็นลายกนก โค้งเอา ปลายออกโค้งละ 1 ตัว จมูกทำเป็นลายกระจังตา อ้อยซ้อนทับกันสองชั้น จรดส่วนยอดของหน้ากาล ซึ่งทำเป็นกระจังอีกตัวหนึ่งรองรับไว้ ส่วนปลายยอด หักหายไป ปากหน้ากาลประกอบด้วยริมฝีปากบน (หนวด) ฟันมุมปากทำเป็นกนกม้วนขึ้น 1 ตัว ใต้ฟัน เป็นลายวงโค้งลงปลายแหลม ภายในเขาะเป็นร่อง ลึก 1 ร่องลัดกับภายนอก ใต้วงโค้งด้านล่างกดเป็น ร่องลึก ลายหน้ากาลอยู่ในทรงสามเหลี่ยม เขาะร่อง ลึกทำให้ตัวลายโดดเด่นขึ้นมาเป็นนูนสูง ด้าน หลัง หน้ากาลมีขอบปูนฉาบรูปตัว V ซึ่งอาจจะหลุดร่วง มาจากมุมที่ประดับเข้าไปหรืออาจจะเป็นกาบเท้า สิงห์ (ชิ้นฐานสิงห์)	1	-
8	37	N4E40	ด้านตะวัน ตกของเจดีย์ ประธาน (ภาพที่ 129 , ภาพลาย เส้นที่ 7b)	กระจังตาอ้อย สภาพเกือบสมบูรณ์ เป็นกระจังสอง ตัวประกบติดกัน แปะติดกับปูนปั้นลักษณะคล้าย ก้านเขาะร่องลึก 1 เส้นอีกทีหนึ่ง กระจังตัวบนมี ขนาดเล็กกว่าตัวล่างแต่ปากเป็นวงโค้งลงที่ขอบข้าง ด้านละ 1 รอย เมื่อประกบกันแล้วตำแหน่งของรอย ปากจะตรงกัน กระจังตัวบนถูกกดเป็นรอยนูนรูปวง	1	กว้าง 4 ซม. สูง 5.6 ซม. หนา 2.5 ซม.

			เส้นที่ 7g)	รี		
9	37	N4E40	ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 129, ภาพลายเส้นที่ 7h)	กระจังสภาพสมบูรณ์ ลักษณะคล้ายกระจังตาอ้อยมากเป็นวงโค้งลงที่ขอบด้านข้างทั้งสองด้านด้านละ 2 รอย ในระดับเดียวกัน ทำเป็นลายกนก โดยมีตัวเหงา 1 ตัว หันหน้าออก ด้านข้างซีกขวาของกระจังส่วนทางด้านซ้ายเป็นกาบหรือว่าเปลวของกระหนก ระหว่างลายมีการเซาะร่องเป็นร่องลึก รวมทั้งมีการกดลายคล้ายจันทร์เสี้ยวที่ขอบตัวเหงาด้านใน 1 รอย และที่กางตัวเหงาอีก 2 รอยที่ตรงกลางและใกล้ฐานด้านหลังที่ใกล้ฐานมีลักษณะคล้ายรอยบากเป็นแนวนอน ลักษณะเช่นนี้เป็น ลักษณะของการแปะเข้าไปที่ชั้นประดับ	1	กว้าง 5.2 ซม. สูง 6.3 ซม. หนา 8 ซม.
10	37	N4E40	ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 129 , ภาพลายเส้นที่ 7f)	ใบพุกชาลายกนก สภาพเกือบสมบูรณ์ ส่วนปลายหักไปเล็กน้อยตัวลายทำเป็นวงโค้งที่ด้านซ้ายของกนก ส่วนด้านขวาเว้าเข้าลึกลับตัวกนกด้านใน ที่ทำลายโดยการเซาะร่องลึก และมีรอยบากเป็นวงโค้งลงที่ขอบด้านข้างใกล้ปลายใบ 1 รอย ลักษณะกนกเช่นนี้เป็นกนกประกอบช่อกนกหรือก้านขดมากกว่าจะเป็นลายโดดๆอย่างกระจังตาอ้อยส่วนปลายใบหนา ส่วนก้านใบเรียวไม่สามารถวัดขนาดได้	1	-
11	37	N4E40	ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 129 , ภาพลายเส้นที่ 7d)	กระจัง(ปฏิญาณ) สามตัวสามขนาด คือ เล็ก กลาง ใหญ่ ลวดลายแตกต่างกัน สภาพเกือบสมบูรณ์ทั้งสามตัว เพียงแต่ว่าส่วนยอดได้หักหายไป กระจังขนาดเล็ก แบ่งลายออกเป็นสามส่วนตัวเหงาซ้าย-ขวาทำเป็นลายกนกดตรงกลางเป็นลายกระจังตาอ้อย 1 ตัว ภายในกอดเป็นวงโค้ง 1 วง รองรับด้วยกระจังอีกสองชั้นจรดยอด บากเป็นวงโค้งลงที่ขอบด้านข้างๆละ 1 รอยและ สองรอย ตามลำดับ	1	-
12	37	N4E40	ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 129 , ภาพลายเส้นที่ 7e)	กระจังขนาดกลาง แบ่งลายออกเป็นสามส่วนอีกเช่นกัน ตามปกติแล้วกระจัง(ปฏิญาณ) นี้จะแบ่งออกเป็นสามส่วนเสมอ ตัวเหงาซ้าย-ขวาทำเป็นลายกนก มีกระจังตาอ้อย 1 ตัวประกบอยู่ตรงกลางที่ส่วนฐาน รองรับด้วยกระจังอีกสองชั้นจรดส่วนยอด มีการเพิ่มรายละเอียดของกระจังด้วยการกดลายวงโค้งเข้าไปโดยเฉพาะกระจังชั้นที่สอง มีลา	1	-

				ยวงโค้งสั้น เป็นต้น		
13	37	N4E40	ด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 129 , ภาพลายเส้นที่ 7a)	กระจังขนาดใหญ่ แบ่งลายออกเป็นสามส่วนตัวเหงาซ้าย-ขวามีการตกแต่งโดยการบากลายเป็นวงโค้งลงมามาก วงโค้งของตัวเหงา มีการคว้านลายลึก ในขณะที่ลายตรงกลางมีการทำลายที่ตื้นกว่ามาก จนทำให้ลายวงโค้งของตัวเหงาซ้ายและขวาดูเด่นขึ้นมาและตรงกลางของกระจัง (อกกระจัง) ก็นูนขึ้นมาเป็นสันรูปสามเหลี่ยมยาวและสอบขึ้นไปจรดยอด ตรงใกล้ส่วนยอดดกกลายเป็นกระจังตาอ้อยนูนเข้าไป 1 ตัว ส่วนฐานของกระจังเป็นลายกระจังตาอ้อยตื้นๆ รองรับด้วยกระจังพื้นปลา (กระจังสามเหลี่ยมอีกทีหนึ่ง คล้ายๆกับเป็นกาบของกระจังกระจังขนาดใหญ่นี้มีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนไป หรือเริ่มคลี่คลายแตกต่างไปจากกระจังทั้งสองขนาด ที่กล่าวมาแล้ว มีลวดลายประดับมากขึ้นจนบางครั้งอาจรู้สึกว่ามันแน่นเกินไป และเป็นนูนต่ำหรือเป็นการปั้นเป็นลวดลายแทนการแปะหรือประกบเข้าไป เป็นผลทำให้ตัวลายไม่โดดเด่นขึ้นมาเท่าที่ควร	1	กว้าง 8 ซม.
14	58	N4E64	ด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน	ทำเป็นเส้นนูนขนานหักมุม 1 เส้น เสาะเป็นร่องภายใน 1 เส้น แปะติดลงบนพื้นนูนฉาบ ลักษณะเช่นนี้อาจเป็นลวดลายที่ประดับชั้นหน้ากระดาน ขนาดที่เหลื่ออยู่ เส้นนูนกว้าง 1.5 เซนติเมตร โดยประมาณ	1	-
15	76	N8E40	มุมตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 130 , ภาพลายเส้นที่ 8b-1, 8b-2)	กระจังตาอ้อย สภาพไม่สมบูรณ์ มีลักษณะคล้ายพุ่มข้าวบิณฑ์ ทำเป็นกระจังซ้อนกันสองชั้น(ประกบกัน) มีการบากขอบโดยรอบ เป็นวงโค้งขึ้นและลงผสมกันโดยไม่มีแบบแผนตายตัว ส่วนยอดของกระจังตัวล่างอ่อนแหลม และมีการกดเป็นร่องสั้นๆ ดิ่งลงมา 1 ร่อง ระหว่างวงโค้งที่ถูกบากออก มีการทำวงโค้งสั้นๆภายในล้อกับขอบของกระจังด้านนอก กระจังตัวบนนี้มีการทำเป็นเส้นคู่ขนานเสาะร่อง 1 ร่อง อยู่ภายในล้อกับขอบของกระจัง โดยเส้นนี้มีลักษณะใหญ่ไม่สมส่วนกับกระจังตัวบน แต่ส่ง	1	กว้าง 4.6 ซม. สูง 6.8 ซม. หนา 1.5 ซม.

				ผลให้เกิดมิติมากขึ้น กระจังตาอ้อย ประเภทนี้มีการตกแต่งลายมากกตเป็นลายเล็กแต่ระยะของลายไม่แน่นนัก		
16	76	N8E40	มุมตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 130 , ภาพลายเส้นที่ 8a)	กระจังตาอ้อยตอกนก สภาพไม่สมบูรณ์ ทำเป็นลายกระจังตาอ้อย 1 ตัว บากด้านข้างเป็นวงโค้งลงด้านละ 1 รอย ภายในคว้านลึกเป็นลายวงโค้งม้วนคล้ายลายก้านขด 1 วง ด้านขวาของกระจังออกลายกนก โดยทำเป็นร่องลึก ส่วนยอดหักไป	1	-
17	76	N8E40	มุมตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 130 , ภาพลายเส้นที่ 8e)	กระจัง(ปฏิญาณ) สภาพไม่สมบูรณ์ ประกอบด้วยตัวเหงาสองตัว ประกบซ้าย-ขวา ส่วนกลาง (อกกระจัง) รูปตัวบ นูนเป็นสันออกมา ส่วนล่างกะเทาะส่วนบนหักหาย ทำลายซ้อนกันสองชั้น	1	กว้าง 6.2 ซม.
18	76	N8E40	มุมตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 130 , ภาพลายเส้นที่ 8d)	กระจัง(ปฏิญาณ) สภาพชำรุด ส่วนบนหักหายไป ประกบด้วยตัวเหงาซ้าย-ขวา ส่วนกลางทำเป็นลายกระจังตาอ้อย 1 ตัว แปะที่ส่วนฐาน รองรับด้วยกระจังพื้นปลา(รูปสามเหลี่ยม)อีกทีหนึ่งส่วนฐานอยู่ในทรงสามเหลี่ยมก่อนที่จะค่อยๆสอบขึ้นไปจรดส่วนยอดที่หักหายไป มีการทำรายละเอียด ด้วยการบากเป็นวงโค้งลงเป็นระยะโดยเฉพาะที่ ส่วนกลางของกระจัง เป็นต้น ด้านหลังกระจังนูนลาดลง และส่วนใต้ฐานแบนราบ น่าจะตั้งอยู่บนชั้นประดับแทนที่จะประกบเข้าไปในชั้นประดับ	1	-
19	76	N8E40	มุมตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธาน	กระจัง(ปฏิญาณ) ขนาดใหญ่ สภาพชำรุดเกือบไม่เหลือสภาพ เหลืออยู่เฉพาะด้านบนของตัวเหงาด้านขวาของกระจัง และส่วนกลางที่เหลืออยู่เฉพาะช่วงบน ส่วนยอดหักหายไป ทำเป็นลายซ้อนกันสองชั้นและทำรายละเอียดด้วยการบากเป็นวงโค้งลง	1	-

			(ภาพที่ 130 , ภาพลายเส้นที่ 8f)	ชั้นและทำรายละเอียดด้วยการบากเป็นวงโค้งลง เป็นระยะๆ ส่วนกลาง(ออกกระจัง)นูนเป็นสันออกมา ด้านหลังลาดลง		
20	76	N8E40	มุมตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 130 , ภาพลายเส้นที่ 8c)	ส่วนยอดของกระจัง ขนาดเล็ก สภาพชำรุด ปลายยอดหักไป ทำเป็นลายซ้อนกันสองชั้น โดยการเจาะร่อง และบากที่ขอบด้านข้างเป็นวงโค้งลง ด้านหน้าของ-ยอดกระจังมีลักษณะเป็นร่องสาม เหลี่ยมสูง	1	-
21	90	N8E44	มุมตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 131 , ภาพลายเส้นที่ 9)	ลายหน้ากระดาน รูปกลมสลัดอกรี ภายในกรอบเส้นคู่ขนานเจาะเป็นร่องภายใน มีการบากขอบด้านข้างของลายดอกรูปรีเป็นร่องด้านละสองร่อง ลายนี้เป็นลายประจำยามที่นิยมทำกันมากลายหนึ่ง แต่จะแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย	1	-
22	116	N8E56	บนชั้นประดับสิงห์ของเจดีย์ประธาน ด้านเหนือ (ภาพที่132, ภาพลายเส้นที่ 10	จากเป็นส่วนที่ยื่นออกมาจากเท้ามาก เล็บเจาะร่องเป็นวงโค้งปลายเรียวแหลม 1 วง 1 นิ้วมีสองข้อเหนือข้อขีดเป็นร่องสั้นๆในแนวนอน บนข้อที่สองกดเป็นวงโค้ง 1 วงบนฝ่าเท้าทำเป็นเส้นนูนลายคลื่นโค้งลงตามช่องว่างของนิ้วเท้า และมีการขุดเป็นร่องลึกเหนือสันนูนอีกเส้นหนึ่งยาวต่อเนื่องตลอดทั้งฝ่าเท้าโดยแฉ่นเป็นท้องสำภาที่ด้านข้างฝ่าเท้าทั้งสองเหนือฝ่าเท้ามีเส้นนูนขนาดคาคออยู่ 1 เส้น มีลักษณะคล้ายกำไลเท้า เจาะเป็นร่อง1 เส้น	1	กว้าง 14 ซม.ยาว 27 ซม. สูง 12 ซม.
				ด้านล่างออกครีมี (คล้ายครีปลา) วนขวาโดยรอบ โดยบากเป็นเส้นเฉียงสั้น ๆ เป็นระยะ ๆ นิ้วเท้าด้านหน้า มีอยู่ สี่นิ้ว ด้านหลังมีอยู่อีกหนึ่งนิ้ว รวมเป็นห้า นิ้ว ลักษณะนิ้วคล้ายกันทั้งหมด บริเวณใกล้สันเท้า มีช่องสี่เหลี่ยมผืนผ้าหนึ่งช่อง ในแนวตั้งลงไปตลอดเท้าสิงห์ ขนาด 3 x 4.5 เซนติเมตร โดยประมาณ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นช่องไว้สำหรับเสียบเดือย		

				ยึดเท้าสิงห์ติดกับลาน และก็ปรากฏว่าพบช่องคู ขนานที่ฐานสิงห์ด้วย พบจำนวน 1 เท้า ขนาดจาก ส่วนที่เหลืออยู่กว้าง 14 เซนติเมตร ยาว 27 เซนติเมตร สูง 12 เซนติเมตร โดยประมาณ ส่วน ของเท้าสิงห์นี้พบน้อยมาก มีเหลือติดฐานอยู่เพียง หนึ่งคู่เท่านั้น (ใกล้มุมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ ประธาน) และบาสิงห์พบเพียงหนึ่งหรือสองท่อนใน ขณะที่ไม่พบส่วนที่เหนือขึ้นไปของสิงห์เลย อาจเป็น ไปได้ว่าถูกเคลื่อนย้ายออกไปจากตำแหน่งเดิม แต่ คงจะไม่เปลี่ยนชั้นของสิงห์เป็นอย่างอื่น มิเช่นนั้น คงไม่พบเท้าสิงห์ติดแท่นอยู่หนึ่งคู่		
23	246	N12E32	ด้านหลังวิหาร พระพุทธร ไสยาสน์ (ภาพที่ 127, ลาย เส้นที่ 5d)	กระจังตาอ้อย สภาพเกือบสมบูรณ์ กะเทาะที่ใกล้ ขอบด้านล่างเล็กน้อยทำเป็นขอบสันนูนคู่ขนานรูป หยดน้ำอยู่ภายใน ขอบด้านนอกทำลึกลับขอบด้าน ใน บากเป็นวงโค้งสั้นๆ ข้างละสองรอย และที่ด้าน ล่างอีกสองรอยรวมเป็นหกรอย กระจังแปะติดกับ แผ่นปูนฉาบ กระจังแบบ และอีกแบบหนึ่งที่จะ กล่าวในลำดับต่อไป	1	กว้าง 3.6 ซม. สูง 4.2 ซม. หนา 1.2
24	246	N12E32	ด้านหลัง วิหารพระ พุทธร ไสยาสน์ (ภาพที่ 127 , ภาพลาย เส้นที่ 5e)	กระจังตาอ้อย สภาพไม่สมบูรณ์ ปลายยอดหักเป็น กระจังนูนประกบกัน กระจังตัวบนอ้วนกว่าตัวล่าง ด้านในทำเป็นลายวงโค้งหนึ่งวงติดขอบ เหนือขึ้นไป บากเป็นเส้นนูนโค้งขึ้นด้านละหนึ่งเส้น ยอดแหลม กระจังตัวหลังทรงเพรียวกว่าบากเป็นเส้น โค้ง(วงโค้ง)ที่ขอบนอก ซึ่งเป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ต่าง ออกไปจากการบากที่ขอบด้านข้าง	1	กว้าง 3.3 ซม. หนา 1.3 ซม.
25	253	S12E36	ด้านหลัง วิหารพระ พุทธร ไสยาสน์	กระจังตาอ้อย สภาพเกือบสมบูรณ์ กะเทาะที่ด้าน ล่างซ้ายเล็กน้อย ปากเป็นร่องกว้างเป็นวงโค้งลง ด้านละหนึ่งรอย ภายในเขาเป็นร่องลึกคล้ายก้าน ขดโดยมีก้านโผล่ออกมาจากขอบด้านล่างม้วนไป ทางด้านขวาของกระจัง การเขาเป็นร่องเกือบทะลุ ด้านหลังของกระจัง ตัวกระจังมีความลาดเฉียงจาก ยอดมาถึงด้านล่าง	1	กว้าง 5 ซม.
26	253	S12E36	ด้านหลัง วิหารพระ	ชิ้นส่วนของปูนปั้น ลักษณะคล้ายร่อง สภาพไม่ สมบูรณ์ เนื่องจาก เหลืออยู่เฉพาะก้านและมี	3	-

			พุทธ ไสยาสณ์	ขนาดสั้นจึงขอกล่าว รวมกันไป มีอยู่ทั้งหมดสาม ท่อนสามขนาด เล็ก กลาง ใหญ่ โดยมีลักษณะเป็น เส้นคู่ขนาน เชาวร่องภายในขนานกันไป เหมือนกัน ยกเว้นขนาดกลาง ด้านหนึ่งมีการเชาวเป็นร่องใน แนวเฉียงขนานกันไปคล้ายๆออกครีบ ขนาดจากที่ เหลืออยู่เรียงตามลำดับเล็ก กลาง ใหญ่ คือ 1.4 x 3.1 x 1 เซนติเมตร 2.1 x 3.3 x 0.7 เซนติเมตร และ ยาว 5 เซนติเมตร		
27	197	S4E36	มุมตะวัน ออกเฉียง เหนือของ วิหารพระ นั่งหรือด้าน ตะวันตก ของเจดีย์ ประธาน	ชั้นส่วนของซูดฐาน (ฐานบัวคว่ำ) สภาพไม่สมบูรณ์ เนื่องจากความเสื่อมสภาพของปูนฉาบประกอบด้วย มีความชื้นสูง เป็นผลทำให้ซูดฐานแฉะออกเป็นชั้น ประกอบด้วยชั้นหน้ากระดานล่าง เส้นลาด บัวคว่ำ และเส้นลาด ภายในซูดฐานมีเพียงเศษกระเบื้องมุง หลังคาชนิดแผ่นเรียบแทรกอยู่แผ่นเดียวโดยไม่มี เศษอิฐยึดเป็นแกนอยู่เลย ทำให้ซูดฐานไม่มั่นคง แข็งแรงเท่าที่ควร ได้ฐานแบนเรียบฉาบปูนแสดงให้เห็น เห็นว่าเป็นการสิ้นสุดของซูดฐาน หรือการที่ไม่ก่ออิฐ เป็นแกนภายในอาจจะต้องการให้ซูดฐานมีน้ำหนัก เบา เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายก็เป็นได้ ไม่ สามารถวัดขนาดได้		
28	172	S4E40	ด้านตะวัน ตกของ เจดีย์ ประธาน	กระจังตาอ้อยขนาดเล็ก สภาพเกือบสมบูรณ์ ทำ ประกบกันสองชั้น กระจังตัวบนกุดเป็นลายวงโค้ง จรดขอบล่าง1วง กุดเป็นร่องลึกข้างละ1รอย ส่วน ยอดหักหาย กระจังตัวล่างปากที่ขอบด้านข้างเป็น เส้นโค้งลงข้างละสองรอย ปลายยอดงอนแหลม	1	สูง 2.6 ซม.
29	172	S4E40	ด้านตะวัน ตกของ เจดีย์ ประธาน	กระจังปฏิญาณขนาดใหญ่ สภาพไม่สมบูรณ์ ส่วน ยอดหักหายไป ประกบด้วยตัวเหงาซ้าย-ขวา ด้าน ละตัว ภายใน ตัวลายคว่ำนสี่ก ส่วนกลาง ลักษณะเป็นก้านต่อด้วยใบ(คล้ายใบตำลึง) สองชั้น ด้านหน้ามีรอยนูนอาจจะป็นรอยของกระจังตาอ้อย ที่เคยประกบเข้าไปแต่ได้หลุดหายไปแล้วได้ฐาน ของกระจังปาดเรียบ ด้านหลังลาดลง ออกของกระจัง ไม่นูนออกมาเป็นเส้น ลักษณะเช่นนี้ตัวกระจังน่าจะ	2	-

				ระดับอยู่ในชั้นมากกว่าตรงมุม นอกจากนั้นในพื้นที่เดียวกันนี้ ยังได้พบชิ้นส่วนของกระจิง(ปฏิญาณ) ขนาดเล็กอีกหนึ่งชิ้น ที่เหลืออยู่ เฉพาะช่วงกลางของกระจิงเท่านั้น จึงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน		
30	216	S8E36	ด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 127 , ภาพลายเส้นที่ 5c)	ลายกระหนก สภาพไม่สมบูรณ์ ส่วนยอดหักหายไป ขอบนอกของกระหนกมีลักษณะคล้ายใบพูกษาที่มีกรับากที่ขอบด้านข้างเป็นเส้นโค้งสั้นๆ ด้านละสองรอย ในระดับเดียวกัน ส่วนภายในกดเป็นลายตัวเหงาหันส่วนโค้งออกทางด้านซ้ายของกระหนก และตกแต่งลายด้วยการกดลายเป็นเส้นโค้งสั้นๆ ด้านหลังกระหนกแบนราบ	1	-
31	220	S8E40	ด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 127 , ภาพลายเส้นที่ 5f)	ลายประจำยามอก (ดอกไม้สี่กลีบ) สภาพไม่สมบูรณ์ กลีบด้านซ้ายขาดหายไป และวงแหวนด้านขวาที่ประกบเข้าไปก็หัก และบางส่วนของกลีบที่เหลือกะเทาะออก ลักษณะลายแบ่งออกเป็นสามชั้น (เรียงตามลำดับ ประกอบด้วยวงแหวน กลีบดอกคล้ายกระจิงตาอ้อย) และกลีบรองที่อยู่ในผนังเหลี่ยมจัตุรัส มีการตกแต่งรายละเอียดด้วยการบากลายเป็นเส้นโค้ง กลีบดอกแฉ่นเป็นรูปตัวV โดยอยู่ในแนวตรงสองกลีบ และอยู่ในแนวเฉียงอีกสองกลีบ ภายในกลีบมีดินสีดำ(อาจจะ เป็น รักดำ)อัด อยู่สองกลีบ ลักษณะการแฉ่นของประจำยามอกทำขึ้นเพื่อประกบเข้าไปในเหลี่ยมของการประดับ	1	กว้าง 6.4 ซม. หนา 3.5 ซม.
32	230	S8E44	ด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน (ภายในหลุมขุดตรวจฐานรากเจดีย์	กระจิง(ปฏิญาณ) ขนาดเล็กมากสภาพเกือบสมบูรณ์ ประกบด้วยตัวเหงา ซ้าย-ขวา ข้างละตัว มีรอยบากเป็นวงโค้งลง 1 รอยที่ด้านข้างทั้งสอง ส่วนกลางเป็นลายก้านต่อใบ 1 ใบ ลักษณะของตัวลายตื้น ไม่ชัดเจน ยกเว้นการบากลายด้านข้างของตัวเหงาทั้งสอง ยอดกระจิงทุ่ ตัวกระจิงประกบเข้ากับปลายของแท่งสี่เหลี่ยม	1	สูง 3.5 ซม.

			ประธาน) (ภาพที่ 127 , ภาพลาย เส้นที่ 5b)			
33	272	S12E40	ด้านตะวัน ตกของ เจดีย์ ประธาน (ภาพที่ 133 , ภาพลาย เส้นที่ 11b)	กระจัง(ปฏิญาณ) สภาพไม่สมบูรณ์ ส่วนยอดและ ตัวเหงา ด้านขวาของกระจังหักหายไป กระจัง ประกอบด้วยตัวเหงาสองตัวประกบซ้าย-ขวา ส่วน กลางนูนเป็นสันไปจรดยอด ตรงกลางแปะด้วย กระจังตาอ้อย 1 ตัว (กะเทาะ) รองรับด้วยลายก้าน ต่อใบสองชั้น บางเป็นร่องลึก ที่ขอบด้านข้างๆละ สองรอย ในระดับเดียวกัน ด้านหลังกระจังนูนและ ลาดลง มีแท่งปูนทรงกรวยเสียบอยู่อัน ลักษณะ กระจังอกนูนเช่นนี้น่าจะประดับตรงมุมของชั้น ประดับมากกว่าบนชั้นประดับ	1	หนา 4.5 ซม.
34	272	S12E40	ด้านตะวัน ตกของ เจดีย์ ประธาน (ภาพที่ 133 , ภาพลาย เส้นที่ 11a)	ลายช่อหางโต สภาพไม่สมบูรณ์ ส่วนยอดและส่วน ก้านช่อหักหายไป รวมทั้งยอดของกระจังตาอ้อยที่ อยู่ด้านล่างด้วย ที่ส่วนกลางด้านล่างคว้านลึกเป็น วงโค้งขดเข้าหากัน 1วง ทำเป็นกระจังตาอ้อยแล้ว แตกลายออกทั้งซ้าย-ขวา เป็นกระหนกสามตัว ประกบส่วนกลาง(ที่อยู่เหนือกระจังตาอ้อย) ที่ทำ เป็นกลีบใบซ้อนกันขึ้นไปสี่ชั้นจรดยอด ตัวลาย คว้านลึกถึงแผ่นปูนฉาบที่ประกบด้านหลัง เป็นผล ทำให้ลายนูนเด่นขึ้นมาอย่างสวยงาม ประกอบกับ การลดหลั่นกันของกนกสามตัวด้วย	1	หนา 4 ซม.
35	280	S16E36	ด้านตะวัน ตกของ เจดีย์ ประธาน (ด้านหลัง วิหารพระ นั่ง)	ลายดอกกลม สภาพไม่สมบูรณ์ ทำเป็นวงกลม กด ลายภายในเป็นร่องวงแหวนอีก 1 วง มีลายคล้าย กลีบดอกยื่นออกมาอีกสองด้าน แต่กะเทาะออกไป ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ลายดอกกลมนี้น่าจะมีกลีบ ดอกยื่นออกไปทุกด้านอย่างน้อยสี่กลีบ ด้าน หลัง ปาดเรียบ	1	หนา 0.9 ซม.

36	280	S16E36	ด้านตะวัน ตกของ เจดีย์ ประธาน (ด้านหลัง วิหารพระ นั่ง)	ชิ้นส่วนของวงโค้ง สภาพไม่สมบูรณ์ ทำเป็นวงโค้ง นูนออกมาตรงกลางด้านบนและลาดลง(โค้งเข้า) ด้านล่าง ส่วนบนสุดมีลักษณะคล้ายเส้นนูนคาตใน แนวนอน1เส้น แต่ไม่คงสภาพ เพราะได้กะเทาะออก ไปเสียมาก จากสภาพที่เหลืออยู่ น่าจะเป็นชิ้นส่วน ของขาสีงห์ในชุดฐานสิงห์ มากกว่าที่จะเป็นเข้าของ ขาสีงห์ (ขาคู่หลัง) ประติมากรรมสิงห์ปูนปั้น เพราะ มีเส้นคาตในแนวนอนด้านบน เหลืออยู่ 1 เส้น ซึ่ง อาจจะเส้นลวดเหนือหลังสิงห์ก่อนที่จะเป็นท้อง ไม้ก็ได้	1	-
37	306	S20E40	ด้านตะวัน ตกของ เจดีย์ ประธาน	ลายดอกกลม สภาพไม่สมบูรณ์ ทำเป็นวงกลมนูนคู่ ขนาด1วง ภายในกุดเป็นร่องวงแหวน 1วง มีกลีบ ดอกยื่นออกมาด้านข้างหนึ่งกลีบ ส่วนกลีบด้านอื่น ได้แตกหักไปแล้ว เหลืออยู่เฉพาะโคนกลีบ เล็กน้อย พอให้สันนิษฐานได้ว่าน่าจะมีทั้ง หมดสี่กลีบ เป็นลายประจำยามภายในกลีบที่ ค่อนข้างสมบูรณ์ ทำเป็นลายวงโค้ง1วง ปลายทั้งสองชนขอบวงกลมด้านข้างปลาย กลีบแหลมระดับเล็กน้อย ถัดลงมาปากเป็น เส้นโค้งลง ด้านหลังเป็นลอนลูกคลื่นตาม ลักษณะของพื้นผิวที่ประดับ(แปะ)เข้าไป	1	-
38	320	S20E44	มุมตะวันตก เฉียงใต้ของ เจดีย์ ประธาน (ภาพที่ 127 , ภาพลาย เส้นที่ 5j)	ลายประจำยามอก สภาพไม่สมบูรณ์ กลีบดอกแตก หักไป1กลีบ กลีบที่เหลือก็กร่อนและกะเทาะทำเป็น วงแหวนนูน1วงภายในกุดเป็นร่องวงแหวนเล็กอีก1 วงหลุมภายในวงแหวน และที่กลีบดอกมี ลักษณะคล้ายดินสอตำติดอยู่(อาจเป็นรัก) กลีบดอก เรียงตัวในรูปของตัว V คืออยู่ในแนวตรงสองกลีบ และอยู่ในแนวเฉียงอีกสองกลีบ ในตำแหน่งที่ตรง กันข้าม เป็นผลทำให้ด้านหลังเป็นร่องรูปตัวVไป ด้วย ลักษณะเช่นนี้น่าจะประกบเข้าไปตรงมุมหรือ เหลี่ยมของชั้นประดับ ผังของเป็นรูปสี่เหลี่ยมข้าว หลามตัด และอีกชั้นหนึ่งป็นชิ้นส่วนของลาย หน้ากระดานที่ลวดลายไม่ชัดเจนจึงเพียง บันทึกไว้เป็นหลักฐาน ไม่สามารถวัดขนาดได้	1	-

39	335 ทะเบียน ของ พิเศษ หมายเลข35	S20E48	ด้านใต้ของ เจดีย์ ประธาน (พบร่วมกับ เท้าสิงห์ติด ฐานใกล้มุม ตะวันตก เฉียงใต้)(ภาพที่ 134)	ขาท่อนบนด้านซ้ายของสิงห์ สภาพไม่สมบูรณ์ เป็น ขากลมเว้าเข้า จากส่วนบนลาดลงมายังส่วนล่าง ไม่ มีลาย ภายในขามีร่องสำหรับเสียบเดือยหรือแกน หนึ่งร่อง ตามแนวตั้งของท่อนขา ไม่พบเศษอิฐหรือ เศษกระเบื้องมุงหลังคาเป็นตัวเชื่อมประสาน ท่อน ขามีการพอกทับสามครั้งฉาบปูนเป็นแกนหรือปิด แกนหนึ่งครั้ง สันนิษฐานว่าเดือยที่เสียบเข้าไปน่าจะ เป็นไม้ เพราะมีรอยขรุขระเป็นเส้นในแนวตั้งเป็น ระยะๆคล้ายเส้นใยของไม้ และไม้ก็เป็นวัสดุที่ผุ กร่อนไปตามกาลเวลา จึงทำให้ไม้พบเสียบติดอยู่ ภายในขา เมื่อขึ้นรูปแล้วก็มีการฉาบผิวอีกครั้ง เป็น ชั้นแรกสร้าง และในสมัยต่อมาก็มีการพอกทับอีก ครั้ง ทำให้ขนาดของท่อนขาใหญ่ขึ้น	1	กว้าง 16 ซม. สูง 24 ซม.
40	330	S20E48	ด้านใต้ของ เจดีย์ ประธาน (พบร่วมกับ เท้าสิงห์ติด ฐานใกล้มุม ตะวันตก เฉียงใต้)(ภาพที่ 135 , ภาพลาย เส้นที่ 12)	กลีบบัวหงาย สภาพไม่สมบูรณ์ แบ่งลายออกเป็น สองส่วน (ซ้าย-ขวา) ด้านซ้ายของลายเป็นลายกลีบ บัวในทรงสามเหลี่ยมโค้งปลายแหลม ตรงกลางนูน เป็นเส้นคมในแนวตั้งจากโคนถึง ปลายยอด และ ลาดลงทั้งซ้ายและขวาไปจรดขอบเส้นนูนขนานที่ เขาระ่องตรงกลางหนึ่งเส้น ตามแนวขนานกับขอบ ถัดออกไปเขาระ่องเป็นร่องลึกอีกร่อง ขนาดใหญ่กว่า ร่องของเส้นนูนขนาน ต่อด้วยลายกลีบบัววนเขาระ ่องสองชั้น	1	-
41	359	TP.1 (ขยาย)	ระหว่าง ด้าน หน้า วิหารพระ พุทธ ไสยาสน์กับ ด้านตะวัน	ชิ้นส่วนของกระจิ่ง(ปฏิญาณ) สภาพไม่สมบูรณ์ เกือบไม่เหลือสภาพของกระจิ่ง เหลืออยู่เฉพาะ กระจิ่งตาอ้อยหนึ่งตัวที่ฐานของส่วนกลาง โดยเขาระ ่องเป็นตัวกระจิ่งสองชั้น ตัวบนปากที่ขอบด้านข้าง ส่วนบนเป็นวงโค้งลงสั้นๆข้างละหนึ่งรอย ตัวล่าง ปากที่ขอบด้านข้างในลักษณะเดียวกับตัวบนด้าน ละสองรอย กระจิ่งตาอ้อยนี้อยู่ภายในกรอบ	1	-
			อ อ ก ข อ ง เจ ดีย์ พ ร ง เค รื่ อ ง	เขาระ่องลึกรูปสามเหลี่ยมปลายตัดอีกทีหนึ่ง (เป็น เขาระ่องของลายก้านขดที่จะต่อไปในส่วนที่เหนือ ขึ้นไป แต่ใบหักไปแล้ว ทำให้เห็นว่าภายในมีช่อง		

			เครื่อง	ลึกรูปสี่เหลี่ยมคางหมูซึ่งน่าจะมิใช่สำหรับเสียบ		
				แกนเข้าไปเพื่อเป็นไส้ในของกระจิง ทำให้เกิดความคองทนถาวรมากขึ้นกว่าไม่มีแกนหรือเดือยภายในเลย ส่วนตัวเหงาที่ประกบทั้งสองข้างของส่วนกลางได้แตกหักไปแล้วด้านหลังกระจิงจากด้านบนลาดลงด้านล่าง ลักษณะเช่นนี้เป็นกระจิงสำหรับตั้งบนชั้นประดับไม้ได้ประกบเข้าไปที่มุม พบจำนวน 1 ชิ้น และอีก 1 ชิ้นเป็นก้อนปูนฉาบไม่มีลาย ขนาดเล็กกว่ากระจิง(ปฏิญาณ) จึงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน		
42	351	TP.1	ระหว่าง ด้าน หน้า วิหารพระ พุทธ ไสยาสน์กับ ด้านตะวันออก ของ เจดีย์ทรง เครื่อง(ภาพ ที่ 136 , ภาพลาย เส้นที่ 13a)	ชอกนก สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะกระหนกติดก้าน โดยทำเป็นกระหนกสองชั้น สองตัว ตัวบนขุดลายเป็นก้านขดและคายออกเป็นวงโค้งขึ้นไปเป็นยอดแหลมแล้วโค้งลง บริเวณใกล้ยอดมีการบากเป็นวงโค้งลงคล้ายเขี้ยวยักษ์ด้านละรอย ส่วนกระหนกตัวล่างที่รองรับทำเป็นวงโค้งล้นขอบในส่วนโค้งด้านบนมากเป็นร่องสามเหลี่ยมตลอดแนว เป็นระยะๆต่อจากยอดกระหนกทำเป็นก้านข้อโผล่ออกมาเป็นเส้นคู่ขนาน 1 เส้น ภายในเขี้ยวเป็นร่อง มีขอบขนานกับก้านทางด้านซ้ายและมีรอยบากเป็นบั้งเว้าลงสองรอย ด้านหลังชอกกระหนก นูนเป็นสันขรุขระอันเนื่องมาจากการแตกหักหรือ หลุดร่วง	1	ยาว 17 ซม.
43	351	TP.1	ระหว่าง ด้าน หน้า วิหารพระ พุทธ ไสยาสน์กับ ด้านตะวันออก ของ เจดีย์ทรง เครื่อง(ภาพ ที่ 136 , ภาพลาย เส้นที่ 13a)	ลายใบไม้ห้าแฉกเหนือก้านขด สภาพไม่สมบูรณ์ แฉกด้านซ้ายของลายหักหายไป มีการบากลายเป็นร่องจากด้านข้างของใบเป็นแนวเฉียงเข้ามายังกลางใบคล้ายๆในทำนองเส้นใยของใบ ไม้โดยมียอดแหลมนูนเป็นสันลงมายังกลางใบยอดเป็นแฉกที่ใหญ่และเด่นที่สุด ด้านล่างของใบคล้ายตัว V ลอยอยู่เหนือก้านขด (ที่มีลักษณะคล้ายหนวดตำลึงตอนที่ยังไม่ม่วง) ที่มีวนออกด้านข้างซ้ายและขวา คล้ายเป็นฐานรองรับ ด้านหลังของลายใบไม้จากส่วนยอดแหลมลาดลงมาด้านล่าง เนื้อของปูนปั้นแกร่งเหมือนกับเนื้อของปูนซีเมนต์ การทำลายใช้เทคนิคการปะประกบเข้าไป และมีแกนปูนทรงกรวยเสียบ	1	กว้าง 5.5 ซม. หนา 1 ซม

			ภาพลายเส้นที่ 13b)	อยู่ภายใน จะประดับอยู่บนชั้นหน้ากระดานเหนือฐานเชิงของฐานสิงห์ของเจดีย์ทรงเครื่อง		
44	364	TP.1 (ขยาย 2)	ด้านเหนือของเจดีย์ทรงเครื่อง	ก้อนปูน ไม่มีลาย ผุกร่อนมาก จึงเพียงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน	2	-
45	66	N4W8	ด้านตะวันออกของเจดีย์ทรงเครื่อง (ภาพที่ 137, ลายเส้นที่ 14)	ลายประจำยาม สภาพเกือบสมบูรณ์ มีการแกะทေးที่กลีบดอกเล็กน้อย ใช้เทคนิคการพิมพ์ลายก่อนที่จะประกบเข้าไปในชั้นของหน้ากระดาน เพราะพบรอยต่อของการเข้าลายเป็นเส้นตรงในแนวตั้งลงมาที่ขอบด้านข้างก็มีรอยต่อ	1	กว้าง 0.8 ซม. หนา 6.5 ซม.
46	62	N4W8	ระหว่างด้าน หน้าวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์กับด้านตะวันออกของเจดีย์ทรงเครื่อง	ซอกกระจังตาอ้อย สภาพไม่สมบูรณ์ แตกหักและผุกร่อน ทำเป็นลายซอกกระจังตาอ้อย 1 ตัว มีกลีบเลี้ยง 1 กลีบ อยู่ด้านบนของก้าน ก้านทำเป็นวงโค้งออกปลายก้านเป็นกระจังตาอ้อย เขาเป็นร่องลึกภายใน บากที่ขอบด้านข้างๆ ละรอย ทำให้ด้านบนเล็กกว่าด้านล่างที่เป็นวงโค้งรูปตัว U ซึ่งมีลักษณะคล้ายดอกไม้ตูมที่เริ่มจะบานเช่นดอกกุหลาบ	1	-
			(ภาพที่ 136, ลายเส้นที่ 13d)	เป็นต้น ตัดขอบฐานซึ่งอยู่ด้านซ้ายของซอกกระจัง กัดเป็นลายใบเทศ(ภายในทึบ) จากลักษณะขององค์ ประกอบที่เหลืออยู่ ซอกกระจังตาอ้อยน่าจะทำประกบเข้าไปแทนตัวเหงาในทำนองเดียวกับกระจัง(ปฏิญาณ) และตำแหน่งของใบเทศก็เป็นตำแหน่งเดียวกับที่ประกบกระจังตาอ้อย เข้าไป ถ้าเป็นเช่นนั้นก็แสดงว่า นี่เป็นการคลี่คลายของลวดลายภายในของกระจัง(ปฏิญาณ)แบบหนึ่ง พบจำนวน 1 ชิ้น ไม่สามารถวัดขนาดได้ ด้านหลังของกระจังตาอ้อย นูนเป็นสันคดโค้ง อันเกิดจากการแตกหักจาก		

				ตำแหน่งที่เคยประดับอยู่ ซึ่งอยู่ใต้ฐานสิงห์ชั้นที่ 1 ของเจดีย์ทรงเครื่อง		
47	62	N4W8	ระหว่าง ด้าน หน้า วิหารพระ พุทธ ไสยาสน์ กับด้าน ตะวันออก ของเจดีย์ ทรงเครื่อง (ภาพที่ 136, ภาพ ลายเส้นที่ 13c)	ลายกระหนก สภาพไม่สมบูรณ์ กะเทาะและแตกหัก เป็นลายกระหนกที่ทำลายโดยการบากเป็นร่องลึกและกว้างบางระยะบากเป็นเส้นเล็ก แคบและตื้น ขึ้นอยู่กับระยะของรอยบากที่เหลื่อมกันในแต่ละด้าน (ซ้าย-ขวา) เป็นผลทำให้กระหนกเกิดความพรัวไหว มีชีวิตชีวา ไม่แข็งกระด้าง ปลายกระหนกเรียวแหลมและสับตัดปลายเล็กน้อย ลักษณะกระหนกเช่นนี้คล้ายลักษณะของกระหนกเปลว นอกจากนั้นที่ด้านหนึ่งของกระหนกยังมีลายประจำหรือจุดไข่ปลาหรือจุดกลม อยู่ภายในเส้นคู่ขนานอีกหนึ่งแถบในลักษณะเป็นกรอบของลายกระหนก ขอบนอกปาดเรียบ ลายกระหนกที่พบนี้มีลักษณะคล้ายกับกระหนกของลายประจำยามก้ามปูในชั้นหน้ากระดาน บัวนงายของชุดฐานสิงห์ชั้นที่สาม	1	-
48	67	N4W12	ด้านใต้ของ เจดีย์ทรง เครื่อง(ภาพ ที่ 127 , ภาพลาย เส้นที่ 5l)	กระจังตาอ้อย สภาพเกือบสมบูรณ์ ประกอบกันสองชั้น ตัวบนลักษณะคล้ายหยดน้ำ ด้านในมีการคว้านลึกเป็นรูปหยดน้ำลึกลับขอบด้านนอกกระจังตัวล่างที่รองรับ มีลักษณะเช่นเดียวกับตัวบนเพียงแต่มีรอยบากที่ขอบโค้งลงด้านละรอย ปลายกระจังแหลมโค้งงอน พบจำนวน 1 ชั้น ขนาดที่	1	กว้าง 5 ซม. สูง 6 ซม. หนา 2.5 ซม.
49	67	N4W12	ด้านใต้ของ เจดีย์ทรง เครื่อง(ภาพ ที่ 127 , ภาพลาย เส้นที่ 5h)	ช่อกระจังตาอ้อย สภาพไม่สมบูรณ์ มีลักษณะเล็ก โครงคล้ายกับกระจัง(ปฏิญาณ) เพียงแต่ลวดลายภายในเปลี่ยนไปกลายเป็นช่อของลายกระจังตาอ้อยแทน ตากลางมีขนาดใหญ่เป็นประธาน ตรงส่วนล่างของก้านมีลายสามเหลี่ยมมุมก้านอยู่อีกชั้นหนึ่งซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นกระจังตาอ้อยอีกตัว หนึ่งในที่ประกอบเข้าไป แต่เหลืออยู่เฉพาะส่วนยอดที่เป็นสามเหลี่ยมเท่านั้น และเหนือสามเหลี่ยมขึ้นไป มีกลีบแทรกเป็นลายสามเหลี่ยมปลายโค้งแหลมสองชั้น โผล่ออกมาจากหลังก้านของกระจังตาอ้อยที่ประกอบซ้ายขวา(ในตำแหน่งเดียวกับตัวเหงาของกระจังปฏิญาณ)มุมก้านของกระจังประธาน(ตัว	1	กว้าง 8 ซม.

				กลาง)ไว้อีกทีหนึ่ง ปลายก้านของกระจิงประกบโค้งออก ภายในมีกรอบรูปหยดน้ำ ส่วนลายภายในของกระจิงประธานทำเป็นเส้นนูนซ้อนกันสามชั้น(ใส่ใน) ก่อนที่จะเป็นกระจิง เส้นนูนบนสุดที่ปลายดอกมะลิกำลังตูม ด้านหลังอยู่ในรูปทรงสามเหลี่ยม ส่วนยอดแบนลาดลงมาค้อยๆนูนที่ส่วนล่างพบจำนวน 1 ชั้น ขนาดที่เหลืออยู่ กว้าง 8 เซนติเมตร โดยประมาณ ซอกกระจิงตาอ้อยสามตามีลักษณะคล้ายกับซอกกระจิงตาอ้อยสามตาที่ ประดับอยู่ที่ชั้นประดับได้ขาสองชั้นที่หนึ่ง		
50	67	N4W12	ด้านใต้ของเจดีย์ทรงเครื่อง(ภาพที่ 138 , ภาพลายเส้นที่ 15)	กระจิง(ปฏิญาณ) สภาพไม่สมบูรณ์ ส่วนยอดและส่วนล่างแตกหักประกบด้วยตัวเหงาลายกระจิงสองข้าง (ซ้าย-ขวา) มีกระจิงตาอ้อยขนาดเล็กแปะติดอยู่ใกล้ส่วนโค้งทั้งสองข้าง ภายในกระจิงกุดเป็นวงโค้งใกล้ส่วนล่าง บากที่ขอบด้านข้างเป็นเส้นๆด้านละรอย ยอดกระจิงได้กะเทาะออกไปทั้งสองข้าง ตรงตำแหน่งที่ติดกระจิงลงบนกระหนก ถ้ามองโดยรวมจะมีลักษณะคล้ายเคียวของนาประกอบด้วยรอยบากที่ตัวกระหนกด้วย ลายส่วนกลางมีลักษณะคล้ายใบหรือใบพฤษาซ้อนกันสี่ชั้น	1	กว้าง 14 ซม. ยาว 14 ซม.
				แต่ละใบมีรอยบากเป็นร่องที่ด้านข้าง จำนวนข้างละรอย สำหรับใบตรงส่วนล่าง (ใบที่ 1 และ 2) และเพิ่มขึ้นเป็นด้านละสองสำหรับใบที่สาม ส่วนใบที่สี่ซึ่งเป็นปลายยอดนั้นแตกหักไปบางส่วน แต่อย่างน้อยน่าจะมีด้านละสองรอย ระหว่างใบที่หนึ่งกับใบที่สอง และระหว่างใบที่สามกับใบที่สี่มีเส้นขนานหักเป็นมุมแหลมล้อกับลักษณะของใบ แทรกอยู่ระหว่างใบโดยเส้นบนมีการเขาระร่อง ปลายของมุมแหลมโค้งนอกด้านนอกเล็กน้อย ตรงกลางใบทั้งสี่นูนเป็นสันแหลมลงมาในแนวตั้ง ตรงสันกลางใบที่สองกุดเป็นวงโค้งสั้นๆวง ส่วนใบที่สามและใบที่สี่ กุดเป็นวงโค้งสามวงตรงกลาง ด้านซ้ายและขวาของใบ ด้านใต้ของฐานกระจิงป่าดอยู่ในระนาบเดียวกัน แต่ไม่ถึงกับเรียบในเนื้อปูนมีเม็ดทรายขนาดเล็กปะปนมาจากส่วนฐานจรดยอดซึ่งเป็น		

				<p>แกนของกระจุกก่อนที่จะมีการยุบแล้วเป็นลาย อีกครึ่งหนึ่ง จะเห็นถึงความแตกต่างกันของเนื้อปูน ได้จากด้านหลังของกระจุกนี้ที่ปูนอบจะมีเนื้อ ละเอียดกว่าเนื้อที่มีทรายปนมาก ด้านหลังของ กระจุกโค้งนูนจากส่วนยอดลาดลงมาจรดส่วนฐาน ลักษณะเช่นนี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่า กระจุกตัวนี้ไม่ น่าจะเป็นกระจุกที่ประดับอยู่ตรงเท้าสิงห์ (กาบเท้า สิงห์) เพราะด้านหลังของกระจุกนูนออกมามาก เกินไป ถึงแม้ว่าลวดลายภายในจะคล้ายกับกาบเท้า สิงห์บางกาบของขาสิงห์ก็ตามที่ แต่ตรงย่อมุมเหนือ หน้ากระดานของชั้นบัวหงายของฐานสิงห์ชั้นที่สาม (ชั้นบนสุด) ก่อนที่จะเป็นท้องไม้และบัวกลุ่ม ก็มี กระจุก (ปฏิญาณ) ตั้งอยู่ตรงมุมทุกมุมของย่อมุม ด้วย ซึ่งมีลักษณะลวดลายคล้ายคลึงกันกับกระจุกที่ พบนี้ จึงอาจจะประดับอยู่ในชั้นนี้ก็เป็นได้ แล้วตก หล่นลงมาทำให้ส่วนยอดของกระจุกแตกหักไป</p>		
--	--	--	--	---	--	--

3.2 โบราณวัตถุที่เป็นรูปเคารพทางศาสนา

3.2.1 พระพุทธรูปแบบลอยตัว

3.2.1.1 ประเภทสำริด

พบเป็นจำนวนน้อย มีสภาพไม่สมบูรณ์ แตกหักเสียหายเป็นส่วนใหญ่ เพื่อความสะดวกใน
การศึกษาจึงได้จัดทำตารางที่ 3.2 ขึ้นมาประกอบการอธิบาย

ตาราง 3.2 แสดงสภาพและรายละเอียดของพระพุทธรูปลอยตัวประเภทสำริดและฐาน

ลำดับ ที่	หมายเลข ของ พิเศษ	ตำแหน่ง ที่พบ	วัตถุ	สภาพและรายละเอียด	จำนวน (ชิ้น)	ขนาด (ซม.)
1	24	N4E28	ส่วนพระ เศียร (ภาพที่ 139 , ภาพหลาย)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลือเพียงส่วนพระเศียร ด้านหลังผุร่อน ทรง ชฎาเทริด พระอุษณิษะเป็นตุ้ม ยอดเกตุมาลาเป็นรูปดอกบัวตูม ป้อมแหลม พระพักตร์แบน พระขนงโค้ง พระเนตรปูดโปน พระ นาสิกแบน พระโอษฐ์เรียวเล็ก เกือบเป็นเส้นขนาน ขนาดจากที่	1	กว้าง 2.5 ซม. สูง
	หมาย เลข 2		เส้นที่ 16)			43 ซม.
2	117	N8E56	พระบาทคู่ (ภาพที่ 140	สภาพไม่สมบูรณ์ พระบาทคู่ประทับอยู่บนแผ่นสำริดรูปสี่เหลี่ยม ปลายมน ขนาด 4 x 4.8 เซนติเมตรหนา 0.2 เซนติเมตร มีเดือย	1	สูง 5.3

	ของ พิเศษ หมายเลข 5		, ภาพลาย เส้นที่ 17)	สั้นๆอยู่ข้างใต้เดือยใกล้กับเดือยเจาะรูไว้ 1 รู (ระหว่างพระบาท ส่วนหน้า) เหนือพระบาทขึ้นไปมีชายของจักรห่มคลุม ปลายโค้ง แหลมคล้ายหางปลาผ่าครึ่งทับซ้อนกันสองชั้น ชั้นในจะอยู่ระดับ สูงกว่าชั้นนอก นุ่งผ้าจีบหน้านางปลายจีบเป็นหางปลาโค้ง แหลมขอบนอกเป็นลายจุดไข่ปลา ขนาดจากที่เหลืออยู่		ชม.
3	178 ทะเบียน ของ พิเศษ หมายเลข 7	S4E40	พระชัย มงคล (ภาพที่ 141 , ภาพลาย เส้นที่ 18)	สภาพเกือบสมบูรณ์ ขอบฐานด้านซ้ายกะเทาะจนปรากฏสนิมสี เขียว ทรงชฎาเทริด อุษณิษะเป็นตุ่ม เกตุมาลาเป็นรูปดอก บัวตูมเรียวยาว พระพักตร์รูปไข่ พระนลาฏกว้าง พระขนงโค้งต่อกัน เป็นรูปปีกกา พระเนตรเหลือบต่ำ พระนาสิกโค้งเป็นสัน พระ โอษฐ์เผยอเล็กน้อย ริมฝีปากล่างแบนเรียวกว่าด้านบน ปาง สมาธิ พระหัตถ์ขวาทับอยู่บนพระหัตถ์ซ้ายวางอยู่บนพระเพลา ประทับนั่งขัดสมาธิราบ บนฐาน ขอบฐานนูนเป็นเส้นขนาน ติด ขอบฐานด้านบนทำเป็นช่องรูปสามเหลี่ยมตั้งขึ้นสองช่องทั้งสอง ด้าน มีการปิดทองที่พระพักตร์ หรือไม่ก็อาจเป็นเนื้อเดิมของพระ พุทธรูป ขนาดหน้าตัก 5.7 เซนติเมตร (2.2 นิ้ว) สูง 13 เซนติเมตร โดยประมาณ พบในระดับที่ -117 CM.DT. ได้ฐาน เป็นโพรง	1	หน้า ตัก กว้าง 5.7 ชม. (2.2 นิ้ว) ส. 13 ชม.
4	179	S4E40	พระชัย มงคล (ภาพที่ 142 , ภาพลาย เส้นที่ 19)	สภาพเกือบสมบูรณ์ พระเพลาไร้ว พระอังสาซ้ายกะเทาะ ทรง ชฎาเทริด อุษณิษะเป็นตุ่ม พระเกตุมาลารูปดอกบัวตูมส่วน ปลายหัก พระขนงโค้งต่อกันเป็นรูปปีกกา พระเนตรปูดโปน พระ นาสิกโค้งแหลม	1	หน้า ตัก กว้าง 5 ชม. (2.4 นิ้ว)
						สูง 12.5 ชม.
4	179 ทะเบียน ของ พิเศษ หมายเลข 8	S4E40		พระโอษฐ์เล็ก ส่วนของพระวรกายและฐานมีพุทธลักษณะคล้าย กับพระพุทธรูปสำริด ลำดับที่ 3 และมีการปิดทองที่พระพักตร์ หรือเป็นเนื้อเดิมของพระพุทธรูปเหมือนกัน พบใกล้กันอยู่ใน ระดับเดียวกัน (ระดับ-117 CM.DT. บริเวณแท่นฐานสี่เหลี่ยม ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน) มีรูได้ฐานพระ	1	
5	180	S4E40	ช่วงล่างของ	สภาพไม่สมบูรณ์ ช่วงบนตั้งแต่เหนือบันพระองค์ขึ้นไปหักหายไป	1	หน้า

	ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 9		พระพุทธรูป บนฐาน (ภาพที่ 143 , ภาพลาย เส้นที่ 20)	พุทธลักษณะคล้ายกับช่วงล่างของพระพุทธรูปสำริดลำดับที่ 3 และ 4 ที่ได้ฐานมีรูปคล้ายกับพระพุทธรูปลำดับที่ 4 แต่รูปถูกอุดไว้		ตัก กว้าง 5.3 ซม. (2.1 นิ้ว) สูง 5.5 ซม.
6	181 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 10	S4E40	ส่วนพระ เศียร (ภาพที่ 144 , ภาพลาย เส้นที่ 21)	สภาพไม่สมบูรณ์ ทรงชฎาเทริด ด้านข้างของเทริดออกครีบบั้ทั้ง สองด้าน มีลักษณะเดียวกับเทริดของเศียรพระพุทธรูปในลำดับ ที่ 1 พระนลาฏแคบ พระขนงหนาโค้งติดกันเป็นรูปปีกกา พระ เนตรเหลือบต่ำ พระนาสิกงุ้ม พระโอษฐ์หนา มั้มเล็กน้อย พระ กรรณยาว คล้ายกับจะมีกรรเจียกจอนทับพระกรรณอีกชั้นหนึ่ง แต่ลวดลายไม่ชัดเจน พระอุษณีย์ะเป็นตุ่มสูง พระเกตุมาลาารูปดอกบัวตูมเรียวยาว พระ เศียรลีเหลือองปนสีสนิมเขียว พระพักตร์รูปไข่	1	กว้าง 3.2 ซม. สูง 6 ซม.
7	182 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 11	S4E40	พระพักตร์ (ภาพที่ 145 , ภาพลาย เส้นที่ 22)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนของพระพักตร์ พระพักตร์ รูปไข่ มีไรพระศก เป็นเส้นนูน พระขนงโค้งตั้งคั่นศร ยาวต่อกัน เป็นรูปปีกกา เปลือกพระเนตรหนานานกับพระขนง พระเนตร เหลือบต่ำ มีรอยกะเทาะเล็กๆทั้งสองข้าง พระนาสิกหนาใหญ่ ปลายงุ้ม พระโอษฐ์เฝยอเล็กน้อยอย่างได้รูปขนานกับปลายพระ นาสิก พระพักตร์มีพุทธลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปทรงเครื่อง ใหญ่ภายในพระอุโบสถ วัดหน้าพระเมรุ จ.พระนครศรีอยุธยา	1	กว้าง 5 ซม. สูง 7 ซม.
8	183 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 12	S4E40	พระวรกาย และส่วน ฐาน (ภาพที่ 146 , ภาพลาย เส้นที่ 23)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนของพระวรกาย ส่วนฐาน แตกหัก ครองจีวรหม่อมคลุม ไม่ปรากฏขอบของจีวร ประทับนั่งขัด สมาธิ พระหัตถ์ขวาซ้อนทับพระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา รองรับด้วยฐานเขียงโค้งมนรับกับพระชานู 1 ชั้นก่อนที่จะเป็น ฐานล่างที่มีรูปสามเหลี่ยมตื้นๆสองช่องติดขอบฐานด้านบนที่ เป็นเส้นขนานกับขอบล่าง ในขณะที่ด้านหลังเกิดการแตกหักจน ขาดความชัดเจน ได้ฐานมีโพรงขนานกับฐาน ลักษณะของฐาน พระพุทธรูปที่มีฐานเขียงรองรับ 1 ชั้นก่อนที่จะเป็นฐานล่างนี้ มี ความแตกต่างจากฐานของพระพุทธรูปในลำดับที่ 3 และ 4 ซึ่งมี	1	หน้า ตัก กว้าง 5.5 ซม. (2.1 นิ้ว)

				รูปสามเหลี่ยมตั้งอยู่บนฐานเช่นเดียวกัน ตลอดจนการครองจีวร หม้อคลุมก็เหมือนกัน อาจเกิดการคลี่คลายทางด้านรูปแบบหรือมี หลายแบบ เพราะพระพุทธรูปมีขนาดใกล้เคียงกัน		
9	202 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 13	S4E64	พระเศียร (ภาพที่ 147 , ภาพลาย เส้นที่ 24)	สภาพไม่สมบูรณ์ พระกรรณยาวหักหายทั้งสองข้าง และพระ ศอก พระพักตร์รูปไข่ พระนลาฏนูนและเว้าตรงกลาง ขอบไรพระ ศกนูนเป็นเส้น พระขนงโค้งต่อกันเป็นรูปปีกกา ขอบพระเนตร โค้งรับกับพระขนง เปลือกพระเนตรหนา พระเนตรเหลือบต่ำ บากเป็นร่องตวัดขึ้นที่ส่วนปลายคล้ายตวัดปลายฟุ้งกันจีน พระ นาสิกโด่งเป็นสัน ปลายพระนาสิกงุ้ม พระปรางอวบอิม พระ โอษฐ์ปิดสนิทเป็นรูปกระจับ ริมพระโอษฐ์ล่างหนากว่าด้านบน มีพระมัสสุโค้งเป็นรูปปีกกาอยู่เหนือพระโอษฐ์ตั้งลายเส้นของ ภาพจิตรกรรมไทย เม็ดพระศกละเอียดคล้ายเม็ดสาकुเรียงเป็น แถวขนานกันไปจากไรพระศก พระอุษณีษะเป็นต่อมใหญ่ คล้าย เม็ดสาकुผ่าซีก พระเกตุมาลาทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ (ดอกบัวตูมยัด สูง) รองรับด้วยวงแหวนเหนืออุษณีษะ พระพักตร์สงบนิ่ง ปราศจากกิเลสทั้งปวง พุทธลักษณะคล้ายพระพุทธรูปในศิลปะ สุโขทัย	1	กว้าง 4.5 ซม. สูง 9 ซม. หนา 0.1 ซม.
10	226 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 16	S8E40	พระเศียร (ภาพที่ 148 , ภาพลาย เส้นที่ 25)	สภาพไม่สมบูรณ์ พุทธลักษณะไม่ชัดเจน มีเม็ดกรวดทรายแทรก ประสานเข้าไปในผิวเนื้อสำริด ต้องใช้เครื่องมือขนาดเล็กในการ แกะเทามีเช่นนั้นจะทำให้พระพักตร์ชำรุดหรือแตกร้าวได้ ด้าน หลังพระเศียรบริเวณพระศอกขาดหายไป ทรงชฎาเทริด มีปีกด้าน ข้างคล้ายออกครีบกะบังหน้ามีลวดลายคล้ายกันหมดแต่ขาด ความชัดเจน พระอุษณีษะเป็นต่อมสูง พระเกตุมาลาไม่เด่นเท่า ที่ควร พระนลาฏนูนเว้าเข้าตรงระหว่างพระขนง พระขนงต่อกัน เป็นรูปปีกกา พระเนตรเหลือบต่ำ พระนาสิกโด่งเป็นสัน ปลาย งุ้มลง พระปรางคล้ายดงรับกับพระหนุ พระหนุรับกับปีกของ เทริดด้านข้างทั้งสองเป็นผลทำให้พระหนุเลี่ยม พระโอษฐ์แนบ สนิท ริมพระโอษฐ์ด้านล่างหนากว่าด้านบน สีสนิมเขียวมีมาก กว่าสีเหลืองของเนื้อเดิม เป็นเศียรพระพุทธรูปทรงเครื่องสมัย อยุธยาตอนปลาย ราวพุทธศตวรรษที่ 23 - 24	1	กว้าง 3.5 ซม. สูง 6.5 ซม.
11	227 ทะเบียน ของ พิเศษ	S8E40	พระบาทคู่ (ภาพที่ 149 , ภาพลาย เส้นที่ 26)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลือเฉพาะพระบาทที่มีแกนยึดติดอยู่ด้าน ล่าง แกนยาว 3 เซนติเมตร ส่วนฐานแตกหักหาย เหลือแต่แผ่น สำริดบางๆตามรูปพระบาทที่รองรับอยู่ พระบาทสีเหลืองอม เขียวของสนิม ส่วนเนื้อข้อพระบาทหักหายไป ไม่สามารถ	1	กว้าง 3.5 ซม. ยาว

	หมายเลข 17			สันนิษฐานปางของพระพุทธรูปได้		4.5 ชม. สูง 3 ชม.
12	240 ทะเบียน ของ พิเศษ	S8E64	พระเศียร (ภาพที่ 150 , ภาพลาย เส้นที่ 27)	สภาพไม่สมบูรณ์ เบื้องซ้ายของพระพักตร์รูป บางส่วนของพระ กรรณทั้งสองข้างหัก พระศอกด้านข้างเบื้องขวาแตก ลวดลาย และเส้นไม่ชัดเจนประกอบกับการทำลายที่ต้น ทรงขญาเทริด มีปีกด้านข้างคล้ายออกครีบ พระอุษณีย์ระ เป็นคล้ายองค์	1	กว้าง 2.1 ชม. สูง
	หมายเลข 19			พระปฐมเจดีย์ จ.นครปฐม ประกอบกับพระเกตุมาลาทรงกรวย แหลม รองรับด้วยวงแหวนเหลี่ยม พระพักตร์ไม่คมชัดจนทำให้ดู เหมือนว่าพระนลาฏกับกระบังหน้าของเทริดเป็นเนื้อเดียวกัน พระขนงโค้งสั้นๆ พระนาสิกงุ้มแบน พระโอษฐ์เป็นเส้นตรง พระ หนุเหลี่ยม		4.8 ชม.
13	241 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 20	S8E64	ช่วงบนของ พระวรกาย (พระอุระถึง พระเศียร) (ภาพที่ 151 , ภาพลาย เส้นที่ 28)	สภาพไม่สมบูรณ์ พระเกตุมาลาหัก พระนาสิกบุบ พระโอษฐ์ ถลอก ลวดลายไม่ชัดเจน เนื่องจากการทำลายที่ต้น ประกอบกับ การแทรกตัวของเศษดินบนพื้นผิวของสำริด ทรงขญาเทริด มี พุทธศิลป์โดยรวม คล้ายกับเศียรพระพุทธรูปในลำดับที่ 12 มี ขนาดใกล้เคียงกัน การทำลายลวดลายที่ต้นชิ้นเหมือนกัน และพบ ในพื้นที่เดียวกัน พระอุระแบน ขนาดและตำแหน่งของพระ พานาไม่เท่ากัน	1	กว้าง 3.1 ชม. สูง 4.8 ชม.
14	259 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 21	S12E40	พระวรกาย (ภาพที่ 152 , ภาพลาย เส้นที่ 29)	สภาพไม่สมบูรณ์ พระวรกายเบื้องซ้ายแตกหักลงมาตลอดด้าน หลัง(ตรงข้ามพระนาภี) สวมทับทรวงทรงสามเหลี่ยม มีชายห้อย ย้อยลงมาเป็นลายก้านขดสองเส้นม้วนเข้าหากัน ส่วนปลายตัด ตรง ทับทรวงเป็นลายก้านขดอยู่ภายในกรอบเส้นคู่ขนานสี่ เหลี่ยมข้าวหลามตัด ยาวต่อเนื่องไปจรดสายทับทรวงซึ่งเป็น สายเดียวกัน สวมพาดูรัด 1วงที่พระพานาข้างขวา ลายเดียวกัน กับสายทับทรวง พบในระดับผิวดินหลังถากถางหญ้า	1	สูง 7 ชม. หนา 3 ชม.
15	260 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 22	S12E40	พระวรกาย (ภาพที่ 153 , ภาพลาย เส้นที่ 30)	สภาพไม่สมบูรณ์ ส่วนฐานด้านขวาแตกหักยาวมาจรดด้านซ้าย ส่วนด้านหลังแตกหักมาถึงกึ่งกลางฐาน พุทธลักษณะคล้ายกับ พระพุทธรูปลำดับที่ 3 และ 4	1	หน้า ตัก กว้าง 5.2 ชม. (2 นิ้ว) สูง

						7.5 ซม.
16	261 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 23	S12E40	พระวรกาย (ภาพที่ 154 , ภาพลาย เส้นที่ 31)	สภาพไม่สมบูรณ์ ด้านหลังบนพระองค์ (ตรงข้ามพระนาภี) แตกหัก พระอุระนูน สวมทับทรวงสองชั้น เสมอพระอุระ และยาวลงมาเกือบจรดพระนาภีในทรงสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด เซาะร่องภายในเป็นกากบาทสวมพานูรัต 1 วง ทั้งสองข้างของพระพาหา และสวมทองพระกร 1 วง ทั้งสองข้างของพระกร พระหัตถ์ซ้ายวางอยู่บนพระหัตถ์ขวาอย่างหลวมๆ ส่วนพระเพลาแตกหัก ภายในพระศอมีรูเล็กๆ 1 รู	1	กว้าง 4.2 ซม. สูง 4.8 ซม.
17	270 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 24	S12E40	พระวรกาย (ภาพที่ 155 , ภาพลาย เส้นที่ 32)	สภาพไม่สมบูรณ์ ขอบฐานด้านขวาของพระพุทธรูปแตกหัก พุทธลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปลำดับที่ 3 และ 4 แต่มีขนาดเล็กกว่า พระหัตถ์ด้านซ้ายนูนเป็นสันล้าออกมา ในขณะที่พระหัตถ์ขวาแบนลงจนดูเหมือนกับว่าหายเข้าไป ด้านข้างของพระหัตถ์ซ้าย ครองจีวรห่มคลุม	1	หน้า ตัก กว้าง 4.2 ซม. (1.5 นิ้ว) สูง 6.5 ซม
18	297 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 26	S16E64	ชิ้นส่วน พระบาท (ภาพที่ 156 , ภาพลาย เส้นที่ 33)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลือเพียงนิ้วพระบาททั้ง 5 ฝ่าพระบาทหักหาย นิ้วพระบาทเรียวยาว นิ้วโป้งใหญ่ รองลงมาเป็นนิ้วก้อย ฆนาบข้างนิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนางที่มีขนาดเล็กเรียกว่า ใต้พระบาทเป็นขอบพระบาทโดยรอบประกบด้วยแผ่นสำริดและเดือยอีก 1 อัน ภายในใต้ฝ่าพระบาทเป็นแกนดินอัด พระขนานเป็นรูปไข่ น้ำหนักโดยรวม 360 กรัม	1	กว้าง 8 ซม. ยาว 6 ซม. หนา 2.5 ซม.
19	298 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข	S16E64	พระเศียร (ภาพที่ 157 , ภาพลาย เส้นที่ 34)	สภาพไม่สมบูรณ์ พระอุษณีษะแตกหัก ปราศจากพระเกตุมาลา พระศอบินเกือบรอบ พระนลาฏแคบแบน พระขนงหนาไม่เท่ากันและสูงเป็นขอบขึ้นมาดบังพระนลาฏ ต่อกันเป็นรูปปีกกา พระเนตรโปนและมีขนาดไม่เท่ากัน พระนาสิกนูนเป็นสันแหลมคล้ายปากนกแก้ว พระปรางลาดลงอวบอิมเล็กน้อย พระหนุอยู่กึ่งกลางระหว่างเหลี่ยมกับเหลี่ยม พระโอษฐ์เฝยอเล็กน้อยเป็นรูป	1	กว้าง 2.7 ซม. สูง 4.5 ซม.
	27			กระจับ มีการปิดทองที่พระพักตร์ ทรงชฎาเทริดมีปีกด้านข้าง ด้านหลังทำเป็นลายสานหรือร่างแหรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด พระกรรณยาวเสมอกัน พระเศียรมีสี่เหลี่ยมอมด้วยสี่เหลี่ยมของ		

				สนิมล่ำริด มีพุทธลักษณะคล้ายพระพุทธรูปลำดับที่ 6 แต่ แตกต่างกันในด้านลวดลายความประณีตและขนาดที่ด้อยกว่า		
20	299 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 28	S16E64	พระวรกาย (ภาพที่ 158 , ภาพลาย เส้นที่ 35)	สภาพไม่สมบูรณ์ แตกหักเป็นสองส่วนแต่สามารถต่อกันได้ บริเวณพระนาภีและบริเวณบั้นพระองค์กะเทาะขึ้นไปจรดแผ่นหลัง มีพุทธลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปลำดับที่ 3 และ 4 แต่มีขนาดเล็กกว่า และเข้าแหลมเป็นสันฐานเรียบ	1	หน้า ตัก กว้าง 3.8 ซม. (1.4 นิ้ว) สูง 5.7 ซม.
21	300 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 29	S16E64	พระวรกาย (ภาพที่ 159 , ภาพลาย เส้นที่ 36)	สภาพไม่สมบูรณ์ กะเทาะบริเวณฐานด้านหน้าและด้านหลัง มีการปิดทองตลอดทั้งองค์โดยลงรักดำรองพื้น แต่เหลืออยู่บางส่วนโดยเฉพาะด้านหลังของพระพุทธรูปจะเห็นได้อย่างชัดเจน และมีสนิมสีเขียวแทรกอยู่ทั่วไป มีพุทธลักษณะคล้ายพระพุทธรูปลำดับที่ 3 และ 4 แต่มีขนาดเล็กกว่า ฐานเรียบ	1	หน้า ตัก กว้าง 5 ซม. (2 นิ้ว) สูง 8 ซม.
22	301 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข	S16E64	พระวรกาย (ภาพที่ 160 , ภาพลาย เส้นที่ 37)	สภาพไม่สมบูรณ์ กะเทาะเป็นจุดกลมที่พระโสณี (สะโพก) 1 จุดขนาดเล็ก และรูปสามเหลี่ยม ที่ฐานด้านหน้า(ขวา)กะเทาะครองจีวรหม่อมคลุมคล้ายสวมเสื้อ ชายจีวรบริเวณพระคอ(ด้านหลัง) เป็นขอบคู่ขนาน 1 เส้น และมีเส้นคู่ขนานอีก 1 เส้นพาดพระอังสาซ้ายลงมาจรดพระนาภี(สะดือ) แล้วหายเข้าไปด้านในของพระหัตถ์ทั้งสองที่วางซ้อนกัน ส่วนด้านหลังยาวลงมาจรดพระ	1	หน้า ตัก กว้าง 3.7 ซม.(1 .4 นิ้ว) สูง 5.5 ซม.
	30			โสณี (สะโพก) แล้วหายเข้าไปข้างใต้ฐาน คล้ายกับการนั่งทับชายไว้ พระขานูโค้งแหลมลาดลงเป็นฐานมีลักษณะกลมกลืนจนเป็นเนื้อเดียวกัน ได้ฐานเรียบ มีร่องรอยการปิดทองทั่วทั้งองค์ แต่ด้านหน้าจะเห็นได้ชัดกว่าด้านหลัง		
23	302 ทะเบียน ของ พิเศษ	S16E64	พระวรกาย (ภาพที่ 161 , ภาพลาย เส้นที่ 38)	สภาพไม่สมบูรณ์ ผิวเนื้อของล่ำริดผุกร่อนหลายจุด โดยเฉพาะบริเวณพระขงทั้งสองข้างลงมาจรดส่วนฐาน ฐานเปิดสนิท(เรียบ) ระหว่างพระโสณี แอนเล็กน้อยรับกับขอบฐานล่าง ครองจีวรหม่อมคลุม	1	หน้า ตัก กว้าง 4.1

	หมายเลข 31					ชม. (1.5 นิ้ว) สูง 6 นิ้ว
24	303 ทะเบียน ของ พิเศษ หมายเลข เลข 32	S16E64	พระวรกาย (ท่อนบน) (ภาพที่ 162 , ภาพลาย เส้นที่ 39)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะช่วงบนของพระวรกายครอง จักรห่มคลุม สวมกรองศอลายกลีบบัวเส้นขนานมีเขาेर่องภายใน ร่องตรงกลางระหว่างพระอุระ ห้อยย้อยลงมาเป็นสาย สังวาลสองเส้น(ซ้าย-ขวา) ของทับทรวงรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลาม ตัด ลวดลายภายในไม่ชัดเจน มีร่องรอยของการปิดทอง	1	กว้าง 4 ซม. สูง 4 ซม.
25	304 ทะเบียน ของ พิเศษ หมายเลข เลข 33	S16E64	พระวรกาย (ภาพที่ 163 , ภาพลาย เส้นที่ 40)	สภาพไม่สมบูรณ์ พระอังสาทั้งสองข้างแตกหัก ด้านหลังของ พระพาด้านขวาร้าว ด้านหลังของพระพุทธรูปสี่เหลี่ยมมีเส้น นูนขนาน 1 เส้น เจียงลงมาจากด้านบน(ที่แตกหัก)ลงมาจรดพระ โสณี แล้วขยายเข้าไปข้างใต้ฐาน คล้ายกับการนั่งทับชายไว้ มีลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปลำดับที่ 22 โดยที่ติดขอบฐานทั้ง ด้านหน้าและด้านหลังมีช่องสามเหลี่ยมตั้งอยู่ด้านละสองช่อง ใต้ฐานปาดเรียบเว้าเข้าไปภายในเล็กน้อย	1	หน้า ตัก กว้าง 3.6 ซม. (1.4 นิ้ว) สูง 4.5
26	341 ทะเบียน ของ พิเศษ หมายเลข เลข 37	S20E56	พระชัย มงคล (ภาพที่ 164 , ภาพลาย เส้นที่ 41)	สภาพเกือบสมบูรณ์ เนื้อสำริดกร่อนทั่วทั้งองค์ มีเศษดินและ ก้อนกรวดเล็กๆแทรกอยู่ตามผิวหน้าของสำริด โดยเฉพาะ บริเวณพระเศียรและส่วนฐานด้านหน้านอกจากนั้นที่ฐานทั้ง ด้านหน้าและด้านหลังยังพบการผูกกร่อนบางจุดพระเศียรเกือบ เป็นรูปไข่(แบน) ทรงชฎาเทริด กระบังหน้ากลมกลืนเป็นเนื้อ เดียวกันกับพระนลาฏ พระขนงหนาเป็นขอบนูนเด่นกว่าพระ นลาฏ พระอุษณิษะเป็นตุ่ม พระเกตุมาลาทรงดอกบัวตูม ปลาย ยอดเรียวยแหลมคล้ายทรงพุ่มข้าวบิณฑ์พระเนตรนูนไม่เท่ากัน พระนาสิกบานแบน ส่วนปลายงุ้ม พระปรางด้านขวาอบอ้อม กว่าด้านซ้าย พระโอษฐ์รูปกระจับ แยมพระโอษฐ์จะไม่ริมโอษฐ์ บาง พระศอใหญ่ (อาจทำเพื่อต้องการความมั่นคงยิ่งขึ้น) พระ กรรมรูปจันทร์เสี้ยว ครองจักรห่มคลุม ปางสมาธิ มีช่องรูป สามเหลี่ยมตั้งอยู่ด้านละสองช่องใต้ฐานปาดเรียบเว้าเข้าไป ภายในเล็กน้อย เนื่องจากกะเทาะ	1	หน้า ตัก กว้าง 4 ซม. (1.4 นิ้ว) สูง 9.2 ซม.

27	344 ทะเบียน ของ พิเศษ หมาย เลข 38	S20E64	พระวรกาย (ภาพที่ 165 , ภาพลาย เส้นที่ 42)	สภาพไม่สมบูรณ์ เนื้อสำริดกร่อนทั่วทั้งองค์ มีเศษดินและก้อน กรวดเล็กๆแทรกอยู่ตามผิวหน้าของสำริดจนกลายเป็นสีดิน มี พุทธลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปลำดับที่ 26 ฐานปาดเรียบ	1	หน้า ตัก กว้าง 3.9 ซม.(1 .4 นิ้ว) สูง 5.5 ซม.
28	15	N4E28	พระวรกาย	สภาพไม่สมบูรณ์ พระพานาที่อนบนทั้งสองข้าง แตกหักทั้งด้าน หน้าและด้านหลังจรดพระโสณี ส่วนฐานกะเทาะและแตกหัก โดยรอบครองจิวรหม่อมคลุมปางสมาธิ ขัดสมาธิราบอยู่บนฐาน	1	-
29	15	N4E28	พระกรรณ (ข้างซ้าย)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระกรรณ ส่วนบนแตกหัก และเม็ดพระศกแหลมคล้ายหนามขนุน จำนวน 5 เม็ด พระ กรรณยาวเขาะร่อง1ร่องตั้งลงมาจากกึ่งกลางของพระกรรณ พระกรรณช่วงบนขมวดเป็นก้นหอยแล้วคลายออกเป็นพระ กรรณ	1	-
30	15	N4E28	พระบาท (ข้างซ้าย)	สภาพไม่สมบูรณ์ด้านข้างของพระบาทนูน ได้พระบาทเรียบ ภายในมีเศษดินทราย หลังพระบาทและด้านหน้ามีรูกลมอาจ เป็นรูเดียวที่ยึดกับฐาน	1	-
31	15	N4E28	พระบาท (ข้างซ้าย) (ขนาดเล็ก)	สภาพไม่สมบูรณ์ ได้พระบาทเป็นร่อง มีเดือยติดด้านข้างของ ขอบพระบาทด้านใน สภาพบิดเบี้ยว นิ้วพระบาทเขาะเป็นร่อง ตื้นๆขนานกันในแนวยาวจำนวน 4 ร่อง	1	-
32	27	N4E32	ฐาน พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ ฐานเรียบไม่มีลายเป็นฐานโค้งรูปครึ่งวงกลม ได้ฐานเป็นโพรงล้อกับขอบนอก	1	-
33	30	N4E36	พระบาท	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลือเฉพาะหลังพระบาทที่อ่อนล่างมีจุดประ ของสนิมเขียวประปราย ตรงกลางหลังพระบาทมีตะปูสำริดคา อยู่ในรูเดียว1ตัวหัวแบนทั้งสองด้าน นิ้วพระบาทเขาะเป็นร่องคู่ ขนานสี่ร่องตามยาวหลังพระบาทนูน ขอบได้พระบาทเรียบเป็น เส้นขนานตามยาว แกนภายในเป็นดินเผาสีดำ	1	-

34	30	N4E36	พระเกตุ มาลา	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระเกตุมาลาที่ปราศจากพระ เศียรประกอบด้วยพระอุษณีย์ระเป็นตุ่มคล้ายเม็ดสาकुผ่าซีก ลูก แก้วและยอดพระเกตุมาลา รูปดอกบัวตุ่มคล้ายทรงพุ่มข้าว บิณฑ์ ไม่มีลายแกนภายในเป็นดินเผาสีดำ	1	-
35	38	N4E40	พระวรกาย	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนของพระวรกายโดย ปราศจากพระขานูทั้งสองข้างและฐาน ครองจีวรหม่อม สวม กรองศอ และทับทรวง สวมพาดูร์ด1วงที่พระพาหาและทองพระ กร1วงที่พระกรทั้งสองข้าง พระหัตถ์ขวาวางทับบนพระหัตถ์ซ้าย	1	-
36	38	N4E40	ฐาน พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ ขอบข้างด้านขวาแตกหักเป็นแนวยาวตลอด ด้านหลังไปจรดขอบข้างด้านซ้าย ขอบฐานด้านหน้าเป็นแถบนูน ขนานยาวไปจรดขอบด้านข้าง(ซีกซ้าย) และจากด้านข้างโค้งสูง ขึ้นไปเป็นวงโค้งทางด้านซ้าย ส่วนด้านขวาก็มีส่วนหนึ่งของวง โค้งเช่นกัน แต่วงโค้งทั้งสองขาดความต่อเนื่องเนื่องจากได้แตก หักไป	1	-
37	38	N4E40	ฐาน พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลือเฉพาะแกนในที่เป็นดินเผา และชิ้นส่วน ของฐานที่เป็นลำริดหุ้มอยู่เล็กน้อย ตรงขอบฐานด้านล่างซีกซ้าย ต่อเนื่องขึ้นไปตลอดจนส่วนบนของฐาน ฐานเรียบเป็นวงโค้งรูป ไข่	1	-
38	50	N4E56	พระวรกาย (ช่วงล่าง)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะช่วงล่างของพระวรกาย สภาพ สีกร่อนครองจีวรหม่อม มีชายจีวรตกลงมาทั้งสองข้าง ลักษณะคล้ายปีกนุ่งผ้าจีบหน้านาง ภายในทำเป็นลายเส้นเล็กๆ ดิ่งลงมาหลายเส้น แต่ลวดลายส่วนใหญ่สีกร่อน ด้านหลังไม่มี ลาย นูนลาดเล็กน้อยแกนในเป็นดินเผาสีน้ำตาลอมเทา	1	-
39	54	N4E64	ฐาน พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ ส่วนฐานแตกหักโดยเฉพาะด้านซ้ายต่อเนื่อง มายังด้านหลัง ช่องสามเหลี่ยมเขาเป็นร่องจนถึงแกนดินเผาสี เทาทั้งด้านหน้าและด้านหลังได้ฐานเรียบไม่เจาะรู เนื้อฐาน เหลือพระขานูด้านขวา	1	-
40	80	N8E40	พระวรกาย (ช่วงล่าง)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลือเฉพาะส่วนพระขานูด้านซ้าย ส่วนพระ ขานูด้านขวาแตกหัก ปางสมาธิ ขัดสมาธิราบ ฐานเตี้ยไม่มีลาย ไม่มีการเขาะร่องสามเหลี่ยมทั้งสองด้านหน้าและด้านหลัง ได้ ฐานปาดเรียบ มีโพรงลึกลับขอบนอก ขอบฐานทำเป็นแถบนูน ขนานโดยรอบ มีร่องรอยของการปิดทองที่พระหัตถ์และบริเวณ ใกล้เคียง	1	-
41	128	N12E32	เปลวพระ รัศมี	สภาพไม่สมบูรณ์ เปลวพระรัศมีทรงกรวยสูงปลายแหลม มีกลีบ บัวหุ้มสามชั้นที่ด้านข้างทั้งสอง ทำให้แกนกลางของกรวยทั้ง	1	กว้าง 1.7

				ด้านหน้า และด้านหลังเป็นรูปตัว V โดยด้านหลังจะเป็นรูปตัว V มากกว่า ด้านหน้า แต่ที่ด้านล่างของเปลวพระรัศมีด้านหน้ามีกระจังตาข่ายติดอยู่ 1 ตัว มีรูตรงกลาง		ชม. สูง 5.5 ชม.
42	143	N20E32	พระกร	สภาพไม่สมบูรณ์ พระพาหาและพระหัตถ์แตกหัก เหลืออยู่เฉพาะส่วนของพระกรและข้อศอก พุทธลักษณะกลมกลึงทรงกระบอกเรียวยาว	-	-
43	173	S4E40	ขาสิงห์ (ด้านซ้าย) (ภาพที่ 166 , ภาพลาย เส้นที่ 43a)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะหลังสิงห์ แข็งสิงห์ และเท้าสิงห์ ส่วนปลายของเท้าสิงห์แตกหัก หลังสิงห์นูนเป็นเส้นในแนวนอนรับกับส่วนฐานด้านบนที่เหลืออยู่เล็กน้อย แข็งสิงห์ลาดชัน ไม่มีกาบเท้าสิงห์ขอบของน่องสิงห์เป็นเส้นนูนขนานสองเส้น ประกบกันแล้วมีวนเป็นลายก้านขดตรงจุดเชื่อมระหว่างน่องสิงห์กับท้องสิงห์ ด้านในของขาสิงห์มีแกนดินเผาสีดำ	-	-
44	173	S4E40	ขาสิงห์ (ด้านขวา) (ภาพที่ 166 , ภาพลาย เส้นที่ 43b)	สภาพไม่สมบูรณ์ มีลักษณะแบบเดียวกับขาสิงห์ลำดับที่ 43 แต่มีความสมบูรณ์ต่างกัน คือส่วนของปลายเท้าสิงห์ไม่แตกหัก แต่จะไปแตกหักตรงส่วนที่อยู่เหนือลายก้านขดแทน แกนดินภายในหลุดก่อนออกมาเหลือติดเป็นแผ่นบางๆเท่านั้น	-	-
45	173	S4E40	พระขานู (ด้านซ้าย ติดฐาน)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนของพระขานูด้านซ้ายเหนือฐานส่วนบน พระขานูโค้งมน ฐานเกลี้ยง(ไม่มีลาย) ขอบฐานด้านข้างโค้งแหลมคล้ายส่วนปลายของหัวเรือ มีร่องรอยของการปิดทองเล็กน้อยที่ตรงส่วนฐานด้านหลัง	-	-
46	173	S4E40	ฐาน พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนฐานอยู่ในสภาพที่ผุกร่อน ฐานปาดเรียบ มีโพรงรูปสามเหลี่ยมทรงกรวยแบนตรงกึ่งกลาง ลักษณะของฐานคล้ายกับฐานของพระพุทธรูปลำดับที่ 3 และ 4	-	-
47	173	S4E40	พระวรกาย	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนของพระวรกายเหนือฐาน ส่วนของพระขานูทั้งสองข้างแตกหัก เหลืออยู่เฉพาะด้านบนของพระขานูด้านซ้ายเท่านั้น พระวรกายแตกออกเป็นสองส่วน ไม่สามารถต่อกันได้สนิทเนื่องจากแกนดินภายในแตก ครองจีวรห่มคลุมพุทธลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปลำดับที่ 3 และ 4 แต่แตกต่างกันตรงการวางพระหัตถ์	-	-

48	173	S4E40	พระเกตุ มาลา	สภาพไม่สมบูรณ์ พระอุษณีย์ชะเป็นต่อมคล้ายเม็ดสาครผ่าซีก พระเกตุมาลาทรงดอกบัวตูมขนาดเล็ก รองรับด้วยลูกแก้วซึ่งมี ขนาดใหญ่และอวบอ้วนกว่า	-	-
49	201	S4E64	พระพานา (ด้านขวา)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระพานาพระอังสาต่อเนื่อง ขึ้นไปยังพระคอบางส่วน พระคอบมีลักษณะเป็นปล้องแกนดิน ภายในพระคอบมีรูขนาดเล็ก พุทธลักษณะอวบอิม ครองจักรนัม คคুমแกนภายในเป็นดินเผาสีดำ	-	-
50	217	S8E36	พระวรกาย (ช่วงบน)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระคอบ พระอังสาทั้งสองข้าง พระอุระมีรอยแตกร้าวจากแผ่นหลังขึ้นไปจดพระคอบ พระอุระนูน พระอังสาอวบ	-	-
51	224	S8E46	ขอบฐานบัว ของ พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะมุมฐาน เป็นฐานบัวคว่ำ ประกอบด้วยขอบฐานล่างเป็นแถบของเส้นขนาน ชั้นหน้า กระดาน เส้นลวดชุดบัวคว่ำ และเส้นลวดเดี่ยวที่ขอบบนบัวคว่ำ อีก 1 เส้น ตามลำดับ ขอบฐานเรียบเว้าเข้าเป็นโพรง และมีแกน ดินเผาสีดำอยู่ภายใน	-	-
52	224	S8E46	ขอบฐาน ของพระ พุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ มีลักษณะเป็นแผ่นชิ้นส่วนของฐาน ขอบฐาน ล่างเป็นเส้นขนาน ต่อด้วยฐานเขียง หน้ากระดาน เส้นลวด บัว คว่ำ เส้นลวด ท้องไม้ และเส้นลวดตามลำดับสภาพของฐาน กร่อน มีร่องรอยของการปิดทองเล็กน้อย บัวคว่ำมีลักษณะลาด ชัน ส่งผลให้สัดส่วนของฐานสูงชะลูดไปด้วย แกนในเป็นดินเผา สีดำ มีดินเผาสีน้ำตาลเป็นแผ่นบางๆ ปิดทับผิวหน้าของแกนใน บางส่วน	-	-
53	237	S8E46	พระพานา (ข้างขวา)	สภาพไม่สมบูรณ์ ด้านบนของพระพานากะเทาะเป็นแฉ่น ด้าน หลังกร่อน เหลืออยู่เฉพาะพระพานาลงมาจรดข้อศอก	-	-
54	237	S8E46	พระบาท (ข้างซ้าย)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระบาทข้างเดียว สภาพผุ กร่อน ตรงสันพระบาทมีเดือยเด็ดยึดอยู่ 1 อัน เนื้อพระบาทขึ้น ไปเป็นชายจิวร พระบาทแบน	-	-
55	237	S8E46	เท้าสิงห์	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนปลายของเท้าสิงห์ มี ลักษณะโค้งมนขอบล่างทำเป็นเส้นกลมสองเส้นประกบกันแล้ว โค้งไปตามรูปของเท้าสิงห์ และขมวดเป็นปมกันหอยไถ่ปลาย เท้าสิงห์ด้านซ้าย แกนดินเผาภายในสีดำ	-	-
56	289	S16E40	ฐาน พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ แตกหักออกเป็นสองส่วน แต่สามารถต่อกันได้ เป็นฐานเตี้ยรูปครึ่งวงกลม ได้ฐานเรียบสนิท ขอบฐานเป็นแถบ นูนขนานโดยรอบ ลักษณะฐานเรียบไม่มีลายคล้ายบัวคว่ำาคาด	-	-

				ด้วยมาลัยกลมเส้นยาวไปจรดขอบด้านข้างทั้งสอง เหนือขึ้นไป เป็นสันโค้งด้านบนแบนคล้ายฐานเชิงอีก 1 ชั้น ด้านหน้ามีลวดลายแต่ไม่ชัดเจนด้านหน้าใกล้ขอบฐานด้านข้างมีเศษดินและก้อนกรวดขนาดเล็กติดอยู่เป็นก้อน		
57	289	S16E40	ฐาน พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนฐานด้านซ้ายและพระชานูเท่านั้นส่วนฐานมีการโค้งเว้า โดยเว้าเข้าจากขอบฐานด้านหน้าลงมาโค้งรับกับขอบฐานด้านข้าง ก่อนที่จะเว้าเข้าสูงขึ้นไปจนกลายเป็นวงโค้งที่ด้านหลังขอบฐานมีลักษณะเป็นเส้นกลมโค้งเว้าของขอบมีร่องรอยของการปิดทองอยู่ทั่วไป มีเส้นลวดขนาดเล็กคาดอยู่ ก่อนที่จะเป็นฐานเชิงที่รองรับพระชานูข้างซ้าย ฐานเชิงเป็นฐานเกลี้ยง ส่วนปลายโค้งมน มีลักษณะคล้ายการนุ่งผ้าโจงกระเบนแล้วจับจีบยกขึ้น พระชงนูน พระชานูโค้งมน แกนในเป็นดินเผาสีดำ แกนดินที่ส่วนฐานแตกกะเทาะ	1	-
58	292	S16E44	พระวรกาย	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนพระวรกาย ผิวสีกร่อน พระศอด้านหลังชำรุด ด้านล่างของพระกรทั้งสองแตกหัก ครองจีวรหมักคลุม พระอุระและพระวรกายอวบอ้อม พระหัตถ์ทั้งสองข้างประสานกัน	1	-
59	292	S16E44	พระวรกาย	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนของพระวรกายด้านขวา ด้านหน้าของพระอุระแตกร้าวเป็นแนวตั้งลงมา พระอุระอวบอ้วน พระพาหาแนบลำพระองค์	1	-
60	295	S16E64	ฐาน พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะฐานและพระชานูทั้งสองข้าง ขอบฐานด้านล่างขาบิ้น มีการเขาะร่องสามเหลี่ยมตื้นๆสองช่องทั้งด้านหน้าและด้านหลัง เหลือฐานล่างมีฐานรองรับอีกชั้น มีลักษณะคล้ายมาลัยลูกแก้วก่อนที่จะถึงพระชานูที่ขัดสมาธิราบ และส่วนล่างของพระหัตถ์ที่วางซ้อนทับกันตามลำดับ	1	-
61	295	S16E64	ฐาน พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ ฐานด้านซ้ายแตกหัก เหลืออยู่เฉพาะส่วนฐานด้านขวาและพระชานู ได้ฐานเว้าเข้ามีดินสีชาวนวลอัดอยู่ภายใน ส่วนแกนเป็นดินเผาสีดำ พบร่องรอยของการลงรักปิดทอง ฐานเรียบไม่มีลาย ขอบฐานนูนเป็นเส้นขนานเล็กน้อย พระชานูโค้งมน มีกำไลเท้าสวมอยู่ 1 วง เนื้อพระบาทซ้ายทำเป็นลายเส้นวงโค้งสองเส้น	1	-
62	295	S16E64	ฐาน พระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ ฐานด้านซ้ายแตกหัก เหลืออยู่เฉพาะส่วนขา ได้ฐานเรียบ แกนภายในกะเทาะเป็นดินเผาสีดำ มีพุทธลักษณะคล้ายฐานพระพุทธรูปลำดับที่ 61 แต่เส้นขนานที่ขอบฐานนูน	1	-

				กว่า		
63	295	S16E64	ฐานพระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ แตกหักออกมาเป็นแผ่น มีจุดประของสนิม ฐานเกลี้ยงเชียงลาดชั้น มีเขาร่องเป็นวงโค้งซ้อนกันสามวง ทำให้เกิดสันคมขึ้นสี่สัน ที่ด้านบน แขนงดินภายในสีดำ	1	-
64	295	S16E64	พระวรกาย	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนของพระวรกายตั้งแต่พระศอกลงมาถึงท่อนบนของพระกร พระศอกมีเส้นลวดเล็กๆคาดอยู่ 1 เส้นต่ำลงมาเป็นขอบของชายจีวร ครองจีวรแบบห่มคลุมพระวรกายอวบอูม	1	-
65	295	S16E64	พระวรกาย	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนที่อยู่ต่ำกว่าพระอังสา ลงมาถึงท่อนบนของพระกร มีพุทธลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปลำดับที่ 64 แต่มีขนาดเล็กกว่า	1	-
66	332 ทะเบียน ของ พิเศษ หมายเลข 34	S20E48	ฐานพระพุทธรูป	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนของพระนาภีลงมาจรดฐาน บริเวณพระนาภีแตกหักโดยรอบ เช่นเดียวกับขอบฐานด้านล่าง พระหัตถ์ทั้งสองข้างประสานกันวางลงบนพระเพลา ปางสมาธิ ขัดสมาธิราบ รองรับด้วยมาลัยลูกแก้ว ก่อนเว้าลาดลงเป็นฐานด้านล่าง ด้านหน้าและด้านหลังมีช่องสามเหลี่ยมสองช่องติดขอบฐานอยู่ในสภาพที่ชำรุด ได้ฐานปาดเรียบ	1	-
67	343	S20E64	ฐานสิงห์	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะแผ่นของฐานสิงห์ ประกอบด้วยขอบฐานเป็นเส้นขนานนูนแบนไปตามขอบ ฐานเกลี้ยงเชียงลาดชั้น เส้นลวด และขาสิงห์ ตามลำดับ ขอบของขาสิงห์เป็นเส้นนูนกลมประกบกันสองเส้น หลังสิงห์นูนเป็นเส้นในแนวนอน ได้ฐานสิงห์เรียบ แขนงภายในเป็นดินเผาสีดำ	1	-
68	347	TP.1	พระหัตถ์ (ข้างขวา)	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระหัตถ์ข้างขวาที่วางลงบนพระขงข้างขวา พระขานูแตกหัก พระกรหัก พระหัตถ์เรียวยาว นิ้วพระหัตถ์เข่าเป็นร่องสี่ร่อง ปลายพระหัตถ์รีวและกะเทาะพุทธลักษณะเช่นนี้ น่าที่จะเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งปางมารวิชัย		-
69	381	TP.4	พระวรกาย	สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระวรกายตั้งแต่พระอังสา ลงมาจรดพระขานู ส่วนฐานหักหายไปพระขานูด้านขวาแตกหักมีพุทธลักษณะคล้ายกับพระพุทธรูปลำดับที่ 26 แต่แตกต่างกันตรงกันตรงที่พระอุระ และพระอังสาทั้งสองข้างนูนกว่า	1	-

ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริดส่วนใหญ่ พบบริเวณด้านตะวันตกและด้านตะวันออก ของเจดีย์ประธาน จากการศึกษาพุทธลักษณะและฐานพระพุทธรูป พบว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันเกือบทั้งหมด เป็นพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิราบ ปางสมาธิ บนฐานรูปครึ่งวงกลม ด้านหน้าและหลังของฐาน มีลายเป็นช่องสามเหลี่ยมตื้นๆ ด้านละสองช่อง คล้ายพื้นปลา พระพุทธรูปแบบนี้เรียกว่า พระชัยมงคล ซึ่งพบทั้งแบบทรงเครื่องใหญ่และทรงเครื่องน้อย ครองจีวรห่มคลุมบางแบบพระวรกายมากจนไม่สามารถสังเกตเห็นชายจีวรและสังฆาฏิได้ จากการพบส่วนพระพักตร์ของพระพุทธรูป(ลำดับที่ 7) มีพุทธลักษณะคล้ายคลึงกับพระประธานภายในพระอุโบสถวัดหน้าพระเมรุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่สร้างหรือปฏิสังขรณ์ในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง(พ.ศ.2172-2199)² พระพุทธรูปแบบนี้เป็นแบบที่นิยมทำกันมากในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231)สืบต่อลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ สร้างขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลหรือแก้บน³

การกำหนดอายุสมัยของพระพุทธรูปลักษณะนี้ จึงน่าจะมีการสร้างอยู่ระหว่างสมัยอยุธยาตอนปลายจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นราวพุทธศตวรรษที่22 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 24 เป็นอย่างน้อย

นอกจากพระพุทธรูปสำริดที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังมีชิ้นส่วนของพระพุทธรูปสำริดอีกจำนวนหนึ่งที่อยู่ในสภาพแตกหัก จนทำให้ขาดความชัดเจนทางพุทธศิลป์ จึงได้ทำการบันทึกและรวมจำนวนได้ทั้งสิ้น 167 ชิ้น น้ำหนักรวม 3,660 กรัม

นอกจากนี้ยังได้พบแกนดินเผาของประติมากรรมสำริด สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นชิ้นส่วนของพระพุทธรูปสำริด ส่วนใหญ่พบกระจายตัวหนาแน่นอยู่ทางด้านตะวันออกและตะวันตกของเจดีย์ประธาน ส่วนทางด้านเหนือและด้านใต้พบการกระจายตัวอยู่บ้าง เช่นเดียวกับที่พบบริเวณด้านทิศใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ ต่อเนื่องมายังด้านเหนือของเจดีย์ประธาน

3.2.1.2 ประเภทชิน

จากการขุดแต่งได้พบชิ้นส่วนพระพุทธรูปเนื้อชินขนาดเล็ก (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษ หมายเลข 6) (ภาพที่ 167 , ภาพลายเส้นที่ 44) บริเวณพื้นที่ N20E40 เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ประทับนั่งเหนือฐานบัว โดยทำเป็นกลีบบัวคว่ำและกลีบบัวหงายภายใน ขอบฐานล่างทำเป็นชั้นหน้ากระดาน 1 ชั้น เหนือขึ้นไปเป็นเส้นลวด ขอบบนของฐานบัวทำเป็นชั้นหน้ากระดานอีก1ชั้น พระพุทธรูปครองจีวรห่มเฉียงพาด พระอังสาซ้าย ทับด้วยสังฆาฏิอีกชั้นหนึ่ง สังฆาฏิเป็นเส้นกลมหนุนอยู่ภายในกรอบเส้นคู่ขนานขนาดเล็ก ปลายของสังฆาฏิด้านหลังหายเข้าไปตรงกึ่งกลางพระโสณี คล้ายนั่งทับชายไว้ ส่วนสังฆาฏิด้านหน้านั้นอยู่ในสภาพที่สึกกร่อนมาก เหลือเพียงเส้นหนุนน้อยๆ เท่านั้น สภาพไม่สมบูรณ์ เนื้อชินอยู่ในสภาพที่สึกกร่อนมากจนทำให้ลวดลายขาดความชัดเจน ยอดพระเกตุมาลาหัก พระเพลากะเทาะ ฐานด้านหน้าแตกหัก ฐานด้านหลังบุบ พระพักตร์อวบ

อ้วนค่อนข้างกลม มีไรพระศก พระเนตรกลม พระเนตรด้านขวาเกาะเกาะพระนาสิกนูน พระโอษฐ์เป็นเส้นตรง พระปรางค์อวบอิม ขนาดที่ เหลืออยู่ หน้าตักกว้าง 2.2 เซนติเมตร สูง 5 เซนติเมตร โดยประมาณ

นอกจากนี้ยังได้ขุดพบฐานพระพุทธรูปเนื้อชินขนาดเล็ก บริเวณพื้นที่ N4E28 สภาพไม่สมบูรณ์ ลวดลายไม่ชัดเจน ลักษณะเป็นฐานบัว มีกลีบบัวคว่ำ-บัวหงายอยู่ภายใน รองรับด้วยขอบสันนูนของฐานล่างอีกชั้นหนึ่ง ขนาดที่ เหลืออยู่ กว้างประมาณ 2.5 เซนติเมตร และสูงประมาณ 2.1 เซนติเมตร

3.2.1.3 ประเภทแก้ว(ภาพที่ 168 , ภาพลายเส้นที่ 45)

พบบริเวณพื้นที่ N8E64 สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระวรกายท่อนบน ผิวเนื้อกร่อนและเกาะเป็นแผ่นทั่วองค์ พระศอกเป็นปล้องที่ด้านหน้า ครองจีวรห่มเฉียงพาดผ่านพระอังสาซ้าย จีวรเป็นริ้ว พระอุระนูน พระพาหุกลมกลิ้ง ขนาดที่ เหลืออยู่ กว้างประมาณ 3.8 เซนติเมตร สูงประมาณ 3.5 เซนติเมตร

3.2.1.4 ประเภทเงิน (ภาพที่ 169 , ภาพลายเส้นที่ 46)

พบบริเวณพื้นที่ S8E40 จากการขุดตรวจแท่นด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน สภาพไม่สมบูรณ์ แกนดินเผาภายในเกาะเกาะ โดยเฉพาะพระพักตร์ด้านซ้าย ส่งผลให้เงินที่บุไว้หลุดหายไป ตั้งแต่ใต้พระขนงลงมาจรดพระศอก พระอุษณีย์ระด้านบนแตก พระศกเป็นเม็ดเล็กๆเรียงตัวกันแน่น คล้ายเม็ดสาकु มีไรพระศกเป็นเส้นกลม จากด้านหน้าอ้อมมาจรดด้านหลัง พระนลาฏนูน พระขนงโค้งต่อกันเป็นรูปปีกกา พระเนตรทำเป็นวงโค้งเรียวยาวที่ปลาย เจาะเป็นรูกลม ที่ได้วงโค้ง พระนาสิกและพระโอษฐ์บุบและขาดหายไป พระกรรณด้านซ้ายหาย พระกรรณด้านขวา เป็นแผ่นเงินที่ตัดให้เป็นรูปของพระกรรณที่จะเสียบเข้าไปในพระเศียรด้านข้างที่ทำเป็นช่องเล็กๆในแนวตั้งคล้ายการบากไว้สำหรับเสียบ แกนภายในเป็นดินเผาสีน้ำตาลอ่อน ขนาดที่ เหลืออยู่ กว้างประมาณ 1.6 เซนติเมตร และสูงประมาณ 3 เซนติเมตร

3.2.1.5 ประเภทดินเผา

จากการขุดแต่ง พบชิ้นส่วนของพระพุทธรูปดินเผา ฐานพระพุทธรูปดินเผา และชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาดินเผา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

พระพุทธรูปดินเผา พบในพื้นที่ S4E20 สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระกรข้างซ้าย กำพระหัตถ์ ภายในเป็นรูกลม ช่องระหว่างพระกร และพระหัตถ์ทำเป็นวงโค้ง พระหัตถ์แนบชิดกับด้านข้างของขอบพระบาทด้านขวา นิ้วพระบาทกลมโค้งมนและเกาะเกาะ ฝ่าพระบาทราบโค้งมน ไม่มีข้อพระบาท มีร่องรอยของการปิดทอง

พระหัตถ์ขวา พบในพื้นที่ N4E28 สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระหัตถ์ขวา วางอยู่บนพระขงค์ หลังพระหัตถ์นูนโค้งมน ปลายพระหัตถ์แตกหัก ชิ้นส่วนของพระหัตถ์นี้มีพุทธ

ลักษณะ ขนาดตลอดจนเนื้อดินเผาที่ละเอียด สีเทา คล้ายกับชิ้นส่วนของพระพุทธรูปดินเผา ที่พบในพื้นที่ S4E20 จึงน่าที่จะเป็นชิ้นส่วนของพระพุทธรูปองค์เดียวกัน รวมทั้งมีร่องรอยของการปิดทองเหมือนกันด้วย

พระวรกายท่อนบน (ภาพที่ 170 , ภาพลายเส้นที่ 47B(1) และ 47B(2) พบในพื้นที่ N4E64 สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระอุระและพระพาหาทั้งสอง ลงมาจรดรัดประคด เนื้อดินสีอิฐ พระพาหาซ้ายลาดลง พระพาหาขวาพับแนบกับพระกรยึดออกมานอกลำ พระองค์ในลักษณะค้ำยัน ครองจีวรห่มเฉียง(พาดผ่านพระอังสาซ้าย) จีวรเรียบไม่มีริ้ว ทับด้วยสังฆาฏีก่อชั้นหนึ่ง ชายสังฆาฏิตัดเฉียงคล้ายหางปลา รับด้วยขอบของรัดประคดที่อยู่ข้างใต้ ทำเป็นชายรูปสามเหลี่ยมยกสูงขึ้นมาแล้วลาดเว้าเป็นวงโค้งออกทั้งสองด้านโดยเว้นช่องว่างแคบๆระหว่าง ปลายสังฆาฏิกับขอบยกรูปสามเหลี่ยมของรัดประคดไว้ รัดประคดภายในทำเป็นเส้นนูนลัดกับขอบนอก ด้านหลังมีแถบเส้นนูนขนานของสังฆาฏีพาดผ่านไปตามความยาวของพระวรกายโดยซ้อนทับขอบของจีวรห่มเฉียงที่นูนเป็นขอบขึ้นมาอีกทีหนึ่ง พุทธลักษณะเช่นนี้ น่าจะเป็นพระพุทธรูปปางไสยาสน์ แต่เนื่องจากขาดความสมบูรณ์ทางพุทธศิลป์จึงทำการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

พระวรกายท่อนบน (ภาพที่ 170 , ภาพลายเส้นที่ 47C) พบในพื้นที่ N4E64 สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะปลายของพระหัตถ์สองข้างที่ประสานกันเป็นเป็นรูปสามเหลี่ยม วางทับอยู่บนแถบของผ้าถุงที่ทำเป็นจีบหน้านางตกลงมาเป็นแนวตั้ง ภายในเป็นลายเส้นกลมขนานกันลัดกับขอบนอก ชายผ้าจีบตัดตรง ขอบของจีวรด้านนอกมีลักษณะเป็นปีกทั้งสองข้าง ด้านซ้ายของพระวรกายทำเป็นกรอบเส้นนูนขนานซ้อนลดหลั่นกันลงไปถึงขอบด้านข้างที่ตัดตรงและเรียบที่ด้านหลัง เนื้อดินเผาไม่แกร่ง สีส้มอ่อน พุทธลักษณะเช่นนี้น่าจะเป็นพระพุทธรูปประทับยืน ขนาดจากที่เหลืออยู่ กว้าง 2.7 เซนติเมตร สูง 3 เซนติเมตร โดยประมาณ หนา 1 เซนติเมตร พระพิมพ์แบบนี้นิยมสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ราวพุทธศตวรรษที่ 23-24 มีหลายพิมพ์และรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันออกไป ตลอดจนวัสดุที่นำมาทำก็มีหลายประเภท เช่น เนื้อชินฉาบปรอท และเนื้อดินเผา เป็นต้น พบอยู่บนเพดานท้องพระโรงพระราชวังพระที่นั่งอิศราวินิจฉัย ภายในพระราชวังบวรสถานมงคล (วังหน้า) และภายในฐานชุกชีของพระอุโบสถ วัดบวรสถานสุทธาวาส (วัดพระแก้ววังหน้า) นอกจากนั้นยังพบที่วัดเชิงท่า และวัดแคนอก จ.นนทบุรี⁴ เป็นต้น

ฐานพระพุทธรูป (ภาพที่ 170 , ภาพลายเส้นที่ 47A) พบในพื้นที่ N4E64 (bag no.55) สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะขอบฐานด้านข้างซีกซ้าย สีกกร่อนและกะเทาะทั่วไป ทำเป็นฐานสิงห์ย่อมุม รองรับปลายของขุมเรือนแก้วที่ทำเป็นลายกระหนกห้วนาค⁵ ตัวลายสีกกร่อนแต่ยังมีเค้าโครงของนาคอยู่ ภายในขุมเรือนแก้ว มีลายกระหนก ที่เหลือจากการกะเทาะ อยู่เล็กน้อย ขนาดที่เหลืออยู่ กว้างประมาณเซนติเมตร สูง 6.5 เซนติเมตร และ 2.8 เซนติเมตร

ฐานพระพุทธรูป พบจำนวนสามชิ้น ในพื้นที่ S8E64 สภาพไม่สมบูรณ์ เนื่องจากฐานบัว และเหลืออยู่เฉพาะฐานบัวคว่ำและท้องไม้เท่านั้น ยกเว้นพื้นสีน้ำตาลอมเทาที่เหลือเส้นลวดเหนือท้องไม้เพิ่มขึ้นไปอีก 1 เส้น นอกจากนั้น(สีน้ำตาล2ชิ้น) จากขอบฐานล่างที่เป็นหน้ากระดาน มาสุดที่ท้องไม้ หนึ่งในสองนี้เป็นฐานสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก (เหลืออยู่สามด้าน) เจาะรูตรงกลางทะลุถึงใต้ฐาน ใต้ฐานเรียบ ฐานทั้งสามเป็นฐานพระพุทธรูปเนื้อแกร่งเนื้อดินละเอียด มีกรวดเม็ดเล็กๆ สีน้ำตาลเข้มปะปนอยู่

ฐานพระพุทธรูป พบในหลุมขุดทดสอบที่ 1 (TP.1) (bag no.348) สภาพไม่สมบูรณ์ เหลือเฉพาะฐานบัวและเส้นลวด ที่ขอบด้านบนปาดเรียบ มีขนาดเล็กกว่าขอบอีกด้านหนึ่ง ของฐานบัว ที่มีขนาดใหญ่กว่า แต่อยู่ในสภาพที่แตกหักจนไม่สามารถทราบขนาดความกว้างได้และจากลักษณะฐานบัวที่เหลืออยู่ ก็เป็นได้ทั้งบัวคว่ำและบัวหงาย จึงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

ฐานพระพุทธรูป พบในพื้นที่ N4E16 สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะฐานเชิงขึ้นมาจรดท้องไม้ เนื้อดินเผาสีดำ ไม่แกร่ง ด้านในขอบฐานมีโพรงของฐาน ฐานเชิงกะทะและฝักร่อนเหนือขึ้นไปเป็นหน้ากระดาน เส้นลวด บัวคว่ำ และท้องไม้ ตามลำดับ ฐานบัวคว่ำหักเป็นมุมฉาก แสดงว่าเป็นมุมของฐานและมีหักเป็นมุมเล็กๆอีกมุม เป็นฐานบัวคว่ำหักมุมสองมุม คือมุมหลักและมุมรอง

ชิ้นส่วนของพระพุทธรูปดินเผา พบกระจายตัวอยู่ทางด้านตะวันออก ของเจดีย์ประธาน ด้านข้างด้านทิศใต้ ของวิหารพระพุทธไสยาสน์

นอกจากชิ้นส่วนของพระพุทธรูปดินเผาแล้ว ยังพบชิ้นส่วนของฐานสิงห์ ฐานบัว และชั้นหน้ากระดานอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของประติมากรรมดินเผาหรือชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง มีขนาดลดหลั่นกันไป อยู่ในสภาพไม่ความสมบูรณ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 แสดงสภาพและรายละเอียดของประติมากรรมดินเผา

ลำดับที่	หมายเลข ธง	ตำแหน่งที่ พบ	ลักษณะ	สภาพและรายละเอียด
1	74	N8E36	ฐานสิงห์ (ภาพที่ 171 , ภาพลายเส้นที่ 48)	สภาพไม่สมบูรณ์ กะทะและแตกหัก เหลืออยู่เฉพาะส่วนที่อยู่เหนือจากแข้งสิงห์ขึ้นไป จนถึงท้องไม้ เหนือขึ้นไปมีลักษณะเช่นเดียวกับท้องไม้แต่ลดชั้น ด้านบนเรียบ แสดงถึงการสิ้นสุดของฐาน นมสิงห์เว้าไม่มีลาย ครีบท้องสิงห์เป็นเส้นคู่ขนาน แข็งสิงห์นูนเป็นเส้น(แข่งคม) ต่อเนื่องไปยังหลังสิงห์ หลังสิงห์มีลักษณะคล้ายบัวคว่ำ(บัวหลังสิงห์) เหนือขึ้นไปเป็นเส้นลวดเล็กๆและท้องไม้ ขอบด้านข้างของขาสิงห์มีการหักมุม(ย่อมุม) แต่ส่วนที่อยู่เลย

				ออกไปแตกหัก ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ฐานสิงห์นี้น่าจะมีย่อมุมมากกว่าด้านละมุม เนื้อค่อนข้างแกร่ง ด้านนอกสีน้ำตาล ด้านในกลวงและปาดผิวไม่เรียบแสดงให้เห็นถึงผิวที่จะใช้งานเฉพาะด้านนอกเท่านั้นส่วนผิวด้านในนั้นอาจจะถูกปิดทับ
2	81	N8E40	ฐานสิงห์ภาพที่ 172 , ภาพหลายเส้นที่ 49)	สภาพไม่สมบูรณ์ กะเทาะและแตกหัก เหลืออยู่เฉพาะส่วนที่อยู่เหนือจากแข้งสิงห์ขึ้นไปจนถึงท้อง ทำเป็นย่อมุมสามมุม และที่ด้านข้างของขาสิงห์ด้านนอกมีลักษณะคล้ายจะเป็นย่อมุมต่อเนื่องออกไปอีกทั้งสองด้านจึงทำให้สันนิษฐานได้ว่าฐานสิงห์มีการย่อมุมอย่างน้อยด้านละสามมุม ตรงย่อมุมมีลักษณะคล้ายปีกกา ลักษณะของขาสิงห์ตลอดจนเนื้อดิน คล้ายกับฐานสิงห์ลำดับที่ 1 แต่มีขนาดเล็กกว่า และภายในฐานก็กลวงเช่นกัน
3	43	N4E40	หน้ากระดานภาพที่ 173 , ภาพหลายเส้นที่ 50)	สภาพไม่สมบูรณ์ กะเทาะและแตกหัก เหลืออยู่เฉพาะส่วนที่มีลักษณะคล้ายชั้นของหน้ากระดานสองชั้น ชั้นที่มีขนาดใหญ่กว่ามีการย่อมุม ตรงย่อมุมมีชั้นส่วนของรักติดอยู่ ภายในกลวงที่ขอบบนและล่างมีร่องรอยของชั้นต่อเนื่องทั้งสองด้าน
4	44	N4E40	ฐานบัว	สภาพไม่สมบูรณ์ กะเทาะแตกหัก ประกอบด้วยฐานบัว เส้นลวดหน้ากระดาน(ใหญ่) และต่อเนื่องด้วยชุดหน้ากระดาน ลดชั้นอีกสองชั้นขนาดเล็กลดหลั่นกันไป และมีชั้นส่วนของรักติดอยู่ที่ย่อมุมของกลีบบัว และภายในร่องลึกของเส้นลวด ถัดจากหน้ากระดานลดชั้นออกไปมีร่องรอยของชั้นต่อเนื่อง ส่วนอีกด้านหนึ่งที่เป็นฐานบัว ถัดออกไปเป็นแอ่งว่าลาดลงไป แสดงถึงการสิ้นสุดของชุดฐานด้านนี้ ทำให้สันนิษฐานได้ว่า บัวชุดนี้น่าจะเป็นบัวคว่ำมากกว่าบัวหงาย เพราะจะเกิดความไม่เหมาะสมและมั่นคงเพียงพอในการประกบเข้าไปที่ด้านบน แทนที่จะเป็นบัวคว่ำที่มีแอ่งไว้รองรับส่วนบนที่ประกบเข้ามา
5	45	N4E40	ฐานบัวภาพที่ 174 , ภาพหลายเส้นที่ 51)	สภาพไม่สมบูรณ์ กะเทาะและแตกหักที่ชั้นหน้ากระดานและด้านข้างทั้งสอง ประกอบด้วยท้องไม้ เส้นลวด ชั้นบัว เส้นลวด และหน้ากระดาน ตามลำดับถัดออกไปจากท้องไม้และหน้ากระดานมีการปาดขอบแสดงให้เห็นถึงการสิ้นสุดชั้นต่อเนื่องของชุดฐานจากลักษณะของฐานบัวที่ลาดชัน อาจสันนิษฐานได้ว่าน่าจะเป็นบัวหงายมากกว่าบัวคว่ำ ลักษณะของเนื้อดินและมีโพรงภายในเหมือนกับชุดฐานในลำดับที่ผ่านมา
6	65	N4W8	ฐานบัวภาพที่ 175 , ภาพหลายเส้นที่ 52)	สภาพไม่สมบูรณ์ กะเทาะและแตกหัก ประกอบด้วยชั้นหน้ากระดาน(ใหญ่) ตรงกึ่งกลางฐานและต่อเนื่องด้วยชุดหน้ากระดานลดชั้นอีกสองชั้น ขนาดเล็กลดหลั่นกันไป และปิดท้าย

				ด้วยเส้นลวดโดยไม่ปรากฏร่องรอยของชั้นต่อเนื่องต่อไป ส่วนอีกด้านหนึ่งของชั้นหน้ากระดาน(ใหญ่) เป็นเส้นลวดชุดบัว เส้นลวดและต่อด้วยทองไม้ และไม่ปรากฏร่องรอยของชั้นต่อเนื่องต่อไป จากขอบด้านบนพบว่าเป็นวงกลมสามวงเรียงต่อกันมีช่องว่างระหว่างวงเป็นร่องลึก เป่าไปในลักษณะของการเอาแท่งดินทรงกลมสามแท่งมาเรียงประกบกันก่อนที่จะขึ้นรูปเป็นย่อมุมสามมุมของชุดฐาน แต่อาจจะมีย่อมุมมากกว่าสามมุม เนื่องจากมีรอยแตกที่ด้านข้างของย่อมุมด้านนอกทั้งซ้ายและขวา มีลักษณะเช่นเดียวกับฐานสิงห์ลำดับที่สอง ลักษณะของเนื้อดิน สี ความแกร่ง มีลักษณะเช่นเดียวกับชุดฐานทั้งหมดที่กล่าวมา
--	--	--	--	---

การกระจายตัวของชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง พบบริเวณพื้นที่ N4E40 จำนวนสามชิ้น และบริเวณใกล้เคียงทางด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน และอีก 1 ชิ้น พบในพื้นที่ N4W8 บริเวณด้านหน้าของวิหารพระพุทธไสยาสน์ ชิ้นส่วนที่พบ ประกอบด้วยฐานสิงห์ ฐานบัว และหน้ากระดาน สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเจดีย์ย่อมุมจำลอง

3.2.2 พระพิมพ์

พระพิมพ์ที่พบทั้งหมดมีสภาพชำรุดทั้งหมด มีรายละเอียดและลักษณะดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 แสดงสภาพและรายละเอียดของพระพิมพ์

ลำดับที่	หมายเลข	ตำแหน่งที่พบ	สภาพ และ รายละเอียด	จำนวน (ชิ้น)	ขนาด (เซนติเมตร)
1	23	N4E28	พระพิมพ์ปางมารวิชัย สภาพไม่สมบูรณ์ พระเกตุมาลาหัก กะเทาะที่ขอบด้านขวาและแตกหักต่อเนื่องเป็นแนวเฉียงพาดผ่านพระเกตุมาลาไปจดขอบด้านข้าง ทำเป็นรูปพระพุทธเจ้าประทับนั่งปางมารวิชัย ภายในขุมเรือนแก้ว มีฐานบัวหงายเดี่ยวๆ ทำเป็นเส้นนูนคล้ายสลัฟพื้นปลา 1 ชั้น อยู่ในกรอบเส้นนูนแบนอีกทีหนึ่ง โดยทำกรอบล้อมรอบขอบด้านนอก ฐานฐานของกรอบที่เหลืออยู่ทรงสามเหลี่ยม ลายของเรือนแก้วทำเป็นเส้นกลมนูน มีใบระกา ลาดลงมาตัดขึ้นเป็นรูปตัวหงา ปลายขุมโค้งลงมาอยู่ในระดับที่เสมอกับพระอังสา ได้ขุมมีลายเส้นนูนในแนวเฉียงสั้นๆขนานกันสองเส้นอาจทำขึ้นเพื่อเติมช่องว่างของพื้นที่ให้เต็ม ด้านขวาของพระกร มีเส้นนูนโค้งลักษณะคล้ายพระชานู มีขนาดใหญ่กว่าพระอุระของรูปพระพุทธเจ้า จึงน่าที่จะเป็นรูปพระพุทธเจ้าประทับนั่ง	1	กว้าง 3 ซม. สูง 3.5 ซม. หนา 1 ซม.

			อีกองค์หนึ่งด้านหลังขึ้นส่วนพระพิมพ์เรียบแบน มีจารึกอักษรในกรอบวงโค้ง พระพิมพ์ เนื้อดินเผาสองสี ด้านหน้าสีอิฐ ด้านหลังสีเทาดำ แต่ผิวด้านนอกสีน้ำตาลมีสีฐานแบน ขอบด้านข้างปาดเรียบเป็นเส้นขนาน		
2	23	N4E28	พระพิมพ์ปางมารวิชัย สภาพไม่สมบูรณ์ พระหัตถ์ด้านบนแตกหักเป็นแนวเฉียง พระกรและพระเพลาด้านขวาแตกหักเป็นแนวเฉียงลงมายังขอบฐานด้านล่าง มีลักษณะ แบนเกือบเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู เนื้อดินละเอียด	1	กว้าง 2 ซม. สูง 3 ซม. หนา 0.7 ซม.
			มีโพรงภายในเป็นเส้นยาว สีน้ำตาลอ่อน ขอบด้านข้างปาดเรียบเป็นเส้นขนาน พระพุทธเจ้าประทับนั่ง พระพาหุด้านขวาลาดลง พระกรเฉียงออกด้านนอกพระวรกายเล็กน้อย ลักษณะเช่นนี้ น่าที่จะแสดงปางมารวิชัย ติดขอบด้านบน(ใกล้กับด้านซ้ายของพระเศียร) มีวงโค้งนูนเป็นรูปกลีบบัวรวม ภายในกุดเป็นวงกลมเล็กตื้น 1 วง ลักษณะเช่นนี้ อาจจะเป็นปลายขุมของเรือนแก้วก็เป็นได้ เพราะสองข้างใต้ในระดับที่ต่ำลงมา มีเส้นนูนในแนวตั้ง มีลักษณะคล้ายเสาแต่มีความสูงไม่ถึงปลายของวงโค้งด้านหลังเรียบ		
3	23	N4E28	พระเศียร สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระเศียรภายในขุมเรือนแก้ว พระเศียรรูปไข่ พระพักตร์กลมรี พระเกตุมาลา ทรงสูงคล้ายสวมชฎา มีพระอุษณีษะเป็นตุ่มปลายยอดเป็นทรงดอกบัวตูมเรียว คั่นกลางด้วยลูกแก้ว 1 ลูก พระกรรณยาวลงมาเสมอกับพระศอ ขุมเรือนแก้ว ปลายกระหนก (คล้ายนาคแต่ไม่ชัดเจน) ขอบขุมเป็นวงโค้งยอดแหลมคล้ายหน้าบันของพระอุโบสถ ทำเป็นเส้นกลมสองเส้นประกบกัน ด้านบนประดับด้วยใบระกา พระพิมพ์มีลักษณะแบน เนื้อละเอียด สีน้ำตาลอ่อน ผิวค่อนข้างมันทั้งด้านหน้าและด้านหลัง	1	กว้าง 2.4 ซม. สูง 2.4 ซม. หนา 0.6 ซม.
4	23	N4E28	พระพิมพ์ปางมารวิชัยพระวรกาย สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนของพระวรกาย ตั้งแต่พระอังสาลงมาจรดขอบฐานล่างที่เป็นวงโค้ง สภาพของวงโค้งเมื่อสมบูรณ์ อาจจะมีลักษณะคล้ายเม็ดขนุน โดยที่ด้านหน้าแบน ด้านหลังนูนเป็นหลังเต่า ตรงกึ่งกลางมีลายกุดประทับเป็นรูปจักรอยู่ 1 อัน หมุนเวียนซ้ายภายในเป็นรูปวงกลมสองวง ซ้อนทับกัน คล้ายวงแหวน พระพิมพ์	1	

			ปางมารวิชัย ขัดสมาธิเพชร ประทับนั่งเหนือดอกบัวบาน รูปวงโค้ง ก้านดอกบัวตั้งอยู่บนเส้นนูนในแนวนอน		
5	23	N4E28	พระพิมพ์ปางมารสมาธิ พระวรกาย สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่ เฉพาะส่วนของพระวรกาย ตั้งแต่พระ อูระลงมา จรดฐาน ขอบข้อมด้านข้างเป็นวงโค้งลง ประดับด้วยลาย ก้านขด พระพุทธเจ้าประทับนั่งปางสมาธิเหนือฐาน เขียงโค้งมน พระพาหา พระกร ต่อลงมายังพระหัตถ์ ประสานกัน เป็นรูปวงกลม มีลักษณะแบน เนื้อละเอียด สีส้ม เผาไม่แกร่ง ด้านหลังเรียบ	1	
6	23	N4E28	พระพิมพ์ปางลีลา สภาพไม่สมบูรณ์ ส่วนพระพักตร์แตก เป็นแนวเฉียง เช่นเดียวกับส่วนของพระบาทคู่ที่หักหาย ไป พระพุทธรูปปางลีลา พระชงข้างขวานำ พระกรข้าง ขวายกขึ้นเสมอพระถัน ทอดพระกรข้างซ้ายไว้ที่ด้านข้าง พระวรกาย ลักษณะแบน เนื้อละเอียด สีน้ำตาลอ่อน เนื้อ แกร่ง ด้านหลังเรียบ	1	
7	23	N4E28	พระพิมพ์ปางลีลาสภาพไม่สมบูรณ์พระวรกาย (ช่วงล่าง) ขอบข้างติดฐานล่างป็น พระพุทธรูปปางลีลา พระบาท ขวานำ เนื้อแทนฐานสี่เหลี่ยมผืนผ้าแคบๆ มีการกดจุด ไขปลอกอยู่ภายใน มีลักษณะแบน เนื้อละเอียดสีน้ำตาล อ่อน เนื้อแกร่ง ด้านหลังราบมีลายเส้นเล็กๆตั้งลงมา ประปราย	1	
8	23	N4E28	พระพิมพ์ปางลีลาพระบาทคู่ สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่ เฉพาะส่วนของพระชงลงมาถึงพระบาทพระพุทธรูปปาง ลีลา พระบาทซ้ายนำ เนื้อแทนฐานสี่เหลี่ยมผืนผ้า แคบๆ (ฐานเขียงปลายมน) มีลักษณะแบน เนื้อละเอียด สีน้ำตาลเข้ม เนื้อแกร่ง ด้านหลังราบ มีเส้นเป็นริ้วเล็กๆ ในแนวเฉียง ขอบฐานล่างกะเทาะออกไปบางส่วน	1	
9	23	N4E28	พระพิมพ์ปางลีลาสภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วน ของพระชงลงมาจรดพระบาทพระพุทธรูปปางลีลา เนื้อ ฐานเขียง พระบาทขวานำ มีลักษณะแบน เนื้อดินปน ทรายละเอียดสีน้ำตาลอ่อน เนื้อแกร่ง ด้านหลังราบ นูน ขึ้นเล็กน้อยตรงขอบล่าง	1	
10	23	N4E28	พระพิมพ์โดนสมอ สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วน ของฐานสิงห์ซ้อนกันอยู่สามชั้น หรือย่อมุม ตรงกลางทำ	1	

			เป็นผ้าทิพย์ (คล้ายหางปลา) ห้อยลงมา ฐานส่วนล่าง		
			แตกหัก ด้านหลังแบนเรียบ มีการจารอักขระ มีลักษณะแบน เนื้อดินละเอียดสีน้ำตาลอ่อน มีจุดประสีขาวปนเนื้อไม่ค่อยแกร่ง ลักษณะฐานเช่นนี้ เป็นฐานของพระพิมพ์แบบหนึ่งที่นิยมสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นราวพุทธศตวรรษที่ 23-24 มีด้วยกันหลายแบบหลายพิมพ์		
11	23	N4E28	พระพิมพ์โคนสมอ สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนล่างของฐานสิงห์ ซ้อนกันอยู่สามชั้น ตั้งแต่ปลายของผ้าทิพย์ลงมาจรดขอบฐานล่าง มีพุทธลักษณะคล้ายคลึงกับฐานพระพุทธรูปลำดับที่ 10 มีลักษณะแบน เนื้อดินละเอียดสีดำ เนื้อดิน ด้านหลังเรียบค่อนข้างมัน	1	
12	123	N8E64	พระพิมพ์ปางลีลา สภาพไม่สมบูรณ์ ช่วงล่างของพระวรกายแตกหัก เป็นพระพุทธรูปปางลีลา พระเศียร มีลักษณะคล้ายหยดน้ำ มีประภามณฑลเป็นเส้นกลมหนุนล้อกับพระเศียรอยู่ 1 เส้น สังฆาฏีพาดผ่านพระอังสาซ้าย พระกรยกขึ้นเสมอพระอุระด้านขวา มีลักษณะนูน เนื้อดินละเอียดสีน้ำตาลเข้ม เนื้อแกร่ง ด้านหลังนูนคล้ายกระดองเต่า มีร่องรอยของลายนิ้วมือกดประทับอยู่ ลักษณะเมื่อสมบูรณ์คล้ายกับใบมะขาม	1	
13	175	S4E40	พระเศียร สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะพระเศียรในซุ้มเรือนแก้ว พระเศียรรูปไข่ พระพักตร์นูน พระเกตุมาลาทรงสูงคล้ายสวมชฎา มีพุทธลักษณะ	1	
			คล้ายคลึงกับพระเศียรของพระพิมพ์ลำดับที่ 3 แต่มีรอยของปูนขาว ติดอยู่ที่ปลายและภายในของซุ้มเรือนแก้ว มีลักษณะแบน เนื้อละเอียด สีน้ำตาลอ่อน เนื้อดิน ด้านหลังเรียบมีคราบของปูนขาวติดอยู่	1	
14	175	S4E40	พระพิมพ์โคนสมอ สภาพไม่สมบูรณ์ แตกร้าวและกะเทาะที่ขอบฐานด้านข้างซ้ายเหลืออยู่เฉพาะกึ่งกลางของผ้าทิพย์ ลงมาจรดขอบฐานล่าง เป็นฐานสิงห์ซ้อนกันสามชั้น มีลักษณะคล้ายกับฐานสิงห์ของพระพิมพ์ลำดับที่ 10 และ 11 มีลักษณะเป็นวงโค้งรูปครึ่งวงกลม เนื้อละเอียดสีเทาปนน้ำตาล เนื้อค่อนข้างแกร่ง ด้านหลังเรียบ	1	
15	175	S4E40	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ลายกัลปาว สสภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่	1	

			เฉพาะขอบด้านข้างซีกซ้าย ในสันฐานรูปสามเหลี่ยม ภายในเป็นลายฝักบัว หันออกด้านข้าง (ซ้าย-ขวา) มี ก้านอยู่ระหว่างกลาง 1 ก้านส่วนปลายก้านกะเทาะ มี ลักษณะแบน เนื้อละเอียดสีน้ำตาล เนื้อแกร่ง ขอบนอก เป็นเส้นขนาน ด้านหลังเรียบ		
16	254	S12E36(ภาพที่ 176 , ภาพลายเส้น ที่ 53)	พระพิมพ์ปางสมาธิ พระวรกาย (ช่วงล่าง) สภาพไม่ สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะ ส่วนที่อยู่ข้างใต้ พระ อุระลงมา จรดฐานล่าง พระพุทธรูปประทับนั่งปางสมาธิ เหลือฐาน เชียงเตี้ยๆอยู่ระหว่างกลางเส้นกลมมูนสองเส้น ที่มี ลักษณะคล้ายเสาหรือกรอบด้านข้าง พระวรกายอวบอ้อม มีลักษณะแบน ส่วนด้านบนแตกหักไป เนื้อดินละเอียดสี น้ำตาล เนื้อแกร่ง ขอบด้านข้างเป็นเส้นขนานด้านหลัง เรียบค่อนข้างมัน	1	

ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผาส่วนใหญ่ พบบริเวณพื้นที่ N4E28 พบร่วมกับพระพิมพ์ในสมัย ปัจจุบัน สันนิษฐานว่าเป็นการนำชิ้นส่วนของพระพิมพ์ดินเผา และที่สร้างในสมัยปัจจุบัน ที่อยู่ใน สภาพแตกหักเช่นเดียวกัน มาถมรวมกันบริเวณพื้นที่ทางเดินด้านข้างระหว่างวิหารพระพุทธไสยาสน์ กับวิหารพระนั่ง จึงสันนิษฐานว่าพระพิมพ์ดินเผาเหล่านี้ น่าจะถูกเคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น

3.2.3 ขมวดพระเกศา

ขมวดพระเกศาของพระพุทธรูป แบ่งออกตามประเภทของวัสดุที่ใช้ได้ 2 ประเภท คือ ขมวดพระเกศาที่เป็นปูนปั้น และขมวดพระเกศาที่เป็นดินเผา โดยทั้งสองประเภทพบกระจายตัวอยู่ ทางด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน ต่อเนื่องไปยังด้านข้างทางทิศใต้ ของวิหารพระพุทธไสยาสน์

3.2.3.1 ขมวดพระเกศาปูนปั้น (ภาพที่ 179) แบ่งออกได้เป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางที่ส่วนล่าง 9.5 -11.5 เซนติเมตร สูง 6.5 -9.5 เซนติเมตร พบ จำนวน 4 ชิ้น ภายในพื้นที่ N4E24 บริเวณด้านทิศใต้ ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ น้ำหนักรวม 2.600 กรัม

ขมวดพระเกศาปูนปั้นขนาดกลาง มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ที่ส่วนล่าง 4.5 - 5 เซนติเมตร สูง 5 -5.5 เซนติเมตร

ขมวดพระเกศาปูนปั้นขนาดเล็กมีอยู่ 2 ขนาด คือ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่ส่วนล่าง 3 เซนติเมตร สูง 4.3 เซนติเมตร พบจำนวน 2 ชิ้น และขนาด เส้นผ่าศูนย์กลาง 1.6 เซนติเมตร สูง 1.4 เซนติเมตร พบจำนวน 1 ชิ้น

หมวดพระเกศาปูนปั้นที่พบทั้งสิ้น 55 ชิ้น น้ำหนักรวม 5,648 กรัม จากการชั่งตวง พบว่า
หมวดพระเกศาปูนปั้นมีการกระจายตัวตั้งแต่ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน ต่อเนื่องไปยังด้านทิศ
ใต้ และด้านตะวันตกของวิหารพระพุทธไสยาสน์ พบหนาแน่นบริเวณพื้นที่ N8E40

ตารางที่ 3.5 แสดงปริมาณการกระจายตัวของหมวดพระเกศาปูนปั้น

หมายเลข	ตำแหน่งที่พบ	สภาพ	รายละเอียด	เส้นผ่าศูนย์กลาง / สูง(เซนติเมตร)	จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)
11	N4E24	ไม่สมบูรณ์	ขนาดใหญ่ ด้านล่างแบน มีอยู่ 1 ชิ้นที่ด้านล่าง เป็นหลุม ซึ่งเป็นชิ้นที่มีขนาดเล็กที่สุด	9.5 - 11.5 / 6.5 - 9.5	4	2,600
11	N4E24	ไม่สมบูรณ์	ขนาดกลาง ด้านล่างเรียบ	5/5.5	1	120
11	N4E24	ไม่สมบูรณ์	ขนาดเล็ก ด้านล่างเรียบ	1.6/1.4	1	20
11	N4E24	ไม่สมบูรณ์	สภาพแตกหัก	-	3	70
22	N4E28	ไม่สมบูรณ์	ขนาดกลาง ด้านล่างเรียบ	4.5/5	1	100
32	N4E36	ไม่สมบูรณ์	ขนาดเล็ก ด้านล่างเรียบ	3/4.3	1	40
32	N4E36	ไม่สมบูรณ์	สภาพแตกหัก	-	2	20
35	N4E40	ไม่สมบูรณ์	ขนาดกลาง ด้านล่างเรียบ	5/6	1	120
35	N4E40	ไม่สมบูรณ์	สภาพแตกหัก	-	2	100
71	N4W12	ไม่สมบูรณ์	ขนาดกลาง ด้านล่างเรียบและเป็นหลุม	4.5/5	3	220
71	N4W12	ไม่สมบูรณ์	สภาพแตกหัก	-	3	130
77	N8E40	ไม่สมบูรณ์	ขนาดกลาง ด้านล่างเรียบ มีอยู่ 1 ชิ้นที่ด้านล่าง เป็นหลุม	6/5.5	8	820
77	N8E40	ไม่สมบูรณ์	สภาพแตกหัก	-	14	640
91	N8E44	ไม่สมบูรณ์	ขนาดกลาง ด้านล่างเรียบ มีชิ้นส่วนของรักติดอยู่	5/4.5	1	120
91	N8E44	ไม่สมบูรณ์	สภาพแตกหัก	-	1	18
147	S4E4	ไม่สมบูรณ์	ขนาดกลาง ด้านล่างเรียบ	4.5/5	1	80
164	S4E20	ไม่สมบูรณ์	สภาพแตกหัก	-	2	80
207	S4E28	ไม่สมบูรณ์	สภาพแตกหัก	-	1	170
256	S12E36	ไม่สมบูรณ์	ขนาดเล็ก ด้านล่างเรียบ	3/2.5	1	30
266	S12E40	ไม่สมบูรณ์	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม	4.6/4.9	1	100
266	S12E40	ไม่สมบูรณ์	ขนาดกลาง ด้านล่างเรียบและเป็นหลุม	2.3-3/2.5-3	3	50
รวม					55	5,648

3.2.3.2 ขมวดพระเกศาตินเผา (ภาพที่ 180) แบ่งออกได้เป็น 2 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ขนาดใหญ่มีเส้นผ่านศูนย์กลางที่ส่วนล่าง 5.5 เซนติเมตร สูง 4.5 เซนติเมตร มีเทคนิคในการทำสองแบบ คือ แบบขึ้นรูปด้วยมือ และแบบใช้แม่พิมพ์ประกบ

ขมวดพระเกศาตินเผา ขนาดเล็ก ขึ้นรูปด้วยมือ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่ส่วนล่าง 2.5 - 3 เซนติเมตร สูง 2.2 - 3 เซนติเมตร พบจำนวน 3 ชิ้น

ตารางที่ 3.6 แสดงปริมาณการกระจายตัวของขมวดพระเกศาตินเผา

หมายเลข ถุง	ตำแหน่งที่ พบ	เทคนิค	รายละเอียด	เส้นผ่าศูนย์กลาง / สูง (เซนติเมตร)	จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)
6	N4E20	ขึ้นรูปด้วยมือ	สภาพไม่สมบูรณ์ ขนาดกลาง ด้านล่างเรียบ ภายในมีปูนขาวอัดอยู่	4.5/3	1	60
21	N4E28	แม่พิมพ์ ประกบ	สภาพไม่สมบูรณ์ ขนาดกลาง ด้านล่างเป็น หลุมสภาพแตกหัก สีส้ม	-	1	70
21	N4E28	แม่พิมพ์ ประกบ	สภาพไม่สมบูรณ์ ด้านล่างเป็นหลุม สภาพแตกหัก สีส้ม	-	1	80
28	N4E32	ขึ้นรูปด้วยมือ	สภาพไม่สมบูรณ์ ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม สภาพแตกหัก สีน้ำตาล	-	1	60
36	N4E40	แม่พิมพ์ ประกบ	สภาพไม่สมบูรณ์ ด้านล่างเป็นหลุม สีน้ำตาล 3 ชิ้น, สีน้ำตาลอ่อน 2 ชิ้น	5-6/4.5-5	5	320
78	N8E40	แม่พิมพ์ ประกบ, ขึ้นรูป ด้วยมือ	สภาพไม่สมบูรณ์ ด้านล่างเป็นหลุม สีน้ำตาล 1 ชิ้น, สีน้ำตาล 2 ชิ้น	5.5/5	3	190
78	N8E40	ขึ้นรูปด้วยมือ	ขนาดเล็ก ด้านล่างเรียบ สีน้ำตาล	2.5/2.5	1	30
89	N8E44	ขึ้นรูปด้วยมือ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม สีน้ำตาล	3.7/5	1	90
138	N16E3 2	แม่พิมพ์ ประกบ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม สีน้ำตาล	-/5	1	80
152	S4E8	แม่พิมพ์ ประกบ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม สีน้ำตาล ลอมเทา	5.5/4.5	1	100

157	S4E12	ขึ้นรูปด้วยมือ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม ตาล	สีน้ำตาล	3.7/2.3	1	40
161	S4E16	แม่พิมพ์ ประกบ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม ตาล	สีน้ำตาล	5.5/4.5	1	100
161	S4E16	ขึ้นรูปด้วยมือ	ขนาดเล็ก ด้านล่างเป็นหลุม ตาลเข้ม	สีน้ำตาล	3/3	1	40
163	S4E20	แม่พิมพ์ ประกบ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม ลอมเทา	สีน้ำตาล	5.5/4.5	1	100
171	S4E40	แม่พิมพ์ ประกบ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม ตาล	สีน้ำตาล	5.3/3.7	1	98
171	S4E40	แม่พิมพ์ ประกบ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม ตาล	สีน้ำตาล	-/4.5	1	40
193	S4E36	ขึ้นรูปด้วยมือ	ขนาดเล็ก ด้านล่างเป็นหลุม ตาลอ่อน	สีน้ำตาล	3/2.2	1	30
267	S12E4 0	แม่พิมพ์ ประกบ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม	สีเทา	5.5/4.5	2	200
290	S16E4 0	แม่พิมพ์ ประกบ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม ตาลอ่อน	สีน้ำตาล	5/3	1	80
323	S20E4 4	แม่พิมพ์ ประกบ, ขึ้นรูป ด้วยมือ	ขนาดกลาง ด้านล่างเป็นหลุม และ สีน้ำตาลอ่อน	สีน้ำตาล	4/-	2	70
รวม						28	1,878

การกระจายตัวของหมวดพระเกศาตินเผา พบบริเวณด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ N4E20 กระจายตัวหนาแน่นมากที่สุด และอยู่ติดกับแท่นฐานสี่เหลี่ยม ต่อเนื่องมายังด้านทิศใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์

3.2.4 ตะกรุด (ภาพที่ 219 , ภาพลายเส้นที่ 73)

พบจำนวน 9 ท่อน ปริมาณหนาแน่นในด้านตะวันตกและเหนือ ของเจดีย์ประธาน ส่วนใหญ่จะทำได้ด้วยสำริด และมีทำด้วยแผ่นเงินบางม้วน 1 ท่อน เทคนิคในการทำมี 2 แบบคือ แบบหล่อ และแบบม้วน โดยใช้แผ่นโลหะบาง

ตะกรุดที่พบมี 2 ขนาด คือ ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ รูปทรงกระบอก ขนาดเล็กมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.7 - 0.8 เซนติเมตร ขนาดใหญ่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.1 เซนติเมตร แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบไม่มีลาย และแบบมีลายวงแหวนสองวงประกบกัน คล้ายสวมเข้าไปในท่อนทรงกระบอก ทำให้เกิดเป็นปล้องสองปล้อง

3.2.5 ลिंगค์ขนาดเล็ก

พบจำนวน 1 ชิ้น ทำด้วยดินเผาสีนวล เนื้อละเอียดและแกร่ง สภาพแตกหัก เหลืออยู่เฉพาะท่อนลำช่วงบน และส่วนหัวที่กะเพาะ ความยาวที่เหลืออยู่ 8.2 เซนติเมตร มีขนาดเล็ก จึงทำการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

3.3 โบราณวัตถุประเภทเครื่องมือเครื่องใช้

3.3.1 ตะปูโลหะ (ภาพที่ 181)

ตะปูโลหะ มีลักษณะแตกต่างกัน แบ่งออกได้เป็น 7 แบบ คือ

แบบที่ 1 ลักษณะเป็นแท่งสี่เหลี่ยมเรียว ปลายแหลม ไม่มีหัว มีขนาดยาวตั้งแต่ 4.5 - 25 เซนติเมตร และหนาตั้งแต่ 0.6 - 1.5 เซนติเมตร

แบบที่ 2 ลักษณะเป็นแท่งเหลี่ยมเรียว ปลายแหลม หัวโค้งหักมุมปลายตัดตรง มีขนาดยาวตั้งแต่ 4.6 - 22 เซนติเมตร

แบบที่ 3 ตะปูรูปตัว V คล้ายกำมปู ที่ปลายทั้งสามด้านหักเป็นมุมฉาก ส่วนปลายแหลมพบจำนวน 1 ตัว มีขนาดยาว 15.5 เซนติเมตร

แบบที่ 4 ตะปูรูปตัว U เป็นแท่งเหลี่ยม หักมุมตรงปลายทั้งสองข้าง ส่วนปลายแหลม มีขนาดยาวตั้งแต่ 5.3 - 17 เซนติเมตร และหนาตั้งแต่ 0.35 - 0.8 เซนติเมตร

แบบที่ 5 ลักษณะเป็นแท่งเหลี่ยมหัวโค้งมนคล้ายดอกเห็ด มีสองขนาด ขนาดสั้นและยาว ขนาดสั้น เป็นแท่งเหลี่ยมอ้วนและป้อม มีความยาว 3.5 เซนติเมตร และหนา 0.8 เซนติเมตร ขนาดยาว เป็นแท่งเหลี่ยมปลายเรียวแหลม มีความยาว 14.5 เซนติเมตร และหนา 1.1 เซนติเมตร

แบบที่ 6 ลักษณะเป็นแท่งเหลี่ยม เรียว ปลายแหลม ตรงหัวตะปูมีลักษณะคล้ายห่วงติดอยู่ 1 วง พบจำนวน 1 ตัว มีขนาดยาว 16 เซนติเมตร และหนา 0.8 เซนติเมตร

แบบที่ 7 ลักษณะเป็นแท่งเหลี่ยม และเป็นแผ่น ส่วนปลายข้างที่แหลมหักเป็นมุมฉากพบสองแบบ แบบละตัว คือ แบบที่เป็นแท่งเหลี่ยม กับแบบที่เป็นแผ่น มีขนาดความยาว 5.5 และ 10.5 เซนติเมตร ความหนา 0.6 และ 0.3 เซนติเมตร ตามลำดับ

ตะปูโลหะอยู่ในสภาพที่สึกกร่อน คด งอ และเต็มไปด้วยสนิมเหล็ก เพราะติดอยู่มาก (Iron Oxide) ทำให้เนื้อของโลหะเป็นสีน้ำตาล

3.3.2 เบี้ยจั่น (Cowrie Shell) (ภาพที่ 182)

พบจำนวน 28 ตัว กระจายตัวหนาแน่นบริเวณด้านตะวันออก และตะวันตก ของเจดีย์ประธาน และ TP.1 ด้านตะวันตกของวิหารพระพุทธไสยาสน์ เบี้ยจั่นที่พบมีอยู่สามขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และ ขนาดเล็ก อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และแตกหัก

เบี้ยจั่นจัดเป็นนิเวศน์วัตถุชนิดหนึ่ง ประเภทหอยที่มนุษย์ได้นำมาปรับเปลี่ยนการใช้งานแทนเงินตราในสมัยโบราณ โดยเฉพาะในสมัยอยุธยาตอนปลาย แต่เดิมนำมาจากแม่น้ำโขง ภายหลังพวกพ่อค้านำมาจากแถบเกาะมัลดีเวส เกาะฟิลิปปินส์ เมืองสุรัต และ เมืองมะละกา⁷

3.3.3 เศษแก้ว (ภาพที่ 183)

พบแตกกระจายตัวรอบบริเวณพื้นที่การขุดแต่งในปริมาณน้อย เศษแก้วที่พบ มีทั้งที่เป็นส่วนปาก ก้น และลำตัว ของภาชนะประเภทขวดและโถ มีทั้งที่เป็นสีเขียวแก่ สีขาวใส สีขาวขุ่น และสีฟ้า

3.3.4 ลูกกระสุนดินเผา (ภาพที่ 184)

พบกระจายตัวบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง ในปริมาณมาก ลักษณะเป็นรูปวงกลม ทำจากดินเผาเนื้อแกร่ง ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 3 -3.5 เซนติเมตร ส่วนใหญ่พบแตกออกเป็นครึ่งซีก สามารถศึกษา ปริมาณของลูกกระสุนดินเผาที่พบจากการขุดแต่งได้ในตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 แสดงสภาพและรายละเอียดเชิงปริมาณของลูกกระสุนดินเผา

ลำดับที่	หมายเลขจุด	พื้นที่	สภาพ	ขนาด (เส้นผ่าศูนย์กลาง) เซนติเมตร	จำนวน (ชิ้น)
1	9	N4E20	ไม่สมบูรณ์	3-3.5	3
2	63	N4W8	ไม่สมบูรณ์	3	8
3	69	N4W12	ส่วนใหญ่ ไม่สมบูรณ์ มีที่สมบูรณ์เพียง 1 ลูก	3	8
4	83	N8E40	สมบูรณ์ เพียง 1 ลูก	3	2
5	125	N8W4	ไม่สมบูรณ์	3	1
6	142	N20E32	ไม่สมบูรณ์	3	1
7	149	S4E4	ส่วนใหญ่ไม่สมบูรณ์ มีสมบูรณ์เพียง 1 ลูก	3	1
8	155	S4E12	ไม่สมบูรณ์	3	1
9	209	S4E28	ไม่สมบูรณ์	3.5	1
10	229	S8E40	ไม่สมบูรณ์	3	2
11	243	S4E36	ไม่สมบูรณ์	3	2
12	350	TP.1	ไม่สมบูรณ์	3	3
รวม					42

3.3.5 เบียดดินเผาและหิน(ภาพที่ 185)

พบกระจายตัวทั่วบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง มีลักษณะเป็นรูปร่างกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 4.5-7 เซนติเมตร หนาประมาณ 0.4-3.5 เซนติเมตร ทำจากเศษภาชนะดินเผา หรือเศษกระเบื้องมุงหลังคา ที่แตกหัก นำมาเกาะเกาะ แต่งขอบให้เป็นรูปร่างกลม จึงสามารถสังเกตขอบเป็นวงกลม ไม่สม่ำเสมอ บางแบบทำเป็นรูปร่างกลม มาตั้งแต่ ในขั้นตอนการผลิต จึงเห็นความแตกต่างของขอบวงกลม ที่มีความสม่ำเสมอ และเรียบมากกว่า

นอกจากนี้ยังพบว่า เบียดบางชิ้น ทำจากหินนำไปขัดฝนให้เรียบ เป็นรูปร่างกลม จึงควรเรียกว่า เบียดหิน ลักษณะการใช้งานของวัตถุชนิดนี้ ยังไม่พบหลักฐานการใช้งานอย่างแน่ชัด ในเบื้องต้นจึงสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นวัตถุประกอบการละเล่นบางอย่าง

สำหรับสภาพและรายละเอียดของเบียดดินเผาและหิน สามารถศึกษาได้จากตารางที่ 3.8

ตารางที่ 3.8 แสดงสภาพ ขนาด และรายละเอียดเชิงปริมาณของเบียดดินเผา และหิน

ลำดับที่	หมายเลข ถุง	พื้นที่	สภาพ	รายละเอียด	ขนาด เส้นผ่านศูนย์กลาง/ ความหนา (เซนติเมตร)	จำนวน (ชิ้น)
1	72	N4W1 2	สมบูรณ์	ทำจากหิน พบเพียง 1 ชิ้น	4.5/1.2	1
2	92	N8E44	สมบูรณ์	ทำจากเศษกระเบื้องมุงหลังคา	7/1.4	1
3	148	S4E4	ไม่สมบูรณ์	ทำจากเศษภาชนะดินเผา	5/1.2 และ 6.5/0.9	2
4	151	N4E8	สมบูรณ์	ขึ้นรูปเป็นทรงกลมในขั้นตอนการผลิต	5.5/2.3	1
5	156	S4E12	ไม่สมบูรณ์	ขึ้นรูปเป็นทรงกลมในขั้นตอนการผลิต	5.8/2	1
6	281	S16E3 6	ไม่สมบูรณ์	ขึ้นรูปเป็นทรงกลมในขั้นตอนการผลิต	6.5/3.5	1
7	285	S16E4 0	สมบูรณ์	ทรงรียาว ทำจากเศษภาชนะดินเผา ประเภทเครื่องเคลือบเนื้อละเอียด จาก แหล่งเตาในประเทศจีน สมัยราชวงศ์หมิง	4.8/0.4	1
8	325	S20E4 4	ไม่สมบูรณ์	ทำจากเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดิน ธรรมดา	5.2/0.5และ 5.5/1	2
9	358	TP.1	ไม่สมบูรณ์	ทำจากเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดิน ธรรมดา	5/1	1
10	369	TP.1	ไม่สมบูรณ์	ทำจากเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดิน ธรรมดา	5/1	1
รวม						12

3.3.6 ชิ้นส่วนเตาเชิงกราน

พบจำนวน 1 ชิ้น ในพื้นที่การขุดแต่ง N8E40 ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน เนื้อแกร่ง สีส้ม น้ำหนัก 240 กรัม เป็นชิ้นส่วนของขอบเตา ใกล้เคียงขอบด้านบนกดเป็นลายคล้ายเชือกพันเรียงต่อกันเป็นแถวในแนวเฉียง ถัดเข้าไปเป็นลายเส้นขนาน โดยขุดเป็นร่อง 1 ร่อง บริเวณด้านบนนี้มีร่องรอยสีดำคล้ายเขม่าไฟจับอยู่ทั่วไป

3.3.7 แท่งหินบดยา

พบจำนวน 1 ชิ้น ในพื้นที่การขุดแต่ง S12E40 ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน ในระดับผิวดิน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 7.5 เซนติเมตร ยาว 8 เซนติเมตร น้ำหนัก 820 กรัม เป็นหินสีเทา ผิวด้านนอก เรียบมัน คล้ายกับได้รับการขัดฝน สันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนของแท่งหินบดยา

3.4 ภาชนะดินเผา

พบทั้งหมด 18 ใบ มีทั้งสภาพเกือบสมบูรณ์ และแตกเป็นกลุ่ม แต่สามารถนำมาประกอบกันได้ ทำให้สามารถพิจารณารูปร่าง เทคนิคการตกแต่งผิวภาชนะ และแหล่งผลิตได้ เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดอายุโดยวิธีการเทียบเคียง (RELATIVE DATING) รายละเอียดของภาชนะดินเผาแต่ละใบมีดังนี้คือ

ภาชนะดินเผาหมายเลข 1 (ภาพที่ 186 , ภาพลายเส้นที่ 56)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง N8E48 บริเวณใกล้กับกลุ่มกระดูกมนุษย์ ในระดับที่ -200 CM.DT แต่ไม่ได้เป็นภาชนะดินเผาที่ฝังร่วมกับกลุ่มกระดูกมนุษย์ เพราะชั้นดินในแต่ละระดับแตกต่างกัน ในขณะที่ชั้นดินของภาชนะดินเผา เป็นดินเหนียว แต่ชั้นดินของกลุ่มกระดูกเป็นดินร่วน ภาชนะดินเผา พบอยู่ใกล้ฐานด้านเหนือของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดา (EARTHENWARE) ทรงหม้อ ก้นกลม คอสั้น ปากผายเล็กน้อย โค้งออก เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนปาก 10 เซนติเมตร ที่ลำตัว 12 เซนติเมตร ความสูง 7.5 เซนติเมตร เนื้อดินสีน้ำตาล ตกแต่งผิวด้วยลายกดประทับด้วยไม้ตีลาย (PADDLE) มีปูนขาว ฉาบอยู่ที่ขอบปากโดยรอบ ปูนเนื้อในละเอียด ภายในมีเหล็กแบนปลายตัด หัวเป็นตุ่ม กลมมน มีลักษณะคล้ายไม้พาย ขนาดยาว 11 เซนติเมตร กว้าง 1 เซนติเมตร ปลายแบนหนา 0.4 เซนติเมตร พอกด้วยปูนขาวรูปหยดน้ำ จากด้านบนจรดปลาย เสียบคาไว้ 1 อัน ภายในเป็นดินเนื้อละเอียด ไม่พบเศษกระดูกภายในภาชนะดินเผา

ภาชนะดินเผาสภาพเกือบสมบูรณ์ ส่วนปากชำรุด สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นภาชนะที่ผลิตขึ้นใช้ภายในท้องถิ่น

ภาชนะดินเผาหมายเลข 2 (ภาพที่ 187 , ภาพลายเส้นที่ 57)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง N8E48 บริเวณใกล้กับกลุ่มกระดูกมนุษย์ ในระดับที่ - 215 CM.DT อยู่ใกล้กับภาชนะดินเผาหมายเลข 1 เป็นภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดา ทรงหม้อ ก้นกลม สีส้ม คอยาว ปากผาย คล้ายปากแตร ไค้งออก พร้อมฝาปิด ที่ทำขอบเป็นเส้นขนาน 1 เส้น เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนฝา 11 เซนติเมตร ที่ส่วนปากภาชนะดินเผา 14 เซนติเมตร และที่ลำตัว 18 เซนติเมตร ความสูง 16 เซนติเมตร ตกแต่งผิวด้วยการกดประทับลายคล้ายก้างปลาที่ไหลโดยรอบ บริเวณลำตัว และก้นกดประทับด้วยไม้ตีลาย เป็นลายเส้นขนาน เช่นเดียวกับภาชนะดินเผาหมายเลข 1 แต่ภาชนะดินเผาใบนี้ ก้นแบน และมีขนาดใหญ่กว่า

ภาชนะดินเผา พร้อมฝา สภาพไม่สมบูรณ์ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นภาชนะที่ผลิตขึ้นใช้ภายในท้องถิ่น เป็นภาชนะใส่กระดูก

ภาชนะดินเผาหมายเลข 3 (ภาพที่ 188 , ภาพลายเส้นที่ 58)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S4E40 บริเวณด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะใส่กระดูก ทรงหม้อ ก้นกลม สีส้ม เหลืออยู่เฉพาะไหล่ภาชนะบางส่วน และบางส่วนของลำตัว ความสูง 12.5 เซนติเมตร โดยประมาณ ตกแต่งผิวด้วยลายเส้นขนาน ในแนวขนาน แล้วกดทับด้วยลายเส้นกากบาทอีกที่หนึ่ง ที่ไหล่ของภาชนะ ตั้งแต่ลำตัวลงมาจรดก้น ตีประทับด้วยลายเส้นขนานในแนวเฉียง เช่นเดียวกับภาชนะดินเผาหมายเลข 1 และ 2

ภาชนะดินเผาหมายเลข 4 (ภาพที่ 189)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S4E40 บริเวณด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะใส่กระดูกพร้อมฝา ทรงหม้อ ก้นกลม สีส้ม คอสูง อยู่ในสภาพของกลุ่มภาชนะดินเผา เหลืออยู่เฉพาะส่วนของลำตัวลงมาจรดก้น (เมื่อนำมาประกอบ) เส้นผ่าศูนย์กลางลำตัว 21 เซนติเมตร โดยประมาณ ตกแต่งผิวด้วยลายเส้นขนานในแนวเฉียงที่ไหลโดยรอบ และที่ลำตัวลงมาจรดก้น เป็นลายเส้นขนาน ในแนวเฉียงด้วยไม้ตีลาย มรรorongroyของการเคลือบน้ำดินสีขาว ตลอดจนฝาปิด เส้นผ่าศูนย์กลางที่ฝา 11 เซนติเมตร สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นภาชนะที่ผลิตขึ้นใช้ภายในท้องถิ่น

ภาชนะดินเผาหมายเลข 5 (ภาพที่ 190)

พบในบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S8E36 หรือบริเวณด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะบรรจุกระดูก ทรงหม้อ ก้นกลม สีน้ำตาล คอแคบ ปากไค้งออก อยู่ในสภาพของกลุ่มภาชนะดินเผา ไม่สามารถบอกขนาดได้ มีการตกแต่งผิว เฉพาะบริเวณไหล่โดยรอบ เป็นลายดอกไม้สี่กลีบ เรียงติดกันสี่ดอก อยู่ภายในกรอบรูปสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นภาชนะที่ผลิตขึ้นใช้ภายในท้องถิ่น

ภาชนะดินเผาหมายเลข 6 (ภาพที่ 191 , ภาพลายเส้นที่ 59)

พบในพื้นที่การขุดแต่ง S8E24 ในระดับที่ - 207 CM.DT บริเวณด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะบรรจุกระดูก ทรงโถพร้อมฝา เคลือบสองสี (สีขาวกับสีน้ำตาล) อยู่ในสภาพไม่สมบูรณ์ เส้นผ่าศูนย์กลางที่ปากภาชนะ 12 เซนติเมตร ที่ก้น 7.5 เซนติเมตร มีลายขีดเป็นเส้นโค้งสองเส้นประกบกัน ภายในแต้มน้ำเคลือบสีขาวอมน้ำตาลหนึ่งจุด ลักษณะคล้ายดวงตา อยู่ภายในวงกลมของก้นที่อยู่อีกที่หนึ่ง ก้นสีน้ำตาลอ่อนอมชมพูอ่อน มีจุดประสีดำเล็กๆ กระจายอยู่ทั่วไป ก้นไม่เคลือบ ความสูง 7.3 เซนติเมตร จากก้นจรดขอบปาก ที่ลำตัวขูดขีดเป็นลายก้านขดภายในภาชนะเคลือบเขียว มีลายแตกรานอยู่ทั่วไป ที่ก้นเป็นลายก้นหอย แผ่นสีม่วงโค้งจากก้นขึ้นมายังลำตัว เส้นผ่าศูนย์กลางที่ฝา 14 เซนติเมตร ที่จุกรูปดอกบัวตูม 1.5 เซนติเมตร จุกสูง 1.3 เซนติเมตร จุกเคลือบสีน้ำตาล ปลายจุกเคลือบขาว รองรับด้วยวงแหวนเส้นนูนอีกสองชั้น ล้อมรอบด้วยลายรูปใบไม้ 6 ใบ อยู่ภายในวงแหวนที่ขอบด้านบนอีกสองวง ที่ขอบด้านข้างทำเป็นลายสามเหลี่ยม คล้ายพื้นปลาโดยรอบ เคลือบด้วยสีขาว พื้นสีน้ำตาล ภายในฝาไม่เคลือบ น้ำเคลือบที่ฝา และลำตัวภาชนะ มีลักษณะย่อยลงมาด้านล่าง

ประเภทเคลือบสองสี ผลิตขึ้นเฉพาะที่เตาเมืองศรีสัชชาลัย เช่นเดียวกับประเภทเคลือบสีเขียว เนื้อดินละเอียด น้ำเคลือบมีสองสี คือสีขาวกับสีน้ำตาล การตกแต่งมีลายสีด้วยกัน แต่โดยทั่วไปแล้ว มักจะใช้เครื่องมือปลายแหลมขูดขีดลวดลายลงไปบนเนื้อดิน แล้วใช้น้ำเคลือบทั้งสองสีตกแต่งลวดลายที่ร่างไว้ หรือบางครั้งก็อาจใช้แต่เพียงแต้มน้ำเคลือบสีน้ำตาล โดยเฉพาะพวกกระปุกขนาดเล็ก รูปทรงที่ผลิตส่วนใหญ่เป็นตลับ กระปุก กุณฑิ ประติมากรรม หรือตุ๊กตารูปคนและรูปสัตว์ ตลอดจนเครื่องประดับสถาปัตยกรรมเป็นต้น^๘

และประเภทเคลือบสองสีนี้ สันนิษฐานว่า คงได้รับแบบอย่างมาจากเครื่องถ้วยจีนประเภทหลงยาเคลือบสีเขียว และสีเหลือง ที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ในราชสำนักหมิง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรัชสมัยของจักรพรรดิเจิ่นเต๋อ (ZHENG DE) และจักรพรรดิเจียจิ้ง (JIA JING) พ.ศ.2049-2109 พัฒนาการของเครื่องถ้วยสุโขทัยประเภทนี้ จึงเกิดขึ้นภายใต้ยุคสมัยของอาณาจักรอยุธยาตอนกลาง^๙ โถพร้อมฝาเคลือบสองสีประเภทนี้ ยังพบที่อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่นด้วย จึงสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นสินค้าที่ส่งออกไปยังประเทศเหล่านี้^{๑๐}

ภาชนะดินเผาหมายเลข 7 (ภาพที่ 192 , ภาพลายเส้นที่ 60)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S16E40 หรือพื้นที่ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะบรรจุกระดูก ทรงกระปุก มีเชิง สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะบางส่วนของไหล่ลงมาจรดก้น เนื้อละเอียด สีน้ำตาล เคลือบทั้งสองด้าน เส้นผ่าศูนย์กลางที่ลำตัว 8 เซนติเมตร ที่ก้น 4.6 เซนติเมตร เชิงสูง 0.6 เซนติเมตร ปาดน้ำเคลือบที่ก้น ตกแต่งผิวด้วยการเขียนสีดำใต้เคลือบ แบ่งลายออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนไหล่ ลำตัว และส่วนด้านล่างของลำตัว ส่วนไหล่เหลือลวดลายไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนปลายของกลีบบัวรูปสามเหลี่ยม ที่มีเส้น เป็นรูปสามเหลี่ยมที่บิอีก

ชั้นหนึ่ง ส่วนลำตัวเป็นลายพันธุ์พุกกา ค้นด้วยลายดอกกลอยของดอกไม้เจ็ดกลีบ ซึ่งกลีบตรงกลางด้านบน มีขนาดเล็ก และสั้นกว่ากลีบอื่นๆ อาจจะเป็นเกสรดอกก็เป็นได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ก็จะเป็นลายดอกไม้หกกลีบพร้อมเกสรที่ด้านบน ระหว่างลายดอกไม้กับลายพันธุ์พุกกา ติดขอบทั้งด้านบนและล่าง มีการแต้มสีเป็นจุด ด้านละสองจุด รวมเป็นสี่จุด ส่วนด้านล่างของลำตัว ทำเป็นลายเมฆ¹¹ 3 ก้อนโดยรอบ ภายในกรอบเส้นขนาน

ภาชนะดินเผาใบนี้ เป็นเครื่องถ้วยเวียตนาม ประเภทเขียนลายสีดำได้เคลือบ ที่มีอายุอยู่ในสมัยราชวงศ์ตรัน – โห ราวพุทธศตวรรษที่ 19 - 20 ลักษณะของเครื่องถ้วยที่มีความสัมพันธ์กับเครื่องถ้วยสุโขทัย ได้แก่ รูปทรงของภาชนะ การเขียนลวดลายดอกไม้ ใบไม้ รวมทั้งเทคนิคการวางเผาแบบใช้กังบนำอ้อย คั้นระหว่างภาชนะแต่ละใบ¹²

ภาชนะดินเผาหมายเลข 8 (ภาพที่ 193 , ภาพลายเส้นที่ 61)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S12E64 หรือบริเวณด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะบรรจุกระดูก ตลับพร้อมฝาทรงลูกพลับ เคลือบสองสี สภาพไม่สมบูรณ์ ส่วนฝาแตกหัก ส่วนลำตัวแตกร้าว เนื้อละเอียด เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนปาก 5.5 เซนติเมตร ปาดน้ำเคลือบที่ขอบปาก เส้นผ่าศูนย์กลางที่ส่วนก้น 3.5 เซนติเมตร ก้นปาดน้ำเคลือบ นูนเป็นสันกลม เหนือขึ้นไป เสาะเป็นร่องกลมขนานกับก้นหนึ่งวง ตลับสูง 3 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนฝา 6.2 เซนติเมตร ฝาสูง 2.2 เซนติเมตร จุกบนฝาทำเป็นหัวลูกพลับ โดยปากขอบวงกลมเป็นวงโค้งโดยรอบ เลยออกมาเสาระ่องเป็นวงแหวนซ้อนกันสองวง ต่อด้วยลายสามเหลี่ยม ต่อเนื่องคล้ายสลับฟันปลา ที่ด้านข้างของฝา เขียนสีขาว ส่วนพื้นสีน้ำตาล การตกแต่งผิวที่ลำตัว ขูดขีดเป็นลายกลีบบัวเจ็ดกลีบ เรียงโดยรอบขอบกัน โดยให้กันเป็นใจกลางของดอก กลีบบัวมีได้ในหนึ่งชั้น เขียนสีขาว สีพื้นเป็นสีน้ำตาล

ภาชนะดินเผาประเภทเคลือบสองสี เทคนิคที่ใช้ในการตกแต่งมีทั้งการขูดขีด การเขียน และการปั้นติด โดยการตกแต่งเป็นลายจุด ลายก้านขด และลายกลีบบัวแหลม การตกแต่งหรือการวางลายบางชิ้น จะมีให้เห็นถึงอิทธิพลของเครื่องถ้วยจีน ที่มีอายุราวกลางถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 21 อย่างชัดเจน¹³

ภาชนะดินเผาหมายเลข 9 (ภาพที่ 194 , ภาพลายเส้นที่ 62)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S12E64 หรือบริเวณด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะบรรจุกระดูก ทรงหม้อก้นกลมแบนพร้อมฝา สภาพไม่สมบูรณ์ คอสูง ปากผาย โค้งออก เนื้อดินตัวภาชนะสีน้ำตาล เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนปาก 11.5 เซนติเมตร ที่ลำตัว 15 เซนติเมตรโดยประมาณ ลำตัวเรียบ ไม่มีลาย มีการเจาะรูเล็กๆ ที่ด้านข้างของลำตัว 4 รู และที่ก้นอีก 1 รู ภาชนะสูง 11 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนฝา 10.2 เซนติเมตร สูง 2.2 เซนติเมตร เป็นฝาหลุม ขอบ

นอกนูนเป็นวงกลม ฝาจุก คล้ายหัวเม็ดหรือดอกบัวตูม มีการตกแต่งผิวภาชนะรอบส่วนไหล่ ด้วยลายวงโค้งสลัbspันปลา ด้านล่างเป็นลายเส้นประ เอียงเล็กๆคล้ายปลายจะซ้อนทับกัน

ภาชนะดินเผาหมายเลข 10 (ภาพที่ 195 , ภาพลายเส้นที่ 63)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S16E40 หรือบริเวณด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะบรรจุถ้ำถ่านสีดำ เนื้อดินธรรมดา สีส้ม ทรงหม้อ ก้นกลมแบน เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนปาก 12 เซนติเมตร ที่ลำตัว 17 เซนติเมตร คอแคบ ปากผายออก ที่ขอบปากด้านในเซาะเป็นร่องลึกหนึ่งร่อง ขนานไปกับขอบปาก มีการตกแต่งผิวเป็นลายกดประทับที่ไหล่โดยรอบด้วยลายเซาะร่องวงโค้งปลายแหลม สลับด้วยลายเส้นเฉียงสั้น เรียงตัวลงมาในแนวตั้ง คล้ายลายซี่หวี ส่วนที่ลำตัวและก้น เป็นการตีประทับด้วยไม้ตีลาย เป็นลายเส้นคู่ขนาน แต่ตัวลายตื้น ไม่ชัดเจน เนื่องจากใช้น้ำหนักในการตีน้อย ภายในมีร่องรอยของเศษถ่านไม้สีดำติดอยู่ทั่วไป

ภาชนะดินเผาหมายเลข 11(ภาพที่ 196 , ภาพลายเส้นที่ 64)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S16E40 ในระดับที่ - 192CM.DT หรือบริเวณด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะบรรจุกระดูก เนื้อดินธรรมดาสีส้ม พร้อมฝาสีน้ำตาล ทรงหม้อ ก้นกลมแบน เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนปาก 12.3 เซนติเมตร ที่ลำตัว 17 เซนติเมตร สูง 13.5 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนฝา 11.5 เซนติเมตร ฝาสูง 4 เซนติเมตร สภาพไม่สมบูรณ์ คอยาว ปากผายโค้งออก คล้ายปากแตร มีการตกแต่งผิวด้วยลายกดประทับเส้นคู่ขนาน ในกรอบสามเหลี่ยม เรียงซ้อนเหลื่อมกันโดยรอบ ด้านล่างเป็นเส้นประคู่ขนานในแนวลาด ปลายซ้อนเหลื่อมกันต่อเนื่องเป็นวงกลม ที่ลำตัว ตีประทับลายด้วยไม้ตีลาย เป็นลายเส้นขนานในแนวเฉียงโดยรอบจรดก้น มีร่องรอยการเคลือบน้ำดินสีขาวด้านนอกจากก้นจรดคอ ฝาเป็นหลุม ขอบปากเป็นสันนูนขนานโดยรอบ มีจุกรูปดอกบัวตูมหรือหัวเม็ดอยู่ตรงกลาง ตัวจุกยึดสูงขึ้นมาเหนือขอบฝา

ภาชนะดินเผาหมายเลข 12 (ภาพที่ 197 , ภาพลายเส้นที่ 65)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S16E40 หรือบริเวณด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะบรรจุกระดูก สภาพไม่สมบูรณ์ เนื้อดินธรรมดา สีส้ม ทรงหม้อ ก้นกลมแบน เส้นผ่าศูนย์กลางที่ส่วนปาก 13.5 เซนติเมตร ที่ลำตัว 17 เซนติเมตร สูง 14 เซนติเมตร ปากผาย โค้งออก ขอบปากด้านในเซาะเป็นร่องหนึ่งร่อง พบในระดับที่ - 182 CM.DT มีการตกแต่งผิวที่ไหล่ภาชนะ ด้วยการกดประทับลายหัวลูกศรซ้อนกันเป็นดับ คล้ายมุมฉาก คั่นด้วยเส้นคู่ขนานในแนวตั้ง เป็นตัวคั่นลายเป็นช่อง และที่ก้นตีประทับลายเส้นคู่ขนานในแนวเฉียง

ภาชนะดินเผาหมายเลข 13 (ภาพที่ 198 , ภาพลายเส้นที่ 66)

พบในพื้นที่การขุดแต่ง S20E40 หรือบริเวณด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน ภาชนะดินเผาหมายเลข 10 11 และ 12 เป็นภาชนะบรรจุกระดูก พบในตำแหน่งที่ใกล้เคียงกันใน

แนวเส้นตรง ขนานกับขอบฐานของเจดีย์ประธาน ในระยะห่าง 140-150 เซนติเมตร สภาพไม่สมบูรณ์ เนื้อดินธรรมดา สีส้ม เนื้อภาชนะบาง ทรงหม้อ ก้นกลมแบนพร้อมฝา คอยาว ปากผาย โค้งออก ขอบปากด้านในเซาะเป็นร่องหนึ่งร่อง ขนานกับขอบปากด้านนอก เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนปาก 12.4 เซนติเมตร ที่ลำตัว 18 เซนติเมตร สูง 12.5 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนฝา 9.8 เซนติเมตร ฝาสูง 2.5 เซนติเมตร มีการตกแต่งผิวที่ไหล่ภาชนะ ด้วยการกดประทับเป็นลายสาน เป็นร่องเส้นคู่ขนาน สลับกับลายพื้นปลาในแนวเฉียง ซ้อนทับกันไปมาสองชั้น คั่นด้วยเส้นวงกลมหนึ่งวง ก่อนจะเป็นลายสาน ที่อยู่ในสภาพลบเลือน ไม่ชัดเจน อันเนื่องมาจากการผลิต ส่วนฝาเป็นหลุม ขอบปากเป็นสันนูนขนานโดยรอบ มีจุดตรงกลาง รูปดอกบัวหรือหัวเม็ด ปลายจุกสูงพ้นขอบฝาขึ้นมาเล็กน้อย มีความสูงน้อยกว่า และมีขนาดของฝาเล็กกว่าฝาของภาชนะดินเผาหมายเลข 11 แต่ฝามีลักษณะเดียวกัน

ภาชนะดินเผาหมายเลข 14 (ภาพที่ 199)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S20E44 หรือบริเวณด้านใต้ของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะบรรจุกระดูก เหลือสภาพเป็นกลุ่มของภาชนะ ไม่สามารถประมาณขนาดได้ ทรงหม้อ ก้นกลมแบน สีน้ำตาล เนื้อบาง เนื้อดินธรรมดา คอสูง ปากผาย โค้งออก ภายในของปากเซาะเป็นร่องหนึ่งร่อง ขนานกับขอบปาก ตกแต่งผิวที่ไหล่ เป็นลายเส้นคู่ขนาน สลับกับลายสามเหลี่ยมคล้ายพื้นปลา ในลักษณะของวงโค้งปลายแหลม ที่ลำตัวและก้น ตีประทับเป็นลายเส้นขนานในแนวเฉียง ที่ก้นมีร่องรอยของเขม่าสีดำติดอยู่

ภาชนะดินเผาหมายเลข 15 (ภาพที่ 200)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S20E44 หรือบริเวณด้านใต้ของเจดีย์ประธาน ภายในพื้นที่เดียวกันกับที่พบภาชนะดินเผาหมายเลข 14 และเหลือสภาพเป็นกลุ่มภาชนะเช่นเดียวกัน เป็นภาชนะบรรจุกระดูก ไม่สามารถประมาณขนาดได้ ทรงหม้อ ก้นกลมแบน สีส้ม เนื้อภาชนะบาง เนื้อดินธรรมดา คอสูง ปากผาย โค้งออก ขอบด้านในเซาะเป็นร่องหนึ่งร่อง ขนานกับขอบปาก มีการตกแต่งผิวที่ไหล่ เป็นลายเส้นคู่ขนานหักมุม คล้ายหัวลูกศรเรียงซ้อนกัน ปลายมุมแหลมเวียนซ้าย (ทวนเข็มนาฬิกา) ใต้ปลายของมุมแหลม ทำเป็นลายเส้นขนานสั้นๆต่อขึ้น ตัวลายที่ไหล่นี้ แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนบน และส่วนล่างคั่นด้วยลายเส้นขนานสองเส้น ด้านล่างเป็นลายสามเหลี่ยมเล็กๆ เรียงต่อกันคล้ายพื้นปลา อยู่ภายในกรอบสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด ที่ลำตัวและก้น เป็นลายเส้นขนานในแนวเฉียงโดยใช้ไม้ตีลาย จากขนาดของวงโค้งบางส่วน เมื่อนำมาประกอบกัน ทำให้ทราบขนาดอย่างคร่าวๆว่า ภาชนะใบนี้ มีขนาดใหญ่กว่าภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกทั้งหมดที่พบ

ภาชนะดินเผาหมายเลข 16 (ภาพที่ 201 , ภาพลายเส้นที่ 67)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S20E44 หรือบริเวณด้านใต้ของเจดีย์ประธาน สภาพไม่สมบูรณ์เหลืออยู่เฉพาะส่วนลำตัวบางส่วนลงมาจรดกันที่แบน เส้นผ่าศูนย์กลางที่ส่วนลำตัวประมาณ 20.5 เซนติเมตร เป็นภาชนะบรรจุกระดูก ไม่มีการตกแต่งผิว นอกจากเจาะรูเป็นวงกลมที่ก้นจำนวน 7 รู ทรงหม้อ ก้นกลมแบน สีส้ม เนื้อดินธรรมดา พบอยู่ในระดับที่ -195 CM.DT

ภาชนะดินเผาหมายเลข 17 (ภาพที่ 202 , ภาพลายเส้นที่ 68)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S20E48 หรือบริเวณด้านใต้ของเจดีย์ประธาน สภาพไม่สมบูรณ์ แตกตั้งแต่ขอบปากลงมาถึงลำตัว เส้นผ่าศูนย์กลางที่ส่วนลำตัวประมาณ 10 เซนติเมตร ที่ก้น 5.3 เซนติเมตร สูง 7 เซนติเมตร เป็นภาชนะบรรจุกระดูก ทรงกระปุกกลีบมะเฟือง เคลือบขาวทั้งสองด้าน ด้านนอกเคลือบไม่จรดเชิง ปาดน้ำเคลือบที่ก้น ก้นทำเป็นสันเหลี่ยมสูง 0.5 เซนติเมตร มีร่องรอยของก้นที่ก้น เนื้อของภาชนะค่อนข้างละเอียด มีจุดประสีดำเล็กๆ แทรกอยู่ในเนื้อดินทั่วไป

ผลิตภัณฑ์จากแหล่งเตาเมืองศรีสัชชนาลัย มีลักษณะของเนื้อดินที่ค่อนข้างละเอียด สีของเนื้อดินออกขาวนวลหรือเทาอ่อน ¹⁴

ภาชนะดินเผาหมายเลข 18 (ภาพที่ 203-204 , ภาพลายเส้นที่ 69-70)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S16E64 หรือบริเวณด้านตะวันออกของเจดีย์ประธาน เป็นภาชนะบรรจุกระดูก สภาพไม่สมบูรณ์ มีรอยกะเทาะและแตกร้าวที่ลำตัวของภาชนะ เป็นภาชนะทรงตลับขนาดเล็ก ไม่มีฝาปิด มีแต่ฝารองตลับ สภาพสมบูรณ์ เส้นผ่าศูนย์กลางที่ส่วนปากประมาณ 4.2 เซนติเมตร ที่ก้น 2.8 เซนติเมตร สูง 3 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางของฝา 6.7 เซนติเมตร ฝาสูง 1.2 เซนติเมตร การตกแต่งผิวของภาชนะ ไม่มีลาย เคลือบสีน้ำตาลทั้งสองด้าน ปาดน้ำเคลือบที่ขอบปากทั้งด้านนอก และด้านใน รวมทั้งบริเวณก้น น้ำเคลือบสีน้ำตาลด้านใน สีจะเข้มกว่าด้านนอกที่สีออกเขียว เนื้อภาชนะละเอียด สีนวล มีจุดประสีดำเล็กๆ แทรกอยู่ทั่วไป ส่วนฝารองตลับ (ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าตลับ) ก็เป็นส่วนของฝาตลับที่ต่างขนาดกัน มีการตกแต่งผิวด้วยการขูดขีด เป็นลายก้านขดที่ด้านบน ล้อมรอบวงกลมสองวง ที่มีจุกนูนเล็กอยู่กึ่งกลาง ตรงขอบเป็นลายใบไม้สามแฉก คล้ายลายพวงอุษะโดยรอบ เคลือบสองสี ภายในของลายก้านขด และลายใบไม้ เป็นสีขาว ส่วนสีพื้นเป็นสีน้ำตาลออกเขียว ลักษณะของสีเคลือบจืดจาง ไม่สดใส ตลับและฝารอง น่าจะเป็นเครื่องถ้วยสุโขทัย จากแหล่งเตาศรีสัชชนาลัย ประเภทเคลือบสีน้ำตาล และเคลือบสองสี คือสีน้ำตาลและขาว อายุราวพุทธศตวรรษที่ 21 ดังที่กล่าวถึงภาชนะดินเผาประเภทเคลือบสองสีในลำดับที่ 6 และ 8

3.5 เศษภาชนะดินเผา

พบเป็นเศษแตกหัก กระจายอยู่ทั่วไปรอบกลุ่มโบราณสถานในระหว่างการขุดแต่ง จำนวนรวมทั้งหมด 2,062 ชิ้น น้ำหนักรวม 37.520 กิโลกรัม (ไม่รวมภาชนะดินเผา) สามารถแบ่ง แยกออกเป็น 4 กลุ่ม ด้วยกันคือ

3.5.1 เศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดาไม่เคลือบ (UNGLAZED EARTHENWARE)

เนื้อดินเผาไม่แกร่ง มีทั้งเนื้อหยาบ และเนื้อละเอียด จำนวนรวมทั้งสิ้น 277 ชิ้น น้ำหนักรวม 5,730 กรัม สามารถจำแนกตามลักษณะสีผิวของเศษภาชนะดินเผา ออกได้เป็น 5 กลุ่มด้วยกันคือ

กลุ่ม A สีส้ม (5YR7/8 RIDDISH YELLOW) จำนวนรวมทั้งสิ้น 180 ชิ้น น้ำหนักรวม 5,160 กรัม

กลุ่ม B สีส้มนวล (7.5YR7/4 PINK) จำนวนรวมทั้งสิ้น 17 ชิ้น น้ำหนักรวม 100 กรัม

กลุ่ม C สีนวล (10YR8/3 VERY PALE BROWN) จำนวนรวมทั้งสิ้น 1 ชิ้น น้ำหนักรวม 10 กรัม

กลุ่ม D สีน้ำตาล (7.5YR4/2 BROWN) จำนวนรวมทั้งสิ้น 14 ชิ้น น้ำหนักรวม 150 กรัม

กลุ่ม E สีดำ (2.5YR2.5/1 BLACK) จำนวนรวมทั้งสิ้น 15 ชิ้น น้ำหนักรวม 310 กรัม

เศษภาชนะที่พบมีส่วนที่เป็นส่วนปาก คอ และลำตัว ส่วนลำตัวพบมากที่สุด ส่วนคอบนน้อยที่สุด เป็นเศษแตกหักของภาชนะรูปทรงหม้อ อ่าง ไห และตะคัน เป็นภาชนะเรียบ และมีการตกแต่งผิวด้วยการขูดขีด และกดประทับ เป็นต้น ส่วนใหญ่ผลิตจากแหล่งเตาภายในท้องถิ่น เพื่อสะดวกและง่ายต่อความเข้าใจ จึงจัดทำตารางที่ 3.9 และ 3.10 ประกอบการศึกษา

3.5.2 เศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อแกร่งไม่เคลือบ (UNGLAZED STONEWARE)

เป็นส่วนแตกหักของภาชนะดินเผา รูปทรงหม้อ อ่าง และไห จากแหล่งเตาบ้านบางปูน จังหวัดสุพรรณบุรี เช่น การตกแต่งลวดลายภาชนะ เป็นลายเกลียวคลื่นต่อเนื่อง ภายในกรอบเส้นขนาน (ภาพที่ 205 , ภาพลายเส้นที่ 71) เป็นต้น จากแหล่งเตาภายในท้องถิ่น และแหล่งเตาแม่น้ำน้อย จังหวัดสิงห์บุรี

3.5.3 เศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อแกร่งเคลือบ (GLAZED STONEWARE)

เป็นส่วนแตกหักของภาชนะดินเผา รูปทรงชาม ถ้วย ไห ตลับและกระปุก จากแหล่งเตาศรีสังขนาลัย จังหวัดสุโขทัย ยกตัวอย่างเช่น เศษภาชนะดินเผาทรงกระปุกขนาดเล็กไม่เคลือบ แต่แต่ม้วนน้ำเคลือบสีน้ำตาลเป็นลายจุดแทน ก้นภาชนะดินเผาไม่เคลือบทรงกระปุกกลมมะเฟือง เส้นผ่าศูนย์กลางส่วนก้น 5.3 เซนติเมตรเคลือบสีเขียวด้านใน เศษภาชนะดินเผาทรงตลับลายก้นขดเคลือบสองสี (น้ำตาล-ขาว) และเศษฝาถ้วยสลักพื้นปลา ปาดน้ำเคลือบที่ก้น เศษกระปุกและเศษฝาเขียนลายสีดำได้เคลือบ เป็นลายพันธุ์พฤกษาภายในช่องสีเหลือง หรือที่เรียกว่า ลายช่องกระจก ที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศจีน และเวียตนาม แหล่งเตาภาคเหนือ และแหล่งเตาแม่น้ำน้อย จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งเป็นภาชนะประเภทเคลือบสีน้ำตาล

3.5.4 เศษภาชนะดินเผาประเภทเครื่องเคลือบเนื้อละเอียด (PORCELAIN)

ส่วนมากเป็นส่วนแตกหักของเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์หมิง (พ.ศ. 1911 - 2187) และสมัยราชวงศ์ชิง (พ.ศ. 2187 - 2454) เป็นเศษภาชนะดินเผาทรงถ้วย ชาม ตลับ และโถเป็นต้น ตกแต่งผิวภาชนะด้วยการเขียนสีดำ สีครามใต้เคลือบ และเขียนสีบนเคลือบ (ภาพที่ 217-218)

ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีน ที่พบในปริมาณค่อนข้างหนาแน่น เป็นเศษของเครื่องถ้วยทรงจาน เขียนสีครามใต้เคลือบ ลายหงส์กำลังไผ่บิน มีมุกฉคินอยู่ตรงกลาง (ภาพที่ 208-209) และลายดอกไม้บาน แทรกอยู่ระหว่างหงส์ทั้งสอง มีลักษณะคล้ายดอกเบญจมาศ ตัวลายทั้งหมดอยู่ตรงกลางของจาน เศษก้นที่พบมีอยู่ 2 ชนิด คือ แบบบาง และแบบหนา ก้นจานบางใบยังคงมีปูนขาวติดอยู่ แสดงให้เห็นว่า ได้มีการนำเอาจานเหล่านี้มาประดับที่องค์เจดีย์ประธาน ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของก้นจานแบบบาง 8 เซนติเมตร โกล้ขอบก้นทำเป็นกลีบบัวที่บิดโดยรอบ ขอบปากด้านบนอกทำเป็นลายหัว" ยู่อี " ต่อเนื่อง

หงส์สื่อความหมายถึง ความงาม เพศหญิง และเป็นสัญลักษณ์ของจักรพรรดินี¹⁵ ทั้งเป็นสัตว์ในจินตนาการของจีน เหมือนมังกร และกิเลน เกิดจากการนำเอานก 5 ชนิดมาประกอบกัน หัวของหงส์ คือ หัวไก่ฟ้า ปากนกแก้ว ตัวเป็นเปิดแมนดาริน ขานกกระสา และหางนกยูง

มุกฉคิน คือ มุกที่มีเปลวไฟล้อมรอบ คนจีนเรียกว่า " ฮ่วยจู " เป็นของวิเศษ ที่เป็นสัญลักษณ์ในทางพุทธศาสนา ที่ให้แสงสว่าง และติดไฟได้เอง ให้ความหมายถึงความบริสุทธิ์ และหัวใจของพระพุทธ

ลักษณะการเขียนลายหงส์กำลังบินตัวเดียว ที่ด้านบนของภาชนะทรงถ้วย เขียนลายสีครามใต้เคลือบ พบที่วัดสระศรี จังหวัด สุโขทัย สมัยราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21 - 22 จากแหล่งเตาจิ่งเต๋อเจิ้น มณฑลเกียงสี¹⁶

ก้นจานด้านนอก เขียนลายนกสามขา ปากคล้ายนกแก้ว ลำตัวอ้วน คนจีนเชื่อว่านกสามขา เป็นสัตว์อมตะ อยู่บนดวงอาทิตย์ เวลาวาด หรือปักลวดลายให้อยู่ในวงกลม ซึ่งกัน

งานก็มีลักษณะกลมอยู่แล้ว และยังมีวงแหวนเส้นคู่ขนานล้อมเป็นกรอบอยู่อีกหนึ่งวง นักสามขา เป็นสัตว์น้ำไซค ที่นำความร่ำรวยมาให้ และให้มีอายุยืนยาว ¹⁷

ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีน เขียนสีครามใต้เคลือบ เป็นลายวงกลมใหญ่ ภายในมี เส้นตัดกันเป็นลายคล้ายเครื่องหมายดอกจัน สลับด้วยลายจุดที่บสองจุดในแนวเฉียง อยู่ในกรอบ เส้นขนานที่ขอบปากด้านนอก และเขียนลายเม็ดคัศ์สิทธิ์ (หลิงซี) ที่ใกล้เชิง ที่เชิงเขียนเป็นลาย เส้นสองเส้น ภาชนะทรงถ้วยสูง 5 เซนติเมตร เคลือบทั้งสองด้าน

ลักษณะการเขียนลายวงกลมที่ขอบปากด้านนอก มีลักษณะคล้ายกับภาชนะทรง ถ้วย เขียนสีครามใต้เคลือบ พบที่ อำเภอ บางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี สมัยราชวงศ์หมิงตอนปลาย ราวพุทธศตวรรษที่ 21 จากแหล่งเตาผิงเจี้ยน ¹⁸ ซึ่งเป็นภาชนะทรงถ้วยเหมือนกัน และมีความสูงใกล้เคียงกัน สันนิษฐานได้ว่า เป็นเครื่องถ้วยที่ทำร่วมสมัยเดียวกัน หรือต่างสมัยกัน แต่มีการทำเลียนแบบ

ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยเขียนสีครามใต้เคลือบ เป็นลายมังกรอยู่กึ่งกลางของก้น ถ้วยด้านใน ภายในเส้นวงกลมคู่ขนาน (ภาพที่ 212) มังกรมีการเน้นเส้นขอบเพื่อความชัดเจน ของตัวลาย เคลือบสองด้าน มีการปาดน้ำเคลือบที่ขอบก้น ตรงกลางของก้นด้านนอก เขียนเป็นรูป สี่เหลี่ยม ภายในทำเป็นลายเส้นขนานในแนวนอนหลายเส้น ตัดด้วยลายเส้นขนานในแนวตั้งสอง เส้น ลักษณะการเขียนรูปสี่เหลี่ยมภายใน ทำเป็นลายเส้นต่างๆ นี้ มีลักษณะคล้ายกับเครื่องหมาย ของร้านค้า ที่ใช้เขียนอยู่ใต้เครื่องถ้วยที่ส่งออกขายภายนอกประเทศ หรือที่เรียกว่า " เอ็กชปอร์ต แวร์ " ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น ก็มีความเป็นไปได้ที่รายละเอียดภายในกรอบรูปสี่เหลี่ยม ต้องมีความแตกต่างกัน เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ของแต่ละท้องที่

ลักษณะการเขียนลายมังกร คล้ายกับลายมังกรที่ด้านข้างของภาชนะทรงชาม เขียนสีครามใต้เคลือบ พบที่วัดสระศรี จังหวัด สุโขทัย สมัยราชวงศ์หมิง ราวพุทธศตวรรษที่ 21 - 22 จากแหล่งเตาจิ่งเต๋อเจิ้น มณฑลเกียงสี ¹⁹

ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนเขียนสีครามใต้เคลือบ เป็นลายพันธุ์พุกชา (ภาพที่ 207 , ลาย เส้นที่ 72) ขนาบด้วยลายก้านขดรูปตัว " S " ในแนวนอน เชื่อมต่อกันด้วยลายดอกไม้สี่กลีบ สลับ กันไปโดยรอบทั้งด้านบนและด้านล่าง โดยมีเส้นคู่ขนานในแนวนอนเป็นตัวแบ่งลาย ก้นถ้วยด้านใน เขียนลายดอกไม้บานสองชั้น ภายในลายวงแหวนเส้นคู่ขนานหนึ่งวง และมีลายเส้นคู่ขนานอีกหนึ่ง วง อยู่ที่ขอบปากด้านใน นอกจากนั้นยังเขียนลายเส้นขนานอีกสามเส้น ที่ด้านนอกของเชิง การ เคลือบฯจรดกัน ปาดน้ำเคลือบที่ขอบก้น เส้นผ่าศูนย์กลางที่ส่วนก้น 5.5 เซนติเมตร สูง 7.5 เซนติเมตร

ลักษณะการเขียนลายพันธุ์พุกชา มีลักษณะคล้ายกับลายพันธุ์พุกชาที่ด้าน นอกของภาชนะทรงถ้วย เขียนสีครามใต้เคลือบ เคลือบจรดเชิง ปาดน้ำเคลือบที่ขอบก้น ซึ่งมี

เทคนิคการเคลือบแบบเดียวกัน มีอักษรเขียนอยู่สี่ตัวที่กัน พบที่บางน้อย ริมแม่น้ำแม่กลอง อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม สมัยรัชกาลพระเจ้าดั่งที่ แห่งราชวงศ์ชิง รวพุทธศตวรรษที่ 22 - 23 จากแหล่งเตาจึงเต๋อเจิ้น มณฑลเกียงสี²⁰

ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผา เขียนสีครามใต้เคลือบ เป็นลายดอกบัวบาน โดยมีก้านต่อใบเป็นลายกนก ด้านบนของฝาทำเป็นเชิงขึ้นมาไว้สำหรับจับแทนจุก เคลือบขอบบนด้วยสีน้ำตาล ภายในของเชิงที่จับ เขียนลายใบอาร์เทมิเซีย (ARTEMISIA LEAP) อันเป็นเครื่องหมายแบบหนึ่ง ที่ใช้เขียนกับเครื่องถ้วยจากเตาหลวง ในรัชกาลของพระเจ้าดั่งที่ ซึ่งไม่ค่อยพบเครื่องหมายรัชกาลของพระองค์ ปรากฏอยู่บนเครื่องถ้วย แต่กลับใช้สัญลักษณ์ต่างๆแทน

ลักษณะการเขียนลายใบอาร์เทมิเซีย ที่เป็นเครื่องหมายรูปใบไม้คล้ายกับภาชนะทรงไห เขียนสีครามใต้เคลือบ ที่พบในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สมัยรัชกาลพระเจ้าดั่งที่ แห่งราชวงศ์ชิง (พ.ศ. 2205 - 2266) รวพุทธศตวรรษที่ 23 จากแหล่งเตาจึงเต๋อเจิ้น มณฑลเกียงสี²¹

3.6 โบราณวัตถุประเภทอื่นๆ

3.6.1 ตุ๊กตาดินเผา

ศิระประติมากรรมดินเผารูปเด็ก (ภาพที่ 220 , ภาพลายเส้นที่ 74)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง N4E28 (SF#1) สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนศิระ ทำเป็นรูปหน้าของเด็กชาย หน้าผากโหนกนูน คิ้วโก่งต่อกันเป็นรูปปีกกา ต่อเนื่องลงมาเป็นจมูกที่แบน ส่วนปลายจมูก ตาเรียวยาว หรือไม้ก็กำลังหลับตาอยู่ แก้มป่องทั้งสองข้าง ปากนูนออกมาคล้ายกระจับ ริมฝีปากเรียบ คางนูน หูเล็ก แต่ขนาดไม่เท่ากัน เค้าน้ำอวบอิม เกล้ามจุก

เนื้อดินเผาค่อนข้างแกร่ง สีน้ำตาล และสีเทาดำ โดยเฉพาะตรงใบหน้า ข้างใต้คอ มีช่องเป็นแกนสำหรับเสียบ 1 ช่อง เหลือความสูงประมาณ 6.5 เซนติเมตร หน้าผากกว้าง 4 เซนติเมตร

ศิระประติมากรรมดินเผารูปผู้ชาย (ภาพที่ 221 , ภาพลายเส้นที่ 75)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S8E40 (SF#15) สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนศิระ รายละเอียดของใบหน้า มีเพียงจมูกที่แปะติดเข้าไป เป็นสันนูนโค้งออกมา ทำผมมวยไว้บนศิระ เป็นผลิตภัณฑ์จากเตาแม่น้ำน้อย²² เนื้อแกร่ง สีน้ำตาลข้างใต้คอเป็นโพรงขึ้นมายังด้านบน เหลือความสูงประมาณ 7 เซนติเมตร

ศิระประติมากรรมดินเผารูปเด็ก (ภาพที่ 222 , ภาพลายเส้นที่ 76)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S8E64 สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนศิระ ใบหน้าลบเลือน และแตกร้าวเป็นวงโค้งเกือบกลม เนื่องจากขาดความชัดเจนในเรื่องของรายละเอียด จึงไม่สามารถบ่งชี้ได้ชัดเจนว่าเป็นศิระของเด็กชายหรือเด็กหญิง แต่มีลักษณะโน้มเอียงไปทางเด็กชายมากกว่า รายละเอียดบนใบหน้า มีตา จมูกแบน และปาก มีตุ่มของมวยผมอยู่ด้านบน มีร่อง

รอยของการปิดทอง สีระแค้นข้างกลม ใบหูเป็นเส้นขนออกมา เนื้อดินสีนวล ข้างใต้มีช่องสี่เหลี่ยมสำหรับเสียบแกนหนึ่งช่อง เหลือความสูงประมาณ 3.3 เซนติเมตร หน้าผากกว้าง 2.5 เซนติเมตร

ประติมากรรมดินเผารูปสตรี (ภาพที่ 223 , ภาพลายเส้นที่ 77)

พบบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง S20E52 (SF#36) หรือบริเวณด้านใต้ของเจดีย์ประธาน สภาพไม่สมบูรณ์ เหลืออยู่เฉพาะส่วนหน้าอก และแขนทั้งสองข้าง แขนด้านซ้ายล้ำออกมาในลักษณะของการทำแขน เนื้อไม่แกร่ง ด้านนอกสีน้ำตาล ใต้ในสีดำ ขนาดที่เหลืออยู่ กว้างประมาณ 6.5 เซนติเมตร สูงประมาณ 6 เซนติเมตร ขึ้นรูปด้วยมือ

3.6.2 เศษตะกรัน (SLAG)

ตะกรัน มีลักษณะเป็นรูพรุน อันอาจเกิดจากฟองอากาศ มีทั้งชนิดที่มีน้ำหนักมาก และชนิดที่มีน้ำหนักเบา มีทั้งสีเทาดำอมน้ำเงิน และสีน้ำตาลแดง ลักษณะเหมือนกับตะกรันที่เกิดจากการถลุงเหล็ก นอกจากนั้นยังมีวัตถุสีขาวติดอยู่ที่เศษตะกรัน ซึ่งอาจเป็นปูนขาว อันเป็นวัสดุสำคัญที่ใช้เป็นตัวตั้งให้เกิดตะกรัน (FLUX) หรือตัวเร่งปฏิกิริยาในการถลุงเหล็ก²³ พบจำนวน 6 ก้อน น้ำหนักรวม 100 กรัม กระจายตัวอยู่บริเวณด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน และในบริเวณพื้นที่การขุดแต่ง N8E48 (ที่พบกระดูกมนุษย์) จำนวน 2 ชิ้น

3.6.3 เศษชิน

เศษชินที่พบ มีลักษณะแตกต่างกันออกไปดังต่อไปนี้คือ

แผ่นชิน (ภาพที่ 224) พบในหลุม TP-1 ขยายไปทางด้านตะวันตกของหลุมประกบกัน 3 แผ่น ด้านหนึ่งแบน อีกด้านหนึ่งนูน ปลายมนทั้งสองด้าน มี 2 ขนาดดังนี้คือ ขนาดสั้นประมาณ 3.8-/-23-/-1.3 เซนติเมตร ขนาดยาวประมาณ 3.5-/-36.5-/-1.3 เซนติเมตร ทั้งสองขนาดมีความหนา และความกว้างใกล้เคียงกัน แตกต่างกันตรงความยาว ไม่ทราบประโยชน์ใช้สอย ผิวนอกมีลักษณะคล้ายคราบสีชาวมเทาเคลือบอยู่ ซึ่งเป็นสนิมที่มักเกิดบนโลหะผสมของตะกั่วและชิน คือ เบสิกเลดคาร์บอเนต (BASIC LEAD CARBONATE)²⁴ น้ำหนักรวม 1,410 กรัม

แท่งชิน พบในพื้นที่การขุดแต่ง N8E64 เป็นแท่งทรงกระบอก ภายในกลวง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.4 เซนติเมตร ยาวประมาณ 7.8 เซนติเมตร ปลายด้านหนึ่งมน น้ำหนัก 90 กรัม

แท่งชินขนาดเล็ก พบในพื้นที่การขุดแต่ง N8E48 เป็นแท่งโค้งเล็กน้อย ปลายมน มีดินเผาสีน้ำตาล หุ้มปลายอยู่เล็กน้อย มีรอยแตกร้าวตามยาว ส่วนโคนเป็นสี่เหลี่ยมตัดตรง แท่งชินยาว 2.6 เซนติเมตร น้ำหนัก 11 กรัม

ชั้นส่วนหิน พบในพื้นที่การขุดแต่ง N4E56 มีลักษณะคล้ายหยดน้ำรูปวงรี น้ำหนัก 30 กรัม

3.6.4 แผ่นตะกั่ว พบในพื้นที่การขุดแต่ง S4E44 มีลักษณะเป็นวงกลม ผิวหน้าทั้งสองด้านผุกร่อนมาก เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2.5 เซนติเมตร หนา 0.15 เซนติเมตร เนื้อในสีขาววาว น้ำหนัก 0.5 กรัม เศษหินกระจายตัวอยู่บริเวณด้านตะวันออก และบริเวณพื้นที่ขุดแต่ง N8E48 หรือด้านเหนือของเจดีย์ประธาน

3.6.5 เศษโลหะ

พบจำนวน 4 ชิ้น กระจายตัวอยู่ทางด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน และด้านข้างทิศใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ ลักษณะเป็นแท่ง และเป็นแผ่น สีน้ำตาลแดงที่เกิดจากสนิมเหล็ก ที่มักจะเกิดในรูปของกลุ่มเหล็กออกไซด์ เช่น เฟอรัสออกไซด์ (FERROUS OXIDE)²⁵ สภาพสีกร่อนน้ำหนักรวม 200 กรัม ไม่สามารถสันนิษฐานหน้าที่การใช้งานได้ จึงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

3.6.6 ชั้นส่วนก้อนดินเผารูปครึ่งวงกลม

พบจำนวน 1 ชิ้น ในพื้นที่การขุดแต่ง S4E8 ใกล้มุมตะวันตกเฉียงใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ เนื้อค่อนข้างแกร่ง สีน้ำตาลเข้ม มีเส้นสีเทาดำ มีลักษณะกลมรี แต่เหลืออยู่เพียงครึ่งเดียว น้ำหนัก 180 กรัม ไม่สามารถสันนิษฐานหน้าที่การใช้งานได้ จึงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

3.7 นิเวศน์วัตถุ

ภายหลังการขุดแต่ง นอกจากพบหลักฐานทางโบราณคดี และโบราณวัตถุประเภทต่างๆ แล้ว ยังพบหลักฐานประเภทนิเวศน์วัตถุ (ECOFACT) รวมด้วย ซึ่งเกิดจากการทำกิจกรรมของมนุษย์ในอดีต ทั้งที่มีความเกี่ยวข้องกับโบราณสถานโดยตรง และเป็นสิ่งที่มนุษย์นำขึ้นมาเพื่อประกอบพิธีกรรม แต่บางประเภทไม่สามารถวิเคราะห์ได้ อันเนื่องมาจากสภาพที่ชำรุดแตกหักของหลักฐานที่พบ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

3.7.1 กระดูกมนุษย์

ส่วนมากพบอยู่ภายในภาชนะดินเผาที่ฝังอยู่รอบเจดีย์ประธาน พบในปริมาณหนาแน่น อยู่บริเวณด้านตะวันออก และตะวันตกของเจดีย์ประธาน กระดูกเหล่านี้พบเป็นเศษแตกหัก มีร่องรอยการถูกไฟเผา รวมทั้งกันภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกบางใบ ยังมีร่องรอยของเขม่าสีดำเกาะติดอยู่ โดยการวางทับลงไปบนกองไฟ (ภาพที่ 199) และภาชนะบรรจุกระดูกบางใบมีอิฐล้อม หรือมีอิฐเรียงเป็นฐานรอง คล้ายกับยึดกันภาชนะไว้เพื่อให้เกิดความมั่นคงในการวาง (ภาพที่) เนื่องจากกระดูกถูกไฟเผา จึงไม่สามารถวิเคราะห์ว่าเป็นส่วนใดได้ อย่างไรก็ตาม กระดูกที่พบเกือบทั้งหมด เป็นกระดูกที่ผ่านการเผามาแล้วหนึ่งครั้ง จึงเรียกว่าอิฐ แล้วจึงนำกระดูกเหล่านั้นมาบรรจุลงในภาชนะดินเผาขนาดต่างๆ และคงมีการประกอบพิธีกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ก่อนนำมาฝังลงในดินใกล้กับฐานของเจดีย์

ในระหว่างการชุดแต่ง TP-2 ที่ฐานรากของเจดีย์ประธานด้านตะวันตก ได้พบกะโหลกศีรษะของมนุษย์ ในระดับที่ -228 CM.DT สภาพไม่สมบูรณ์ ขนาดเล็ก มีเศษอิฐ และเศษปูนล้อมรอบ รวมทั้งมีเศษอิฐปิตที่ด้านบน และรองรับที่ด้านล่างด้วย กะโหลกศีรษะที่พบนี้ หันศีรษะไปทางทิศตะวันตก หันหน้าเอียงไปทางด้านทิศใต้ เมื่อชุดแต่งต่อเนื่องจากTP-2 ไปทางทิศตะวันออก ได้พบกลุ่มกระดูกในสภาพชำรุด แตกหักไปในแนวขนานกับขอบฐานราก ในระดับที่ -243 CM.DT ไม่พบเครื่องมือเครื่องใช้ที่ฝังร่วม นอกจากหอยแครง และหอยน้ำจืดขนาดเล็ก ลักษณะคล้ายพิต รวมทั้งหอยโข่ง 1 เปลือก จำนวนเบาบาง ในระดับที่อยู่เหนือขึ้นไป พบหอยเบี้ย จำนวน 12 ตัว มีขนาดกลาง และเล็ก และพบตะกรุดโลหะอีก 1 ชิ้น แบบแผ่นบางมีวงกลม เส้นผ่าศูนย์กลาง 0.4 เซนติเมตร ยาวประมาณ 3.7 เซนติเมตร

3.7.2 กระดูกสัตว์

จากการชุดแต่ง พบกระดูกสัตว์ปริมาณเล็กน้อย กระจายตัวอยู่ทางด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน และพบจำนวน 1 ชิ้น ในพื้นที่การชุดแต่ง N8E48 ด้านเหนือของเจดีย์ประธาน กระดูกสัตว์ที่พบมีน้ำหนักโดยรวม 90 กรัม กระดูกส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่แตกหักเป็นแผ่นเป็นชิ้น และเป็นท่อนขนาดเล็ก ในพื้นที่การชุดแต่ง S4E36 รวมทั้งพบฟันกรามของสัตว์เคี้ยวเอื้องประเภทวัว ควาย อยู่ในสภาพที่แตกหัก กระดูกส่วนใหญ่ที่พบไม่ผ่านการเผา มีอยู่หนึ่งชิ้นที่ผ่านการเผา และมีลักษณะคล้ายถูกขัดฝน ขนาดเล็ก พบในพื้นที่การชุดแต่ง S12E40 (BAG NO.271)

3.7.3 เปลือกหอย

พบในปริมาณน้อย น้ำหนักรวม 120 กรัม เป็นหอยน้ำจืด ประเภทหอยโข่งหนึ่งตัวนอกจากนั้นเป็นหอยแครงสีขาว มี 3 ขนาด คือ เล็ก กลาง และใหญ่ โดยพบปริมาณหนาแน่นในพื้นที่การชุดแต่ง S4E36 ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน ซึ่งเป็นพื้นที่เดียวกันกับที่พบกระดูกสัตว์ ในปริมาณหนาแน่นเช่นเดียวกัน ไม่สามารถวิเคราะห์ ลักษณะการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนิเวศน์วัตถุชนิดนี้ได้ จึงบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

ตารางที่ 3.9 แสดงรายละเอียดเชิงปริมาณของเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดาจัดกลุ่มตามสีที่พบจากการขุดแต่ง

แผ่นที่ 1

หมายเลข	พื้นที่	กลุ่ม A สีส้ม					กลุ่ม B สีส้มนวล					กลุ่ม C สีน้ำตาล					กลุ่ม D สีน้ำตาล					กลุ่ม E สีดำ					รวม													
		5 YR 7/8 reddish yellow					7.5 YR 7/4 pink					10 YR 8/3 very pale brown					7.5 YR 4/2 brown					2.5 YR 2.5/1 black																		
		ปาก	คอ	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ปาก	คอ	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ปาก	คอ	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ปาก	คอ	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ปาก	คอ	ไหล่	ลำตัว	ก้น														
1	N4E16				2	140																					2	140												
20	N4E28	1	20	1	100				13	280											1	10					16	410												
25	N4E28				1	20																					1	20												
29	N4E36	2	40	1	120				7	140					1	10									7	200	18	510												
34	N4E40	2	100						3	40																	5	140												
93	N8E48	4	100						6	120				2	10										5	40	17	270												
146	S4E4				2	80																					2	80												
166	S4E40	3	80						20	220				7	20										4	10	34	330												
187	S4E36								8	200																7	100	15	300											
195	S4E36	1	100																								1	100												
199	S4E64				1	40																					1	40												
212	S8E36	3	40						25	380																	28	420												
218	S8E40	2	40						21	520				2	20											2	20	28	610											
232	S8E64	3	200						16	300																	19	500												
249	S12E32				3	600																					3	600												
263	S12E40	1	100						6	120																	7	220												
284	S16E40								10	300																	10	300												
293	S16E60	1	320																								1	320												
294	S16E64	2	80						8	200																1	40	13	360											
361	TP.1	1	20																								1	20												
380	TP.4													5	40												5	40												
รวม		26	1240	2	220				152	3700				16	90						1	10				3	60			11	90		1	10			14	300	227	5730

ตัวเลขแสดง จำนวน(ชิ้น) / น้ำหนัก(กรัม)

ตารางที่ 3.10 แสดงรายละเอียดเชิงปริมาณของเศษภาชนะดินเผาที่ได้จากการขุดแต่ง

จำนวน(ชิ้น) / น้ำหนัก(กรัม)

หมายเลข	พื้นที่	แหล่งเตา	ที่ผลิต	ประเภท	ปาก						คอ	ไหล่	ลำตัว	ฐาน				ฝา		รวม		
					เข้า		ตรง		ออก					มีเชิง		ไม่มีเชิง		จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	
					จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก				จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก					จำนวน
93	N8E48	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด					14	100				14	80	21	500			1	40	50	720
93	N8E48	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง					6	520				5	120							11	640
93	N8E48	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง										4	220							4	220
93	N8E48	พื้นเมือง	เนื้อดิน					4	100				13	200					1	10	18	310
166	S4E40	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			69	500						69	400	46	1400			14	220	198	2520
166	S4E40	ศรีสัชชาลัย	เนื้อแกร่ง												2	100					2	100
166	S4E40	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง										2	40							2	40
166	S4E40	พื้นเมือง	เนื้อดิน					3	80				31	250							34	330
366	TP.1	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด										1	120							1	120
294	S16E64	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด					7	20				5	100	8	120			2	10	22	250
294	S16E64	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง										2	80							2	80
294	S16E64	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง										1	80							1	80
294	S16E64	พื้นเมือง	เนื้อดิน			1	40	2	80				10	240					1	100	14	460
212	S8E36	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			13	100	1	5				34	200	10	240					58	545
212	S8E36	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อแกร่ง												2	100	1	60			3	160
212	S8E36	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง					4	540				17	900	3	900	1	200			25	2540
212	S8E36	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง										1	100							1	100
212	S8E36	พื้นเมือง	เนื้อดิน					3	40				25	380							28	420
229	S8E44	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			3	10	1	100				7	80	10	200			2	20	23	410
229	S8E44	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง										2	80							2	80
229	S8E44	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง										1	80							1	80
232	S8E64	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด					11	40				21	200	7	220			10	180	49	640
232	S8E64	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง										4	80	1	40					5	120
232	S8E64	ศรีสัชชาลัย	เนื้อแกร่ง										1	40	1	100					2	140
232	S8E64	พื้นเมือง	เนื้อดิน					3	200				16	300							19	500

ตารางที่ 3.10 แสดงรายละเอียดเชิงปริมาณของเศษภาชนะดินเผาที่พบจากการขุดแต่ง

จำนวน(ชิ้น) / น้ำหนัก(กรัม)

หมายเลข	พื้นที่	แหล่งเตา ที่ผลิต	ประเภท	ปาก						คอ		ไหล่		ลำตัว		ฐาน				ฝา		รวม	
				เข้า		ตรง		ออก								มีเชิง		ไม่มีเชิง					
				จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก		
187	S4E36	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			9	40					25	200	8	180							42	420
187	S4E36	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง					6	260		2	140	8	240		4	420				20	1060	
187	S4E36	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง									1	80								1	80	
187	S4E36	พื้นเมือง	เนื้อดิน									18	300					3	140		21	440	
20	N4E28	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			19	80					28	200	20	280			3	40		70	600	
20	N4E28	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง											1	380	1	80				2	460	
20	N4E28	พื้นเมือง	เนื้อดิน			1	10	1	20												2	30	
34	N4E40	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			16	80					22	120	24	540			4	100		66	840	
34	N4E40	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง					1	100												1	100	
34	N4E40	ศรีสังขาลัย	เนื้อแกร่ง									2	200								2	200	
34	N4E40	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง					1	10												1	10	
34	N4E40	พื้นเมือง	เนื้อดิน					2	100			3	40					2	40		7	180	
139	N20E28	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			4	40					9	200	9	200			2	60		24	500	
75	N8E40	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			27	200					44	300	34	620			27	560		132	1680	
75	N8E40	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง									4	660								4	660	
373	TP.2	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			8	10	3	10			8	80	2	120			4	100		25	320	
373	TP.2	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง									2	120								2	120	
373	TP.2	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง					1	10			4	80								5	90	
218	S8E40	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			9	40	6	20			26	200	28	380			3	80		72	720	
218	S8E40	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง					1	120			7	700								8	820	
218	S8E40	พื้นเมือง	เนื้อดิน			1	10	4	80									1	10		6	100	
263	S12E40	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			12	60					35	480	21	280						68	820	
263	S12E40	ศรีสังขาลัย	เนื้อแกร่ง									7	80								7	80	
263	S12E40	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง							1	40										1	40	
263	S12E40	แม่ถ้วยน้อย	เนื้อแกร่ง	1	100							3	80								4	180	

ตารางที่ 3.10 แสดงรายละเอียดเชิงปริมาณของเศษภาชนะดินเผาที่ได้จากการขุดแต่ง

จำนวน(ชิ้น) / น้ำหนัก(กรัม)

หมายเลข ดุง	พื้นที่	แหล่งเตา ที่ผลิต	ประเภท	ปาก						คอ		ไหล่		ลำตัว		ฐาน				ฝา		รวม	
				เข้า		ตรง		ออก								มีเชิง		ไม่มีเชิง					
				จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก		
263	S12E40	พื้นเมือง	เนื้อดิน					1	100					7	120					1	80	9	300
215	S8E36	พื้นเมือง	เนื้อดิน																	3	80	3	80
13	N4E24	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด											3	10							3	10
154	S4E12	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	10	1	10					2	10	2	80			1	80	7	190
329	S20E48	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			7	40							4	200	10	200			4	20	25	460
68	N4W12	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			3	20	4	120					10	140	10	400			2	30	29	710
124	N8W4	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด													2	100					2	100
124	N8W4	ศรีสังฆาลัย	เนื้อแกร่ง													1	80					1	80
52	N4E64	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			3	10							7	40	4	10			2	100	16	160
52	N4E64	ศรีสังฆาลัย	เนื้อแกร่ง											3	20							3	20
52	N4E64	แม่น้ำน้อย	เนื้อแกร่ง					4	40					3	40							7	80
52	N4E64	พื้นเมือง	เนื้อดิน											12	80							12	80
119	N8E64	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด											4	10	2	40			2	20	8	70
118	N8E56	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด											6	10							6	10
184	S4E44	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			3	10							10	20	3	10			6	40	22	80
146	S4E4	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			3	20							1	10	1	20					5	50
146	S4E4	พื้นเมือง	เนื้อดิน											2	80							2	80
162	S4E20	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			3	10									1	10					4	20
380	TP.4	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	10									1	5					2	15
380	TP.4	ศรีสังฆาลัย	เนื้อแกร่ง													3	280					3	280
380	TP.4	แม่น้ำน้อย	เนื้อแกร่ง					3	100					3	100							6	200
380	TP.4	พื้นเมือง	เนื้อดิน											5	40							5	40
340	S20E56	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด											1	5	3	120					4	125
340	S20E56	ศรีสังฆาลัย	เนื้อแกร่ง					1	10					2	10	2	120			2	10	7	150
340	S20E56	แม่น้ำน้อย	เนื้อแกร่ง											3	100							3	100

ตารางที่ 3.10 แสดงรายละเอียดเชิงปริมาณของเศษภาชนะดินเผาที่ได้จากการขุดแต่ง

จำนวน(ชิ้น) / น้ำหนัก(กรัม)

หมายเลข	พื้นที่	แหล่งเตา	ประเภท	ปาก						คอ	ไหล่	ลำตัว	ฐาน				ฝา		รวม					
				เข้า		ตรง		ออก					มีเชิง		ไม่มีเชิง		จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก				
				จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก				จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก					จำนวน	น้ำหนัก		
340	S20E56	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง					2	40					3	300							5	340	
340	S20E56	พื้นเมือง	เนื้อดิน											7	100								7	100
284	S16E64	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			13	100						21	200	12	320			6	180		52	800	
284	S16E64	แม่น้ำน้อย	เนื้อแกร่ง														1	100					1	100
284	S16E64	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง										1	80									1	80
284	S16E64	พื้นเมือง	เนื้อดิน										10	300									10	300
203	S8E40	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด										8	40	8	100							16	140
203	S8E40	ศรีสัชานาลัย	เนื้อแกร่ง										3	100									3	100
131	N12E44	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด					3	20						11	140					3	100	17	260
29	N4E36	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	20	1	10				8	40	3	60					2	20	15	150
29	N4E36	ศรีสัชานาลัย	เนื้อแกร่ง										1	10									1	10
29	N4E36	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง										2	80			1	100					3	180
29	N4E36	แม่น้ำน้อย	เนื้อแกร่ง										3	300									3	300
29	N4E36	พื้นเมือง	เนื้อดิน					3	40	1	120		14	340							3	80	21	580
87	N8E44	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			5	40						9	80	5	40					2	20	21	180
60	N4W8	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	10						2	40	1	40					1	20	5	110
60	N4W8	แม่น้ำน้อย	เนื้อแกร่ง														1	300					1	300
361	TP.1	พื้นเมือง	เนื้อดิน					1	20														1	20
127	N8E32	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	40						1	20	2	40							4	100
362	TP.1	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด					1	20				10	120	1	10							12	150
210	S8E32	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด										14	120							1	20	15	140
198	S4E64	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			15	100	8	40				47	220	11	180					7	80	88	620
305	S20E40	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด												1	40							1	40
25	N4E28	พื้นเมือง	เนื้อดิน										1	20									1	20
49	N4E56	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด										12	120									12	120

ตารางที่ 3.10 แสดงรายละเอียดเชิงปริมาณของเศษภาชนะดินเผาที่ได้จากการขุดแต่ง

จำนวน(ชิ้น) / น้ำหนัก(กรัม)

หมายเลข จุด	พื้นที่	แหล่งเตา ที่ผลิต	ประเภท	ปาก				คอ	ไหล่	ลำตัว	ฐาน				ฝา		รวม			
				เข้า		ตรง					ออก		มีเชิง						ไม่มีเชิง	
				จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก				จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก
368	TP.1	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			3	40				1	10	2	20			6	70		
129	N12E40	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด					1	10			4	20	4	180			9	210	
244	N12E32	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	10				3	20	2	40			6	70		
158	S4E16	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด								3	20	2	140			5	160		
252	S12E36	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			9	20	6	20			21	120	16	300			52	460	
135	N16E12	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด								1	200					1	200		
5	N4E40	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			4	20				3	20	10	300			17	340		
277	S12E64	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	5				2	10	4	80			7	95		
141	N20E32	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	5										1	5		
279	S16E36	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			2	20				8	200	9	200			2	20	21	440
279	S16E36	บ้านบางปูน	เนื้อแกร่ง					2	40			1	120					3	160	
150	S4E8	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			3	10				5	40	2	60			10	110		
1	N4E16	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด										1	80			1	80		
1	N4E16	พื้นเมือง	เนื้อดิน								2	140					2	140		
249	S12E32	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	20	1	10			3	10	1	20		1	5	7	65
249	S12E32	พื้นเมือง	เนื้อดิน								3	600						3	600	
291	S16E44	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			18	100	10	40			18	180	9	200		11	180	66	700
318	S20E44	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			11	80					26	340	10	340		4	40	51	800
195	S4E36	พื้นเมือง	เนื้อดิน			1	100											1	100	
136	N16E32	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	10										2	40	3	50
337	S20E52	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			1	20	6	20			12	100	13	180		3	80	35	400
199	S4E64	พื้นเมือง	เนื้อดิน								1	40						1	40	
293	S16E64	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด	1	320							1	20	1	10		1	10	4	360
345	TP.1	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			14	100	4	20			14	100	2	20		1	10	35	250
342	S20E60	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			2	20					1	5	1	10		1	20	5	55

ตารางที่ 3.10 แสดงรายละเอียดเชิงปริมาณของเศษภาชนะดินเผาที่ได้จากการขุดแต่ง

จำนวน(ชิ้น) / น้ำหนัก(กรัม)

หมายเลข	พื้นที่	แหล่งเตา ที่ผลิต	ประเภท	ปาก						คอ		ไหล่		ลำตัว		ฐาน				ฝา		รวม	
				เข้า		ตรง		ออก								มีเชิง		ไม่มีเชิง					
				จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก	จำนวน	น้ำหนัก		
206	S4E28	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			2	20	4	20					2	5	1	100					9	145
26	N4E28	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			3	20							1	10	2	100					6	130
114	N8E52	เครื่องถ้วยจีน	เนื้อละเอียด			8	80							2	20	5	220			2	80	17	400
รวม				2	420	338	2360	152	3305	1	120	3	180	945	14755	455	11945	10	1260	156	3175	2062	37520

เชิงอรรถท้ายบทที่ 3

- ¹ สมพงษ์ ธาราคักดิ์ . ญ 51/6 ต.หั่วรอ อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา อายุ 60 ปี . สัมภาษณ์ : 2544 .
- ² สันติ เล็กสุขุม . ศิลปะอยุธยา งานช่างหลวงแห่งแผ่นดิน . (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ , 2542 .) , หน้า 146 - 147 .
- ³ ศิลปากร , กรม . รูปและสัญลักษณ์แห่งพระศากยพุทธ . (กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป , 2532 .) , หน้า 49 .
- ⁴ ลายทอง คงคาพยนต์ . พระโคนสมอ . (นิตยสารลานโพธิ์ . ปีที่ 25 ฉบับที่ 795 . เดือนพฤศจิกายน 2542) , หน้า 58 . มีลายระเอียดทางด้านพุทธลักษณะของพระพิมพ์โคนสมอ รวมถึงภาพถ่ายจำนวนมาก ที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบทางด้านรายละเอียดได้
- ⁵ มานะ ทองสอดแสง . ศึกษาศิลปะลายไทย . (กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา , 2538 .) , หน้า 63 .
- ⁶ ลายทอง คงคาพยนต์ . พระโคนสมอ . (นิตยสารลานโพธิ์ . ปีที่ 25 ฉบับที่ 795 . เดือนพฤศจิกายน 2542) , หน้า 59 .
- ⁷ ส . พลายน้อย . เกียรติโบราณคดีประเทศไทย . (กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา , 2539 .) , หน้า 155 .
- ⁸ กฤษฎา พิณศรี และคณะ . เครื่องถ้วยสุโขทัย : พัฒนาการของเครื่องถ้วยไทย . (กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด , 2535) , หน้า 37 , 95 และ 141-143 . ได้มีการแบ่งเครื่องถ้วยสุโขทัยออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคต้น รวากลางพุทธศตวรรษที่ 19 ถึง ต้นพุทธศตวรรษที่ 20 ยุคกลาง รวากลางพุทธศตวรรษที่ 20 ถึง ต้นพุทธศตวรรษที่ 21 ยุคปลาย รวากลางพุทธศตวรรษที่ 21 ถึง ปลายพุทธศตวรรษที่ 21 หรือต้นพุทธศตวรรษที่ 22
- ⁹ กฤษฎา พิณศรี และคณะ . เรื่องเดียวกัน , หน้า 141 .
- ¹⁰ สุตารา สุขฉายา . สินค้าเข้า และสินค้าออกในประเทศไทยสมัยโบราณ . วารสารเมืองโบราณ . ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 เม.ย. - มิ.ย. 2527 . (กรุงเทพฯ : บริษัทวิดิเตอร์เฟาเวอร์พอยท์ จำกัด , 2527) , หน้า 50 .
- ¹¹ จิตรา ก้อนันทเกียรติ . ทุกเรื่องให้สมปราถนา : บ่วงสี่อยู่ . (กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง จำกัด (มหาชน) , 2541) , หน้า 137 - 139 .
- ¹² กฤษฎา พิณศรี และคณะ . เรื่องเดิม , หน้า 89 .
- ¹³ กฤษฎา พิณศรี และคณะ . เรื่องเดียวกัน , หน้า 141 - 142 .
- ¹⁴ กฤษฎา พิณศรี และคณะ . เรื่องเดียวกัน , หน้า 32 .
- ¹⁵ จิตรา ก้อนันทเกียรติ . เรื่องเดิม , หน้า 19 , 40-41 และ 43 .
- ¹⁶ ญัฐภัทร จันทวิช . เครื่องถ้วยเงินที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย . (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2537) , หน้า 118 และ 311 .
- ¹⁷ จิตรา ก้อนันทเกียรติ . เรื่องเดิม , หน้า 47 .
- ¹⁸ ญัฐภัทร จันทวิช . เครื่องถ้วยเงินที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย . (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์ , 2529 .) , หน้า 333 .

-
- ¹⁹ อนุรักษ์ภัทร จันทวิช . เครื่องถ้วยจีนที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย . (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2537) , หน้า 303 .
- ²⁰ อนุรักษ์ภัทร จันทวิช . เรื่องเดียวกัน , หน้า 258 .
- ²¹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 237 .
- ²² จารึก วิไลแก้ว . เดาม่น้ำน้อย จังหวัดสิงห์บุรี . เอกสารอัดสำเนา , หน้า 56 - 62 .
- ²³ ศิลปากร , กรม . บ้านหลุมเข้า : รายงานเบื้องต้น เรื่องชั้นดินและหลักฐานทางโบราณคดีบางประเภท . (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา , 2531 .) , หน้า 47 .
- ²⁴ ศิลปากร , กรม . การดูแลรักษาศิลปโบราณวัตถุ . (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2539 .) , หน้า 77 .
- ²⁵ ศิลปากร , กรม . เรื่องเดียวกัน , หน้า 76 .

บทที่ 4 การขุดค้นทางโบราณคดี

ในการขุดแต่งเนินโบราณสถานวัดสามวิหาร จำเป็นต้องมีการดำเนินงานขุดค้นทางโบราณคดี ควบคู่ไปกับการขุดแต่งโบราณสถาน เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนที่มีมาก่อนและร่วมสมัยกับกลุ่มโบราณสถาน ตลอดจนการปรับพื้นที่ก่อนการสร้างกลุ่มโบราณสถานเหล่านี้

การดำเนินการขุดค้นในครั้งนี้ เพื่อค้นหาข้อมูลและหลักฐานทางโบราณคดีเพิ่มเติมจากการขุดแต่ง และนำหลักฐานทางโบราณคดีเหล่านั้นมาสนับสนุนในส่วนของทฤษฎีและตีความให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากโบราณวัตถุที่ได้จากการขุดแต่ง และความเด่นชัดของโบราณสถานภายหลังการขุดแต่งแล้ว การนำข้อมูลหลักฐานที่ได้จากการขุดค้นและขุดแต่งมาผนวกเข้าด้วยกันนั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อจะนำไปศึกษาในเรื่องของการกำหนดอายุสมัย รูปแบบศิลปกรรม และความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างชุมชนต่างๆ ด้วยเหตุนี้ งานขุดค้นทางโบราณคดีอย่างเป็นระบบ จึงเป็นแนวทางหนึ่งเพื่อเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นกว่าการดำเนินงานขุดแต่งเพียงอย่างเดียว โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อให้ทราบว่า กลุ่มโบราณสถานเหล่านี้ ก่อสร้างขึ้นบนเนินดินธรรมชาติหรือบนเนินดินที่ได้รับการปรับถมจากระดับพื้นที่เดิม และสาเหตุของการถมปรับว่ามีมูลเหตุมาจากการป้องกันภัยทางธรรมชาติหรือต้องการความมั่นคงและความโดดเด่นของตัวโบราณสถานเป็นสำคัญ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของชั้นวัฒนธรรม ที่มีมาก่อนการก่อสร้างกลุ่มโบราณสถานทั้งหมด ว่ามีพัฒนาการของชุมชน หรือกลุ่มวัฒนธรรม กิจกรรมต่าง ๆ การทิ้งร้างไปก่อนการสร้าง หรือการเกิดหรือมีแหล่งชุมชนอยู่อาศัยก่อนการก่อสร้างกลุ่มโบราณสถาน
3. เพื่อเก็บข้อมูลหลักฐานที่ปรากฏในแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ สำหรับสนับสนุนการวิเคราะห์ ตีความแหล่งโบราณคดีใกล้เคียงที่อาจจะมีขึ้นในอนาคต

4.1 ตำแหน่งหลุมขุดค้น (แผนผังที่ 49 , ภาพที่ 225-226)

การดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดี ประกอบด้วยหลุมขุดค้น 1 หลุม ขนาด 3x3 เมตร คือ หลุม S36E44 อยู่บนพื้นที่ด้านใต้ของเจดีย์ประธานหรือด้านตะวันออกของพระอุโบสถ

4.2 ชั้นดินธรรมชาติ (ภาพที่ 228-231)

การศึกษาและการแบ่งชั้นดินธรรมชาติ ของแหล่งโบราณคดีวัดสามวิหาร จำแนกตามการศึกษาระดับดินทางด้านปฐพีวิทยา โดยใช้หลักการจำแนกคุณสมบัติทางกายภาพของดินหรือลักษณะของดิน (Soil Morphology)¹ เช่น เนื้อดิน สีของดิน จุดสีประ ลักษณะและขอบเขตชั้นดินและลักษณะกายภาพพิเศษอื่นๆ ได้แก่ ลักษณะการอัดตัวของดินเป็นแผ่นดาน การอัดรวมของวัตถุประเภทต่าง ๆ สามารถแบ่งชั้นดินแต่ละชั้นได้ดังนี้

ชั้นดินธรรมชาติ หลุม S36E44 สามารถแบ่งออกได้ 17 ชั้นดิน 7ชั้นดินแทรก และ 2 ร่องรอยผิดปกติ คือ

ชั้นดินที่ 1 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 4-8 เซนติเมตร เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย (sandy loam) สีน้ำตาลออกเหลืองเข้ม (10YR 4/4 dark yellowish brown) มีปริมาณของรากพืชมาก ลักษณะชั้นดินจัดอยู่ในประเภทชั้นฮิวมัส² มีเศษอิฐ เศษปูน เศษกระเบื้องมุงหลังคา ขนาดเล็กปะปนอยู่ประปราย

ชั้นดินที่ 2 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 4-20 เซนติเมตร เนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียว (clay loam) สีน้ำตาลออกเหลือง (10YR 5/6 yellowish brown) เป็นชั้นดินถมจากการขุดแต่งโบราณสถาน มีปริมาณของรากพืชมาก มีเศษอิฐแทรกตัวอยู่ในชั้นดินประปราย

ชั้นดินที่ 3 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 2-40 เซนติเมตร เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย (sandy loam) สีน้ำตาล (10YR 4/3 brown) ลักษณะเป็นดินแบบลูกคลื่น(wavy) มีเศษอิฐและเม็ดปูนขนาดเล็กกระจายตัวอยู่ทั่วไปในชั้นดิน

ชั้นดินที่ 4 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 4-18 เซนติเมตร เนื้อดินร่วนปนทราย (sandy loam) สีน้ำตาลออกเทาเข้มมาก (10YR 3/2 very dark grayish brown) ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น(wavy) มีเศษอิฐขนาดเล็กแทรกตัวในชั้นดินประปราย และก้อนกรวดกระจายตัวอยู่ทั่วไป

ชั้นดินที่ 5 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 10-100 เซนติเมตร เนื้อดินร่วนปนทราย (sandy loam) สีน้ำตาลออกเทาเข้มมาก (10YR3/2 very dark grayish brown) ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น(wavy) ในชั้นดินนี้มีปริมาณความหนาแน่นของโบราณวัตถุมากกว่าทุกชั้นดิน (ยกเว้นชั้นfeature เท่านั้น) นอกจากกลุ่มของกระดูกสัตว์ที่พบในระดับ -190 CM.DT. (ภาพที่ 227) ของผนังด้านเหนือแล้ว ยังพบเศษกระเบื้องมุงหลังคา เศษอิฐหักกากปูน กระจายตัวอยู่ทั่วไป และในชั้นนี้ยังเป็นชั้นต่อเนื่องของชั้นดินปนทรายจากชั้นดินที่ 3 และ 4 ลงมาอีกด้วย

ชั้นดินที่ 6 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 26-86 เซนติเมตร เนื้อดินร่วนเหนียว(clay loam) สีน้ำตาล (10 YR 4/3 brown) เป็นชั้นดินที่มีความหนาโดยเฉลี่ยมากกว่าทุกชั้นดินและมีความยาวต่อเนื่องกันทั้งสามผนัง ยกเว้นผนังชั้นดินด้านตะวันออก ลักษณะชั้นดินนี้เป็นชั้นดินถมอัดเพื่อปรับ

พื้นที่ก่อนการใช้งานในชั้นกิจกรรมที่อยู่เหนือชั้นนี้ขึ้นไป คือชั้นแทรก 6A และ 6B ที่จะกล่าวต่อไป
นั่นเอง

มีเศษอิฐขนาดเล็กแทรกอยู่ในชั้นดินประปราย มีโพรงหรือรูขนาดย่อมสองช่องอยู่ที่ผนัง
ด้านเหนือ และมีรูขนาดเล็กสองถึงสามรูที่ผนังด้านใต้ (อาจเป็นรูที่เกิดจากรากไม้)

ชั้นดินที่ 6A ความหนาเฉลี่ยประมาณ 4-40 เซนติเมตร เนื้อดินร่วนปนทราย สีน้ำตาล(10 YR
5/3 brown) (sandy loam) ลักษณะดินเป็นแบบลูกคลื่น (wavy) มีเศษอิฐและเม็ดปูน กระจายตัว
อยู่ประปราย มีรูหรือโพรงขนาดย่อมอยู่ สองแห่ง ที่ผนังด้านเหนือ การกระจายตัวของโบราณวัตถุ
เบาบางกว่าชั้นที่ผ่านมามาก (ชั้นดินที่ 5) ในระหว่างชั้นดินที่ 5 กับ 6A นี้ เป็นชั้นกิจกรรมร่วมสมัย
กับเจดีย์ประธาน โดย มีการปรับพื้นที่ปิดฐานเชิงชั้นที่ 1 และอยู่ในระดับที่สัมพันธ์กับฐานเชิง
ชั้นที่สอง ของเจดีย์ประธาน

ชั้นดินที่ 6B ความหนาเฉลี่ยประมาณ 4-12 เซนติเมตร เนื้อดินร่วนปนทราย สีน้ำตาล(10 YR
5/3 brown) (sandy loam) มีเม็ดปูนเล็กๆแทรกอยู่ในชั้นดินอย่างหนาแน่น จนเห็นเป็นชั้นของเม็ด
ปูนเล็กๆที่มีความหนาของชั้นใกล้เคียงกัน ตลอดแนวยาว ร่วมด้วยเศษอิฐ เศษปูนขนาดเล็ก
ประปราย มีความสัมพันธ์กับแนวอิฐปูพื้นด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน ในระดับที่ใกล้เคียงกัน

ชั้นดินที่ 7 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 10-50 เซนติเมตร เนื้อดินร่วนเหนียว (clay loam) สีน้ำตาล
ออกเหลืองอ่อน (10 YR 6/4 light yellowish brown) ลักษณะดินเป็นแบบลูกคลื่น(wavy) มี
เศษปูนขนาดเล็ก 1ชั้นแทรกอยู่ในชั้นดินด้านตะวันตก และไม่พบเศษอิฐและโบราณวัตถุชนิดอื่น
ชั้นดินนี้อยู่ในระดับใกล้เคียงกับชั้นดินปรับพื้นที่ก่อนการก่อ ฐานรากของเจดีย์ประธาน

ชั้นดินที่ 7A ความหนาเฉลี่ยประมาณ 2-16 เซนติเมตร ยาว 74 เซนติเมตร เป็นชั้นแทรกอยู่
ภายในชั้นดินที่ 7 ผนังด้านตะวันตก เนื้อดินเป็นดินเหนียว (clay loam) สีน้ำตาลออกเทา (10 YR
5/2 grayish brown) (clay loam)มีจุดประแทรกอยู่ในชั้นดิน เป็นชั้นแทรกของดินถม ไม่พบ
โบราณวัตถุใดๆ

ชั้นดินที่ 7B ความหนาเฉลี่ยประมาณ 2-20 เซนติเมตร ยาว 46 เซนติเมตร เป็นชั้นแทรกของ
ชั้นดินที่ 7 ผนังด้านตะวันออก เนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียว (clay loam) สีน้ำตาล (10 YR 5/3
brown) เป็นชั้นแทรกของดินถม ไม่พบโบราณวัตถุใดๆ

ชั้นดินที่ 8 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 8-60 เซนติเมตร เป็นดินร่วนเหนียว (clay loam) สีเทา
เข้ม (10 YR 4/1 dark gray) มีจุดประสีน้ำตาลแดง และสีเหลืองแทรกอยู่ในชั้นดิน ลักษณะชั้น
ดินเป็นแบบลูกคลื่น (wavy) มีชั้นดินย่อยแทรกอยู่ในชั้นดินหลัก หลายชั้น เนื่องจากเป็นชั้นดินถม
จึงไม่พบโบราณวัตถุใดๆ

ชั้นดินที่ 8A ความหนาเฉลี่ยประมาณ 14-60 เซนติเมตร เป็นดินร่วนเหนียว (clay loam) สีน้ำตาลออกเทาเข้ม (10 YR 4/1 dark gray) มีจุดประสีน้ำตาลแดง สีเทาอ่อน และสีเหลือง แทรกอยู่ในเนื้อดิน ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น(wavy) เป็นชั้นดินถม ไม่พบโบราณวัตถุใดๆ

ชั้นดินที่ 8B ความหนาเฉลี่ยประมาณ 4-22 เซนติเมตร เป็นดินเหนียว (clay) สีเทาเข้ม (10 YR 4/1 dark gray) มีจุดประสีส้มแทรกอยู่มาก ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น(wavy) เป็นชั้นดินถม ยาวต่อจากชั้นดินที่ 8A ไม่พบโบราณวัตถุใดๆ

ชั้นดินที่ 8C ความหนาเฉลี่ยประมาณ 6-18 เซนติเมตร เป็นดินร่วนเหนียว (clay loam) สีน้ำตาลออกเหลือง (10 YR 5/6 yellowish brown) ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น(wavy) เป็นชั้นดินถมแทรกอยู่ในชั้นดินที่ 8B ชนกับชั้นดินที่ 8A ไม่พบโบราณวัตถุ

ชั้นดินที่ 9 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 8-56 เซนติเมตร เป็นดินร่วนปนทราย (sandy loam) สีน้ำตาลออกเหลืองเข้ม (10 YR 4/4 dark yellowish brown) ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น(wavy) เป็นชั้นดินถม มีเศษอิฐที่ผนังด้านตะวันตก และมีเศษถ่านกระจายตัวเบาบางที่ผนังด้านเหนือ เศษอิฐและเศษถ่านเหล่านี้คงจะติดมากับดินที่นำมาถมปรับพื้นที่ มิใช่เป็นชั้นของกิจกรรมอยู่อาศัย เพราะขาดความต่อเนื่องตลอดแนวของผนังทั้งสี่ด้าน ตลอดจนเศษภาชนะดินเผาในชั้นดิน

ชั้นดินที่ 10 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 8-48 เซนติเมตร ดินร่วนเหนียว (clay loam) สีน้ำตาลออกเหลือง (10 YR 5/6 yellowish brown) มีจุดประสีน้ำตาลแดงและจุดประสีเหลืองแทรกในเนื้อดิน ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น (wavy) เป็นชั้นดินถม ไม่พบโบราณวัตถุ

ชั้นดินที่ 11 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 4-36 เซนติเมตร ดินเหนียว (clay) สีเทาเข้มมาก (10 YR 3/1 very dark gray) มีจุดประสีน้ำตาลแดง แทรกอยู่ภายในก้อนดินแทรกสีเทาอ่อน มีเศษถ่านขนาดเล็กปะปนอยู่ประปราย ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น (wavy) เป็นชั้นดินถม พบโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาปริมาณหนาแน่นแทรกอยู่ มีทั้งเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินและเนื้อแกร่ง

ชั้นดินที่ 12 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 4-36 เซนติเมตร ดินร่วนเหนียว (clay loam) สีเทาเข้ม (10 YR 4/1 dark gray) มีจุดประสีน้ำตาลและเศษถ่านสีดำขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วไป ชั้นดินคล้ายกับถูกปรับให้อยู่ในระดับเดียวกันทั้งสี่ด้าน ตลอดจนมีความหนาที่ใกล้เคียงกัน และมีโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาทั้งเนื้อดินและเนื้อแกร่งแทรกอยู่ในปริมาณที่ไม่แตกต่างกับชั้นดินที่ 11 ซึ่งเป็นชั้นดินถม ที่นำมาปรับพื้นที่ให้สูงขึ้นไปให้ได้ระดับก่อนที่จะปลูกสร้างกลุ่มโบราณสถานของวัด

ชั้นดินที่ 13 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 4-30 เซนติเมตร ดินร่วนเหนียว (clay loam) สีน้ำตาลออกเหลืองเข้ม (10 YR 4/4 dark yellowish brown) ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น (wavy) มี

เศษอิฐขนาดเล็ก 1 ก้อน แทรกอยู่ที่ผนังด้านตะวันออก และมีเศษถ่านขนาดเล็ก ปะปนอยู่ กระจาย ชั้นนี้เป็นชั้นแทรกอยู่ระหว่างชั้นกิจกรรมอยู่อาศัยสองสมัย

ชั้นดินที่ 14 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 6-70 เซนติเมตร ดินร่วนเหนียว (clay loam) สีเทาเข้มมาก (10 YR 3/1 very dark gray) ลักษณะชั้นดินแบบลูกคลื่น (wavy) มีจุดประสีน้ำตาลและสีเหลืองปะปน และมีเศษถ่านสีดำขนาดเล็กแทรกอยู่กระจาย แต่จะหนาแน่นบริเวณที่เป็นแอ่งคล้ายหลุม (สันฐานคล้ายหลุมเสา?) ที่ผนังด้านเหนือ และด้านตะวันตก ภายในหลุมที่ผนังด้านเหนือมีขี้เถ้าสีเทาอ่อนอยู่ใกล้ขอบปาก ซึ่งกำหนดให้เป็น Feature # 1 ซึ่งในชั้นดินนี้พบโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาทั้งเนื้อดินและเนื้อแกร่ง กระจายตัวอยู่ทั่วไป แต่มีปริมาณความหนาแน่นน้อยกว่าชั้นดินถมที่ 11 และชั้นกิจกรรมอยู่อาศัยที่ 12

ชั้นดินที่ 15 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 8-38 เซนติเมตร ดินเหนียว (clay) สีน้ำตาลออกเหลืองเข้ม (10 YR 4/2 dark grayish brown) ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น (wavy) เป็นชั้นดินใต้ชั้นกิจกรรมอยู่อาศัย บางช่วงความต่อเนื่องของชั้นดินจะถูกตัดขาดด้วยแอ่ง คล้ายหลุมที่ผนังด้านเหนือและด้านตะวันตก ไม่พบโบราณวัตถุภายในชั้นดิน

ชั้นดินที่ 16 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 3-48 เซนติเมตร ดินเหนียว (clay) สีน้ำตาลเข้มมาก (10 YR 2/2 very dark brown) ลักษณะชั้นดินเป็นแบบลูกคลื่น (wavy) เป็นชั้นดินสิ้นสุดของแอ่งคล้ายหลุมด้านตะวันตก เนื้อดินมีความชื้นสูง ไม่พบโบราณวัตถุในชั้นดิน

ชั้นดินที่ 17 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 50 เซนติเมตร ดินเหนียว (clay) สีเทาอ่อน (10 YR 7/2 light gray) มีจุดประสีน้ำตาลแดงแทรกอยู่ในชั้นดินมาก ทำการขุดหลุมขุดทดสอบชั้นดินขนาด 1 x 1 เมตร ที่มุมด้าน NWQ ลงไปอีก 60 เซนติเมตร ผลปรากฏว่าชั้นดินไม่มีการเปลี่ยนแปลงและไม่พบโบราณวัตถุใดๆ

Feature # 1 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 20 -80 เซนติเมตร ดินร่วนปนทราย (sandy loam) สีน้ำตาลออกเหลืองเข้ม (10 YR 4/4 dark yellowish brown) เป็นชั้นดินที่ถูกรบกวนโดยการปรับพื้นที่โดยทางวัด จึงมีเศษอิฐหัก กากปูนแทรกอยู่อย่างหนาแน่น ปรากฏร่องรอยบริเวณช่วงล่างของชั้นดินธรรมชาติที่ 2 ถึงช่วงบนของชั้นดินธรรมชาติที่ 6 ที่ผนังด้านใต้ต่อเนื่องไปยังผนังด้านตะวันออกของหลุมขุดค้น

Feature # 2 ความหนาเฉลี่ยประมาณ 26-92 เซนติเมตร ดินร่วนปนทราย (sandy loam) สีน้ำตาล (10 YR 4/3 brown) แทรกด้วยขี้เถ้าสีเทาอ่อน มีเศษอิฐหัก เศษกระเบื้องมุงหลังคา เศษถ่านสีดำ ปนอยู่ในขี้เถ้าสีเทาอ่อน ก้อนกรวด และปูนซีเมนต์ 1 ก้อน รากวัชพืชขนาดเล็ก ปรากฏร่องรอยบริเวณช่วงล่างของชั้นดินธรรมชาติที่ 2 ถึงช่วงบนของชั้นดินธรรมชาติที่ 5 ต่อเนื่อง

4.3 ขั้นตอนทางโบราณคดี

เมื่อศึกษาและสามารถแบ่งขั้นตอนดินธรรมชาติของหลุมขุดค้น จึงทำการศึกษาแยกระยะก่อนและหลังของการทับถมหลักฐานทางโบราณคดี เพื่อแยกออกเป็นขั้นตอนทางวัฒนธรรม หรือขั้นตอนทางโบราณคดีเป็นขั้นต่างๆ และระยะต่างๆ ของแต่ละขั้นวัฒนธรรม ประกอบกับการศึกษา ลักษณะและชนิดของโบราณวัตถุ รวมทั้งลักษณะและประเภทการทับถมของหลักฐานทางโบราณคดีในแต่ละขั้นดิน สามารถแบ่งตามระยะที่แสดงร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ได้ 4 ระยะ หรือ 4 ขั้น วัฒนธรรมด้วยกันคือ

ขั้นวัฒนธรรมที่ 1 เป็นขั้นกิจกรรมการอยู่อาศัย ปรากฏร่องรอยบริเวณช่วงล่างของชั้นดินธรรมชาติที่ 17 ถึงช่วงบนของชั้นดินธรรมชาติที่ 10 แบ่งระยะการเข้ามามีกิจกรรมบริเวณพื้นที่แห่งนี้ต่อเนื่องถึง 3 ระยะ ปรากฏร่องรอยการอยู่อาศัยที่ชัดเจนบริเวณชั้นดินธรรมชาติที่ 14 12 และ 11 โบราณวัตถุที่พบเป็นเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน เตาเวียงกาหลง เตาพาน เตาสันกำแพง และ เศษภาชนะดินเผาประเภทเครื่องเคลือบเนื้อละเอียดจากแหล่งเตาในประเทศจีน สมัยราชวงศ์หยวน มีอายุสมัยอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 19 - 20

ขั้นวัฒนธรรมที่ 2 เป็นขั้นกิจกรรมการใช้งานร่วมสมัยกับโบราณสถานในระยะแรก ปรากฏร่องรอยบริเวณช่วงล่างของชั้นดินธรรมชาติที่ 9 ถึงช่วงบนของชั้นดินธรรมชาติที่ 6 โบราณวัตถุที่พบเป็นเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน เตาศรีลำชีชนาลัย และ เศษภาชนะดินเผาประเภทเครื่องเคลือบเนื้อละเอียดจากแหล่งเตาในประเทศจีน สมัยราชวงศ์หมิง มีอายุสมัยอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 21 - 22

ขั้นวัฒนธรรมที่ 3 เป็นขั้นกิจกรรมการใช้งานร่วมสมัยกับกลุ่มโบราณสถาน ในสมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ปรากฏร่องรอยบริเวณช่วงล่างของชั้นดินธรรมชาติที่ 5 ถึงช่วงบนของชั้นดินธรรมชาติที่ 3 โบราณวัตถุที่พบเป็นเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านแม่บ้านน้อย เศษภาชนะดินเผาประเภทเครื่องเคลือบเนื้อละเอียดจากแหล่งเตาในประเทศจีน สมัยราชวงศ์หมิง และชิง มีอายุสมัยอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 23 -24

ขั้นวัฒนธรรมที่ 4 เป็นขั้นกิจกรรมการใช้งาน สมัยปัจจุบัน ปรากฏร่องรอยบริเวณช่วงล่างของชั้นดินธรรมชาติที่ 2 ถึงชั้นดินธรรมชาติที่ 1 มีถุงพลาสติก ก้อนซีเมนต์ และก้อนกรวด ที่ใช้ในการผสมซีเมนต์แทรกอยู่

นอกจากนี้ยังได้พบโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดิน เนื้อแกร่ง และเคลือบเนื้อละเอียด จากหลายแหล่งเตา เช่น บ้านบางปูน เนื้อแกร่ง เตาแม่บ้านน้อย เคลือบเขียว เตาสุโขทัย เคลือบขาว แหล่งเตาล้านนา เคลือบเขียว และเครื่องถ้วยจีน สมัยราชวงศ์หมิงถึง ชิง แสดงให้เห็นถึงการถูกรบกวนบริเวณพื้นที่แห่งนี้เป็นอย่างมากในสมัยปัจจุบัน

4.4 โบราณวัตถุที่ได้จากการขุดค้น

4.4.1 **อิฐ** เศษอิฐที่พบแตกหักเป็นก้อนขนาดเล็ก พบตั้งแต่ระดับผิวดินจนถึงระดับชั้นดินสมมติที่ 24 -380 ถึง -390 CM.DT. ถึงระดับ 28 -420 ถึง -430 CM.DT. ปริมาณของเศษอิฐได้ลดปริมาณลง

4.4.2 **กระเบื้องมุงหลังคา** พบเศษกระเบื้องมุงหลังคาสามประเภท ได้แก่ กระเบื้องกาบกล้วย กระเบื้องชายพับ และกระเบื้องเกล็ดเต่า กระจายตัวอย่างหนาแน่น ในระดับชั้นดินบนของหลุมขุดค้น จนมาถึงระดับชั้นดินสมมติที่ -210 CM.DT. จึงมีปริมาณลดน้อยลง ที่ผนังหลุมขุดค้นด้านเหนือพบชั้นของเศษกระเบื้องแทรกอยู่อย่างชัดเจน

เศษกระเบื้องกาบกล้วย พบในปริมาณมากที่สุด รองลงมาเป็นเศษกระเบื้องชายพับ และเศษกระเบื้องเกล็ดเต่าซึ่งมีปริมาณน้อยที่สุด

เศษกระเบื้องที่พบเหล่านี้ไปสัมพันธ์กับเศษกระเบื้องที่พบในการขุดแต่ง และเศษกระเบื้องส่วนหนึ่งอาจจะเป็นของพระอุโบสถ ที่ถูกนำมาถมปรับพื้นที่ในคราวบูรณะพระอุโบสถครั้งใหญ่ที่เปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคาทั้งหมด สามารถทำการศึกษาได้จากตารางที่ 4.1

4.4.3 **เศษแผ่นหินชนวน** รูปทรงกลมรี หนา 0.8 เซนติเมตร พบในระดับที่ -230 ถึง -240 CM.DT. จำนวน 1 ชิ้น เศษแผ่นหินชนวนนอกจากพบในหลุมขุดค้นแล้วยังพบในการขุดแต่งที่ด้านข้างทิศใต้ ของวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์อีกด้วย แต่พบในปริมาณที่เบาบาง

4.4.4 **ก้อนศิลาแลงขนาดเล็ก** รูปทรงกลมรี หนา 2.5 เซนติเมตร พบในระดับที่ 23 -370 ถึง -380 CM.DT. จำนวน 1 ชิ้น เป็นเสมือนสะเก็ดของก้อนศิลาแลงที่กะเทาะออกมา แต่จากการขุดค้นและการขุดแต่ง ก็ไม่พบก้อนศิลาแลงที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์แต่อย่างใด อาจเป็นก้อนแลงที่แทรกตัวอยู่ในชั้นดินธรรมชาติก็เป็นได้

4.4.5 **ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด** (ภาพที่ 232 , ภาพลายเส้นที่ 78) (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 1) ขนาด 3.5 x 5 x 2 เซนติเมตร เป็นชิ้นส่วนพระวรกายช่วงล่าง เนื้อพระบาทขึ้นมา ทรงจีวรแบบห่มคลุม สภาพแตกหักมาก ที่ส่วนกลางมีแถบจีวรหน้านาง พบในระดับที่ 1 -150 ถึง -160 CM.DT.

นอกจากนี้ยังพบชิ้นส่วนฐานพระพุทธรูปสำริด ขนาด 7.5 x 3.5 x 5 เซนติเมตร ทำเป็นรูปฐานสิงห์ พบในระดับที่ 6 -200 ถึง -210 CM.DT.

4.4.6 **ตะปูโลหะ** มีขนาด 0.5 x 3.7 เซนติเมตร รูปเกือบกลม ใช้ในการยึดเครื่องไม้เข้าด้วยกัน พบในระดับที่ 3 -170 ถึง -180 CM.DT. จำนวน 1 ตัว

4.4.7 **เศษแก้ว** เป็นก้นภาชนะทรงแก้ว ทรงขวด และทรงขวดโหล มีอักษรจีนสองตัวที่ก้นด้านในสีขาวขุ่นและสีเขียว ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 6 และ 6.4 เซนติเมตร พบตั้งแต่ในระดับที่ 1 -150 ถึง -160 CM.DT. ถึงระดับที่ 8 -220 ถึง -230 CM.DT. มีปริมาณน้อย

ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงปริมาณเศษกระเบื้องมุงหลัง ที่พบจากการขุดค้น หลุม S36E44

ระดับ	ชั้นวัฒนธรรม	จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)
1 (-150)-(-160)CM.DT.	6	4	200
2 (-160)-(-170)CM.DT.	6	52	2,300
3 (-170)-(-180) CM.DT.	6	66	3,100
4 (-180)-(-190) CM.DT	6	71	2,400
5 (-190)-(-200) CM.DT	6	68	2,700
6 (-200)-(-210) CM.DT	6	149	5,500
7 (-210)-(-220) CM.DT	6	74	2,900
8 (-220)-(-230) CM.DT	6	74	2,820
9 (-230)-(-240) CM.DT	6	60	2,000
10 (-240)-(-250) CM.DT	5	25	780
11 (-250)-(-260) CM.DT	5	37	900
12 (-260)-(-270) CM.DT	5	7	340
13 (-270)-(-280) CM.DT	5	28	800
14 (-280)-(-290) CM.DT	5	26	520
15 (-290)-(-300) CM.DT	5	12	200
16 (-300)-(-310) CM.DT	4	10	200
17 (-310)-(-320) CM.DT	4	5	100
18 (-320)-(-330) CM.DT	4	10	400
20 (-340)-(-350) CM.DT	4	4	100
22 (-360)-(-370) CM.DT	4	1	20
24 (-380)-(-390) CM.DT	3	16	400
25 (-390)-(-400) CM.DT	3	4	140
26 (-400)-(-410) CM.DT	3	26	800
27 (-410)-(-420) CM.DT	3	9	350
28 (-420)-(-430) CM.DT	2	9	200
29 (-430)-(-440) CM.DT	2	1	20
31 (-450)-(-460) CM.DT	2	2	60
รวม	2	850	30,250

4.4.8 เบี้ยจัน (Cowrie Shell) เบี้ยจัน จัดเป็นนิเวศน์วัตถุชนิดหนึ่งประเภทหอยที่มนุษย์ได้นำมาปรับเปลี่ยนการใช้งานใช้แทนเงินตราในสมัยโบราณ แต่เดิมนำมาจากแม่น้ำโขง ภายหลังพวกพ่อค้านำมาจากทะเลแถบเกาะมัลดีเวส เกาะฟิลิปปินส์ เมืองสุรัต และเมืองมะละกา³

ในหลุมขุดค้น พบเบี้ยจันจำนวน 3 ตัว มีขนาดใกล้เคียงกัน ในระดับที่ 7 -210 ถึง -220 CM.DT. สภาพสมบูรณ์ 1 ตัว และในระดับที่ 9 -230 ถึง -240 CM.DT. สภาพสมบูรณ์ 1 ตัว และชำรุด 1 ตัว เป็นปริมาณเล็กน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับเบี้ยจันที่พบในการขุดแต่งบริเวณโดยรอบเจดีย์ประธาน โดยเฉพาะทางด้านทิศเหนือ บริเวณที่พบกลุ่มกระดูกมนุษย์ และด้านตะวันตก

4.4.9 ภาชนะดินเผา

พบกระปุกขนาดเล็กสภาพชำรุด 2 ใบ (ภาพที่ 234 , ภาพลายเส้นที่ 79) ใบแรก (โบราณวัตถุขึ้นพิเศษหมายเลข 3) เนื้อสีขาวขุ่น มีรอยพูนของฟองอากาศประปราย เขียนสีดำได้เคลือบเป็นลายก้านขดสลับลายลูกท้ออยู่ในเส้นคูนานสีเขียวอมฟ้าที่ลำตัวกระปุก ที่ไหล่กระปุกเขียนลายกลีบบัวสามเหลี่ยม เหนือขึ้นไปเป็นลายเส้นสีเขียวอมฟ้า เคลือบจรดเชิง ปาดน้ำเคลือบที่ก้น ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เส้นผ่านศูนย์กลางที่ก้น 4.1 เซนติเมตร เป็นเครื่องถ้วยเวียตนาม พุทธศตวรรษที่ 22 พบในระดับที่ 24 -380 ถึง -390 CM.DT. ในชั้นแทรกดินดำเหนือระยะที่สอง ในชั้นกิจกรรมการใช้งาน

ใบที่สอง (ภาพที่ 235 , ภาพลายเส้นที่ 80) เนื้อดินสีน้ำตาลอมแดง เคลือบสีน้ำตาลไม่จรดเชิง ขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางปาก 2.5 เซนติเมตร ที่ก้น 2.5 เซนติเมตร สูง 4 เซนติเมตร จากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย จ.สิงห์บุรี พบในระดับที่ 25 -390 ถึง -400 CM.DT. อยู่ในระยะที่สองของชั้นกิจกรรมการใช้งาน

4.4.10 เศษภาชนะดินเผา

จากการขุดค้น พบโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาในปริมาณมาก เพื่อความสะดวกในการศึกษา จึงทำการแยกประเภทเศษภาชนะดินเผาออกตามระดับชั้นดินสมมติ ระดับละ 10 เซนติเมตร แล้วจึงทำการศึกษาเชิงคุณภาพของเศษภาชนะดินเผา โดยการตรวจดูเนื้อดินของเศษภาชนะดินเผา ว่าเป็นประเภทเนื้อดินธรรมดา เนื้อแกร่ง หรือเครื่องเคลือบเนื้อละเอียด หลังจากนั้นจึงแยกเป็นประเภทของส่วนต่างๆที่พบ เช่น ส่วน ปาก คอ ไหล่ ลำตัว และก้น ในส่วนของลำตัวนั้นยังแบ่งออกเป็นประเภทผิวเรียบ ตกแต่งผิว และลักษณะการตกแต่งผิวด้วย หลังจากนั้นจึงนำเศษภาชนะดินเผาที่ได้ แยกออกตามการศึกษาในเชิงกายภาพเบื้องต้น มาศึกษาในเชิงปริมาณ อีกครั้งหนึ่งโดยการนับจำนวนและชั่งน้ำหนัก (ตารางที่ 4.3) สำหรับเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดา(earthenware) ยังได้ทำการศึกษาในเรื่องสีผิวภาชนะโดยใช้ตารางเทียบสี

ดิน (Munsell soil color chart) ในการอ้างอิง เพื่อสะดวกต่อความเข้าใจ จึงได้จัดทำตารางที่ 4.2 ขึ้น

4.4.11 เตาชิงกราน

ชั้นส่วนเตาชิงกราน เนื้อดินเหนียว มีกรวดเล็กๆ ปะปนในเนื้อดิน เฝานี้ดินจะสุกทั่วถึงกัน ไม่เน้นรูปลักษณะที่สวยงามแต่จะมองดูหน้าทေးทေးแตกต่างจากภาชนะดินเผาทั่วไป เพราะใช้ประโยชน์ในการหุงหาอาหารเท่านั้น

4.4.12 เบี้ยดินเผา

เบี้ยดินเผา เป็นการนำเอาเศษเครื่องปั้นดินเผาหรือเศษกระเบื้องมุงหลังคาที่มีลักษณะแบนราบมาดัดแต่งให้อยู่ในสัณฐานกลมรีในขนาดที่แตกต่างกันไป พบกระจายตัวอยู่หลายระดับ ชั้นจำนวน 1 - 2 ชั้น บางระดับก็ไม่พบ ระดับชั้นบนสุดที่พบ คือ ระดับที่ 4 -180 ถึง -190 CM.DT. จำนวนสองชั้น ขนาดใหญ่และเล็ก สัณฐานกลม ทำจากเศษกระเบื้องมุงหลังคา และระดับล่างสุดที่พบ คือ ระดับที่ 28 -420 ถึง -430 CM.DT. จำนวน 1 ชั้น ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3.4 เซนติเมตร ทำจากเศษภาชนะดินเผา สีปูนแห้ง ในเนื้อดินมีเม็ดกรวด สีแดงขนาดเล็กๆปะปนอยู่ทั่วไป ผิวหน้าด้านหนึ่งมีสีคล้ำกว่าอีกด้านหนึ่ง ลักษณะเบี้ยค่อนข้างกลม อาจได้รับการขัดผิวด้านข้าง

เบี้ยดินเผาอีกชั้นหนึ่ง พบในระดับที่ 21 -350 ถึง -360 CM.DT. เนื้อแกร่งสีเทาอ่อนทำมาจากเศษภาชนะดินเผา ที่ด้านนอกตกแต่งผิวด้วยลายซี่หวี และเขาระ่องเป็นร่องคู่ขนาน จากแหล่งเตาบ้านบางปูน จ.สุพรรณบุรี ผิวด้านข้างเรียบเหมือนผ่านการขัดฝุ่น

4.4.13 ชั้นส่วนสำริด

พบ 4 ชั้น บางชั้นมีสนิมสีเขียวเกาะอยู่บนผิวเนื้ออย่างชัดเจน แต่ละชั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันไป บางเป็นแผ่น บางเป็นตุ่ม คล้ายเศษสำริดที่ไหลออกมาจากเบ้าหลอม บางมีลักษณะคล้ายเป็นส่วนประกอบของพระพุทธรูปสำริด พบในระดับที่ 2 และ 3 -160 ถึง -180 CM.DT. จำนวน 3 ชั้น และในระดับที่ 10 -240 ถึง -250 CM.DT. อยู่ในโลหะ

4.4.14 เศษโลหะรูปทรงกระบอก

เป็นเศษเหล็กทรงกระบอก ปลายด้านหนึ่งโค้งเข้า มีสนิมสีน้ำตาลแดงเกาะอยู่บนผิวเนื้อ โดยตลอด เส้นผ่านศูนย์กลางรู 0.5 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางทรงกระบอก 0.8 เซนติเมตร ยาว 1.8 เซนติเมตร ไม่ทราบประโยชน์ใช้สอย พบในระดับที่ 24 -380 ถึง -390 CM.DT.

4.5 การวิเคราะห์และแปลความ

จากหลักฐานการขุดค้น มีร่องรอยการอยู่อาศัยหรือการเข้ามาดำเนินกิจกรรมภายในพื้นที่บริเวณนี้มาตั้งแต่ก่อนการสร้างกลุ่มโบราณสถาน จนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งระยะเวลาที่ได้มีการ

เข้ามาใช้พื้นที่ สำหรับการอยู่อาศัย และทำกิจกรรมร่วมสมัยกับกลุ่มโบราณสถาน ภายในบริเวณ วัดสามวิหารได้ 4 ระยะ

ระยะแรก สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นการเข้ามาใช้บริเวณพื้นที่แห่งนี้เพื่อการอยู่อาศัย ก่อน การก่อสร้างวัดสามวิหาร เนื่องจากเป็นชั้นดินวัฒนธรรมเริ่มแรกที่อยู่ได้ชั้นกิจกรรมร่วมสมัยกับ โบราณสถานทั้งหมด และมีการทำกิจกรรมบริเวณพื้นที่นี้อย่างต่อเนื่องมาตลอดถึง 3 ระยะ จน ปรากฏเป็นหลักฐานชั้นวัฒนธรรมการอยู่อาศัย 3 ชั้น มีพัฒนาการมาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 19 - 20

ระยะที่สอง มีการปรับพื้นที่ครั้งใหญ่ เพื่อสร้างวัดสามวิหาร จึงนำดินจากจากแหล่งอื่นมา ปรับถม โดยถมทับชั้นวัฒนธรรมการอยู่อาศัยในราวพุทธศตวรรษที่ 19 - 20 (สมัยอยุธยาตอนต้น) ประมาณ 2 เมตร หลังจากนั้นจึงได้เริ่มทำการก่อสร้างวัดสามวิหาร ในสมัยอยุธยาตอนกลาง ราว พุทธศตวรรษที่ 21 - 22

ระยะที่สาม สันนิษฐานว่าน่าจะมีการปฏิสังขรณ์วัดครั้งใหญ่ และมีการปรับถมพื้นที่ให้สูง ขึ้นโดยการถมดินปิดฐานเจดีย์ย่อมุมไม้ยี่สิบ อาคารด้านใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ และฐาน เที่ยงชั้นที่หนึ่งของเจดีย์ประธานที่ได้ทำการก่อสร้างขึ้นในคราวแรกสร้างวัด เพื่อสร้างสิ่งก่อสร้าง อย่างใหม่บนรากฐานของสิ่งก่อสร้างเหล่านั้น ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอน ต้น ราวพุทธศตวรรษที่ 23 - 24

ระยะที่สี่ เป็นร่องรอยหลักฐานในสมัยปัจจุบัน เช่น กุญแจพลาสติก เศษแก้ว และปูนซีเมนต์ เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงการเข้ามาดำเนินกิจกรรมบริเวณพื้นที่แห่งนี้หลังจากโบราณสถานได้ถูกทิ้ง ร้างไป โดยมีการปรับปรุงสิ่งก่อสร้าง และสร้างอาคารสมัยใหม่ขึ้น จนเป็นวัดสามวิหารในปัจจุบัน

4.6 สรุป

จากผลการขุดค้น และการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีประเภทต่างๆ สามารถแบ่งระยะ การใช้งานบริเวณพื้นที่วัดสามวิหาร และการทำกิจกรรมร่วมสมัยกับโบราณสถานวัดสามวิหารได้ เป็น 4 ระยะดังต่อไปนี้คือ

ระยะที่ 1 สมัยอยุธยาตอนต้น ราวพุทธศตวรรษที่ 19 - 20

เป็นระยะการอยู่อาศัยเริ่มแรกของชุมชน ที่เข้ามาทำกิจกรรมภายในบริเวณพื้นที่วัดสาม วิหาร ก่อนการก่อสร้างกลุ่มโบราณสถานทั้งหมดภายในวัด มีหลักฐานร่องรอยของการเข้ามาอยู่ อาศัย 3 ครั้งด้วยกัน โดยชุมชนในวัฒนธรรมเดียวกัน หลักฐานที่ปรากฏในระยะนี้ได้แก่ เศษ ภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน แหล่งเตาศรีสังขนาลัย และเศษภาชนะดินเผาแบบเครื่อง เคลือบเนื้อละเอียดสมัยราชวงศ์หมิง จากแหล่งเตาในประเทศจีน

ระยะที่ 2 สมัยอยุธยาตอนกลาง ราวพุทธศตวรรษที่ 21 - 22

เป็นระยะเริ่มแรก ที่กลุ่มชนได้เข้าปรับปรุงพื้นที่บริเวณนี้ และเริ่มทำการก่อสร้างโบราณสถานสำคัญภายในวัดสามวิหาร ได้แก่ เจดีย์ประธาน เจดีย์รายย่อมุมไม้สิบสอง และอาคารด้านใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ เป็นต้น หลักฐานที่ปรากฏในระยะนี้ได้แก่ เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย และเศษภาชนะดินเผาแบบเครื่องเคลือบเนื้อละเอียดสมัยราชวงศ์หมิง จากแหล่งเตาในประเทศจีน

ระยะที่ 3 สมัยอยุธยาตอนปลาย ถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ราวพุทธศตวรรษที่ 23 – 24

เป็นระยะที่ชุมชนได้เข้ามาทำกิจกรรมโดยการถมดินบริเวณภายในวัดใหญ่สูงขึ้นกว่าพื้นดินในระยะที่สอง ประมาณ 40 เซนติเมตร ถมปิดการใช้งานของสิ่งก่อสร้างในระยะที่สอง ได้แก่ เจดีย์ประธาน เจดีย์รายย่อมุมไม้สิบสอง และอาคารด้านใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์ เป็นต้น และเริ่มทำการก่อสร้างเจดีย์รายย่อมุมไม้สิบสอง บนรากฐานของเจดีย์รายย่อมุมไม้สิบ วิหารพระพุทธไสยาสน์ บนรากฐานของอาคารที่อยู่ด้านล่าง ปิดชั้นเชิงชั้นแรกของเจดีย์ประธาน และทำการปรับปรุงรูปแบบและรายละเอียดของเจดีย์ใหม่ หลักฐานที่ปรากฏในระยะนี้ได้แก่ เศษภาชนะดินเผาแบบเครื่องเคลือบเนื้อละเอียดสมัยราชวงศ์ชิง จากแหล่งเตาในประเทศจีน และโบราณวัตถุในสมัยรัตนโกสินทร์

ระยะที่ 4 สมัยปัจจุบัน

เป็นระยะการใช้งานของชุมชนในปัจจุบัน ที่ได้ทำการปรับเปลี่ยนแผนผัง สิ่งก่อสร้างที่มีมาเมื่อคราวแรกสร้างวัด และเพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างอย่างใหม่มาจนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 4.2 แสดงปริมาณเศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดาโดยจัดกลุ่มตามสี หลุมขุดค้น S36E44

ระดับที่	ส้ม					ส้มนวล					ดำ					นวล					น้ำตาล					รวม						
	2.5YR 5/6 red, 6/8 light red					7.5YR 7/4 pink, 8/6 reddish yellow					10YR 5/1 gray, 2.5 YR 2.5/1 black					10 YR 8/4 very pale brown					5 YR 4/3 reddish brown											
	ปาก	คอ	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ปาก	คอ	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ปาก	คอ	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ปาก	คอ	ไหล่	ลำตัว	ก้น	ปาก	คอ	ไหล่	ลำตัว	ก้น							
2 (-160) - (-170) CM.DT.				3	20																						3	20				
3 (-170) - (-180) CM.DT.				2	10																							2	10			
4 (-180) - (-190) CM.DT.	1	40							2	40												1	20					4	100			
6 (-200) - (-210) CM.DT.				8	160				4	100																		12	260			
7 (-210) - (-220) CM.DT.				4	80		5	40																				20	340			
8 (-220) - (-230) CM.DT.	3	80		1	10		1	20				1	10															6	120			
9 (-230) - (-240) CM.DT.	8	120		20	200															16	120				11	60		55	500			
10 (-240) - (-250) CM.DT.	5	40		15	110		2	10						1	10									3	20			26	190			
11 (-250) - (-260) CM.DT.				22	365				7	90				5	30									4	80			38	565			
12 (-260) - (-270) CM.DT.				4	40																			2	10			7	55			
13 (-270) - (-280) CM.DT.				6	80		7	100																		1	5		26	234		
14 (-280) - (-290) CM.DT.				8	200				8	20																		16	220			
16 (-300) - (-310) CM.DT.				1	5																							1	5			
18 (-320) - (-330) CM.DT.	4	100		5	40				3	20														3	20			15	180			
19 (-330) - (-340) CM.DT.	6	50		16	220				16	80				1	40										3	20		6	55	46	465	
20 (-340) - (-350) CM.DT.	1	20		14	140				12	100						2	40							1	10			30	310			
21 (-350) - (-360) CM.DT.				11	135				13	30															1	5		4	10	29	180	
22 (-360) - (-370) CM.DT.	4	30		19	190		2	10																3	40			4	20	39	390	
23 (-370) - (-380) CM.DT.				9	50				15	125				2	80														26	255		
24 (-380) - (-390) CM.DT.	5	45		47	640				19	180				2	5		2	40						2	10		1	10	6	10	84	940
25 (-390) - (-400) CM.DT.	5	80		39	220				29	140														8	20			3	10	84	470	
26 (-400) - (-410) CM.DT.	9	100		29	400		3	40						4	40		4	40						15	120			7	80	94	1,000	
27 (-410) - (-420) CM.DT.	10	180		59	700		17	300	1	40				6	20									24	610			12	120	191	2,630	
28 (-420) - (-430) CM.DT.	17	140		68	580		17	240	2	20				1	10			6	60	2	20			23	180		4	30	22	150	229	1985
29 (-430) - (-440) CM.DT.	13	200		36	500		6	80										1	10					5	30			9	70	92	1110	
30 (-440) - (-450) CM.DT.	3	80		15	150				2	20								1	20					1	5			1	5	23	280	
31 (-450) - (-460) CM.DT.				9	20				5	20														2	10			4	20	20	70	
32 (-460) - (-470) CM.DT.	3	20		9	110				5	20														2	20			1	10	20	180	
33 (-470) - (-480) CM.DT.				10	80																								10	80		
34 (-480) - (-500) CM.DT.	2	60		3	15																								5	75		
รวม	99	1385		492	5470		60	840	3	60				23	240			16	210	2	20			113	1270		6	60	84	605	1255	13219

ตัวเลขแสดง จำนวน (จีน) / น้ำหนัก (กรัม)

ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงปริมาณเศษเครื่องปั้นดินเผาที่พบจากการขุดค้น หลุม S36E44

ระดับที่	เนื้อดินธรรมดา										เนื้อแกร่ง								เครื่องเคลือบเนื้อละเอียด				รวม									
	ปาก	คอ	ไหล่	ก้น	ลำตัว					ปาก	คอ	ไหล่	ก้น	ลำตัว		ปาก	ก้น	ลำตัว														
					เรียบ	ตกแต่งผิว			เรียบ					ตกแต่งผิว	เรียบ			ตกแต่งผิว	เรียบ	ตกแต่งผิว												
						ลายเชือกทาบ	ลายขูดขีด	ลายกดประทับ																								
2 (-160) - (-170) CM.DT.									3	20	1	180			2	10	2	80							2	10	10	300				
3 (-170) - (-180) CM.DT.									2	10															1	5	3	15				
4 (-180) - (-190) CM.DT.	2	60							2	40							1	160							1	20	6	280				
5 (-190) - (-200) CM.DT.																	1	120									1	120				
6 (-200) - (-210) CM.DT.									2	20							1	10	1	10							4	40				
7 (-210) - (-220) CM.DT.	5	40							11	220							3	50			1	5	1	10			25	405				
8 (-220) - (-230) CM.DT.	5	100							10	300							4	100	1	10	1	10			6	40	31	610				
9 (-230) - (-240) CM.DT.	8	120							18	120	11	60			18	200	1	100							1	5	74	1,025				
10 (-240) - (-250) CM.DT.	7	50							10	50	6	30															23	130				
11 (-250) - (-260) CM.DT.									33	550	2	10			7	105	3	40			1	300	17	320	1	140		3	40	67	1,505	
12 (-260) - (-270) CM.DT.									4	40	2	10									1	20	8	500			1	20	16	590		
13 (-270) - (-280) CM.DT.	7	100							4	10	2	10															3	10	55	830		
14 (-280) - (-290) CM.DT.									8	20							1	100	10	300					4	10			31	830		
15 (-260) - (-270) CM.DT.																10	300			1	10	2	300	3	10			16	620			
16 (-300) - (-310) CM.DT.																1	5												4	45		
17 (-310) - (-320) CM.DT.																											1	5	15	335		
18 (-320) - (-330) CM.DT.	4	100							2	40	2	20															1	5	45	820		
19 (-330) - (-340) CM.DT.	9	70							23	180	14	80														3	20	1	10	85	1330	
20 (-340) - (-350) CM.DT.	3	60							26	270	3	10															5	50	1	10	91	1560
21 (-350) - (-360) CM.DT.	2	10							20	170	4	10														3	10	3	30	69	790	
22 (-360) - (-370) CM.DT.	6	60							7	70	13	90															3	20	4	20	75	1,420
23 (-370) - (-380) CM.DT.	2	20							7	40	12	55															1	5	3	10	51	800
24 (-380) - (-390) CM.DT.	8	120							5	100	9	40															2	10			107	1,490
25 (-390) - (-400) CM.DT.	5	80							30	180	29	120																5	20	131	2,255	

124

ตัวเลขแสดง จำนวน (ชิ้น) / น้ำหนัก (กรัม)

ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงปริมาณเศษเครื่องปั้นดินเผาที่พบจากการขุดค้น หลุม S36E44

ระดับที่	เนื้อดินธรรมดา														เนื้อแกร่ง								เครื่องเคลือบเนื้อละเอียด								รวม							
	ปาก	คอ	ไหล่	ก้น	ลำตัว									ปาก	คอ	ไหล่	ก้น	ลำตัว				ปาก	ก้น	ลำตัว														
					เรียบ	ตกแต่งผิว			เรียบ	ตกแต่งผิว	ปาก	ก้น	เรียบ					ตกแต่งผิว	ปาก	ก้น	เรียบ			ตกแต่งผิว														
						ลายเชือกทาบ	ลายขูดขีด	ลายกดประทับ																	ลายเชือกทาบ	ลายขูดขีด	ลายกดประทับ	เรียบ	ตกแต่งผิว	เรียบ			ตกแต่งผิว					
26 (-400) - (-410) CM.DT.	13	180						10	180	22	150			38	620	3	330					1	20	23	1000	5	40	9	20	1	10			7	15	132	2,565	
27 (-410) - (-420) CM.DT.	27	480	1	40			1	140	40	500	44	320	1	5	76	760	7	91						57	1540	8	210	4	15	3	40	6	20	10	20	285	4,181	
28 (-420) - (-430) CM.DT.	45	520	4	40					40	420	57	280	3	25	105	680	10	100					5	110	61	1440	24	810	3	15			4	15			361	4,455
29 (-430) - (-440) CM.DT.	19	320						19	230	19	220			35	380	1	10					5	410	32	860	11	250	1	10			3	20	15	50	160	2,760	
30 (-440) - (-450) CM.DT.	4	100						6	10	10	90	1	10	3	20									17	660	3	40									44	930	
31 (-450) - (-460) CM.DT.								8	40	11	100			1	20	1	20					1	20	7	120	7	100									36	420	
32 (-460) - (-470) CM.DT.								10	120						2	20								2	20												14	160
33 (-470) - (-480) CM.DT.															10	80																					10	80
34 (-480) - (-500) CM.DT.	2	50						1	5	2	10																										5	55
รวม	183	2,640	5	80			1	140	354	3,905	274	1715	6	50	469	4960	47	1191					23	1100	474	13690	95	2906	43	160	11	480	38	195	68	340	2091	33,552

125

ตัวเลขแสดง จำนวน (ชิ้น) / น้ำหนัก (กรัม)

เชิงอรรถท้ายบทที่ 4

-
- ¹ ชาตชาย ร่มสนธิ. ปฐพีวิทยาประยุกต์ทางโบราณคดี. หน้า 46.
 - ² มุลนิธิโลกสีเขียว. ดินและป่าไม้. (กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป) , หน้า 10 - 11.
 - ³ ส.พลายน้อย. เกษตรโบราณคดีประเทศไทย. (กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา , 2539) , หน้า 155.

บทที่ 5 การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

ภายหลังการดำเนินการขุดค้นและขุดแต่งกลุ่มโบราณสถาน ได้พบร่องรอยหลักฐานต่างๆ ที่ถูกขุดดินปิดทับถมอยู่ ตลอดจนโบราณวัตถุประเภทต่างๆ จำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนกลุ่มโบราณสถานหลายครั้งหลายสมัย จนสามารถพิจารณาช่วงระยะเวลาของงานก่อสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างกัน และสามารถทำการศึกษเปรียบเทียบกับกลุ่มโบราณสถานอื่นที่ได้มีการศึกษาไว้ก่อนแล้ว มีรายละเอียดดังนี้

5.1 แผนผังวัด

เนื่องจากการดำเนินงานขุดแต่งและขุดค้นโบราณสถานวัดสามวิหาร ดำเนินการเฉพาะบริเวณพื้นที่รอบเจดีย์ประธาน วิหารพระพุทธไสยาสน์ และเจดีย์รายทรงเครื่องแบบย่อมุมไม้สิบสองเท่านั้น อีกทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่ของวัดในปัจจุบัน ได้ถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลง รวมถึงมีการเพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบว่าพื้นที่บริเวณรอบนอกของวัดในปัจจุบัน มีถนนตัดผ่านโดยรอบ และมีบ้านเรือนของประชาชนตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก การศึกษาลักษณะแผนผังวัด จึงไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มรูปแบบ เนื่องจากมีอุปสรรคในการศึกษาเป็นจำนวนมาก ดังที่กล่าวไว้ในเบื้องต้น

อย่างไรก็ดี ผลจากการขุดแต่งศึกษา ประกอบการศึกษาอาคารบางหลังที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ขุดแต่ง ทำให้สามารถทำการศึกษาลักษณะแผนผังวัดได้ส่วนหนึ่ง จากแผนผังของวัดทั้งหมดเมื่อคราวแรกสร้าง สามารถแบ่งแยกแผนผังของวัดในเบื้องต้นได้สองระยะดังนี้คือ

แผนผังวัดระยะแรก (แผนผังที่ 50)

ประกอบด้วยเจดีย์ทรงระฆังบนฐานปัทม์รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดใหญ่เป็นประธานหรือหลักของวัด ตั้งอยู่บนแนวเส้นแกนหลักทิศตะวันออก – ตะวันตก รอบเจดีย์ประธานมีพื้นที่ปูอิฐโดยรอบ ติดกับฐานเจดีย์ประธานด้านตะวันตก มีฐานปัทม์รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสของสิ่งก่อสร้างบางประเภทตั้งอยู่ ซึ่งไม่สามารถสันนิษฐานหน้าที่การใช้งานในเบื้องต้นได้ ด้านทิศตะวันตกของเจดีย์ประธาน เป็นตำแหน่งของวิหาร สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นประดิษฐานพระพุทธรูปประทับนั่งหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันตก ส่วนทางด้านทิศใต้ของวิหารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประทับนั่งเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถ มีทางเข้าออกอยู่ทางด้านทิศตะวันตก รอบพระอุโบสถประดิษฐานใบเสมา มีรูปแบบ และรายละเอียดคล้ายกับใบเสมาที่ประดิษฐานรายรอบพระอุโบสถวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 ในสมัยอยุธยาตอนกลาง ราวพุทธศตวรรษที่ 21 – 22 ทางด้านเหนือของวิหารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประทับนั่งเป็นที่ตั้งของอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีทางเข้าออกอยู่ทางด้านทิศตะวันตก สันนิษฐานในเบื้องต้น

ว่าน่าจะเคยประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์มาก่อน สำหรับทางด้านตะวันตกของอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีเจดีย์รายแบบย่อมุมไม่มีลิบตั้งอยู่ 1 องค์ ถัดออกจากกลุ่มโบราณสถานที่ยกมาถึงทั้งหมด มีคลองวัดสามวิหารหรือคลองบางขวดไหลผ่านไปออกแม่น้ำลพบุรีหรือคลองเมืองทางด้านใต้

จากลักษณะการวางตัวของโบราณสถานแต่ละหลัง ที่ให้ความสำคัญกับพื้นที่ทางด้านตะวันตกมาก ประกอบกับมีคลองบางขวดไหลผ่าน จึงแสดงให้เห็นว่าด้านหน้าของวัดควรจะอยู่ทางทิศตะวันตก และควรจะมียาวเวลาการก่อสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง ราวพุทธศตวรรษที่ 21 - 22

แผนผังวัดระยะที่สอง (แผนผังที่ 51)

ลักษณะแผนผังของวัดในระยะนี้ พบว่าไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้แตกต่างไปจากงานแผนผังในระยะแรก เพียงแต่ได้มีการถมอัดดินหนาประมาณ 50 เซนติเมตร ปิดทับอาคาร และเจดีย์รายทั้งหมดในงานก่อสร้างระยะแรก โดยเปลี่ยนหน้าที่การใช้งานให้เป็นฐานจาก สำหรับรองรับน้ำหนัก รวมถึงได้เปิดฐานเชิงชั้นแรกของเจดีย์ประธาน แนวอิฐรูปพื้น และฐานปัทมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หลังจากนั้นจึงเริ่มทำการก่อสร้างวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ บนตำแหน่งของอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เจดีย์รายทรงเครื่องแบบย่อมุมไม่มีลิบสอง บนตำแหน่งเจดีย์รายแบบย่อมุมไม่มีลิบ ปรับปรุงเจดีย์ประธานให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และน่าจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพระอุโบสถ รวมถึงวิหารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปพระทับนั่งในงานระยะนี้ด้วย

จากการศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรม และโบราณวัตถุที่ได้จากการขุดค้นขุดแต่ง จึงอาจจะสันนิษฐานได้ว่า งานแผนผังในระยะนี้ ได้รับการปรับปรุงในสมัยอยุธยาตอนปลาย ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ราวพุทธศตวรรษที่ 23 - 24

5.2 เจดีย์ประธาน (ภาพที่ 13-18)

จากการศึกษาศาสนสถานที่มีเจดีย์ทรงระฆังกลมเป็นประธาน ที่มีหลักฐานการสร้างค่อนข้างชัดเจน ได้แก่ วัดมเหยงคณ์ (แผนผังที่ 21) ซึ่งสร้างในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)² การสร้างวัดมเหยงคณ์ ถือได้ว่าเป็นความสำคัญต่อการประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ พระราชพงศาวดารกล่าวไว้สำหรับพระสงฆ์ฝ่ายอริยวาสี

อย่างไรก็ดี นักวิชาการบางท่าน สันนิษฐานว่าเจดีย์ประธานของวัดแห่งนี้ น่าจะมีการก่อสร้างขึ้นในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ³ เนื่องจากมีรูปแบบที่แสดงถึงอิทธิพลของเจดีย์ทรงระฆังกลม จากวัดช้างล้อม จังหวัดสุโขทัย⁴ เมื่อเปรียบเทียบลักษณะทางด้านแผนผัง ระหว่างวัดมเหยงคณ์ และวัดที่ก่อสร้างขึ้นในช่วงระยะเวลาเดียวกัน พบว่าวัดมเหยงคณ์ มีแผนผังคล้ายกับวัดในสมัยสุโขทัย และล้านนา กล่าวคือแผนผังของวัดมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทอดตัวยาวตามแนวแกนทิศตะวันออก-ตะวันตก มีกำแพงก่อล้อมทั้งสี่ด้าน ล้อมรอบด้วยคูน้ำทางด้าน

นอก พื้นที่ภายในของวัดมีเจดีย์เป็นหลักหรือประธานของวัด และวิหารอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของเจดีย์ประธาน⁵

พระอารามที่มีเจดีย์เป็นประธานของวัดทั้งหมด จะมีเจดีย์ประธาน 1 องค์ พระวิหารใหญ่ ซึ่งสัมพันธ์กับเจดีย์ประธาน ส่วนองค์ประกอบอื่นๆจะสร้างในแนวแกนรอง หรือรายรอบอาณาบริเวณ อย่างไรก็ดี รูปแบบแผนผังได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการสถาปนาวัดพระศรีสรรเพชญ์ (แผนผังที่ 22) และสร้างเจดีย์สามองค์ ที่มีความสำคัญในตำแหน่งเทียบกันเป็นประธานของวัด ตัวอย่างเช่น วัดวรเชษฐาราม เป็นต้น

วัดวรเชษฐารามมีหลักฐานในพระราชพงศาวดารกล่าวไว้หลายฉบับว่า สร้างเมื่อต้นแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ⁷ ทรงอุทิศถวายเป็นพระราชกุศลในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเชษฐาธิราช ในพระราชพงศาวดารยังระบุด้วยว่าเป็นวัดของพระสงฆ์ฝ่ายอรัญวาสี⁸ ซึ่งก็สอดคล้องกับคติการสร้างเจดีย์ทรงระฆังกลมเป็นหลักของวัด

แผนผังของวัดวรเชษฐาราม (ภาพที่ 242-243, แผนผังที่ 23) แสดงความสำคัญขององค์ประกอบหลัก คือ เจดีย์ทรงระฆังใหญ่ มีวิหารอยู่ด้านหน้า หันออกสู่ทิศตะวันออก 1 หลัง วิหารสองหลัง และเจดีย์รายอีก สามองค์ โบราณสถานในแกนรองสร้างกระจายอย่างไม่เป็นระเบียบนัก อาจเนื่องมาจากการสร้างเพิ่มเติมในสมัยต่อมา เจดีย์ประธานวัดวรเชษฐารามไม่ได้สร้างบนฐานแปดเหลี่ยม แต่สร้างเป็นเจดีย์ทรงระฆัง อย่างวัดพระศรีสรรเพชญ์ เพียงแต่ไม่มีซุ้มทิศ และมีองค์ประกอบหลายส่วนที่แสดงถึงพัฒนาการไปจากเจดีย์ประธานสามองค์แบบวัดพระศรีสรรเพชญ์ และอาจให้อิทธิพลต่อเจดีย์ประธานทรงระฆังวัดสามวิหารด้วยก็เป็นได้

รูปแบบของศาสนสถานได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาจเป็นผลเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง หลังจากราชวงศ์ฝ่ายเหนือ เข้ามามีอิทธิพลแทนที่ราชสำนักอยุธยาเดิม ซึ่งถูกกวาดต้อนไปยังหงสาวดีในคราวเสียกรุงครั้งแรก อิทธิพลเขมรซึ่งแสดงออกที่สถาปัตยกรรมแบบพุทธปราสาท และระเบียบแบบแผนที่เคร่งครัดได้ลดบทบาทลง ขณะที่ศิลปสถาปัตยกรรมแบบสุโขทัย ซึ่งอาจเข้ามายังกรุงศรีอยุธยา ตามกระแสนิยมของพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ พร้อมกับความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ของราชวงศ์อยุธยา กับราชวงศ์สุโขทัยเข้ามาแทนที่ สอดคล้องกับความนิยมในการสร้างเจดีย์ทรงระฆังกลม เป็นประธานของวัด

วัดสามวิหาร เดิมชื่อวัดสามพิหาร ปรากฏชื่อครั้งแรกในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ว่า สมเด็จพระเจ้าหงสาวดี (บุเรงนอง) ได้ยกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาโดยผ่านมาทางโพธิ์สามต้น ท่งเพนียด แล้วเสด็จมายืนช้าง ณ วัดสามพิหารแห่งนี้ 9

พ.ศ. 2100 พระยาละแวกยกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา ให้ตั้งทัพอยู่ตำบลบ้านทุ่ม แล้วยกพลเข้ามายืนช้างในวัดสามพิหาร และพลซำคี่รายกันเข้ามาถึงวัดโรงฆ้อง และวัดกุฎีทอง¹⁰ แสดง

ให้เห็นว่าวัดสามพิหารแห่งนี้ น่าจะเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญจุดหนึ่งในการลอบสังเกตการณ์ เข้าไปภายในพระนครศรีอยุธยา

นอกจากนั้นลักษณะของเจดีย์ประธานทั้งของวัดสามวิหาร และวัดวรเชษฐาราม ยังเป็นเจดีย์ทรงระฆังกลมขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนฐานบัวในผังสี่เหลี่ยม และมีลักษณะของบัลลังก์สี่เหลี่ยมเหมือนกัน ในขณะที่ฐานบัวรองรับองค์เจดีย์ของวัดวรเชษฐาราม (ภาพที่ 242-243) ทำเป็นลานประทักษิณ มีบันไดทางขึ้นอยู่ทางด้านใต้ขององค์เจดีย์ ฐานบัวที่อยู่ในตำแหน่งเดียวกันของวัดสามวิหารกลับทำเป็นชั้นประดับสิงห์ ซึ่งเหลืออยู่เฉพาะส่วนขาสิงห์ โกลั่มุมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ประธานเท่านั้น ส่วนด้านอื่นได้ถูกทำลายลงเหลืออยู่เฉพาะส่วนฐาน ด้านเหนือของเจดีย์เป็นด้านที่เหลือหลักฐานอยู่มากที่สุด ทำให้สันนิษฐานระยะห่างระหว่างแท่นที่เหลืออยู่ได้ว่า น่าจะมีสิงห์อยู่อย่างน้อยด้านละ 9 ตัว ในระยะห่างระหว่างฐานละ 140 เซนติเมตร ในขณะที่ไม่อาจทราบได้ว่า ตรงมุมของเจดีย์ทุกมุมในชั้นนี้จะมีการประดับสิงห์ไว้เหมือนที่วัดแม่นางปลื้มหรือไม่ แต่อย่างน้อยที่สุด สิงห์ที่วัดสามวิหารแห่งนี้ น่าจะมีไม่ต่ำกว่า 36 ตัว และมีขนาดเล็กกว่าสิงห์ที่วัดแม่นางปลื้ม เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของขาสิงห์ที่พบจากการขุดแต่ง (ภาพที่ 19-23 และ 244)

ลักษณะของเจดีย์ประธานทรงระฆังกลมที่มีสิงห์ล้อมนอกจากวัดสามวิหารแห่งนี้แล้ว ก่อนหน้านี้ยังพบที่วัดธรรมิกราช ต.ท่าวาสุกรี อยู่ใกล้กับวังหลวง ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ด้านตะวันตกของวัดนี้มีถนนหน้าวังตราตัดผ่าน ซึ่งถนนสายนี้เป็นถนนที่จัดเป็นย่านสำคัญทางเศรษฐกิจในสมัยนั้น นอกจากนั้นยังพบว่าที่วัดแม่นางปลื้ม ต.หัวรอ อยู่นอกเกาะเมือง ใกล้กับวัดสามวิหาร ทั้งสามวัด ที่มีสิงห์ล้อมนี้ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างที่ชัดเจนว่าสร้างขึ้นเมื่อใด จะมีการบันทึกในพระราชพงศาวดารไว้บ้าง ก็เฉพาะช่วงที่มีการศึกสงครามเป็นสำคัญ โดยเฉพาะวัดสามวิหารและวัดแม่นางปลื้ม คงเป็นจุดยุทธศาสตร์หนึ่งที่มีความสำคัญ ในยามศึกสงคราม อย่างน้อยก็เป็นทางผ่านในการเดินทางหนึ่งของพม่าก่อนที่จะเข้ามาประชิดติดพระนคร

เนื่องจากวัดที่มีสิงห์ล้อม ในขณะนี้พบเพียงสามวัด และแต่ละวัดก็ยังไม่ใกล้กันนัก อาจจะมี ความเกี่ยวเนื่องกันทางด้านรูปแบบศิลปะและอายุสมัยไม่มากนักในที่นี้จะขอกล่าวถึง เจดีย์ประธานของวัดแต่ละวัดและนำมาเปรียบเทียบกันเพื่อที่จะได้นำมาเป็นหลักในการกำหนดอายุสมัยต่อไป

วัดธรรมิกราช เป็นพระอารามหลวงใกล้กับพระบรมมหาราชวัง เดิมชื่อวัดมุขราช ในพงศาวดารเหนือกล่าวว่า สร้างโดยพระยาธรรมิกราช ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา¹² และจากการที่ได้พบเศียรพระพุทธรูปสำริดขนาดใหญ่ ศิลปะอุททอง รุ่นที่สอง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 19 คล้ายกับพระพุทธรูปไตรรัตน์นายก วัดพนัญเชิง¹³ ที่กล่าวว่าสร้างขึ้นมาก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา 26 ปี¹⁴

วัดแห่งนี้มีเจดีย์ประธาน (ภาพที่ 245) สร้างอยู่ด้านหน้าวิหารทรงธรรม เป็นเจดีย์ทรงระฆังกลม รองรับด้วยฐานบัวในผังแปดเหลี่ยม คาดด้วยลูกฟักสองเส้น สามชั้น และรองรับด้วยฐานเขียงในผังแปดเหลี่ยมอีกหนึ่งชั้น ตั้งอยู่บนลานประทักษิณ และบัลลังก์ก็ทำเป็นบัลลังก์แปดเหลี่ยมเช่นกัน จากการขุดแต่งพบว่าเจดีย์ด้านนอกได้สร้างครอบเจดีย์ด้านในไว้อีกองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นเจดีย์ทรงระฆังกลม ฐานเตี้ยไม่มีเสาด้าน อาจเป็นเจดีย์ที่สร้างขึ้นสมัยอยุธยาตอนต้น¹⁵

รอบฐานของลานประทักษิณ ประดับด้วยชั้นสิงห์โดยรอบ (ภาพที่ 246-247) ตัวสิงห์แกนในเป็นอิฐ นั่งยองๆอยู่บนฐานเตี้ยและรองรับด้วยฐานเขียงลดชั้น 1 ชั้นอีกทีหนึ่ง ซึ่งก็เป็นฐานที่ไม่สูงนัก มีบันไดทางขึ้นอยู่ทั้งสี่ด้าน ของลานประทักษิณ ราวบันไดทำเป็นบันไดนาครรองรับด้วยอุสรแบกที่หัวบันได สันนิษฐานว่าสร้างเสริมขึ้นมาในสมัยพระเจ้าปราสาททอง¹⁶ ด้วยมีลักษณะคล้ายกับศิลปะเขมร แบบพระราชานิยมในรัชกาลนี้ นอกจากนั้นยังมีร่องรอยการพอกทับสิงห์หลายตัว รวมทั้งภาพถ่ายเก่าแสดงส่วนยอดของเจดีย์ มีร่องรอยการฉาบทับ อาจเป็นไปได้ว่า เจดีย์องค์นี้ อาจได้รับการบูรณะอีกครั้งในสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ¹⁷

วัดแม่นางปลื้ม ในพระราชพงศาวดาร ไม่ปรากฏประวัติในการสร้าง มีเจดีย์ทรงระฆังกลม เป็นประธานของวัด เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่เช่นเดียวกับเจดีย์ประธานวัดมเหยงคณ์ เจดีย์ประธานสามองค์วัดพระศรีสรรเพชญ์ มีลักษณะองค์ประกอบโดยรวมคล้ายกัน คือ ทำเป็นฐานบัวหรือฐานปัทมรองรับองค์ระฆังกลม เหนือฐานปัทมเป็นบัวถลา รับมาลัยเถาสามชั้น มาลัยเถาใหญ่ เจดีย์บางองค์มีบัวปากระฆัง บางองค์ทำเพียงลวดบัววัดที่ปากระฆัง องค์ระฆังใหญ่ มีบัลลังก์สี่เหลี่ยมเตี้ยรองรับก้านฉัตร ปล้องไฉน ปลียอด และหยาดน้ำค้าง โดยลำดับ

เจดีย์ที่มีลักษณะองค์ประกอบหลัก ดังที่กล่าวมานี้มีเป็นจำนวนมาก และสร้างกระจายอยู่โดยทั่วไป แต่อาจจะแตกต่างกันบ้างในเรื่องของรายละเอียดบางประการ อาทิเช่น เจดีย์ประธานวัดแม่นางปลื้ม เจดีย์ประธานวัดข้าง เจดีย์รายวัดใหญ่ชัยมงคล (ภาพที่ 248-249) เจดีย์รายประจำทิศวัดมหาธาตุ เจดีย์ประธานวัดสุวรรณาวาส เจดีย์ประธานวัดสุวรรณเจดีย์ เจดีย์ประธานวัดขุนแสน และเจดีย์รายด้านเหนือวัดพุทไธสวรรค์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีเจดีย์ที่อาจได้รับการบูรณะในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พอกทับของเดิมได้แก่ เจดีย์ประธานวัดเสนาสนาราม เจดีย์ประธานวัดสุวรรณดาราราม (ภาพที่ 250) เจดีย์ประธานวัดศาลาปูน (ภาพที่ 251) และเจดีย์ประธานวัดธรรมาราม ซึ่งจำเป็นที่จะต้องพิจารณารูปทรงอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง¹⁸

เจดีย์ประธานวัดแม่นางปลื้ม น่าจะมีวิวัฒนาการสืบทอดมาจากเจดีย์แบบระฆังกลมบนชั้นมาลัยเถาฐานเตี้ย เพราะสัดส่วนขององค์ระฆัง และชุดมาลัยเถาใหญ่ เมื่อเทียบกับองค์ประกอบอื่นเจดีย์รองรับด้วยฐานบัวยกสูงสองชั้น รอบฐานบัวหงายชั้นที่สี่ของทำสิงห์ก่ออิฐปูนปั้นแบบศิลปะเขมร ตัวสิงห์ทรงเครื่องคล้ายกับสิงห์ที่วัดธรรมิกราช (ภาพที่ 246-247) ในเกาะเมือง

สิ่งเหล่านี้ น่าจะสร้างขึ้นในสมัยต่อมา จากโครงสร้างของแกนไม้ที่ยึดตัวสิงห์กับฐานไว้โดยทำเป็นช่องเสียบ

รูปแบบทางศิลปกรรมของสิงห์ที่คล้ายกับสิงห์ที่รอบฐานประทักษิณ เจดีย์ประธานวัดธรรมิกราช อาจสันนิษฐานได้ว่า ได้รับการสร้างเสริมในช่วงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เลียนแบบที่นิยมทำกันมากในศิลปะเขมร¹⁹

นอกจากการทำสิงห์ล้อมเจดีย์ประธานที่อยู่ธยาแล้ว ยังพบการทำสิงห์ล้อมรอบเจดีย์ที่ของผนังฐานชั้นล่างเจดีย์รายภายในวัดมหาธาตุ สุโขทัย และเจดีย์ประธานวัดพระแก้ว กำแพงเพชร เป็นต้น

สิงห์เป็นสัญลักษณ์แสดงอำนาจอันยิ่งใหญ่ของพระราชา²⁰ และเป็นสัตว์มงคลประจำทิศทั้งสี่²¹ การทำสิงห์ล้อมรอบศาสนสถานอาจเพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ในพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ที่ทรงต้องการสำแดงพระราชอำนาจที่ทรงทำนุบำรุงศาสนสถานแห่งนั้นในรัชกาลของพระองค์²²

สิงห์นอกจากทำออกมาในรูปประติมากรรมแล้ว ยังมีการทำภาพจิตรกรรมด้วย ดังปรากฏที่ฝาผนังในเจดีย์ทางทิศใต้ของฐานพระปรางค์วัดมหาธาตุ อยุธยา²³ ลักษณะของสิงห์บนจิตรกรรม และสิงห์ที่วัดธรรมิกราช มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะทำนั่งยองๆ ด้วยสองขาหลัง โดยทิ้งน้ำหนักตัวไปที่สองขาหน้า

5.2.1 การศึกษาองค์ประกอบของเจดีย์ตามสภาพของหลักฐาน

เจดีย์ประธานวัดสามวิหารแห่งนี้ อยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมมาก องค์ระฆังด้านใต้ที่ก่อพอก เข้าไปที่พังออกมาทั้งแถบ เผยให้เห็นช่องที่สกัดอิฐออก เพื่อเสียบอิฐใหม่เข้าไปรับน้ำหนักขององค์ระฆังที่ก่อพอก บริเวณใกล้ปากระฆังเดิม องค์ระฆังถูกเจาะทำลายเป็นโพรงสามด้านยกเว้นด้านใต้ โพรงด้านตะวันออกถูกเจาะทะลุด้านทิศตะวันตก ในตำแหน่งเดียวกัน ชูคบัวปากระฆังเหลืออยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ นอกนั้นพังทะลายและขาดหายไปเป็นช่วงๆ ลักษณะเดียวกับชั้นมาลัยเถา ที่เหลือสภาพค่อนข้างชัดเจน ว่าเป็นมาลัยเถาสามชั้น เจาะด้านตะวันตกเฉียงใต้ นอกนั้นได้พังทะลายลงหมดแล้ว ส่วนชั้นบัวคว่ำหรือบัวถลา ที่รองรับชั้นมาลัยเถา เหลือสภาพที่พอจะชัดเจนเฉพาะด้านตะวันตกเฉียงใต้ ส่วนฐานบัวที่รองรับบัวถลา อีกชั้นหนึ่งอยู่ในสภาพที่ชำรุดมาก โดยเหลือแค่ฐานบัวคว่ำในชุดของฐานบัวเท่านั้นที่ด้านใต้ และบางส่วนที่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ฐานเขียงในผังกลมสองชั้น เหลืออยู่ในสภาพที่พอจะเห็นชัดเจน ด้านตะวันออกเฉียงใต้และด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ฐานเขียงในผังสี่เหลี่ยมของชั้นสิงห์และสิงห์ สิงห์เหลือเพียงขาสิงห์ ตั้งอยู่บนแท่นสี่เหลี่ยมจัตุรัสลดชั้น ใกล้มุมตะวันตกเฉียงใต้ ส่วนที่เหลือเฉพาะฐานของสิงห์มี จำนวนมากที่สุดห้าฐาน อยู่ด้านเหนือ จากฐานของสิงห์ที่ชำรุดทำให้พบว่า มีการเจาะเป็นช่องวงรีตั้งลงในฐานสองช่อง คล้ายกับเป็นช่องที่เสียบเดือยบางอย่างลงไป

(ภาพที่ 28)ฐานบัวรองรับกับชั้นสิงห์ ที่เหลือสภาพสมบูรณ์ที่สุด กว่าทุกด้านอยู่ที่ด้านเหนือ จาก การหลุดร่วงของบัวลูกแก้วอกไก่ก่อนที่จะฉาบปูนทับทำเป็นเส้นบัวลูกแก้วอกไก่ และมีการฉาบ ปูนเรียบก่อนที่จะประกบเข้าไป แสดงให้เห็นว่าฐานบัวกับลูกแก้วอกไคน่าจะทำขึ้นต่างระยะเวลา กัน

เจดีย์ประธานวัดสามวิหาร ประกอบด้วยชั้นฐาน เรียงตามลำดับดังนี้

ฐานเขียงสองชั้นรองรับฐานบัว

ฐานบัวหรือฐานปัทม์ คาดด้วยลูกแก้วอกไก่สองเส้น รองรับชั้นสิงห์

ชั้นสิงห์ เหลืออยู่เฉพาะขาสิงห์ ไกล้มุมตะวันตกเฉียงใต้ ส่วนด้านอื่นเหลืออยู่เฉพาะฐานที่ รองรับตัวสิงห์ (ฐานสิงห์) โดยเฉพาะด้านเหนือเหลือฐานอยู่มากที่สุด

ฐานเขียงในผังกลมสองชั้น

ฐานบัวหรือฐานปัทม์ในผังกลมหนึ่งชั้น

บัวคว่ำหรือบัวถลา หนึ่งชั้น

มาลัยเถาสวมชั้น

ชุดบัวปากกระชัง ทำเป็นกลีบบัวคว่ำและบัวหงาย มีกลีบบัวแทรก โดยกลีบบัวคว่ำยาวกว่า กลีบบัวหงาย

องค์ระฆังกลมอวบอ้วน ผายเล็กน้อย และมีการประดับเครื่องถ้วยเงินที่องค์ระฆัง

บัลลังก์สี่เหลี่ยม ประดับเครื่องถ้วยเงินตามขอบของบัลลังก์

ชุดฐานบัวในผังกลม ก่อเสริมเข้าไปตรงตำแหน่งของก้านฉัตรเดิม

บัวคว่ำหรือบัวฝาดะมีหนึ่งชั้น

ปล้องโชนซ้อนกันขึ้นไปสี่สิบสองชั้น ส่วนที่อยู่เหนือขึ้นไปได้หักหายไปแล้ว มีการฉาบปูน ไว้บางๆ ประมาณชั้นหรือสองชั้น

5.2.2 การศึกษาทางด้านรูปแบบและรูปทรงของเจดีย์

พัฒนาการทางด้านรูปแบบของเจดีย์ประธาน แบ่งออกเป็นสี่ระยะ จากร่องรอยหลักฐาน ทางสถาปัตยกรรมที่เหลืออยู่ประกอบกับรูปแบบจากการสันนิษฐานในส่วนที่ถูกปิดทับ

ระยะที่ 1 เจดีย์ทรงระฆังกลม (แผนผังที่ 52-53) ปากกระชังเรียวเนื่องจากการถากอิฐเป็น รูปวงโค้ง ไม่สามารถกล่าวถึงชุดฐานต่างๆที่อยู่ใต้องค์ระฆังลงไปได้เนื่องจากได้ถูกก่อบปิดทับใน คราวที่ก่อเสริมขนาดขององค์ระฆัง บางช่วงส่วนที่พอกทับได้พังทะลายลงมา ทำให้ส่วนที่ถูกปิด ทับหลุดร่วงลงมาด้วย ทำให้การสันนิษฐานไม่ชัดเจนเท่าที่ควร แต่จากร่องรอยที่เหลืออยู่ ใต้ปาก ระฆังลงมาน่าจะรองรับด้วยฐานบัวในผังกลมอย่างน้อยสองชั้น ก่อนที่จะถูกพอกทับในระยะที่สอง

ระยะที่ 2 (แผนผังที่ 54-54) เพิ่มขนาดขององค์ระฆังกลม โดยการสกัดอิฐบริเวณใกล้ปากระฆังออกบางส่วน เป็นช่วงๆ เพื่อใช้เป็นช่องเสียบอิฐรับน้ำหนัก ในการก่อพอก ความหนาประมาณ 40 เซนติเมตร ขนาดของเจดีย์จึงใหญ่กว่าในระยะแรก และคาดว่าน่าจะเพิ่มขนาดของชุดฐานต่างๆที่อยู่ใต้องค์ระฆัง ลงมาด้วย เพื่อความสมดุลในการรับน้ำหนัก และความสมส่วนขององค์เจดีย์ มีการก่อพอกชุดฐานบัวในผังกลมสองชั้น ของระยะที่ 1 ด้วยฐานบัวในผังกลมเช่นเดียวกัน แต่ยืดขนาดให้สูงขึ้น มีการขยายขนาดของบัลลังก์ให้ใหญ่ขึ้นจากเดิม ด้วยขนาดความหนาหน้ากว้าง 1 ก้อนอิฐ หรือประมาณ 15 เซนติเมตร อาจะยังไม่มีการก่อเสริมฐานบัวในผังกลมเข้าไปตรงตำแหน่งของก้านฉัตรเดิม อาจเป็นเพียงแค่ฉาบปูน ไว้บางๆ ไปตามปล้องโถง เรื่อยขึ้นไปถึงยอดเท่านั้น การเสริมอิฐเข้าไปตรงก้านฉัตรเป็นฐานบัวนั้น ทำให้ขนาดของมาลัยเถาใหญ่ขึ้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องก่อพอกชั้นต่างๆ ให้กลมกลืนกันไปด้วย ดังปรากฏว่ามีการฉาบปูนพอกองค์ระฆัง อีกอย่างน้อย สองครั้ง หลังจากที่ได้เพิ่มขนาดขององค์ระฆังโดยการเสริมขนาดด้วยอิฐในระยะนี้ไปแล้ว นอกจากนั้นยังมีการฉาบชั้นบัวลูกแก้วอกไก่บางๆ อีกอย่างน้อย 1 ครั้ง ฐานบัวนี้ไม่น่าจะก่อเสริมขนาดให้ใหญ่ขึ้น อาจเป็นเพียงการก่อเสริมขนาดของชั้นประทักษิณ ให้ใหญ่ขึ้นเท่านั้น (ภาพที่ 26) และจากการพังทลายของขอบฐานบัวด้านตะวันตก และด้านใต้ บางส่วน (ภาพที่ 24 และ 104) ก็ไม่ปรากฏร่องรอยของการก่อเสริม ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ฐานบัวนี้น่าจะใช้ร่วมกันทั้งสี่ระยะ ของเจดีย์ประธาน

ระยะที่ 3 (แผนผังที่ 56-57) เป็นระยะที่มีการทำมาลัยเถา สามชั้น เสริมเข้าไปตรงตำแหน่งของฐานบัวหรือฐานปัทม์ ในผังกลมเดิม เนื่องจากเกิดการหลุดตัวและพังทลายของชั้นมาลัยเถาเป็นช่วงๆ การเรียงอิฐของชั้นไม่แนบสนิทกันนัก คล้ายกับเป็นส่วนที่ก่อเสริมเข้าไปโดยใช้เทคนิคการสกัดอิฐบางส่วนเพื่อเสียบอิฐเป็นแกนในการรับน้ำหนักเข้าไปใหม่ (ภาพที่ 30-32) เหมือนกับเทคนิคในการก่อเสริมองค์ระฆังให้ใหญ่ขึ้นเมื่อทำชุดมาลัยเถา และน่าที่จะทำกลีบบัวปากระฆังด้วย โดยแบ่งเป็นกลีบบัวคว่ำและกลีบบัวหงายด้วยเส้นลวดคั่นกลาง ในระหว่างกลีบบัวทั้งสองทำเป็นกลีบบัวแทรกด้วยเพื่อความต่อเนื่องของตัวลาย การทำกลีบบัวปากระฆังนี้จากหลักฐานที่เหลืออยู่ ไม่สามารถบอกได้ว่า ทำขึ้นมาในระยะใด ระหว่างระยะที่ 1 และระยะที่ 2 หรือทำเพียงชุดฐานบัวในระยะที่ 1 แล้วมาทำกลีบบัวในระยะที่ 2 เพราะในระยะที่ 2 นี้เป็นระยะของการก่อเสริม ขนาดขององค์ระฆัง ให้ใหญ่ขึ้น อาจจะต้องทอนหรือเพิ่มเติมรายละเอียดบางประการเข้าไปแทนที่ของเดิม เพื่อความเหมาะสมและกลมกลืนของชุดฐานต่างๆโดยตั้งอยู่บนฐานปัทม์เดิม

ระยะที่ 4 (แผนผังที่ 58-59) เป็นระยะที่มีการพอกทับชั้นมาลัยเถาอีกชั้นหนึ่งอย่างเห็นได้ชัด (ภาพที่ 30) นอกจากนั้นยังมีการพอกทับที่องค์ระฆัง บัวปากระฆัง และบัลลังก์ เป็นต้น การพอกทับในครั้งนี้ น่าจะประดับเครื่องถ้วยเงิน ที่องค์ระฆัง และบัลลังก์ด้วย ถ้าจะมีการประดับก่อนหน้านี้น่าจะไม่ก่อนระยะที่ 3 เพราะจากร่องรอยตรงตำแหน่งที่เคยประดับเครื่องถ้วยไม่ปรากฏ

กฎว่ามีการฉาบปูนใต้หรือพอกทับอีก (ภาพที่ 35) ส่วนที่ชั้นหน้ากระดานใต้ชุดบัวปากกระซัง (ก่อนถึงชั้นมาลัยเถา) มีร่องรอยของช่องสี่เหลี่ยมจัตุรัสต่างๆเป็นระยะๆในระดับเดียวกัน เรียงตลอดชั้น คล้ายกับเป็นตำแหน่งที่เคยประดับอะไรบางอย่าง ที่เป็นแผ่นสี่เหลี่ยมจัตุรัส และน่าจะมีสัญลักษณ์แบบ(อาจเป็นแผ่นกระเบื้องเคลือบ) และชั้นประดับสิงห์ที่จะทำขึ้นในสมัยนี้ด้วย หรือก่อนระยะที่ 3 เพราะในระยะที่ 3 นี้ มีการทำชั้นของมาลัยเถาเสริมเข้าไปแทนที่ฐานบัวในผังกลม ซึ่งการที่เจดีย์ประธานทรงระฆังกลม รองรับด้วยมาลัยเถาสามชั้น และมีชั้นสิงห์ประดับ ลักษณะของรูปแบบศิลปกรรมคล้ายกับเจดีย์ประธานวัดแมนางปลื้ม การที่เจดีย์ประธานวัดสามวิหาร ก่อเสริมชั้นมาลัยเถาเข้าไป แทนที่ฐานบัวเดิมเพื่อที่จะทำชั้นสิงห์ หรือก่อก่อเสริมชั้นมาลัยเถาเข้าไปก่อน แล้วถึงจะทำชั้นสิงห์ประดับขึ้นมาในสมัยหลัง หรือว่าจะทำชั้นสิงห์ขึ้นมาในคราวที่ก่อก่อชั้นมาลัยเถาครั้งที่ 2 ที่เป็นผลทำให้มาลัยเถาใหญ่ขึ้น ก็คือในระยะที่ 4 ซึ่งแต่ละสมมติฐานสามารถเป็นไปได้ทั้งสิ้น แต่ขาดเอกสารอ้างอิงในเรื่องประวัติการก่อสร้าง และในระยะนี้อาจมีการทำพื้นของชั้นสิงห์ ด้วยปูนขาวผสมกรวดแม่น้ำมีขนาดของก้อนใหญ่สุดไม่น่าจะเกิน 3 เซนติเมตร

5.2.3 การศึกษาลวดลายประดับปูนปั้น

ปูนปั้นประดับองค์เจดีย์ประธาน เหลืออยู่เฉพาะขาสิงห์ที่ติดแทนใกล้มุมตะวันตกเฉียงใต้เท่านั้น นอกจากนั้นก็ไม่มีพบปูนปั้นใดๆในชั้นประดับของเจดีย์ นอกจากตกหล่นกระจัดกระจายอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน ปูนปั้นที่พบเหล่านี้ ไม่อาจจะทราบได้ว่าเป็นปูนปั้นประดับเจดีย์ประธานหรือไม่ หรือจะมีบางส่วนที่เป็นปูนปั้นประดับวิหารพระนั่งที่อยู่ติดกัน ซึ่งฐานชุกชีของพระพุทธรูปในวิหารนั้นเป็นปูนปั้นเช่นกัน (ภาพที่ 236) ซึ่งวัดได้บูรณะเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2514

ส่วนตัววิหารได้รับการบูรณะเมื่อ พ.ศ. 2497 ดังมีจารึกที่ด้านหน้าฐานชุกชีของพระประธานในวิหารพระนั่ง ซึ่งพังทะลายลงมาและได้รับการบูรณะโดยการต่อพระเศียรใหม่ และทำขมวดพระเกศาด้วยปูนซีเมนต์อัดพิมพ์ ดังที่ได้พบอยู่หลายชิ้น จากการขุดแต่งระหว่างด้านหลังวิหารพระนั่ง กับด้านทิศตะวันตกของเจดีย์ประธาน หรือจะเป็นลวดลายปูนปั้นที่เคยประดับสิงห์ก่อสร้างที่อยู่เหนือแท่นฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส ที่พบโกศบรรจุกระดูกทำด้วยสำริด มีฝาปิดเป็นลายกลีบบัวสามเหลี่ยมเรียงซ้อนกันขึ้นไปสองชั้น และมีกลีบซ้อนและกลีบแทรกอยู่ระหว่างกลีบหลักที่ลำตัวของโกศ ส่วนฐานสูง ส่วนฝามีลักษณะคล้ายเจดีย์จำลอง (ภาพที่ 241) ที่พบจากแท่นฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัสนี้ และเก็บรักษาโดยทางวัด

ลวดลายของปูนปั้นต่างๆ ที่พบบริเวณนี้จะขอกกล่าวถึงเฉพาะในบทของโบราณวัตถุที่พบจากการขุดแต่ง

5.3 เจดีย์รายย่อมุมไม้สิบสองแบบทรงเครื่อง (ภาพที่ 69 , แผนผังที่ 60)

ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ทางด้านตะวันตกของวิหารพระพุทธไสยาสน์ (โบราณสถานหมายเลข 3) เป็นเจดีย์รายย่อมุมแบบทรงเครื่อง ขนาดประมาณ 9.24 x 9.24 เมตร มีลวดลายปูนปั้นประดับอยู่ตามองค์ประกอบต่างๆของเจดีย์ สภาพของเจดีย์ในปัจจุบันค่อนข้างสมบูรณ์มาก แตกชำรุดเฉพาะส่วนยอดของเจดีย์ เหนือบัวกลุ่มเถา และในส่วนรายละเอียด ของลวดลายปูนปั้น ที่ได้หลุดร่วงออกมาบ้าง จากตำแหน่งเดิมที่เคยติด ทำให้สามารถพิจารณาองค์ประกอบในส่วนต่างๆ ของเจดีย์รายได้อย่างค่อนข้างชัดเจน

นอกจากสภาพขององค์เจดีย์ในปัจจุบันตามที่กล่าวมาแล้ว ผลจากการดำเนินงานขุดแต่งศึกษา ยังพบร่องรอยการก่อสร้างซ้อนทับของเจดีย์องค์ปัจจุบัน ลงบนฐานของสิ่งก่อสร้างบางประเภท สันนิษฐานในเบื้องต้นว่าน่าจะเป็นฐานของสิ่งก่อสร้างประเภทเจดีย์ ที่ได้ก่อสร้างขึ้นในงานระยะแรก เพียงแต่ได้ถูกปรับเปลี่ยนหน้าที่การใช้งานเป็นฐานรากรองรับน้ำหนัก สำหรับเจดีย์องค์ปัจจุบันในงานระยะหลัง

หลักฐานร่องรอยทั้งหมดที่พบ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของงานก่อสร้าง ณ ตำแหน่งเดียวกันกับเจดีย์องค์ปัจจุบัน จากงานก่อสร้างในระยะแรก จนถึงงานก่อสร้างในระยะหลัง สามารถแบ่งระยะของงานก่อสร้างได้ สามระยะด้วยกัน คือ

งานก่อสร้างระยะแรก (ภาพที่ 97 , แผนผังที่ 50)

เหลือหลักฐานร่องรอยงานก่อสร้างอยู่น้อยมาก เนื่องจากถูกปรับเปลี่ยนเป็นฐานรากรองรับน้ำหนักของเจดีย์ราย ที่ก่อสร้างขึ้นในงานระยะที่สอง จนเหลือเพียงแนวอิฐรูปตัว "L" ขนาดประมาณ 2 x 2 เมตร ก่อเรียงซ้อนด้วยอิฐขนาด 4 x 14 x 28 เซนติเมตร ย่อมุมไม้ยี่สิบ ผ่าเข้าไปด้านใน รองรับฐานของเจดีย์ราย

แนวอิฐที่กล่าวถึงนี้ มีความเป็นไปได้อย่างมาก ที่น่าจะเป็นฐานของสิ่งก่อสร้างประเภทเจดีย์ มากยิ่งกว่าฐานของสิ่งก่อสร้างประเภทอาคาร เนื่องจากมีตำแหน่งที่อยู่ใกล้ชิดด้านหน้าของอาคารที่ก่อสร้างขึ้นในงานระยะเวลาเดียวกันมากจนเกินไป ทั้งการทำมุมของสิ่งก่อสร้าง แบบย่อมุมไม้ยี่สิบ เป็นรูปแบบนิยมของสิ่งก่อสร้างประเภทเจดีย์ รวมถึงการพบเศษกระเบื้องมุงหลังคาในปริมาณที่น้อยเกินไป จึงทำให้สามารถสันนิษฐานได้เช่นนั้น

ในส่วนของรูปทรงสันนิษฐาน เนื่องจากหลักฐานงานก่อสร้างถูกปรับเปลี่ยนไปเกือบหมด เหลือเพียงส่วนฐานเท่านั้น จึงสามารถสันนิษฐานได้เพียงว่าเป็นเจดีย์แบบย่อมุมไม้ยี่สิบ ขนาดประมาณ 9.40 x 9.40 เมตร ในส่วนองค์ประกอบที่ต่อเนื่องขึ้นไปนั้น ไม่สามารถทำการสันนิษฐานได้

สำหรับในเรื่องของการกำหนดอายุ เนื่องจากการก่อสร้างเจดีย์รายในงานระยะที่สอง ที่สร้างซ้อนทับอยู่บนฐานของเจดีย์ในงานระยะแรก สามารถกำหนดอายุ เวลาของการก่อสร้างได้ชัด

เจนและดียิ่งกว่า เจดีย์ที่สร้างขึ้นในงานระยะนี้ จึงควรมีอายุของงานก่อสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลางราวพุทธศตวรรษที่ 21 -22 เป็นอย่างน้อย

งานก่อสร้างระยะที่สอง (ภาพที่ 66-68 ,แผนผังที่ 51)

งานก่อสร้างในระยะนี้ มีหลักฐานร่องรอยของการก่อสร้างชัดเจนมากที่สุด ทั้งรูปแบบและองค์ประกอบในส่วนต่างๆ ที่ยังสามารถพิจารณาได้ ประกอบด้วย ฐานชุกฉลาง หรือฐานประทักษิณ ฐานชุกฉน องค์ระฆัง และส่วนยอดตามลำดับ จากส่วนล่างขึ้นสู่ส่วนบน

ฐานชุกฉลางหรือฐานประทักษิณ

เป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ในผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุม ขนาดประมาณ 0.70 x 0.70 เมตร จากส่วนล่างขึ้นสู่ส่วนบนประกอบด้วย เชียงหนึ่งชั้น เส้นลวด หน้ากระดานล่าง เส้นลวด บัวคว่ำ เส้นลวด ท้องไม้ มีแถบเส้นนูนเป็นสันคล้ายอกไก่ คาจดอยู่ตรงส่วนกลาง ประกอบด้วย เส้นลวด เส้นลวดหนึ่งเส้น บัวหงาย เส้นลวดหนึ่งเส้น และหน้ากระดานบนตามลำดับ เหนือฐาน ตรงตำแหน่งของมุมแต่ละมุม ประดับด้วยเสาหัวเม็ดทรงมณฑป ระหว่างเสาแต่ละต้น มีพนักเตี้ยๆ เชื่อมโดยรอบ ที่กึ่งกลางของฐานด้านใต้ มีบันไดเดินขึ้นจากพื้นสู่ลานชั้นบน สำหรับเดินเวียนประทักษิณ

ฐานชุกฉน

อยู่เหนือฐานชุกฉลาง ประกอบด้วย ชุกฐานสิงห์ย่อมุมไม้ยี่สิบ เรียงซ้อนกันสามชั้น

บัวกลุ่ม

ตั้งอยู่เหนือฐานชุกฉน ในผังรูปทรงกลม ประดับด้วยกลีบบัว เรียงรายอยู่โดยรอบ

องค์ระฆัง

องค์ระฆังกลม สันนิษฐานว่างานในระยะนี้ น่าจะเป็นริ้วในแนวตั้ง ประดับอยู่ที่องค์ระฆัง โดยมีระเบียบเช่นเดียวกับเจดีย์รายที่พบในงานระยะนี้ เช่น เจดีย์รายทรงเครื่อง หมายเลข 13 วัดพุทธโสธรวรย์ เจดีย์รายทรงเครื่องวัดเขียน และเจดีย์ทรงเครื่องหมายเลข 7 วัดกุเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา²⁴ เป็นต้น

แต่คงได้รับการปรับเปลี่ยนในงานระยะที่สาม ซึ่งพบว่ามีารประดับลวดลายปูนปั้นอย่างใหม่ในงานระยะหลังนี้

ส่วนยอด

รูปทรงกรวย ประดับอยู่เหนือบัลลังก์เหลี่ยมย่อมุมไม้ยี่สิบสอง แบบฐานปัทมที่ตั้งอยู่เหนือองค์ระฆังอีกทีหนึ่ง มีลักษณะเป็นชั้นประดับด้วยกลีบบัวในผังทรงกลม จึงเรียกว่าบัวกลุ่มเถา ส่วนยอดที่หักชำรุดไปแล้ว น่าจะเป็นส่วนของปลีสอบต่อเนื่องจากส่วนของบัวกลุ่มเถา ต่อขึ้นด้วยปลียอดโดยมีลูกแก้วคั่นแบ่งระหว่างส่วนปลีและปลียอด²⁵

จากลักษณะขององค์ประกอบของเจดีย์ในงานระยะนี้ สามารถเทียบเคียงได้กับเจดีย์ในกลุ่มเดียวกัน เช่น เจดีย์รายทรงเครื่องหมายเลข 7 (ภาพที่ 252) วัดภูเขาทอง และเจดีย์รายทรงเครื่องจากวัดเชิงท่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีชุดฐานสิงห์ที่เชื่อว่าน่าจะสืบทอดมาจากชุดฐานขอเจดีย์เพิ่มมุม²⁶ จากวัดไชยวัฒนาราม และวัดชุมพลนิกายาราม²⁷ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสร้างขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง²⁸ (พ.ศ. 2172 - 2199) และมีรูปแบบที่เด่นชัดขึ้นภายหลังรัชสมัยของพระองค์ จนปรากฏเป็นรูปแบบของเจดีย์รายทรงเครื่องทั้งสององค์ที่ได้นำมาเทียบเคียง เจดีย์รายทั้งสององค์จากวัดเชิงท่า และวัดภูเขาทอง เป็นเจดีย์ที่มีการศึกษาวิจัยแล้ว กำหนดอายุการก่อสร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย ในรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ²⁹ (พ.ศ. 2275 - 2301) และมีองค์ประกอบที่สำคัญบางประการของเจดีย์ในกลุ่มนี้ เช่น บัวยกลุ่ม และชุดฐานสิงห์ จะได้รับความนิยม มาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น³⁰ ราวพุทธ-ศตวรรษที่ 23 -24

เจดีย์รายย่อมุมไม้สิบสองแบบทรงเครื่องจากวัดสามวิหาร ในงานก่อสร้างระยะที่สอง จึงควรมีอายุอยู่ในช่วงระหว่างรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สมัยอยุธยาตอนปลาย ราวพุทธ-ศตวรรษที่ 23 ระยะหลัง³¹

งานก่อสร้างระยะที่สาม (ภาพที่ 69-70 ,ภาพลายเส้นที่ 14)

งานก่อสร้างระยะนี้ พบว่ามีรูปแบบและรูปทรงรวมถึงองค์ประกอบในส่วนต่างๆเหมือนกับงานก่อสร้างในระยะที่สอง เพียงแต่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงวิวัฒนาการในแนวตั้งที่ระดับส่วนองค์ระฆังในผังทรงกลมของเจดีย์ ให้อยู่ในผังแบบเดิม โดยปราศจากริ้ว เพื่อจะได้ประดับลวดลายปูนปั้นแบบใหม่ได้ ตรงกับหลักฐานทางด้านรายละเอียดของลวดลายปูนปั้นประดับเจดีย์ทั้งหมด พบว่างานในระยะเวลานี้ ทำขึ้นจากแม่พิมพ์ขึ้นหรือแม่พิมพ์ประกบ มีลักษณะรายละเอียดของลวดลายประดับที่คลี่คลายมาจากลวดลายปูนปั้นประดับพระอุโบสถ วัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้มีการก่อสร้างปฏิสังขรณ์บนรากฐานเดิมมาตั้งแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงปัจจุบัน รวมถึงบรรดาสีงก่อสร้างต่างๆที่มีงานประดับปูนปั้น ภายในวัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานครสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ที่นิยมศิลปะแบบตะวันตก โดยการติดประดับลวดลายปูนปั้นด้วยลายพันธุ์พฤกษาเป็นรูปดอกไม้ใบไม้แบบฝรั่งเช่นใบแคนดิส เป็นต้น³²

ฉะนั้นงานก่อสร้างในระยะนี้ จึงควรเป็นงานซ่อมแซมปฏิสังขรณ์ลวดลายปูนปั้นประดับเจดีย์รายใหม่ ในรูปทรงเดิม และน่าจะทำขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 24

5.4 วิหารพระพุทธไสยาสน์ (แผนผังที่ 61-62)

วิหารพระพุทธไสยาสน์ได้รับการบูรณะใหม่โดยทางวัด ทั้งด้านในและด้านนอก รวมทั้งการตกแต่งคอนกรีตเพื่อยึดผนังด้านนอกทั้งสี่ด้านไว้ โดยการสกัดอิฐผนังออกในแนวตั้งแล้วเทคอนกรีตเสริมเหล็กเข้าไป ดังจะเห็นได้จากเหล็กที่โผล่พ้นส่วนบนของเสาคอนกรีตออกมาในช่องว่างที่ไม่ได้เทคอนกรีต แต่สกัดอิฐผนังรอไว้แล้ว

สภาพวิหารในปัจจุบัน ปูนฉาบผนังด้านนอกอยู่ในสภาพที่ผุกร่อนและหลุดร่วง โดยเฉพาะผนังสกัดหลังที่มีการหลุดร่วงมากที่สุด จนแทบไม่เหลือปูนฉาบไว้เลย ผนังด้านข้างทิศใต้มีการโค้งออกจากแนวตั้งของผนังเล็กน้อย เนื่องจากไม่มีการตกแต่งผนังด้านนี้ไว้เหมือนด้านข้างทิศเหนือ และผนังสกัดหลัง เทคอนกรีตยึดผนังวิหารพระพุทธไสยาสน์ เมื่อ 15 มีนาคม 2527 (มีจารึกไว้เหนือประตูทางเข้าวิหารด้านขวาหรือประตูที่อยู่ตรงกันข้ามกับเจดีย์ทรงเครื่อง) ไม่พบภาพจิตรกรรมภายในวิหาร องค์พระพุทธไสยาสน์ได้รับการบูรณะใหม่ตลอดจนส่วนฐานที่รองรับ และลวดลายปูนปั้นที่ปรากฏอยู่ที่พระเขนยก็ได้รับการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงใหม่ไม่มากนักน้อย หรือไม่อาจทราบได้ว่าเป็นลายปูนปั้นที่ปรากฏมาแต่เดิมหรือไม่ เพราะตัวลายละเอียดเลือนไม่ชัดเจน ประกอบกับได้ถูกแต่งแต้มสีสันทึบเข้าไป จนทำให้เกิดความไม่ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ตลอดทั้งองค์พระพุทธไสยาสน์ ยังถูกทาสีด้วย

เนื่องจากภายในวิหารได้รับการบูรณะใหญ่ เมื่อ 2 เมษายน 2505 จึงทำให้รูปแบบทางศิลปกรรมภายใน เปลี่ยนไป เหลือแต่รูปแบบทางสถาปัตยกรรมภายนอกเท่านั้น ที่จะนำมาศึกษา องค์ประกอบโดยรวมได้ว่า วิหารพระพุทธไสยาสน์ เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 13.40 x 30.20 เมตร รองรับด้วยฐานปัทม์หรือฐานบัวลูกแก้วอกไก่หนึ่งชั้น โดยสร้างซ้อนทับอยู่บนฐานของอาคารเดิม และใช้ฐานเดิมนี่เป็นฐานรากของตัววิหาร

ส่วนพระอุโบสถที่อยู่ทางด้านข้างของพระวิหารพระนั่ง ทิศใต้ เนื่องจากเครื่องบนของพระอุโบสถได้พังลงมา จึงได้รับการบูรณะใหม่เมื่อ 29 สิงหาคม 2509 (มีจารึกไว้ที่ขอบลานประทักษิณด้านตะวันออก หรือบริเวณกึ่งกลางของขอบลานประทักษิณ ด้านหลังพระอุโบสถ ตรงตำแหน่งที่อยู่ใกล้กับฐานของโบสถ์สามโบ)

เนื่องจากพระอุโบสถได้รับการบูรณะและเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปแล้ว และอยู่นอกพื้นที่ในการขุดแต่ง ทำให้ขาดหลักฐานที่ชัดเจนในด้านของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม จึงขอกล่าวถึงโบสถ์สามโบที่อยู่รายล้อมพระอุโบสถแทน

โบสถ์สามโบทำด้วยหินชนวนสีเทา (ภาพที่ 238-239) เนื้อละเอียดขนาดใหญ่แปดคู่ และมีฐานของโบสถ์สามโบหนึ่งอยู่ด้านหลังพระอุโบสถ ในตำแหน่งที่ตรงกับประตูทางเข้าวัดด้านข้างโดยปักโบสถ์สามโบอยู่บนฐานเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้ไม่เคยปรากฏที่ใดมาก่อน จึงทำให้เกิดการสันนิษฐานว่า สาเหตุของการปักโบสถ์สามโบนี้ เกิดขึ้นในคราวที่บูรณะพระอุโบสถด้วยหรือไม่

เพราะปรากฏว่า ได้มีการขุดพบที่ฐานของโบสถ์ใหม่ ตลอดจนมีการนำเหล็กตัดมาตามขุดพบซีเมนต์ยึดอีกชั้นหนึ่ง ที่ฐานของโบสถ์มาตรงมุมตะวันตกเฉียงใต้ของพระอุโบสถให้ตั้งอยู่ได้ และโบสถ์ที่ฐานเดียวกันนี้อีกโบสถ์หนึ่งมีร่องรอยของการกะเทาะเป็นวงกลมที่ซีกด้านขวาของโบสถ์ด้านนอกด้วย จากคำบอกเล่าของกรรมการวัด³³ บอกว่าเป็นร่องรอยที่ถูกลูกกระสุนปืนใหญ่ในคราวรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ

รูปร่างของโบสถ์เหล่านี้คล้ายโบสถ์โบสถ์ใหญ่ที่วัดมหาธาตุแต่มีขนาดใหญ่กว่าขนาดของโบสถ์วัดสามวิหาร 97 x 149 x 17 เซนติเมตร ฐานรองรับโบสถ์มาขนาด 103 x 103 x 24 เซนติเมตร น่าจะเป็นลักษณะของโบสถ์สมัยอยุธยาตอนต้น³⁴

นอกจากนั้น ยังพบโบสถ์ที่มีลักษณะคล้ายกับโบสถ์ที่วัดสามวิหาร อีกที่วัดพระศรีสรรเพชญ์ (ภาพที่ 253) ซึ่งสร้างขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมื่อ พ.ศ. 1991 ดังในพงศาวดารกล่าวไว้ว่า เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว ได้ทรงอุทิศที่พระราชวังเดิมสร้างเป็นวัดพระศรีสรรเพชญ์³⁵ ตรงบริเวณที่สันนิษฐานว่าเคยเป็นพระราชวังเดิมในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) จนถึงรัชสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 อย่างไรก็ตาม ในพระราชพงศาวดารหลายฉบับได้เคยกล่าวถึงวัดพระศรีสรรเพชญ์มาก่อนรัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ คือในรัชสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 ได้ทรงยกทัพไปตีเมืองพระนคร แล้วโปรดให้นำรูปโค รูปสิงห์ทั้งหลายมาไว้ที่วัดพระศรีมหาธาตุ และวัดพระศรีสรรเพชญ์³⁶ จากพงศาวดารนี้อาจสันนิษฐานได้ว่า วัดพระศรีสรรเพชญ์อาจมีมาก่อนแล้วโดยเป็นพระอารามหลวงติดกับพระราชวัง ต่อมาในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถจึงทรงพระราชทานที่พระราชวังเดิม แล้วสถาปนาใหม่หมดทั้งวัด³⁷

หลังจากนั้นวัดพระศรีสรรเพชญ์ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์สืบต่อมาครั้งสำคัญๆที่ระบุไว้ในพระราชพงศาวดาร คือในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เมื่อ พ.ศ. 2174³⁸ และในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เมื่อ พ.ศ. 2285³⁹

นอกจากลักษณะของโบสถ์ที่วัดสามวิหารจะคล้ายกับโบสถ์ที่วัดพระศรีสรรเพชญ์มากแล้ว องค์เจดีย์ประธานของทั้งสองวัดก็ยังมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก ซึ่งน่าจะมีช่วงระยะเวลาในการสร้างที่ใกล้เคียงกัน

เชิงอรรถท้ายบทที่ 5

- ² พ.ศ. 1981 (จ.ศ.800) ตามพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ และ พ.ศ. 1967 (จ.ศ. 786) ตามฉบับพันจันทนุมาศ(เจิม) และฉบับพระจักรพรรดิ(จาด)
- ³ เจนฤดี ประสาร. "รายงานเรื่องวัดสำคัญในกรุงศรีอยุธยา", ในกรุงศรีอยุธยา. (กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2525 , หน้า 215.
- ⁴ เรื่องเดียวกัน.
- ⁵ สันติ เล็กสุขุม. ศิลปะเชียงแสน (ศิลปะล้านนา) และศิลปะสุโขทัย. (นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2534.) , หน้า 160.
- ⁷ พันจันทนุมาศ (เจิม) , พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา. , หน้า 280 , และพระจักรพรรดิพงศ์ (จาด), พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา, 2:319.
- ⁸ พระจักรพรรดิพงศ์ (จาด), พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา, 2:319.
- ⁹ พระจักรพรรดิพงศ์ (จาด), พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา, 1 : 49.
- ¹⁰ กรมศิลปากร, พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย, 2542), เล่ม 1 หน้า 106.
- ¹² กรมศิลปากร, พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา. (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2504), หน้า 371.
- ¹³ ปฏิพัฒน์ พุ่มพงค์แพทย์. "เจดีย์วัดธรรมิกราช" , วารสารศิลปากร ปีที่ 2, เล่มที่ 5 (พฤศจิกายน -ธันวาคม 2532) หน้า 34.
- ¹⁴ กรมศิลปากร, คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ. (กรุงเทพฯ : คลังวิทยา , 2515) , หน้า 443.
- ¹⁵ ปฏิพัฒน์ พุ่มพงค์แพทย์. "เจดีย์วัดธรรมิกราช" เรื่องเดิม, หน้า 34.
- ¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.
- ¹⁷ เรื่องเดียวกัน .
- ¹⁸ จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. การศึกษาวิวัฒนาการทางสถาปัตยกรรมของสถาปัตยกรรมสองแบบ(ทรงระฆังกลม และทรงระฆังกลมบนฐานชั้นบนแปดเหลี่ยม, ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา). วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2535. หน้า 168.
- ¹⁹ ปฏิพัฒน์ พุ่มพงค์แพทย์. "เจดีย์วัดธรรมิกราช" เรื่องเดิม, หน้า 34.
- ²⁰ กรมศิลปากร, ลวดลายตัวภาพในศิลปะ (กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2531, หน้า 14.
- ²¹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 14.
- ²² จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. การศึกษาวิวัฒนาการทางสถาปัตยกรรมของสถาปัตยกรรมสองแบบ(ทรงระฆังกลม และทรงระฆังกลมบนฐานชั้นบนแปดเหลี่ยม, ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา). วิทยา

นิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2535. หน้า 168.

²³ กรมศิลปากร. "รายงานการขุดแต่งและขุดค้นโบราณสถานวัดธรรมิกราช ต.ท่าवासูกรี อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา", หน้า 45.

²⁴ สันติ เล็กสุขุม. **เจดีย์เพิ่มมูม เจดีย์ย่อมูม สมัยอยุธยา**. (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์ , 2529), หน้า 65 , 72

²⁵ สันติ เล็กสุขุม. **ศิลปะอยุธยา งานช่างหลวงแห่งแผ่นดิน**, หน้า 110.

²⁶ การเรียกเจดีย์ว่าเพิ่มมูม ได้คงไว้ตามงานวิจัยของผู้เขียน ศัพท์โดยทั่วไปที่นิยมเรียกรูปแบบสิ่งก่อสร้างที่มีการออกมูมเหลือมกัน เรียกกันว่า ย่อมุม ฉะนั้นการเรียกว่าเจดีย์เพิ่มมูม หรือย่อมูม จึงบ่งลักษณะทางด้านรูปแบบของเจดีย์ว่าทำเป็นมูมหักจากที่มูมเท่านั้น (ดูรายละเอียดใน ²⁴ สันติ เล็กสุขุม. **เจดีย์เพิ่มมูม เจดีย์ย่อมูม สมัยอยุธยา**. (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์ , 2529)

²⁷ สันติ เล็กสุขุม. **เจดีย์เพิ่มมูม เจดีย์ย่อมูม สมัยอยุธยา**. (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์ , 2529), หน้า 165.

²⁸ เรื่องเดียวกัน , หน้า 45.

²⁹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 77.

³⁰ เรื่องเดียวกัน , หน้า 68.

³¹ สันติ เล็กสุขุม. **ศิลปะอยุธยา งานช่างหลวงแห่งแผ่นดิน**, หน้า 110.

³² น.ณ ปากน้ำ. **งานปูนปั้นมณฑลศิลปอันเลิศแห่งสยาม**.

³³ สมพงษ์ อาราศ์คดี. 51/5 ม. 4 ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา อายุ 60 ปี สัมภาษณ์ , 2544.

³⁴ น.ณ ปากน้ำ. **ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยุธยา**. (พระนคร : โรงพิมพ์ศิwap, 2510), หน้า 46-47.

³⁵ กรมศิลปากร, **พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา**. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบี๊ยะ, 2542), เล่ม 1 หน้า 222.

³⁶ พระจักรพรรดิพงศ์ (จาด), **พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา**, 1 : 11.

³⁷ จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. **การศึกษาวิวัฒนาการทางสถาปัตยกรรมของสถาปัตยกรรมสองแบบ(ทรงระฆังกลม และทรงระฆังกลมบนฐานชั้นบนแปดเหลี่ยม, ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2535. หน้า 113.

³⁸ สมเด็จพระยามังลาฯ. **พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา**, พิมพ์ครั้งที่ 3 1 : 429. , พันจันทนุมาศ (เจิม) , **พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา** . , หน้า 343.

³⁹ พันจันทนุมาศ (เจิม) , **พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา** . , หน้า 557.

บทที่ 6

สรุป

การดำเนินการขุดค้นขุดแต่ง โบราณสถานวัดสามวิหาร ตำบลหัวรอ อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามโครงการบูรณะจัดแสดง และปรับปรุงภูมิทัศน์
โบราณสถานบริเวณคลองสระบัว มีพื้นที่โดยรวมทั้งหมด 1,700 ตารางเมตร ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่
ส่วนหนึ่งของวัดสามวิหาร เนื่องจากบริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่ของวัดในปัจจุบัน ได้ถูกปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
รวมถึงมีการเพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างสมัยใหม่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบว่าพื้นที่บริเวณ
รอบนอกของวัดในปัจจุบัน มีถนนตัดผ่านโดยรอบ และมีบ้านเรือนของประชาชนตั้งอยู่เป็นจำนวน
มาก การศึกษากลุ่มโบราณสถานทั้งหมดภายในวัด จึงไม่สามารถกระทำได้อย่างเต็มรูปแบบ เนื่อง
จากมีอุปสรรคในการศึกษาเป็นจำนวนมาก ดังที่กล่าวไว้ในเบื้องต้น

อย่างไรก็ดีผลจากการขุดค้นขุดแต่ง ได้พบโบราณวัตถุจำนวนมากและความหลากหลาย
ของประเภทวัสดุที่ใช้ทำ ตัวอย่าง เช่น พระพุทธรูปที่ทำจากสำริด จีน เงิน แก้ว และดินเผา เป็นต้น
พบกระจายตัวอยู่โดยรอบเจดีย์ประธาน เจดีย์รายทรงเครื่องแบบย่อมุมไม้สิบสองและวิหารพระ
พุทธไสยาสน์

นอกจากนี้ยังพบว่าการก่อสร้างวัดสามวิหาร มีหลักฐานร่องรอยของชั้นวัฒนธรรมการ
อยู่อาศัย 3 ระยะ มีพัฒนาการต่อเนื่องมาตลอดตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 19 - 20 ในสายวัฒนธรรม
เดียวกัน หลังจากนั้นจึงได้เริ่มมีการก่อสร้างวัดขึ้น และมีพัฒนาการเรื่อยมา จนปรากฏหลักฐานร่อง
รอยของการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและสร้างซ้อนทับกันหลายครั้ง หลายสมัย จากงานในระยะแรก
จนถึงปัจจุบัน สันนิษฐานในเบื้องต้นว่าจะมีการก่อสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง ราวพุทธ
ศตวรรษที่ 21 และมีพัฒนาการต่อเนื่องลงมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ราวพุทธศตวรรษที่
24 สามารถแบ่งพัฒนาการของวัดออกได้เป็น 2 ระยะคือ

ระยะแรก ราวพุทธศตวรรษที่ 21 - 22 (สมัยอยุธยาตอนกลาง)

เริ่มการก่อสร้างวัดขึ้นครั้งแรก ด้านหน้าวัดอยู่ทางทิศตะวันตก หรือหันหน้าออกสู่คลอง
บางขวดหรือคลองวัดสามวิหาร ลักษณะแผนผังของวัด ประกอบด้วยเจดีย์ประธานทรงระฆังกลม
เป็นประธานหรือหลักของวัด ตั้งอยู่บนแนวเส้นแกนหลักทิศตะวันออก - ตะวันตก สันนิษฐานว่า
จะมีการปรับปรุงเจดีย์ประธานต่อเนื่องกันมาในงานระยะนี้ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 รูปทรงของเจดีย์มีองค์
ประกอบจากส่วนล่างขึ้นสู่ส่วนบนประกอบด้วยฐานเชิงซ้อนลดหลั่นกันสองชั้นในผังสี่เหลี่ยม
จัตุรัส ฐานปัทม์ซ้อนลดหลั่นกันสามชั้นในผังกลม องค์กระฆังกลม บัลลังก์เหลี่ยม ก้านฉัตร
ปล้องไฉน และส่วนยอดตามลำดับ ครั้งที่ 2 เจดีย์ประธานมีองค์ประกอบเช่นเดิม เพียงแต่ได้มีการ
เพิ่มขนาดขององค์กระฆังให้หนาขึ้นกว่าเดิม 40 เซนติเมตร วิหารที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประทับ
นั่ง หรืออาจเรียกว่าวิหารพระนั่ง ตั้งอยู่บนแนวเส้นแกนหลักเดียวกัน ทางด้านทิศตะวันตกของเจดีย์

ประธาน พระอุโบสถ มีตำแหน่งอยู่ทางด้านทิศใต้ของวิหารพระนั่ง ทางด้านทิศเหนือของวิหารพระนั่งออกมา 5 เมตร เป็นตำแหน่งของฐานอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางตัวอยู่ในแนวนอนไปกับฐานวิหารพระที่นั่ง เหลือเพียงส่วนฐานเท่านั้น สันนิษฐานในเบื้องต้นว่าน่าจะเป็นวิหารพระพุทธไสยาสน์ และทางด้านทิศตะวันตกของวิหารพระพุทธไสยาสน์ มีเจดีย์รายย่อมุมไม้ยี่สิบ 1 องค์ ซึ่งเหลือเพียงส่วนฐานเช่นเดียวกัน

ระยะที่สอง ราวพุทธศตวรรษที่ 23 - 24 (สมัยอยุธยาตอนปลาย - รัตนโกสินทร์ตอนต้น)

ลักษณะแผนผังของวัดในระยะนี้ พบว่าไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้แตกต่างไปจากงานแผนผังในระยะแรก เพียงแต่ได้มีการถมอัดดินหนาประมาณ 50 เซนติเมตร ปิดทับอาคาร และเจดีย์รายทั้งหมดในงานก่อสร้างระยะแรก โดยเปลี่ยนหน้าที่การใช้งานให้เป็นฐานราก สำหรับรองรับน้ำหนัก รวมถึงได้ปิดฐานเชิงชั้นแรกของเจดีย์ประธาน แนวอิฐปูพื้น และฐานปัทม์รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส หลังจากนั้นจึงเริ่มทำการก่อสร้างวิหารพระพุทธไสยาสน์ บนตำแหน่งของอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เจดีย์รายทรงเครื่องแบบย่อมุมไม้ยี่สิบสอง บนตำแหน่งเจดีย์รายแบบย่อมุมไม้ยี่สิบ ปรับปรุงเจดีย์ประธานให้มีขนาดใหญ่ขึ้น โดยมีการเปลี่ยนแปลง 2 ครั้งคือ ครั้งที่ 1 มีการทำมาลัยเถาสามชั้นเพิ่มเติมเข้าไป ที่ตำแหน่งของฐานปัทม์ในผังกลม รวมทั้งชุดบัวปากระฆังด้วย มีการถมปิดฐานเชิงชั้นแรก เพื่อปรับระดับพื้นที่การใช้งานในกลุ่มโบราณสถานให้อยู่ในระดับเดียวกัน ครั้งที่ 2 มีการก่อพอกทับชั้นมาลัยเถาอีกครั้งหนึ่ง และประดับภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศจีนที่องค์ระฆังและบัลลังก์ รวมทั้งสร้างประติมากรรมรูปสิงห์ปูนปั้นรอบฐาน ฐานปัทม์ในผังสี่เหลี่ยมจัตุรัส ก่อพอกก้านฉัตรให้มีขนาดใหญ่ขึ้นเป็นฐานบัวในผังกลม สำหรับพระอุโบสถและวิหารพระนั่ง สันนิษฐานว่าน่าจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในงานระยะนี้ด้วย

บรรณานุกรม

- กฤษฎา พิณศรี และคณะ. เครื่องถ้วยสุโขทัย: พัฒนาการของเครื่องถ้วยไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2535.
- จารึก วิไลแก้ว. เต่าแม่น้ำน้อย จังหวัดสิงห์บุรี. เอกสารอัดสำเนา.
- จิตรา ก่อนนทเกียรติ. ทุกเรื่องให้สมปราถนา: บ่วงสี่อยู่. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2541.
- จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. การศึกษาวิวัฒนาการทางสถาปัตยกรรมของสถาปัตยกรรมสองแบบ (ทรงระฆังกลม และทรงระฆังกลมบนฐานชั้นบนแปลเหลี่ยม ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา). วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2535.
- เจนฤดี ประสาร. "รายงานเรื่องวัดสำคัญในกรุงศรีอยุธยา". กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2525.
- ชาติชาย ร่มสนธิ์. ปฐพีวิทยาประยุกต์ทางโบราณคดี. ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2528.
- ณัฐภัทร จันทวิช. เครื่องถ้วยเงินที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- ณัฐภัทร จันทวิช. เครื่องถ้วยเงินที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- คำรณราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพระราชหัตถเลขา.
- ศรี อมาตยกุล. "ศิลปสมัยอยุธยา" ศิลปสมัยอุทอง ศิลปสมัยอยุธยา ศิลปรัตนโกสินทร์. พระนคร: มสพ, 2510.
- น.ณ ปากน้ำ. งานปูนปั้น มณฑลศิลปอันเลิศแห่งสยาม. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์, 2532.
- น.ณ ปากน้ำ. ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยุธยา. พระนคร: โรงพิมพ์ศิwap, 2510.
- มานะ ทองสอดแสง. ศึกษาศิลปะไทย. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา, 2538.
- ลายทอง คงคาพยนต์. พระโคนสมอ. นิตยสารลานโพธิ์ ปีที่ 25 ฉบับที่ 795 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2542
- โลกสี่เขียว, มูลนิธิ. ดินและป่าไม้. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป. มปป.

ปฏิวัฒน์ พุ่มพวงศ์แพทย์.เจดีย์วัดธรรมิกราช.วารสารศิลปากร ปีที่ 2 เล่มที่ 5 เดือนพฤศจิกายน-
ธันวาคม,2532.

พระจักรพรรดิพงศ์ (จาด).พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา.พระนคร: โรงพิมพ์อักษรบริการ,2507.

พันจันทนุมาศ (เจิม) .พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา.พระนคร: โรงพิมพ์อักษรบริการ,2507.

ศิลปากร,กรม.รูปและสัญลักษณ์แห่งพระศากยพุทธ.กรุงเทพฯ:อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป,2532.

ศิลปากร,กรม.บ้านหลุมเข้า:รายงานเบื้องต้น เรื่องชั้นดินและหลักฐานทางโบราณคดีบาง
ประเภท.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา,2531.

ศิลปากร,กรม.การดูแลรักษาศิลปโบราณวัตถุ . กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2539.

ศิลปากร,กรม.แหล่งเตาบ้านบางปูน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย,2531.

ศิลปากร,กรม.เตาแม่น้ำน้อย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย,2531.

ศิลปากร,กรม.พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ดอกเบี๋ย,2542.

ศิลปากร,กรม.พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา.พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา,2504.

ศิลปากร,กรม.คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับ
หลวงประเสริฐอักษรนิติ. กรุงเทพฯ:คลังวิทยา,2515.

ศิลปากร,กรม.ลวดลายตัวภาพในศิลปะ. กรุงเทพฯ:อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป,2531.

ศิลปากร,กรม.รายงานการขุดแต่งและขุดค้นโบราณสถานวัดธรรมิกราช ตำบลท่าวาสูกรี อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

ส.พลายน้อย.เกร็ดโบราณคดีประเทศไทย. กรุงเทพฯ:อักษรพิทยา,2539.

สันติ เล็กสุขุม.ศิลปอยุธยา งานช่างหลวงแห่งแผ่นดิน. กรุงเทพฯ:เมืองโบราณ,2542.

สันติ เล็กสุขุม.ศิลปะเชิงแสน ศิลปะล้านนา และศิลปะสุโขทัย.นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลป
ากร,2534.

สันติ เล็กสุขุม.เจดีย์เพิ่มมูม เจดีย์ย่อมูม สมัยอยุธยา.กรุงเทพฯ:อมรินทร์การพิมพ์,2529.

ภาคผนวก

ทะเบียนถุงโบราณวัตถุงานชุดแต่งทางโบราณคดี

BAG NO. LIST

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...1...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนถุงโบราณวัตถุงานชุดแต่งทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขถุง BAG NO.	ทะเบียนของพิเศษ SPECIAL FIND NO.	วัน / เดือน / ปี DATE	ตำแหน่งที่พบ GRID / SQUARE	คำอธิบายโบราณวัตถุ DESCRIPTION OF ARTIFACT
1			N4E16	เศษภาชนะดินเผา
2			N4E16	ตะปูโลหะ
3			N4E16	เศษหินชนวน
4			N4E16	ชิ้นส่วนฐานพระ ดินเผา
5			N4E20	เศษภาชนะดินเผา
6			N4E20	ขมวดพระเกศาดินเผา
7			N4E20	ชิ้นส่วนสำริด
8			N4E20	ตะปูโลหะ
9			N4E20	เศษลูกกระสุนดินเผา
10			N4E24	เศษถ้วยประดับส่วนประกอบเจดีย์ประธาน
11			N4E24	ขมวดพระเกศาปูนปั้น (ขมวดพระเกศาจักรกัปปัตตอง)
12			N4E24	ตะกวด
13			N4E24	เศษภาชนะดินเผา
14			N4E24	ชิ้นส่วนสำริด
15			N4E28	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
16	Sf.#1		N4E28	ศิระตะตุ๊กตาดินเผา
17			N4E28	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา
18			N4E28	ตะปูโลหะ
19			N4E28	ปูนปั้น
20			N4E28	เศษภาชนะดินเผา
21			N4E28	ขมวดพระเกศาดินเผา
22			N4E28	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
23			N4E28	ชิ้นส่วนพระพิมพ์
24	Sf.#2		N4E28	เศียรพระพุทธรูปสำริด
25			N4E28	ตะคันดินเผา
26			N4E32	เศษภาชนะดินเผา
27			N4E32	ชิ้นส่วนฐานพระสำริด
28			N4E32	ขมวดพระเกศาดินเผา
29			N4E36	เศษภาชนะดินเผา

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...2...

ศ. หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนอุทธรณ์โบราณวัตถุแห่งชาติทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขอุทธรณ์	ทะเบียนของพิเศษ	วัน / เดือน / ปี	ตำแหน่งที่พบ	คำอธิบายโบราณวัตถุ
BAG NO.	SPECIAL FIND NO.	DATE	GRID / SQUARE	DESCRIPTION OF ARTIFACT
30			N4E36	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
31			N4E36	ตะปูโลหะ
32			N4E36	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
33			N4E36	ลายกระจังปูนปั้น
34			N4E40	เศษภาชนะดินเผา
35			N4E40	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
36			N4E40	ขมวดพระเกศาดินเผา
37			N4E40	ลายกระจังปูนปั้น
38			N4E40	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
39			N4E40	เศษแก้ว
40			N4E40	หอยเบี้ย
41			N4E40	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา
42	SF.#3		N4E40	ชิ้นส่วนประติมากรรมสิ่งปั้นปั้น
43			N4E40	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ดินเผา
44			N4E40	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ดินเผา
45			N4E40	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ดินเผา
46			N4E40	ชิ้นส่วนกระเบื้องเจี๊ยะขาว
47			N4E40	ตะคันดินเผา
48			N4E40	ชิ้นส่วนหินชนวน
49			N4E56	เศษภาชนะดินเผา
50			N4E56	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
51			N4E56	ชิ้นส่วนจีน
52			N4E64	เศษภาชนะดินเผา
53			N4E64	หอยเบี้ย
54			N4E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
55			N4E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา
56			N4E64	ตะปูโลหะ
57			N4E64	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
58			N4E64	ปูนปั้น

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...3...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนอุทธรณ์โบราณวัตถุงานชุดต่างทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขอุทธรณ์ BAG NO.	ทะเบียนของพิเศษ SPECIAL FIND NO.	วัน / เดือน / ปี DATE	ตำแหน่งที่พบ GRID / SQUARE	คำอธิบายโบราณวัตถุ DESCRIPTION OF ARTIFACT
59			N4W4	ตะปูโลหะ
60			N4W8	เศษภาชนะดินเผา
61			N4W8	เศษแก้ว
62			N4W8	ปูนปั้น
63			N4W8	เศษกระสุนดินเผา
64			N4W8	ชิ้นส่วนสำริด
65			N4W8	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ดินเผา
66			N4W8	ปูนปั้นลายดอกไม้ ในกรอบแปดเหลี่ยม
67			N4W12	ลายกระຈังปูนปั้น
68			N4W12	เศษภาชนะดินเผา
69			N4W12	เศษกระสุนดินเผา
70			N4W12	ตะปูโลหะ
71			N4W12	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
72			N4W12	หินบิ๊ย
73			N8E36	ตะปูโลหะ
74			N8E36	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ดินเผา
75			N8E40	เศษภาชนะดินเผา
76			N8E40	ลายกระຈังปูนปั้น
77			N8E40	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
78			N8E40	ขมวดพระเกศาดินเผา
79			N8E40	ตะปูโลหะ
80			N8E40	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
81			N8E40	ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ดินเผา
82			N8E40	เศษกระสุนดินเผา
83			N8E40	ชิ้นส่วนพระพิมพ์
84			N8E40	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
85			N8E40	ชิ้นส่วนเตาเชิงกราน
86			N8E44	ตะกรุด
87			N8E44	เศษภาชนะดินเผา

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...4...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนอุรังโบราณวัตถุงานชุดแต่งทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขอุรัง	ทะเบียนของพิเศษ	วัน / เดือน / ปี	ตำแหน่งที่พบ	คำอธิบายโบราณวัตถุ
BAG NO.	SPECIAL FIND NO.	DATE	GRID / SQUARE	DESCRIPTION OF ARTIFACT
88			N8E44	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
89			N8E44	ขมวดพระเกศาดินเผา
90			N8E44	ปูนปั้นลายกลมลดับรีในเส้นขนาน
91			N8E44	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
92			N8E44	เบี้ยดินเผา
93			N8E48	เศษภาชนะดินเผา
94			N8E48	เศษตะกั่วโลหะ
95			N8E48	ตะปูโลหะ
96			N8E48	ชิ้นส่วนสำริด
97			N8E48	กระดูก
98			N8E48	ภาชนะดินเผา หมายเลข 1
99			N8E48	ภาชนะดินเผา หมายเลข 2
100			N8E48	กระดูก เผาไฟได้ภาชนะดินเผา หมายเลข 2
101			N8E48	ตะกั่ว
102			N8E48	เศษหิน
103			N8E48	ชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์
104			N8E48	เศษภาชนะดินเผา
105			N8E48	ห่วงสำริด
106			N8E48	หอยเบี้ย
107			N8E48	ตะกั่ว
108			N8E48	หอย
109			N8E48	เศษภาชนะดินเผา
110			N8E48	เศษปูน
111			N8E48	หิน
112			N8E48	เศษภาชนะดินเผา
113			N8E48	หอย
114			N8E48	เศษภาชนะดินเผา
115			N8E52	ตะปูโลหะ
116	SF.#4		N8E56	ประติมากรรมปูนปั้น (เท้าสิงห์)

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...5...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนอุทธรณ์โบราณวัตถุตั้งทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขอุทธรณ์	ทะเบียนของพิเศษ	วัน / เดือน / ปี	ตำแหน่งที่พบ	คำอธิบายโบราณวัตถุ
BAG NO.	SPECIAL FIND NO.	DATE	GRID / SQUARE	DESCRIPTION OF ARTIFACT
117	SF.#5		N8E56	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
118			N8E56	เศษภาชนะดินเผา
119			N8E64	เศษภาชนะดินเผา
120			N8E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปแก้ว
121			N8E64	แท่งหิน
122			N8E64	ชิ้นส่วนพระพิมพ์
123			N8E64	ชิ้นส่วนปลั๊กดินเผา
124			N8W4	เศษภาชนะดินเผา
125			N8W4	เศษลูกกระสุนดินเผา
126			N8W4	เปลือกหอย
127			N8E32	เศษภาชนะดินเผา
128			N12E32	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
129			N12E40	เศษภาชนะดินเผา
130			N12E40	หอยเบี้ย
131			N12E44	เศษภาชนะดินเผา
132			N12E44	ตะปูโลหะ
133			N12E44	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
134			N12E44	ชิ้นส่วนสำริด
135			N16E12	เศษภาชนะดินเผา
136			N16E32	เศษภาชนะดินเผา
137			N16E32	ตะปูโลหะ
138			N16E32	ขมวดพระเกศาดินเผา
139			N20E28	เศษภาชนะดินเผา
140			N20E28	หอยเบี้ย
141			N20E32	เศษภาชนะดินเผา
142			N20E32	เศษลูกกระสุนดินเผา
143			N20E32	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
144			N20E32	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
145	SF.#6		N20E40	พระพุทธรูปเนื้อหิน

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...6...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนขุดโบราณวัตถุทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขขุด BAG NO.	ทะเบียนของพิเศษ SPECIAL FIND NO.	วัน / เดือน / ปี DATE	ตำแหน่งที่พบ GRID / SQUARE	คำอธิบายโบราณวัตถุ DESCRIPTION OF ARTIFACT
146			S4E4	เศษภาชนะดินเผา
147			S4E4	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
148			S4E4	เบ้าดินเผา
149			S4E4	ลูกกระสุนดินเผา
150			S4E8	เศษภาชนะดินเผา
151			S4E8	เบ้าดินเผา
152			S4E8	ขมวดพระเกศาดินเผา
153			S4E8	ดินเผา
154			S4E12	เศษภาชนะดินเผา
155			S4E12	ลูกกระสุนดินเผา
156			S4E12	เบ้าดินเผา
157			S4E12	ขมวดพระเกศาดินเผา
158			S4E16	เศษภาชนะดินเผา
159			S4E16	ตะปูโลหะ
160			S4E16	เศษโลหะ
161			S4E16	ขมวดพระเกศาดินเผา
162			S4E20	เศษภาชนะดินเผา
163			S4E20	ขมวดพระเกศาดินเผา
164			S4E20	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
165			S4E20	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา
166			S4E40	เศษภาชนะดินเผา
167			S4E40	ตะปูโลหะ
168			S4E40	เศษภาชนะดินเผา และกระดูก
169			S4E40	ตะกรุด
170			S4E40	เศษแผ่นดินเผา
171			S4E40	ขมวดพระเกศาดินเผา
172			S4E40	ชิ้นส่วนปูนปั้น
173			S4E40	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
174			S4E40	ภาชนะดินเผา หมายเลข 3

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...7...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนอุทธรณ์โบราณวัตถุทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขอุทธรณ์	ทะเบียนของพิเศษ	วัน / เดือน / ปี	ตำแหน่งที่พบ	คำอธิบายโบราณวัตถุ
BAG NO.	SPECIAL FIND NO.	DATE	GRID / SQUARE	DESCRIPTION OF ARTIFACT
175			S4E40	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา
176			S4E40	ภาชนะดินเผา หมายเลข 4
177			S4E40	ชิ้นส่วนแผ่นหินรนวน
178	SF.#7		S4E40	พระพุทธรูปสำริด (พระชัย)
179	SF.#8		S4E40	พระพุทธรูปสำริด (พระชัย)
180	SF.#9		S4E40	ฐานพระพุทธรูปสำริด
181	SF.#10		S4E40	เศียรพระพุทธรูปสำริด
182	SF.#11		S4E40	พระพักตร์พระพุทธรูปสำริด
183	SF.#12		S4E40	องค์พระสำริด (พระชัย)
184			S4E44	เศษภาชนะดินเผา
185			S4E44	ก้นขวดแก้วสีเขียว
186			S4E44	แผ่นตะกั่ว
187			S4E36	เศษภาชนะดินเผา
188			S4E36	กระดูก
189			S4E36	เศษหินรนวน
190			S4E36	หอยเบี้ย
191			S4E36	ตะปูโลหะ
192			S4E36	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
193			S4E36	ขมวดพระเกศาดินเผา
194			S4E36	ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคา
195			S4E36	พวยกาดินเผา
196			S4E36	ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงเชิงชาย
197			S4E36	ชิ้นประดับปูนปั้น
198			S4E64	เศษภาชนะดินเผา
199			S4E64	ตะคันดินเผา
200			S4E64	หอยเบี้ย
201			S4E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
202	SF.#13		S4E64	เศียรพระพุทธรูปสำริด
203			S8E40	เศษภาชนะดินเผา

วัดสามวิหาร (AY'01 : SWH)

แผ่นที่...8...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนถุงโบราณวัตถุงานชุดแต่งทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขถุง BAG NO.	ทะเบียนของพิเศษ SPECIAL FIND NO.	วัน / เดือน / ปี DATE	ตำแหน่งที่พบ GRID / SQUARE	คำอธิบายโบราณวัตถุ DESCRIPTION OF ARTIFACT
204			S8E40	ชิ้นส่วนสำริด
205	SF.#14		S8E40	เศียรพระพุทธรูปปูนเงิน
206			S4E28	เศษภาชนะดินเผา
207			S4E28	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
208			S4E28	ชิ้นส่วนสำริด
209			S4E28	เศษลูกกระสุนดินเผา
210			S8E32	เศษภาชนะดินเผา
211			S8E32	เศษแก้วสีขาว
212			S8E36	เศษภาชนะดินเผา
213			S8E36	ตะปูโลหะ
214			S8E36	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
215			S8E36	หูและลูกภาชนะ ดินเผา
216			S8E36	ปูนปั้น ลายกนก
217			S8E36	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
218			S8E40	เศษภาชนะดินเผา
219			S8E40	ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคา
220			S8E40	ปูนปั้น
221			S8E40	ชิ้นส่วนลูกกระสุนดินเผา
222			S8E40	เปลือกหอย
223			S8E40	ตะกรัน
224			S8E40	ชิ้นส่วนสำริด
225	SF.#15		S8E40	หัวตุ๊กตาดินเผา
226	SF.#16		S8E40	เศียรพระพุทธรูปสำริด
227	SF.#17		S8E40	พระบาทพระพุทธรูปสำริด
228			S8E36	ภาชนะดินเผา หมายเลข 5
229			S8E44	เศษภาชนะดินเผา
230			S8E44	ปูนปั้น ลายกระจัง
231			S8E44	ชิ้นส่วนสำริด
232			S8E64	เศษภาชนะดินเผา

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...9...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนถุขโบราณวัตถุงานชุดแต่งทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขถุข	ทะเบียนของพิเศษ	วัน / เดือน / ปี	ตำแหน่งที่พบ	คำอธิบายโบราณวัตถุ
BAG NO.	SPECIAL FIND NO.	DATE	GRID / SQUARE	DESCRIPTION OF ARTIFACT
233			S8E64	ภาชนะดินเผา หมายเลข 6
234			S8E64	ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคา
235			S8E64	หอยเบี้ย
236			S8E64	ตะปูโลหะ
237			S8E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
238			S8E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา
239	SF.#18		S8E64	หัวตุ๊กตาดินเผา
240	SF.#19		S8E64	เศียรพระพุทธรูปสำริด
241	SF.#20		S8E64	เศียรพระพุทธรูปสำริด
242			S4E36	เปลือกหอย
243			S4E36	ชิ้นส่วนลูกกระสุนดินเผา
244			N12E32	เศษภาชนะดินเผา
245			N12E32	ตะปูโลหะ
246			N12E32	ปูนปั้น
247			N12E32	ชิ้นส่วนสำริด
248			N12E32	ฐานพระดินเผา
249			N12E32	เศษภาชนะดินเผา
250			N12E32	แผ่นหินชนวน
251			N12E32	ตะปูโลหะ
252			N12E36	เศษภาชนะดินเผา
253			N12E36	ปูนปั้น
254			N12E36	ชิ้นส่วนพระพิมพ์
255			N12E36	ชิ้นส่วนพระสำริด
256			N12E36	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
257			N12E36	ตะกั่ว
258			N12E36	เศษโลหะ
259	Sf.#21		S12E40	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
260	Sf.#22		S12E40	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
261	Sf.#23		S12E40	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...10...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนอุทธรณ์โบราณวัตถุทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขถุง BAG NO.	ทะเบียนของพิเศษ SPECIAL FIND NO.	วัน / เดือน / ปี DATE	ตำแหน่งที่พบ GRID / SQUARE	คำอธิบายโบราณวัตถุ DESCRIPTION OF ARTIFACT
262			S12E40	ภาชนะดินเผา หมายเลข 7
263			S12E40	เศษภาชนะดินเผา
264			S12E40	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
265			S12E40	ชิ้นส่วนกระเบื้องเชิงชาย
266			S12E40	ขมวดพระเกศาปูนปั้น
267			S12E40	ขมวดพระเกศาดินเผา
268			S12E40	ตะปูโลหะ
269			S12E40	หอยเบี้ย
270	Sf.#24		S12E40	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
271			S12E40	กระดุก
272			S12E40	ปูนปั้น
273			S12E40	ตะกรัน
274			S12E40	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
275			S12E40	ชิ้นส่วนแท่งหินบดยา
276			S12E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
277			S12E64	เศษภาชนะดินเผา
278	Sf.#25		S12E64	ชิ้นส่วนพระพิมพ์
279			S16E36	เศษภาชนะดินเผา
280			S16E36	ปูนปั้น
281			S16E36	ชิ้นส่วนเบ้าดินเผา
282			S16E36	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
283			S16E36	แท่งหินทราย
284			S16E40	เศษภาชนะดินเผา
285			S16E40	เบ้าดินเผาเคลือบ
286			S16E40	ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคา
287			S16E40	เศษหินชนวน
288			S16E40	ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา
289			S16E40	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
290			S16E40	ขมวดพระเกศาดินเผา

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...11...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนอุทธรณ์โบราณวัตถุแห่งชาติทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขอุทธรณ์	ทะเบียนของพิเศษ	วัน / เดือน / ปี	ตำแหน่งที่พบ	คำอธิบายโบราณวัตถุ
BAG NO.	SPECIAL FIND NO.	DATE	GRID / SQUARE	DESCRIPTION OF ARTIFACT
291			S16E44	เศษภาชนะดินเผา
292			S16E44	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
293			S16E60	เศษภาชนะดินเผา
294			S16E64	เศษภาชนะดินเผา
295			S16E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
296			S16E64	หอยเบี้ย
297	SF.#26		S16E64	พระบาทพระพุทธรูปสำริด
298	SF.#27		S16E64	เศียรพระพุทธรูปสำริด
299	SF.#28		S16E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
300	SF.#29		S16E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
301	SF.#30		S16E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
302	SF.#31		S16E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
303	SF.#32		S16E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
304	SF.#33		S16E64	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
305			S20E40	เศษภาชนะดินเผา
306			S20E40	ปูนปั้นลายกระจัง
307			S20E40	ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคา
308			S20E36	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
309			S12E64	ภาชนะดินเผา หมายเลข 8
310			S12E64	ภาชนะดินเผา หมายเลข 9
311			S16E40	ภาชนะดินเผา หมายเลข 10
312			S16E40	ภาชนะดินเผา หมายเลข 11
313			S16E40	ภาชนะดินเผา หมายเลข 12
314			S20E40	ภาชนะดินเผา หมายเลข 13
315			S20E44	ภาชนะดินเผา หมายเลข 14
316			S20E44	ภาชนะดินเผา หมายเลข 15
317			S20E44	ภาชนะดินเผา หมายเลข 16
318			S20E44	เศษภาชนะดินเผา
319			S20E44	ตะปูโลหะ

วัดสามวิหาร (AY '01 : SWH)

แผ่นที่...12...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนถุงโบราณวัตถุงานชุดแต่งทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขถุง BAG NO.	ทะเบียนของพิเศษ SPECIAL FIND NO.	วัน / เดือน / ปี DATE	ตำแหน่งที่พบ GRID / SQUARE	คำอธิบายโบราณวัตถุ DESCRIPTION OF ARTIFACT
320			S20E44	ปูนปั้น
321			S20E44	ตะกรุด
322			S20E44	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
323			S20E44	ขมวดพระเกศาดินเผา
324			S20E44	หอยเบี้ย
325			S20E44	เบี้ยดินเผา
326			S20E44	เศษเหล็ก
327			S20E44	ตะกรัน
328			S20E48	ภาชนะดินเผา หมายเลข 17
329			S20E48	เศษภาชนะดินเผา
330			S20E48	ปูนปั้น
331			S20E48	ตะปูโลหะ
332	SF.#34		S20E48	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
333			S20E48	เศษแก้วสีขาว
334			S20E48	ชิ้นส่วนพระพิมพ์
335	SF.#35		S20E48	ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้น (ขาสিংห์)
336			S20E48	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
337			S20E52	เศษภาชนะดินเผา
338	SF.#36		S20E52	ชิ้นส่วนตุ๊กตาดินเผา
339			S20E52	เศษสำริด
340			S20E56	เศษภาชนะดินเผา
341	SF.#37		S20E56	พระพุทธรูปสำริด (พระชัย)
342			S20E60	เศษภาชนะดินเผา
343			S20E64	พระพุทธรูปสำริด
344	SF.#38		S20E64	องค์พระพุทธรูปสำริด
345			TP.1	เศษภาชนะดินเผา
346			TP.1	หอยเบี้ย
347			TP.1	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด
348			TP.1	ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...13...

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนฐานโบราณวัตถุงานขุดแต่งทางโบราณคดี

จ. พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขถุง BAG NO.	ทะเบียนของพิเศษ SPECIAL FIND NO.	วัน / เดือน / ปี DATE	ตำแหน่งที่พบ GRID / SQUARE	คำอธิบายโบราณวัตถุ DESCRIPTION OF ARTIFACT
349			TP.1	ตะกรุด
350			TP.1	ชิ้นส่วนกระสุนดินเผา
351			TP.1	ปูนปั้น
352			TP.1	ตะปูโลหะ
353			TP.1(ขยาย)	เศษภาชนะดินเผา
354			TP.1(ขยาย)	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
355			TP.1(ขยาย)	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
356			TP.1(ขยาย)	ชิ้นส่วนสำริด
357			TP.1(ขยาย)	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
358			TP.1(ขยาย)	เบ้าดินเผา
359			TP.1(ขยาย)	ปูนปั้น
360			TP.1(ขยาย)	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
361			TP.1(ขยาย)	เศษภาชนะดินเผา
362			TP.1(ขยาย2)	เศษภาชนะดินเผา
363			TP.1(ขยาย2)	หอยเบี้ย
364			TP.1(ขยาย2)	เศษปูน
365			TP.1(ขยาย2)	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
366	SF.#39		TP.1(ขยาย2)	ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา
367	SF.#40		TP.1(ขยาย2)	แผ่นจีน
368			TP.1(ขยาย2)	เศษภาชนะดินเผา
369			TP.1(ขยาย2)	เบ้าดินเผา
370			TP.1(ขยาย2)	หอยเบี้ย
371			TP.1(ขยาย2)	ชิ้นส่วนสำริด
372			TP.1(ขยาย2)	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
373			TP.2	เศษภาชนะดินเผา
374			TP.2	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
375			TP.2	กระดูก
376			TP.2	ชิ้นส่วนกะโหลกมนุษย์

ทะเบียนถุงโบราณวัตถุงานชุดคันทางโบราณคดี

หลุม S36E44

BAG NO. LIST

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...1

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนขุดโบราณวัตถุงานขุดค้นทางโบราณคดี หลุม S36E44

จ.พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขขุด BAG NO.	ทะเบียนของพิเศษ SPECIAL FIND NO	ตำแหน่งที่พบ GRID / SQUARE	ระดับ LEVEL	คำอธิบายโบราณวัตถุ DESCRIPTION OF ARTIFACT	หมายเหตุ REMARK
1	SF.#1	S36E44	1 (-150) - (-160) CM.DT.	จีนส่วนพระพุทธรูปสำริด	
2			1 (-150) - (-160) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
3			1 (-150) - (-160) CM.DT.	กันแก้ว	
4			2 (-160) - (-170) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
5			2 (-160) - (-170) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
6			2 (-160) - (-170) CM.DT.	จีนส่วนสำริด	
7			2 (-160) - (-170) CM.DT.	เศษแก้ว	
8			3 (-170) - (-180) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
9			3 (-170) - (-180) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
10			3 (-170) - (-180) CM.DT.	จีนส่วนสำริด	
11			3 (-170) - (-180) CM.DT.	ตะปูโลหะ	
12			4 (-180) - (-190) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
13			4 (-180) - (-190) CM.DT.	เบ้าดินเผา	
14			4 (-180) - (-190) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
15			4 (-190) CM.DT.	กระดูกสุนัข	
16			5 (-190) - (-200) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
17			5 (-190) - (-200) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
18			5 (-190) - (-200) CM.DT.	เศษแก้ว	
19			6 (-200) - (-210) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
20			6 (-200) - (-210) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
21			6 (-200) - (-210) CM.DT.	จีนส่วนฐานพระสำริด	
22			6 (-200) - (-210) CM.DT.	เศษแก้วสีเขียว	
23			6 (-200) - (-210) CM.DT.	เหรียญบาท	
24			7 (-210) - (-220) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
25			7 (-210) - (-220) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
26			8 (-220) - (-230) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
27			8 (-220) - (-230) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
28			8 (-220) - (-230) CM.DT.	เบ้าดินเผา	
29			8 (-220) - (-230) CM.DT.	เศษแก้ว	

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนขุดโบราณวัตถุทางโบราณคดี หลุม S36E44

จ.พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขขุด BAG NO.	ทะเบียนของพิเศษ SPECIAL FIND NO.	ตำแหน่งที่พบ GRID / SQUARE	ระดับ LEVEL	คำอธิบายโบราณวัตถุ DESCRIPTION OF ARTIFACT	หมายเหตุ REMARK
30		S36E44	9 (-230) - (-240) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
31			9 (-230) - (-240) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
32			9 (-230) - (-240) CM.DT.	หอยเบี้ย	
33			9 (-230) - (-240) CM.DT.	เศษหินชนวน	
34			10 (-240) - (-250) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
35			10 (-240) - (-250) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
36			10 (-240) - (-250) CM.DT.	เศษโลหะ	
37			10 (-240) - (-250) CM.DT.	หอยแครง	
38			10 (-240) - (-250) CM.DT.	แท่งดินเผา	
39			11 (-250) - (-260) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
40			11 (-250) - (-260) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
41			11 (-250) - (-260) CM.DT.	หอยแครง	
42			12 (-260) - (-270) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
43			12 (-260) - (-270) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
44			13 (-270) - (-280) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
45			13 (-270) - (-280) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
46			13 (-270) - (-280) CM.DT.	กระดูก	
47			14 (-280) - (-290) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
48			14 (-280) - (-290) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
49			14 (-280) - (-290) CM.DT.	เบี้ยดินเผา	
50			14 (-280) - (-290) CM.DT.	ชิ้นส่วนเตาเชิงกราน	
51			15 (-290) - (-300) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
52			15 (-290) - (-300) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
53			15 (-290) - (-300) CM.DT.	ชิ้นส่วนเตาเชิงกราน	
54			16 (-300) - (-310) CM.DT.	เศษกระเบื้อง	
55			16 (-300) - (-310) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
56			16 (-300) - (-310) CM.DT.	เบี้ยดินเผา	
57			17 (-310) - (-320) CM.DT.	เศษกระเบื้อง	
58			17 (-310) - (-320) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...3

ด.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนลึงโบราณวัตถุงานขุดค้นทางโบราณคดี หลุม S36E44

จ.พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขถุง BAG NO.	ทะเบียนของพิเศษ SPECIAL FIND NO	ตำแหน่งที่พบ GRID / SQUARE	ระดับ LEVEL	คำอธิบายโบราณวัตถุ DESCRIPTION OF ARTIFACT	หมายเหตุ REMARK
59		S36E44	18 (-320) - (-330) CM.DT.	เศษกระเบื้อง	
60			18 (-320) - (-330) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
61			18 (-320) - (-330) CM.DT.	แท่งดินเผา	
62		NEQ	19 (-330) - (-340) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
63		NEQ	19 (-330) - (-340) CM.DT.	ตะกั่ว	
64		NWQ	19 (-330) - (-340) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
65	SF.#2	SEQ	19 (-330) - (-340) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผาทรงถ้วย	
66		SEQ	19 (-330) - (-340) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
67		SWQ	19 (-330) - (-340) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
68		NEQ	20 (-340) - (-350) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
69		NWQ	20 (-340) - (-350) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
70		SEQ	20 (-340) - (-350) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
71		SEQ	20 (-340) - (-350) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
72		SEQ	20 (-340) - (-350) CM.DT.	ก้อนดินเผา	
73		SWQ	20 (-340) - (-350) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
74		SWQ	20 (-340) - (-350) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
75		NEQ	21 (-350) - (-360) CM.DT.	เบ้าดินเผา	
76		NEQ	21 (-350) - (-360) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
77		NWQ	21 (-350) - (-360) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
78		SEQ	21 (-350) - (-360) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
79		SWQ	21 (-350) - (-360) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
80		NEQ	22 (-360) - (-370) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
81		NEQ	22 (-360) - (-370) CM.DT.	เศษกระเบื้อง	
82		NWQ	22 (-360) - (-370) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
83		SEQ	22 (-360) - (-370) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
84		SWQ	22 (-360) - (-370) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
85		NEQ	23 (-370) - (-380) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
86		NWQ	23 (-370) - (-380) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
87		SEQ	23 (-370) - (-380) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...4

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนขุดโบราณวัตถุงานขุดค้นทางโบราณคดี หลุม S36E44

จ.พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขขุด	ทะเบียนของพิเศษ	ตำแหน่งที่พบ	ระดับ	คำอธิบายโบราณวัตถุ	หมายเหตุ
BAG NO.	SPECIAL FIND NO.	GRID / SQUARE	LEVEL	DESCRIPTION OF ARTIFACT	REMARK
88		SWQ	23 (-370) - (-380) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
89		SWQ	23 (-370) - (-380) CM.DT.	ก้อนศิลาแลง	
90		SEQ	24 (-380) - (-390) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
91		SEQ	24 (-380) - (-390) CM.DT.	ชิ้นส่วนเหล็ก ทรงกระบอกมีรูตรงกลาง	
92		SEQ	24 (-380) - (-390) CM.DT.	เศษอิฐ	
93		SWQ	24 (-380) - (-390) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
94		SWQ	24 (-380) - (-390) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
95	SF.#3	SWQ	24 (-380) - (-390) CM.DT.	กระจุกเคลือบ	ชำรุด
96		NEQ	25 (-390) - (-400) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
97		NWQ	25 (-390) - (-400) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
98		NWQ	25 (-390) - (-400) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
99		NWQ	25 (-390) - (-400) CM.DT.	เศษอิฐ	
100		NWQ	25 (-390) - (-400) CM.DT.	ชิ้นส่วนเตาเชิงกราน	
101	SF.#4	SWQ	25 (-390) - (-400) CM.DT.	กระจุกขนาดเล็ก เคลือบสีน้ำตาล	
102		Section W	26 (-400) - (-410) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
103		Section W	26 (-400) - (-410) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
104		Section W	26 (-400) - (-410) CM.DT.	กระจุก	
105		Section E	26 (-400) - (-410) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
106		Section E	26 (-400) - (-410) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
107		Section E	26 (-400) - (-410) CM.DT.	ก้อนดินเผา	
108		Section E	26 (-400) - (-410) CM.DT.	เศษถ่าน	
109		NEQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
110		NEQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
111		NEQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	เศษอิฐ	
112		NWQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
113		NWQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
114		NWQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	เศษอิฐ	
115		SEQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
116		SEQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...5

ต.หัวรอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนอุ้งโบราณวัตถุงานชุดค้นทางโบราณคดี หลุม S36E44

จ.พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขอุ้ง	ทะเบียนของพิเศษ	ตำแหน่งที่พบ	ระดับ	คำอธิบายโบราณวัตถุ	หมายเหตุ
BAG NO.	SPECIAL FIND NO.	GRID / SQUARE	LEVEL	DESCRIPTION OF ARTIFACT	REMARK
117		SEQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	กระดูก	
118		SEQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	ก้อนดินเผา	
119		SWQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
120		SWQ	27 (-410) - (-420) CM.DT.	ชิ้นส่วนเตาเชิงกรวย	
121		NEQ	28 (-420) - (-430) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
122		NEQ	28 (-420) - (-430) CM.DT.	เบ้าดินเผา	
123		NEQ	28 (-420) - (-430) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
124		NEQ	28 (-420) - (-430) CM.DT.	ก้อนดินเผา	
125		SEQ	28 (-420) - (-430) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
126		SEQ	28 (-420) - (-430) CM.DT.	เศษอิฐ	
127		SEQ	28 (-420) - (-430) CM.DT.	เศษหิน	
128		SWQ	28 (-420) - (-430) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
129		SWQ	28 (-420) - (-430) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
130		NEQ	29 (-430) - (-440) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
131		NEQ	29 (-430) - (-440) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
132		NWQ	29 (-430) - (-440) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
133		SEQ	29 (-430) - (-440) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
134		SEQ	29 (-430) - (-440) CM.DT.	ก้อนดินเผา	
135		SWQ	29 (-430) - (-440) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
136		NWQ	29 (-430) - (-440) CM.DT.	กระดูก	
137		NEQ	30 (-440) - (-450) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
138		NWQ	30 (-440) - (-450) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
139		SEQ	30 (-440) - (-450) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
140		SWQ	30 (-440) - (-450) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
141		NEQ	31 (-450) - (-460) CM.DT.	ดินเหนียว มีผลึกสีขาวปน	
142		NWQ	31 (-450) - (-460) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
143		SWQ	31 (-450) - (-460) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
144		SWQ	31 (-450) - (-460) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
145		NWQ	32 (-460) - (-470) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	

วัดสามวิหาร (AY ' 01 : SWH)

แผ่นที่...6

ต.หน้ารอ อ.พระนครศรีอยุธยา

ทะเบียนขุดโบราณวัตถุทางโบราณคดี หลุม S36E44

จ.พระนครศรีอยุธยา

BAG NO. LIST

หมายเลขขุด	ทะเบียนของพิเศษ	ตำแหน่งที่พบ	ระดับ	คำอธิบายโบราณวัตถุ	หมายเหตุ
BAG NO.	SPECIAL FIND NO.	GRID / SQUARE	LEVEL	DESCRIPTION OF ARTIFACT	REMARK
146		SWQ	32 (-460) - (-470) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
147		NWQ	33 (-470) - (-480) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
148		NWQ	34 (-480) - (-500) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
149		NWQ	35 (-500) - (-520) CM.DT.	ดิน	ใน Feature
150		NWQ	35 (-500) - (-520) CM.DT.	ดิน	นอก Feature
151		NWQ	6 (-200) - (-210) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
152		NWQ	7 (-210) - (-220) CM.DT.	เศษกระเบื้อง	
153		NWQ	7 (-210) - (-220) CM.DT.	หอยเบี้ย	
154		NWQ	7 (-210) - (-220) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
155		NWQ	8 (-220) - (-230) CM.DT.	เศษกระเบื้อง	
156		NWQ	9 (-230) - (-240) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
157		NWQ	9 (-230) - (-240) CM.DT.	เศษกระเบื้อง	
158		NWQ	9 (-230) - (-240) CM.DT.	หอยเบี้ย	
159		NWQ	10 (-240) - (-250) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
160		NWQ	10 (-240) - (-250) CM.DT.	เศษกระเบื้อง	
161		NWQ	10 (-240) - (-250) CM.DT.	เศษเหล็ก	
162		NWQ	10 (-240) - (-250) CM.DT.	ลูกภาชนะ	
163		NWQ	10 (-240) - (-250) CM.DT.	ชิ้นส่วนสำริด	
164		NWQ	10 (-240) - (-250) CM.DT.	กระดูก	
165		NWQ	11 (-250) - (-260) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
166		NWQ	11 (-250) - (-260) CM.DT.	เศษกระเบื้อง	
167		NWQ	12 (-260) - (-270) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
168		NWQ	12 (-260) - (-270) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
169		NWQ	12 (-260) - (-270) CM.DT.	ชิ้นส่วนแผ่นอิฐ ดินเผา	
170		NWQ	11 (-250) - (-260) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
171		NEQ	11 (-250) - (-260) CM.DT.	เศษกระเบื้องมุงหลังคา	
172		NEQ	11 (-250) - (-260) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	
173		NEQ	11 (-250) - (-260) CM.DT.	เปลือกหอย	1 ผ่า
174		SEQ	11 (-250) - (-260) CM.DT.	เศษภาชนะดินเผา	

สัญญาจ้าง

สัญญาเลขที่ 1/2544

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้น ณ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ตำบล/แขวง ประตูลี อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด พระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 12 เดือน มกราคม พ.ศ. 2544 ระหว่าง กรมศิลปากร

โดย นายบรรจง วงศ์วิเชียร ผู้อำนวยการสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3 ผู้ได้รับ มอบอำนาจจากอธิบดีกรมศิลปากร ตามคำสั่งกระทรวงศิลปากรที่ 671/2542 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2542 ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียก "ผู้ว่าจ้าง" ฝ่ายหนึ่ง กับ ห้างหุ้นส่วนจำกัด พรอนันท์ก่อสร้าง ซึ่งจดทะเบียน เป็นนิติบุคคล ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร มีสำนักงานใหญ่อยู่ เลขที่ 646 ถนน ย่านสินธุ์ ตำบล/แขวง สามเสนใน อำเภอ/เขต พญาไท จังหวัด กรุงเทพมหานคร

โดย นางประยงค์ ผลปราชญ์ ผู้มีอำนาจลงนามผูกพันนิติบุคคลปรากฏตาม หนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท กรุงเทพมหานคร เลขที่ พท.0002458 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2543 (และหนังสือมอบอำนาจ ลงวันที่ -) แนนท้ายสัญญานี้ ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้รับจ้าง" อีกฝ่ายหนึ่ง ผู้สัญญาได้ตกลงกันมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ข้อตกลงว่าจ้าง

ผู้ว่าจ้างตกลงจ้างและผู้รับจ้างตกลงรับจ้างทำงาน บูรณะจัดแสดงและปรับปรุงภูมิทัศน์ โบราณสถานบริเวณคลองสระบัว ณ ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต พระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขแห่งสัญญานี้รวมทั้งเอกสารแนบท้ายสัญญา ผู้รับจ้างตกลงที่จะจัดหาแรงงานและวัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ชนิดดีเพื่อใช้ในงานจ้างตามสัญญานี้

ข้อ 2. เอกสารอันเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

เอกสารแนบท้ายสัญญาดังต่อไปนี้ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญานี้

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ) 25/๑๑๓ ๑๒๗๗๗ ผู้รับจ้าง
(ลงชื่อ) พยาน (ลงชื่อ) พยาน

2.1	หมวด รายการประกอบแบบและรายละเอียด	จำนวน	30	หน้า
2.2	หมวด ฝั่งรูปแบบ	จำนวน	67	หน้า
2.3	หมวด รายการแบ่งวงงานการจ่ายเงิน	จำนวน	1	หน้า
2.4	หมวด ใบเสนอราคา	จำนวน	2	หน้า
2.5	หมวด บัญชีรายการราคาก่อสร้างหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา	จำนวน	22	หน้า
2.6	หมวด -	จำนวน		หน้า
2.7	หมวด -	จำนวน		หน้า
2.8	หมวด -	จำนวน		หน้า

ความใดในเอกสารแนบท้ายสัญญาที่ขัดแย้งกับข้อความในสัญญานี้ ให้ใช้ข้อความในสัญญานี้บังคับ และในกรณีที่เอกสารแนบท้ายสัญญาขัดแย้งกันเอง ผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของผู้ว่าจ้าง

ข้อ 3. หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา

ในขณะที่ทำสัญญานี้ ผู้รับจ้างได้นำหลักประกันเป็น หนังสือที่ประกันสัญญาของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาพลับพลาไชย เลขที่ 04/44/00003 ลงวันที่ 9 มกราคม 2544

เป็นจำนวนเงิน 376,000.00 บาท (สามแสนเจ็ดหมื่นหกพันบาทถ้วน)

มามอบให้แก่ผู้ว่าจ้างเพื่อเป็นหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญานี้

หลักประกันที่ผู้รับจ้างนำมามอบไว้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ว่าจ้างจะคืนให้เมื่อผู้รับจ้างพ้นจากข้อผูกพันตามสัญญานี้แล้ว

ข้อ 4. ก. ค่าจ้างและการจ่ายเงิน

(สำหรับสัญญาที่เป็นราคาต่อหน่วย)

ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายและผู้รับจ้างตกลงรับเงินค่าจ้างจำนวนเงิน - บาท

(-) ซึ่งได้รวมภาษีมูลค่าเพิ่มจำนวน - บาท

ตลอดจนภาษีอากรอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายทั้งปวงด้วยแล้ว โดยถือราคาต่อหน่วยเป็นเกณฑ์ตามรายการแต่ละประเภทดังที่ได้กำหนดไว้ในใบแจ้งปริมาณงานและราคา

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างตกลงว่าจำนวนปริมาณงานที่กำหนดไว้ในบัญชีรายการก่อสร้างหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคานี้เป็นจำนวนโดยประมาณเท่านั้น จำนวนปริมาณงานที่แท้จริงอาจจะมากหรือน้อยกว่านี้ได้ ซึ่งผู้ว่าจ้างจะจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างตามราคาต่อหน่วยของงานแต่ละรายการที่ได้ทำเสร็จจริง คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างตกลงที่จะไม่เปลี่ยนแปลงราคาต่อหน่วยหรือเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการที่จำนวนปริมาณงานในแต่ละรายการได้แตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในสัญญา ทั้งนี้ นอกจากการปรับเพิ่ม

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

4.1 เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงในส่วนที่เกินกว่าร้อยละ 125 (หนึ่งร้อยยี่สิบห้า) แต่ไม่เกินร้อยละ 150 (หนึ่งร้อยห้าสิบ) ของปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้อัตราร้อยละ 90 (เก้าสิบ) ของราคาต่อหน่วยตามสัญญา

4.2 เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงในส่วนที่เกินกว่าร้อยละ 150 (หนึ่งร้อยห้าสิบ) ของปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้อัตราร้อยละ 83 (แปดสิบสาม) ของราคาต่อหน่วยตามสัญญา

4.3 เมื่อปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงน้อยกว่าร้อยละ 75 (เจ็ดสิบห้า) ของปริมาณงานที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา จะจ่ายให้ตามราคาต่อหน่วยในสัญญา และจะจ่ายเพิ่มชดเชยเป็นค่า overhead และ mobilization สำหรับงานรายการนั้น ในอัตราร้อยละ 17 (สิบเจ็ด) ของผลต่างระหว่างปริมาณงานทั้งหมดของงานรายการนั้นตามสัญญาโดยประมาณ กับปริมาณงานที่ทำเสร็จจริงคุณด้วยราคาต่อหน่วยตามสัญญา

4.4 ผู้ว่าจ้างจะจ่ายเงินที่เพิ่มขึ้น หรือหักลดเงินในแต่ละกรณีดังกล่าวข้างต้นในงวดสุดท้ายของการจ่ายเงิน หรือก่อนงวดสุดท้ายของการจ่ายเงินตามที่ผู้ว่าจ้างจะพิจารณาเห็นสมควร

ผู้ว่าจ้างตกลงที่จะจ่ายเงินค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างเป็นรายเดือนตามเงื่อนไขที่สำเร็จจริง เมื่อผู้ว่าจ้างหรือเจ้าหน้าที่ของผู้ว่าจ้างได้ทำการตรวจสอบผลงานที่ทำเสร็จแล้วและปรากฏว่าเป็นที่พอใจตรงตามข้อกำหนดแห่งสัญญานี้ทุกประการ ผู้ว่าจ้างจะออกหนังสือรับรองการรับมอบงานนั้นให้แก่ผู้รับจ้าง

การจ่ายเงินงวดสุดท้ายจะจ่ายให้เมื่องานทั้งหมดตามสัญญาได้แล้วเสร็จทุกประการ รวมทั้งการทำสถานที่ก่อสร้างให้สะอาดเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ในข้อ 18

ข้อ 4. ข. ค่าจ้างและการจ่ายเงิน

(สำหรับสัญญาที่เป็นราคาเหมารวม)

ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายและผู้รับจ้างตกลงรับเงินค่าจ้างจำนวนเงิน 7,520,000.- บาท

(เจ็ดล้านห้าแสนสองหมื่นบาทถ้วน) ซึ่งได้รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม จำนวน - บาท ตลอดจนภาษีอากรอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายทั้งปวงด้วยแล้ว โดยถือราคาเหมารวมเป็นเกณฑ์และกำหนดการจ่ายเงินเป็นงวด ๆ ดังนี้

งวดที่ 1 เป็นจำนวนเงิน 1,504,000.- บาท (หนึ่งล้านห้าแสนสี่พันบาทถ้วน)

เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

งานบูรณะเจดีย์ประธานวัดแม่เืองปลื้ม

- งานชุดแต่งทางโบราณคดี
- งานโครงสร้างรัตนอุโบสถ
- งานบูรณะส่วนองค์ประกอบเจดีย์
- งานจัดทำวีดิทัศน์ เรื่องบทบาทของช่างในสมัยอยุธยา

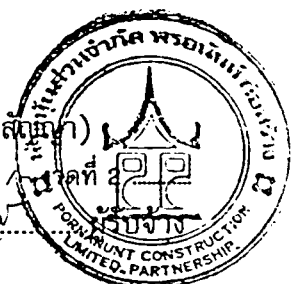
ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 21 เมษายน 2544 (ภายใน 90 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา)

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

งวดที่ 2 เป็นจำนวนเงิน 1,504,000.- บาท (หนึ่งล้านห้าแสนสี่พันบาทถ้วน)
เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

งานโบราณคดีวัดใหม่ (ร้าง)

- งานขุดแต่งพระอุโบสถ เจดีย์ และทอระฆัง พื้นที่ 530 ตารางเมตร
- งานขุดแต่งเนินโบราณสถานข้างเคียง พื้นที่ 90 ตารางเมตร
- งานขุดแต่งพื้นที่โดยรอบ ตามผังรูปแบบกำหนด 2,440 ตารางเมตร
- ขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด 3 X 3 เมตร

งานโบราณคดีวัดสามวิหาร

- งานขุดแต่งเจดีย์ประธานและเจดีย์หมายเลข 2 พื้นที่ประมาณ 640 ตารางเมตร
- งานขุดแต่งพื้นที่ตามผังกำหนดส่วนที่เหลือ พื้นที่ประมาณ 1,009 ตารางเมตร
- ขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด 3 X 3 เมตร

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 20 มิถุนายน 2544 (ภายใน 150 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา)

งวดที่ 3 เป็นจำนวนเงิน 2,256,000.- บาท (สองล้านสองแสนห้าหมื่นหกพันบาทถ้วน)
เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานบูรณะวัดโคกพระยา (ร้าง) ตำบลลุมพลี
- งานบูรณะและปรับปรุงภูมิทัศน์เนินโบราณสถานด้านหน้าตำหนักเพนียด
 - ทมวดงานบูรณะ
 - ทมวดงานปรับปรุงภูมิทัศน์

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 18 กันยายน 2544 (ภายใน 240 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา)

งวดที่ 4 (งวดสุดท้าย) เป็นจำนวนเงิน 2,256,000.- บาท (สองล้านสองแสนห้าหมื่นหกพันบาทถ้วน) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานจัดแสดงภายในตำหนักเพนียด
 - ทมวดงานปรับปรุงนิทรรศการ
 - ทมวดงานไฟฟ้า
 - ทมวดงานกราฟฟิค
 - ทมวดงานศิลปกรรม
- งานจัดพิมพ์เอกสารประชาสัมพันธ์แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาพระนครศรีอยุธยา 1 ชุด รวม 2 เล่ม

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2544 (ภายใน 290 วัน นับถัดจากวันเริ่มสัญญา) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงานทั้งหมดให้แล้วเสร็จเรียบร้อยตามสัญญา รวมทั้งทำสถานที่ก่อสร้างให้สะอาดเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ในข้อ 18

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) / ราคา

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

“ราคาค่าจ้างเหมาทุกงวดที่ผู้รับจ้างจะได้รับไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามค่าเพิ่มอยู่ด้วย ผู้รับจ้างจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบภาษีมูลค่าเพิ่ม สำหรับส่วนของค่าจ้างที่เป็นเงินบาทสมทบตามอัตราที่กฎหมายกำหนดและผู้รับจ้างต้องนำส่งกรมสรรพากรด้วยตนเอง ผู้ว่าจ้างจะออกหนังสือรับรองการชำระค่าบริการจากเงินกู้ต่างประเทศในส่วนเงินกู้จาก OECF ซึ่งเป็นอัตรา 0% ให้ผู้รับจ้างใช้ประกอบการยื่นแบบแสดงรายการต่อกรมสรรพากรต่อไป”

การจ่ายเงินในส่วนของเงินกู้จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขสัญญาเงินกู้ (Loan Agreement) และสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติ (Guidelines) ที่แหล่งเงินกู้กำหนดไว้

รายละเอียดในการแบ่งสัดส่วนของเงินกู้และเงินบาทสมทบ ในการจ่ายค่าจ้างแต่ละงวดได้แสดงไว้ในตารางแนบท้ายสัญญานี้

ข้อ 5. กำหนดเวลาแล้วเสร็จ และสิทธิของผู้ว่าจ้างในการบอกเลิกสัญญา

ผู้รับจ้างต้องเริ่มทำงานที่รับจ้างภายในวันที่ 22 เดือน มกราคม พ.ศ. 2544

และจะต้องทำงานให้แล้วเสร็จบริบูรณ์ภายในวันที่ 7 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2544

ถ้าผู้รับจ้างมิได้ลงมือทำงานภายในกำหนดเวลา หรือไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลาหรือมีเหตุให้เชื่อได้ว่าผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลา หรือจะแล้วเสร็จล่าช้าเกินกว่ากำหนดเวลา หรือผู้รับจ้างทำผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง หรือตกเป็นผู้ล้มละลาย หรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตรวจการจ้าง หรือคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ หรือผู้ควบคุมงาน หรือบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญานี้ได้และมีสิทธิจ้างผู้รับจ้างรายใหม่เข้าทำงานของผู้รับจ้างให้ลุ่่วงไปได้ด้วย

การที่ผู้ว่าจ้างไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาดังกล่าวข้างต้นนั้น ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างพ้นจากความผิด ตามสัญญา

ข้อ 6. ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของงานจ้าง

เมื่องานแล้วเสร็จบริบูรณ์และผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานจากผู้รับจ้างหรือจากผู้รับจ้างรายใหม่ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาตามข้อ 5 หากมีเหตุชำรุดบกพร่องหรือเสียหายเกิดขึ้นจากงานจ้างนี้ภายในกำหนด 2 ปี - เดือน นับถัดจากวันที่ได้รับมอบงานดังกล่าว ซึ่งความชำรุดบกพร่องหรือเสียหายนั้น เกิดจากความบกพร่องของผู้รับจ้าง อันเกิดจากการใช้วัสดุที่ไม่ถูกต้อง หรือทำไว้ไม่เรียบร้อย...หรือทำไม่ถูกต้องตามมาตรฐานแห่งหลักวิชา ผู้รับจ้างจะต้องรีบทำการแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อยโดยไม่ชักช้า โดยผู้ว่าจ้างไม่ต้องออกเงินใด ๆ ในการนี้ทั้งสิ้น หากผู้รับจ้างบิดพลิ้วไม่กระทำการดังกล่าวภายในกำหนด 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างหรือไม่ทำการแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อยภายในเวลาที่ผู้ว่าจ้างกำหนด ให้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะทำการนั้นเอง หรือจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้นโดยผู้รับจ้างต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

ข้อ 7. การจ้างช่วง

ผู้รับจ้างจะต้องไม่เอางานทั้งหมดหรือบางส่วนแห่งสัญญาไปจ้างช่วงอีกต่อหนึ่งโดยไม่ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างก่อน ทั้งนี้ นอกจากในกรณีที่สัญญานี้จะระบุไว้เป็นอย่างอื่น ความยินยอมดังกล่าวนั้นไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ หรือพันธะหน้าที่ตามสัญญานี้ และผู้รับจ้างจะยังคงต้องรับผิดชอบในความผิดและความประมาทเลินเล่อของผู้รับจ้างช่วง หรือของตัวแทน หรือ ลูกจ้างของผู้รับจ้างช่วงนั้นทุกประการ

ข้อ 8. การควบคุมงานของผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องควบคุมงานที่รับจ้างอย่างเอาใจใส่ด้วยประสิทธิภาพและความชำนาญ และในระหว่างทำงานที่รับจ้างจะต้องจัดให้มีผู้แทนซึ่งทำงานเต็มเวลาเป็นผู้ควบคุมงาน ผู้ควบคุมงาน กล่าวจะต้องเป็นผู้แทนได้รับมอบอำนาจจากผู้รับจ้าง คำสั่งหรือคำแนะนำต่าง ๆ ที่ได้แจ้งแก่ผู้แทนผู้ได้รับมอบอำนาจนั้นให้ถือว่าเป็นคำสั่งหรือคำแนะนำที่ได้แจ้งแก่ผู้รับจ้าง การแต่งตั้งผู้ควบคุมงานนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือและต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าจ้าง การเปลี่ยนตัวหรือแต่งตั้งผู้ควบคุมงานใหม่จะกระทำมิได้หากไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าจ้างก่อน

การจ้างงานของผู้รับจ้างให้เน้นการใช้แรงงานเป็นหลัก ในกรณีที่สามารถใช้แรงงานแทนเครื่องจักรได้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะขอให้เปลี่ยนตัวผู้แทนได้รับมอบอำนาจนั้น โดยแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้รับจ้าง และผู้รับจ้างจะต้องทำการเปลี่ยนตัวโดยพลัน โดยไม่คิดราคาเพิ่มหรืออ้างเป็นเหตุเพื่อขยายอายุสัญญา อันเนื่องมาจากเหตุนี้

ข้อ 9. ความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบต่ออุบัติเหตุ ความเสียหาย หรือภัยอันอันตรายใด ๆ อันเกิดจากการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง และจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายจากการกระทำของลูกจ้างของผู้รับจ้าง

ความเสียหายใด ๆ อันเกิดแก่งานที่ผู้รับจ้างได้ทำขึ้นแม้จะเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัย นอกจากกรณีอันเกิดจากความผิดของผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบโดยซ่อมแซมให้คืนดีหรือเปลี่ยนให้ใหม่โดยค่าใช้จ่ายของผู้รับจ้างเอง ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างดังกล่าวในข้อนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานครั้งสุดท้าย ซึ่งหลังจากนั้นผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบเพียงในกรณีชำรุดบกพร่อง หรือความเสียหายดังกล่าวในข้อ 6 เท่านั้น

ข้อ 10. การจ่ายเงินแก่ลูกจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องจ่ายเงินแก่ลูกจ้างที่ผู้รับจ้างได้จ้างมาในอัตรา และตามกำหนดเวลาที่ผู้รับจ้างได้ตกลงหรือทำสัญญาไว้ต่อลูกจ้างดังกล่าว

ถ้าผู้รับจ้างไม่จ่ายเงินค่าจ้างหรือค่าทดแทนอื่นใดแก่ลูกจ้างดังกล่าวในวรรคแรก ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะเอาเงินค่าจ้างที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้รับจ้างมาจ่ายให้แก่ลูกจ้างของผู้รับจ้างดังกล่าว และให้ถือว่าผู้ว่าจ้างจำนวนนั้นเป็นค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างตามสัญญาแล้ว

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

ผู้รับจ้างจะต้องจัดให้มีประกันภัยสำหรับลูกจ้างทุกคนที่จ้างมาทำงาน โดยให้ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบทั้งปวงของผู้รับจ้างรวมทั้งผู้รับจ้างช่วงอันหากจะพึงมี ในกรณีความเสียหายที่คิดค่าสินไหมทดแทนได้ตามกฎหมายซึ่งเกิดจากอุบัติเหตุหรือภัยอันตรายใด ๆ ต่อลูกจ้างหรือบุคคลอื่นที่ผู้รับจ้างหรือผู้รับจ้างช่วงจ้างมาทำงาน ผู้รับจ้างจะต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวพร้อมทั้งหลักฐานการชำระเบี้ยประกันให้แก่ผู้ว่าจ้างเมื่อผู้ว่าจ้างเรียกร้อง

ข้อ 11. การตรวจงานจ้าง

ถ้าผู้ว่าจ้างแต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาเพื่อควบคุมการทำงานของผู้รับจ้าง กรรมการตรวจการจ้าง หรือกรรมการตรวจรับพัสดุ หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษานั้นมีอำนาจเข้าไปตรวจการงานในโรงงานและสถานที่ที่กำลังก่อสร้างหรือที่กำลังทำงานได้ตลอดเวลา และผู้รับจ้างจะต้องอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการนั้นตามสมควร

การที่มีกรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาหาทำให้ผู้รับจ้างพ้นความรับผิดชอบตามสัญญาข้อหนึ่งข้อใดไม่

ข้อ 12. แบบรูปและรายการละเอียดตลาดเคลื่อน

ผู้รับจ้างจะต้องรับรองว่าได้ตรวจสอบและทำความเข้าใจในแบบรูปรายการละเอียด หรือใบแจ้งปริมาณงานโดยถี่ถ้วนแล้ว หากปรากฏว่าแบบรูปและรายการละเอียดหรือใบแจ้งปริมาณงานนั้นผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนไปจากหลักการทางวิศวกรรมหรือทางเทคนิค ผู้รับจ้างตกลงที่จะปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของกรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้งเพื่อให้งานแล้วเสร็จบริบูรณ์โดยจะคิดค่าใช้จ่ายใด ๆ เพิ่มขึ้นจากผู้ว่าจ้างไม่ได้

ข้อ 13. การควบคุมงานโดยผู้ว่าจ้าง

ผู้รับจ้างตกลงว่า กรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้ง มีอำนาจที่จะตรวจสอบและควบคุมงานเพื่อให้เป็นไปตามเอกสารสัญญา และมีอำนาจที่จะสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือตัดทอน ซึ่งงานตามสัญญานี้หากผู้รับจ้างขัดขืนไม่ปฏิบัติตามกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงาน หรือบริษัทที่ปรึกษามีอำนาจที่จะสั่งให้หยุดกิจการนั้นชั่วคราวได้ ความล่าช้าในกรณีเช่นนี้ผู้รับจ้างจะถือเป็นเหตุขอขยายวันทำการออกไปมิได้

และผู้รับจ้างจะต้องจัดส่งรายงานความก้าวหน้าทุกเดือน และรายงานการปิดโครงการเมื่อทำงานแล้วเสร็จต่อคณะกรรมการตรวจการจ้าง

ข้อ 14. งานพิเศษและการแก้ไขงาน

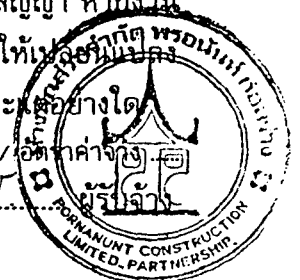
ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะสั่งให้ผู้รับจ้างทำงานพิเศษซึ่งไม่ได้แสดงไว้ หรือรวมอยู่ในเอกสารสัญญา หากงานพิเศษนั้น ๆ อยู่ในขอบข่ายทั่วไปแห่งวัตถุประสงค์ของสัญญานี้ นอกจากนี้ผู้ว่าจ้างยังมีสิทธิสั่งให้เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขแบบรูป และข้อกำหนดต่าง ๆ ในเอกสารสัญญานี้ด้วย โดยไม่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะเป็นอย่างใด

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

อัตราค่าจ้างหรือราคาที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ให้กำหนดใช้สำหรับงานพิเศษ หรืองานที่เพิ่มเติมขึ้น หรือตัดทอนลงทั้งปวงตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง หากในสัญญาไม่ได้กำหนดไว้ถึงอัตราค่าจ้าง หรือราคาใด ๆ ที่ จะนำมาใช้สำหรับงานพิเศษหรืองานที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว ผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างจะต้องตกลงกันที่จะกำหนดอัตรา หรือราคา รวมทั้งการขยายระยะเวลา (ถ้ามี) กันใหม่เพื่อความเหมาะสม ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ ผู้ว่าจ้าง จะกำหนดอัตราจ้างหรือราคาตายตัวตามแต่ผู้ว่าจ้างจะเห็นว่าเหมาะสมและถูกต้อง ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตาม งานตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง แต่อาจสงวนสิทธิที่จะดำเนินการตามข้อ 19 ต่อไปได้

ข้อ 15. ค่าปรับ

หากผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา และผู้ว่าจ้างยังมีได้บอก เลิกสัญญา ผู้รับจ้างจะต้องชำระค่าปรับให้แก่ผู้ว่าจ้างเป็นจำนวนเงินวันละ 7,520.- บาท และจะต้องชำระ ค่าใช้จ่ายในการควบคุมงานในเมื่อผู้ว่าจ้างต้องจ้างผู้ควบคุมงานอีกต่อหนึ่งเป็นจำนวนเงินวันละ 200 บาท นับถัดจากวันที่กำหนดแล้วเสร็จตามสัญญาหรือวันที่ผู้ว่าจ้างได้ขยายให้จนถึงวันที่ทำงานแล้วเสร็จจริง นอกจากนี้ผู้รับจ้างยอมให้ผู้ว่าจ้างเรียกค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับจ้างทำงานล่าช้าเฉพาะส่วนที่เกินกว่า จำนวนค่าปรับและค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้อีกด้วย

ในระหว่างที่ผู้ว่าจ้างยังมีได้บอกเลิกสัญญานั้น หากผู้ว่าจ้างเห็นว่าผู้รับจ้างจะไม่สามารถปฏิบัติตาม สัญญาต่อไปได้ ผู้ว่าจ้างจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาและใช้สิทธิตามข้อ 16 ก็ได้และถ้าผู้ว่าจ้างได้แจ้งข้อเรียก ร้องไปยังผู้รับจ้างเมื่อครบกำหนดแล้วเสร็จของงานขอให้ชำระค่าปรับแล้วผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะปรับผู้รับจ้างจน ถึงวันบอกเลิกสัญญาได้อีกด้วย

ข้อ 16. สิทธิของผู้ว่าจ้างภายหลังบอกเลิกสัญญา

ในกรณีที่ผู้ว่าจ้างบอกเลิกสัญญา ผู้ว่าจ้างอาจทำงานนั้นเองหรือว่าจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้นต่อจนแล้ว เสร็จได้ ผู้ว่าจ้างหรือผู้รับจ้างทำงานนั้นต่อมีสิทธิใช้เครื่องใช้ในการก่อสร้างหรือในการทำงานสิ่งๆที่สร้างขึ้น ชั่วคราวสำหรับงานก่อสร้างหรือการทำงาน และวัสดุต่าง ๆ ซึ่งเห็นว่าจะต้องสงวนเอาไว้เพื่อการปฏิบัติงาน ตามสัญญาตามที่เห็นสมควร

ในกรณีดังกล่าว ผู้ว่าจ้างมีสิทธิริบหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาทั้งหมด หรือบางส่วนตามแต่จะ เห็นสมควร นอกจากนั้นผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายซึ่งเป็นจำนวนเกินกว่าหลักประกันการปฏิบัติ งานและค่าเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการทำงานนั้นต่อให้แล้วเสร็จตามสัญญา และค่าใช้จ่ายในการควบคุมงานเพิ่ม (ถ้ามี) ซึ่งผู้ว่าจ้างจะหักเอาจากเงินประกันผลงานหรือจำนวนเงินใด ๆ ที่จะจ่ายให้แก่ผู้รับจ้างก็ได้

ข้อ 17. การกำหนดค่าเสียหาย

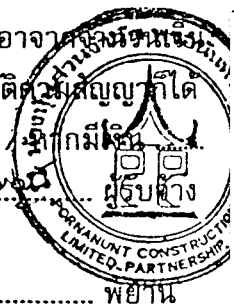
ค่าปรับหรือค่าเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากผู้รับจ้างตามสัญญา นี้ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะหักเอาจากเงินประกันผลงานหรือเงินประกันผลงานของผู้รับจ้างหรือบังคับจากหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาที่ได้

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

หากมีเงินค่าจ้างตามสัญญาที่หักไว้จ่ายเป็นค่าปรับและค่าเสียหายแล้วยังเหลืออยู่อีกเท่าใด ผู้ว่าจ้างจะคืนให้แก่ผู้รับจ้างทั้งหมด

ข้อ 18. การทำบริเวณก่อสร้างให้เรียบร้อย

ผู้รับจ้างจะต้องรักษาบริเวณสถานที่ปฏิบัติงานตามสัญญานี้ รวมทั้งโรงงาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานของผู้รับจ้าง ลูกจ้าง ตัวแทน หรือของผู้รับจ้างช่วง ให้อยู่ในความปลอดภัย และมีประสิทธิภาพในการใช้งานตลอดระยะเวลาการจ้างและเมื่อทำงานเสร็จสิ้นแล้วจะต้องขนย้ายบรรดาเครื่องใช้ในการทำงานจ้างรวมทั้งวัสดุ ชยะมูลฝอยและสิ่งก่อสร้างชั่วคราวต่าง ๆ (ถ้ามี) ทั้งจะต้องกลบเกลี่ยพื้นดินให้เรียบร้อย เพื่อให้บริเวณทั้งหมดอยู่ในสภาพที่สะอาด และใช้งานได้ทันที

ข้อ 19. กรณีพิพาทและอนุญาโตตุลาการ

19.1 ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาเกี่ยวกับข้อกำหนดแห่งสัญญานี้ หรือเกี่ยวกับการปฏิบัติตามสัญญานี้ และคู่สัญญาไม่สามารถตกลงกันได้ ให้เสนอข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทนั้นต่ออนุญาโตตุลาการเพื่อพิจารณาชี้ขาด

19.2 เว้นแต่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะเห็นพ้องกันให้อนุญาโตตุลาการคนเดียวเป็นผู้ชี้ขาดการระงับข้อพิพาทให้กระทำโดยอนุญาโตตุลาการ 2 คน โดยคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะทำหนังสือแสดงเจตนาจะให้มีอนุญาโตตุลาการระงับข้อพิพาทและระบุชื่ออนุญาโตตุลาการคนที่ตนแต่งตั้งส่งไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง จากนั้นภายในระยะเวลา 30 วัน นับถัดจากวันที่ได้รับแจ้งดังกล่าว คู่สัญญาฝ่ายที่ได้รับแจ้งจะต้องแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการคนที่สอง ถ้าอนุญาโตตุลาการทั้งสองคนดังกล่าวไม่สามารถประนีประนอมระงับข้อพิพาทนั้นได้ ให้อนุญาโตตุลาการทั้งสองคนร่วมกันแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดภายในกำหนดเวลา 30 วัน นับจากวันที่ไม่สามารถตกลงกันได้ ผู้ชี้ขาดดังกล่าวจะพิจารณาระงับข้อพิพาทต่อไป กระบวนพิจารณาของอนุญาโตตุลาการให้ถือตามข้อบังคับอนุญาโตตุลาการของสถาบันอนุญาโตตุลาการกระทรวงยุติธรรม โดยอนุโลม หรือตามข้อบังคับอื่นที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายเห็นชอบ และให้กระทำในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเป็นภาษาในการดำเนินกระบวนการพิจารณา

19.3 ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่แต่งตั้งอนุญาโตตุลาการฝ่ายตนหรือในกรณีที่อนุญาโตตุลาการทั้งสองคนไม่สามารถตกลงแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดได้ คู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างมีสิทธิร้องขอต่อศาลแพ่งเพื่อแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการหรืออนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดได้แล้วแต่กรณี

19.4 ค่าชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการหรือของอนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดแล้วแต่กรณีให้ถือเป็นเด็ดขาดและถึงที่สุดผูกพันคู่สัญญา

19.5 คู่สัญญาแต่ละฝ่ายเป็นผู้รับภาระค่าธรรมเนียมอนุญาโตตุลาการฝ่ายตน และออกค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาฝ่ายละครั้ง ในกรณีที่มีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการคนเดียวหรือมีการแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาด ให้อนุญาโตตุลาการหรืออนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดเป็นผู้กำหนดค่าธรรมเนียมอนุญาโตตุลาการคนเดียวหรือภาระค่าธรรมเนียมอนุญาโตตุลาการผู้ชี้ขาดคนเดียว แล้วแต่กรณี

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

ชนิดงาน.....บูรณะโบราณสถานสามวิหาร.....แบบหมายเลข.....ราคาเป็นเงิน.....2,575,000.- บาท..

เนื้อที่.....1,186 ตารางเมตร.....ขนาด.....

เมตร

ลำดับ ที่	รายการ	ค่าวัสดุ						ค่าแรงงาน						รวมค่าวัสดุและ		หมายเหตุ	
		จำนวนวัสดุ		ราคาหน่วยละ		จำนวนเงิน		จำนวนวัสดุ		ราคาหน่วยละ		จำนวนเงิน		ค่าแรงงาน			
		หน่วย	จำนวน	บาท	สต.	บาท	สต.	หน่วย	จำนวน	บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.		
1	งานบูรณะเจดีย์ประธาน														1,910,510	-	
2	งานบูรณะเจดีย์ทรงเครื่อง														83,685	-	
	รวมเป็นเงินทั้งสิ้น														1,994,195	-	
	Factor.F. 1.29155														581,407	55	
	รวมเป็นเงินทั้งสิ้น														2,575,602	55	
	ปรับลดราคาลง 602.55 บาท คงเหลือ														2,575,000	-	(สองล้านห้าแสนเจ็ดหมื่นห้าพันบาทถ้วน)

182

รายการประมาณราคา

แผ่นที่.....2.....

ชนิดงาน.....บูรณะโบราณสถานสามวิหาร.....แบบหมายเลข.....ราคาเป็นเงิน.....2,575,000.- บาท

เนื้อที่.....ขนาด.....

ลำดับ ที่	รายการ	ค่าวัสดุ						ค่าแรงงาน						รวมค่าวัสดุและ		หมายเหตุ
		จำนวนวัสดุ		ราคาหน่วยละ		จำนวนเงิน		จำนวนวัสดุ		ราคาหน่วยละ		จำนวนเงิน		ค่าแรงงาน		
		หน่วย	จำนวน	บาท	สต.	บาท	สต.	หน่วย	จำนวน	บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.	
1	งานบูรณะเจดีย์ประธาน															
	1.1 งานจัดตั้งนั่งร้านเพื่อการบูรณะ	ตร.ม	625	120	-	75,000	-	ตร.ม	625	50	-	31,250	-	106,250	-	
	1.2 งานสกัดอิฐเก่าเพื่อเสริมโครงสร้าง	-	-	-	-	-	-	ตร.ม	55	300	-	16,500	-	16,500	-	
	1.3 งานโครงสร้าง คสล.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	- คอนกรีตโครงสร้าง 1:2:4	ลบ.ม	85	1,500	-	127,500	-	ลบ.ม	85	450	-	38,250	-	165,750	-	
	- เหล็กเสริม RB 6 มม.	ตัน	3.4	15,000	-	51,000	-	ตัน	3.4	300	-	1,020	-	52,020	-	
	- เหล็กเสริม RB 9 มม.	ตัน	6.1	15,000	-	91,500	-	ตัน	6.1	300	-	1,830	-	93,330	-	
	- เหล็กเสริม RB 12 มม.	ตัน	4.1	15,000	-	61,500	-	ตัน	4.1	300	-	1,230	-	62,730	-	
	- ลวดผูกเหล็ก เบอร์ 18	กก.	150	28	-	4,200	-	-	-	-	-	-	-	4,200	-	
	- ไม้แบบ	ลบ.ฟ	40.5	460	-	18,630	-	-	-	-	-	-	-	18,630	-	
	- ตะปู	กก.	50	35	-	1,750	-	-	-	-	-	-	-	1,750	-	
	1.4 งานก่ออิฐเสริมใหม่	ลบ.ม	325	2,800	-	910,000	-	ลบ.ม	325	450	-	146,250	-	1,056,250	-	
	1.5 งานอนุรักษ์ปูนฉาบเดิม	ตร.ม	205	450	-	92,250	-	ตร.ม	205	90	-	18,450	-	110,700	-	
	1.6 งานเจาะฉีดน้ำปูนทราย เสริมเหล็กข้ออ้อย 0 12 มม.	จุด	440	280	-	123,200	-	จุด	440	60	-	26,400	-	149,600	-	
	1.7 งานยาแนวปูนก่อเดิม	ตร.ม	728	60	-	43,680	-	ตร.ม	728	40	-	29,120	-	72,800	-	
	รวม													1,910,510	-	

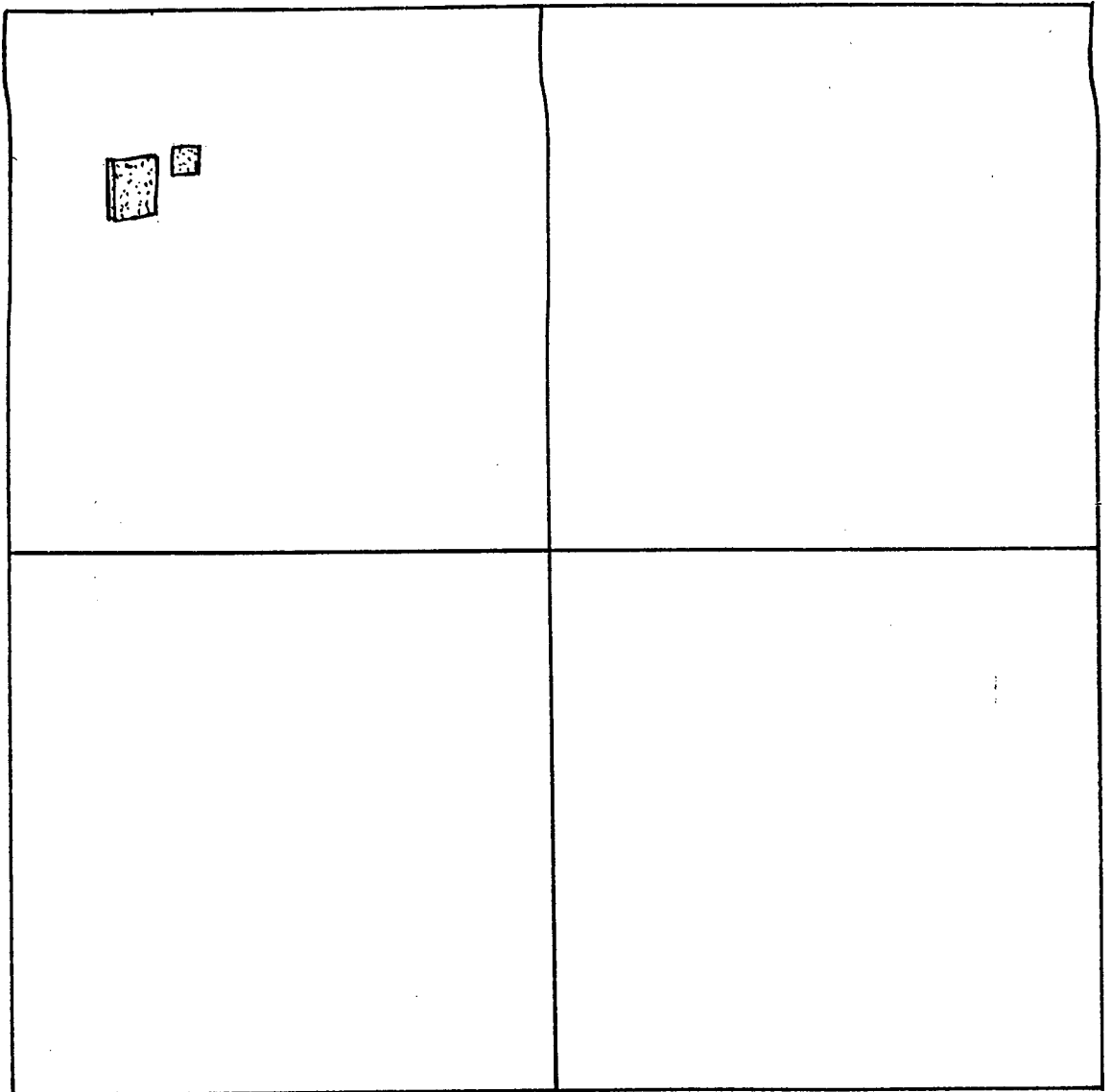
189

ชนิดงาน.....บูรณะโบราณสถานวัดสามวิหาร.....แบบหมายเลข.....ราคาเป็นเงิน...2,575,000.- บาท.....

เนื้อที่.....ขนาด.....

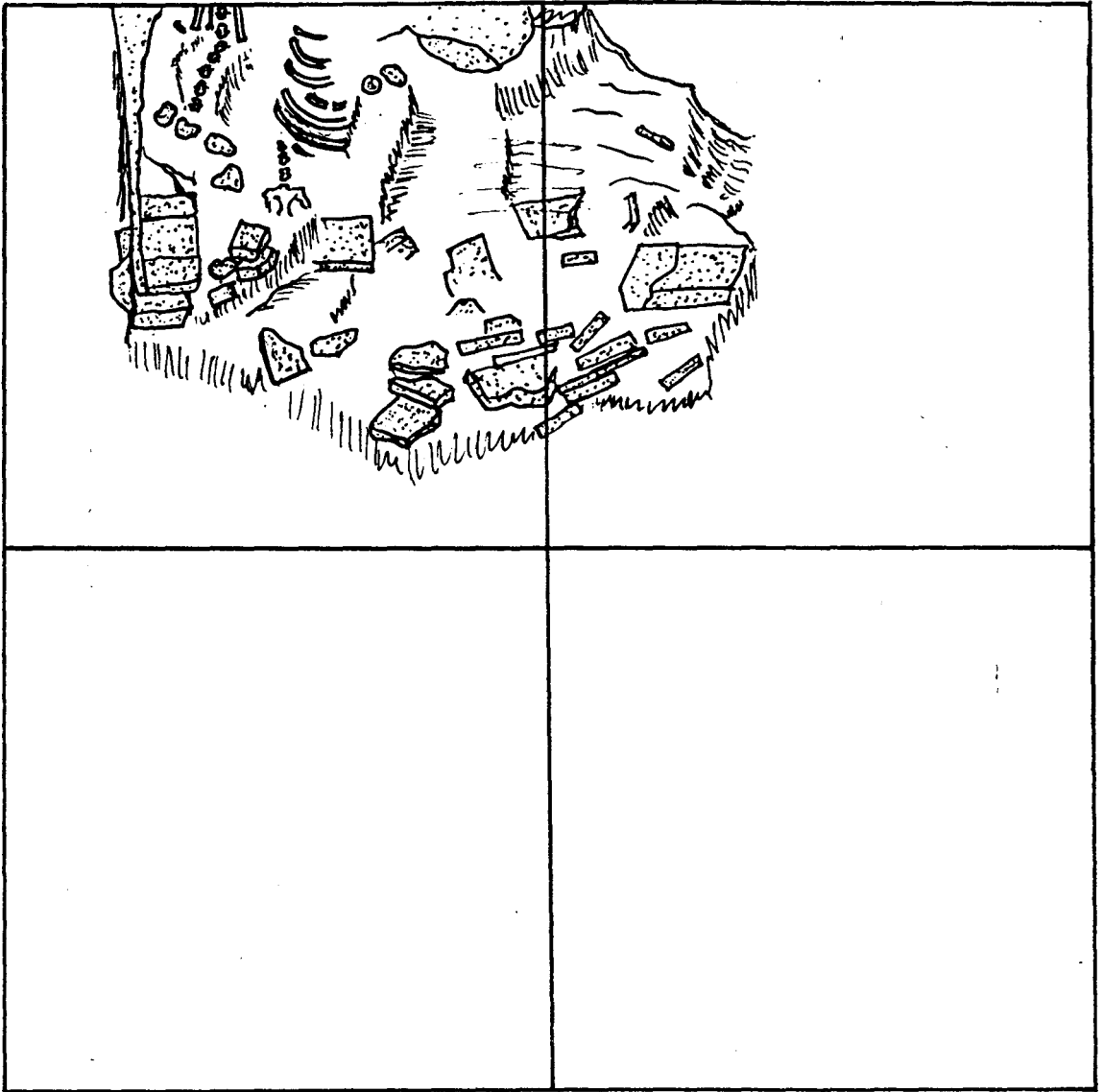
ลำดับ ที่	รายการ	ค่าวัสดุ						ค่าแรงงาน						รวมค่าวัสดุและ		หมายเหตุ
		จำนวนวัสดุ		ราคาหน่วยละ		จำนวนเงิน		จำนวนวัสดุ		ราคาหน่วยละ		จำนวนเงิน		ค่าแรงงาน		
		หน่วย	จำนวน	บาท	สต.	บาท	สต.	หน่วย	จำนวน	บาท	สต.	บาท	สต.	บาท	สต.	
2	งานบูรณะเจดีย์ทรงเครื่อง															
	2.1 งานจัดทำนั่งร้าน	ลบ.ม	0.3	2,800	-	840	-	ลบ.ม	0.3	450	-	135	-	975	-	
	2.2 งานก่ออิฐเสริม	ตร.ม	134	450	-	60,300	-	ตร.ม	134	100	-	13,400	-	73,700	-	
	2.3 งานอนุรักษ์ปูนปั้น , ปูนฉาบเดิม	ตร.ม	38	120	-	4,560	-	ตร.ม	38	50	-	1,900	-	6,460	-	
	2.4 งานยาแนวปูนก่อเดิม	ตร.ม	30	60	-	1,800	-	ตร.ม	30	25	-	750	-	2,550	-	
	รวม													83,685	-	

184

0 20 40 60 80 100 cm.

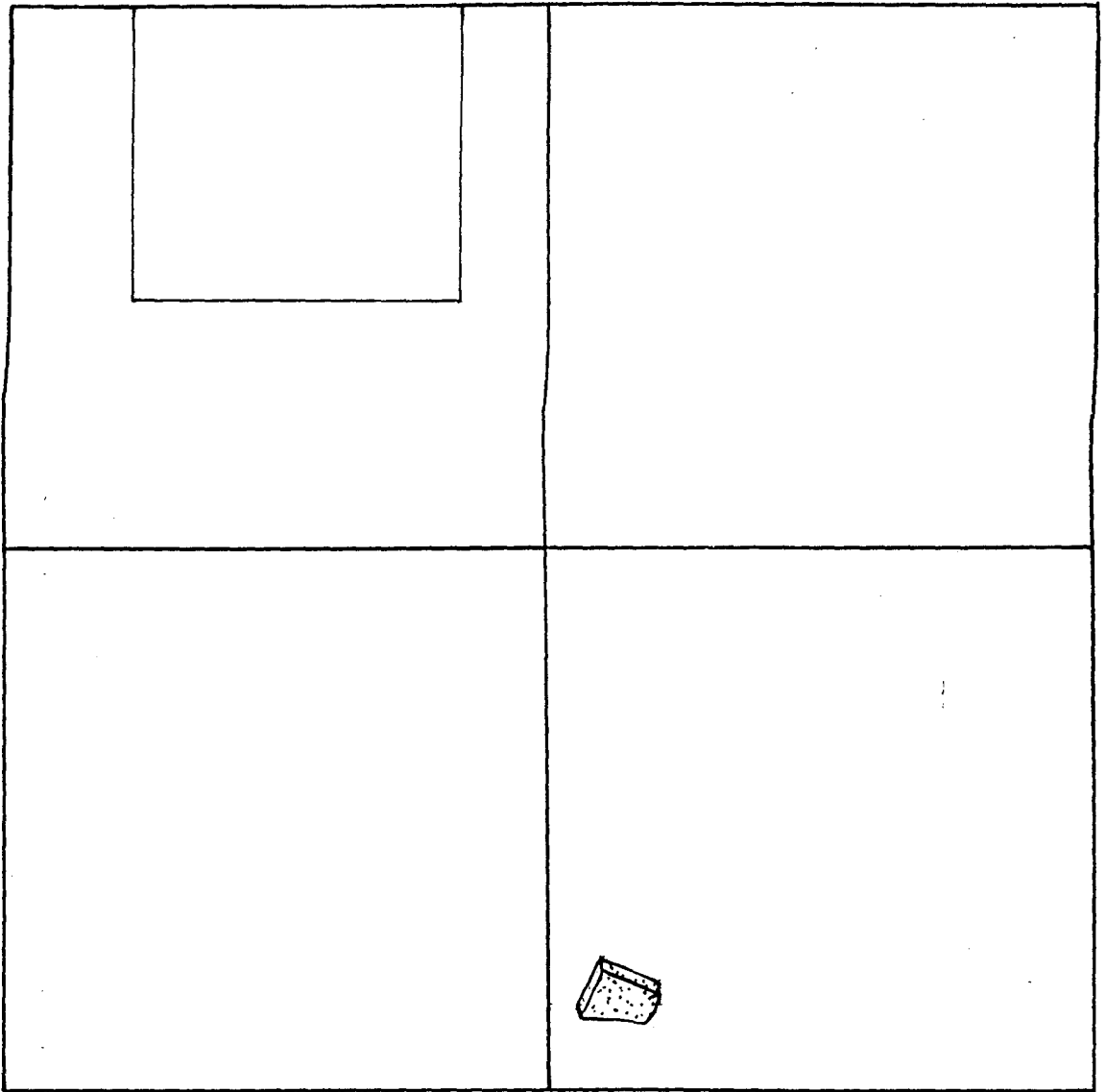
แผนผังที่ 1 หลุม P.1 ระดับที่ 4 (-190)CM.DT แสดงร่องรอยของอิฐที่พบ

0 20 40 60 80 100 cm.

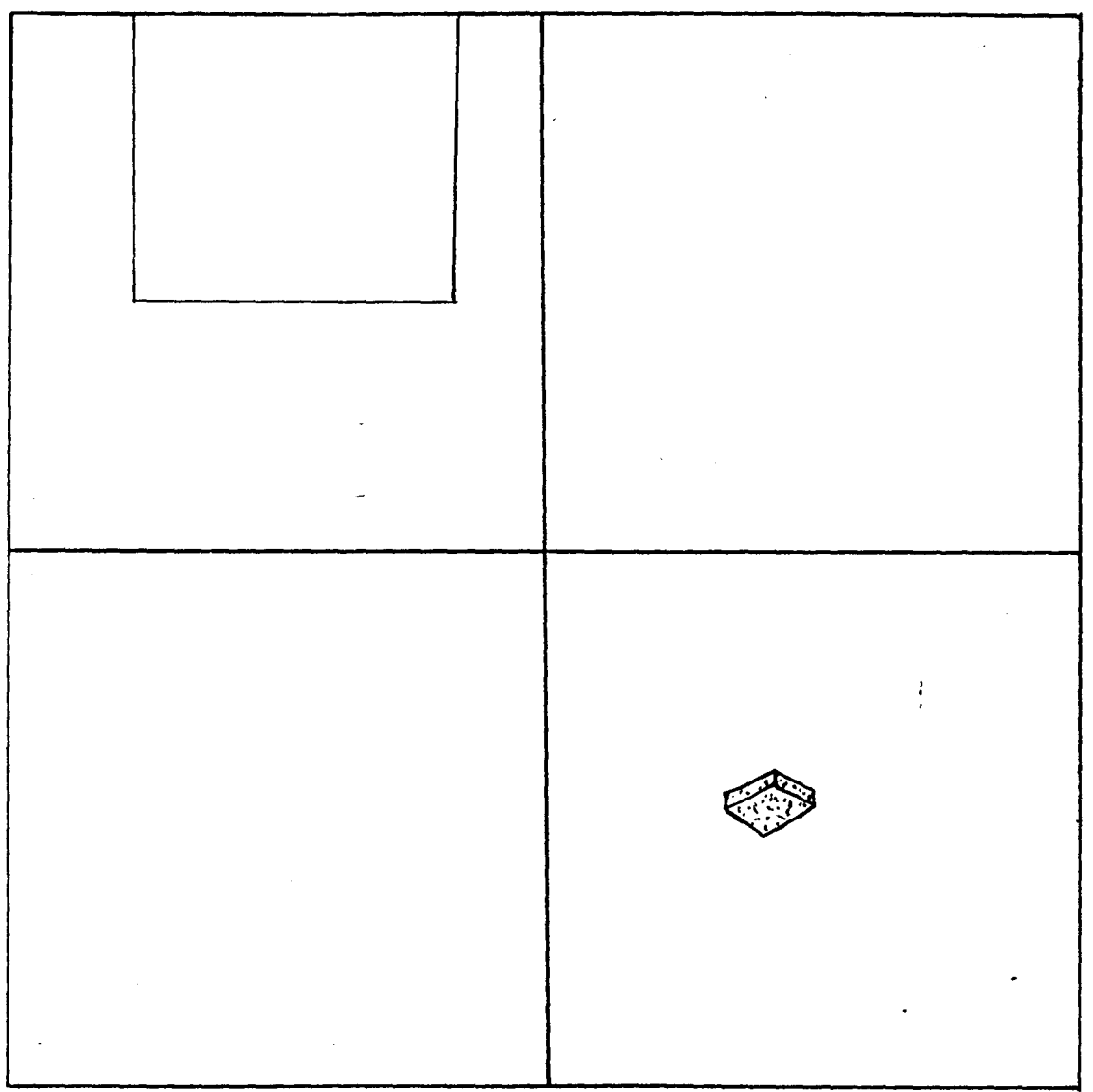
แผนผังที่ 2

หลุม P.1 ระดับที่ 5 (-190)-(-200) CM.DT แสดงร่องรอยของแนวอิฐและกลุ่ม
กระดุกสุนัข

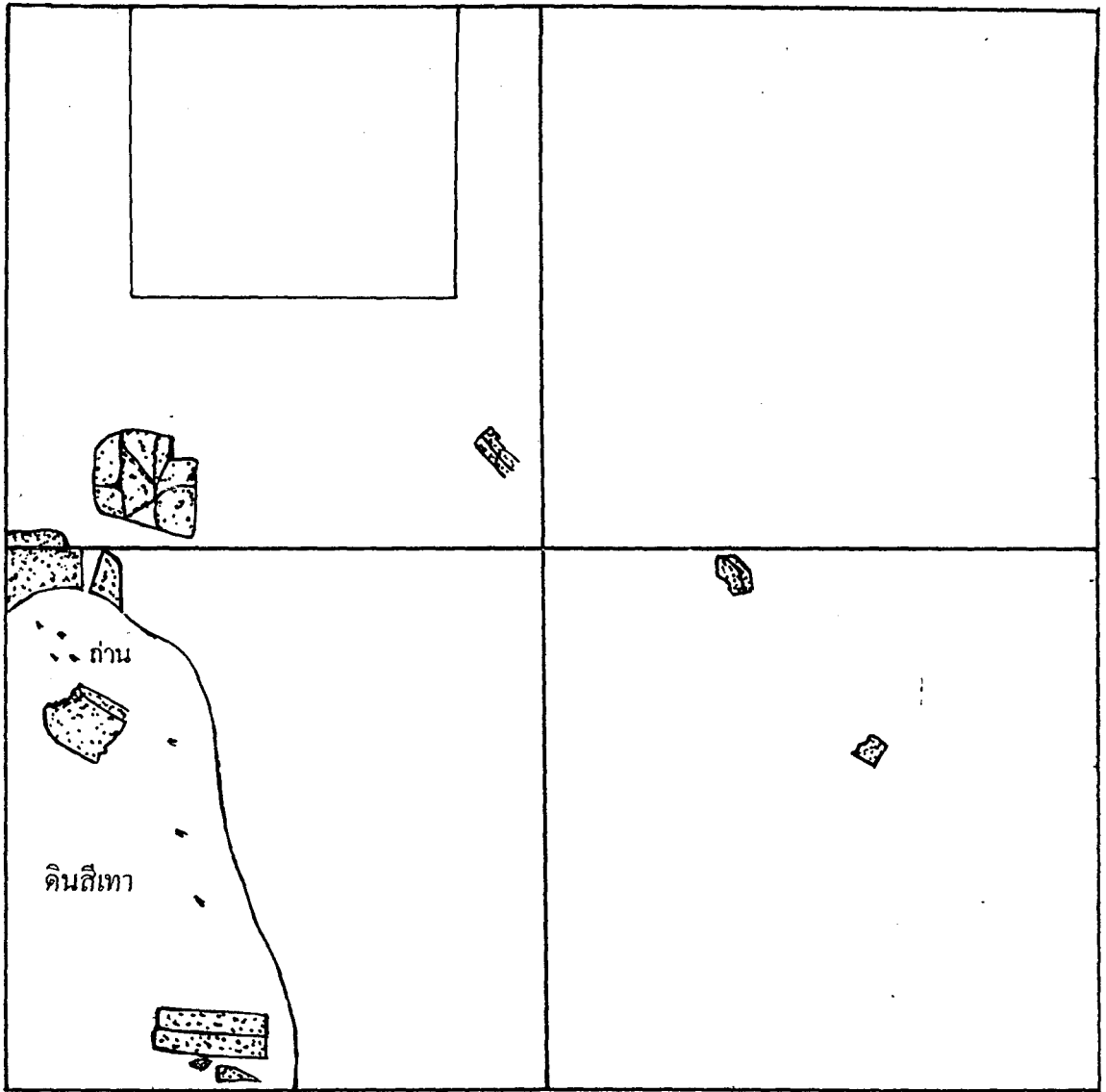

0 20 40 60 80 100 cm.

แผนผังที่ 3 หลุม P.1 ระดับที่ 12 (-266) CM.DT แสดงร่องรอยของอิฐที่พบ

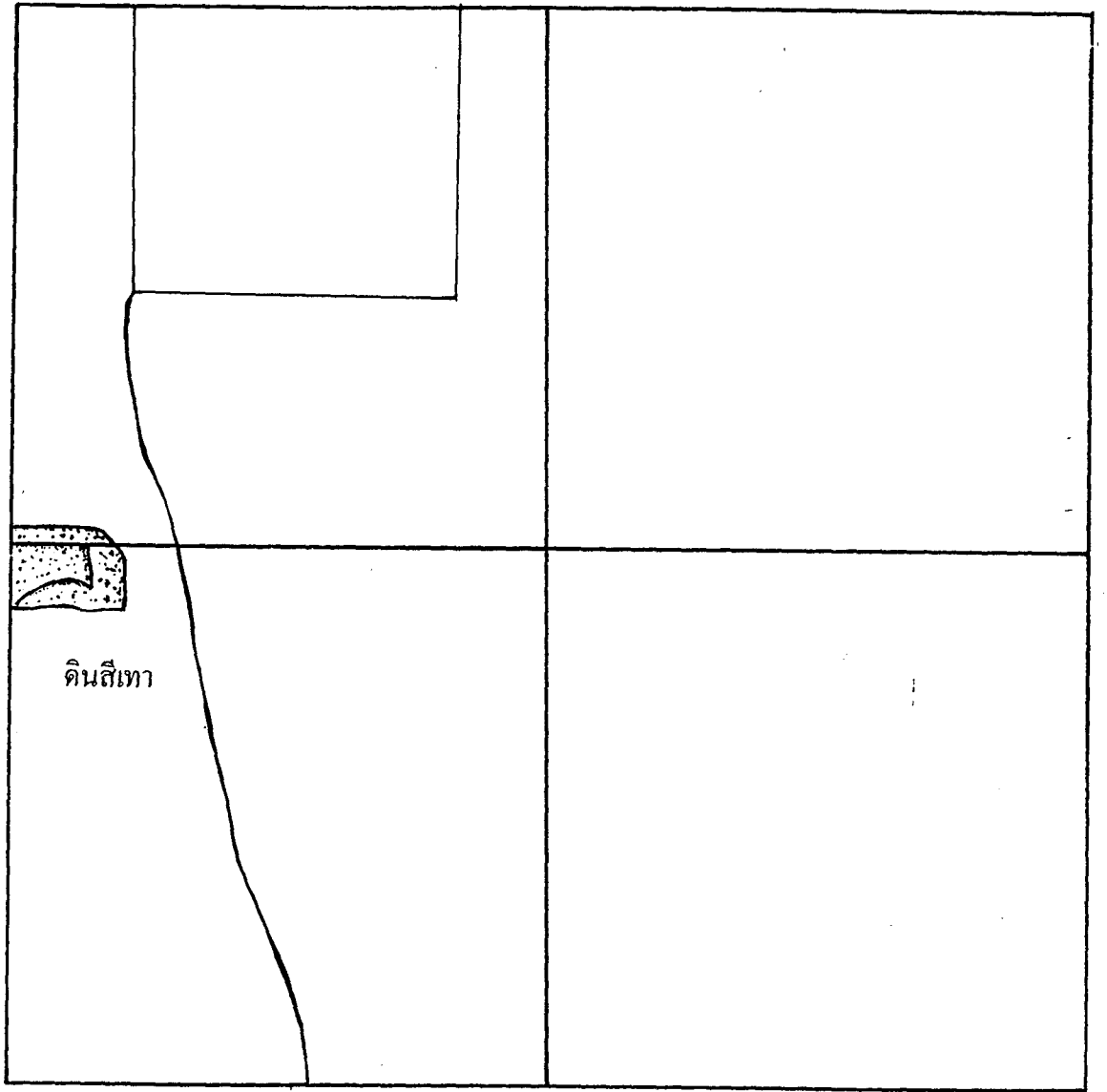

แผนผังที่ 4 หลุม P.1 ระดับที่ 15 (-290)-(-300) CM.DT แสดงร่องรอยของอิฐที่พบ

0 20 40 60 80 100 cm.

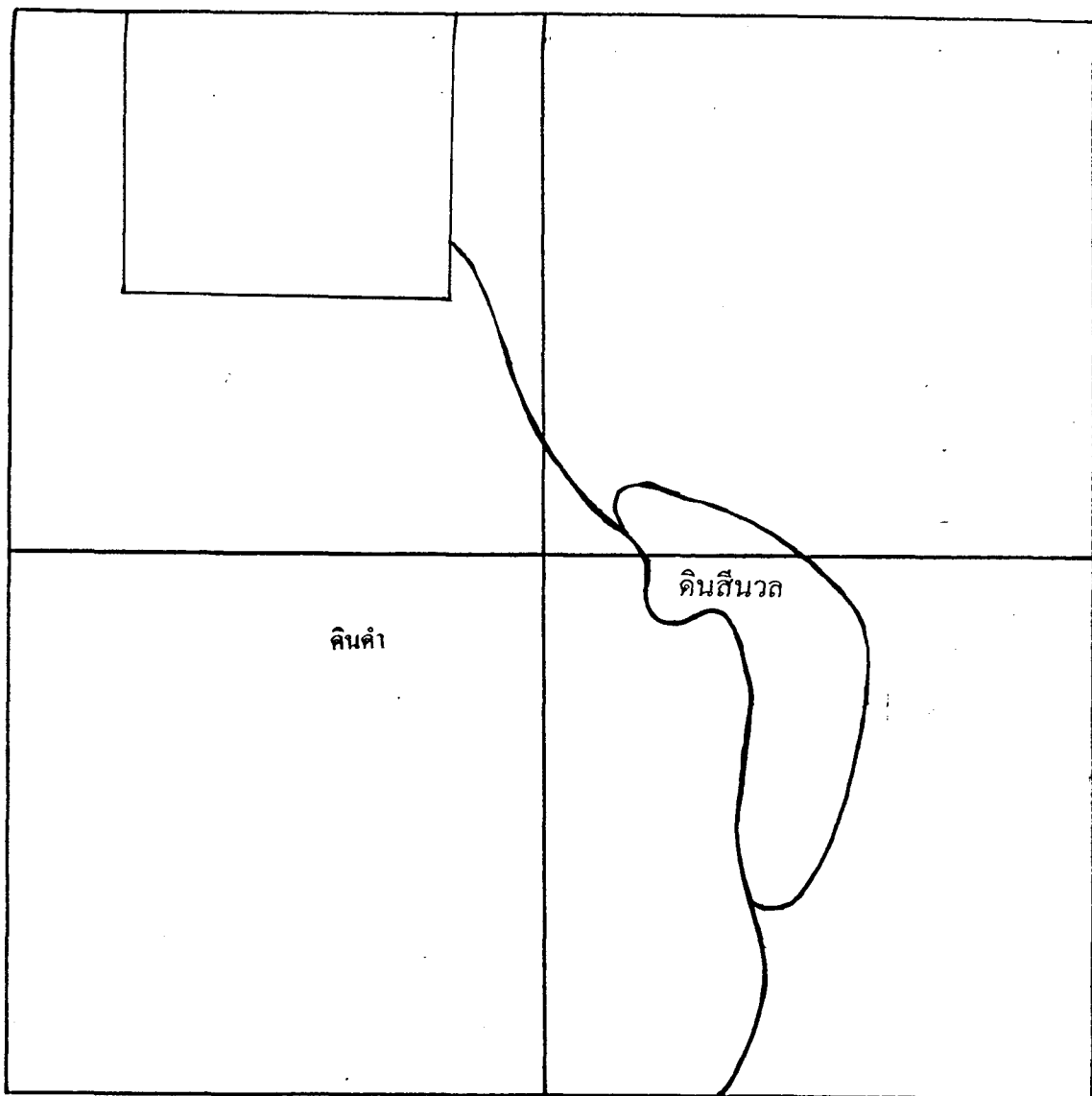
แผนผังที่ 5 หลุม P.1 ระดับที่ 18 (-320)-(-330) CM.DT แสดงร่องรอยการกระจายตัวของอิฐที่พบ

ดินสีเทา

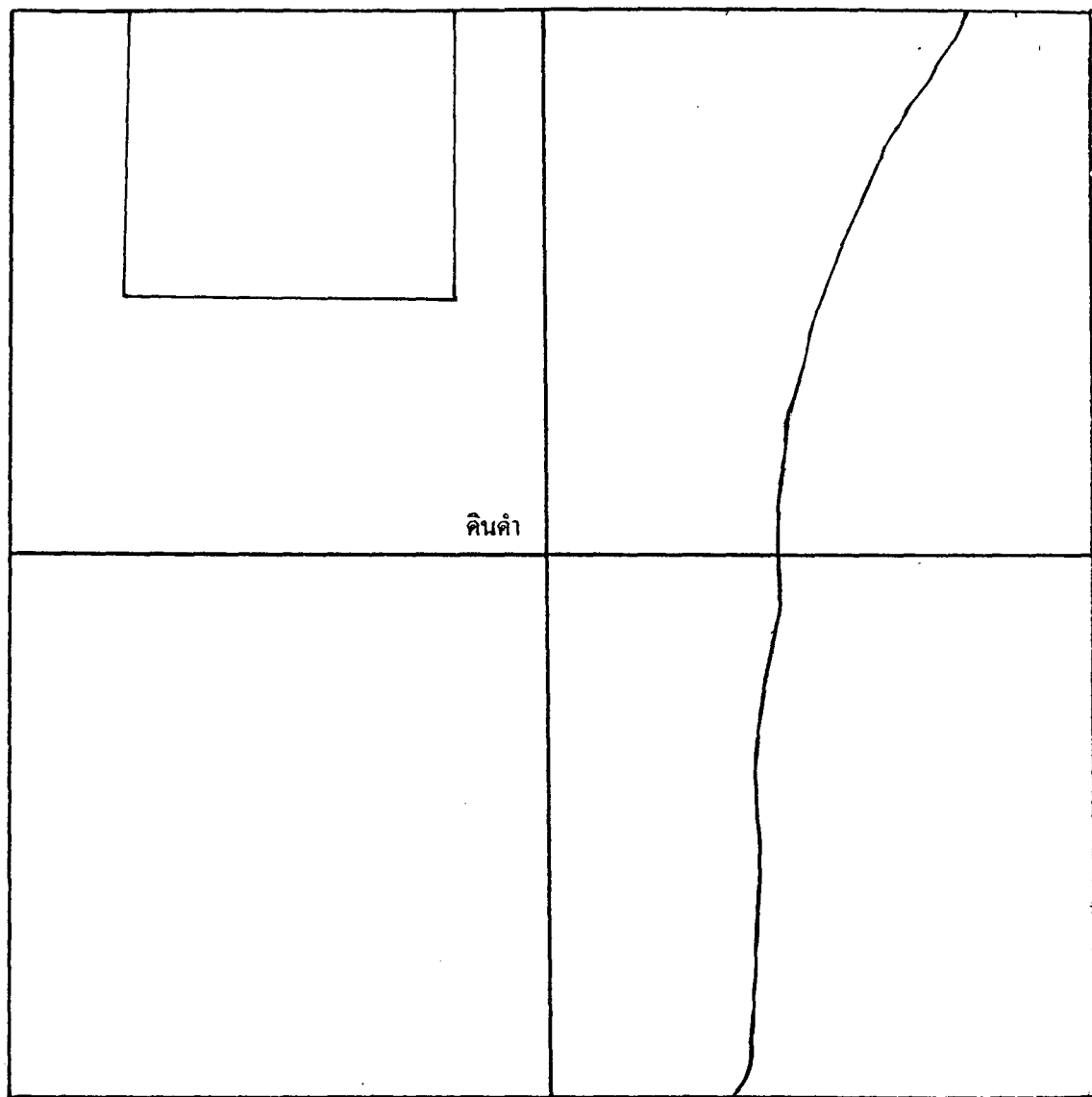
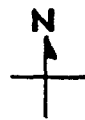

แผนผังที่ 6 หลุม P.1 ระดับที่ 19 (-330)-(-340) CM.DT แสดงความต่อเนื่องของอิฐที่พบ

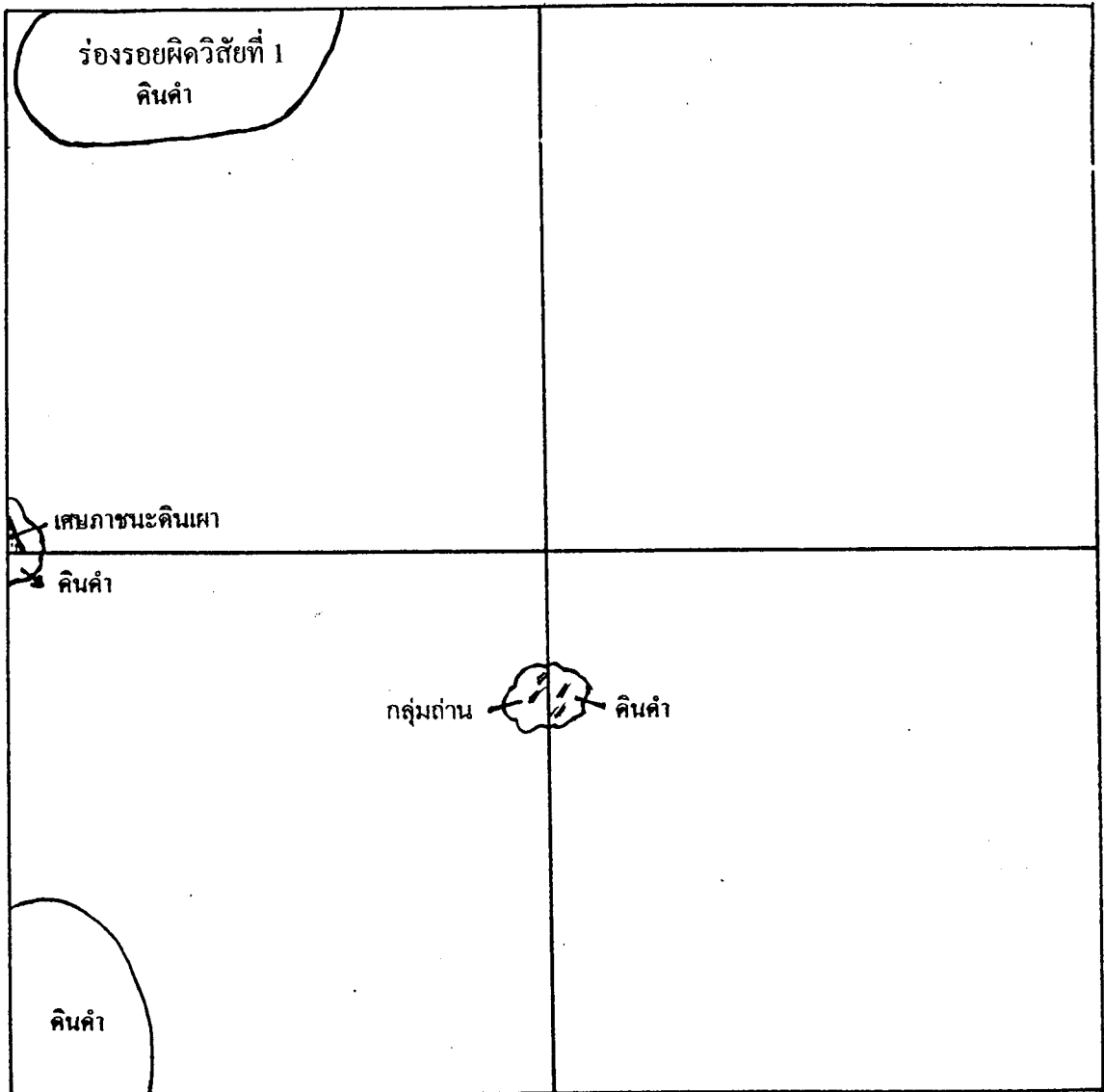

0 20 40 60 80 100 cm.

แผนผังที่ 7 หลุม P.1 ระดับที่ 25 (-390)-(400) CM.DT แสดงร่องรอยของดินสีดำและดินสี
นวล

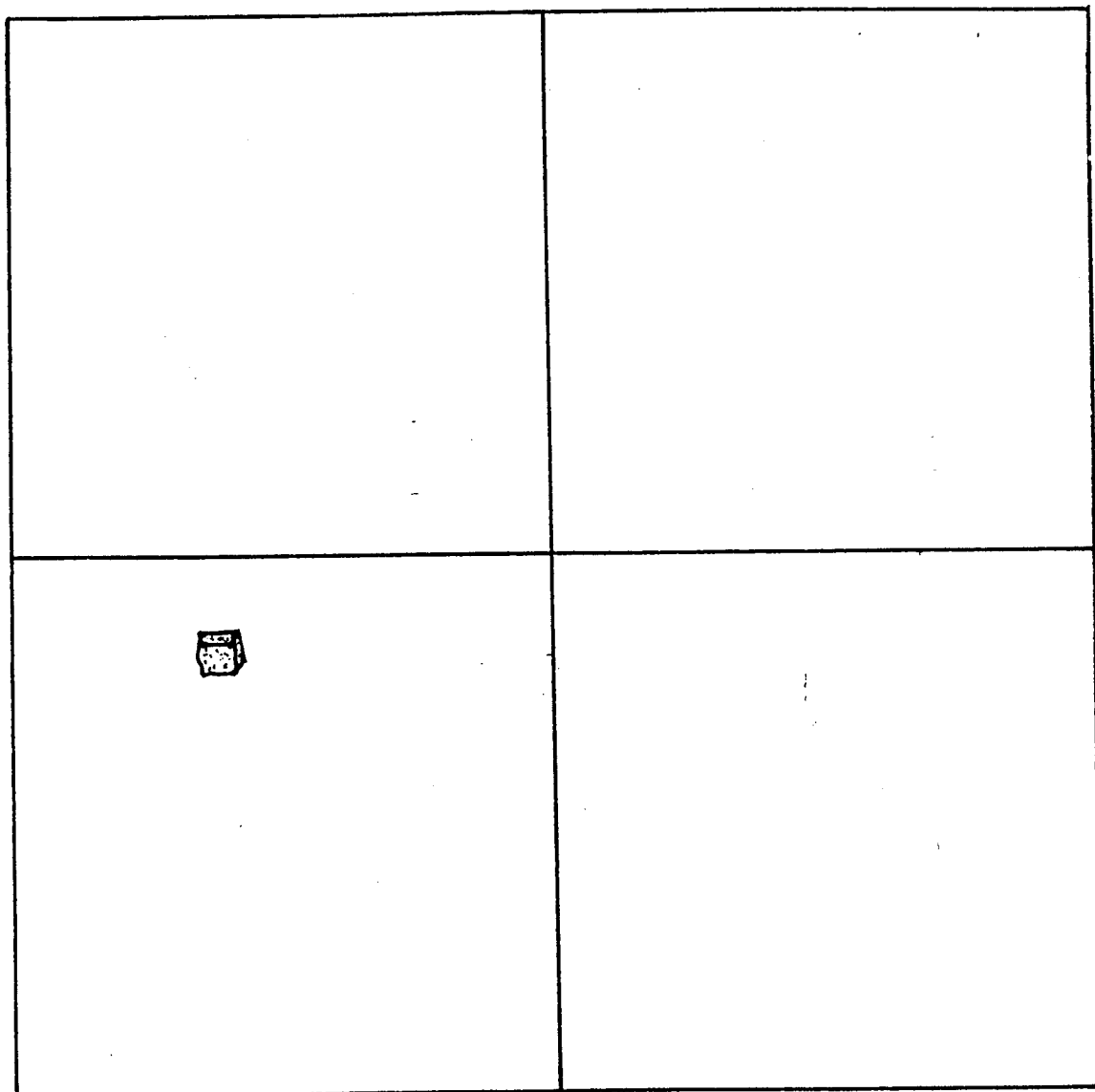

แผนผังที่ 8 หลุม P.1 ระดับที่ 26 (-400)-(-410) CM.DT แสดงความต่อเนื่องของดินสีดำ

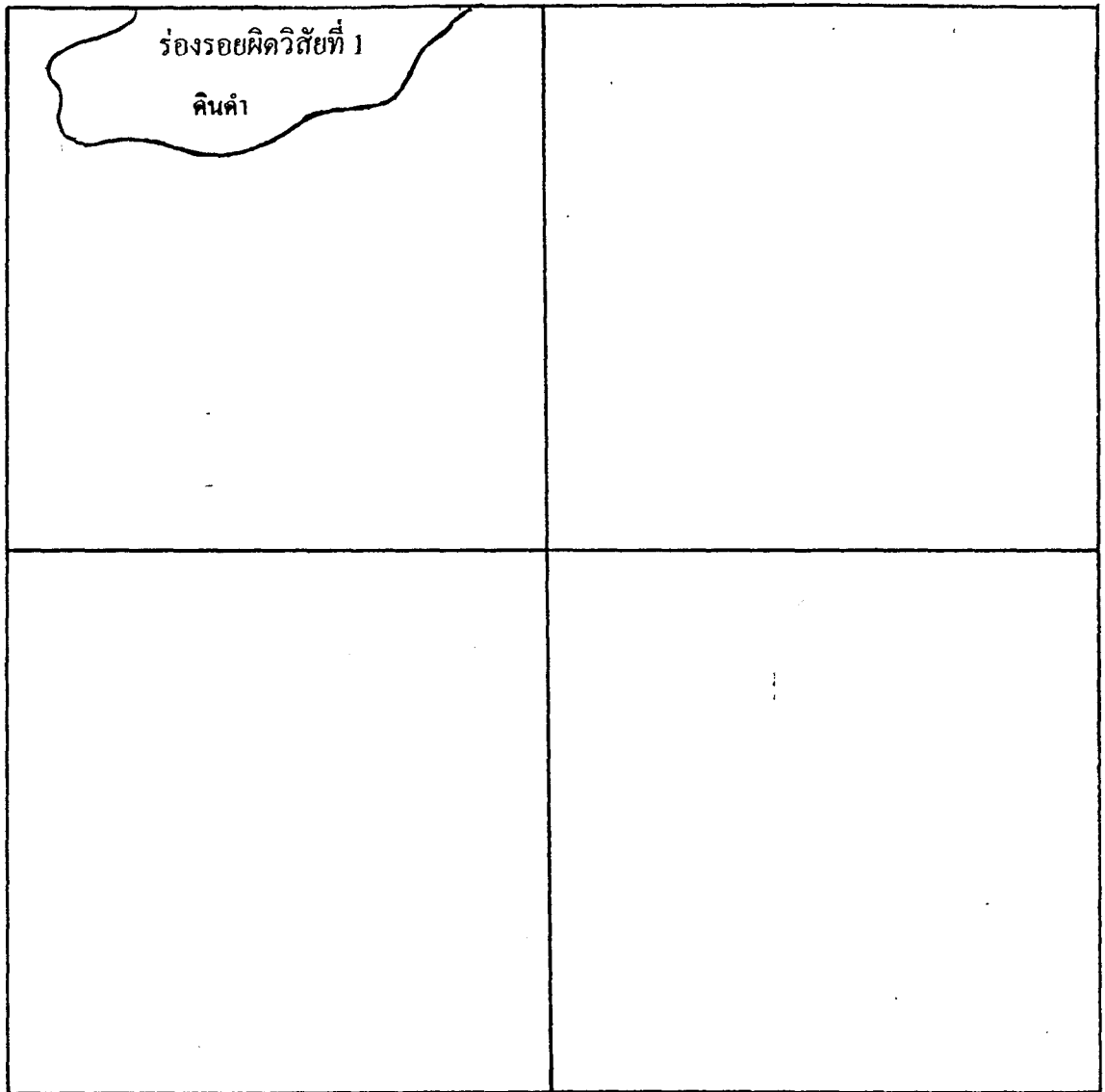

0 20 40 60 80 100 cm.

แผนผังที่ 9 หลุม P.1 ระดับที่ 31 (-450) CM.DT แสดงตำแหน่งของร่องรอยพิศวิสัยที่ 1 และ คินสีคำ

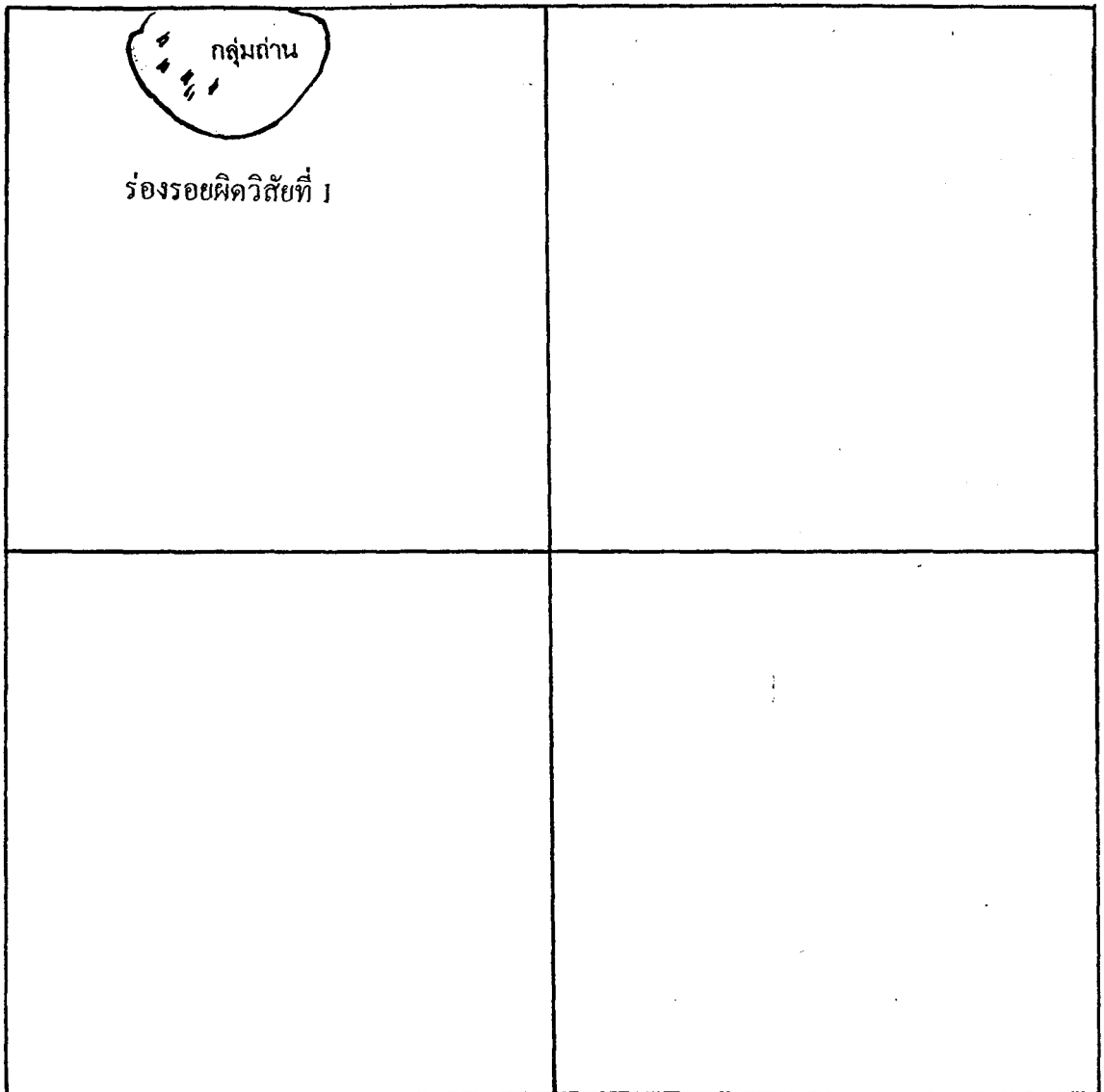

แผนผังที่ 10 หลุม P.1 ระดับที่ 31 (-450)-(-460) CM.DT แสดงร่องรอยของอิฐที่พบ

0 20 40 60 80 100 cm.

แผนผังที่ 11 หลุม P.1 ระดับที่ 32 (-460) CM.DT แสดงร่องรอยความต่อเนื่องของร่องรอยผิควิสัยที่ 1 ที่มีเศษถ่านขนาดเล็กกระจายอยู่ภายใน

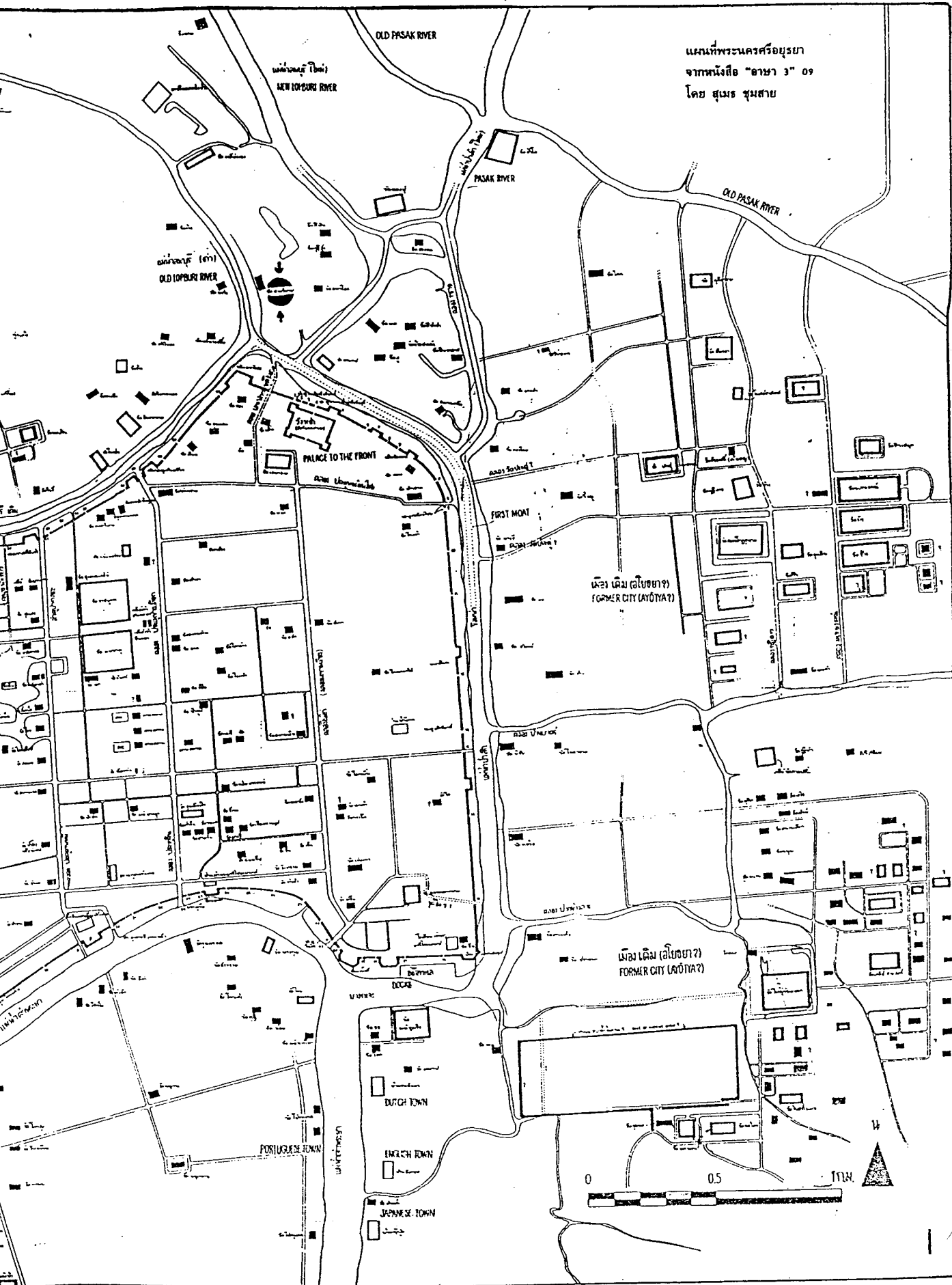

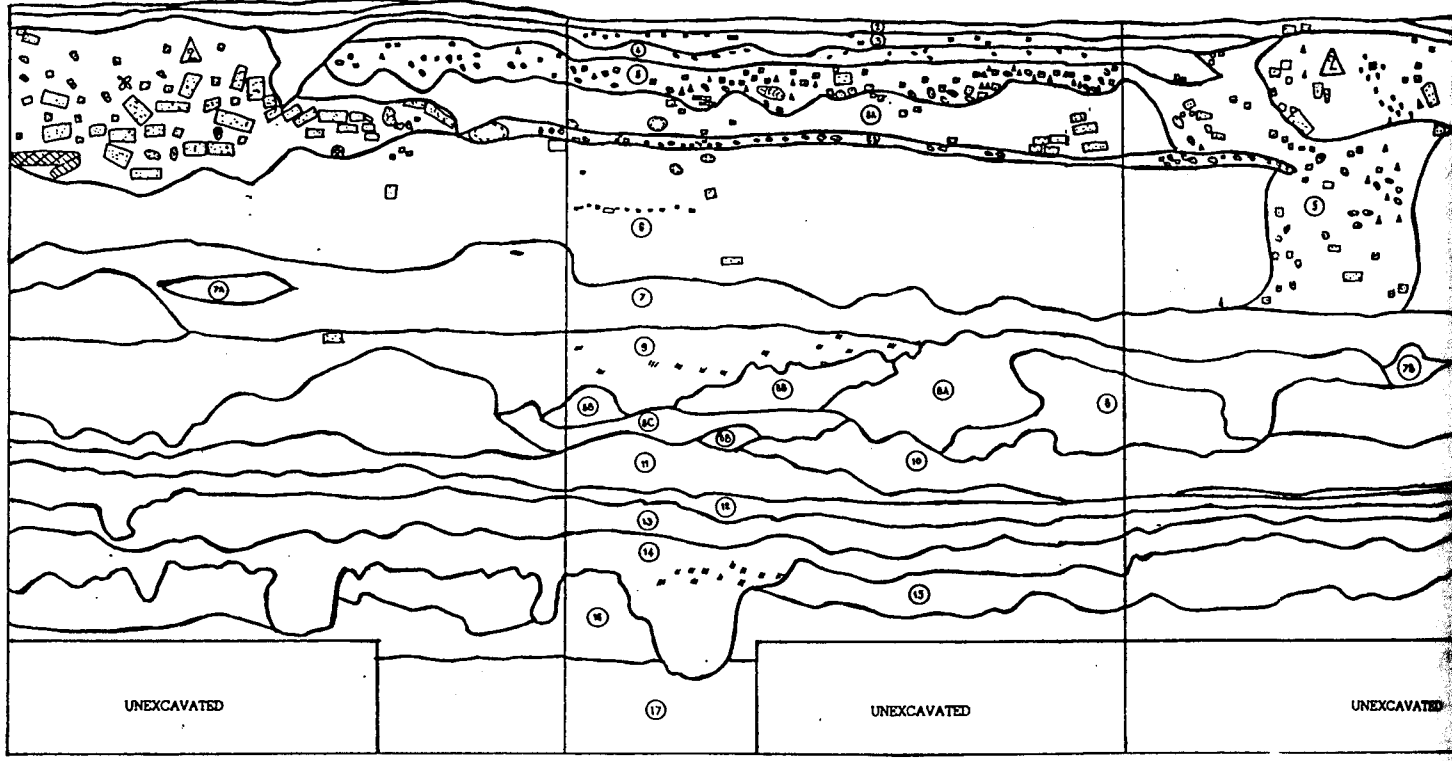
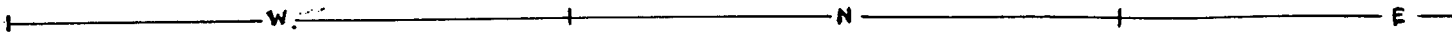
0 20 40 60 80 100 cm.

แผนผังที่ 12 กลุ่ม P.1 ระดับที่ 34 (-480)-(-500) CM.DT แสดงร่องรอยความต่อเนื่องของร่องรอยผิวดินที่ 1

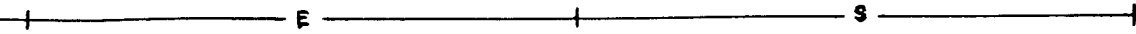

แผนที่พระนครศรีอยุธยา
จากหนังสือ "อาณาจักร 3" 09
โดย สุเมธ ชุมสาย

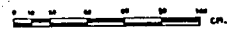
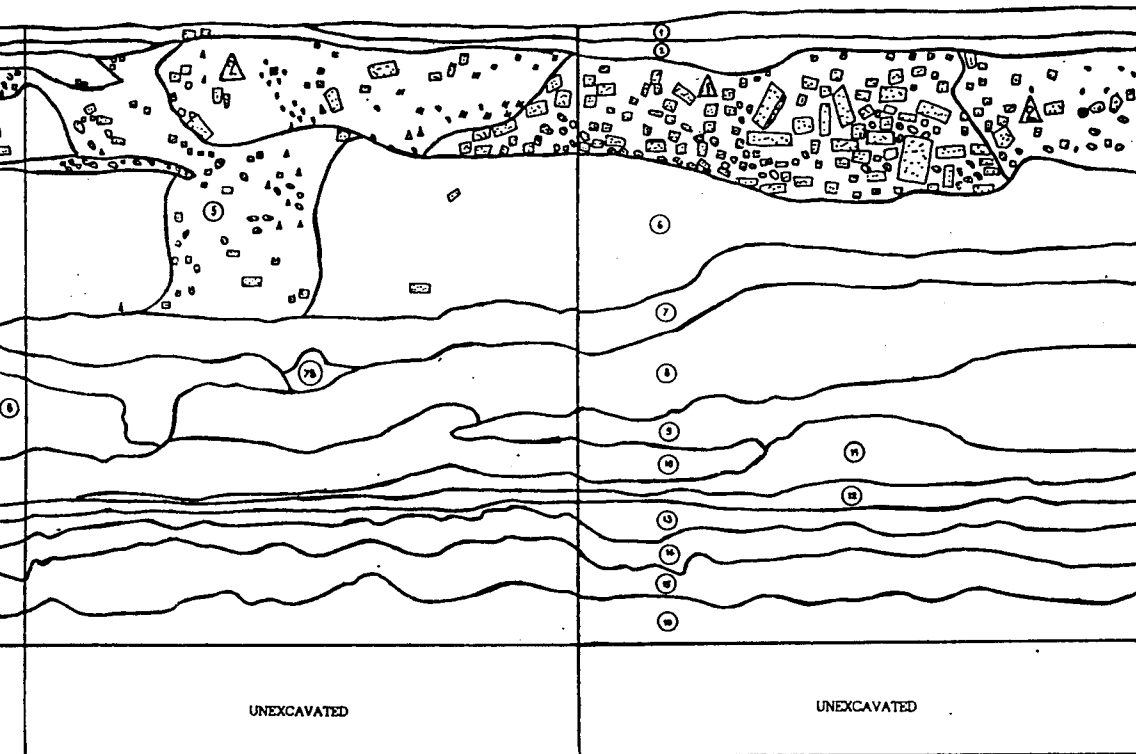

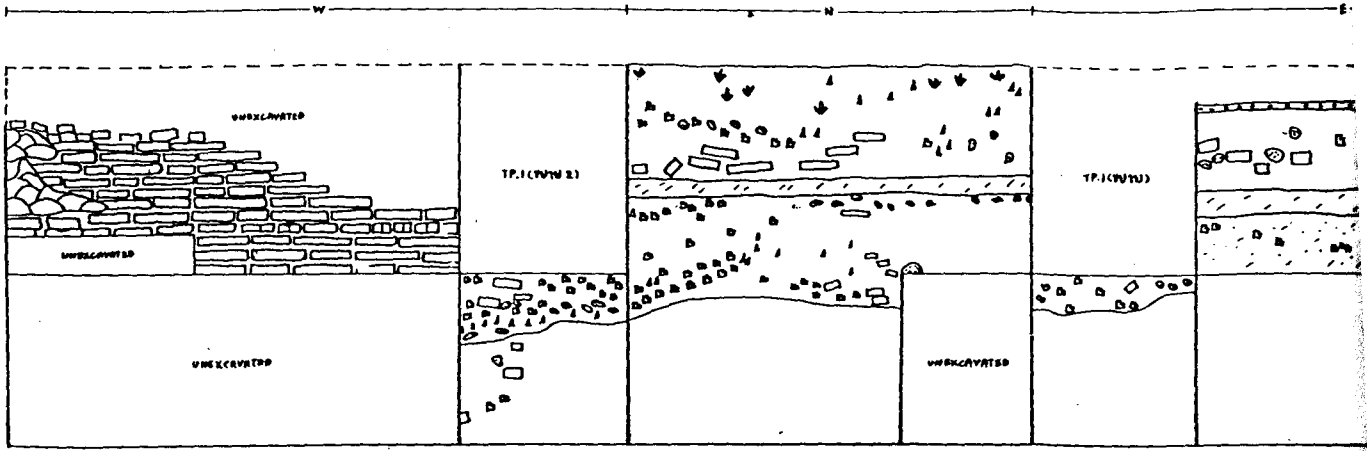
▲ เศษกระเบื้องมุงหลังคา	● เศษภาชนะดินเผา	◆ เศษปูน	□ เศษอิฐ	■ เศษฉาบ	▨ ก้อนปูนซีเมนต์	⋯ ก้อนกรวด	⋯⋯⋯ หนอง									
① 10 YR 4/4 DARK YELLOWISH BROWN (SANDY LOAM)	② 10 YR 5/6 YELLOWISH BROWN (CLAY LOAM)	③ 10 YR 4/3 BROWN (SANDY LOAM)	④ 10 YR 3/2 VERY DARK GRAYISH BROWN (SANDY LOAM)	⑤A 10 YR 5/3 BROWN (SANDY LOAM)	⑥B 10 YR 5/3 BROWN (SANDY LOAM)	⑦ 10 YR 6/4 LIGHT YELLOWISH BROWN (CLAY LOAM)	⑧A 10 YR 5/2 GRAYISH BROWN (CLAY LOAM)	⑨B 10 YR 4/1 DARK GRAY (CLAY)	⑩C 10 YR 5/6 YELLOWISH BROWN (CLAY LOAM)	⑪ 10 YR 4/4 DARK YELLOWISH BROWN (SANDY LOAM)	⑫ 10 YR 5/6 YELLOWISH BROWN (CLAY LOAM)	⑬ 10 YR 3/1 VERY DARK GRAY (CLAY LOAM)	⑭ 10 YR 4/2 DARK GRAYISH BROWN (CLAY)	⑮ 10 YR 2/2 VERY DARK BROWN (CLAY)	⑯ 10 YR 7/2 LIGHT GRAY (CLAY)	FEATURE 1 10 YR 4/4 BROWN (CLAY)

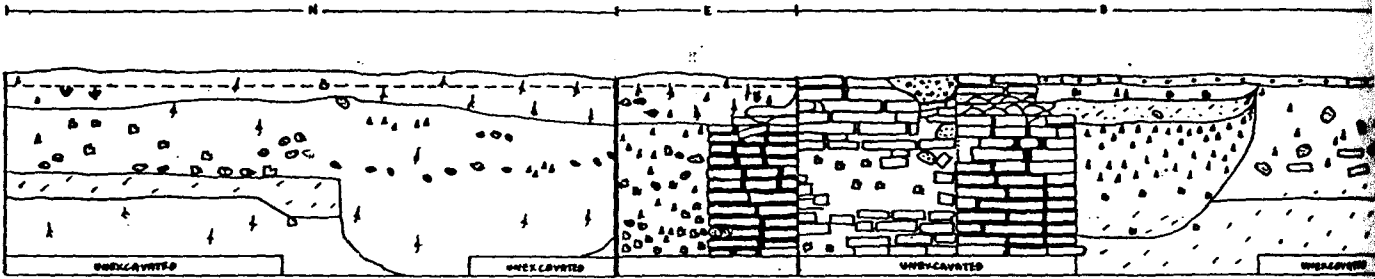
± 0 CM. DT.

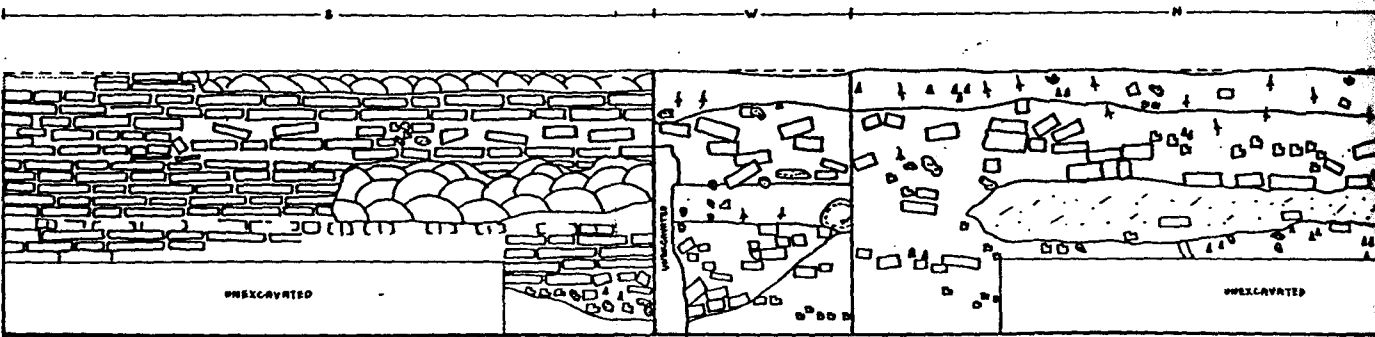
• ก้อนกรวด	— หินไม้	⊙ โครงเหล็ก	— กระดูกสัตว์	⊙ ฝูงพลาตีก
10 YR 3/2 VERY DARK GRAYISH BROWN (SANDY LOAM)	⑤ 10 YR 3/2 VERY DARK GRAYISH BROWN (SANDY LOAM)	⑥ 10 YR 4/3 BROWN (CLAY LOAM)		
SH BROWN (CLAY LOAM)	⑦B 10 YR 5/3 BROWN (CLAY LOAM)	⑧ 10 YR 4/1 DARK GRAY (CLAY LOAM)	⑧A 10 YR 4/2 DARK GRAYISH BROWN (CLAY LOAM)	
WN (CLAY LOAM)	⑪ 10 YR 3/1 VERY DARK GRAY (CLAY)	⑫ 10 YR 4/1 DARK GRAY (CLAY LOAM)	⑬ 10 YR 4/4 DARK YELLOWISH BROWN (SANDY LOAM)	
7/2 LIGHT GRAY (CLAY)	FEATURE 1 10 YR 4/4 DARK YELLOWISH BROWN (SANDY LOAM)	FEATURE 2 10 YR 4/3 BROWN (SANDY LOAM)		

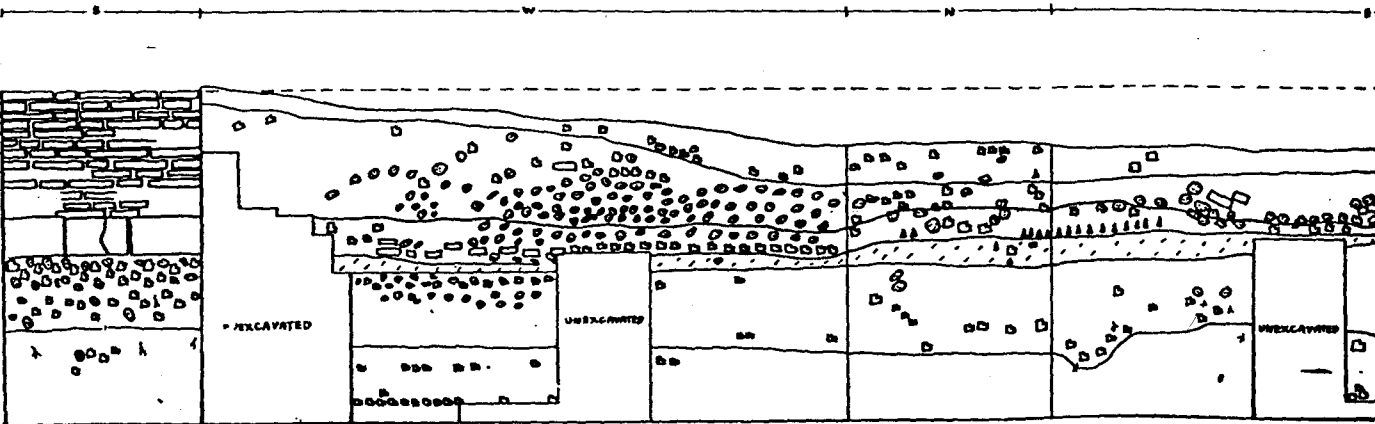
แผนผังที่ 14 แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 1

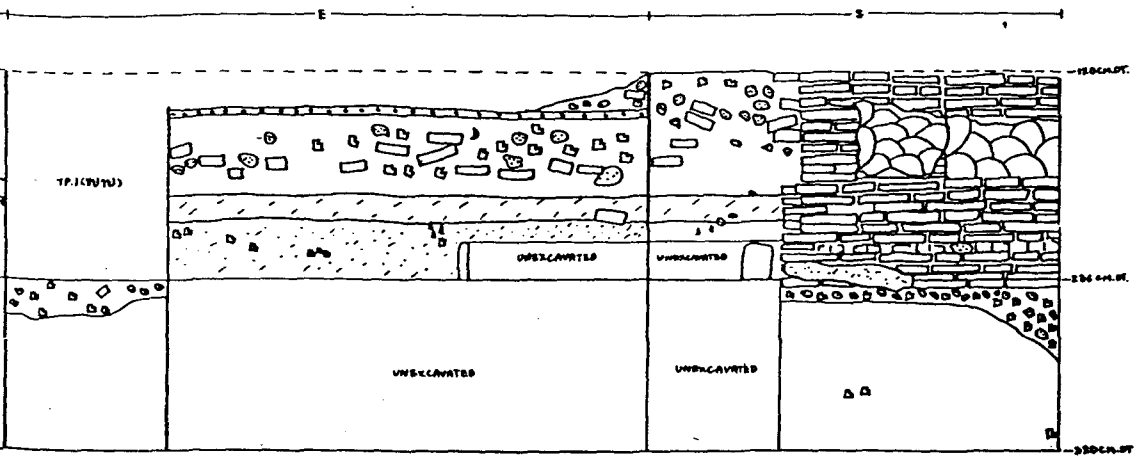
แผนผังที่ 15 แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย)

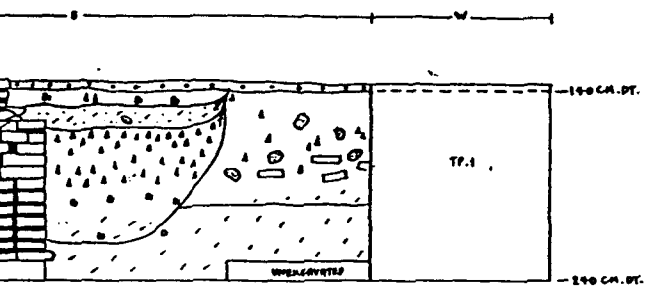
แผนผังที่ 16 แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2)

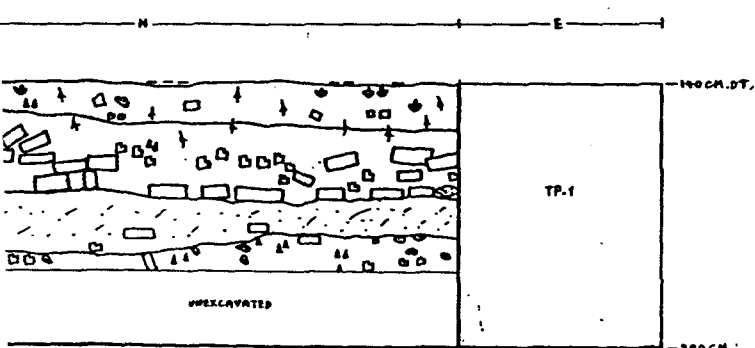
แผนผังที่ 17 แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 2

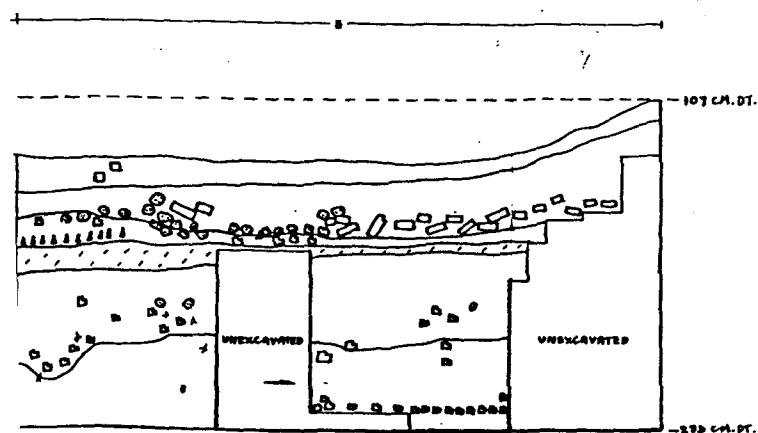
หลุมขุดทดสอบที่ 1

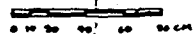
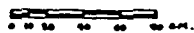
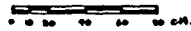
หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย)

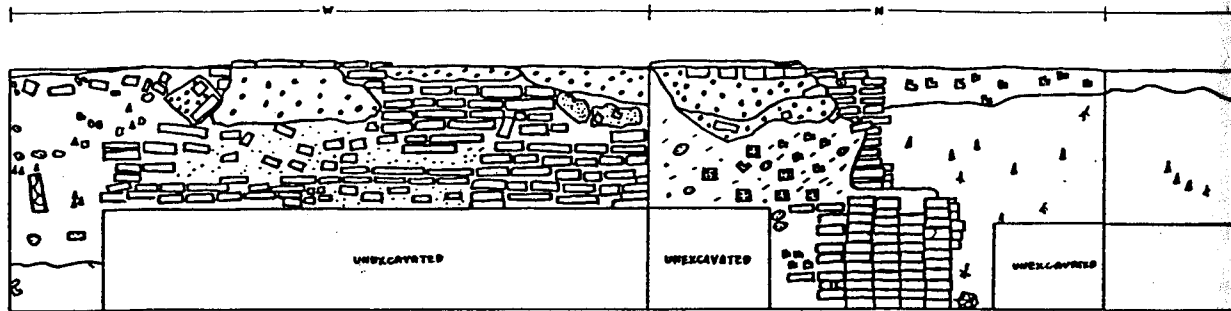
หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2)

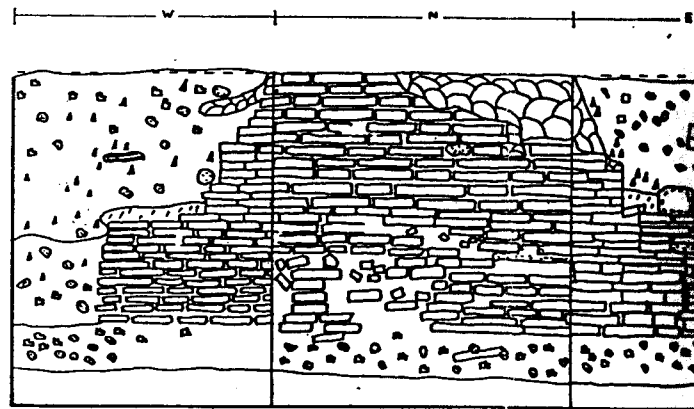
ขุดทดสอบที่ 2

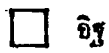
- อิฐ
- เศษอิฐ
- ปูนฉาบ
- เศษปูน
- เศษกระเบื้องมุงหลังคา
- เศษภาชนะดินเผา
- ดินปนทราย
- ทราย
- กรวด
- คอนกรีต
- ท่อนไม้
- ทุหรือโพรง
- รากไม้
- พลาสติก
- อิฐปน

แผนผังที่ 18 แสดงชั้นดินหลุมขุดค้น

แผนผังที่ 19 แสดงชั้นดินหลุมขุดค้น

อิฐ

เศษอิฐ

ปูนฉาบ

เศษปูน

ทาสติ๊ก

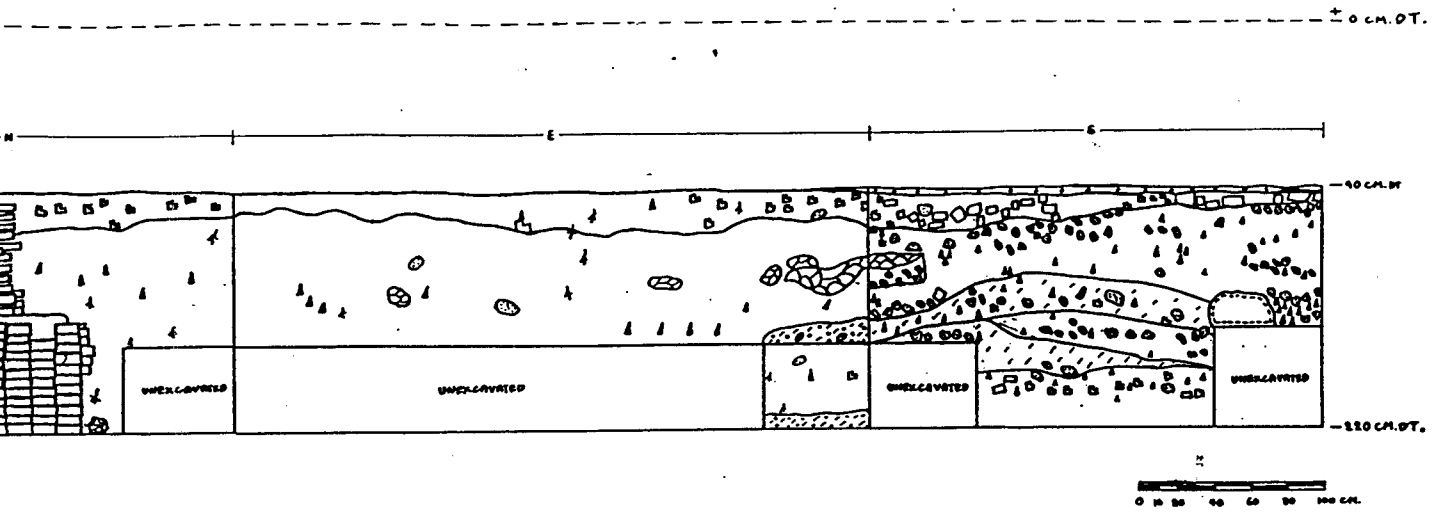
ทราย

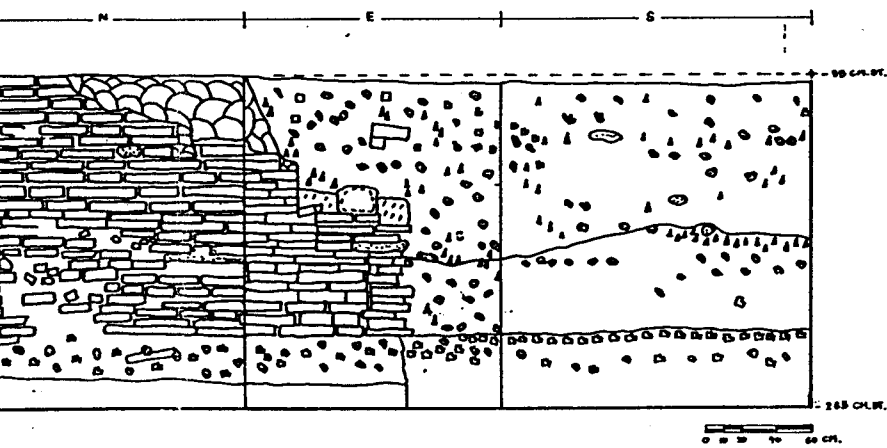
รูหรือโพรง

รากไม้

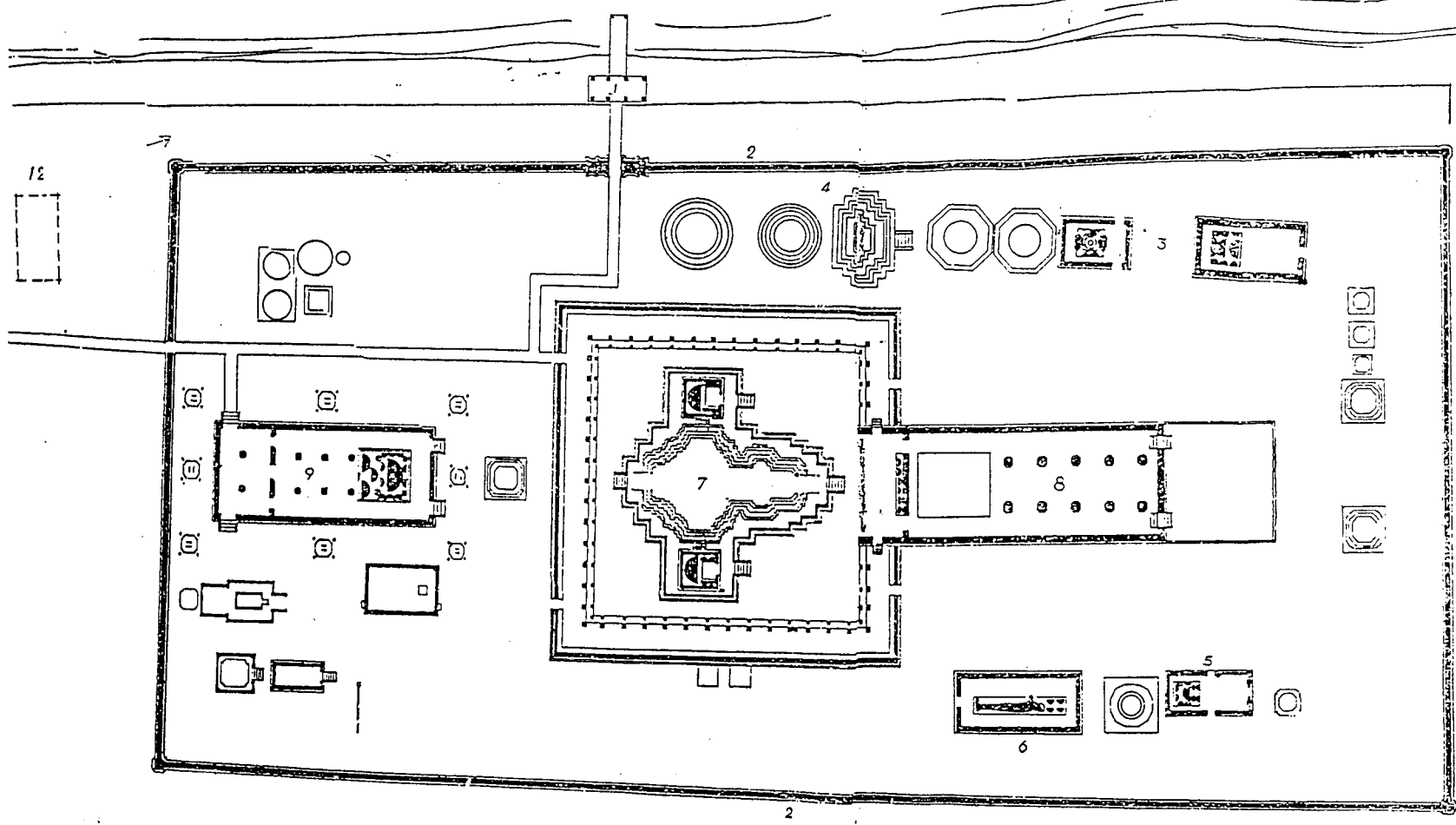

แผนผังที่ 18 แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 3

แผนผังที่ 19 แสดงชั้นดินหลุมขุดทดสอบที่ 4

เศษปูน	กอนกริต	หิน	อิฐปน	เศษกระเบื้องมุงหลังคา
รากไม้	กรวด			

วัดพุทธไสยาสน์
 วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

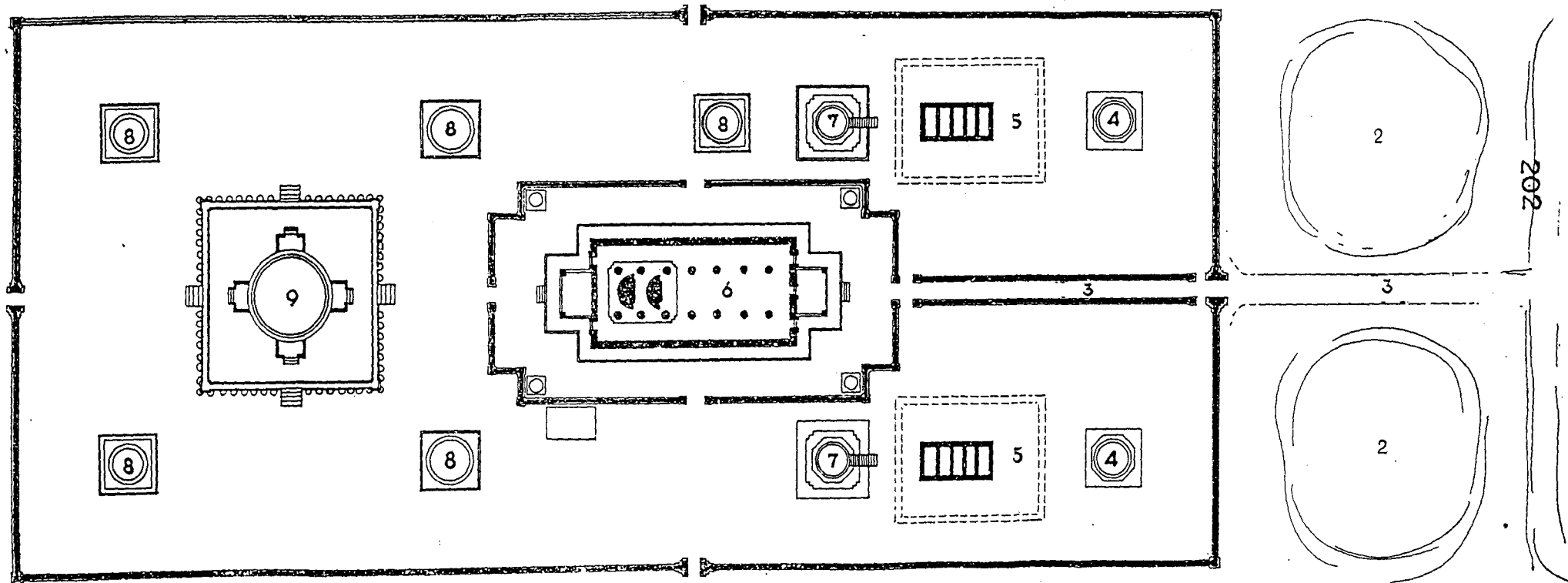
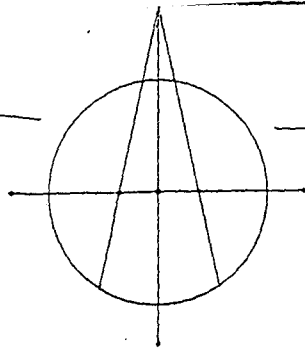
กรมโบราณคดี

กรมศิลปากร

มาตราส่วน 1:800	
ผู้เขียน	ผู้รับ
ผู้ตรวจ	ผู้พิมพ์
ผู้ตรวจ ผอ.	ผู้พิมพ์ ผอ.
ผู้ตรวจ	ผู้พิมพ์

แผนผังที่ 20 แผนผังวัดพุทธไสยาสน์

10

แผนผังที่ 21 แผนผังวัดมเหยงคณ์

วัดมเหยงคณ์

จ.ว. วรรณการศรีอยุธยา

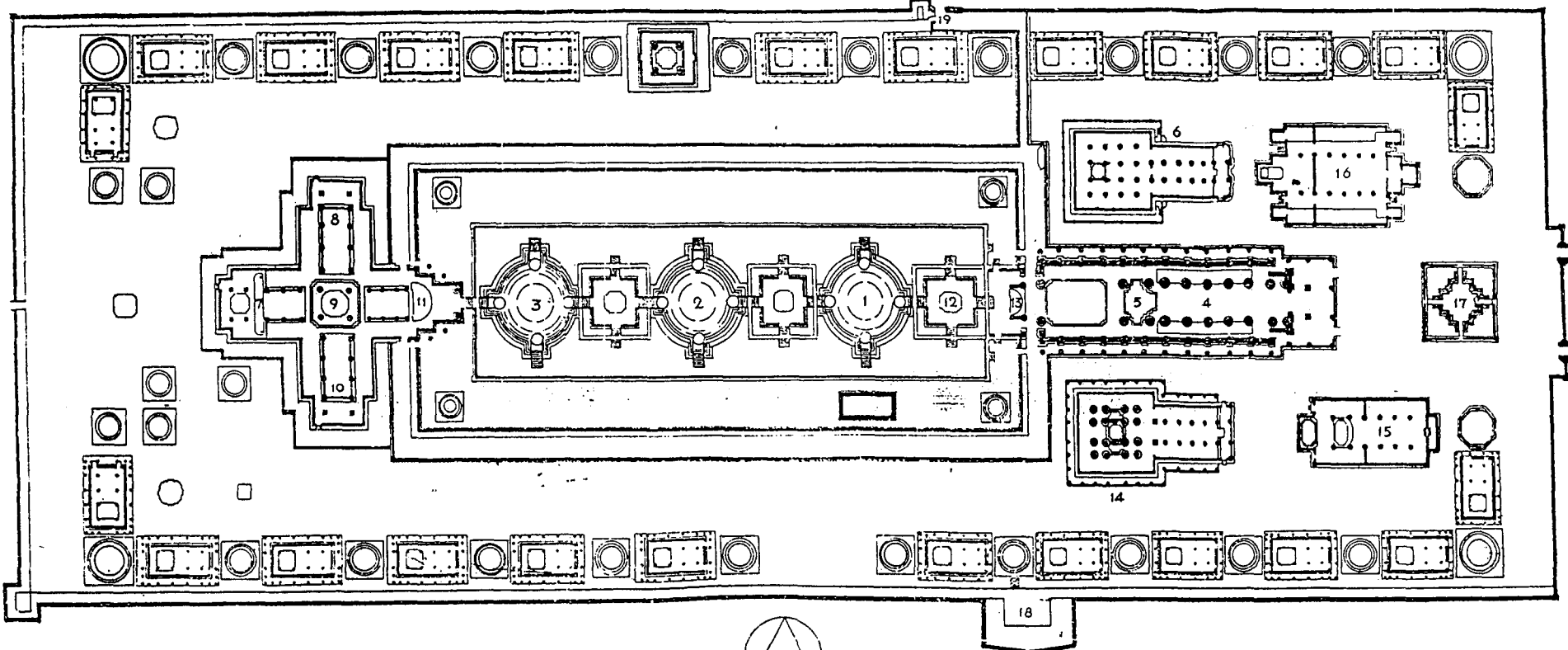
มาตราส่วน 1:800

- 1 พระสีศุภบรรพตพระอุรังคธาตุพระบรมโพธิ์โลกนาถ
- 2 พระสีศุภบรรพตพระอุรังคธาตุพระบรมโพธิ์ราชดิวิ
- 3 พระสีศุภบรรพตพระอุรังคธาตุพระรามาริโบลิตี 2
- 4 วิหารพระศรีสรรเพชญ์
- 5 อุโบสถพระอุรังคธาตุพระศรีสรรเพชญ์

- 6 วิหารพระโลกนาถ
- 7 มุขประดิษฐานพระมุตสรูปปางไสยาสน์
- 8 มุขประดิษฐานพระมุตสรูปปางลีลา
- 9 เจดีย์บรรพตพระอุรังคธาตุ
- 10 มุขประดิษฐานพระมุตสรูปยืน

- 11 มุขประดิษฐานพระมุตสรูปนั่ง
- 12 มณฑปพระมุตชบาต
- 13 ท้ายซุ้มประตูพระบรมอุรังคธาตุ
- 14 วิหารพระยาเสถียร
- 15 พระอุรังคธาตุ

- 16 พระที่นั่งขอมแดง
- 17 ธารน้ำ
- 18 ป้อมตาสาพระมงกุฎนิเวศ
- 19 ตึกรมณฑปการณ

SCALE: 1:1,000

สร้าง	4.3.30.99
ลงเส้น	8.3.99
เสร็จ	18.8.99
พิมพ์	พ.ศ. 2500

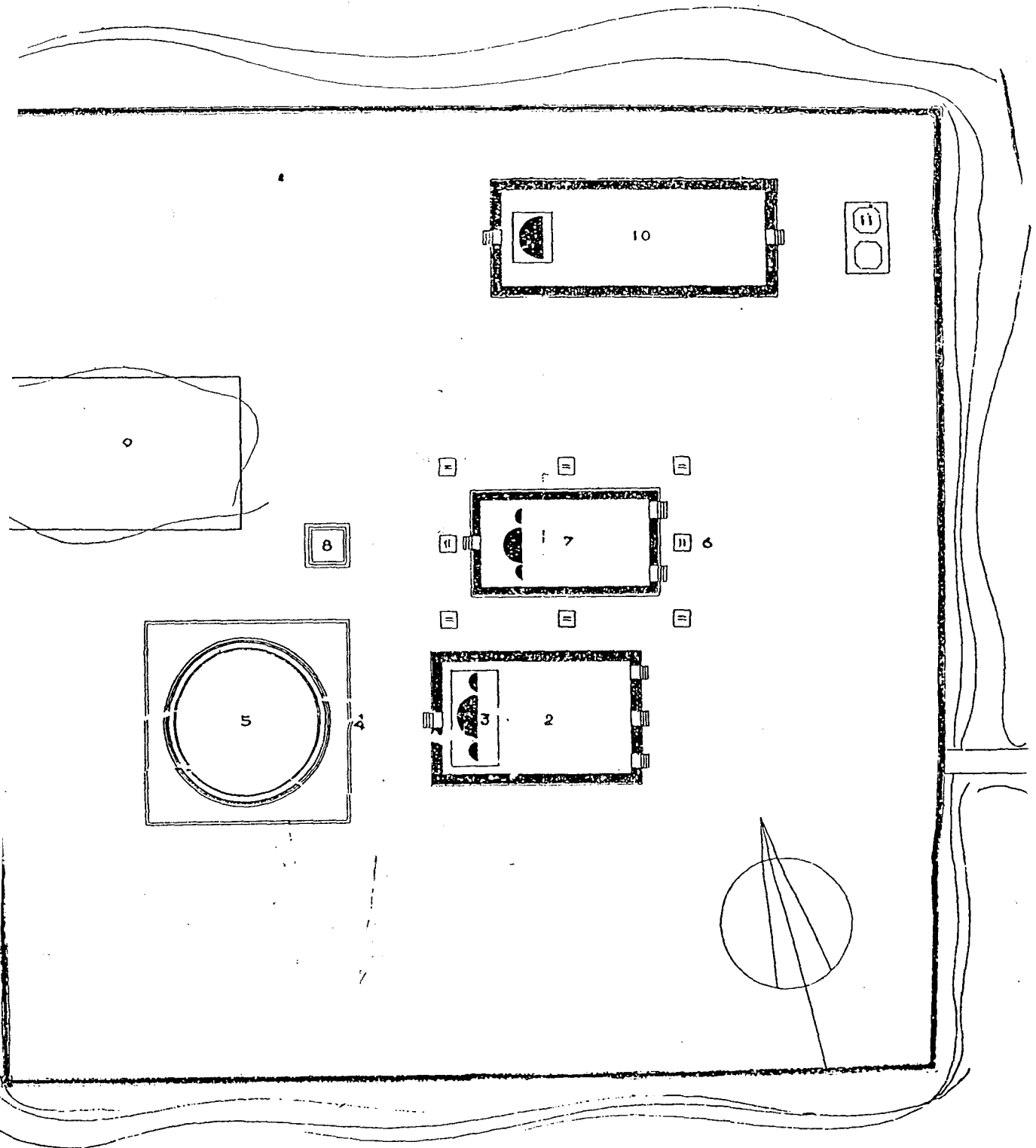

วงศ์ตพระศรีสรรเพชญ์
 อ.ว.พระนครศรีอยุธยา

มาตราส่วน	1:1,000
ผู้ร่าง	...
ผู้ลงเส้น	...
ผู้ตรวจ	...
ผู้สร้าง	...

แผนผังสาร

กองโบราณคดี

กรมศิลปากร

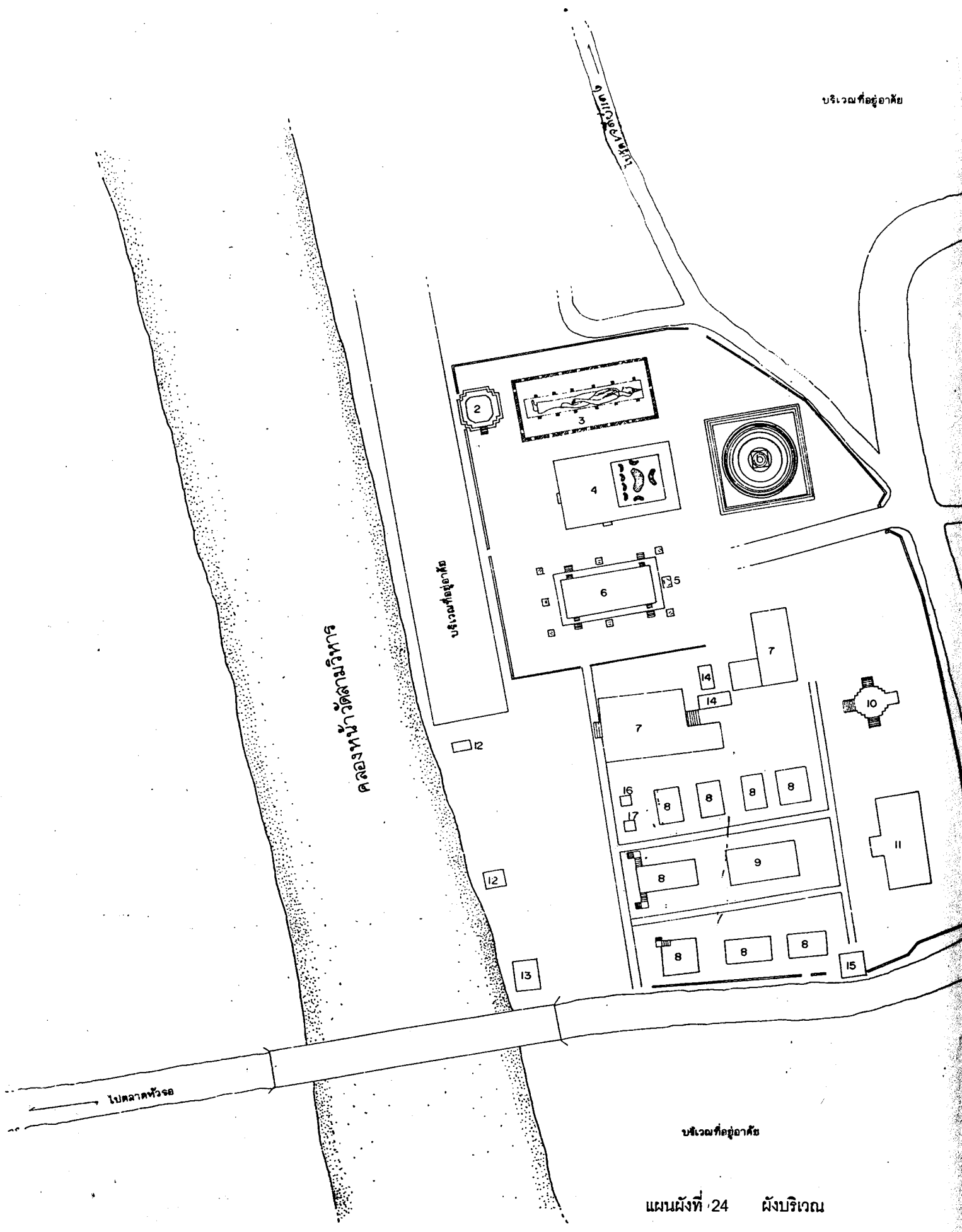
E	1:400
	19 ก.พ. 2500
	31 ก.พ. 2500
	15 มี.ค. 2500

วัดจักรเข่งสุวรรณ
 ข.ร. พระนครศรีอยุธยา

แผนผังวัด : กองโบราณคดี : กรมศิลปากร

ขนาดกระดาษ	๗
ผู้เขียน	
ผู้ตรวจ	
ผู้พิมพ์	
ผู้จัดพิมพ์	๘

บริเวณที่อยู่อาศัย

คลองหน้าวัดสามวิหาร

บริเวณที่อยู่อาศัย

ไปตลาดห้วยจ้อ

บริเวณที่อยู่อาศัย

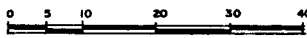
แผนผังที่ 24 ผังบริเวณ

บริเวณที่อยู่อาศัย

สัญลักษณ์

- ★ 1.เจดีย์
- ★ 2.เจดีย์
- ★ 3.วิหารพระนอน
- ★ 4.วิหารพระนั่ง
- ★ 5.เมฆากัน
- ★ 6.อุโบสถ
- 7.ศาลา
- 8.กุฏิ
- 9.หอฉัน
- 10.มรุ
- ★ โบราณสถาน
- แนวเขตโบราณสถาน
- ⊕ หมุดหลักฐานอ้างอิง

พื้นที่โบราณสถานประมาณ 4 ไร่ 1 งาน 17 ตารางวา

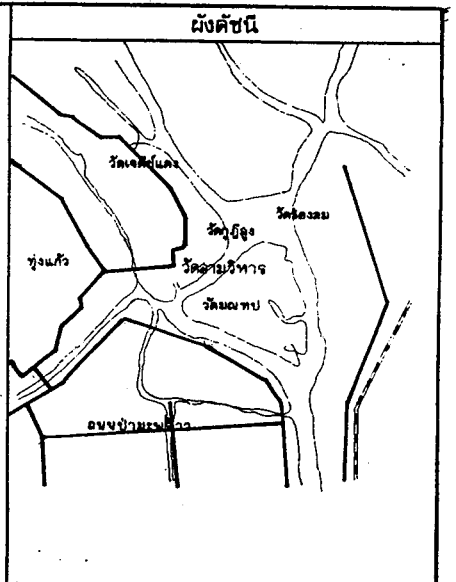

มาตราส่วน 1 : 500

ไปเพนียดคดฉ้าง

ไปวัดมหาโลก

บริเวณที่อยู่อาศัย

ผู้รับจ้าง

คณะกรรมการ

สำรวจ	นายชัชวาล	นายชัชวาล	
นายช่างสำรวจ	นายชัชวาล	นายชัชวาล	
เขียน	นายชัชวาล	นายชัชวาล	
นักโบราณคดี	ชลสิทธิ์	สว่างจิต	

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	นายชัชวาล		
กรรมการ	นายชัชวาล		
กรรมการ	นายชัชวาล		
กรรมการ	นายชัชวาล		
กรรมการ	นายชัชวาล		
กรรมการ	นายชัชวาล		
กรรมการ	นายชัชวาล		
ผู้ควบคุมงาน	นายชัชวาล		

ผู้ปฏิบัติ

นายช่างโยธา	นายชัชวาล		
นายช่างศิลปกรรม	นายชัชวาล		
นักโบราณคดี	ชลสิทธิ์	สว่างจิต	
นักโบราณคดี	นายชัชวาล		
สถาปนิก	นายชัชวาล		
ภูมิสถาปนิก	นายชัชวาล		
วิศวกรโยธา	นายชัชวาล		
วิศวกร	นายชัชวาล		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผอ.ส.บ.บ.พ.ศ.ที่ 3			
ผอ.ส.บ.บ.พ.ศ.			

ผู้อนุมัติ

ฉบับที่	
แบบ	วัดสามวิหาร ๑. พระนครคีรีอยุธยา

พื้นที่

พื้นที่บริเวณ

วันที่	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 500	11	3

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

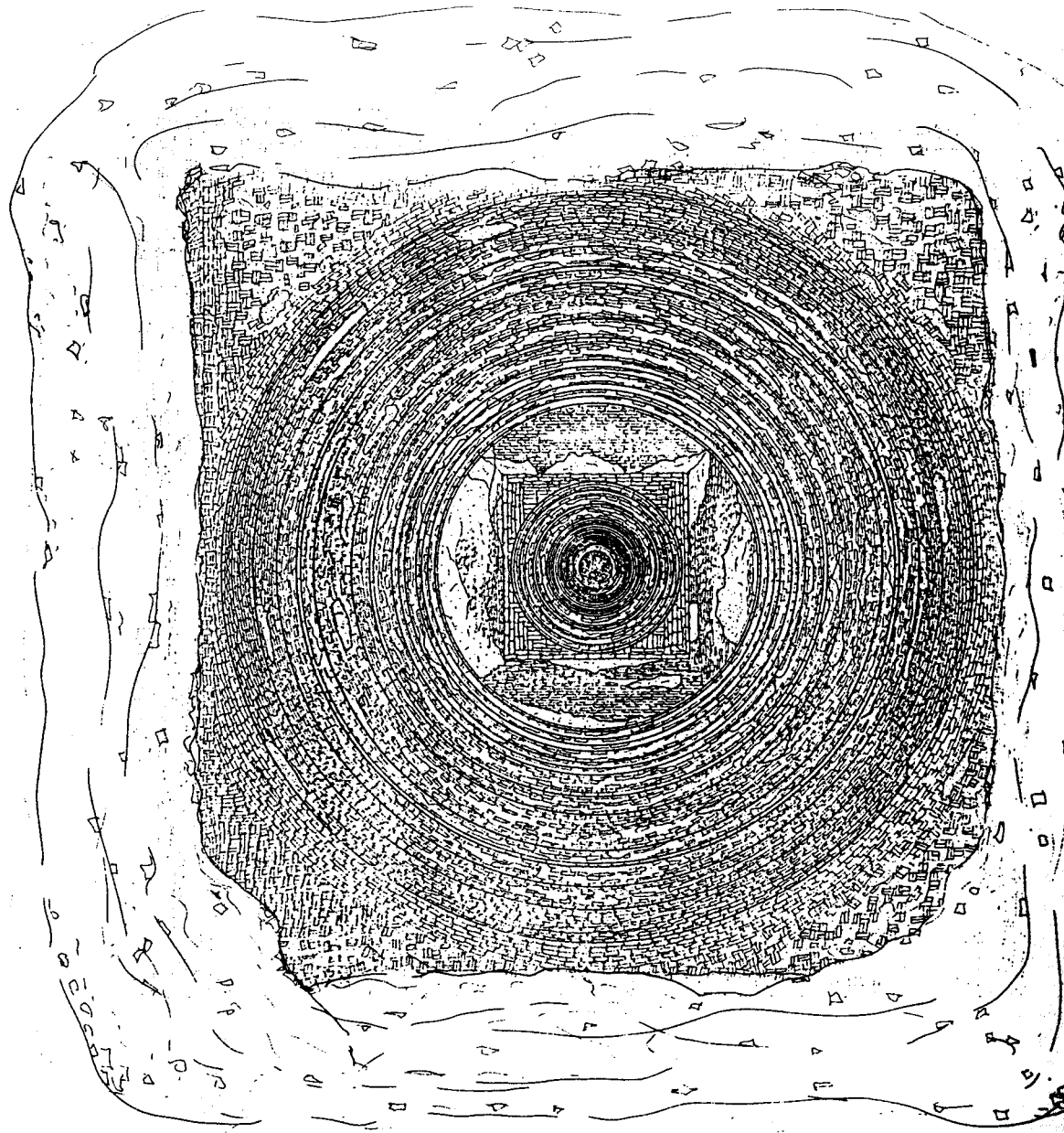
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

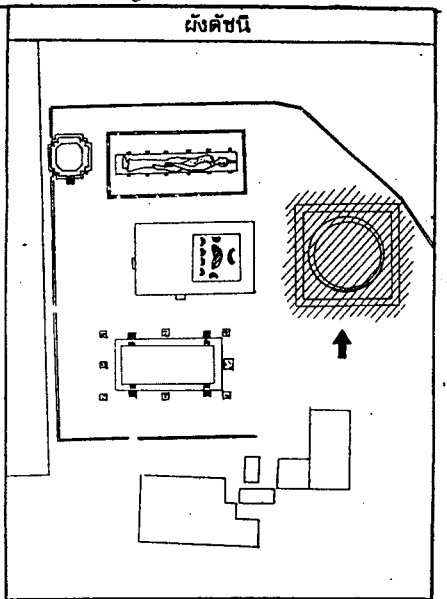
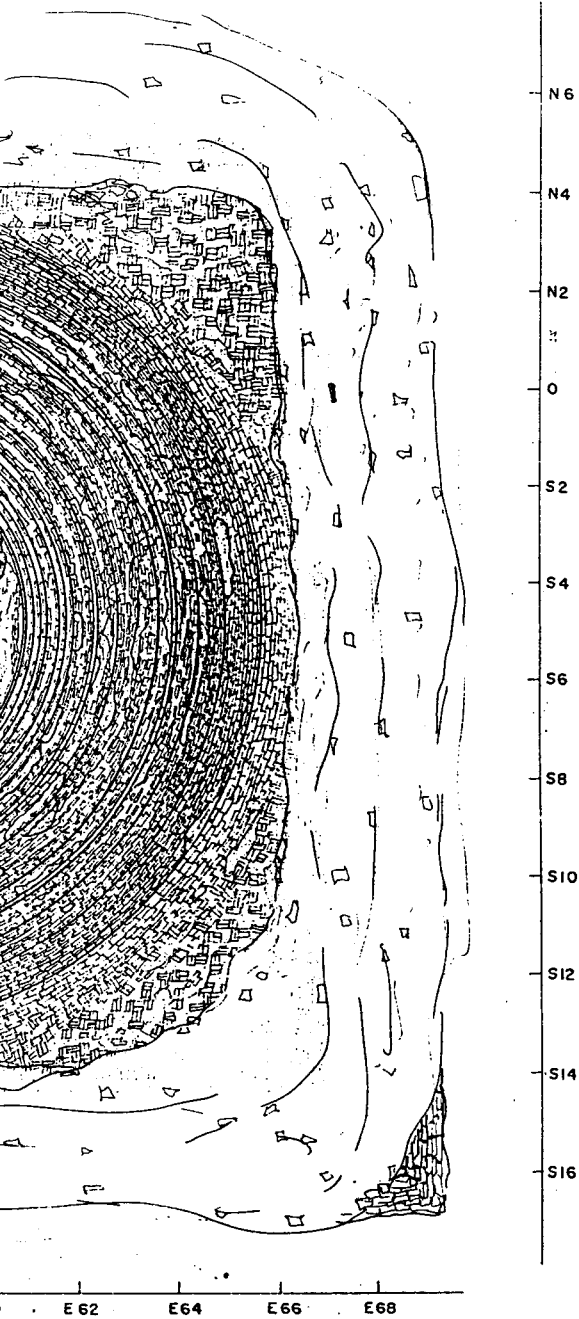
บริเวณที่อยู่อาศัย

ผังบริเวณ

E46 E48 E50 E52 E54 E56 E58 E60 E62 E64 E66

○ แพลน เจดีย์ประธาน (ฉภาพก่อนการขุดแต่ง)
ภาคตะวันออก 1 : 75

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน			
สำรวจ	เบญจ ทรัพย์ทวี		
นายช่างสำรวจ	เบญจ ทรัพย์ทวี		
เขียน	ศุภจิต แก้วโต		
นำสีโบราณคดี	ชัชชัย สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	เบญจ ทรัพย์ทวี		
กรรมการ	เสนา สิทธิเกษม		
กรรมการ	ณัฐพล นาคศิริ		
กรรมการ	วิมล อนุชิต		
กรรมการ	เมธา ทรัพย์ทวี		
กรรมการ	สุวิมล พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุวิมล นอนจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เชอศักดิ์ เมินสุข		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ			
นายช่างโยธา	เบญจ ทรัพย์ทวี		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภจิต แก้วโต		
นำสีโบราณคดี	ชัชชัย สว่างจิต		
นำสีโบราณคดี	ศุภพรดี เมื่อนันทน์		
สถาปนิก	ศรีสุภา เจริญนาค		
ผู้เขียนแบบ			
วิศวกรโยธา	วิบูลย์ ใจบุญ		
วิศวกร	วิบูลย์ ใจบุญ		

ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			1
วิศวกร			1
ผู้อำนวยการ			
ผู้อำนวยการโบราณคดี			1
ผู้อำนวยการ			
ผอ.ส.บ.ค. (ว)			
ผอ.ส.บ.ค. (ข)			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี

แบบ วัฒนธรรม จ. พระนครศรีอยุธยา

แบบ เจริญประจักษ์
(สถาปนิกผู้ออกแบบ)

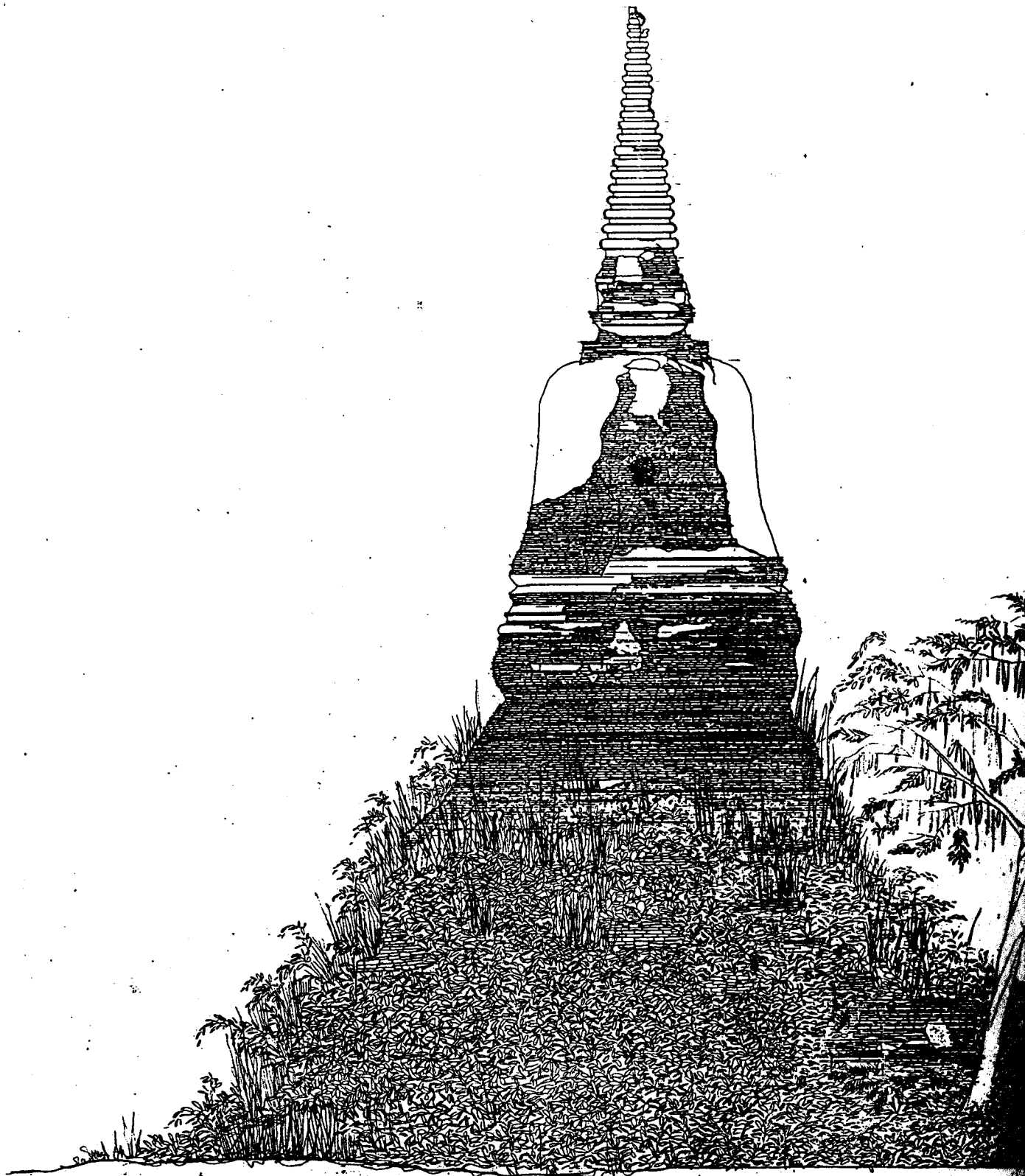
รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1:75	2	43

โครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมนครศรีอยุธยา

สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย 3

สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย

กรมศิลปากร

E4 E6 E8 E10 E12 E14 E16 E18 E20 E22 E24

แผนผังที่ 26 มังก่อนการขุดแต่ง ด้านทิศเหนือ เจดีย์ประธาน

รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1/75

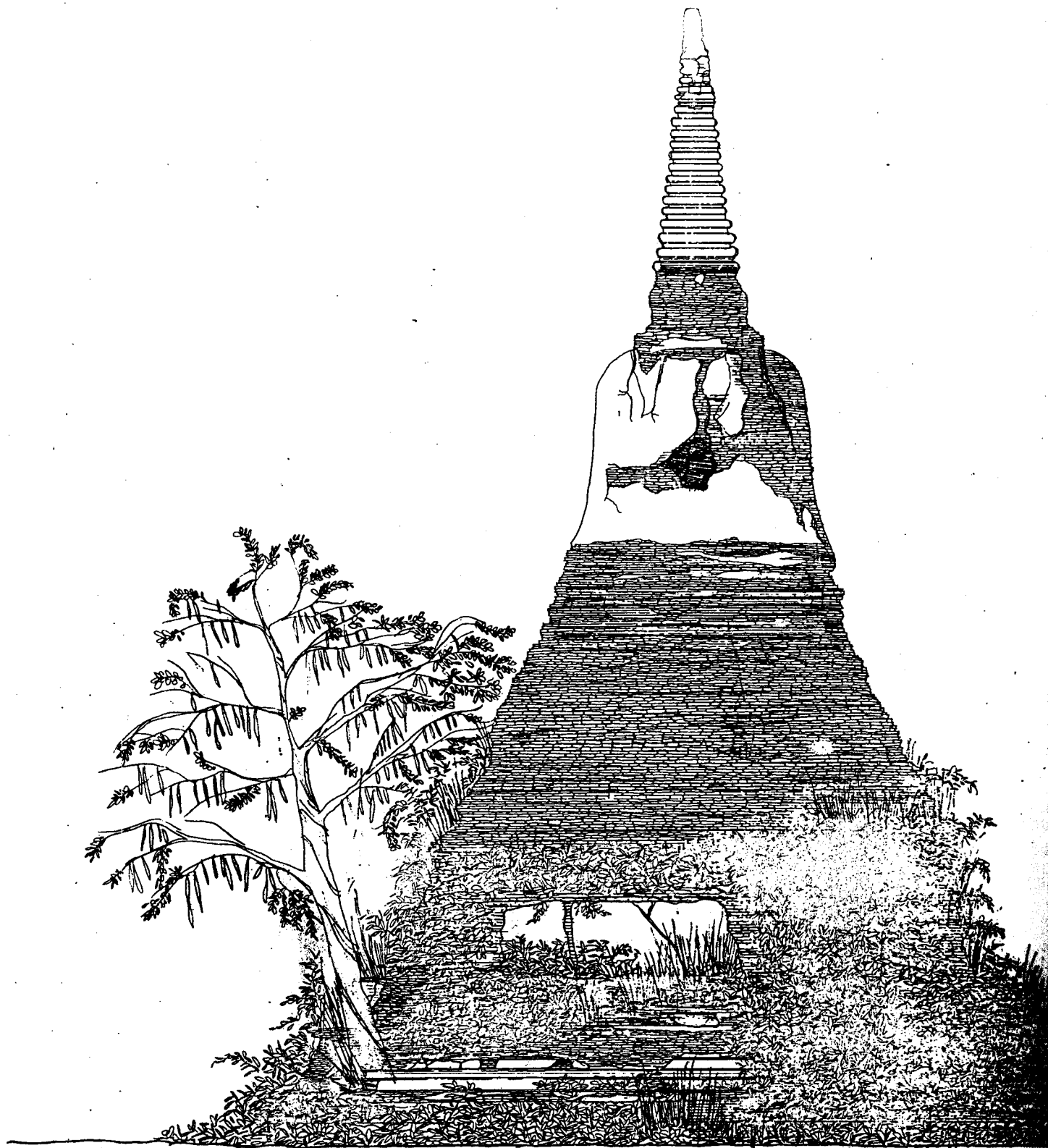
(N)

E 20 E 22 E 24 E 26

ประฐาน

ผังดัชนี			
ผู้รับจ้าง			
คณะทำงาน			
สำรวจ	พอล	วิมลประสิทธิ์	
นายช่างสำรวจ	พอล	วิมลประสิทธิ์	
เขียน	อุบลใจ	แม่กนิช	
นักโบราณคดี	ชวพิศ	สว่างใจ	
คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรพ	วสันตวิเชียร	
กรรมการ	เมธา	สิทธิมาศย์	
กรรมการ	อัญชลี	นงนุชวิเชียร	
กรรมการ	สิริภาณี	อุบลใจ	
กรรมการ	เมธา	วิมลประสิทธิ์	
กรรมการ	อุบลใจ	พานสุวรรณ	
กรรมการ	อุบลใจ	ทองจันทร์	
ผู้ควบคุมงาน	ทองจันทร์	เมธาวรรณ	
ผู้ปฏิบัติงาน			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา	พอล	วิมลประสิทธิ์	
นายช่างศิลปกรรม	อุบลใจ	แม่กนิช	
นักโบราณคดี	ชวพิศ	สว่างใจ	
นักโบราณคดี	อุบลใจ	เมธาวรรณ	
สถาปนิก	ศศิญา	เชาวรัตน์	
ผู้เขียนแบบ			
วิศวกรโยธา	วิบูลย์	จิตรฤกษ์	
วิศวกร	วิบูลย์	จิตรฤกษ์	
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
นักศึกษานิติศาสตร์			
นักศึกษานิติศาสตร์			
นักศึกษานิติศาสตร์			
ผ.ส.ม. พ.ศ. ๖			
ผ.ส.ม. พ.ศ.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาด	จ.	พระนครศรีอยุธยา
๓๓๖ เจดีย์ประธาน ตำบลหัวหมื่น (๑ ภาพ/แผนการชุดหนึ่ง)			
วันที่	พฤษภาคม	พ.ศ. ๒๕๓	จำนวนแผ่น 43
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา			
สำนักขุดค้นและศิลปกรรมสถานแห่งชาติ ๖			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

S 4 S 6 S 8 S 10 S 12 S 14 S 16 S 18 S 20 S 22 S 24

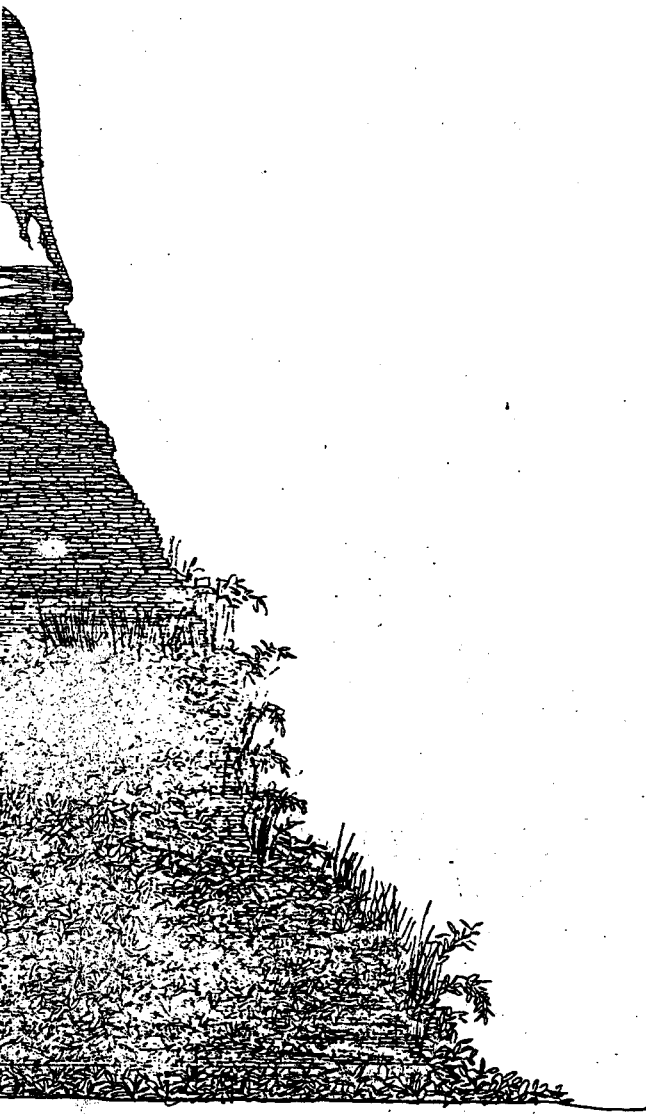
แผนผังที่ 27 ผังก่อนการขุดแต่ง ด้านทิศตะวันตก เจดีย์ประธาน

รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศตะวันตก

W

มาตราส่วน

1 / 75

S18 S20 S22 S24 S26

เจดีย์ประธาน

ผังผัง

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน			
สำรวจ	นพดล พันประพัต		
นายช่างสำรวจ	นพดล พันประพัต		
เขียน	คุณสิศกร แก้วโกล		
นักโบราณคดี	ชวสิทธิ์ สว่างจิตร		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เสนาะ สีพามาตย์		
กรรมการ	ณัฐพล นววงศ์เขียว		
กรรมการ	ภัคพณี อัญจนศิริ		
กรรมการ	เมธา ไร่ทอง		
กรรมการ	สุทธชาย หานสุวรรณ		
กรรมการ	อุทวิเศษ ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เนินสูง		

ผู้ปฏิบัติงาน

ออกแบบ			
นายช่างโยธา	นพดล พันประพัต		
นายช่างศิลปกรรม	คุณสิศกร แก้วโกล		
นักโบราณคดี	ชวสิทธิ์ สว่างจิตร		
นักโบราณคดี	ชวาทพงษ์ เนินสมถะ		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ จิตบุญ		
วิศวกร	วิฑูรย์ จิตบุญ		

ตรวจ / เห็นชอบ

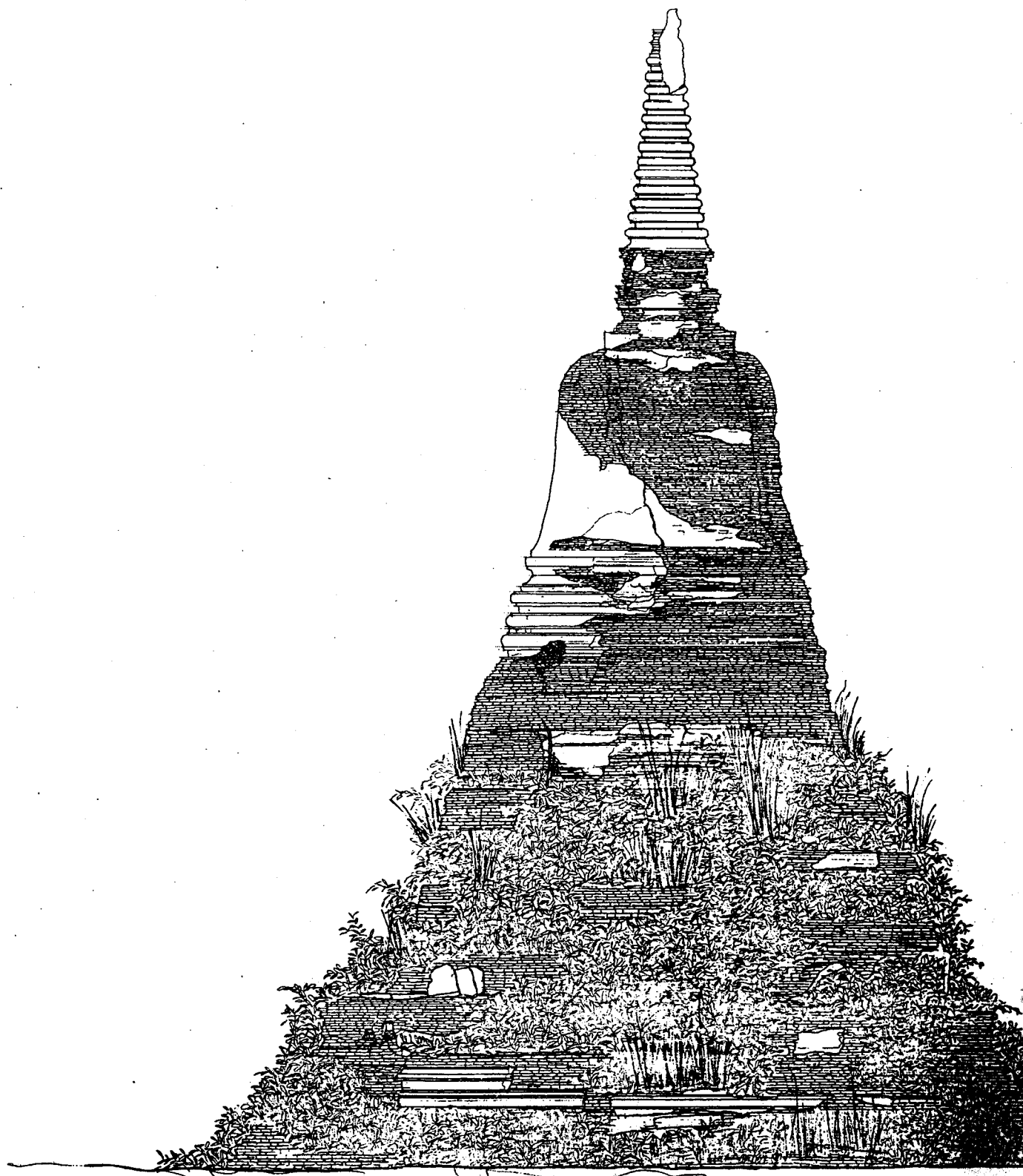
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยานฯ			
ผอ.ส.บ.ค.			
ผอ.ส.บ.ค. พ.ศ.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ.	พระนครศรีอยุธยา
เสนอ	เจดีย์ประธาน	ด้านทิศตะวันตก	
สภาพก่อนการขุดแต่ง			
รหัส	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 75	6	43

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

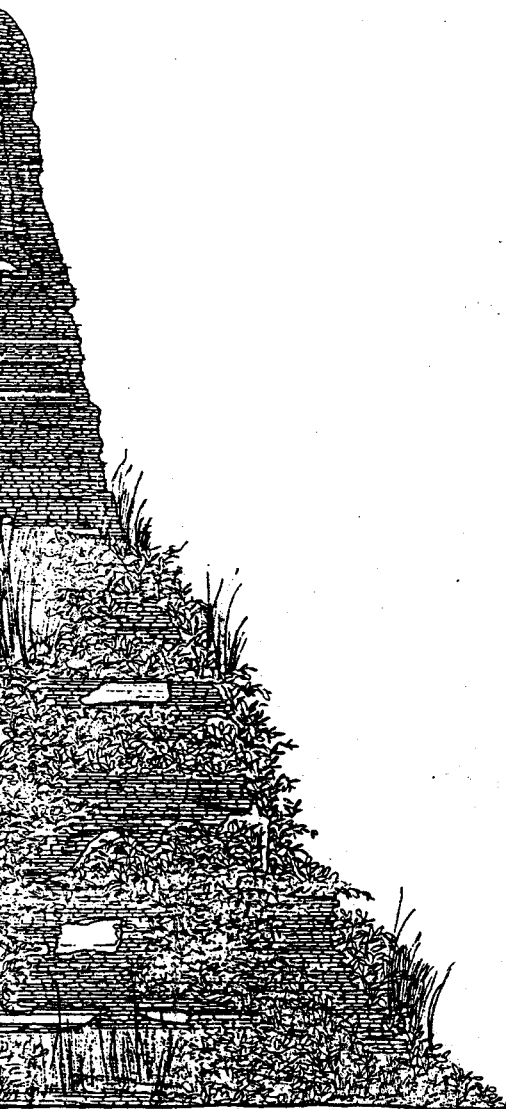
สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ 3	
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	
กรมศิลปากร	

E 46 E 48 E 50 E 52 E 54 E 56 E 58 E 60 E 62 E 64 E 66

รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศใต้
ภาคสาม
1 / 75

แผนผังที่ 28 ผัง

E 60 E 62 E 64 E 68 E 70

แผนผังที่ 28 ผังก่อนการขุดแต่ง ด้านทิศใต้ เจดีย์ประธาน

ผังศิขณิ

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพพล	พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพพล	พันประทีป		
เขียน	คุณจิตร	แก่นมิต		
นักโบราณคดี	ธวัช	สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์นิยม		
กรรมการ	เสนาะ สิทนามชัย		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเชิด		
กรรมการ	ภักดิ์ อุดมศักดิ์		
กรรมการ	เนาวา วิจิตรณะ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ภูทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เข็มสุวรรณ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพพล พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	คุณจิตร แก่นมิต		
นักโบราณคดี	ธวัช สว่างจิต		
นักโบราณคดี	จุฑาทองศ์ เข็มสุวรรณ		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววันกล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูริย์ จิตฤดี		
วิศวกร	วิฑูริย์ จิตฤดี		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผ.ส.สน. บ.ศ.พ.ช.ที่ 3			
ผ.ส.สน. พ.ช.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ.	พระนครศรีอยุธยา

และ รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศใต้
(ลักษณะการขุดแต่ง)

รหัส	มาตรฐาน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 75	4	41

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักขุดแต่งโบราณคดีและศิลปกรรมสถานแห่งชาติ 3	
สำนักโบราณคดีและศิลปกรรมสถานแห่งชาติ	
กรมศิลปากร	

แผนผังที่ 29 ผังก่อนการรื้อแต่ง ด้านทิศตะวันออก เจดีย์ประธาน

รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศตะวันออก
 ๕ มาตราส่วน 1/75

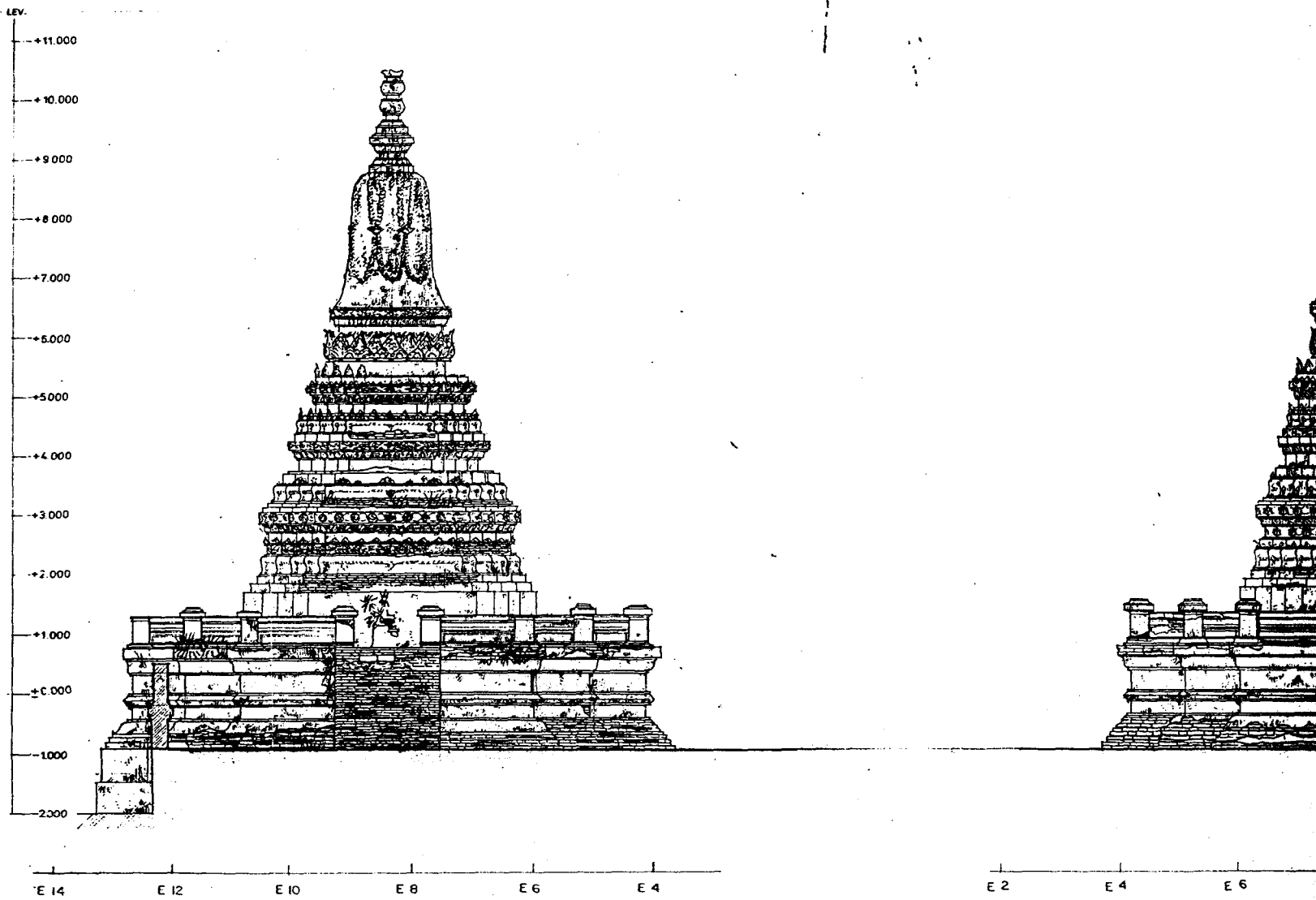

S2 0 N2 N4 N6

บันไดออก เจดีย์ประธาน

ออก

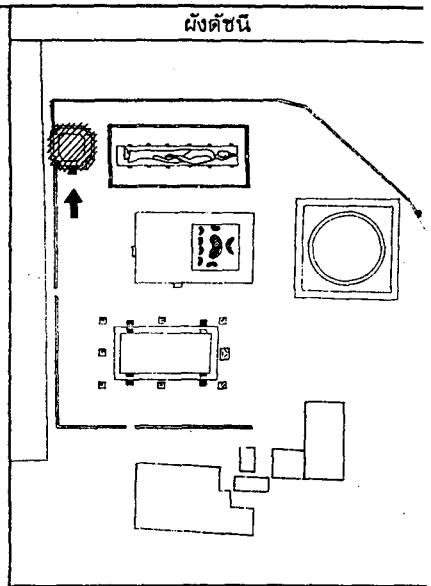
ผังศิขน์			
ผู้รับจ้าง			
คณะทำงาน			
สำรวจ	บรรณ	พิมพ์ประวัติ	
นายช่างสำรวจ	บรรณ	พิมพ์ประวัติ	
เขียน	คุณพิศ	แก่นัด	
นักโบราณคดี	อศิร	สว่างจิต	
คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เอก สิทนามชัย		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงสว่าง		
กรรมการ	วิศพร ศิขิต	อชุตติ	
กรรมการ	เมธา วัชรอน		
กรรมการ	สุทธยา พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุวิเศษ ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เข็มขาว		
ผู้ปฏิบัติ			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา	นพดล พิมพ์ประวัติ		
นายช่างศิลปกรรม	คุณพิศ แก่นัด		
นักโบราณคดี	อศิร สว่างจิต		
นักโบราณคดี	อุทพงษ์ เข็มขาว		
สถาปนิก	ศรีสกุล เข็มขาว		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูริ ใจบุญ		
วิศวกร	วิฑูริ ใจบุญ		
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าผู้เขียน			
อ.ส.น. บ.ค.พ.ที่ 3			
อ.ส.น.ค.พ.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ. พระนครศรีอยุธยา	
แสดง รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศตะวันออก (สภาพก่อนการขุดแต่ง)			
รหัส	มาตราส่วน	แผนที่	จำนวนแผ่น
	1 : 75	5	43
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา			
สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปวิทยาการแห่งชาติ 3			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศใต้
 มาตรฐาน
 1/50

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศเหนือ
 มาตรฐาน

แผนผังที่ 30 เจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศใต้, ทิศเหนือ สภาพก่อนการขุดแต่ง

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน			
สำรวจ	พนตล พันธ์ประทีป		
นายช่างสำรวจ	พนตล พันธ์ประทีป		
เขียน	ศุภจิตต์ สกนภัค		
นักโบราณคดี	ธวัชชัย สว่างจิตต์		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เสนา สิทนามาศย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเชียว		
กรรมการ	ภิกษุณี อัญญา		
กรรมการ	เมธา วิภคณ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	พิเชษฐ ทองนพ		
ผู้ควบคุมงาน	เชอศักดิ์ เย็นสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ			
นายช่างโยธา	พนตล พันธ์ประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภจิตต์ สกนภัค		
นักโบราณคดี	ธวัชชัย สว่างจิตต์		
นักโบราณคดี	บุษกรพงศ์ เย็นสุระ		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววัน		
ผู้ควบคุมโยธา	วีรวัฒน์ ชิดบุญ		
วิศวกร	วีรวัฒน์ ชิดบุญ		

ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
มอ.ส.น. มอ.พ.ศ. 3			
มอ.ส.บ. พ.ศ.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ. พะเยา	นครศรีอยุธยา

แสดง เจตจำนง เครื่อง ด้าบทิศเหนือ, ด้านทิศใต้
(ภาพก่อนการขุดแต่ง)

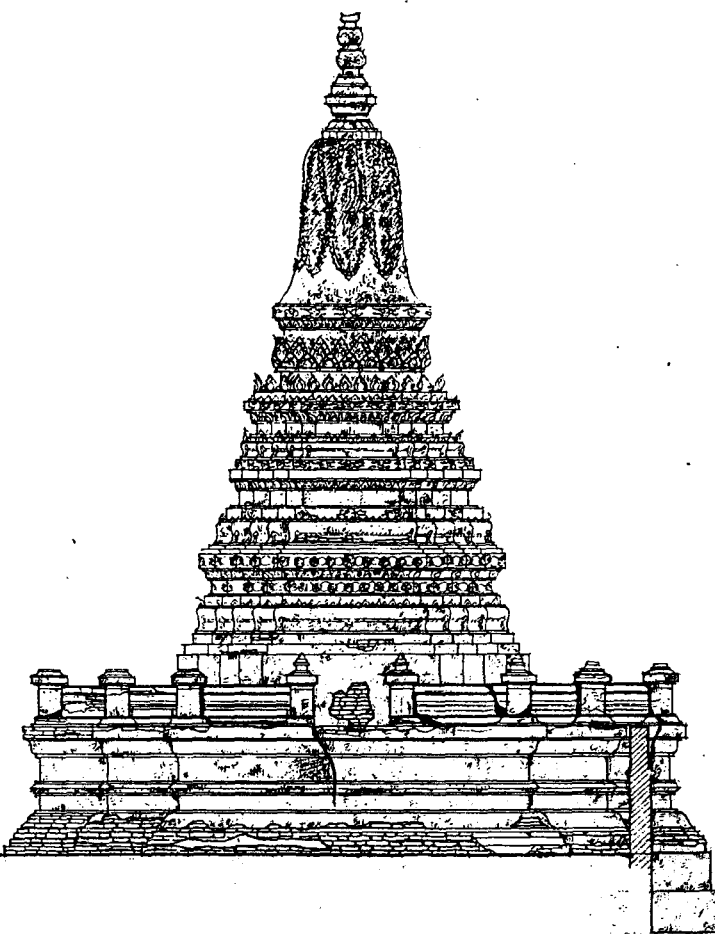
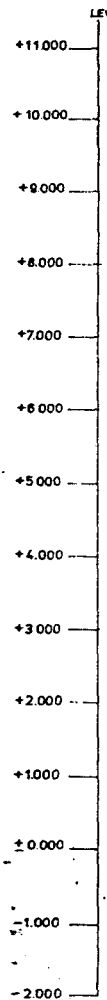
รหัส	ภาคพื้น	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1550	7	43

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักขุดแต่งและศิลปกรรมสถานแห่งชาติ 3

สำนักโบราณคดีและศิลปกรรมสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

E 4 E 6 E 8 E 10 E 12 E 14

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1/50

สภาพก่อนการขุดแต่ง

11.000

10.000

9.000

8.000

7.000

6.000

5.000

4.000

3.000

2.000

1.000

0.000

0.000

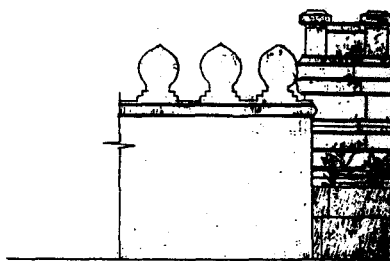
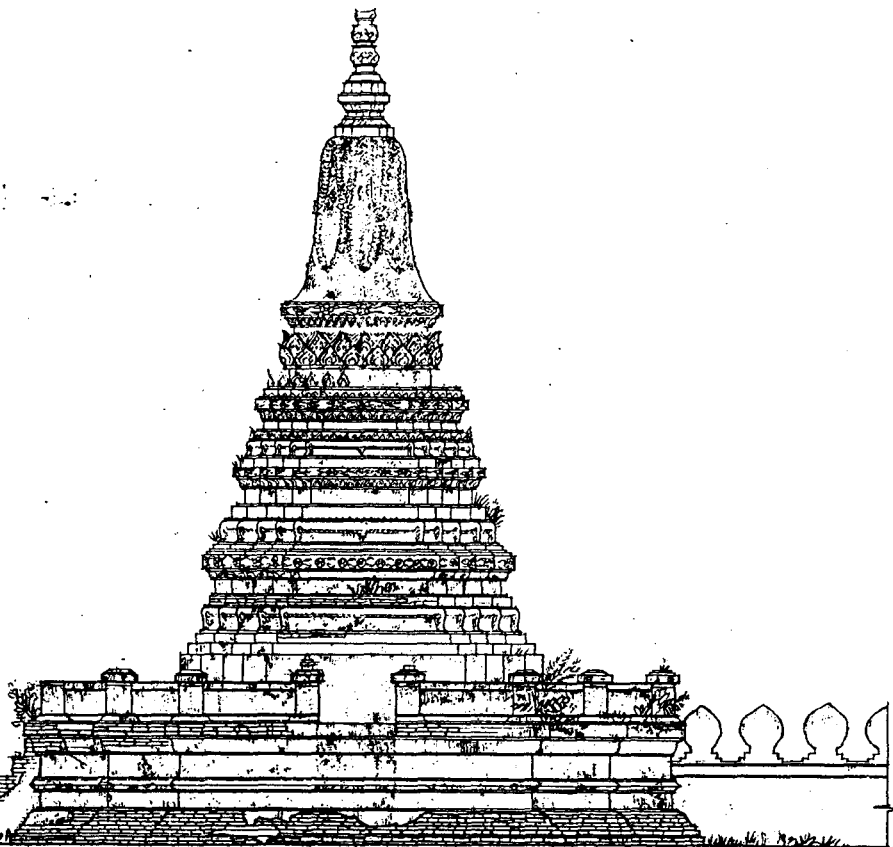
0.000

0.000

0.000

0.000

0.000

N 2 N 4 N 6 N 8 N 10 N 12 N 14

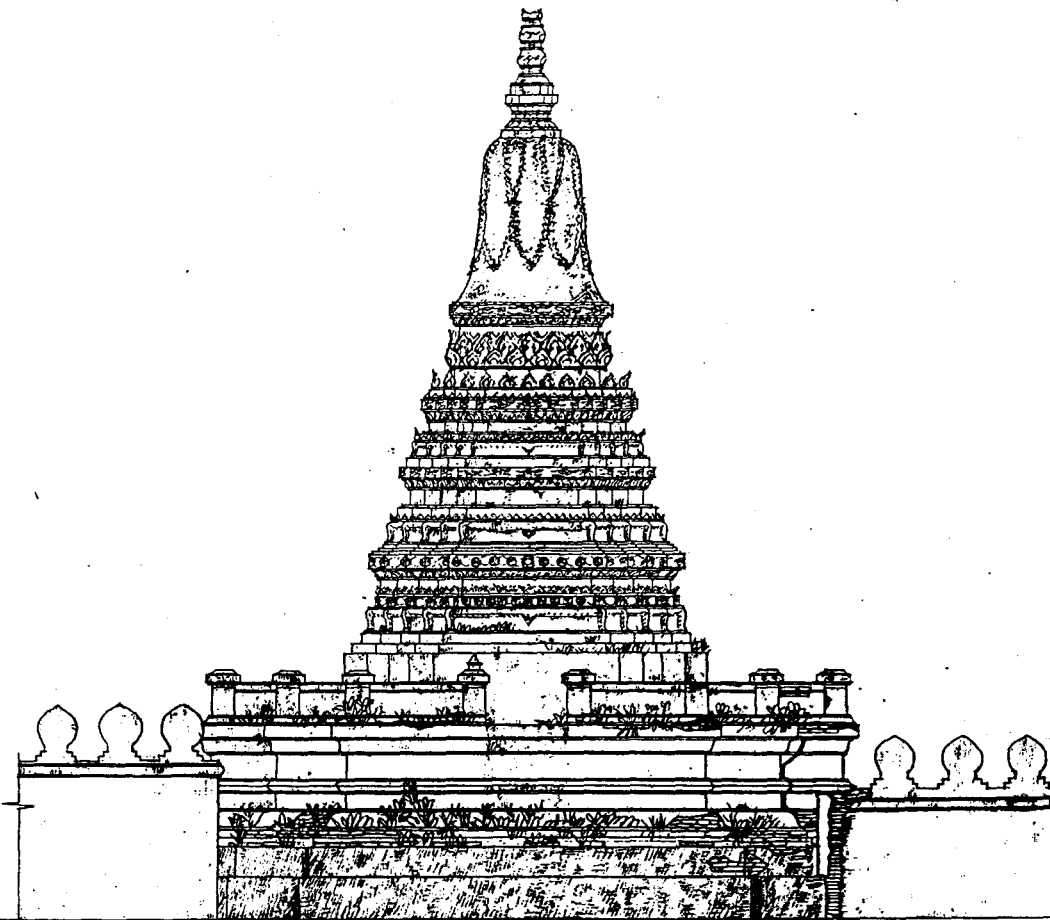
N 12

(W)

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง
มาตราส่วน

ด้านทิศตะวันออก
1/50

(E)

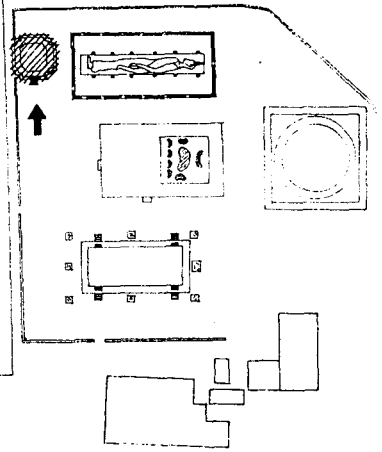

N 12 N 10 N 8 N 6 N 4 N 2

(E) **รูปเจดีย์ทรงเครื่อง** **ด้านทิศตะวันตก**
 มาตรฐาน 1/50

ะวันตก สภาพก่อนการขุดแต่ง

ผังศิขน์

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพดล พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพดล พันประทีป		
เขียน	คุณฉัตร แก้วโค		
นักโบราณคดี	ชวสิทธิ์ สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เสนาภ สีนานาคณ์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรเชียว		
กรรมการ	ภักดิ์ อนุพงษ์ดี		
กรรมการ	เนาวา วัชรชณะ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ฤทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เพชรศักดิ์ เจริญรุ่ง		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพดล พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	คุณฉัตร แก้วโค		
นักโบราณคดี	ชวสิทธิ์ สว่างจิต		
นักโบราณคดี	ชุตพงศ์ เจริญศรแก้ว		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรณ์ ชินวุฒิ		
วิศวกร	วิฑูรณ์ ชินวุฒิ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ	/		
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
อ.ส.ส. พ.ศ.ที่ 3			
อ.ส.ส. พ.ศ.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
ฉบับ	วัดสามวิหาร	จ. พระนครศรีอยุธยา	

เขต เจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศตะวันออก, ด้านทิศตะวันตก

(สภาพก่อนการขุดแต่ง)

รหัส	มาตรฐาน 1150	แผ่นที่ 8	จำนวนแผ่น 43
------	--------------	-----------	--------------

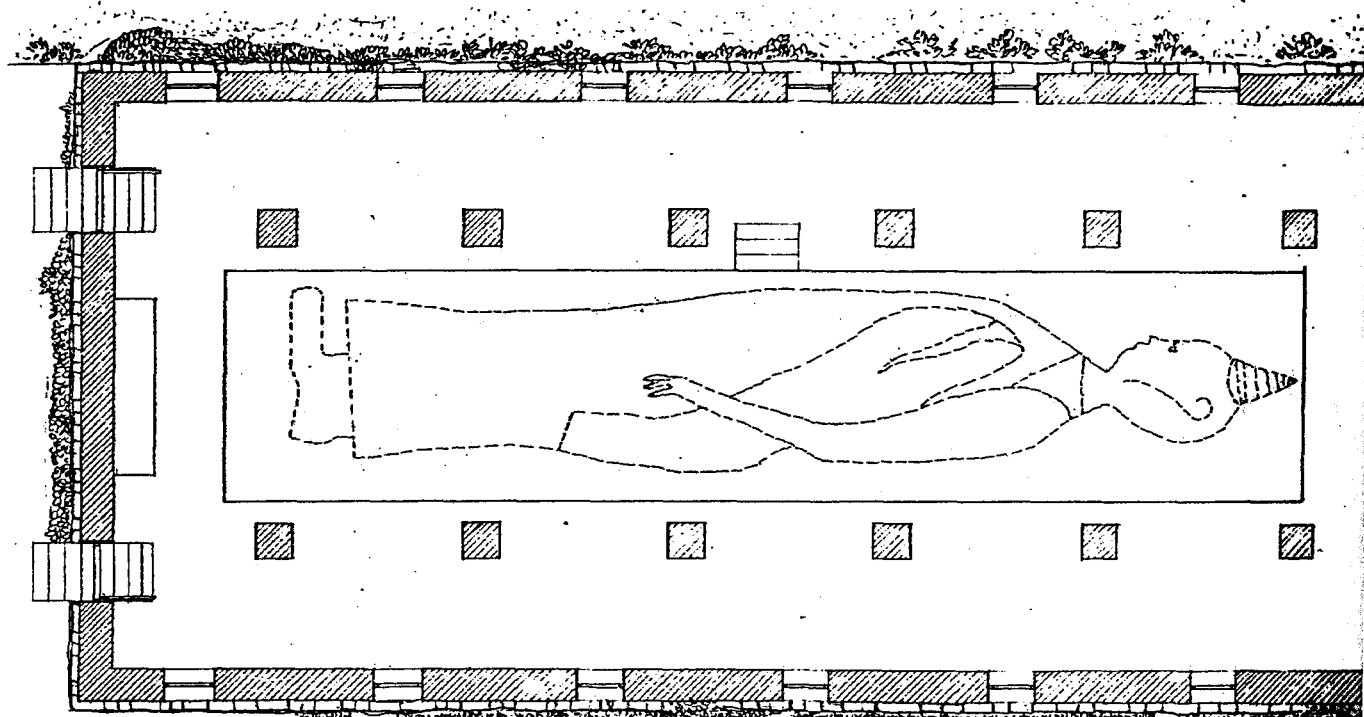
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักขุดค้นโบราณคดีและศิลปกรรมแห่งชาติที่ 3

สำนักโบราณคดีและศิลปกรรมสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

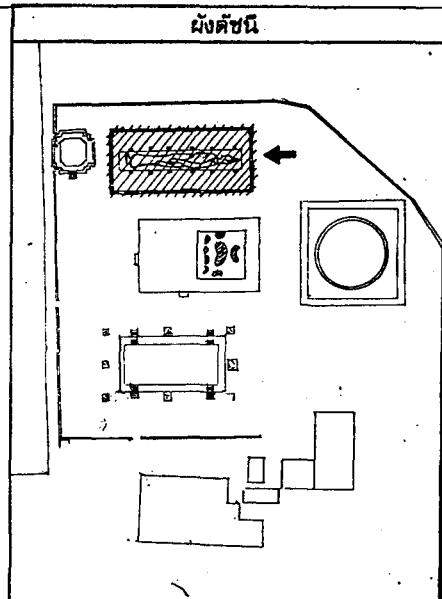
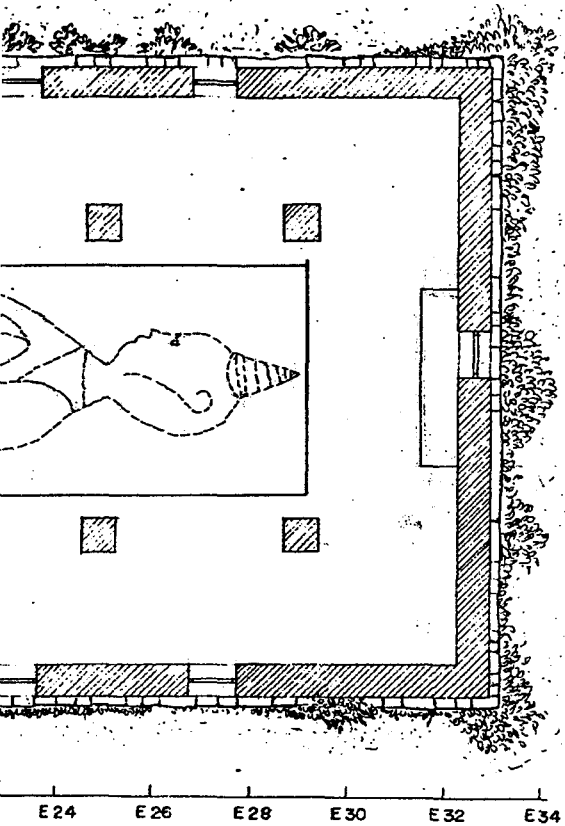

E4 E6 E8 E10 E12 E14 E16 E18 E20 E22 E24 E26 E28 E30

แปลนวิหารพระนอน
ภาคส่วน 1 / 75

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพดล พันประสิทธิ์		
นายช่างสำรวจ	นพดล พันประสิทธิ์		
เขียน	ศุภชิต แก่นโคก		
นักโบราณคดี	ชัชชัย สว่างจิตร		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์นิมิตร		
กรรมการ	เสนาภ อิศรางกูร		
กรรมการ	ณัฐพล นามะพันธ์		
กรรมการ	วิศวะ อนุชิต		
กรรมการ	เมธา พิกุล		
กรรมการ	สุทธยา พรหมสุวรรณ		
กรรมการ	สุวิมล นอนจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เชลล์พันธ์ ธีรสุภา		

ผู้ปฏิบัติ

เขียนแบบ

นายช่างโยธา	นพดล พันประสิทธิ์		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภชิต แก่นโคก		
นักโบราณคดี	ชัชชัย สว่างจิตร		
นักโบราณคดี	สุทธยา พรหมสุวรรณ		
สถาปนิก	ศุภชิต ธีรสุภา		
ผู้เขียนแบบ	ศุภชิต ธีรสุภา		
วิศวกรโยธา	วิฑูริ อนุชิต		
วิศวกร	วิฑูริ อนุชิต		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายบริหารงาน			
ผอ. อุทยานฯ			
ผอ. ส.ค. บ.ล. พ.ศ. 3			
ผอ. ส.ค. พ.ศ.			

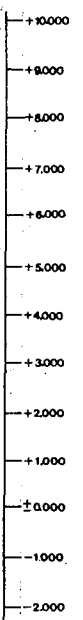
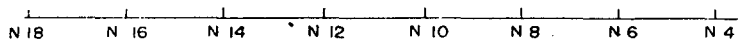
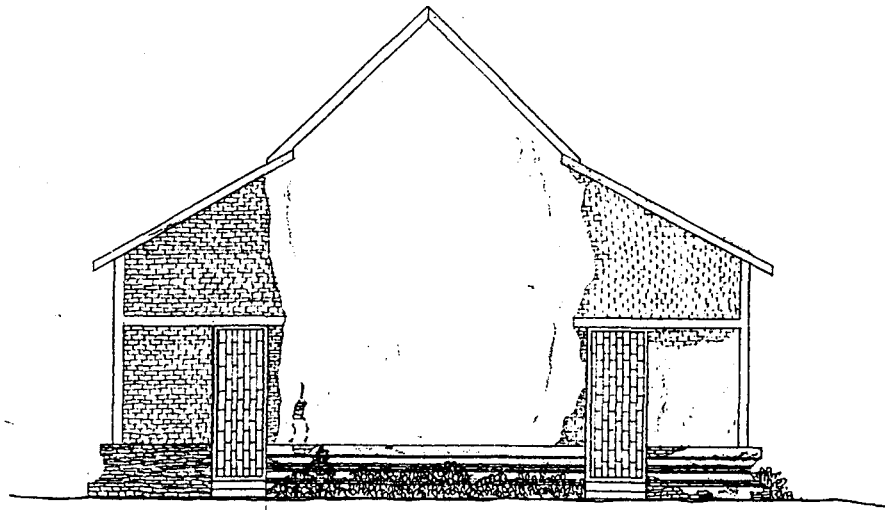
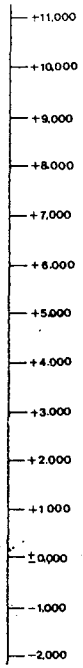
ผู้อนุมัติ

ฉบับที่			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ. พระนครศรีอยุธยา	
เลขที่	แปลน วิหาร พระเชตุพน		
	(สภาพก่อนการขุดแต่ง)		
รหัส	มาตราส่วน 1:75	แผ่นที่ 09	จำนวนแผ่น 43

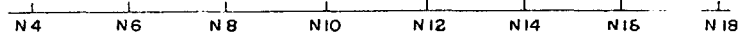
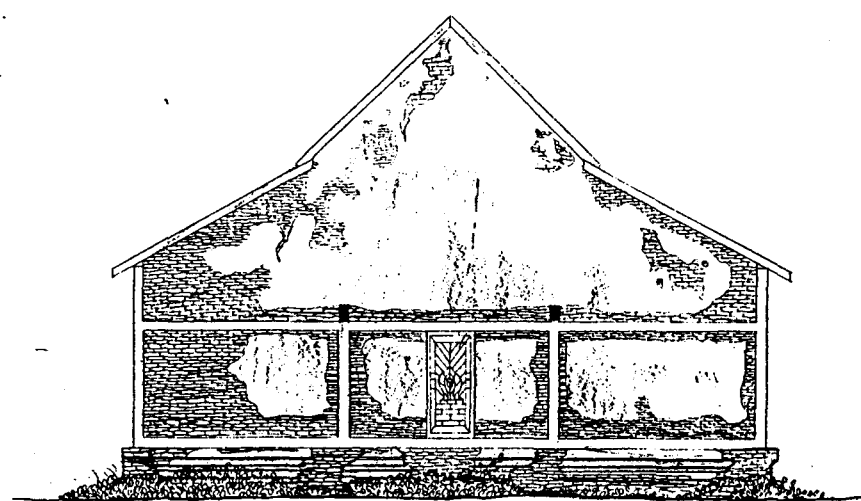
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักขุดค้นและศิลปกรรมสถานแห่งชาติ 3	
สำนักโบราณคดีและศิลปกรรมสถานแห่งชาติ	
กรมศิลปากร	

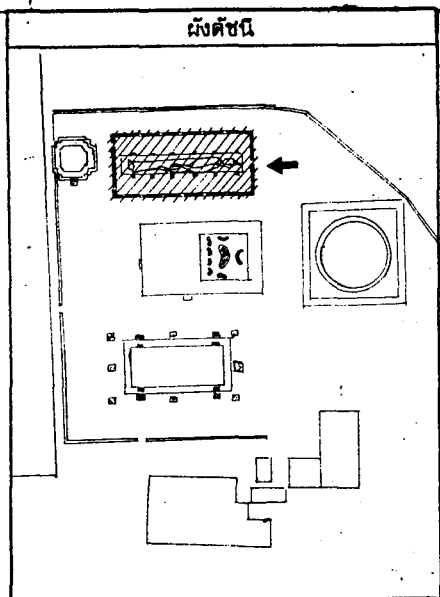
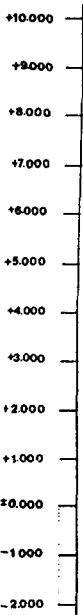
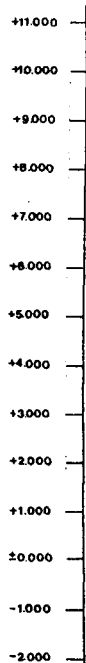
ชุดแต่ง

● รูปวิหารพระนอน ด้านทิศตะวันตก
มาตราส่วน 1 / 75

ⓔ รูปวิหารพระนอน ด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1 / 75

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพดล พันประพาศ		
นายช่างสำรวจ	นพดล พันประพาศ		
เขียน	ดุจดิจต์ แก้วโต		
นักโบราณคดี	ชัชชัย สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บำรุง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เนก สิทธิมาตย์		
กรรมการ	อัญชลี น่วมสงวนิยา		
กรรมการ	วิภาณี อุดองดี		
กรรมการ	เมธา พิทักษ์		
กรรมการ	สุทธยา พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุทธิเดช ทองอินทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เชลล์ศักดิ์ เข็มสูง		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพดล พันประพาศ		
นายช่างศิลปกรรม	ดุจดิจต์ แก้วโต		
นักโบราณคดี	ชัชชัย สว่างจิต		
นักโบราณคดี	จุฑาทองศ์ เข็มสูง		
สถาปนิก	ศรีสุกฤ์ เข็มสูง		
ผู้เขียนแบบ			
วิศวกรโยธา	วิภาณี อุดองดี		
วิศวกร	วิภาณี อุดองดี		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายบริหาร			
หัวหน้าผู้ควบคุมงาน			
ผ.ส.บ.บ. ๓			
ผ.ส.บ.บ. พ.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี

แบบ วิศวกรรม ๑. พระนครหรืออยุธยา

และ วิศวกรรม ๓ ด้านศึกษาระดับมัธยม, ด้านศึกษาระดับมัธยม (สภาพก่อนการขุดแต่ง)

รหัส	มาตรฐาน 1:75	แผ่นที่ 11	จำนวนแผ่น 43
------	--------------	------------	--------------

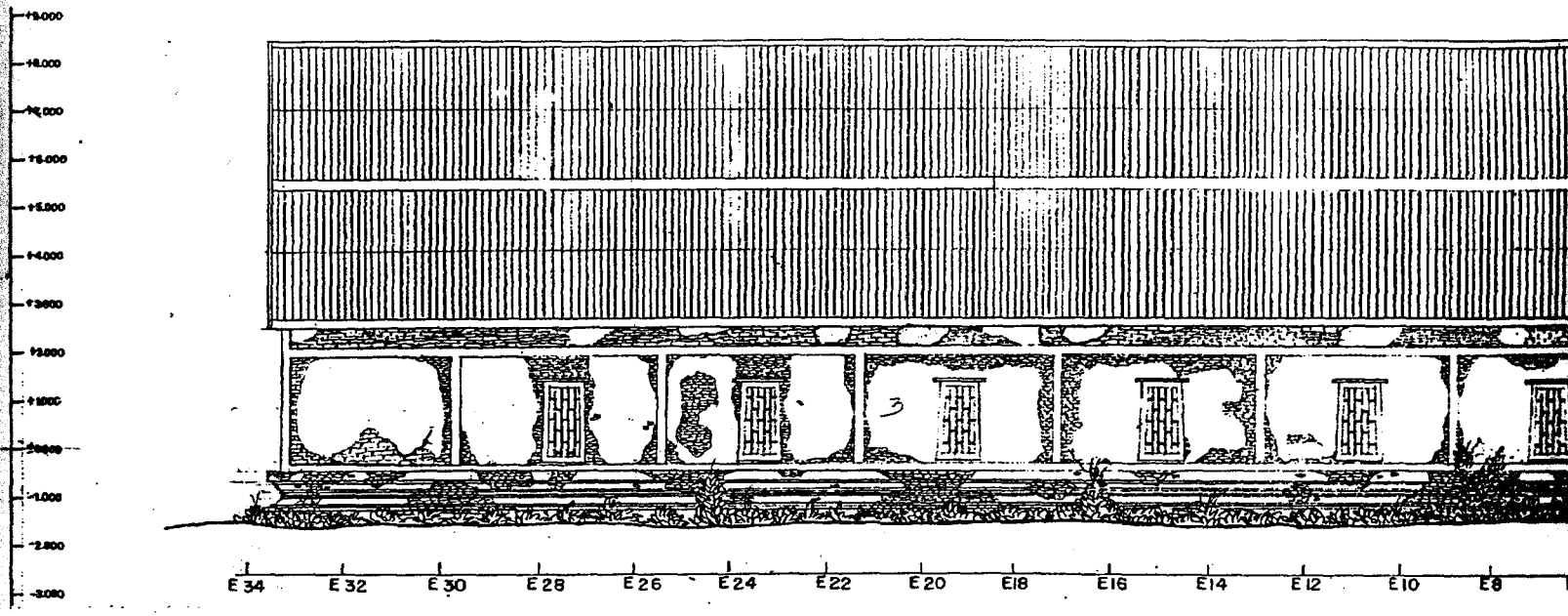
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย ๓

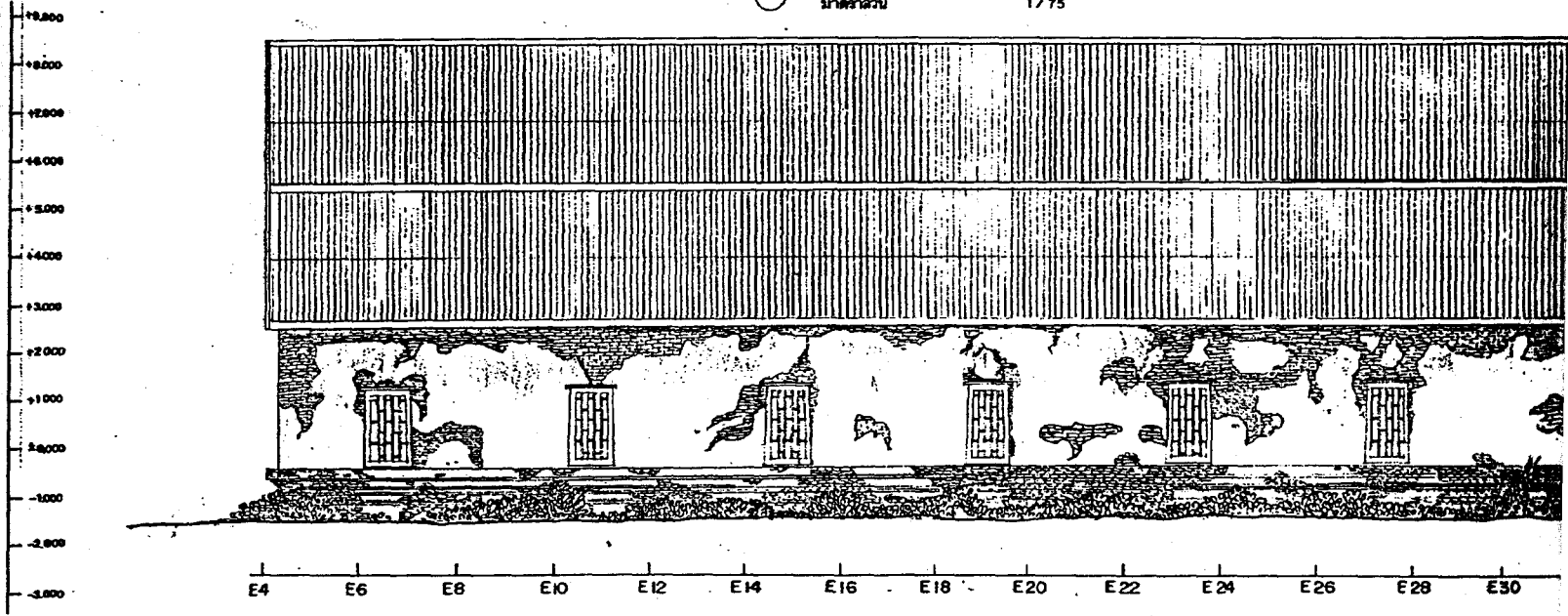
สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย

กรมศิลปากร

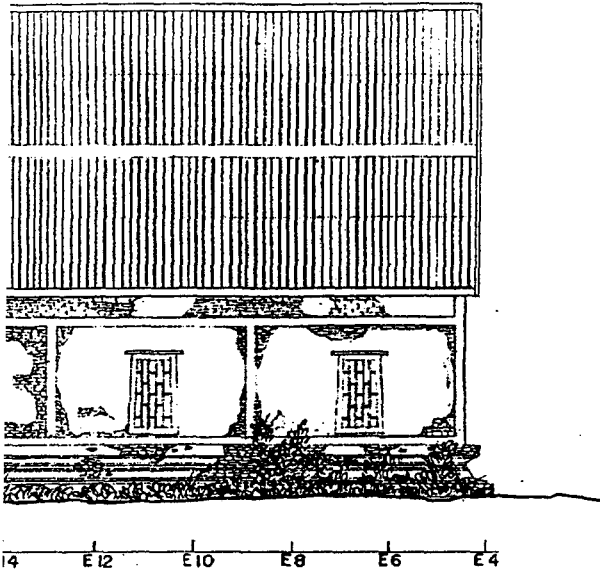

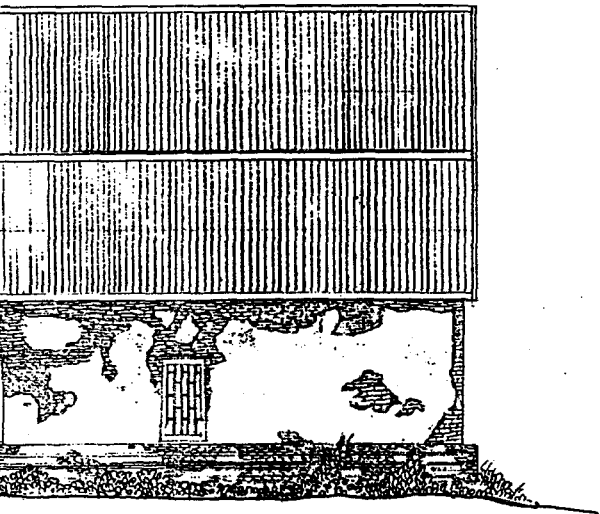
รูปวิหารพระนอน ด้านทิศเหนือ
ภาคกลาง 1/75

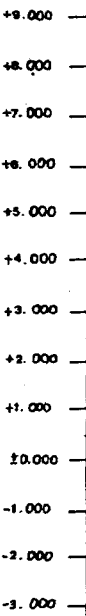
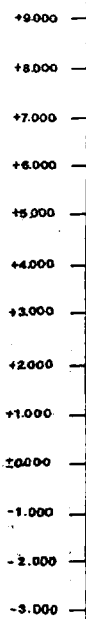
รูปวิหารพระนอน ด้านทิศใต้
ภาคกลาง 1/75

E12 E10 E8 E6 E4

E24 E26 E28 E30 E32 E34

ผังศิขน์

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน			
สำรวจ	นพดล หันประสิทธิ์		
นายช่างสำรวจ	นพดล หันประสิทธิ์		
เขียน	สุจิตต์ แก่นมิ่ง		
นักโอบราณคดี	ชลทิพย์ สว่างจิตร์		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เสนาะ สิวานนท์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงสนธิ์		
กรรมการ	สัทพ์ อนุวงศ์		
กรรมการ	เนลา วัฒนธรม		
กรรมการ	สุจิตต์ พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุจิตต์ พลอจันทร์		
ผู้อำนวยการ	เชลล์ศักดิ์ ธีระพร		

ผู้ปฏิบัติงาน

เขียนแบบ			
นายช่างโอบราณคดี	นพดล หันประสิทธิ์		
นายช่างศิลปกรรม	สุจิตต์ แก่นมิ่ง		
นักโอบราณคดี	ชลทิพย์ สว่างจิตร์		
นักโอบราณคดี	สุจิตต์ มิ่งมณี		
สถาปนิก	ศิลาฤกษ์ เรืองวิเศษ		
ผู้เขียนแบบ			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ อนุวงศ์		
วิศวกร	วิฑูรย์ อนุวงศ์		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
ผู้อำนวยการ			
นักโอบราณคดี			
นักโอบราณคดี			
นักโอบราณคดี			
ผอ. ส.บ.ค.			
ผอ. ส.บ.ค.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ. พระนครศรีอยุธยา	
ผอ. วิทยาพระนคร หันวิเศษ, หันศิริศักดิ์ (สภาพก่อนการขุดแต่ง)			
วันที่	มาตรฐาน 1:75	แผ่นที่ 110	จำนวนแผ่น 43

โครงการอนุรักษ์ศิลปกรรมและโบราณคดี

สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา

กรมศิลปากร

บริเวณที่อยู่อาศัย

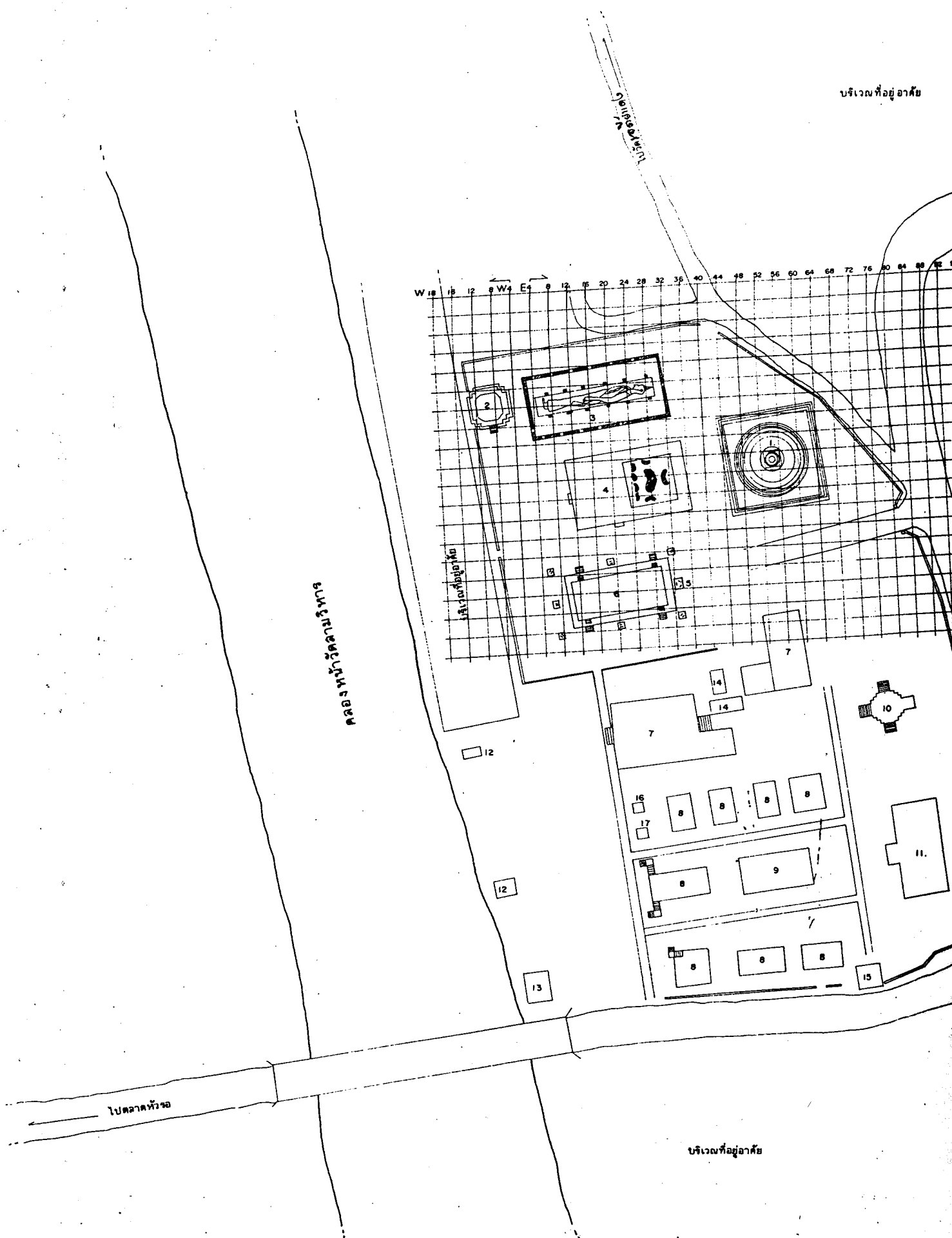
W 18 16 12 8 W4 E4 9 12 16 20 24 28 32 36 40 44 48 52 56 60 64 68 72 76 80 84 88 92 96

คลองน้ำไหล

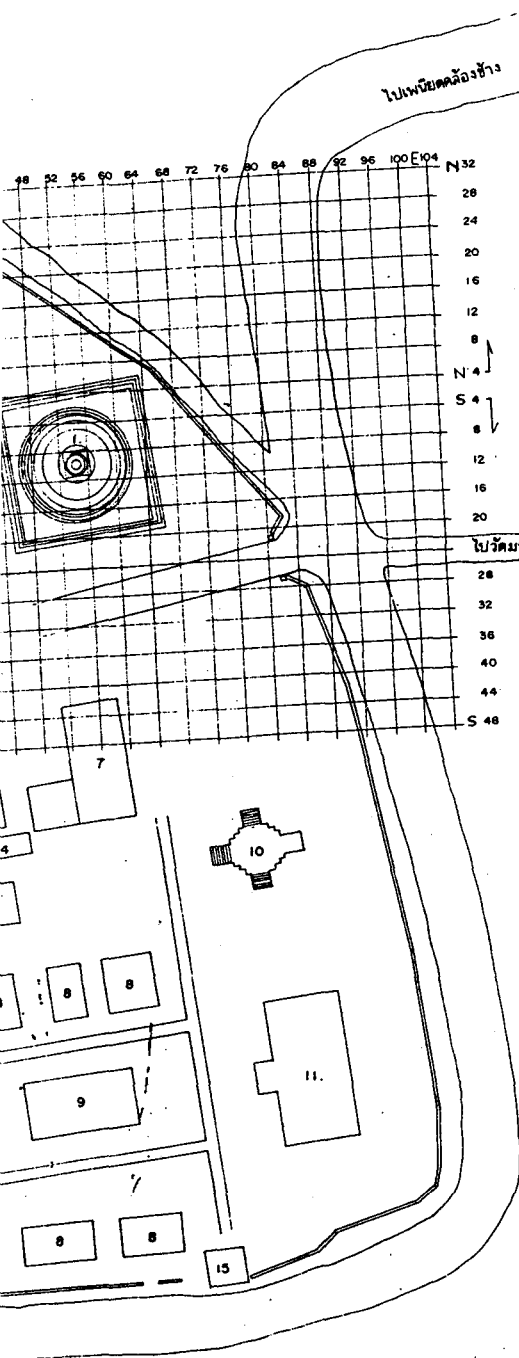
ไปตลาดหัวรอ

บริเวณที่อยู่อาศัย

แผนผังที่ 35 ผังบริเวณ

บริเวณที่อยู่อาศัย

สัญลักษณ์

- ★ 1. เจดีย์
- ★ 2. เจดีย์
- ★ 3. วิหารพระนอน
- ★ 4. วิหารพระนั่ง
- ★ 5. เสาหิน
- ★ 6. อุโบสถ
- 7. ศาลา
- 8. กุฏิ
- 9. หอฉัน
- 10. เมรุ
- ★ โบราณสถาน
- แนวเขตโบราณสถาน
- ⊕ หมายเหตุฐานสิ่งขุด

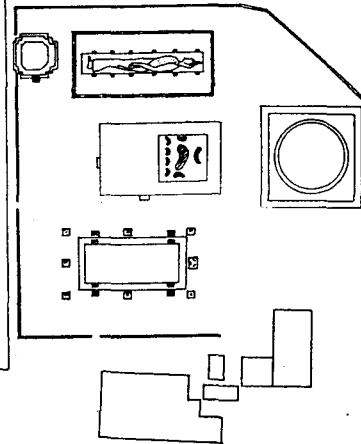
พื้นที่โบราณสถานประมาณ 4 ไร่ 1 งาน 17 ตารางวา

มาตราส่วน 1 : 500

บริเวณที่อยู่อาศัย

ผังศิขน์

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	พหล พงษ์สิทธิ์		
นายช่างสำรวจ	พหล พงษ์สิทธิ์		
เขียน	ศุภชัย แก่มณี		
นักโบราณคดี	ธวัช สว่างใจพร		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เชนภ สิทธานิตย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเขียว		
กรรมการ	ภัคพ. อัญญา		
กรรมการ	เนาว วัชรพงษ์		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ณัฐเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เพชรศักดิ์ เข็มระ		

ผู้ปฏิบัติ

ชื่อยกแบบ

นายช่างโยธา	พหล พงษ์สิทธิ์		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภชัย แก่มณี		
นักโบราณคดี	ธวัช สว่างใจพร		
นักโบราณคดี	ภูทพงษ์ เข็มระ		
สถาปนิก	ศรีสุภา เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ จินธุ		
วิศวกร	วิฑูรย์ จินธุ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยานฯ			
ผอ.ส.บ.บ.พ.ช.ที่ 3			
ผอ.ส.บ.บ.พ.ช.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร จ. พระนครศรีอยุธยา		

แสดง

ผังบริเวณ

รหัส	มาตราส่วน 1 : 500	วันที่ 12	จำนวนแผ่น 43
------	-------------------	-----------	--------------

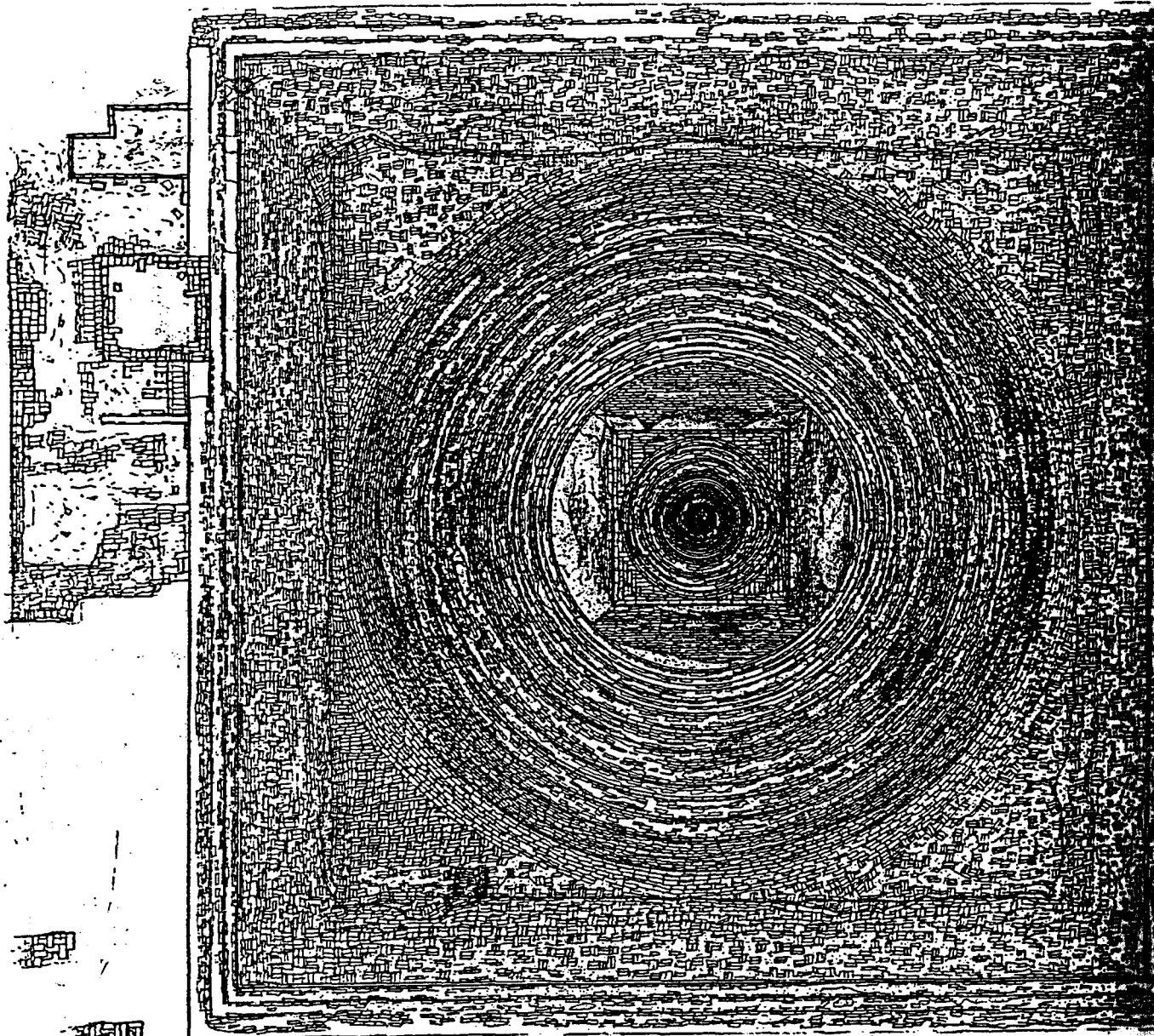
โครงการนครประวัติศาสตร์ ปะนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

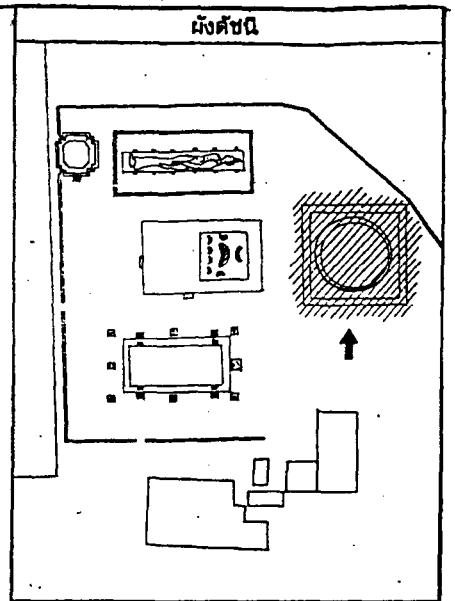
E46 E48 E50 E52 E54 E56 E58 E60 E62 E64 E66 E68

○ แปลน เจดีย์ประธาน (ฉาบผนังทาสีแดง)
มาตราส่วน 1 : 75

N6
N4
N2
0
S2
S4
S6
S8
S10
S12
S14
S16

E62 E64 E66 E68

ผังชัยณ

ผู้รับจ้าง

คนทำงาน

สีทา	บอช นันปะหัด		
นายช่างสำรวจ	บอช นันปะหัด		
เขียน	สุวจิต งามโค		
นำใบรายละเอียด	ชวสิทธิ์ สว่างโค		

คณะกรรมการตรวจสอบการจ้าง

ประธานกรรมการ	บอช นันปะหัด		
กรรมการ	เมธิต สีทาภรณ์		
กรรมการ	ณัฐช นันปะหัด		
กรรมการ	สิบลี สุวจิต		
กรรมการ	ณชา นันปะหัด		
กรรมการ	สุทธยา พานสุพรรณ		
กรรมการ	สุวิมล นอนนินทร์		
ผู้ควบคุมงาน	พอลศักดิ์ เป็ญ		

ผู้ปฏิบัติงาน

เขียนแบบ

นายช่างเขียน	บอช นันปะหัด		
นายช่างเขียนแบบ	สุวจิต งามโค		
นำใบรายละเอียด	ชวสิทธิ์ สว่างโค		
นำใบรายละเอียด	สุทธยา นอนนินทร์		
สถาปนิก	ศศิธร เสาวนิต		
ผู้เขียนแบบ			
วิศวกรโยธา	วิฑูรี ใสศรี		
วิศวกร	วิฑูรี ใสศรี		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
ฝ่ายช่างสำรวจ			
ฝ่ายช่างเขียนแบบ			
ผอ. สุทธยา			
ผ.ส.บ.บ.พ. ๓			
ผ.ส.บ.บ.พ.			

ผู้อนุมัติ

อนุมัติ			
แบบ	วิศวกรโยธา จ. พจนนาคกิจโยธา		
แบบ	แบบ เจริญประทุม (สถาปนิกจากรัฐมนตรี)		
วันที่	หน้างาน 1:75	หน้าดิน 1:13	จำนวนแผ่น 43

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

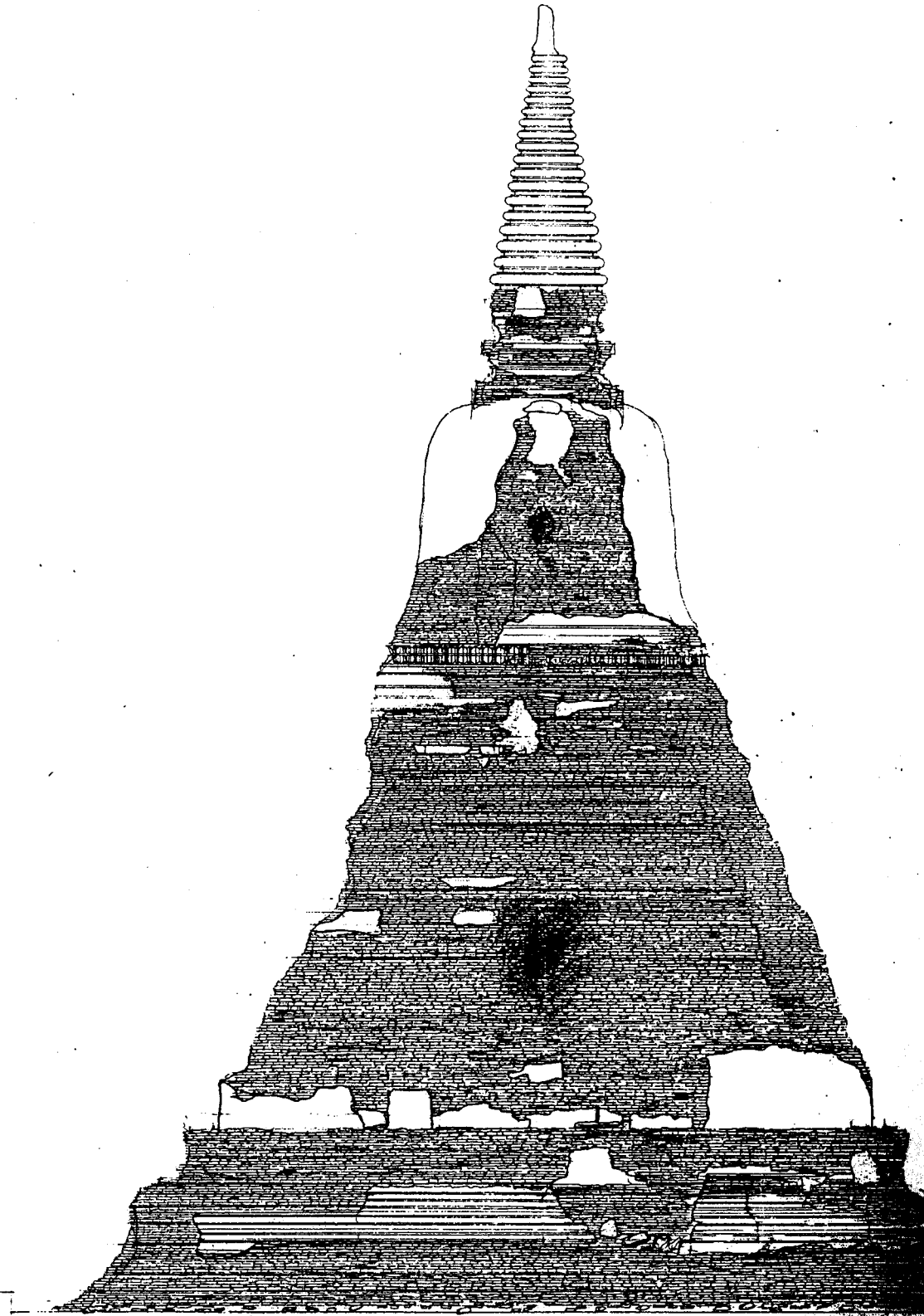
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ๓

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

LEV.

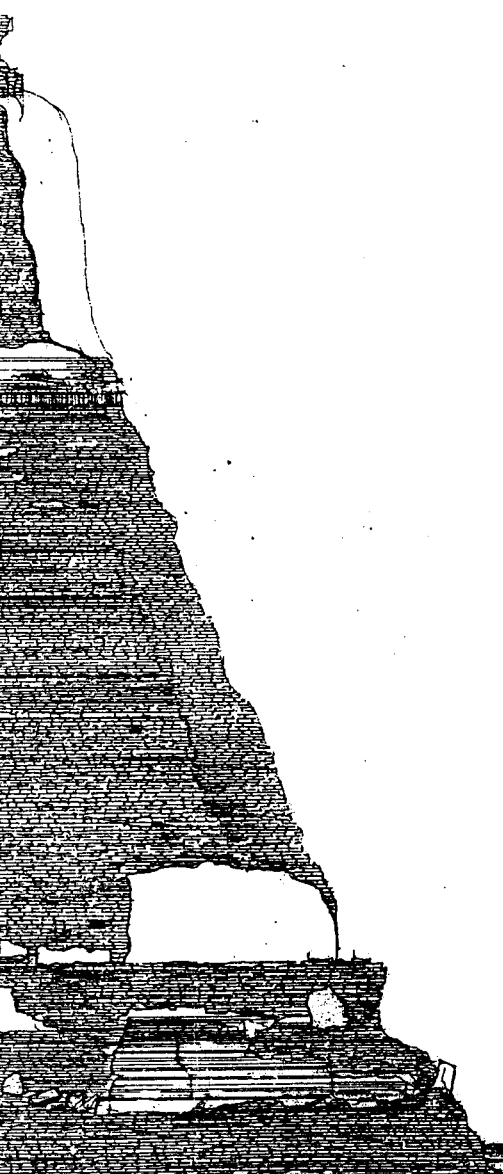
+31.000
 +30.000
 +29.000
 +28.000
 +27.000
 +26.000
 +25.000
 +24.000
 +23.000
 +22.000
 +21.000
 +20.000
 +19.000
 +18.000
 +17.000
 +16.000
 +15.000
 +14.000
 +13.000
 +12.000
 +11.000
 +10.000
 +9.000
 +8.000
 +7.000
 +6.000
 +5.000
 +4.000
 +3.000
 +2.000
 +1.000
 +0.000
 -1.000
 -2.000

E4 E6 E8 E10 E12 E14 E16 E18 E20 E22 E24

(N) รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศเหนือ (ฉภาพหลังการขุดแต่ง)
 มาตรการวัด 1:75

แผนผังที่ 37 เจดีย์ประธาน หลังขุดแต่ง ด้านทิศเหนือ

E 18 E 20 E 22 E 24 E 26

การขุดแต่ง)

ด้านทิศเหนือ

ผังดัชนี

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นายชัชวาล	นายชัชวาล		
นายช่างสำรวจ	นายชัชวาล	นายชัชวาล		
เขียน	คุณจิต แก้วมณี			
นักโบราณคดี	ชวลิตย์ สว่างจิต			

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เสนา สิทนามาศย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงสงวนะ		
กรรมการ	กิตติ สว่างจิต		
กรรมการ	เมธา วัชรเกษม		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เพชรศักดิ์ เป็นพระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นายชัชวาล		
นายช่างศิลปกรรม	คุณจิต แก้วมณี		
นักโบราณคดี	ชวลิตย์ สว่างจิต		
นักโบราณคดี	อุทพงษ์ เมื่อนมแก้ว		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววิมล		
ผู้เฝ้างาน			
วิศวกรโยธา	วีรภูมิ จิตภูมิ		
วิศวกร	วีรภูมิ จิตภูมิ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายช่าง			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี			
หัวหน้าอุทยาน			
ผ.ส.บ. บ.ค. พ.ศ. 3			
ผ.ส.บ. พ.ศ.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วิมลวิภากร	จ.พระนครศรีอยุธยา	
แสดง	รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศเหนือ		
	(ภาพทางวิศวกรรม)		
รหัส	มาตรฐาน 1 : 75	แผ่นที่ 16	จำนวนแผ่น 43

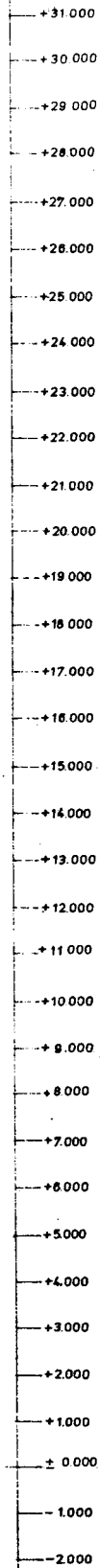
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

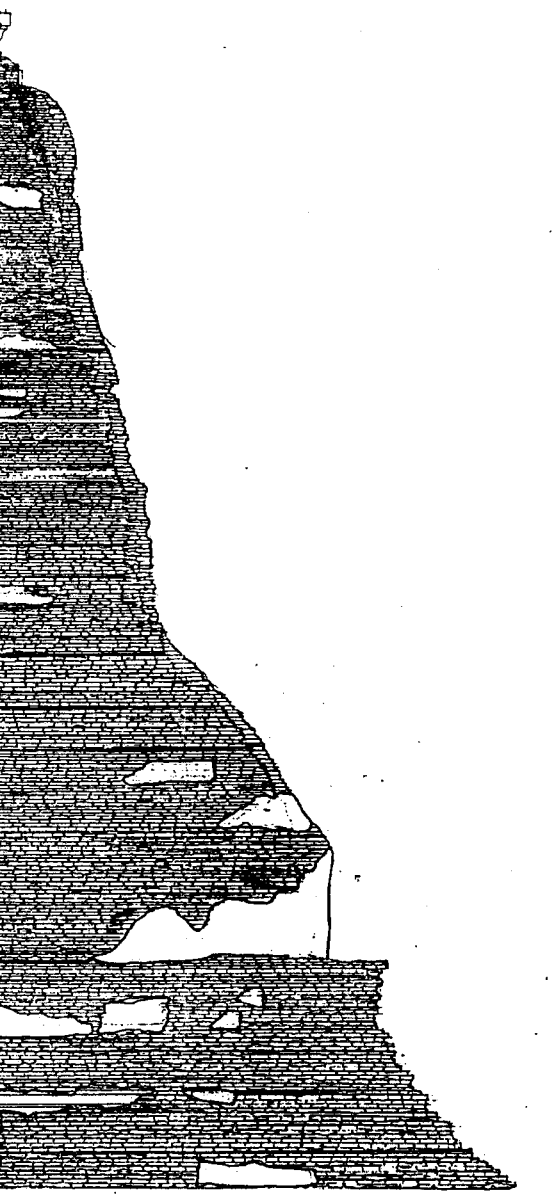
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

LEV.

รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศใต้ (ฉภาพหลังการขุดแต่ง)
 มาตรการวาง 1:75

E 60 E 62 E 54 E 68 E 70

ชุดแต่ง)

ด้านทิศใต้

ผังดัชนี

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน			
สำรวจ	บทพล หันประสิทธิ์		
นายช่างสำรวจ	บทพล หันประสิทธิ์		
เขียน	ศุภจิตต์ แก้วเม็ด		
นักโบราณคดี	ชวลิตย์ สว่างจิตร์		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เสนาภ สีพามาตย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเขียว		
กรรมการ	ภัทพดี อัญตงดี		
กรรมการ	นงนา พิภพธนะ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ฤทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เข้มสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ			
นายช่างโยธา	บทพล หันประสิทธิ์		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภจิตต์ แก้วเม็ด		
นักโบราณคดี	ชวลิตย์ สว่างจิตร์		
นักโบราณคดี	ยุทธพงศ์ เข้มหมำย		
สถาปนิก	ศรีศกุล เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วีรวุฒิ ชิงวุฒิ		
วิศวกร	วีรวุฒิ ชิงวุฒิ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี			
หัวหน้าผู้เขียน			
ผอ. ส.ม. บ.ศ. พ.ศ. ๖			
ผอ. ส.ม. พ.ศ.			

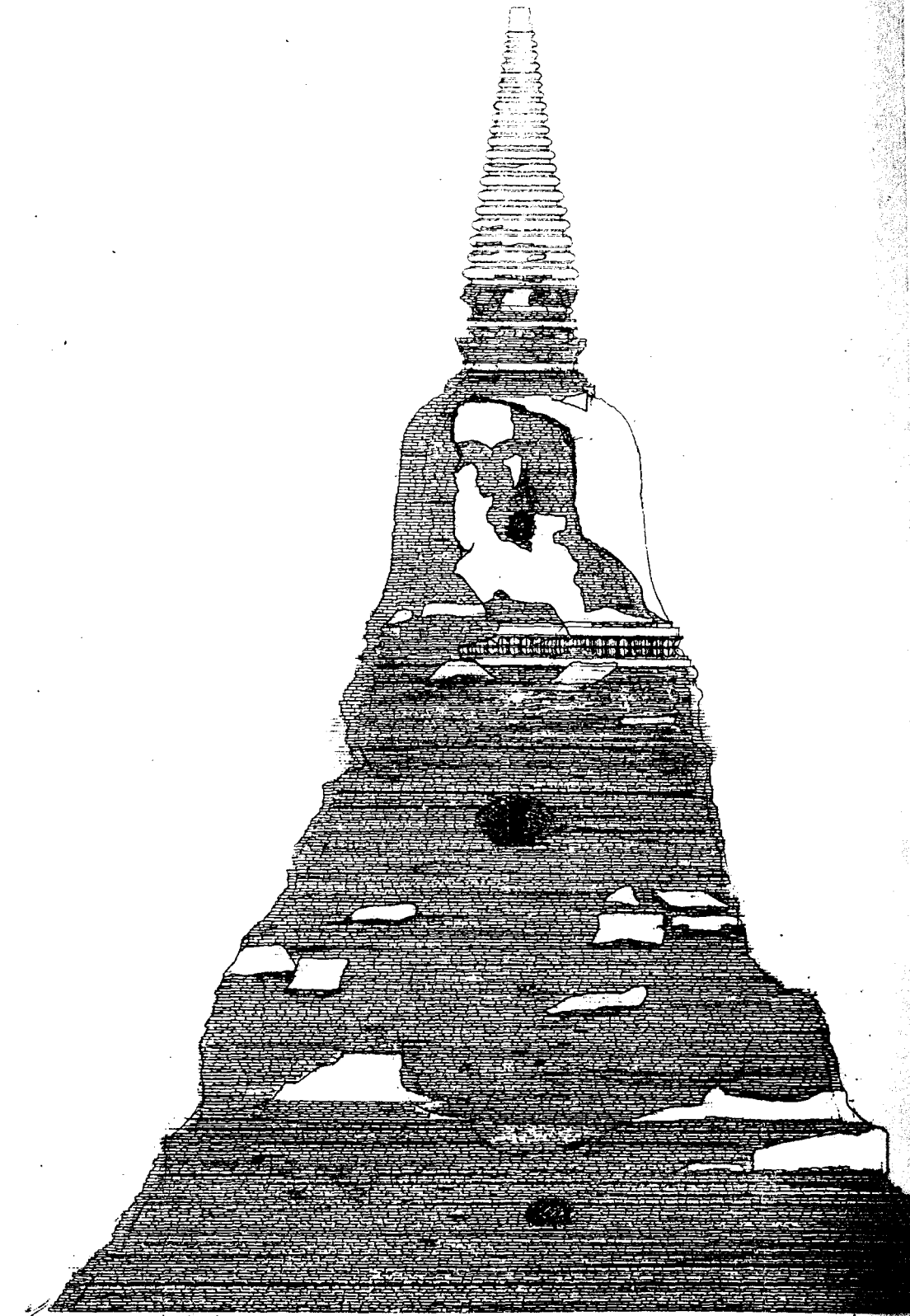
ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามกษัตริย์ จ. พระนครศรีอยุธยา		
มสคจ	ศูนย์วิจัยโบราณคดีและศิลปกรรมศาสตร์ (สภากงกั้งการบูรณะ)		
รหัส	มาตราส่วน 1 : 75	แผ่นที่ 35	จำนวนแผ่น 43

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปกรรมศาสตร์ ๖	
สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปกรรมศาสตร์แห่งชาติ	
กรมศิลปากร	

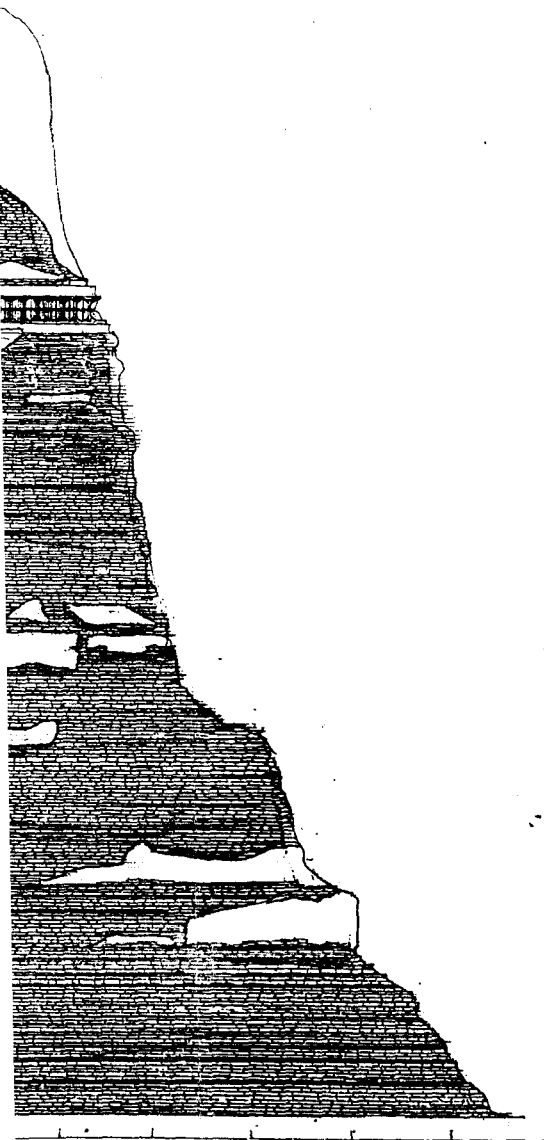
LEV
 +31.000
 +30.000
 +29.000
 +28.000
 +27.000
 +26.000
 +25.000
 +24.000
 +23.000
 +22.000
 +21.000
 +20.000
 +19.000
 +18.000
 +17.000
 +16.000
 +15.000
 +14.000
 +13.000
 +12.000
 +11.000
 +10.000
 +9.000
 +8.000
 +7.000
 +6.000
 +5.000
 +4.000
 +3.000
 +2.000
 +1.000
 +0.000
 -1.000
 -2.000

S16 S14 S12 S10 S8 S6 S4 S2 0 N2 N4

รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศตะวันออก (สภาพหลังการขุดแต่ง)
 ภาควิชาวิศวกรรมโยธา

1:75

S2 0 N2 N4 N6

รูปตัดแต่ง)

ศตวรรษออก

ผังศิขณิ

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน			
สำรวจ	นพดล พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพดล พันประทีป		
เขียน	ศุภจิต แก่นโต		
นักโบราณคดี	ชลทิษ สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เอก สัทมาศย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเชียว		
กรรมการ	ภัคพงศ์ อัญจนศิริ		
กรรมการ	เนตรา วิจิตรคุณ		
กรรมการ	ศุภชัย พานสุพรรณ		
กรรมการ	ภูทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เชอตศักดิ์ เข้มสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ			
นายช่างโยธา	นพดล พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภจิต แก่นโต		
นักโบราณคดี	ชลทิษ สว่างจิต		
นักโบราณคดี	อุทธรพงศ์ เข้มมณี		
สถาปนิก	ศรีสกุล เข้มวิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิภาณี ชินบุญ		
วิศวกร	วิภาณี ชินบุญ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยานฯ			
ผอ. สบศ. บศ. พช. ที่ 3			
ผอ. สบศ. พช.			

ผู้อนุมัติ

ฉบับที่	-		
แบบ	วัดสามวิหาร จ. พระนครศรีอยุธยา		
แสดง	รูปคดียี่สิบเอ็ดบาน สืบค้นค้นคว้า (ภาพหลังการขุดแต่ง)		
รหัส	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 75	16	43

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

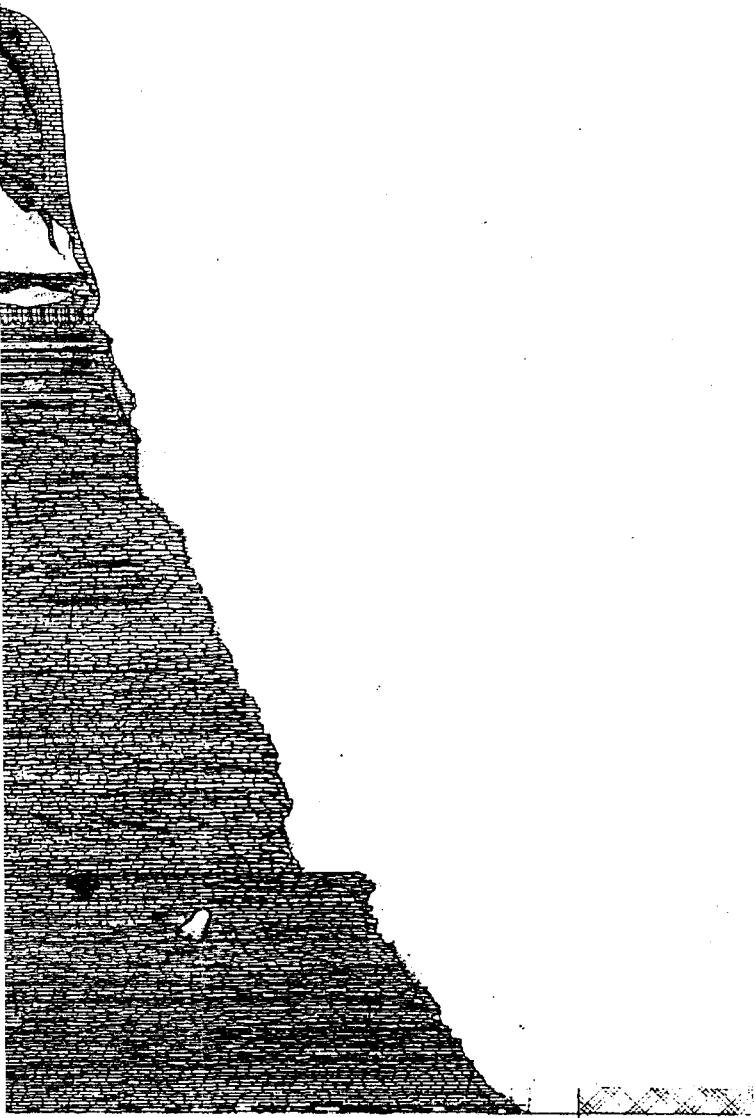
LEV
 +31.000
 +30.000
 +29.000
 +28.000
 +27.000
 +26.000
 +25.000
 +24.000
 +23.000
 +22.000
 +21.000
 +20.000
 +19.000
 +18.000
 +17.000
 +16.000
 +15.000
 +14.000
 +13.000
 +12.000
 +11.000
 +10.000
 +9.000
 +8.000
 +7.000
 +6.000
 +5.000
 +4.000
 +3.000
 +2.000
 ± 0.000
 -1.000
 -2.000

S 4 S 6 S 8 S 10 S 12 S 14 S 16 S 18 S 20 S 22 S 24

Ⓔ รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศตะวันตก (ฉภาพหลังการขุดแต่ง)
 มาตรฐาน

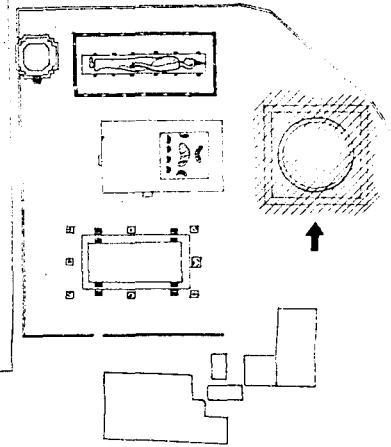
แผนผังที่ 40 เจดีย์ประธาน หลังขุดแต่ง ด้านทิศตะวันตก

(คนแต่ง)

วันตก

ผังศิขน์

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพดล พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพดล พันประทีป		
เขียน	ศุภวิชญ์ แก้วโมด		
นักโบราณคดี	ชลทิษฐ์ สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เชนภา สีหามาตย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงคำเขียว		
กรรมการ	ภักดิ์ อุ่นคงดี		
กรรมการ	เมธา วัชรธนะ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ณัฐวิเศษ ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เย็นประ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพดล พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภวิชญ์ แก้วโมด		
นักโบราณคดี	ชลทิษฐ์ สว่างจิต		
นักโบราณคดี	ศุภวพงษ์ เมียมสุมาชัย		
สถาปนิก	ศรีสุกฤต เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วีรวัฒน์ จิตบุญ		
วิศวกร	วีรวัฒน์ จิตบุญ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยานฯ			
มอ.สันธ. มท. พช. ที่ 3			
มอ. สบค. พช.			

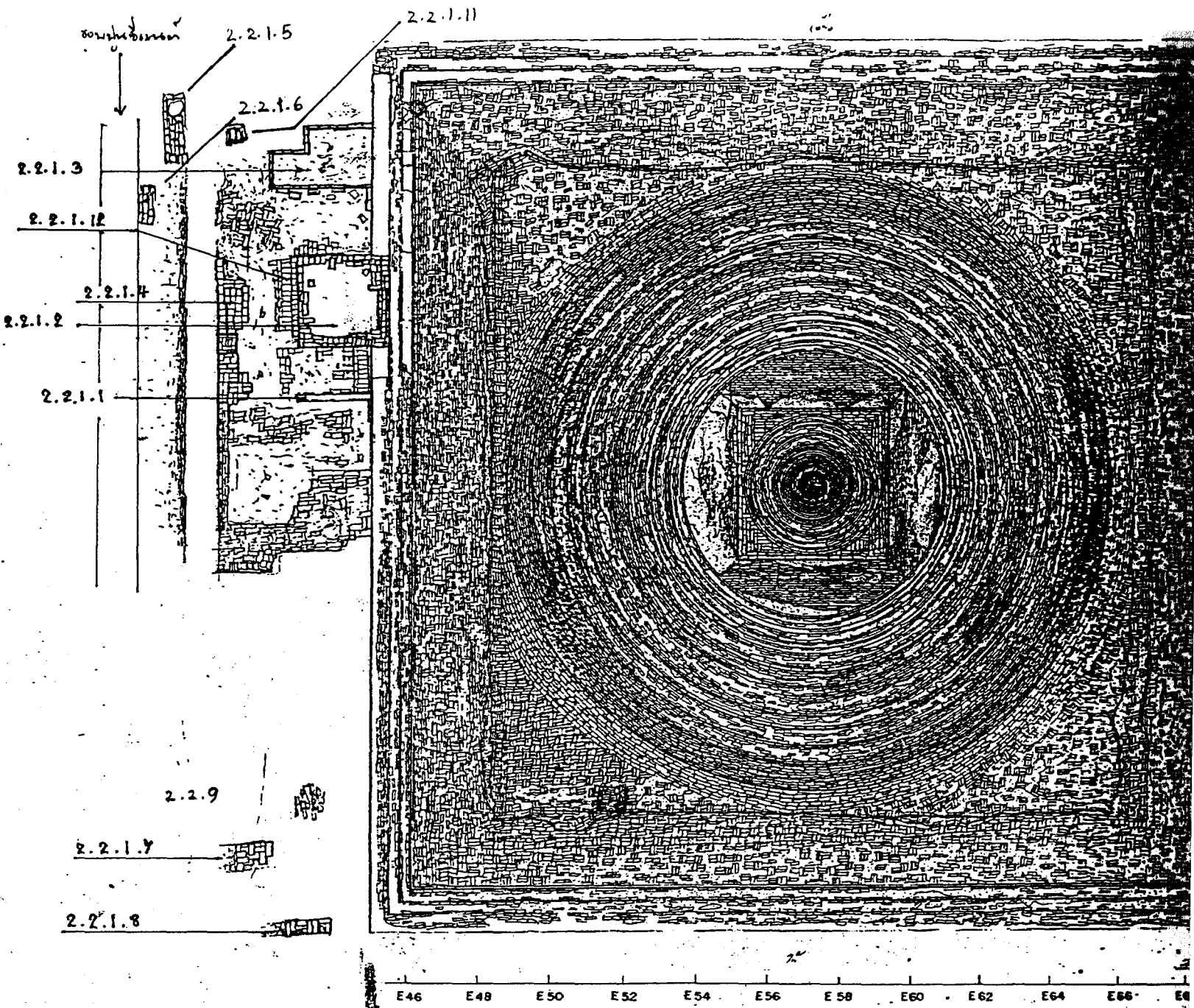
ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ. พระนครศรีอยุธยา	

แสดง	รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศตะวันตก		
	(สภาพหลังการขุดแต่ง)		
รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 75	17	43

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

สระน้ำ

2.2.1.5

2.2.1.11

2.2.1.6

2.2.1.3

2.2.1.12

2.2.1.4

2.2.1.2

2.2.1.1

2.2.9

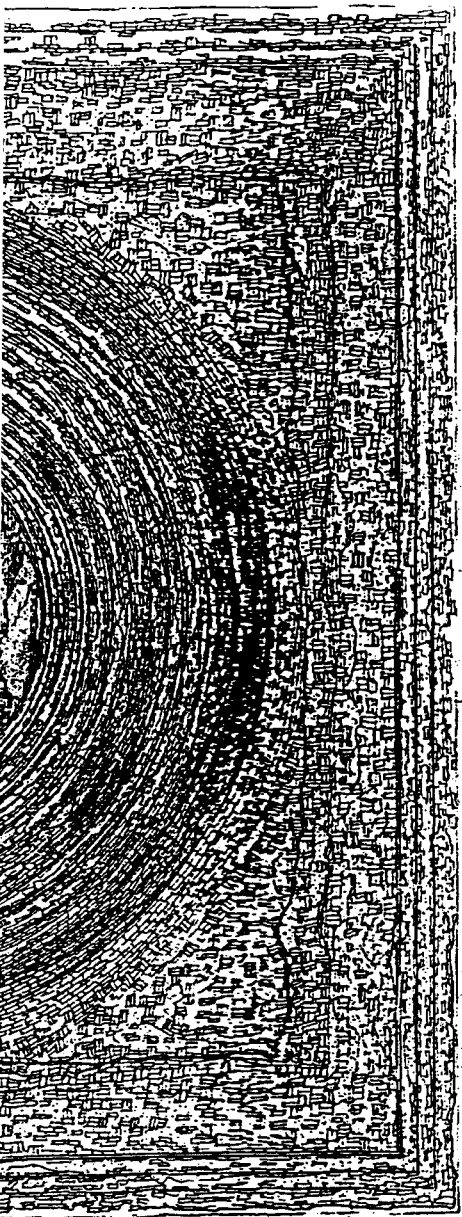
2.2.1.7

2.2.1.8

E46 E48 E50 E52 E54 E56 E58 E60 E62 E64 E66 E68

○ แปลน เจดีย์ประธาน (สภาพเดิมการขุดแต่ง)
มาตราส่วน 1 : 75

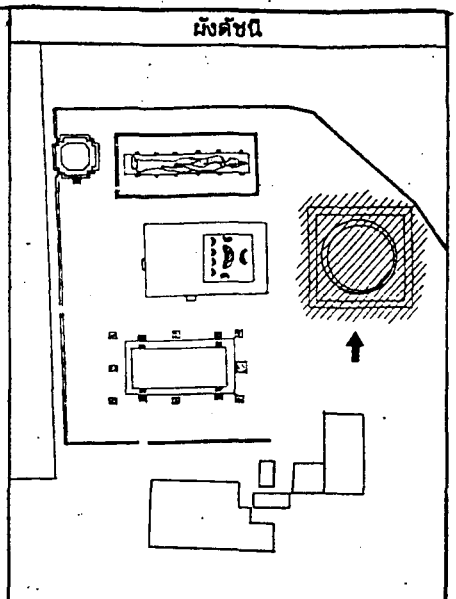
2.2.1.10

N6
N4
N2
0
S2
S4
S6
S8
S10
S12
S14
S16

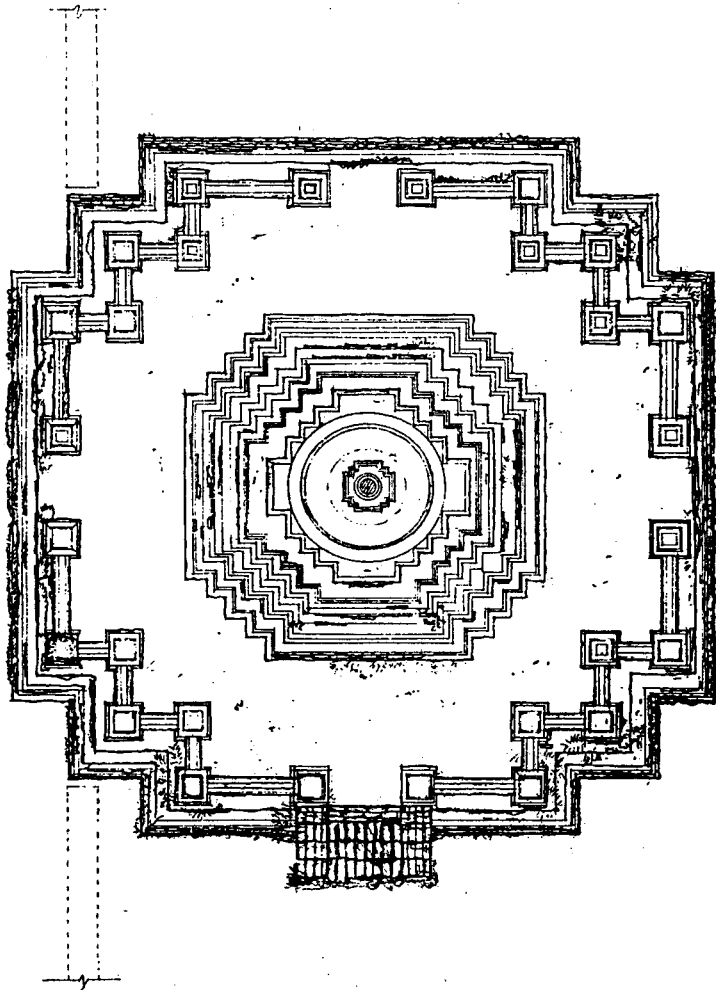
2.2.1.19

E60 E62 E64 E66 E68

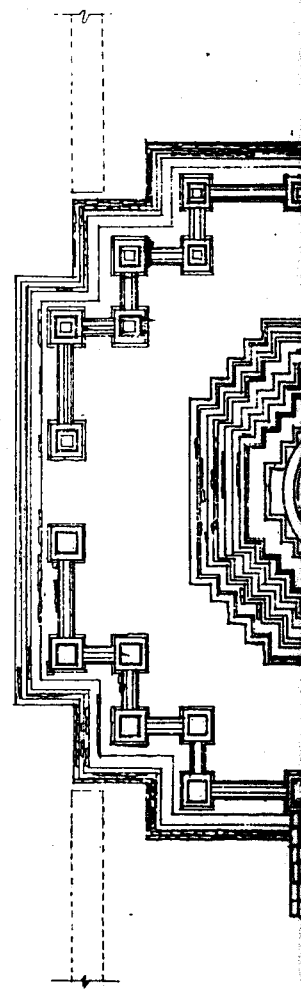
ผังชั้น			
ผู้บริจาค			
คณะทำงาน			
สำรวจ	บทต นพประทีป		
นายช่างสำรวจ	บทต นพประทีป		
เขียน	คุณจิต นพโก		
นักเขียนแปล	ชวสิทธิ์ ชววิชิต		
คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บทต นพวิเชียร		
กรรมการ	เอกภ สิทนามชัย		
กรรมการ	อภิวต นพศานติยา		
กรรมการ	ศิริพล อัญญา		
กรรมการ	ธนา วัชรเดช		
กรรมการ	สุชาน พานสุภรณ์		
กรรมการ	ภูริเมศ พงศ์จันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	ภอณศักดิ์ นันทวง		
ผู้ปฏิบัติ			
เขียนแบบ			
นายช่างโยธา	บทต นพประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	คุณจิต นพโก		
นักเขียนแปล	ชวสิทธิ์ ชววิชิต		
นักเขียนแปล	สุชาน พานสุภรณ์		
สถาปนิก	ศศิฎฐะ เสถียรวิมล		
ผู้เขียนแปล			
วิศวกรโยธา	วิฑูริย์ ใจบุญ		
วิศวกร	วิฑูริย์ ใจบุญ		
ตรวจ / ฟื้นฟูชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
สำนักช่างศิลปกรรม			
สำนักช่างโยธา			
ผอ.วิ.อุตสาหกรรม			
ผอ.ส.น.บ.พ.ร. 3			
ผอ.ส.น.บ.พ.ร.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วิศวกรรมศาสตราจารย์ ดร. พงศนันทน์ ใจบุญ		
แบบ	แบบ เจริญประจักษ์ (สถาปนิกผู้ออกแบบ)		
วันที่	มาตรฐาน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1:75	13	43
โครงการนรปรบ-วิ.ศาสตร์วิศวกรรมศาสตร์โยธา			
สำนักงานโยธาและผังเมืองกรุงเทพมหานคร 3			
สำนักโยธาและผังเมืองกรุงเทพมหานคร 3			
กรมศิลปากร			

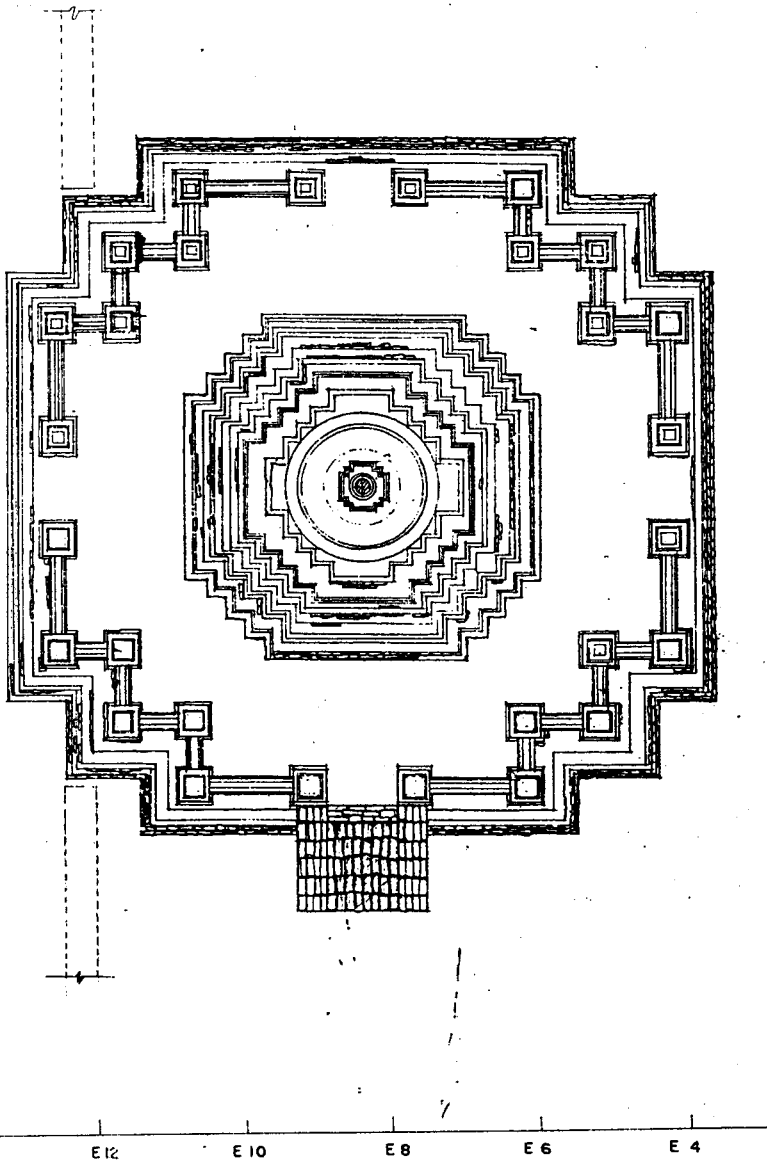
E 4 E 6 E 8 E 10 E 12 E 14

แปลนเจดีย์ทรงเครื่อง (สภาพก่อนการขุดแต่ง)
 มาตรฐาน 1750

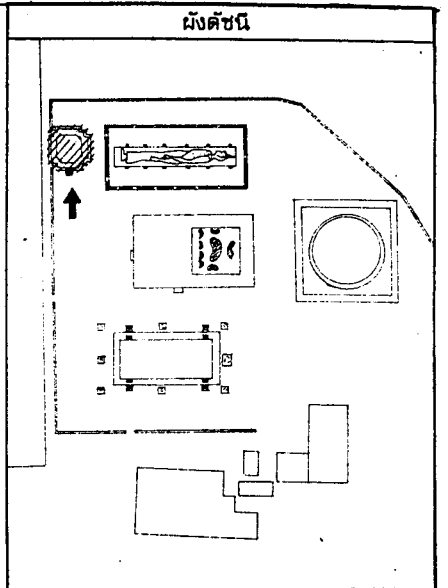

E 14 E 12 E 10

แปลนเจดีย์ทรงเครื่อง
 มาตรฐาน

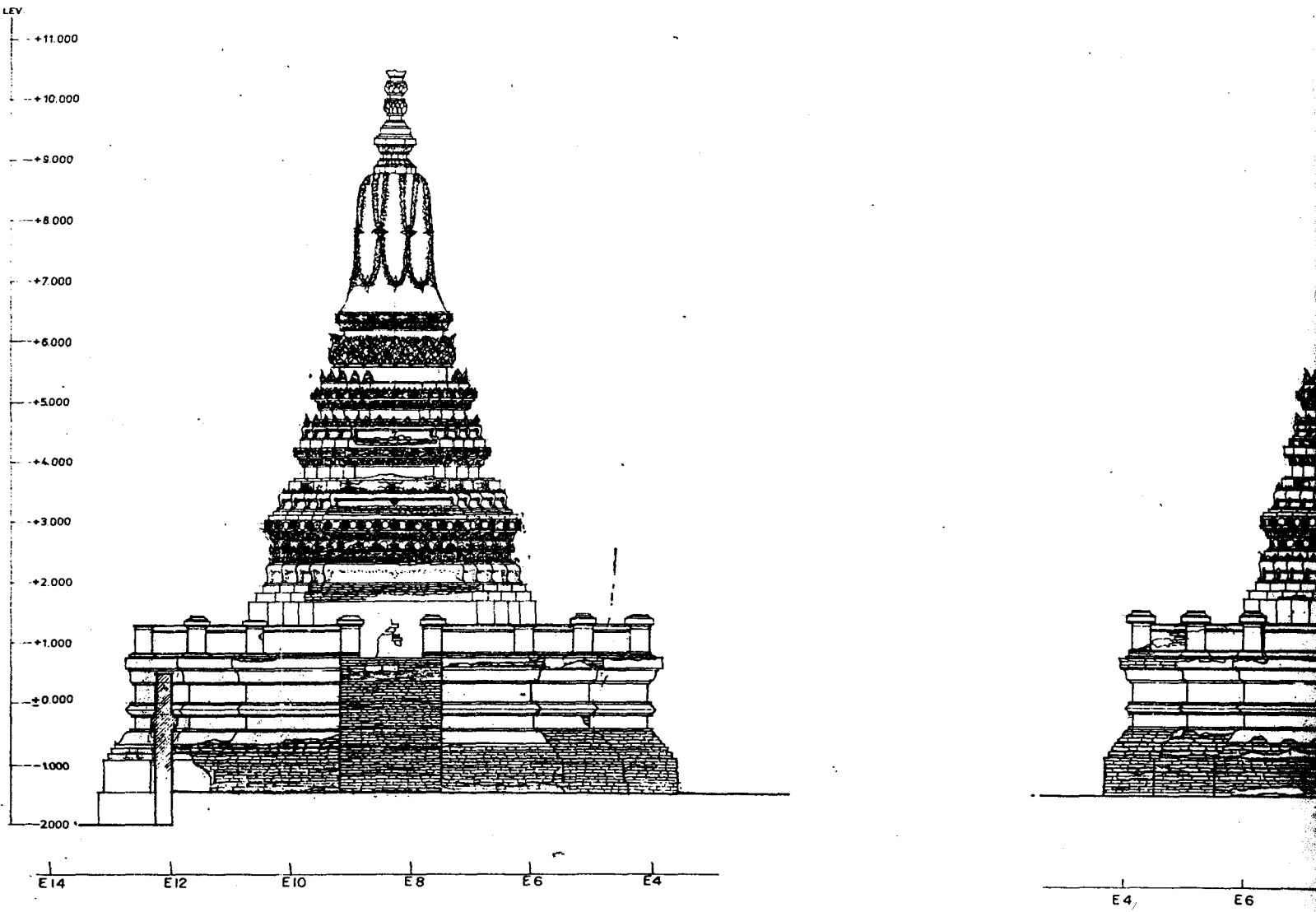
แปลนเจดีย์ทรงเครื่อง (ฉภาพหลังการขุดแต่ง)
มาตราส่วน 1:150

ผังชั้น			
ผู้รับจ้าง			
คณะทำงาน			
สำรวจ	นพดล หันปะชาติ		
นายช่างสำรวจ	นพดล หันปะชาติ		
เขียน	ศุภจิต แก้วนิล		
นักโบราณคดี	ชลสิทธิ์ สว่างจิต		
คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เสนา สิทนามภักดิ์		
กรรมการ	ฉวีพร ม่วงศรีเชียว		
กรรมการ	ภักดิ์ อุดมศักดิ์		
กรรมการ	เมธา วิภักดิ์		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ภูษิตชัย ทองอินทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เข็นสูง		
ผู้ปฏิบัติ			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา	นพดล หันปะชาติ		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภจิต แก้วนิล		
นักโบราณคดี	ชลสิทธิ์ สว่างจิต		
นักโบราณคดี	สุทธชาย เข้มสนธิ์		
สถาปนิก	ศิริสกุล เขียวรัมย์		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ ใจบุญดี		
วิศวกร	วิฑูรย์ ใจบุญดี		
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายสำรวจ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าผู้ขุดแต่ง			
ผอ. สน. บก. พ. ศ. 3			
ผอ. สน. พ. ศ.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วิฑูรย์วิภา	จ. พจนคดี	ชอุษา
๒๕๓๖ แปลน เจดีย์ทรงเครื่อง (ฉภาพก่อนการขุดแต่ง) (ฉภาพหลังการขุดแต่ง)			
รหัส	มาตราส่วน 1:150	แผ่นที่ 18	จำนวนแผ่น 43
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

แปลนและหลังขุดแต่ง

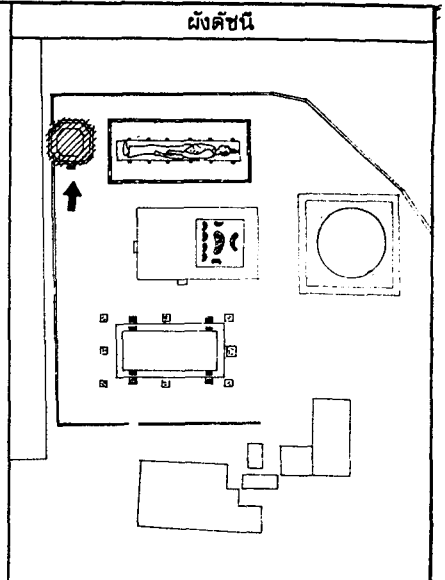

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1/50

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศเหนือ

แผนผังที่ 43 เจดีย์ทรงเครื่อง หลังขุดแต่ง

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน			
สำรวจ	บทผล	พันประสิทธิ์	
นายช่างสำรวจ	บทผล	พันประสิทธิ์	
เขียน	อุบลสิทธิ์	แก่นไธ	
นักโบราณคดี	ชวลิต	สว่างจิต	

คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรจง	วงศ์วิเชียร	
กรรมการ	เสนา	สีหามาตย์	
กรรมการ	ณัฐพล	นวงศ์วิเชียร	
กรรมการ	ภักดิ์	อัญชลี	
กรรมการ	เมธา	ไพฑูริย์	
กรรมการ	สุทธยา	พานสุวรรณ	
กรรมการ	ฤทธิเดช	ทองจันทร์	
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์	เมธีพร	

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ			
นายช่างโยธา	บทผล	พันประสิทธิ์	
นายช่างศิลปกรรม	อุบลสิทธิ์	แก่นไธ	
นักโบราณคดี	ชวลิต	สว่างจิต	
นักโบราณคดี	อุทพงษ์	เขียนคล้าย	
สถาปนิก	ศรีสกุล	เชิวงษ์	
ผู้เขียนสถาปนิก	วิภาณี	จิตฤดี	
วิศวกรโยธา	วิภาณี	จิตฤดี	
วิศวกร	วิภาณี	จิตฤดี	

ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี			
หัวหน้าฝ่ายศิลปกรรม			
ผ.ส.บ.บ.พ.ศ. 3			
ผ.ส.บ.ค.พ.ย.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี
แบบ: วัดสามวิหาร จ. พระนครศรีอยุธยา

แสดง เจริญของเครื่อง ตำบลทิดเหนือ, ตำบลทิดใต้
(สภาพหลังการขุดแต่ง)

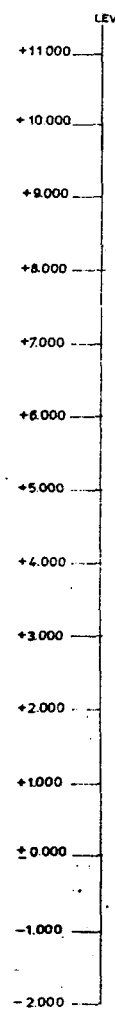
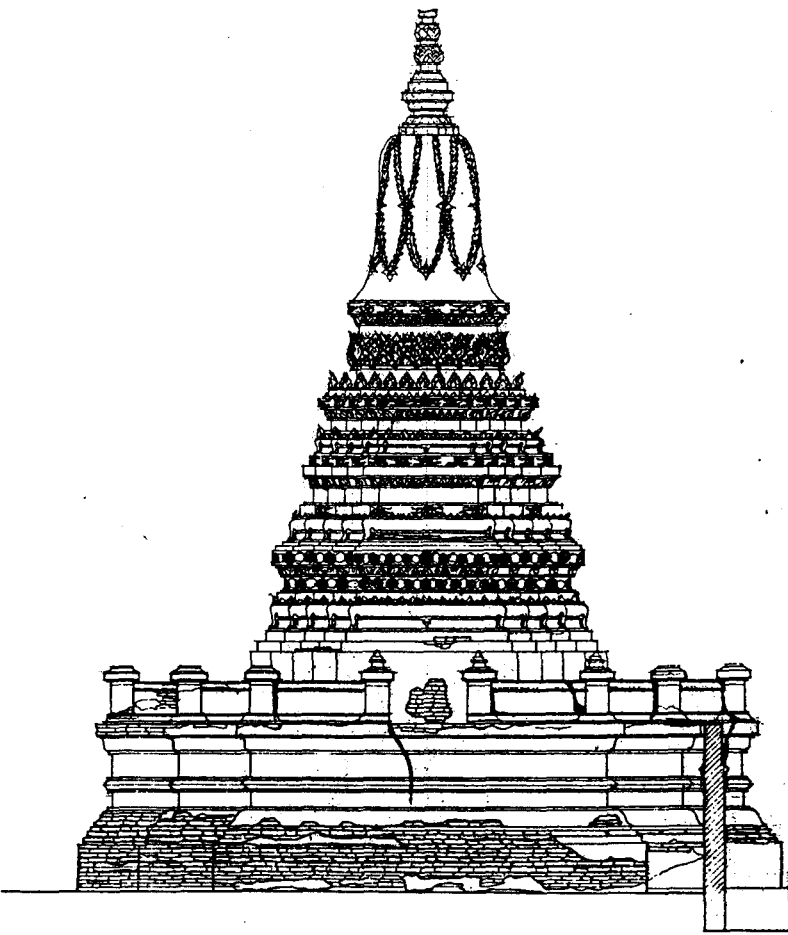
วันที่	มาตรฐาน	ฉบับที่	จำนวนแผ่น
	1850	19	43

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

E 4 E 6 E 8 E 10 E 12 E 14

รูปเจดีย์ทองเครื่อง ตำบลทิดเหนือ
ภาคกลาง 1756

เล็งชุดแต่ง

11 000

10 000

9 000

8 000

7 000

6 000

5 000

4 000

3 000

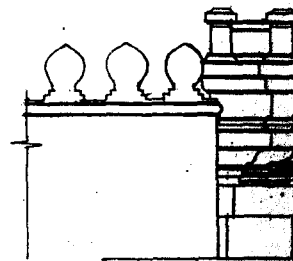
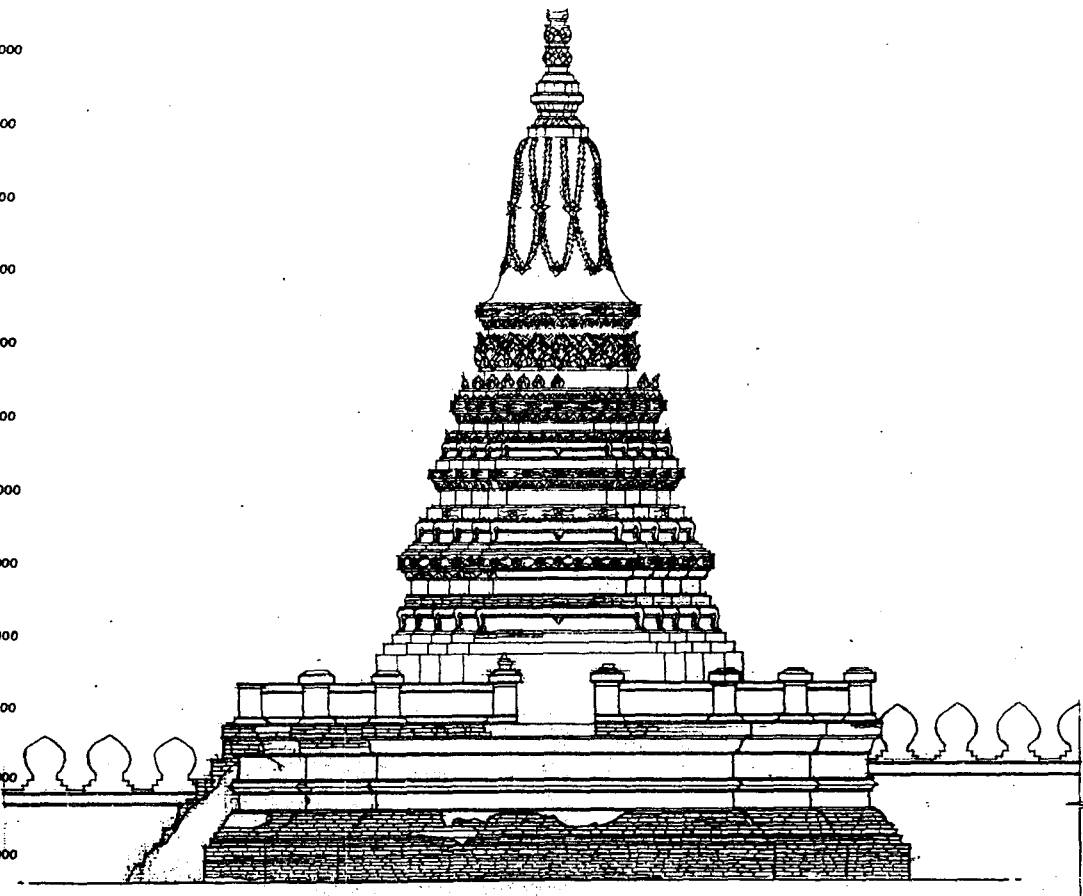
2 000

1 000

0 000

1 000

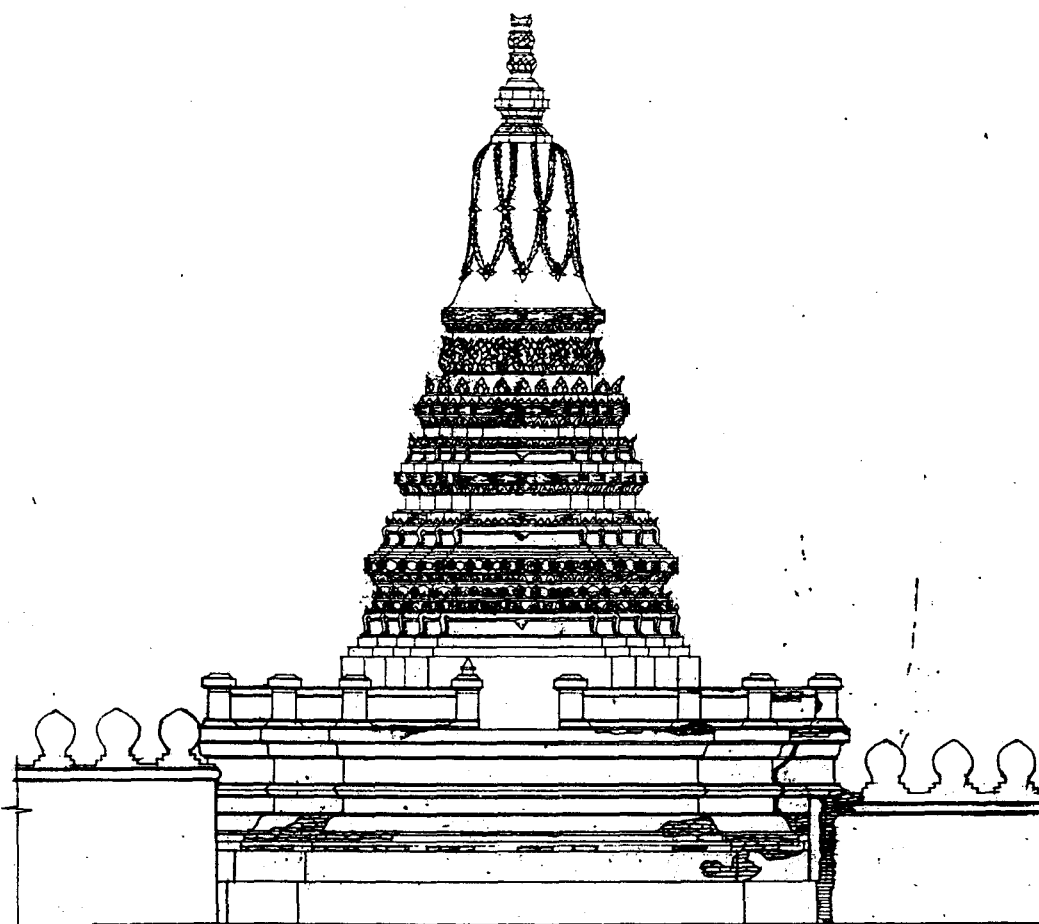
2 000

N2 N4 N6 N8 N10 N12 N14

N14 N12

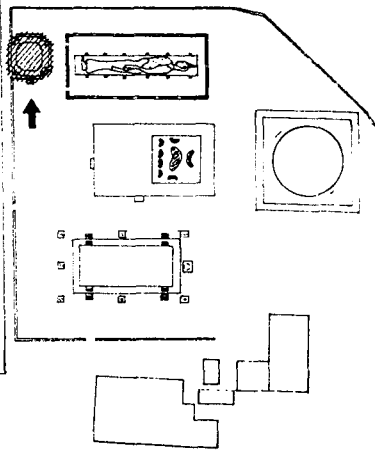
(E) รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศตะวันออก
 มาตรฐาน 1/50

N14 N12 N10 N8 N6 N4 N2

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศตะวันตก
มาตราส่วน 1/50

ผังตั้งหิน

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	มงคล หันประทีป		
นายช่างสำรวจ	มงคล หันประทีป		
เขียน	สุทธสิทธ แก้วโบ		
นักโบราณคดี	ชลทิช สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เสนาภ. สีหามงคล		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเขียว		
กรรมการ	ภคพี. อุดงค์		
กรรมการ	เนธา รัชกษณะ		
กรรมการ	สุทธชาย หานสุวรรณ		
กรรมการ	ณัฐสิทธ ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เพชรศักดิ์ เข็มระ		

ผู้ปฏิบัติงาน

ออกแบบ

นายช่างโยธา	มงคล หันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	สุทธสิทธ แก้วโบ		
นักโบราณคดี	ชลทิช สว่างจิต		
นักโบราณคดี	อุทกพงศ์ เข็มมมงคล		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ ชินวุฒิ		
วิศวกร	วิฑูรย์ ชินวุฒิ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผ.ส.ส.บ. บ.ศ.พ.ร.ที่ 3			
ผ.ส.ส.บ.พ.ร.			

ผู้ออกแบบ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ. พระนครศรีอยุธยา	

แสดง เจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศตะวันตก, ด้านทิศตะวันตก
(สภาพหลังการขุดแต่ง)

รหัส	มาตราส่วน	แผนที่	จำนวนแผ่น
	1:50	20	43

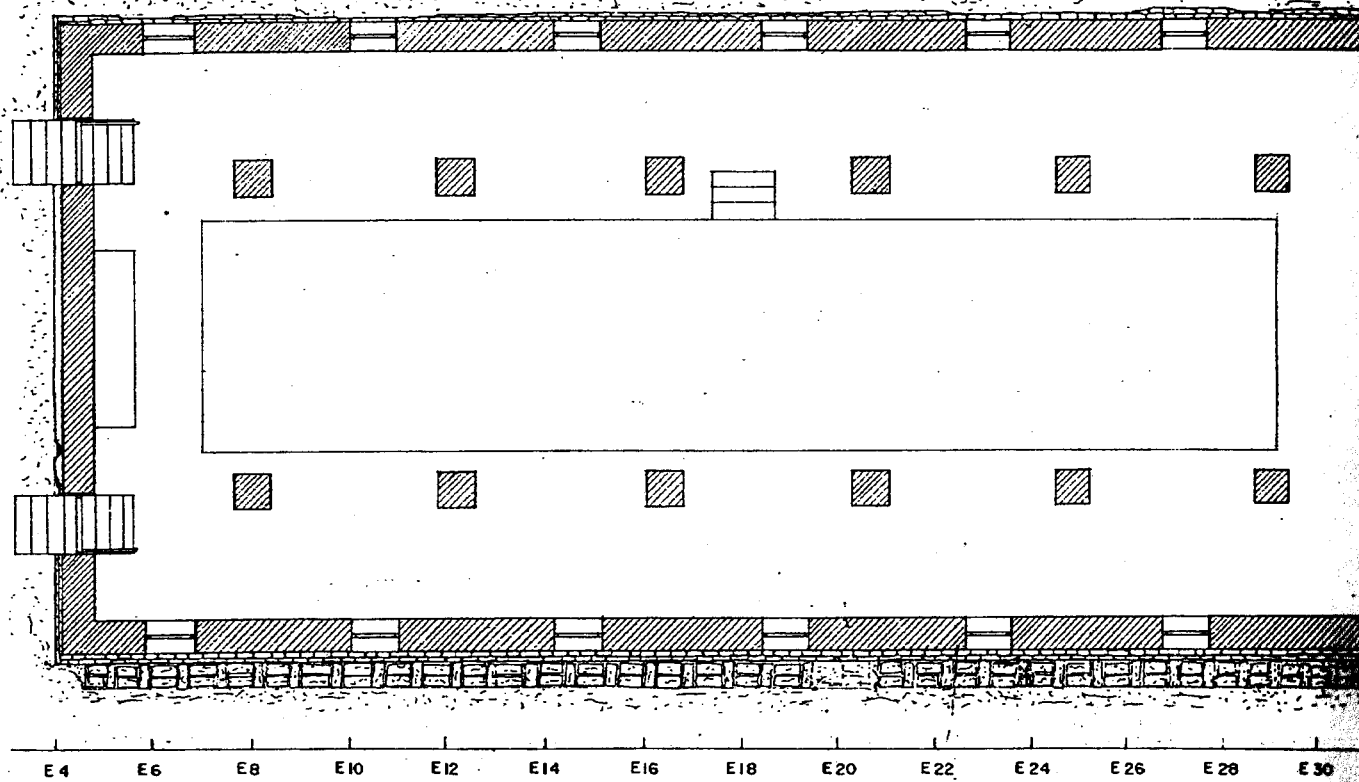
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

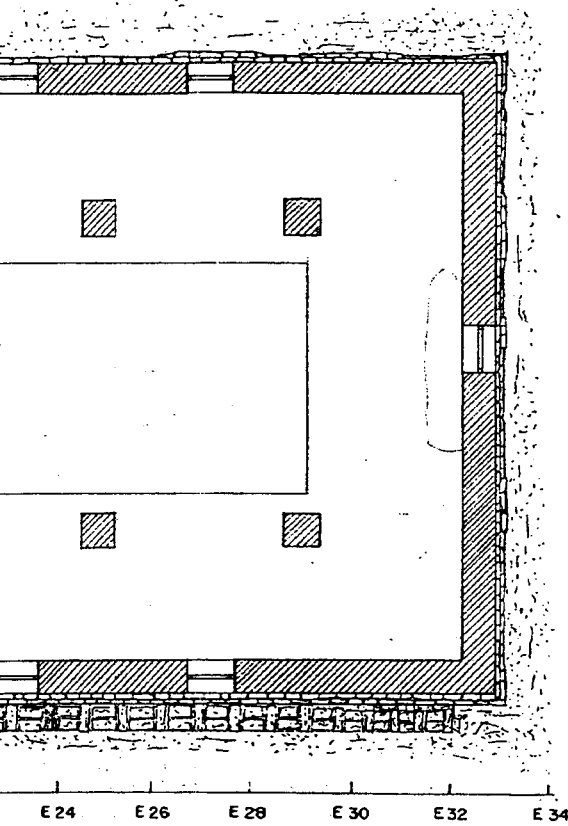

แปลนวิหารพระนอน (สภาพหลังการขุดแต่ง)

อาคารวัด

1 : 75

0 0.50 1.00 2.00 3.00

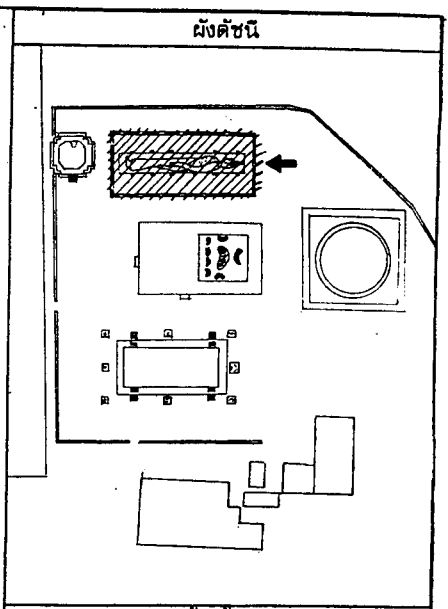

N 18
N 16
N 14
N 12
N 10
N 8
N 6
N 4

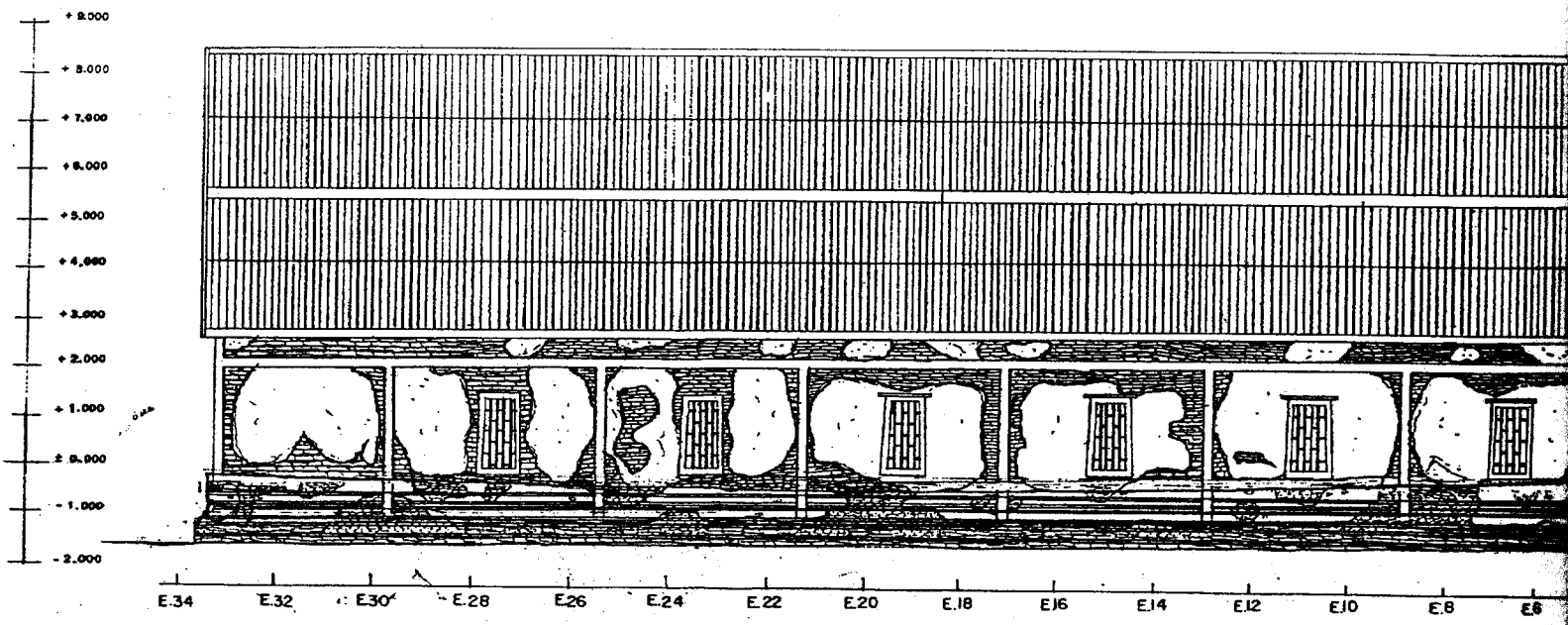
E 24 E 26 E 28 E 30 E 32 E 34

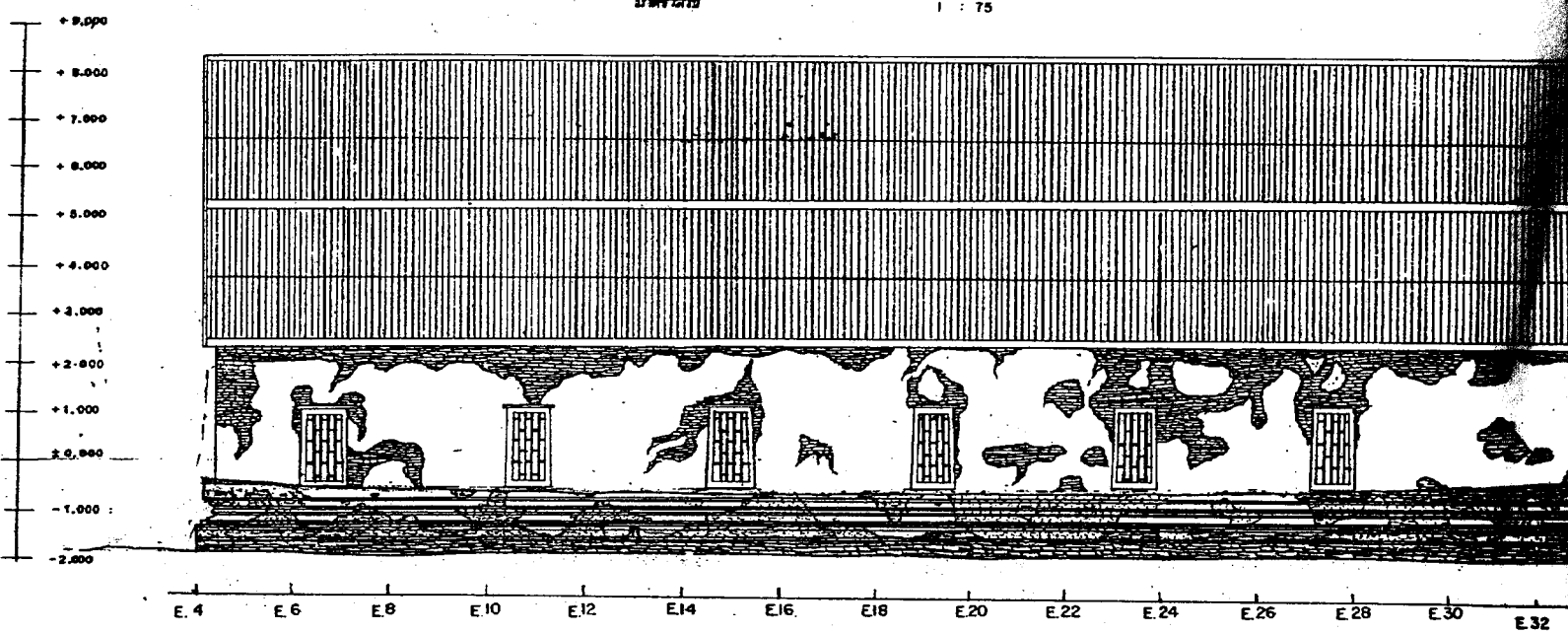
0 0.50 1.00 2.00 3.00

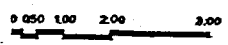
ฝั่งซ้าย			
ผู้รับจ้าง			
คณะทำงาน			
สำรวจ	นพดล หันประสิทธิ์		
นายช่างสำรวจ	พทศน หันประสิทธิ์		
เขียน	ศุภยจิต เม้ามิด		
นักโบราณคดี	ชอติช สว่างจิต		
คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เสนา สิทนามชัย		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเขียว		
กรรมการ	ภักดิ์ผล อู่คงดี		
กรรมการ	เมธา วัชรชณะ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ภูทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เข็นสุระ		
ผู้ปฏิบัติ			
เขียนแบบ			
นายช่างโยธา	นพดล หันประสิทธิ์		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภยจิต เม้ามิด		
นักโบราณคดี	ชอติช สว่างจิต		
นักโบราณคดี	สุทพงษ์ เมื่อนมแก้ว		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววันม		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ จิตภูมิ		
วิศวกร	วิฑูรย์ จิตภูมิ		
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี			
๓๒	สุทธยานา		
ผอ.ส.บ.ค. พ.ช. ที่ 3			
ผอ.ส.บ.ค. พ.ช.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	๔	พระนครหรืออยุธยา
แสดง	แปลน วิหารพระนอน (สภาพระที่นั่งการุญแจ)		
รหัส	มาตรฐาน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 75	21	43
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

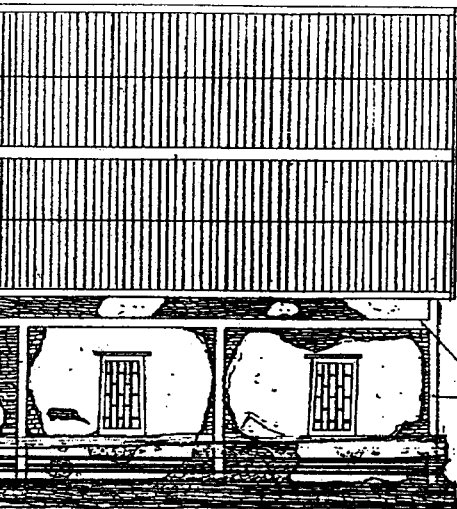

(N) รูปวิหารพระนอบ ด้านทิศเหนือ
มาตราส่วน 1 : 75

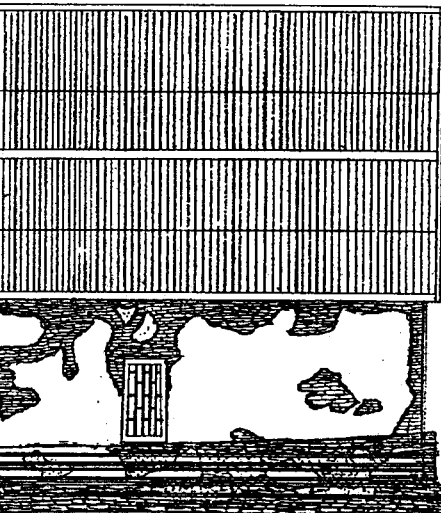

(S) รูปวิหารพระนอบ ด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1 : 75

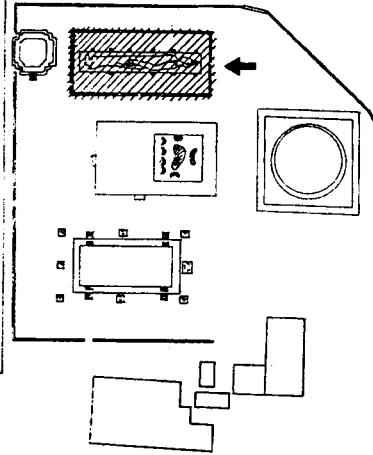

E.12 E.10 E.8 E.6 E.4

E.26 E.28 E.30 E.32 E.34

ผังชั้น

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	น.ภคช	พิชญะสิทธิ์		
นายช่างสำรวจ	น.ภคช	พิชญะสิทธิ์		
เขียน	คุณชิต	แก้วมณี		
นักโบราณคดี	ชชชช	สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เสนา สนิทมาศย์		
กรรมการ	ณัฐพล นวาศเนียว		
กรรมการ	ภคพิศ อัญจนศิริ		
กรรมการ	แอนนา วิจิตรธนะ		
กรรมการ	สุดชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ภูววิเศษ ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทศศักดิ์ เอ็มสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

เขียนแบบ

นายช่างโยธา	นพพล พันประสิทธิ์		
นายช่างศิลปกรรม	คุณชิต แก้วมณี		
นักโบราณคดี	ชชชช สว่างจิต		
นักโบราณคดี	สุทธพงศ์ เนียมสมภัย		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิวัฒน์ ใจบุญดี		
วิศวกร	วิวัฒน์ ใจบุญดี		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
ผ.ล. สุพชาต			
ผ.อ.สนธ. นศ.พร.ที่ 3			
ผ.อ.ส.นศ.พร.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัฒนธรรมวิเทศ ๑. พจนานุกรมศิลปวิทยา		

ผ.ล.ค. ฐุภวิภากรพจนานุกรม, สำนักพิมพ์เพื่อ, ที่ส.ได้ (สภ.พ.พ.วิเทศ) (สภ.พ.พ.วิเทศ)

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : ๖๖	22	43

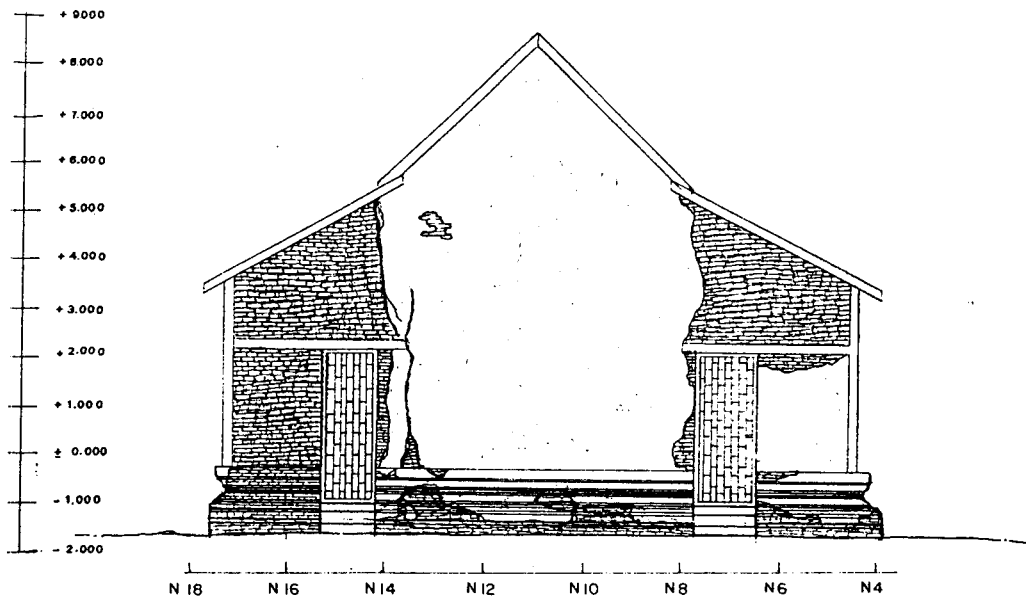
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักขานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

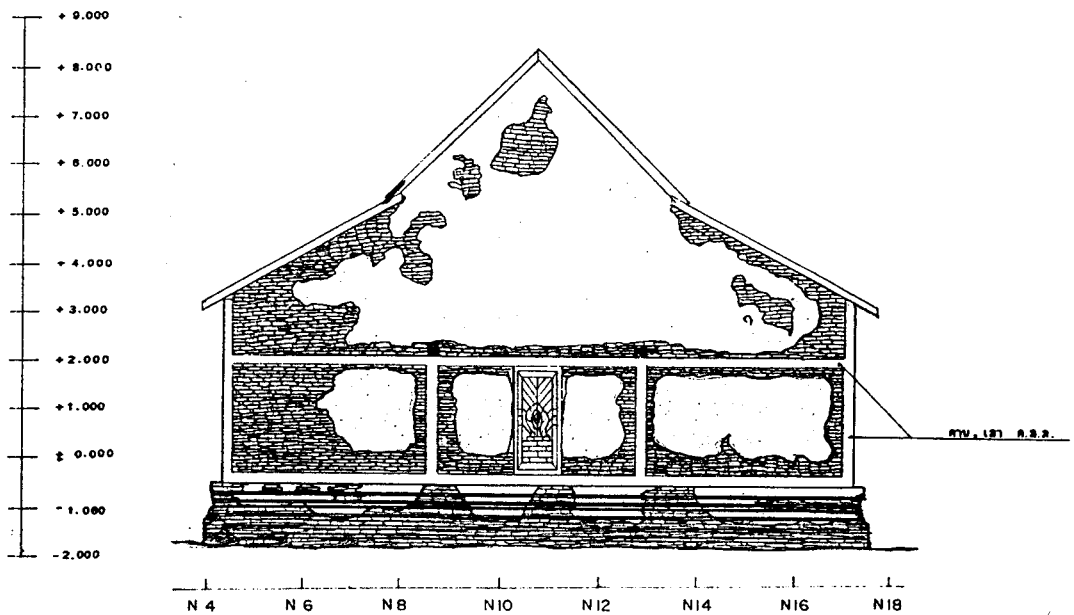
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

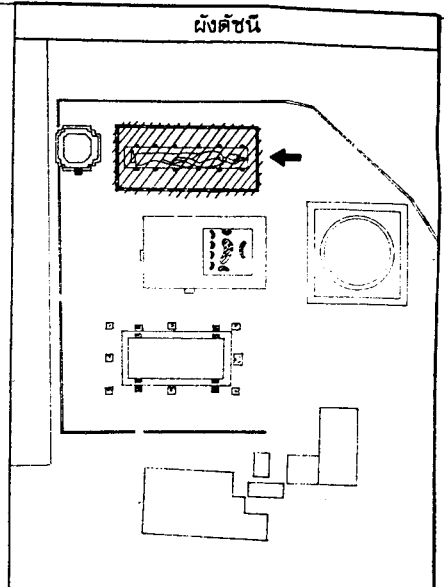

(W) รูปวิหารพระนอน ด้านทิศตะวันตก
 มาตรฐาน
 1 : 75

(E) รูปวิหารพระนอน ด้านทิศตะวันออก
 มาตรฐาน
 1 : 75

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพพล หิมประสิทธิ์		
นายช่างสำรวจ	นพพล หิมประสิทธิ์		
เขียน	คุณชิต แก่มืด		
นักโบราณคดี	ชลธิช สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เนนท สิทามาศย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงสงฆ์เขียว		
กรรมการ	ภคพิศ อัญจนศิริ		
กรรมการ	เมธา วิจิตรณะ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ฤทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เข็มสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพพล หิมประสิทธิ์		
นายช่างศิลปกรรม	คุณชิต แก่มืด		
นักโบราณคดี	ชลธิช สว่างจิต		
นักโบราณคดี	สุทธพงษ์ เมียมตมภัย		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียวมงคล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิรุณี จิตภูมิ		
วิศวกร	วิรุณี จิตภูมิ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผอ.ส.บ.บ.บ.พ.ช. 3			
ผอ.ส.บ.บ.พ.ช.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ **วัดสามวิหาร จ. พระนครศรีอยุธยา**

แสดง **รูปวิเวกพระนอน ด้านทิศตะวันตก, ทิศตะวันตก (สภาพหลังการขุดแต่ง)**

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 75	23	43

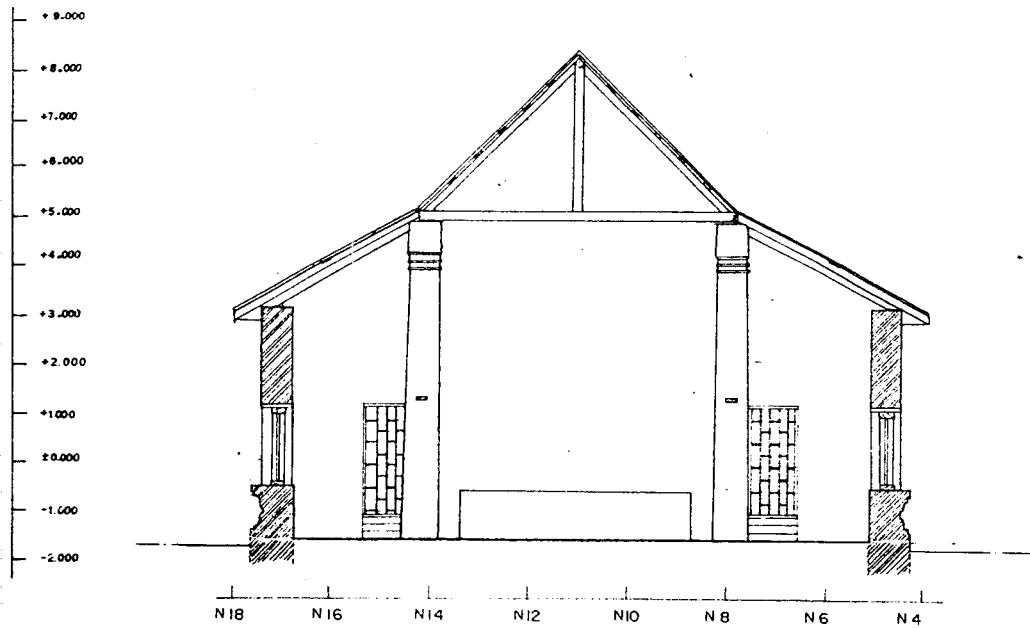
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงาโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

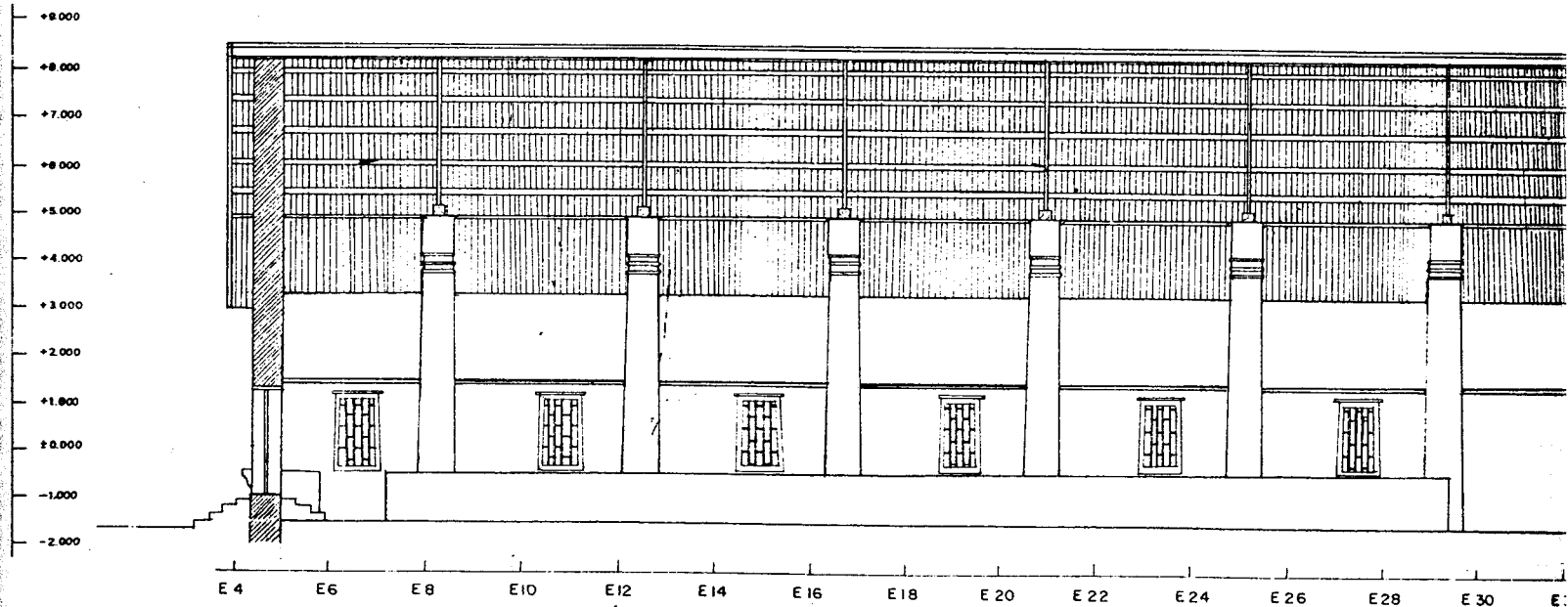

รูปบริหารพระนอน รูปตัดตามขวาง (สภาพหลังการบูรณะ)

มาตราส่วน

1 : 75

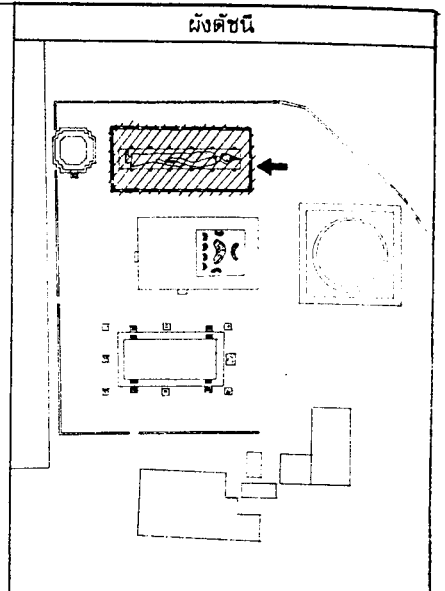
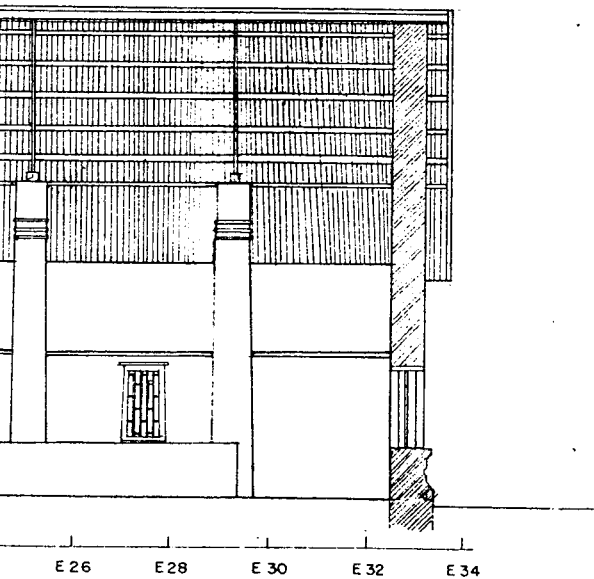

รูปบริหารพระนอน รูปตัดตามยาว (สภาพหลังการบูรณะ)

มาตราส่วน

1 : 75

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพต พันประพัฒน์		
นายช่างสำรวจ	นพต พันประพัฒน์		
เขียน	คุณจิต แก่นไม้		
นักโบราณคดี	ชลทิศ สว่างจิตต์		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เอกภพ สิหามาตย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเขียว		
กรรมการ	ภัคพิศ อนุวงศ์		
กรรมการ	เมธา วิจิตรณะ		
กรรมการ	สุทธชาย หานสุวรรณ		
กรรมการ	ฤทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เชอตศักดิ์ เอ็นระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพต พันประพัฒน์		
นายช่างศิลปกรรม	คุณจิต แก่นไม้		
นักโบราณคดี	ชลทิศ สว่างจิตต์		
นักโบราณคดี	ยุทธพงศ์ เมียมเดมภัย		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิรุณี จินกุลณี		
วิศวกร	วิรุณี จินกุลณี		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี			
หัวหน้าอุทยาน			
ผอ.ส่วน. บค. พช. ที่ 3			
ผอ. สบค. พช.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	๑. พระนครพิชัยอยุธยา	

แสดง

รูปบริหารพระนอน, รูปปั้นคานธวาง, รูปปั้นคานธกร
(สภาพหนังสือการขุดแต่ง)

รหัส	ภาคส่วน	แผนที่	จำนวนแผ่น
	18 78	24	43

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักขุดแต่งและศิลปกรรมสถานแห่งชาติ 3

สำนักโบราณคดีและศิลปกรรมสถานแห่งชาติ 3

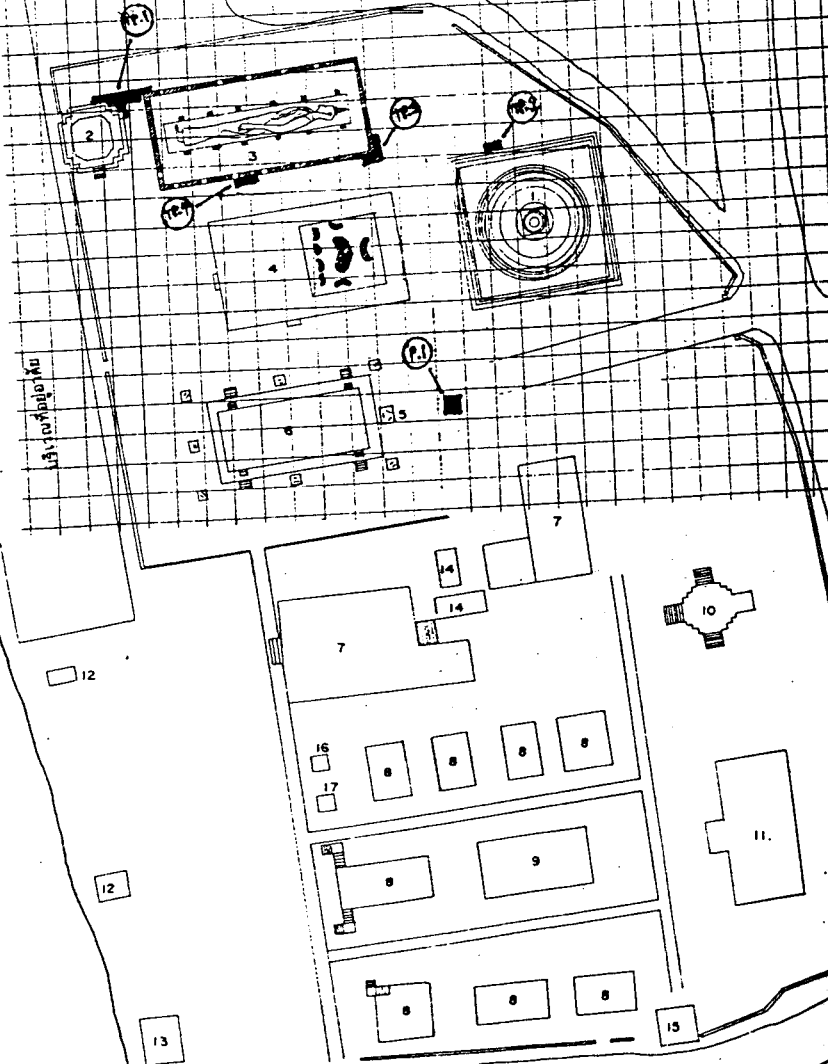
กรมศิลปากร

บริเวณที่อยู่อาศัย

W 18 16 12 8 W4 E4 8 12 16 20 24 28 32 36 40 44 48 52 56 60 64 68 72 76 80 84 88 92 96 100

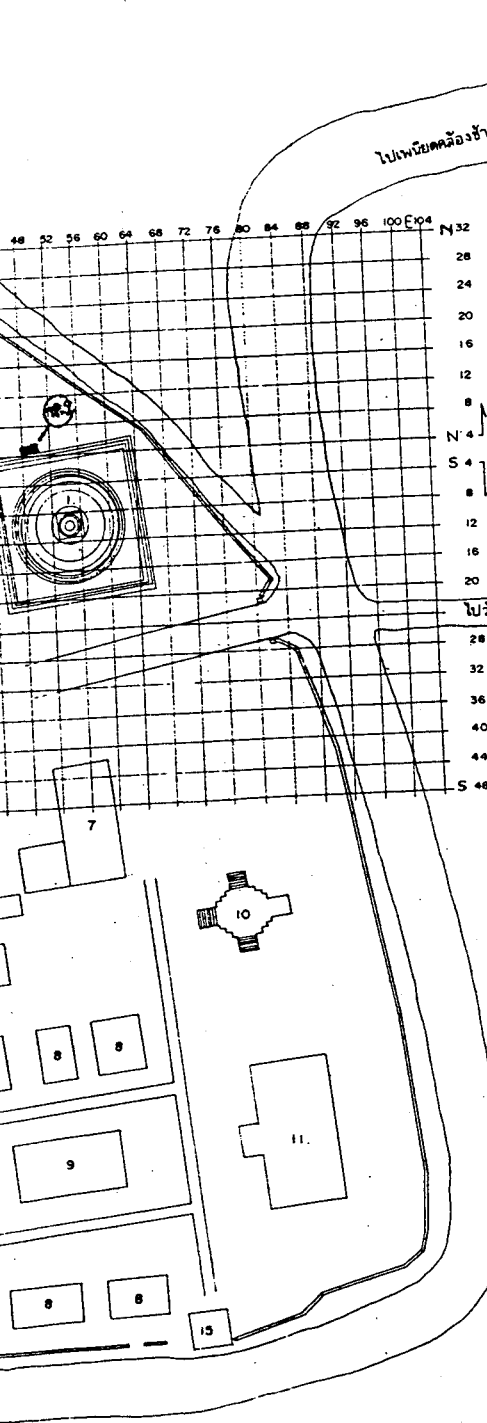
คลองหน้าวัดลาวบริพัตร

โศภนทวาร

บริเวณที่อยู่อาศัย

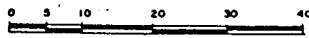
บริเวณที่อยู่อาศัย

สัญลักษณ์

- ★ 1. เจดีย์
- ★ 2. เจดีย์
- ★ 3. วิหารพระขอม
- ★ 4. วิหารพระนัม
- ★ 5. เลมกัท
- ★ 6. อุโบสถ
- 7. ศาลา
- 8. กุฏิ
- 9. หอฉัน
- 10. เมรุ
- ★ โบราณสถาน
- แนวเขตโบราณสถาน
- ⊕ หมายเหตุฐานอ้างอิง

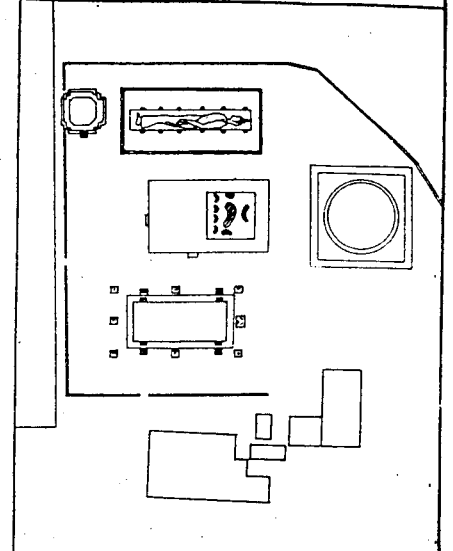
พื้นที่โบราณสถานประมาณ 4 ไร่ 1 งาน 17 ตารางวา

มาตราส่วน 1 : 500

บริเวณที่อยู่อาศัย

ผังศิขน์

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	พหล พงษ์พิศ		
นายช่างสำรวจ	พหล พงษ์พิศ		
เขียน	ศุภสิทธิ์ แก้วโคก		
นักโบราณคดี	ศศิธร สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เสนา สิทนามาศย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเชียว		
กรรมการ	ศศิธร สว่างจิต		
กรรมการ	เมธา วิจิตรชน		
กรรมการ	สุทธชา พานสุวรรณ		
กรรมการ	ณัฐพล พงษ์จันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทศศักดิ์ เข็นทุระ		

ผู้ปฏิบัติงาน

นายช่างโยธา	พหล พงษ์พิศ		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภสิทธิ์ แก้วโคก		
นักโบราณคดี	ศศิธร สว่างจิต		
นักโบราณคดี	ศุทธพงศ์ เมียมสมมา		
สถาปนิก	ศศิธร เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ จันทวุฒิ		
วิศวกร	วิฑูรย์ จันทวุฒิ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี			
หัวหน้าอุทยาน			
ผอ.ส.บ.ค. พช.ที่ 3			
ผอ.ส.บ.ค. พช.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ วัฒนธรรมการ ๑. พระมหากษัตริย์

พื้นที่

จังหวัด

จังหวัด

พื้นที่	มาตราส่วน 1 : 500	วันที่ 12	จำนวนแผ่น 43
---------	-------------------	-----------	--------------

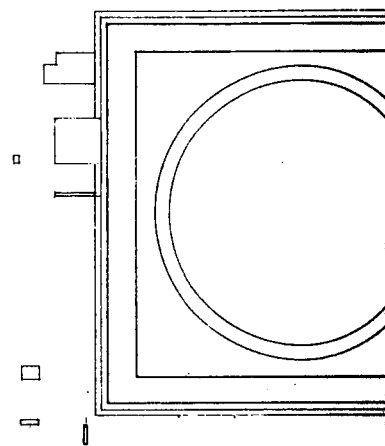
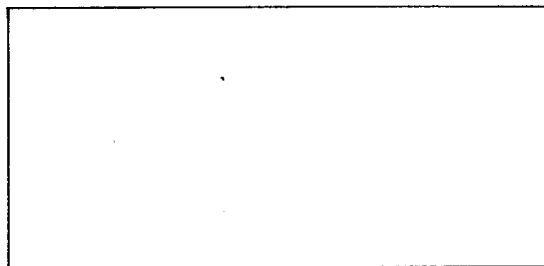
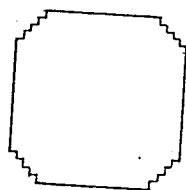
โครงการนครประวัติศาสตร์ นครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3

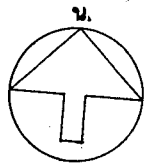
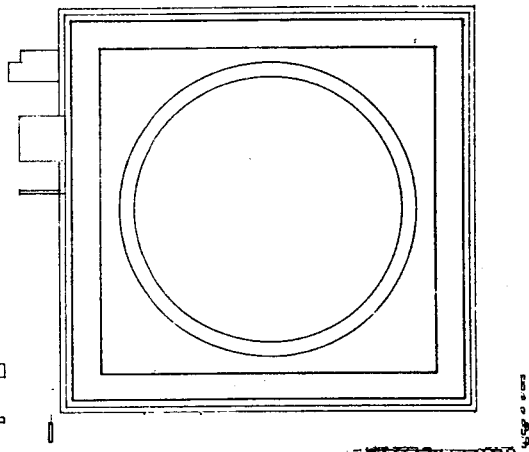
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

แบบวิเคราะห์ผังบริเวณ วัดลามวิหาร (สมัยที่ 1)
มาตราส่วน 1 : 200

ผังศิษณี

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	บพค. พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	บพค. พันประทีป		
เขียน	คุณจิต แก่งโกล		
นักโบราณคดี			

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เอเนกา สีหามาตย์		
กรรมการ	ณัฐพล น่วงศรีเชียว		
กรรมการ	ภักดิ์ศักดิ์ อัญจนศิริ		
กรรมการ	เมธา วัชรชอน		
กรรมการ	สุทธชาย หวานสุวรรณ		
กรรมการ	ฤทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เมื่อนุช		

ผู้ปฏิบัติงาน

ออกแบบ

นายช่างโยธา	บพค. พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	คุณจิต แก่งโกล		
นักโบราณคดี	ชอติช สว่างจิต		
นักโบราณคดี	ยุทธพงศ์ เมื่อนนทชัย		
สถาปนิก	ศศิฤกษ์ ธีรวิวัฒน์		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิรุจน์ จินตฤณี		
วิศวกร	วิรุจน์ จินตฤณี		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผอ.สนช. บค. พช. ที่ 3			
ผอ. สบค. พช.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ วิศวกรรมวิชาการ

มสค 53 บริเวณ วิศวกรรมวิชาการ สมัยที่ 1

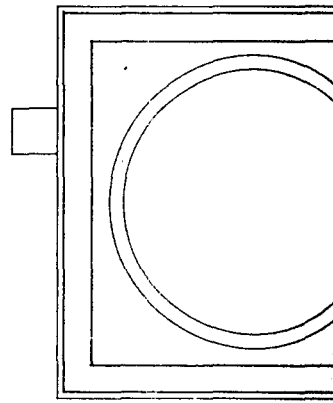
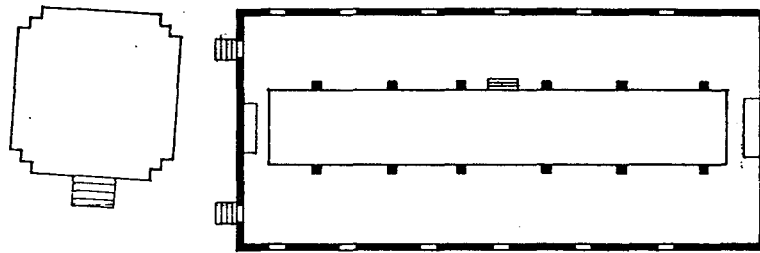
รหัส	มาตรฐาน 1 : 200	แผ่นที่ 31	จำนวนแผ่น 43
------	-----------------	------------	--------------

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

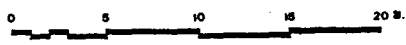
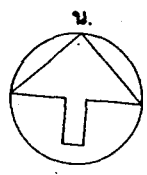
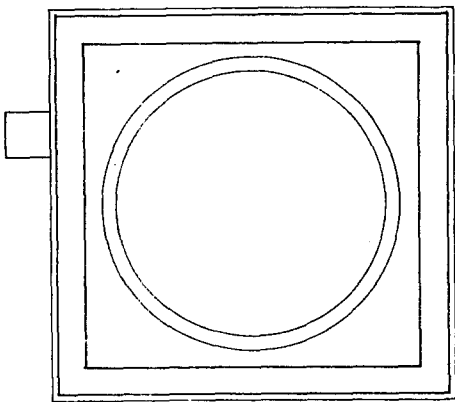
สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3

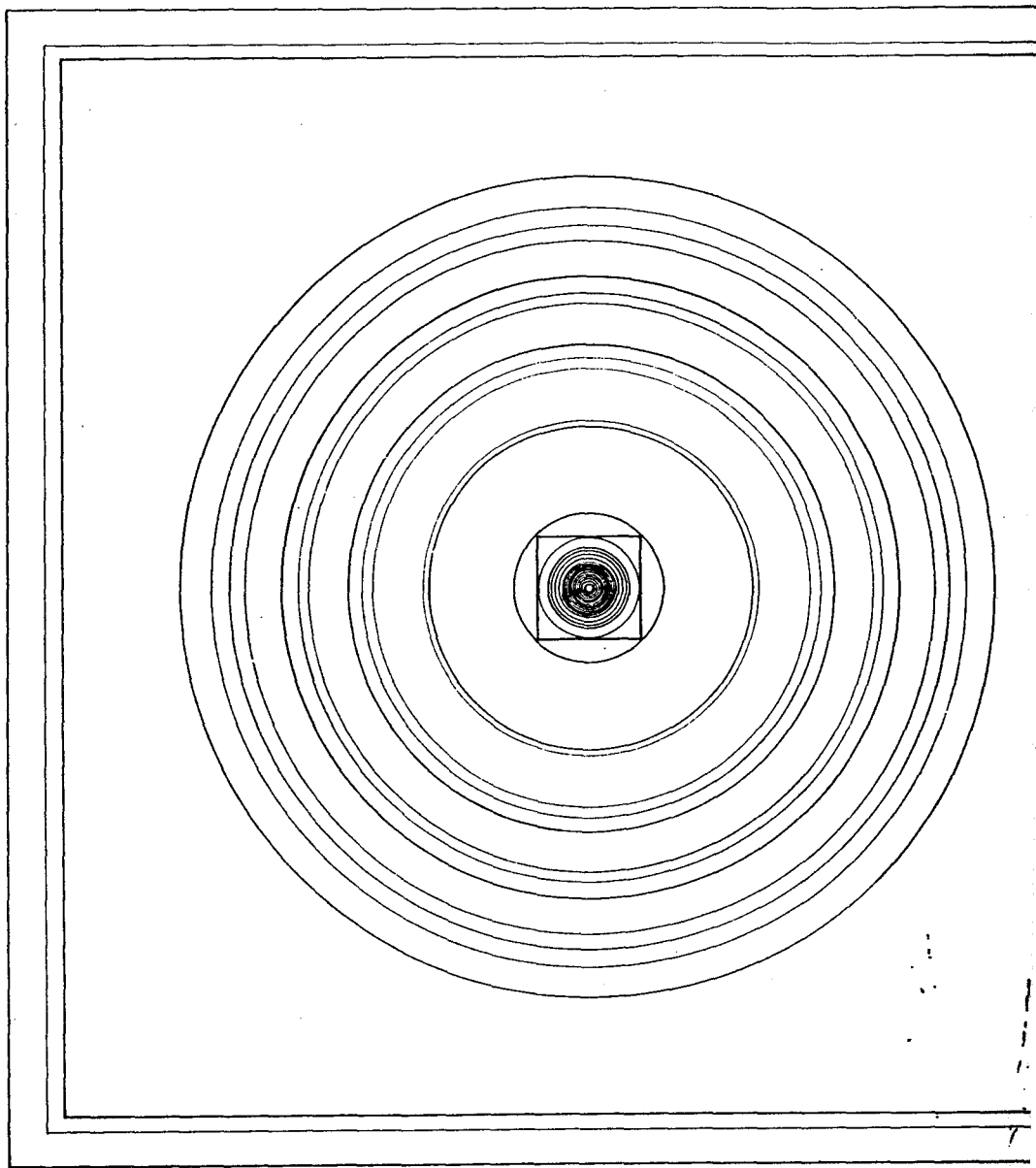
กรมศิลปากร

แบบวิเคราะห์ผังบริเวณ วัดสามวิหาร (สมัยที่ 2)
มาตราส่วน 1 : 200

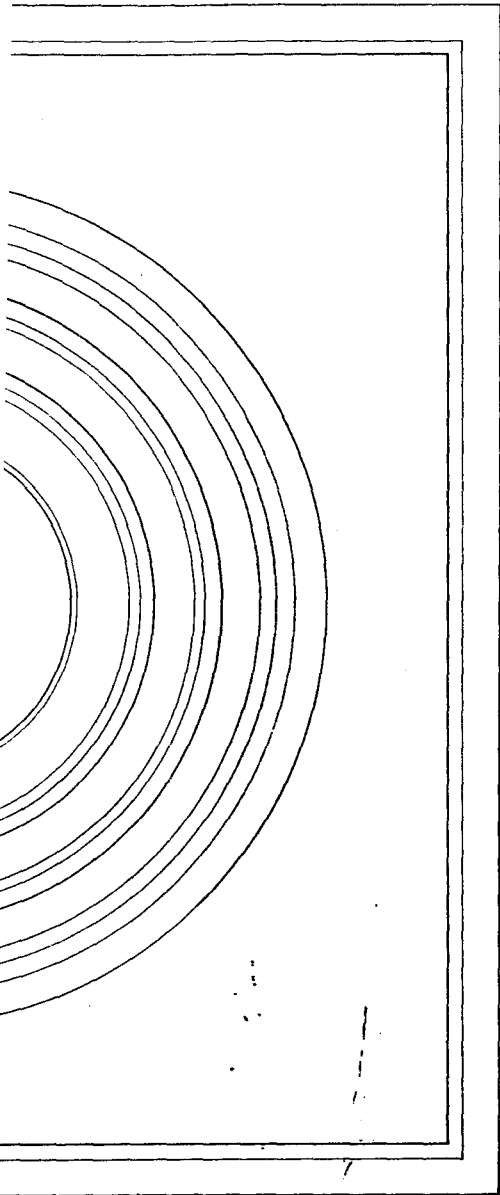

ผังศิขณ			
ผู้รับจ้าง			
คณะทำงาน			
สำรวจ	บทล	นังประทีป	
นายช่างสำรวจ	บทล	นังประทีป	
เขียน	อุบลจิต	แก้วโต	
นักโบราณคดี			
คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เมนา สิหามาตย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเชียว		
กรรมการ	ภักทศิ อัญจนศิริ		
กรรมการ	เมธา วัชรธนะ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุพรรณ		
กรรมการ	ภูทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เพชรศักดิ์ เข็มสุระ		
ผู้ปฏิบัติ			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา	บทล	นังประทีป	
นายช่างศิลปกรรม	อุบลจิต	แก้วโต	
นักโบราณคดี	ชลธิช สว่างจิต		
นักโบราณคดี	สุทธพงษ์ เข็มมมาชัย		
สถาปนิก	ศรีสุต เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูริ วัฒนภูมิ		
วิศวกร	วิฑูริ วัฒนภูมิ		
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผอ.ส.บ.ช. เขต. พช. ที่ 3			
ผอ.ส.บ.ช.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร		
แบบ	สีงบทิวม วัดสามวิหาร ภูมิที่ 2		
รหัส	มาตราส่วน 1 : 200	แผ่นที่ 32	จำนวนแผ่น 43
โครงการนครประวัติศาสตร์พนมนครศรีอยุธยา			
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

รูปแผนเจดีย์ประธาน แบบวิเคราะห์ (สมัยที่ 1)
ภาคส่วน 1/75

แผนผังที่ 52 เจดีย์ประธาน แบบวิเคราะห์ สมัยที่ 1

ฝั่งซ้าย

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพดล หันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพดล หันประทีป		
เขียน	สุทธิเดช นกนาค		
นักโบราณคดี	ชลาทิศ สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เวียง		
กรรมการ	เดชา ศิพนาภรณ์		
กรรมการ	ณัฐพล นวรสยาม		
กรรมการ	ภคพงศ์ อัญชลี		
กรรมการ	เนาวา วัชรธนะ		
กรรมการ	สุทธธาส พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เชษฐศักดิ์ เข็นสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพดล หันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	สุทธิเดช นกนาค		
นักโบราณคดี	ชลาทิศ สว่างจิต		
นักโบราณคดี	สุทธพงศ์ เข็นธนาภรณ์		
สถาปนิก	ศศิภุส เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ ใจบุญ		
วิศวกร	วิฑูรย์ ใจบุญ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายช่าง			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี			
หัวหน้าอุทยาน			
มอ.ส.บ.ค.พ.ช. 3			
มอ.ส.บ.ค.พ.ช.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	๑	พระบรมศรีอยุธยา

๓๓๐ รูปหล่อเงินยี่สิบพระบาท สมัยที่ 1
(แบบวิเศษ)

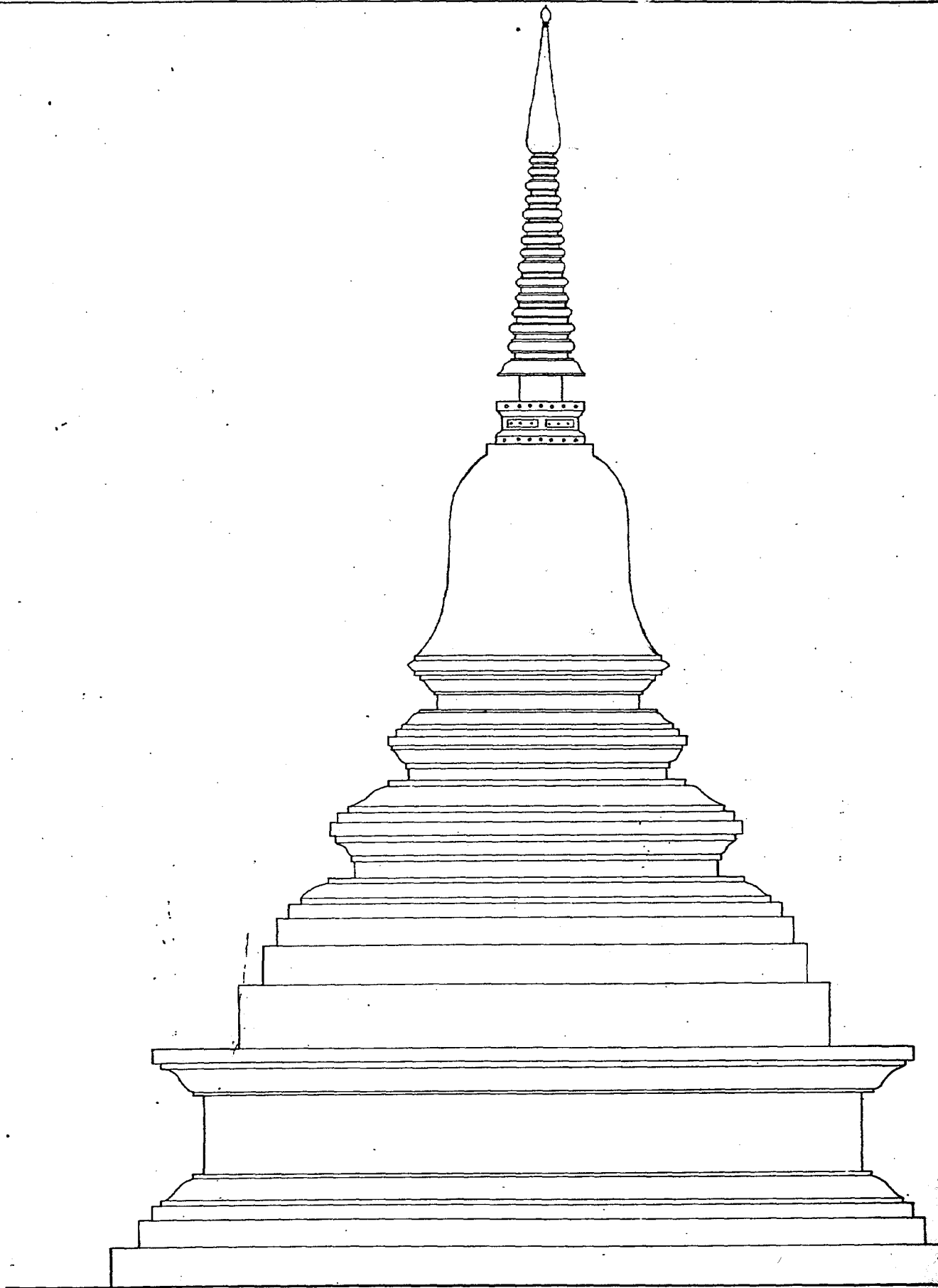
รหัส	ภาคประชาชน 1775	แผนปี 33	จำนวนแผน 43
------	--------------------	-------------	----------------

โครงการนคร ราชวิถีศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3	
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	
กรมศิลปากร	

ที่ (สมัยที่ 1)
1/75

เคราะห์ สมัยที่ 1

● รูปปั้นเจดีย์ประธาน แบบวิศิระห์ สมัยที่ ๑.
มาตราส่วน 1 : 75

ผังค้ำยัน

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	บทผล พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	บทผล พันประทีป		
เขียน	ศุภจิต แกกโค		
นักโบราณคดี	ชาติยี่ อ่าวจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บทผล พันประทีป		
กรรมการ รว	เชนท สิทธิภักย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงคงปงษา		
กรรมการ	ภคพิศ อัญชลี		
กรรมการ รว	เมธา วัชรธม		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุวิมลช หลงอินทร์		
ตรวจประสาน	เทสศักดิ์ เข็มสุ		

ผู้ปฏิบัติ

เขียนแบบ

นายช่างเขียน	บทผล พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภจิต แกกโค		
นักโบราณคดี	ชาติยี่ อ่าวจิต		
นักโบราณคดี	สุทธชาย พานสุวรรณ		
สถาปนิก	ศศิภุช (ร)		
ผู้ผลิต ปูน			
วิศวกรโยธา	วิรุฒ อิงกุล		
วิศวกร	วิรุฒ อิงกุล		

ตรวจเห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
ผอ. อุทยาน			
ผอ. ส.บ. บศ. พ.ร. 3			
ผอ. ส.บ.ค. พ.ช.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี

แบบ วิศวกรรม ๑. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สำนักงานเจดีย์ประธาน / หน้าที่ 1.
(แบบวิเคราะห์)

รหัส	มาตรฐาน 1275	ฉบับที่ 34	จำนวนแผ่น 43
------	--------------	------------	--------------

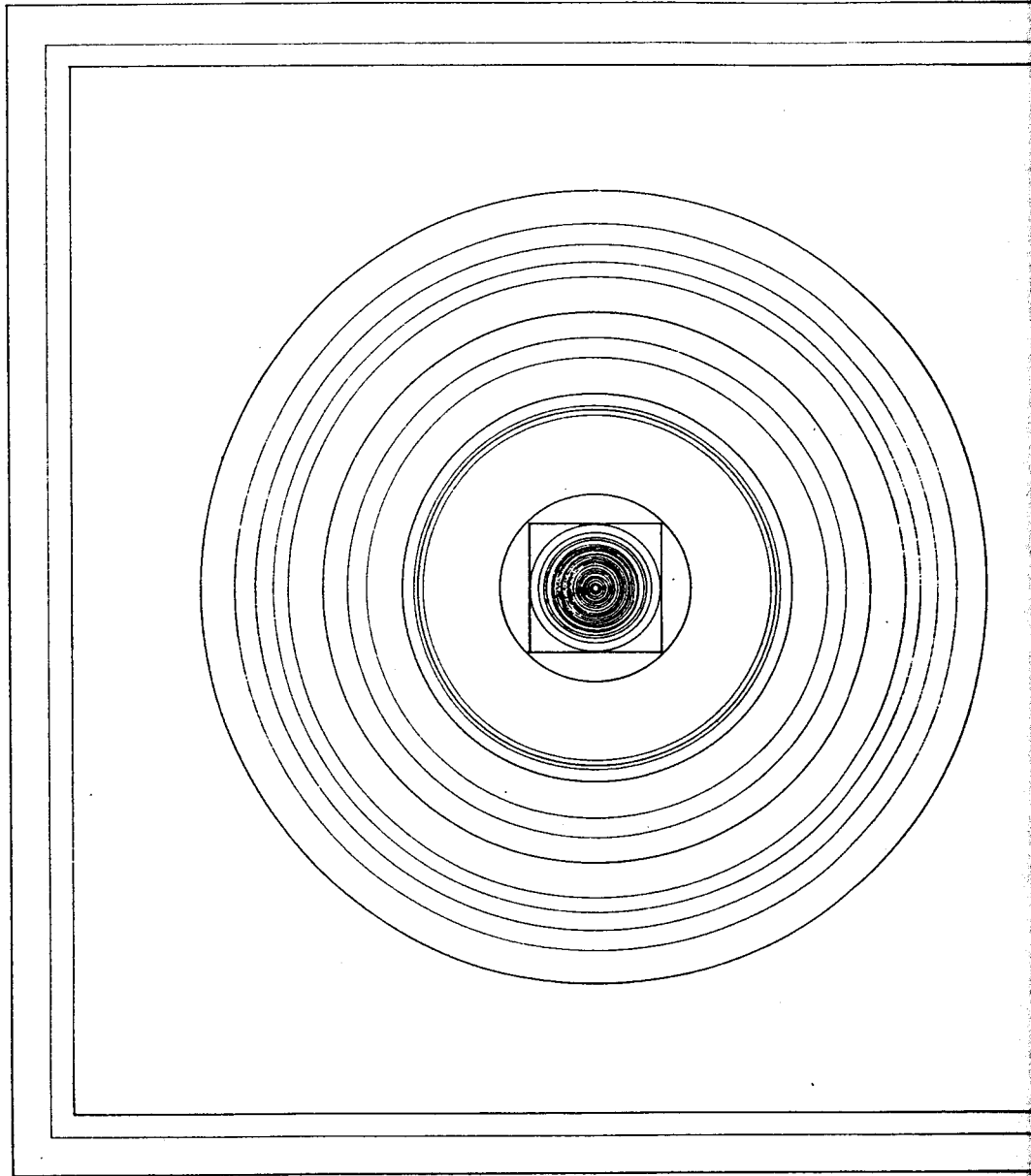
โครงการนครปฐม ส.ศ. สตรีพระนคร. ศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

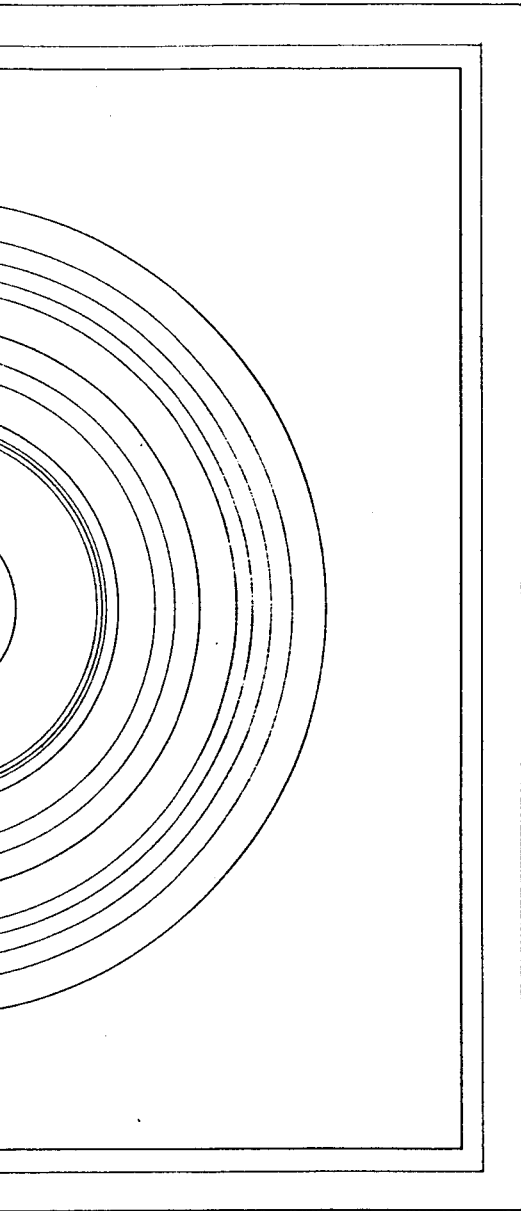
กรมศิลปากร

รูปแปลนเจดีย์ประธาน แบบวิเคราะห์ (สมัยที่ 2)
ขนาดฉนวน 1 / 75

แผนผังที่ 54 เจดีย์ประธาน แบบวิเคราะห์ สมัยที่ 2

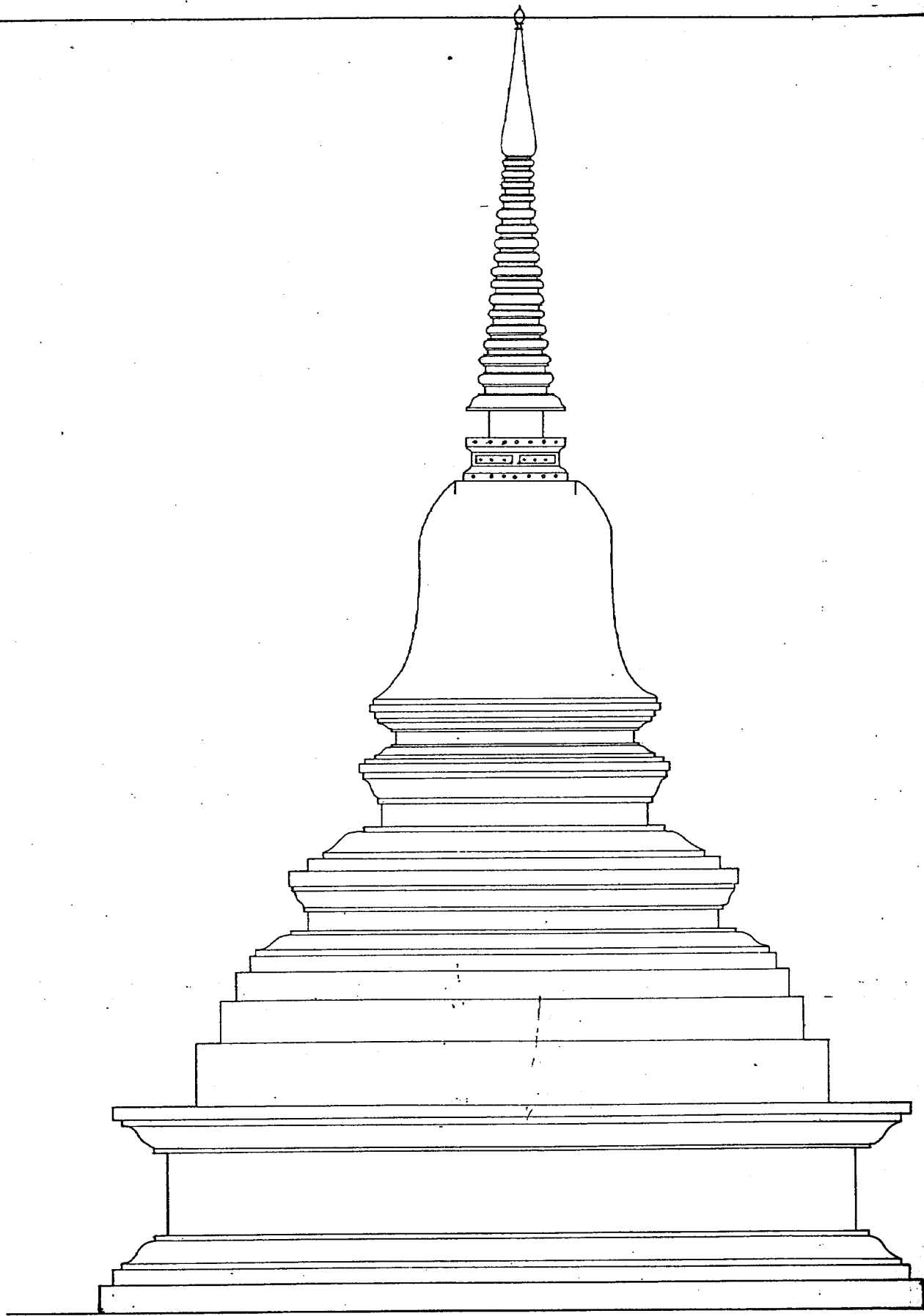

ผังศิษย์			
ผู้รับจ้าง			
คณะทำงาน			
สำรวจ	บทผล	พันประทีป	
นายช่างสำรวจ	บทผล	พันประทีป	
เขียน	อุบลจิต	แก้วมณี	
นักโบราณคดี	สกลชัย	สว่างจิต	
คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรจง	วงษ์เชิด	
กรรมการ	เสนา	สิขมาภรณ์	
กรรมการ	ณัฐพล	นวงศเชิด	
กรรมการ	ภัทธี	อุบลจิต	
กรรมการ	เมธา	วิทักษ์	
กรรมการ	สุทธยา	พานสุวรรณ	
กรรมการ	อุทวิเศษ	ทองจันทร์	
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์	เย็นสุระ	
ผู้ปฏิบัติ			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา	บทผล	พันประทีป	
นายช่างศิลปกรรม	อุบลจิต	แก้วมณี	
นักโบราณคดี	สกลชัย	สว่างจิต	
นักโบราณคดี	อุทวิเศษ	เย็นมณี	
สถาปนิก	ศรีสกุล	เย็นวันดี	
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิรุณี	ใจบุญ	
วิศวกร	วิรุณี	ใจบุญ	
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าผู้พิจารณา			
อส. สาข. บศ. พศ. ที่ 3			
อส. สบค. พศ.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ.	พระนครคีรีอยุธยา
รูปแปลนเจดีย์ประธาน คู่มือที่ 2 (แบบวิเศษ)			
รหัส	มาตรฐาน 1273	แผ่นที่ 35	จำนวนแผ่น 43
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา			
สำนักบริหารงานศิลปคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ 3			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

(รมยที่ 2)

75

รมยที่ 2

รูปด้านเจดีย์ประธาน แบบวิศิระราช สมัยที่ 2.
มาตราส่วน 1 : 75

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นายพล พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นายพล พันประทีป		
เขียน	คุณศิริ นกกับโต		
นักโบราณคดี	ชลวิทย์ สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	นางจ. พวงศรี		
กรรมการ	เสนา สิทาภรณ์		
กรรมการ	อ.วิเศษ นามศรี		
กรรมการ	ส.ค.ศ. อ.อุบล		
กรรมการ	นาง. วิภาดา		
กรรมการ	สุทธยา พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุวิเศษ ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	อ.ศักดิ์ เข็มสุ		

ผู้ปฏิบัติ

เขียนแบบ

นายช่างโยธา	อ. พล พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	คุณศิริ นกกับโต		
นักโบราณคดี	ชลวิทย์ สว่างจิต		
นักโบราณคดี	คุณพจน์ เมียมรัมย์		
สถาปนิก	ศรีสกุล เข็มวิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิวัฒน์ ใจบุญ		
วิศวกร	วิวัฒน์ ใจบุญ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายช่าง			
ช่างนำนักโบราณคดี			
ผอ. วิชาการ			
ผอ. ศ.พ. ๓๖.พ.ศ. ๖			
ผอ. ศ.พ. ๖๖.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ วัดสามวิหาร อ. พระนครศรีอยุธยา

รูปถ่ายเจดีย์ประธาน / ผนังที่ 2.
(แบบวิเคราะห์)

รหัส	มาตราส่วน 1:75	แผ่นที่ 36	จำนวนแผ่น 43
------	----------------	------------	--------------

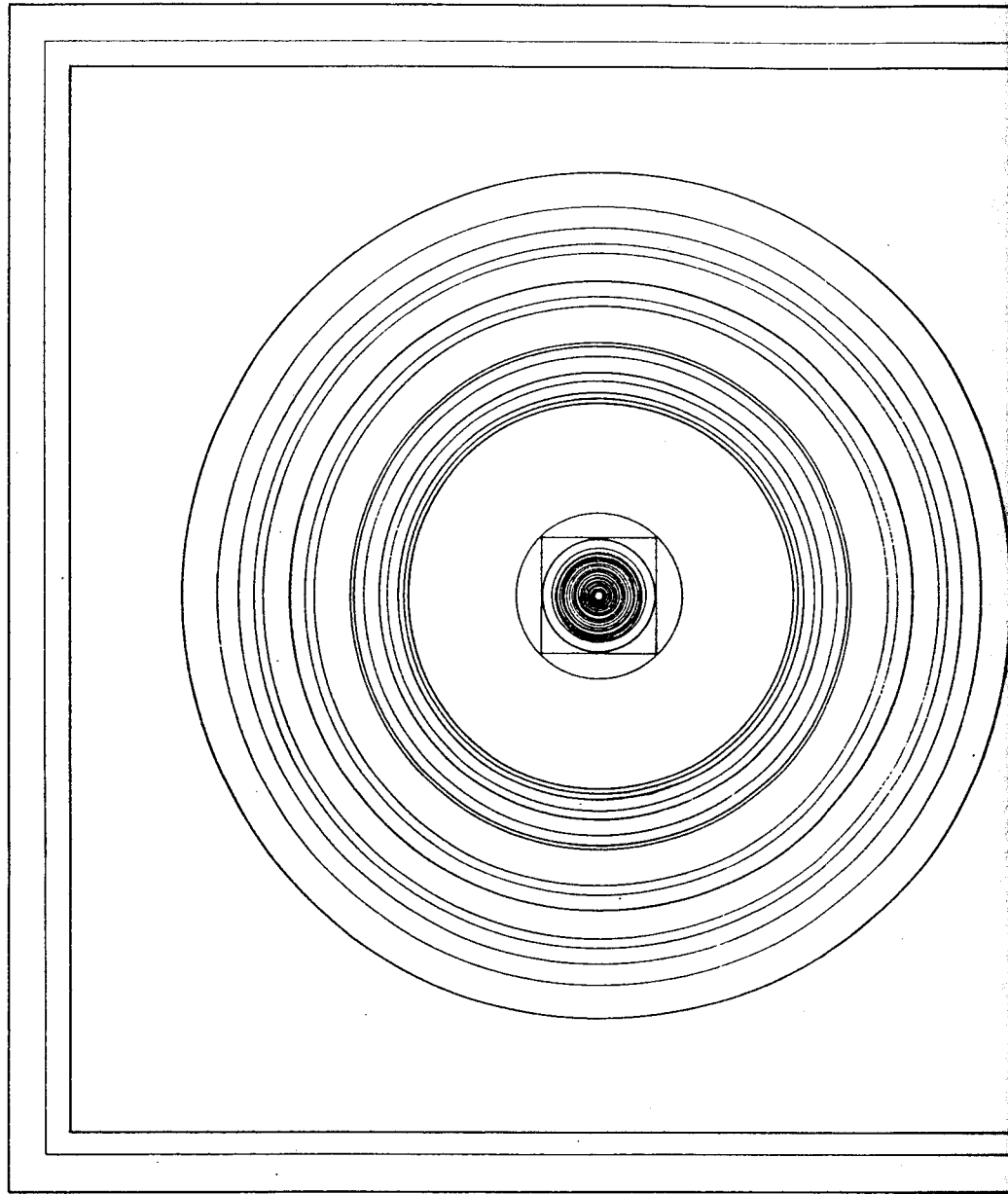
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

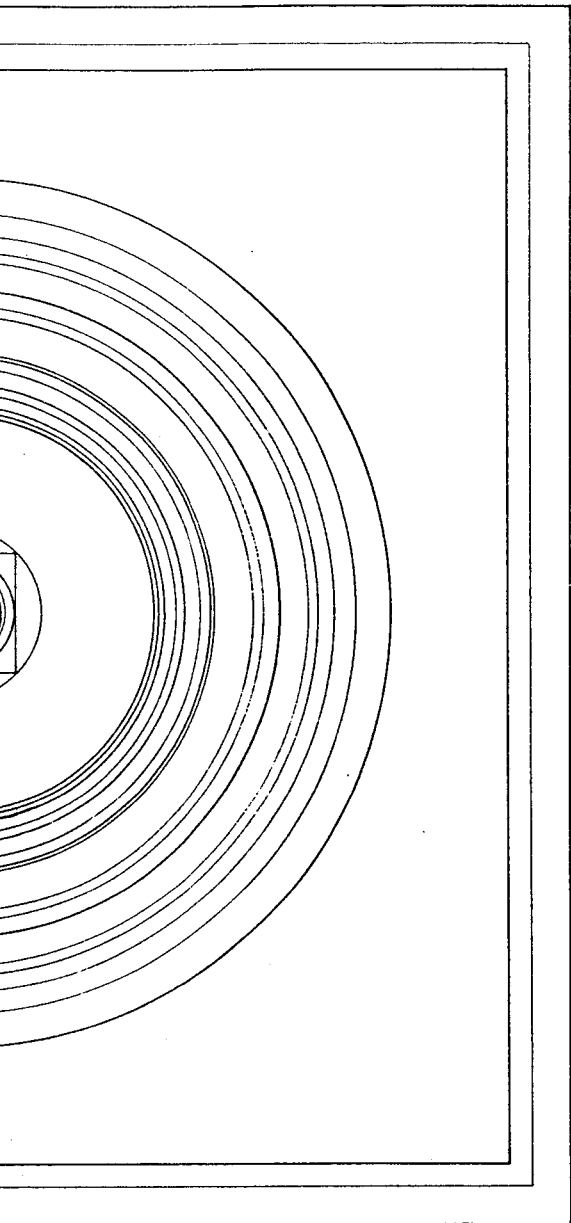
กรมศิลปากร

○ รูปแปลงเจดีย์ประธาน แบบวิเคราะห์ (สมัยที่ 3)
ขนาดส่วน 1 / 75

แผนผังที่ 56 เจดีย์ประธาน แบบวิเคราะห์ สมัยที่ 3

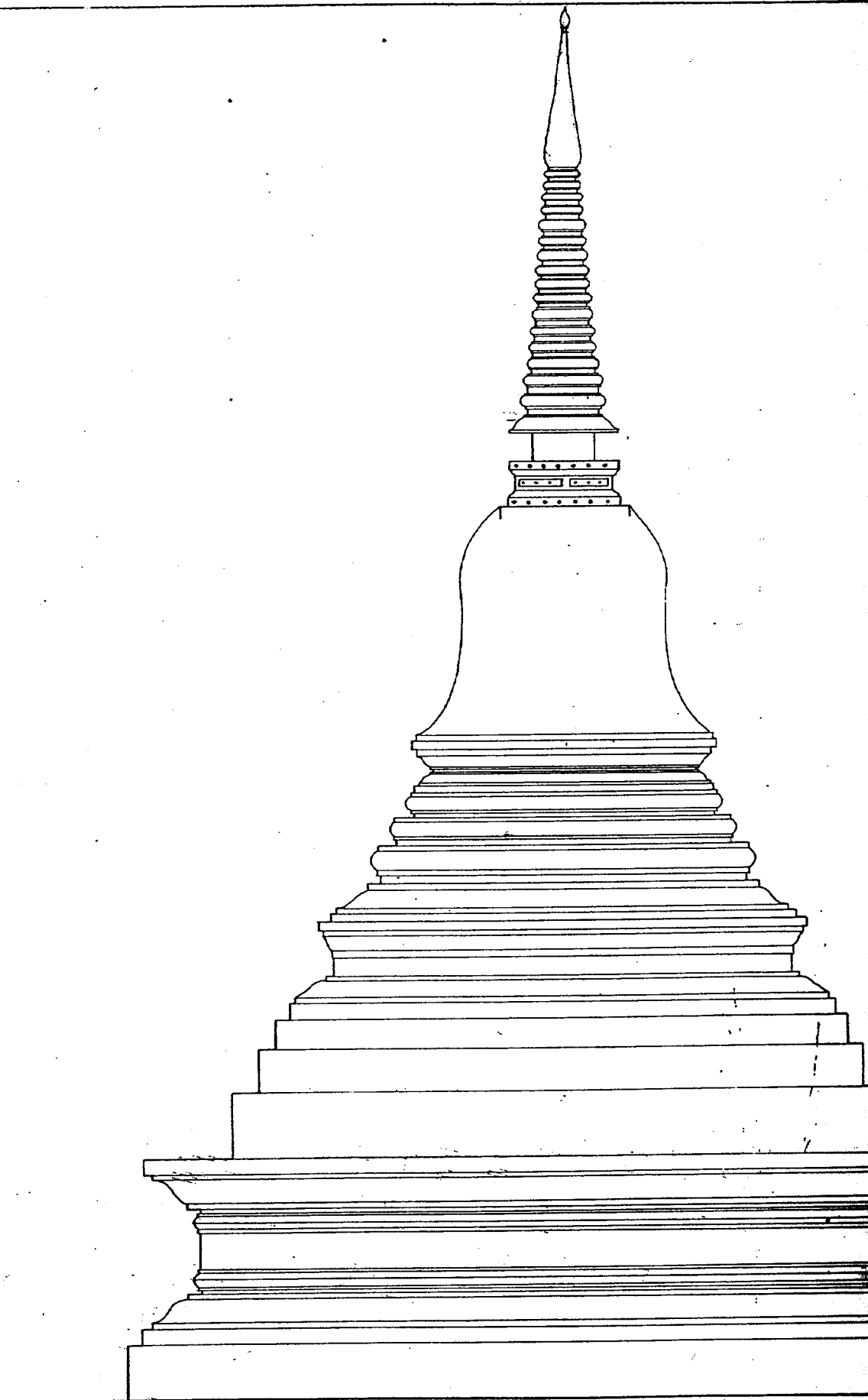

วิเคราะห์ (สมัยที่ 3)

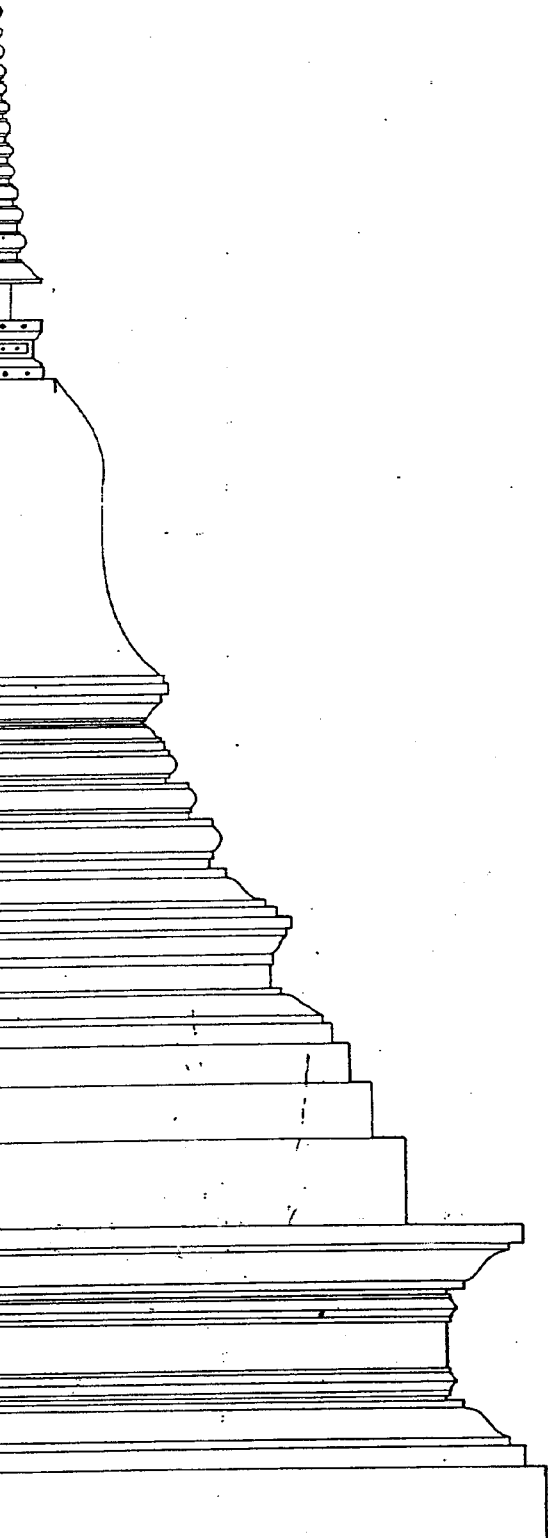
1 / 75

แบบวิเคราะห์ สมัยที่ 3

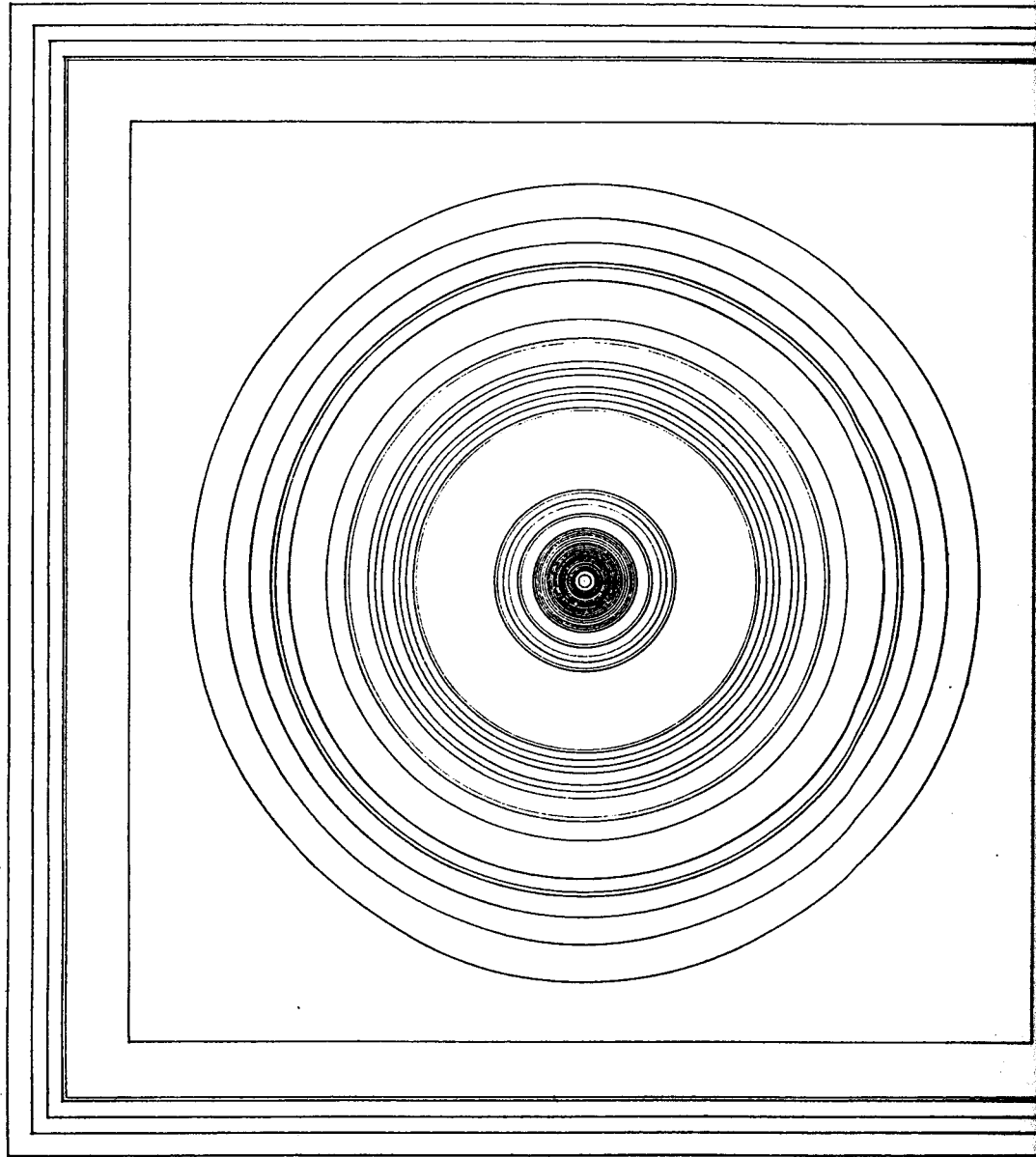
ผังดัชนี			
ผู้รับจ้าง			
คณะทำงาน			
สำรวจ	นพพล พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพพล พันประทีป		
เขียน	คุณฉัตร แก่นโค		
นักโบราณคดี	ชัชชัย สว่างจิต		
คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เสนา สิทธานนท์		
กรรมการ	ณัฐพล น่วมศรีเชาว		
กรรมการ	ภักดิ์ อัญญา		
กรรมการ	เนาว ฝักขาม		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เพชรศักดิ์ เข็มสุระ		
ผู้ปฏิบัติ			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา	นพพล พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	คุณฉัตร แก่นโค		
นักโบราณคดี	ชัชชัย สว่างจิต		
นักโบราณคดี	ชุต .. ฝักขาม		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววัน		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ ชินวุฒ		
วิศวกร	วิฑูรย์ ชินวุฒ		
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน	/		
หัวหน้าอุทยาน			
ผอ.ส.บ.ศ. มอ.พ.ศ.ที่ 3			
ผอ.ส.บ.ศ. พย.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ. พระนครศรีอยุธยา	
ส.ศ.ช. รูปแปลนเจดีย์ประธาน สมัยที่ 3 (แบบวิเคราะห์ที่ 3)			
รหัส	มาตรฐาน 1275	แผ่นที่ 37	จำนวนแผ่น 43
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

รูปด้านเจดีย์ประธาน แบบวิเคราะห์ สมัยที่ 3
มาตราส่วน 1 : 75
แผนผังที่ 57 เจดีย์ประธาน แบบวิเคราะห์ สมัยที่ 3

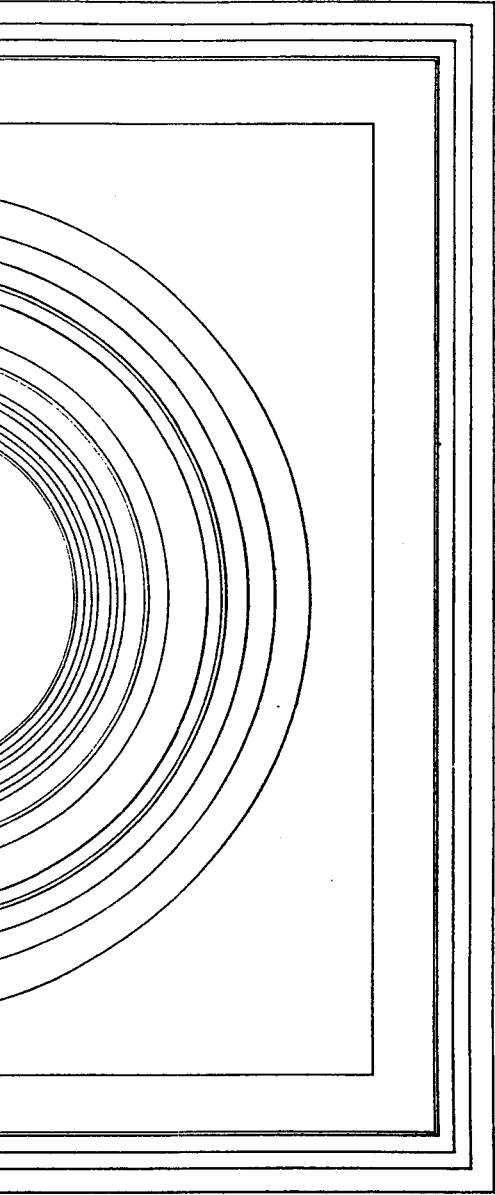

ผังศิขณ			
ผู้รับจ้าง			
คณะทำงาน			
สำรวจ	บทผล พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	บทผล พันประทีป		
เขียน	ศุภจิต แก้วนิล		
นักโบราณคดี	ชาติชัย สว่างจิต		
คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บทผล พันประทีป		
กรรมการ	เชนท สิทนาคอ		
กรรมการ	ณัฐพล นงนงน		
กรรมการ	ภักดี สุทธิชัย		
กรรมการ	นรา ภัททอม		
กรรมการ	สุวิทย์ อ. สอนสุวรรณ		
กรรมการ	สุวิทย์ อ. พลจันทร		
ผู้ควบคุมงาน	เชนท ส. เชนท		
แบบปฏิบัติ			
เขียนแบบ			
นายช่างเขียน	บทผล พันประทีป		
นายช่างเขียนแบบ	ศุภจิต แก้วนิล		
นักโบราณคดี	ชาติชัย สว่างจิต		
นักโบราณคดี	สุวิทย์ อ. สอนสุวรรณ		
สถาปนิก	ศรีสุภา เชนท		
ผู้เขียนแบบ			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ วัฒนชัย		
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ วัฒนชัย		
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายวิศวกรรม			
ผอ. วิชาการ			
ผอ. ศน. ม.ค. พ.ศ. ๖			
ผอ. ส.ค. พ.ศ.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร จ. พระนครศรีอยุธยา		
แบบ	รูปปั้นเจดีย์ประธาน / สมัยที่ ๓ (แบบวิเคราะห์)		
รหัส	มาตรฐาน ๒๒๖	แผ่นที่ 38	จำนวนแผ่น 43
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ๓			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร			

รูปแปลนเจดีย์ประธาน แบบวิเคราะห์ สมัยที่ 4
ภาคส่วน 1 : 75

แผนผังที่ 58 เจดีย์ประธาน แบบวิเคราะห์ สมัยที่ 4

ผังดัชนี

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	มงคล หันประทีป		
นายช่างสำรวจ	มงคล หันประทีป		
เขียน	คุณฉัตร แก้วโต		
นักโบราณคดี	ชัชชัย สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เสนาะ สีพานนท์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงตาเขียว		
กรรมการ	สุเทพี อุดองสี		
กรรมการ	บุษยา ไชยชนะ		
กรรมการ	สุทธชาด พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุวิไลเดช ทอสนันท์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เอ็นทรู		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	มงคล หันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	คุณฉัตร แก้วโต		
นักโบราณคดี	ชัชชัย สว่างจิต		
นักโบราณคดี	สุทธพงศ์ เอี่ยมมณี		
สถาปนิก	ศศิศักดิ์ เขียวมงคล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิรัช ใจบุญ		
วิศวกร	วิรัช ใจบุญ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผ.ส.บ.ส.บ.พ.ร.ที่ 3			
ผ.ส.บ.ค.พ.ร.			

ผู้อนุมัติ

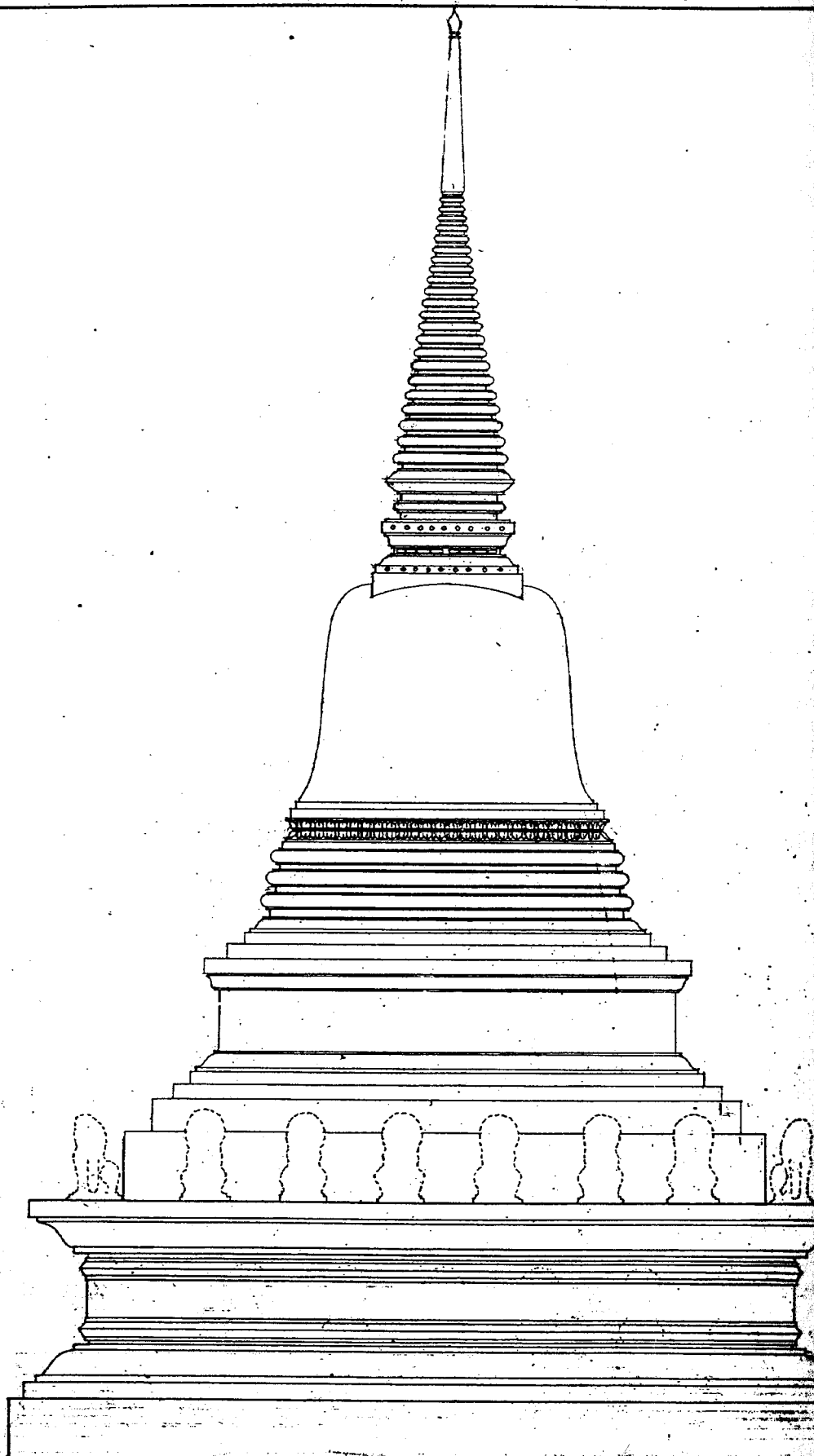
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร จ. พระนครศรีอยุธยา		

แบบ
รูปแปลนเจดีย์ประธาน สมัยที่ 4
(แบบวัดสระเกศ)

รหัส	มาตรฐาน 1275	แผ่นที่ 39	จำนวนแผ่น 43
------	-----------------	---------------	-----------------

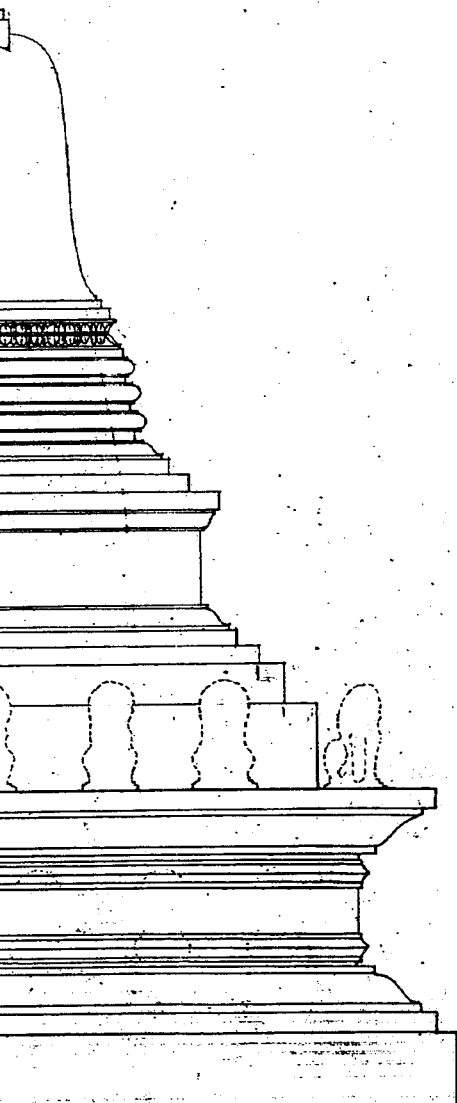
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3	
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	
กรมศิลปากร	

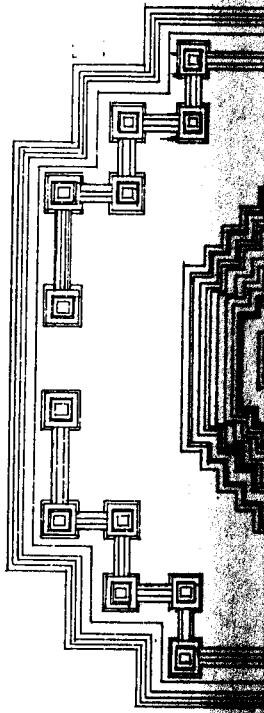
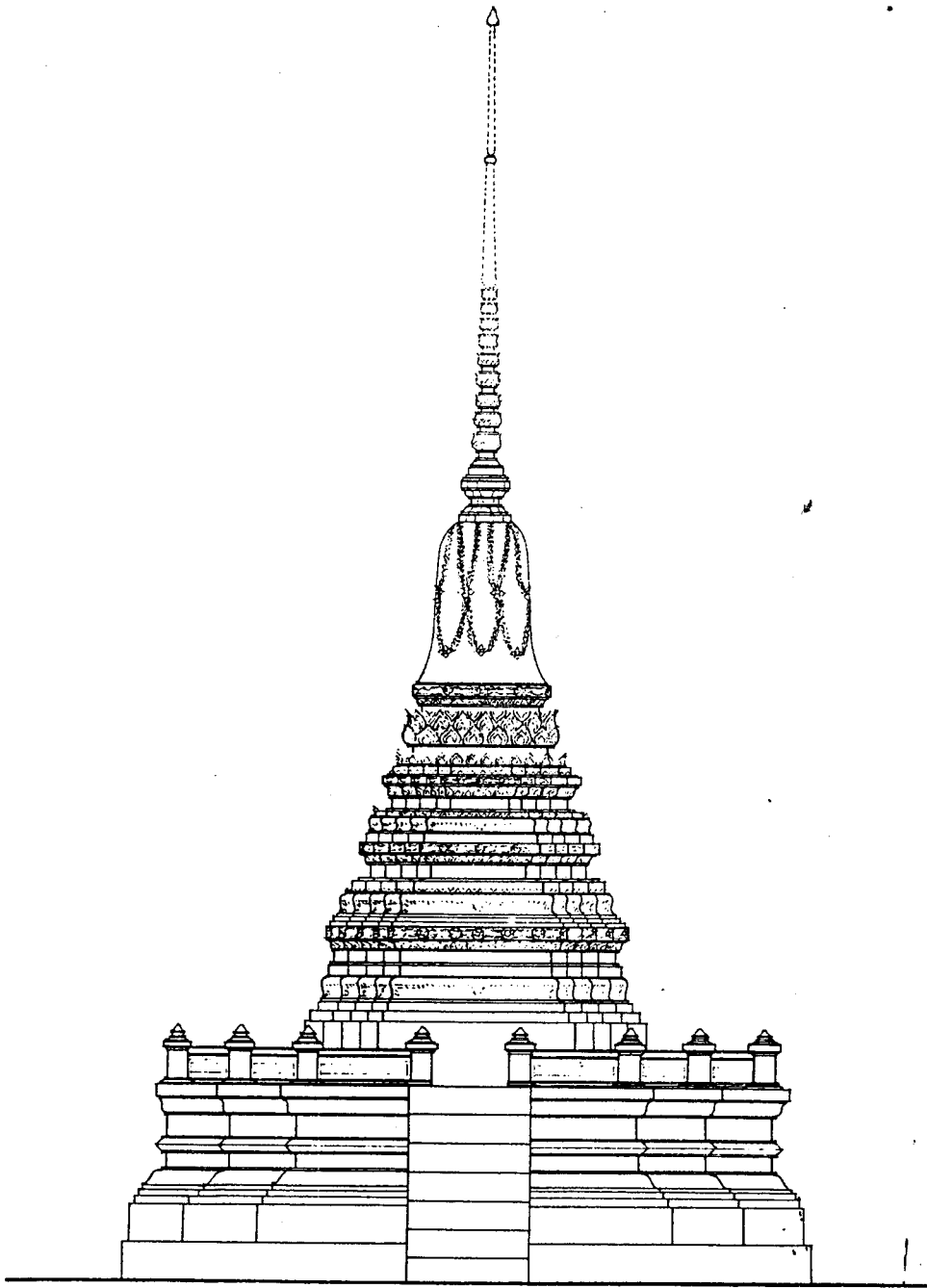

รูปค้น เจดีย์ประธาน แบบวิเศษระที่ ๑๑๓ที่ ๔
ภาคกลาง

แผนผังที่ 59 เจดีย์ประธาน แบบวิเศษระที่ สมัยที่ 4

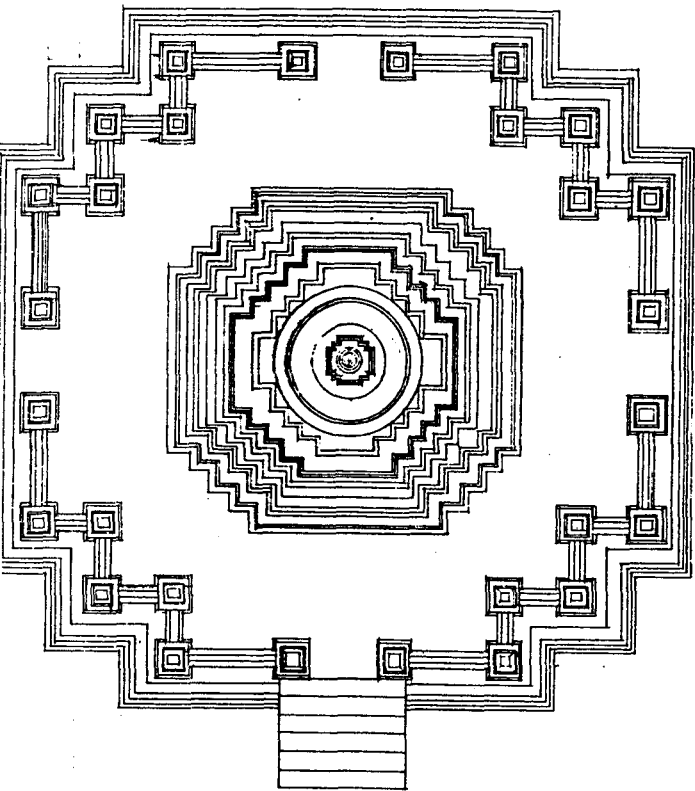
ผังศิขน์			
ผู้รับจ้าง			
คณะทำงาน			
สำรวจ	บทศด พันธ์ประวิทย์		
นายช่างสำรวจ	บทศด พันธ์ประวิทย์		
เขียน	ศุภจิตต์ แก้วโค		
นักโบราณคดี	ชัชวาลย์ สว่างจิต		
คณะกรรมการตรวจสอบการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรจง วัฒนวิเชียร		
กรรมการ	เสนาภ สีสมาพันธ์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงสงขลวิเชียร		
กรรมการ	ศิวพรดี อุดมศักดิ์		
กรรมการ	เมธา วัฒนาธ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	อุทวิเศษ ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เชลลศักดิ์ เข็มสูง		
ผู้ปฏิบัติงาน			
เขียนแบบ			
นายช่างเขียน	บทศด พันธ์ประวิทย์		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภจิตต์ แก้วโค		
นักโบราณคดี	ชัชวาลย์ สว่างจิต		
นักโบราณคดี	สุทธพงษ์ เข็มสูง		
สถาปนิก	ศรีสุกฤต เข็มสูง		
ผู้เขียนแบบ			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ อุดมศักดิ์		
วิศวกร	วิฑูรย์ อุดมศักดิ์		
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
อธิบดีผู้พิทักษ์			
ผอ.ส.บ.บ.พ.ศ. 3			
ผอ.ส.บ.พ.ศ.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวาฬาร ๑. พระพุทธศรีอยุธยา		
แปล	รูปด้านเจดีย์ประธาน สมัยที่ 4 (แบบวัดราชวร)		
จ.สี	มาตราส่วน 1 : 75	แผ่นที่ 40	จำนวนแผ่น 43
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูโบราณสถานหรืออุทยาน			
สำนักศิลปากรที่ ๓-๓ จังหวัดสุพรรณบุรี			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

○ รูปด้านเจดีย์ทรงเครื่อง แบบวิเศษระห์
 มาตรฐาน
 1 / 50

○ รูปหน้า
 มาตรฐาน

แผนผังที่ 60 เจดีย์ทรงเครื่อง แบบวิเศษระห์

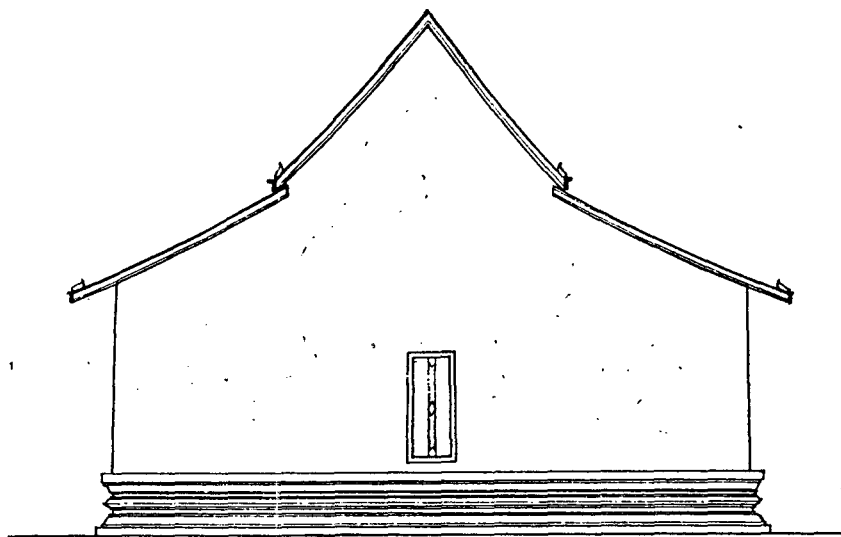
รูปแปลนเจดีย์ทรงเครื่อง แบบวิเศษระที
มาตราส่วน 1/50

ผังศิขิน			
ผู้รับจ้าง			
คณะทำงาน			
สำรวจ			
นายช่างสำรวจ			
เขียน			
นักโบราณคดี			
คณะกรรมการตรวจการจ้าง			
ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เสนาภ สีพานาคย์		
กรรมการ	ณัฐพล นวนศรเขียว		
กรรมการ	กิตติศักดิ์ อัญชลี		
กรรมการ	เมธา วิภาจนะ		
กรรมการ	สุทธยา พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุวิมลเชษ หนองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เอ็นสุระ		
ผู้ปฏิบัติ			
ออกแบบ			
นายช่างโยธา	มงคล พันประสิทธิ์		
นายช่างศิลปกรรม	สุวิมล นามัน		
นักโบราณคดี	ชวลิต สว่างคิด		
นักโบราณคดี	สุทนต์ เมธมภักย์		
สถาปนิก	ศรีสุทนต์ เขียวมณี		
ผู้เฝ้าสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ โฉมภูดี		
วิศวกร	วิฑูรย์ โฉมภูดี		
ตรวจ / เห็นชอบ			
สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผ.ส.บ.บ.พ.ร.ที่ 3			
ผ.ส.บ.บ.พ.ร.			
ผู้อนุมัติ			
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวาฬ	จ. พิจิตร	นครศรีอยุธยา
เลขที่ เจดีย์ทรงเครื่อง รูปแปลน , รูปศิขิน (แบบวิเศษระที)			
รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
		41	43
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา			
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3			
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ			
กรมศิลปากร			

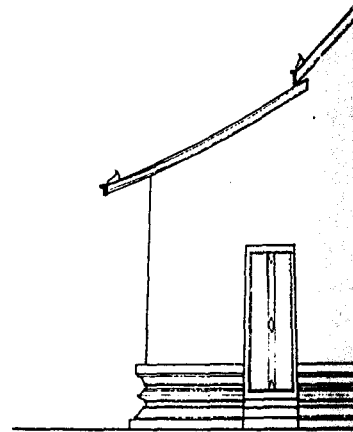

กะท

+10.000
+9.000
+8.000
+7.000
+6.000
+5.000
+4.000
+3.000
+2.000
+1.000
0.000
-1.000
-2.000
-3.000

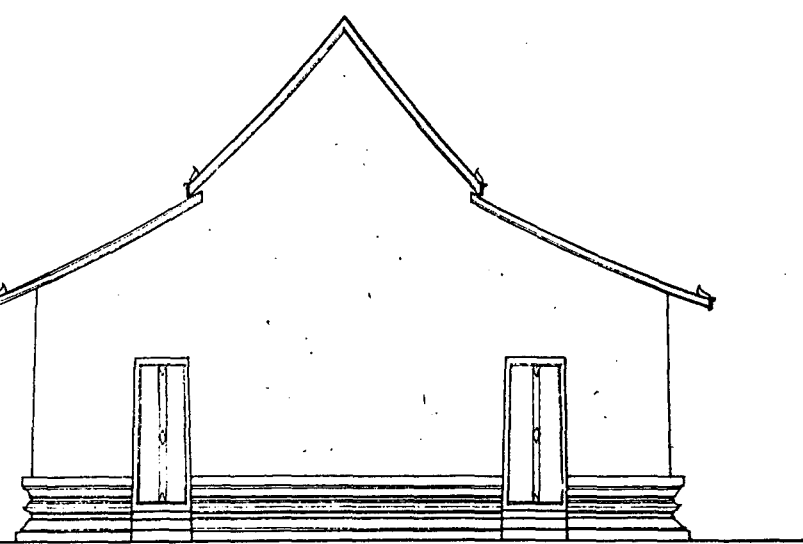
รูปด้าน หลังวิหารพระนอน (แบบวิคระะห์)
มาตราส่วน 1 : 75

รูปด้าน
มาตราส่วน

รูปด้าน วิหารพระนอน (แบบวิคระะห์)
มาตราส่วน 1 : 75

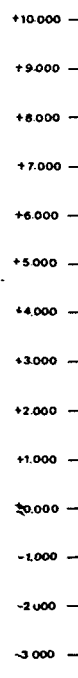

รูปด้าน หน้าวิหารพระนอน (แบบวิเคราะห์)

มาตราส่วน

1 : 75

ผังศิขณิ

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพดล พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพดล พันประทีป		
เขียน	สุจิตต์ แก่นโต		
นักโบราณคดี	ชลวิทย์ ล่วงจิตร		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เกียรติ		
กรรมการ	เสนาภ สีหามาตย์		
กรรมการ	ฉัฐพล ม่วงศรีธาดา		
กรรมการ	สิทธพงศ์ อัญจนศิริ		
กรรมการ	เมธา วิศกรธนะ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุทธิเดช ทองอินทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เข็มสูง		

ผู้ปฏิบัติงาน

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพดล พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	สุจิตต์ แก่นโต		
นักโบราณคดี	ชลวิทย์ ล่วงจิตร		
นักโบราณคดี	สุทธพงศ์ เข็มสูง		
สถาปนิก	ศศิภุส เข็มสูง		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ เข็มสูง		
วิศวกร	วิฑูรย์ เข็มสูง		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี			
หัวหน้ากลุ่มงาน			
ผ.ส.บ.ค. บ.ค.พ.ช.ที่ 3			
ผ.ส.บ.ค.พ.ช.			

ผู้อนุมัติ

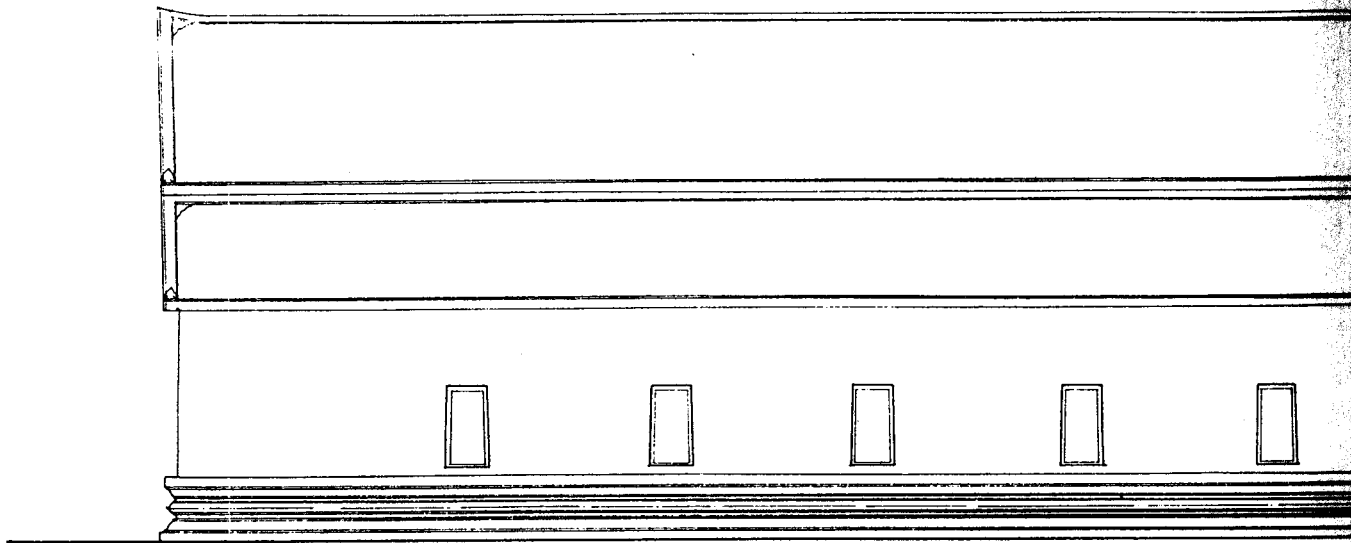
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร จ. พระนครศรีอยุธยา		

ชนิด	รูปด้าน วิหารพระนอน (แบบวิเคราะห์)		
รหัส	มาตราส่วน 1 : 75	แผ่นที่ 42	จำนวนแผ่น 43

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

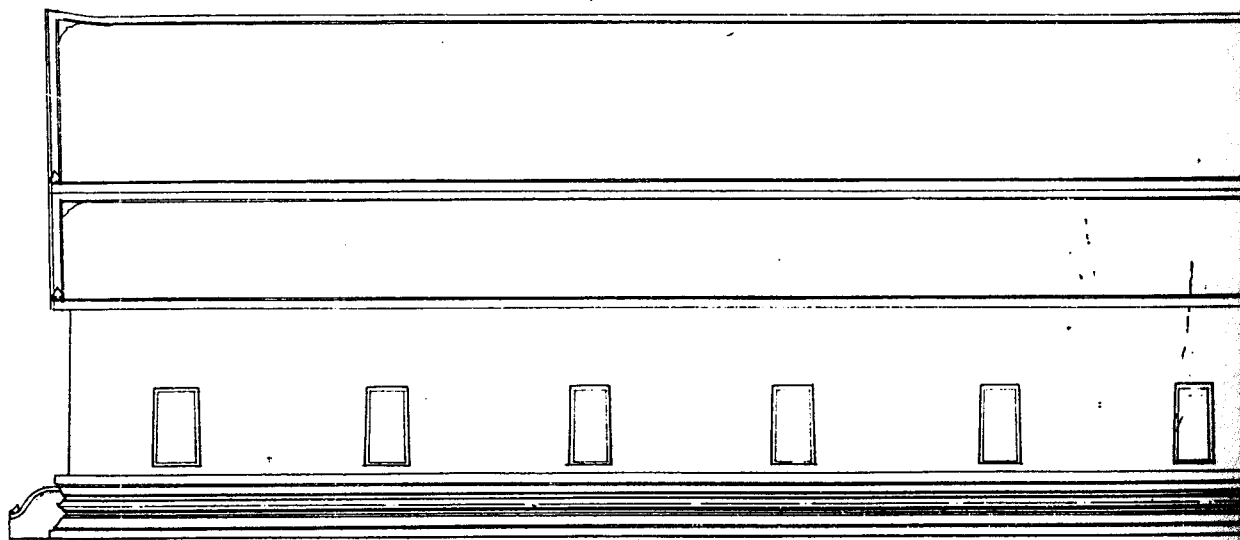
สำนักขุดค้นทางโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติที่ 3	
สำนักโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ	
กรมศิลปากร	

+10.000
+9.000
+8.000
+7.000
+6.000
+5.000
+4.000
+3.000
+2.000
+1.000
0.000
-1.000
-2.000
-3.000

○ รูปด้าน ช้างวิหารพระนอน (แบบวิเศษระห์)
มาตราส่วน 1 : 75

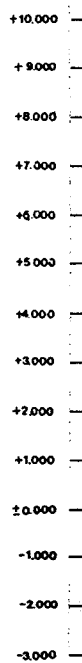
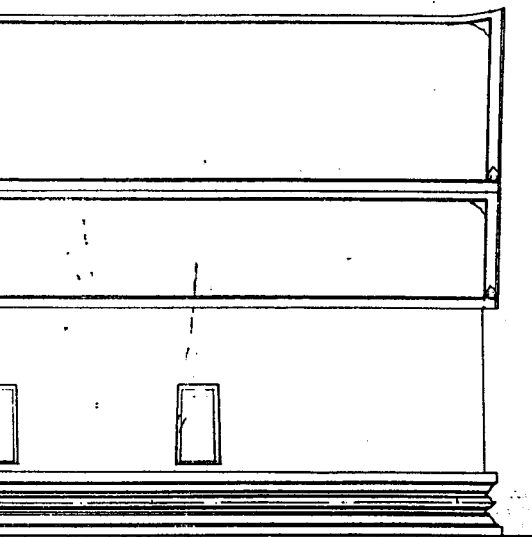
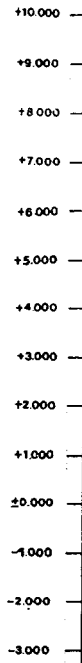
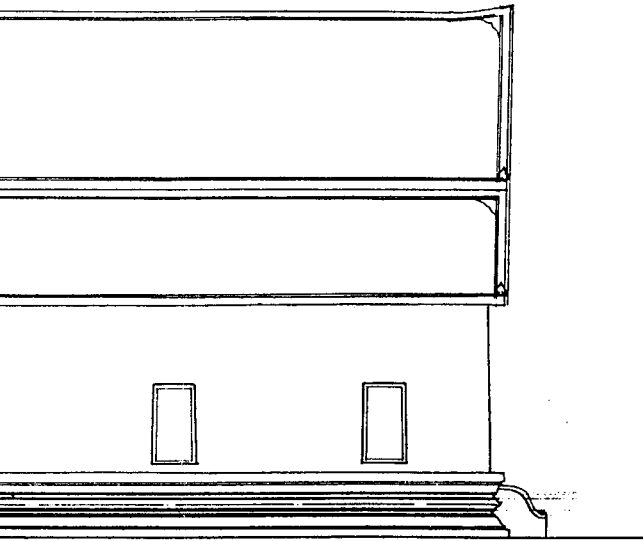
+10.000
+9.000
+8.000
+7.000
+6.000
+5.000
+4.000
+3.000
+2.000
+1.000
0.000
-1.000
-2.000
-3.000

○ รูปด้าน ช้างวิหารพระนอน (แบบวิเศษระห์)
มาตราส่วน 1 : 75

○ รูปด้าน วิหารพระนอน (แบบวิเศษระห์)
มาตราส่วน 1 : 75

ผังตัดซีซี

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพดล พันประพาศ		
นายช่างสำรวจ	นพดล พันประพาศ		
เขียน	คุณจตุต แก่นไม้		
นักโอบราณคดี	ชวลิตย์ สว่างจิตต์		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เวียง		
กรรมการ	เสนาภ สีพามาตย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเวียง		
กรรมการ	สกลสิทธิ์ อัญชลี		
กรรมการ	เนธา วัชรอนัน		
กรรมการ	สุทธธาย พานสุวรรณ์		
กรรมการ	สุวิทย์ หองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เพชรศักดิ์ เข็มสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพดล พันประพาศ		
นายช่างศิลปกรรม	คุณจตุต แก่นไม้		
นักโอบราณคดี	ชวลิตย์ สว่างจิตต์		
นักโอบราณคดี	จตุตพงษ์ เข็มธนาภัก		
สถาปนิก	ศรีสกุล เข็มวิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิรุจน์ จินนวัฒน์		
วิศวกร	วิรุจน์ จินนวัฒน์		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าสุภาพงาน			
ผอ.ส.บ.ส. พ.ศ. พ.ศ. 3			
ผอ.ส.บ.ส. พ.ศ.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	จ. พระนครศรีอยุธยา	

มาตรา ๓๓

รูปถ่าย ๓ นิ้ว ๓ นิ้ว ๓ นิ้ว

(แบบสีกระดาษ)

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1:75	43	43

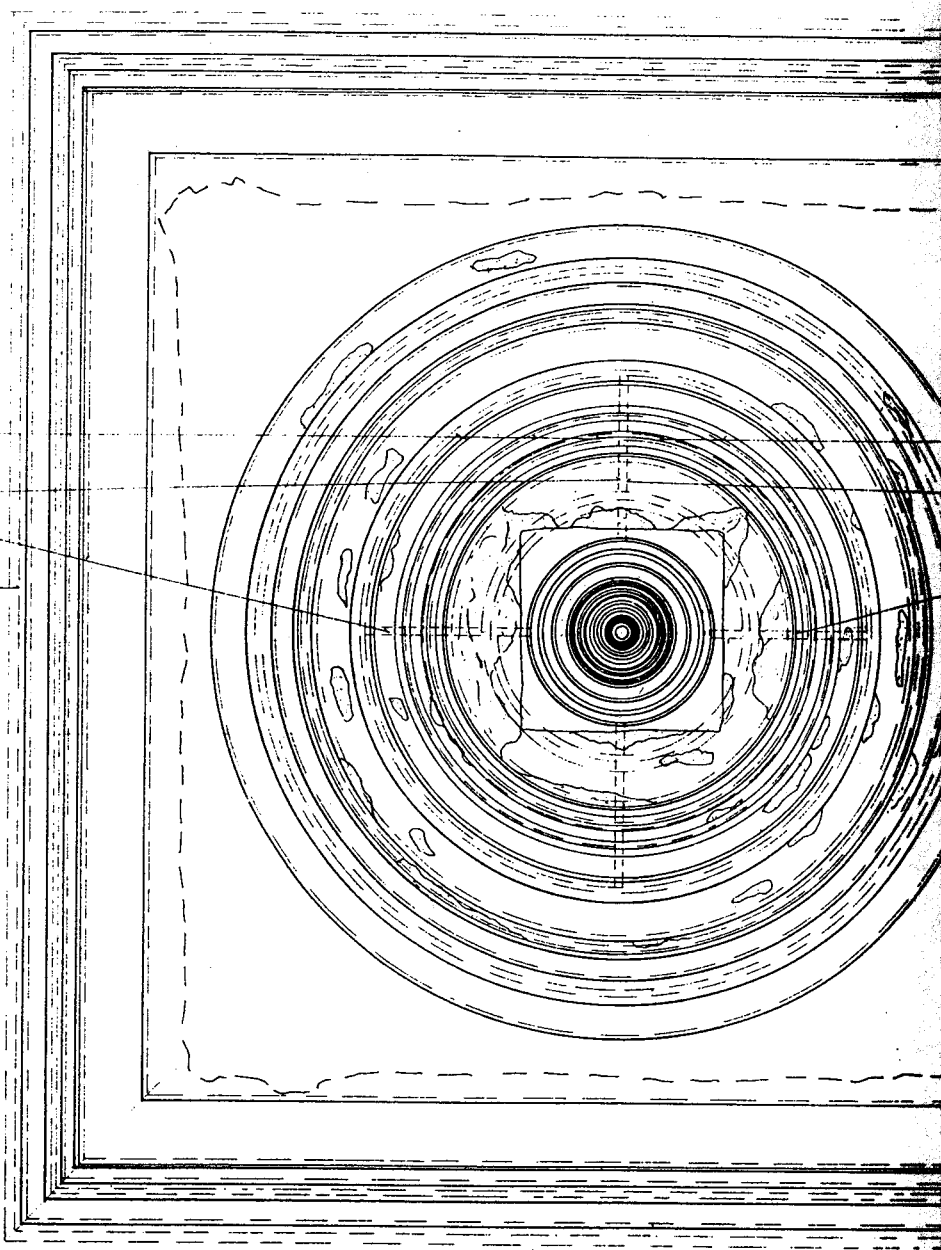
โครงการนารประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักศิลปกรรมและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ๓

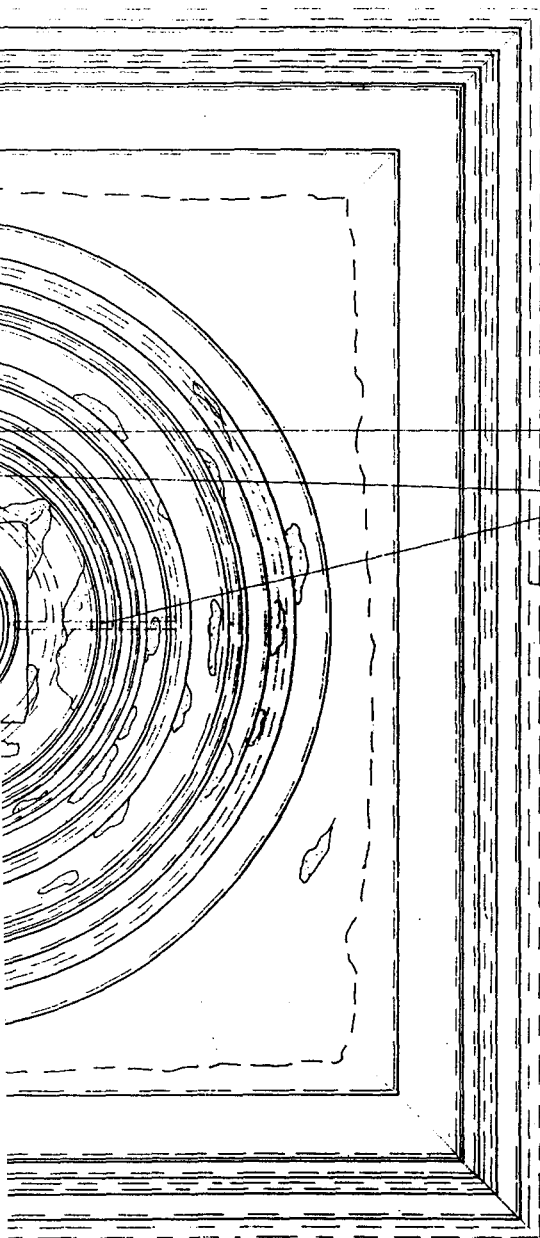
สำนักโอบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

วงใน
เส้น
ลายพื้นฐาน

○ รูปแปลน เจดีย์ประธาน
มาตราส่วน 1/75

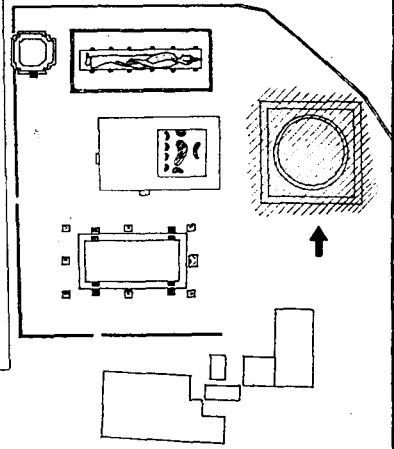

คาม, ชั้นทับขอบ

เสาเอ็น

สามเหลี่ยมรอบฐาน

ผังศิขณิ

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพต พินประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพต พินประทีป		
เขียน	ศุภจิต แก่นไม้		
นักโบราณคดี	ชลธิช สว่างใจ		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรด วงศ์เวียง		
กรรมการ	เอภา สิทาภรณ์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเวียง		
กรรมการ	ภัคพิศ อัญจนศิริ		
กรรมการ	เมธา วิจิตรอนันต์		
กรรมการ	สุทธชัย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ฤทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เข็นสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพต พินประทีป		
นา ช่างศิลปกรรม	ศุภจิต แก่นไม้		
นักโบราณคดี	ชลธิช สว่างใจ		
นักโบราณคดี	ยุ ช่างก่อสร้าง		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววัน		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วีรวัฒน์ จิตภูมิ		
วิศวกร	วีรวัฒน์ จิตภูมิ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยานฯ			
ผอ.ส.บ.อ. บ.ค.พ.ช.ที่ 3			
ผอ.ส.บ.ค.พ.ช.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
--------	--	--	--

แบบ วัดสามวิหาร จ. พะนครศรีอยุธยา

แสดง เจดีย์ประธาน รูปแปดเหลี่ยม (แบบบูรณะ)

รหัส	มาตรฐาน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 75	25	43

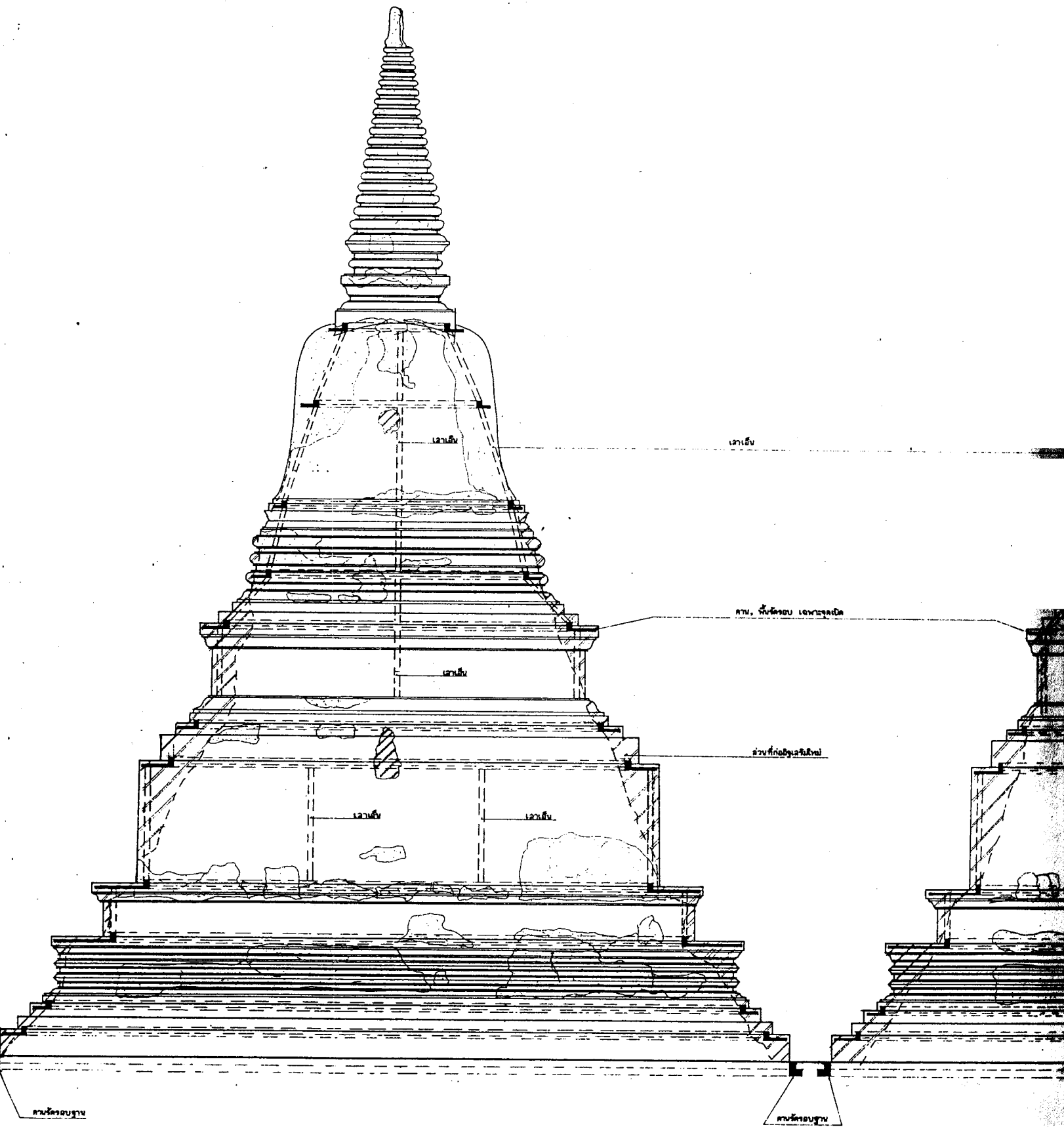
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

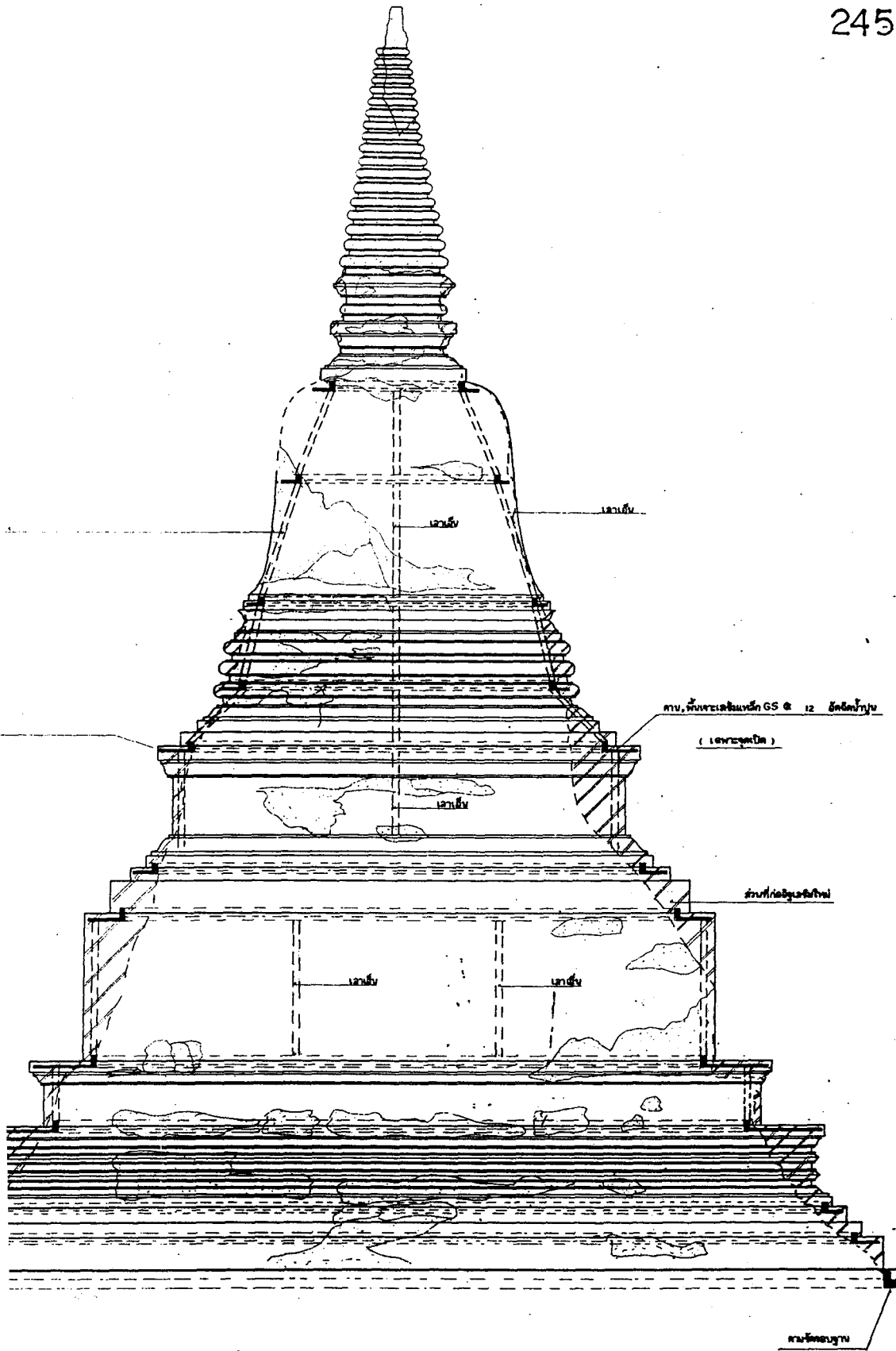
กรมศิลปากร

รูปเจดีย์ประธาน
มหาธาตุวน

ด้านทิศเหนือ
1 / 79

รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศใต้
ภาคส่วน 1 / 75

ส่วนที่ก่อด้วยอิฐดิบ

ผังชั้นนี้

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพดล พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพดล พันประทีป		
เขียน	ศุภจิต แก่นมณี		
นักโบราณคดี	ชัชชัย สว่างศิลา		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เอเนก สีพามาตย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงตาเหิร		
กรรมการ	ภักดี อนุชิต		
กรรมการ	เมธธา วิภคณ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ภูทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เชอศศักดิ์ เขียวสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพดล พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภจิต แก่นมณี		
นักโบราณคดี	ชัชชัย สว่างศิลา		
นักโบราณคดี	ชวพงศ์ เขื่อนมณี		
สถาปนิก	ศศิภูม เขียววัน		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิรุจน์ จิตวุฒิ		
วิศวกร	วิรุจน์ จิตวุฒิ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก :			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
วิจิตร งามโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผ.ส.ท. บ.ศ.พ.ศ. 3			
ผ.ส.บ.พ.ศ.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แทน	รักษาราชการ จ. พระนครศรีอยุธยา		

และ เจดีย์ประธาน ด้านทิศเหนือ . ทิศใต้
(แบบบูรณะ)

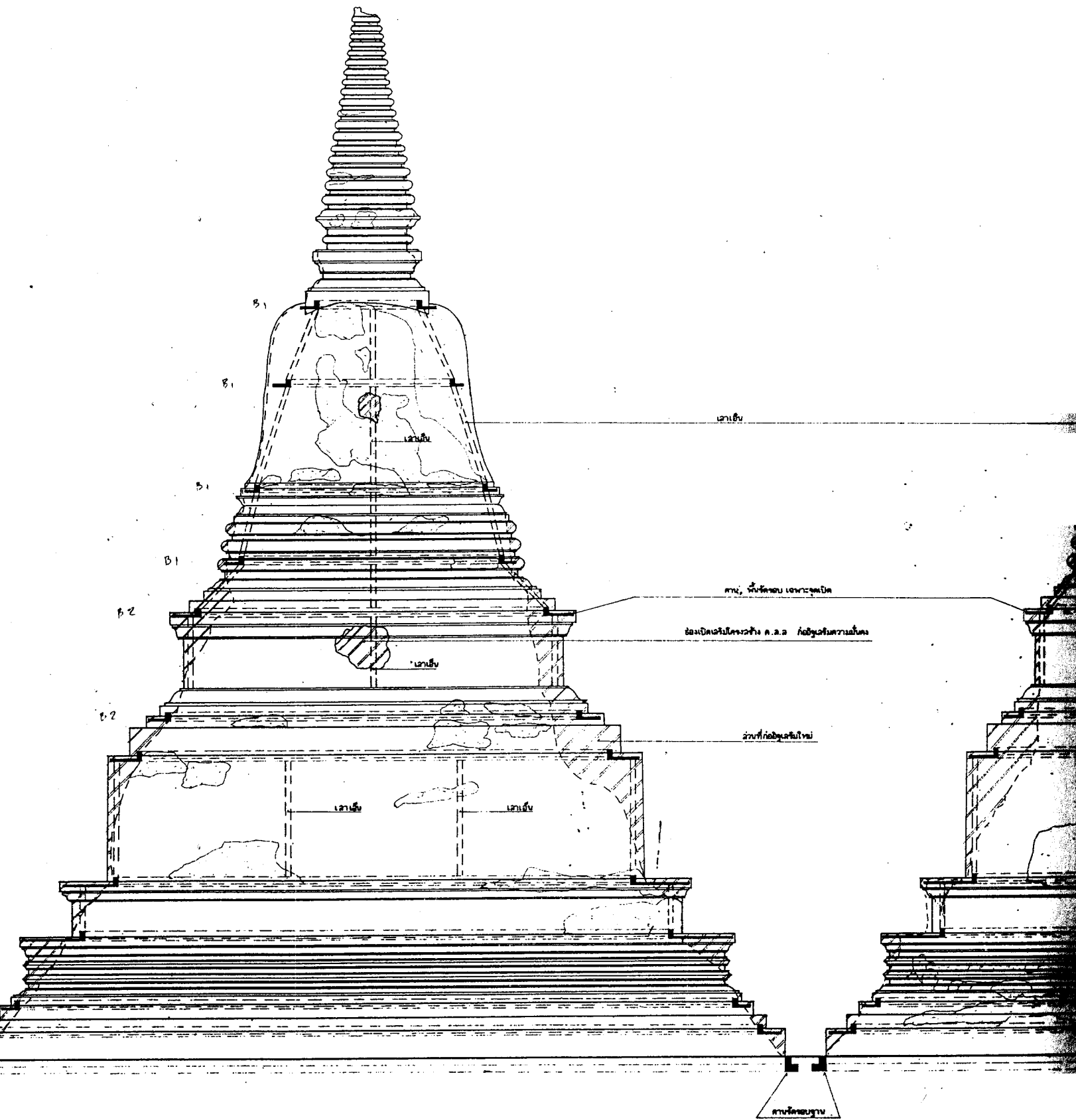
วันที่	มาตรฐาน 1 : 75	แผ่นที่ 26	จำนวนแผ่น 43
--------	----------------	------------	--------------

โครงการนครปฐมวิศิษฐานพระนครศรีอยุธยา

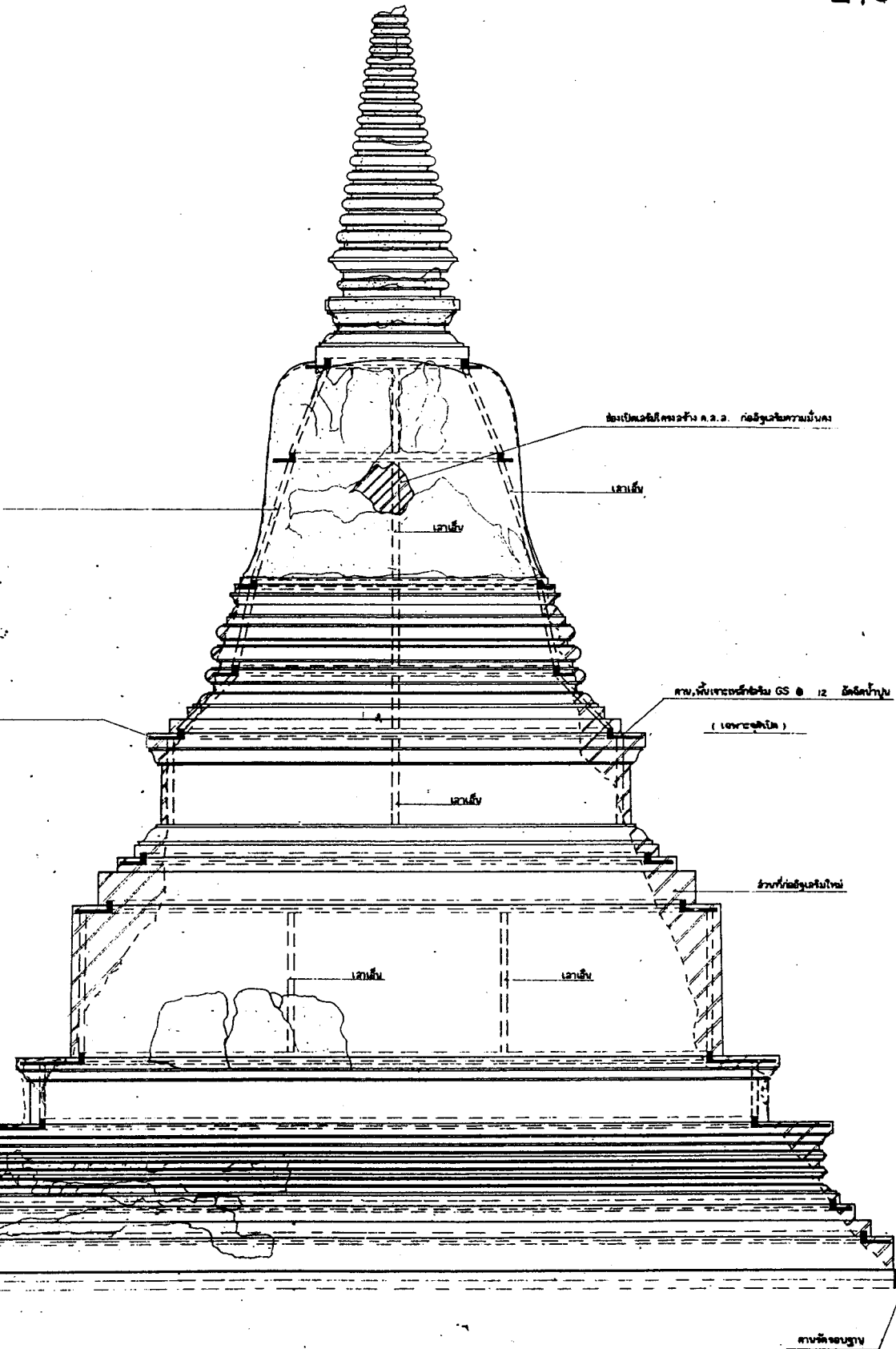
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

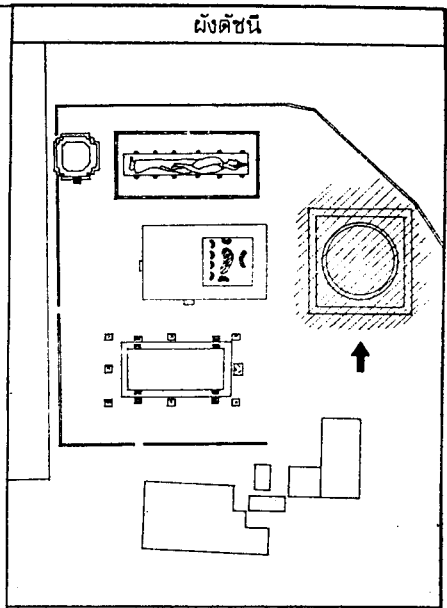
กรมศิลปากร

รูปเจดีย์ประธาน ตำนานที่ศักระวันออก
 มณฑลฉนวน 1 / 75

รูปเจดีย์ประธาน ด้านทิศตะวันตก
ภาคส่วน 1 / 75

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพต หันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพต หันประทีป		
เขียน	ศุภจิต แก่นต		
นักโบราณคดี	ฉวีศรี สว่างใจ		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เอกราช สีหามาศย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรเขย		
กรรมการ	ภคพิศ อัญชลี		
กรรมการ	เมธา ใจกชณะ		
กรรมการ	ศุภชัย พานสุวรรณ		
กรรมการ	สุทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เข็มสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพต หันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	ศุภจิต แก่นต		
นักโบราณคดี	ฉวีศรี สว่างใจ		
นักโบราณคดี	ศุภทองดี เข็มสมมาถ		
สถาปนิก	ศรีสกุล เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วิวัฒน์ ใจงาม		
วิศวกร	วิวัฒน์ ใจงาม		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผอ.ส.บ. บ.ศ.พ.ช.ที่ 3			
ผอ.ส.บ.ท.พ.ช.			

ผู้อนุมัติ

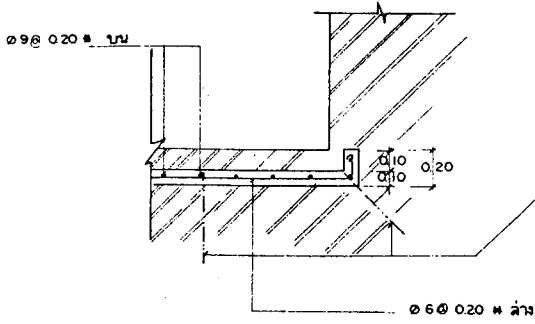
อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร จ. พระนครศรีอยุธยา		
แสดง	(เจดีย์ประธาน ด้านทิศตะวันตก, ทิศตะวันตก (แบบบูรณะ))		
รหัส	มาตรฐาน 1 : 75	แผ่นที่ 27	จำนวนแผ่น 43

โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

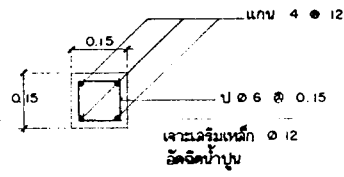
สำนักช่างโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

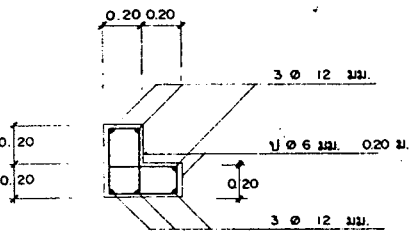
กรมศิลปากร

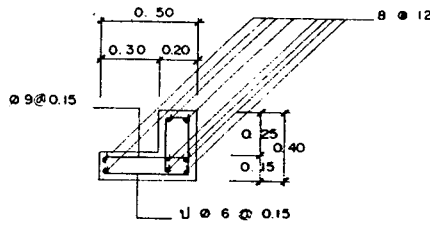
รูปขยาย คาน, พื้น เฉพาะช่องเปิด SB
 มาตรฐาน 1 : 20

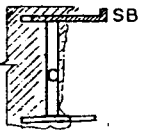
รูปขยาย เล้า C
 มาตรฐาน 1 : 10

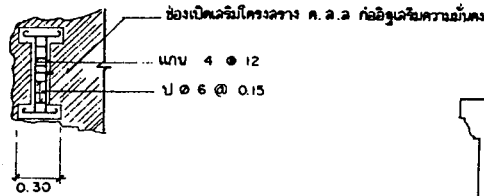
รูปขยาย คานรัดรอบฐาน B1
 มาตรฐาน 1 : 20

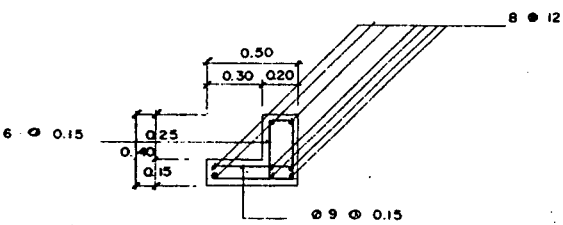
รูปขยาย คานรัดรอบฐาน B2
 มาตรฐาน 1 : 20

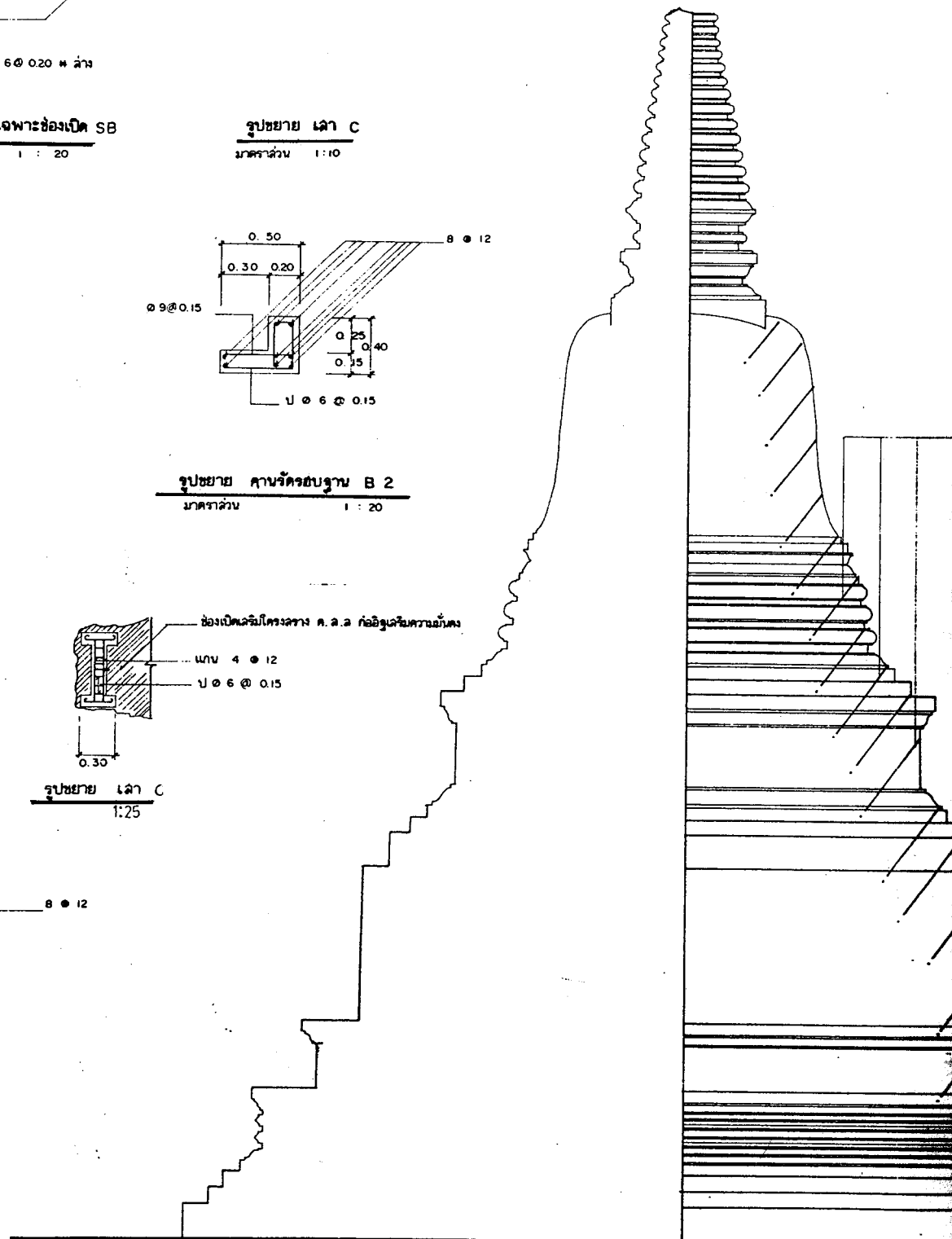
รูปขยาย เล้า C

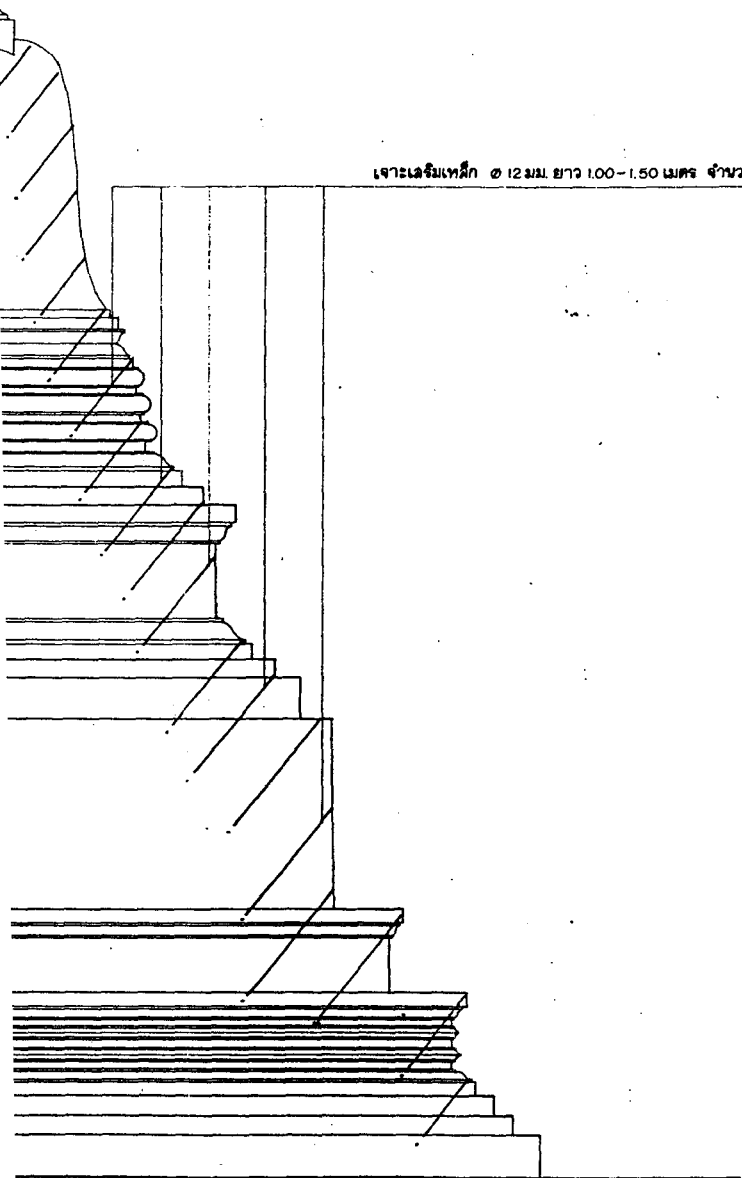

รูปขยาย เล้า C
 1:25

รูปขยาย คานรัดรอบฐาน B3
 มาตรฐาน 1 : 20

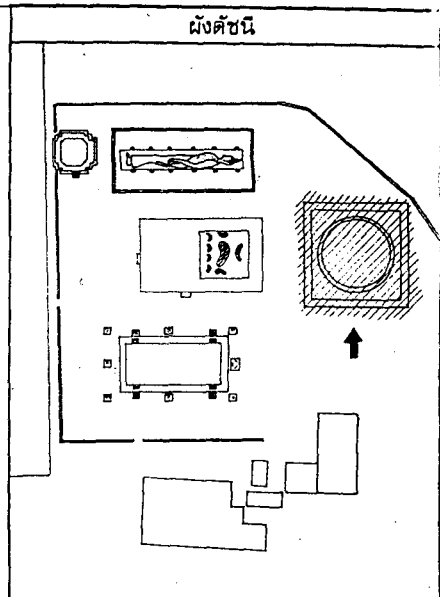

เจาะเสริมเหล็ก ๑ 12 มม. ยาว 1.00-1.50 เมตร จำนวนจุดตามความเหมาะสม

แบบบูรณะ

ศิโยปุระสถาน

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพต	พันประทีศ		
นายช่างสำรวจ	นพต	พันประทีศ		
เขียน	ชุตติช	ภานันต์		
นักโบราณคดี	ชสิทธิ์	สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง	วงศ์วิเชียร		
กรรมการ	เอก	สิทนามคย์		
กรรมการ	ณัฐพล	ม่วงคำเชียว		
กรรมการ	ส.พศ.	อัญชลี		
กรรมการ	เมธา	วิจิตร		
กรรมการ	สุทธชาย	พานสุพรรณ		
กรรมการ	พิทักษ์	ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์	เย็นสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพต	พันประทีศ		
นายช่างศิลปกรรม	ชุตติช	ภานันต์		
นักโบราณคดี	ชสิทธิ์	สว่างจิต		
นักโบราณคดี	พุทธพงศ์	เย็นตมว้อย		
สถาปนิก	ศรีสกุล	เชียววินิต		
ภูมิสถาปนิก				
วิศวกรโยธา	วิรุฒ	จิณวุฒ		
วิศวกร	วิรุฒ	จิณวุฒ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก				
วิศวกร				
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ				
หัวหน้าฝ่ายช่างเทคนิค				
หัวหน้าอุทยาน				
ผอ.ส.บ.บ. บค.พช.ที่ 3				
ผอ.ส.บ.บ.พช.				

ผู้อนุมัติ

วสค			
-----	--	--	--

แบบ **วัดสามวิหาร จ. พะเยา**

แสดง **รูปแบบ กาะเจาะเสริม เจดีย์ปุระสถาน (แบบบูรณะ)**

รหัส	มาตราส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1 : 75	28	43

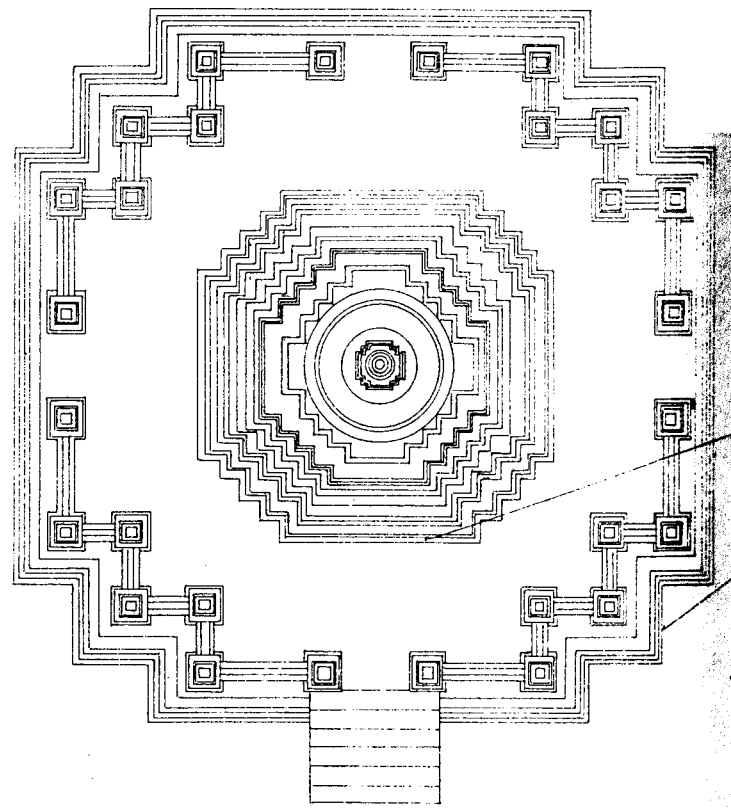
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3

สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

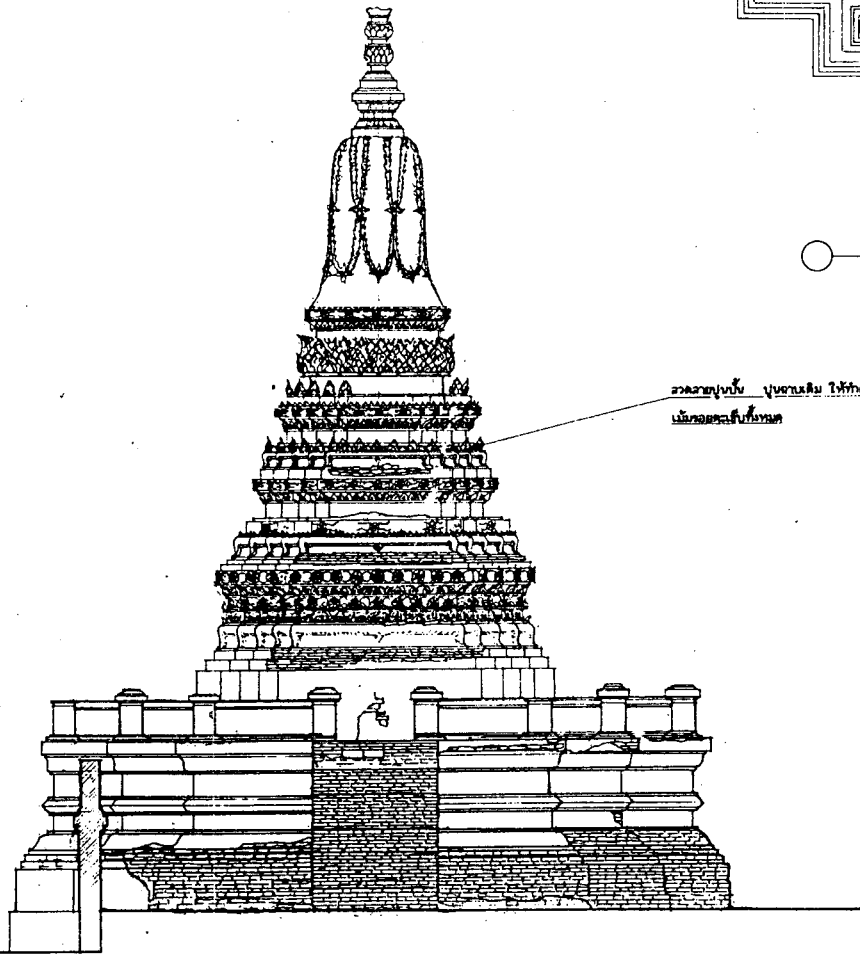

รูปแปลน เจดีย์ทรงเครื่อง

มาตราส่วน 1 / 50

LEV.
+11.000
+10.000
+9.000
+8.000
+7.000
+6.000
+5.000
+4.000
+3.000
+2.000
+1.000
+0.000
-1.000
-2.000

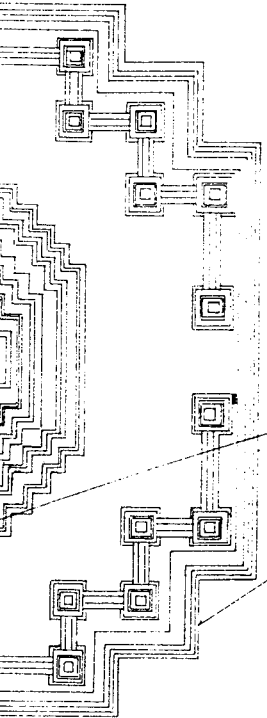

รวมภาพปูนปั้น ปูนฉาบเต็ม ใต้ที่พระบรมธาตุเมืองมอญวัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร
นักขัตฤกษ์เป็นต้นตอ

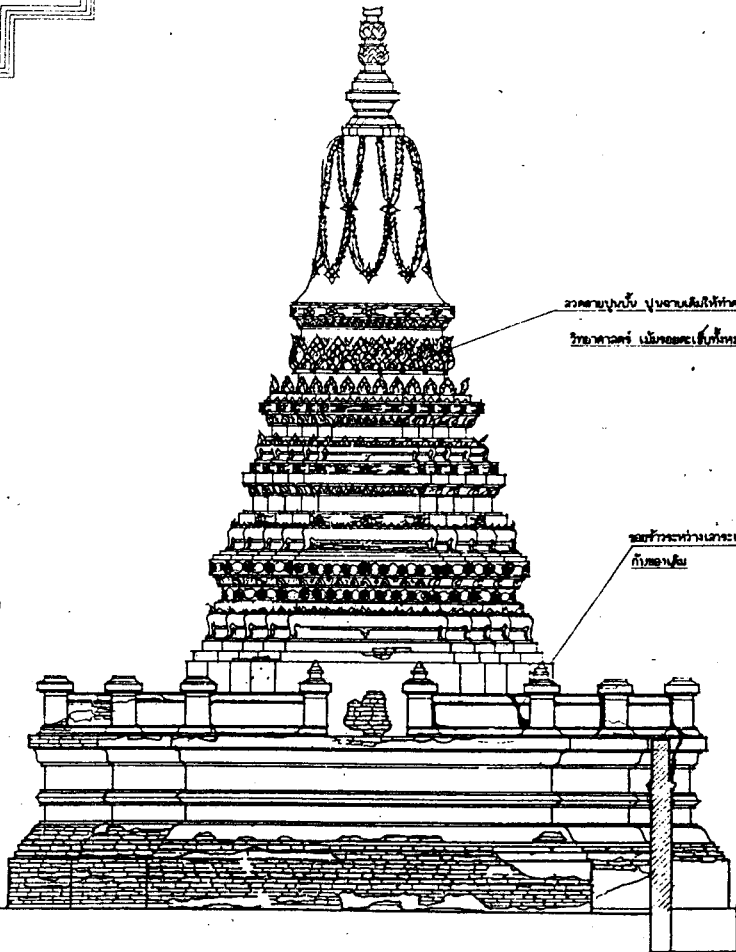
(S)

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศใต้
มาตราส่วน 1 / 50

(N)

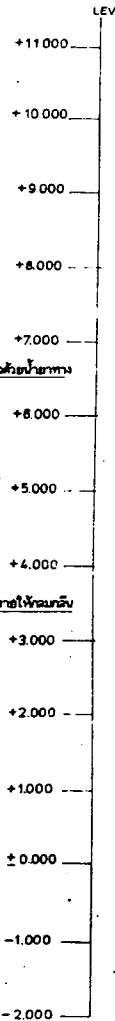

รูปเดิมในส่วนที่ปรากฏให้อธิบายตามรูปแปลนตามภาพแนบ

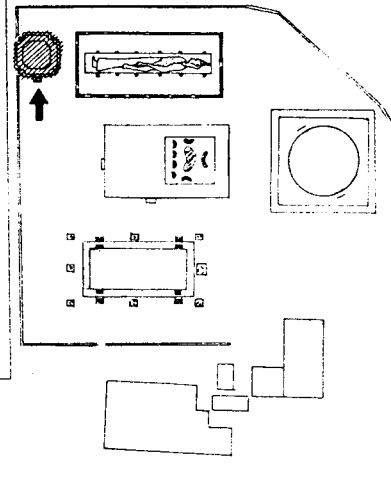

วงลายปูนปั้น ปูนขานสีให้ทาสีและตกแต่งด้วยลายทาง
 วิชาหลวงศรี เมื่อบริหารใช้ทั้งหมด

ช่องสี่เหลี่ยมเจาะช่อง มีคันทันปูนภายในให้คนเดิน
 กับช่องเดิน

ผังชั้นนี้

ผู้รับจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	นพดล พันประทีป		
นายช่างสำรวจ	นพดล พันประทีป		
เขียน	คุณศิลา แก้วโค		
นักโบราณคดี	ชวลีศรี สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เชียว		
กรรมการ	เอก สิทนามาศย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงศรีเชียว		
กรรมการ	ภิศหิ อยุคต		
กรรมการ	เมธา วัฑฒณ		
กรรมการ	สุทธชาย พานสุวรรณ		
กรรมการ	ภิรมเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เย็นสุระ		

ผู้ปฏิบัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพดล พันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	คุณศิลา แก้วโค		
นักโบราณคดี	ชวลีศรี สว่างจิต		
นักโบราณคดี	ชวลีศรี สว่างจิต		
สถาปนิก	ศรีสุกุล เขียววิมล		
ภูมิสถาปนิก			
วิศวกรโยธา	วีรวัฒน์ ชินวุฒ		
วิศวกร	วีรวัฒน์ ชินวุฒ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณสถาน			
หัวหน้าอุทยาน			
ผ.ส.น. บ.ส.พ.ร.ที่ 3			
ผ.ส.บ.ศ.พ.ช.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วิศาลมัทธา	จ.	พระนครศรีอยุธยา

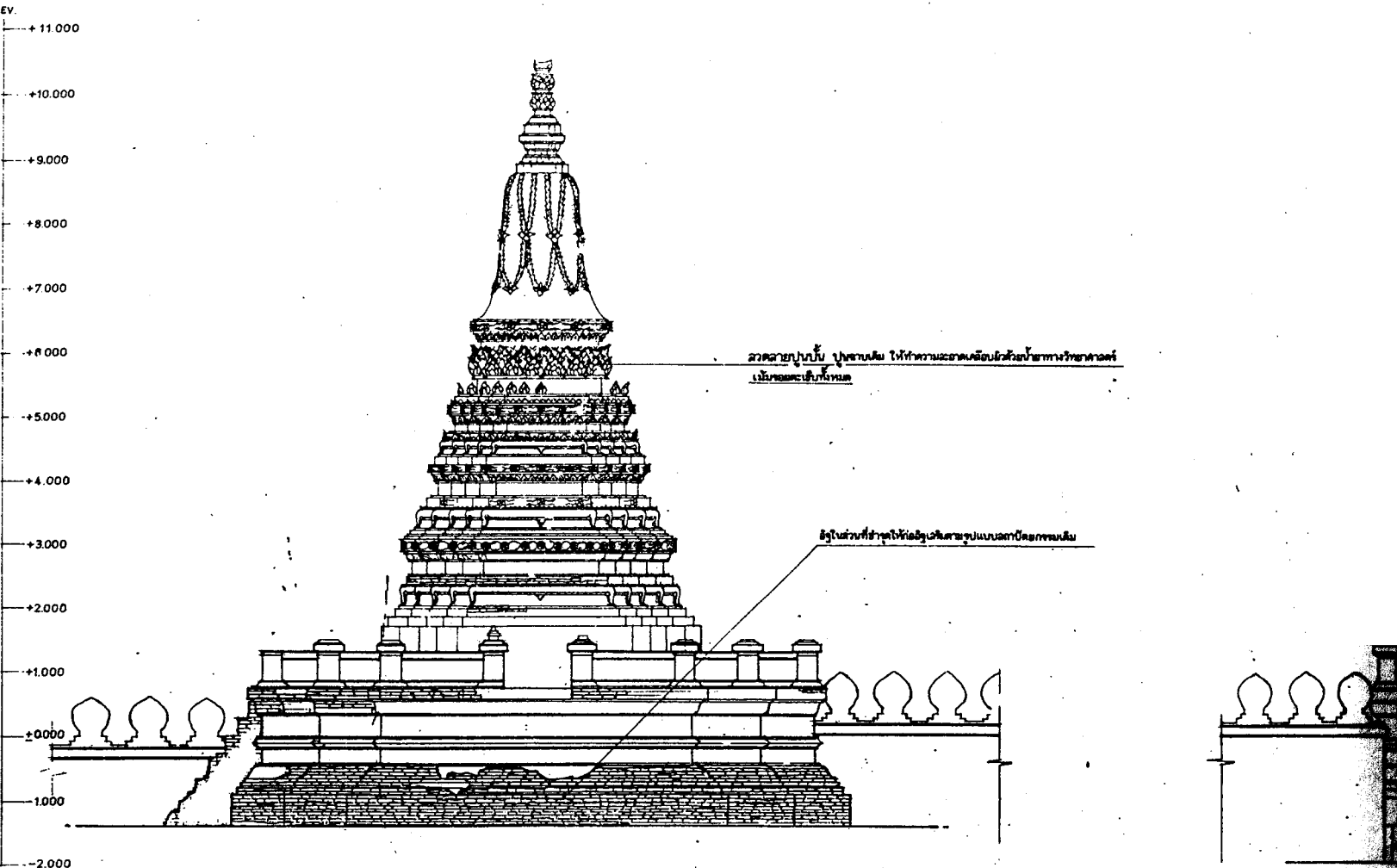
แสดง เติมน้ำทรงเครื่อง ด้านทิศเหนือ, ด้านทิศใต้
 (การบูรณะ)

วันที่	ภาคส่วน	แผ่นที่	จำนวนแผ่น
	1880	29	43

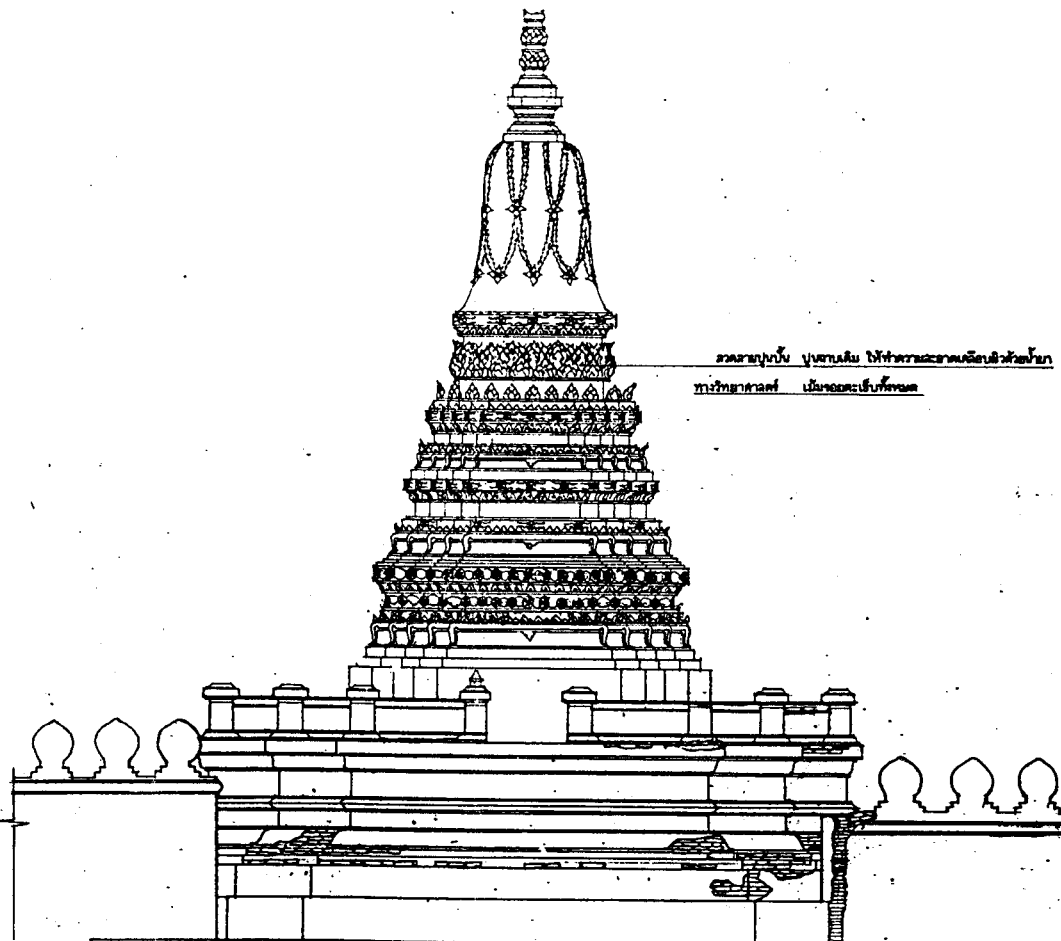
โครงการนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 3	
สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ	
กรมศิลปากร	

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศเหนือ
 ภาควิชาศิลปกรรม
 1 / 50

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศตะวันออก
มาตราส่วน 1/50

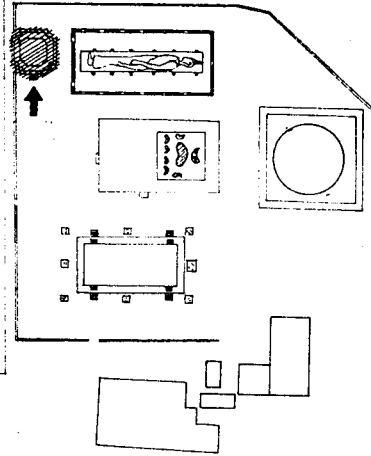

ระฆากบนปรางค์ ปูนทาสี มีสำหรับระฆากติดกับหัวบันได
ทาสีขาวดำ มีระฆากเป็นพื้น

รูปเจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศตะวันตก
มาตราส่วน 1/50

แบบบูรณะ

ผังศิขน์

สรุปจ้าง

คณะทำงาน

สำรวจ	มงคล หันประทีป		
นายช่างสำรวจ	มงคล หันประทีป		
เขียน	อุทัยศร แก้วโต		
นักโบราณคดี	ชลธิช สว่างจิต		

คณะกรรมการตรวจการจ้าง

ประธานกรรมการ	บรรจง วงศ์เขียว		
กรรมการ	เสนาภ สิทนามคย์		
กรรมการ	ณัฐพล ม่วงสงเชียว		
กรรมการ	ภคพงศ์ อุบลศิริ		
กรรมการ	เมธา ใจกันณะ		
กรรมการ	สุทธชาย พวงสุวรรณ		
กรรมการ	ฤทธิเดช ทองจันทร์		
ผู้ควบคุมงาน	เทอดศักดิ์ เข็นพระ		

ผู้อนุมัติ

ออกแบบ

นายช่างโยธา	นพดล หันประทีป		
นายช่างศิลปกรรม	อุทัยศร แก้วโต		
นักโบราณคดี	ชลธิช สว่างจิต		
นักโบราณคดี	สุทธพงศ์ เมื่อนกนชัย		
สถาปนิก	ศรีสุกต เขียววันต		
ผู้รับผิดชอบ			
วิศวกรโยธา	วิฑูรย์ ใจบุญ		
วิศวกร	วิฑูรย์ ใจบุญ		

ตรวจ / เห็นชอบ

สถาปนิก			
วิศวกร			
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ			
หัวหน้าฝ่ายโบราณคดี			
หัวหน้าผู้ควบคุมงาน			
ผอ.ส.บ.ค. พ.ศ. ๕๖			
ผอ.ส.บ.ค. พ.ศ.			

ผู้อนุมัติ

อธิบดี			
แบบ	วัดสามวิหาร	๑	พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

และ เจดีย์ทรงเครื่อง ด้านทิศตะวันออก, ด้านทิศตะวันตก
(การบูรณะ)

วันที่	มาตรฐาน 1:50	แผ่นที่ 30	จำนวนแผ่น 43
--------	--------------	------------	--------------

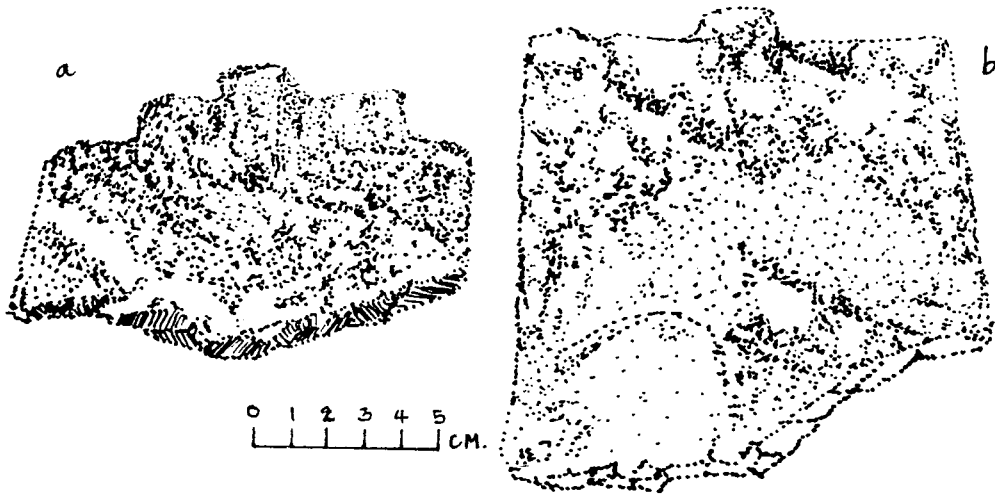
โครงการนศรประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สำนักวิชาโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย ๓

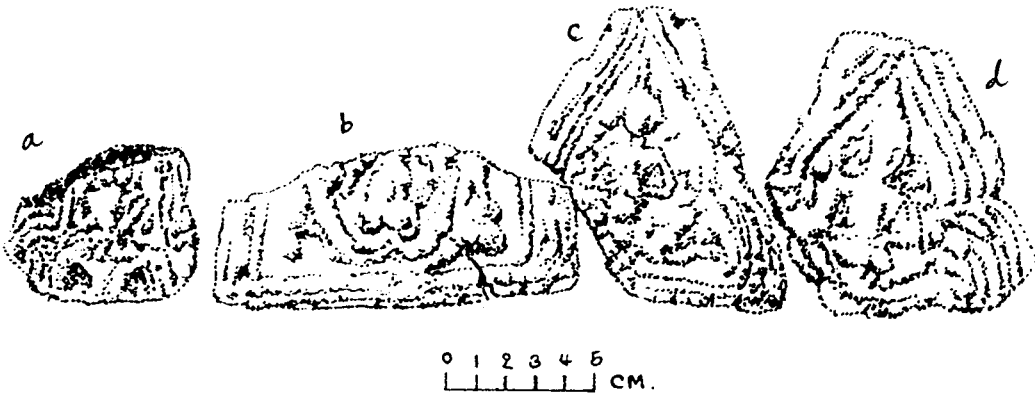
สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

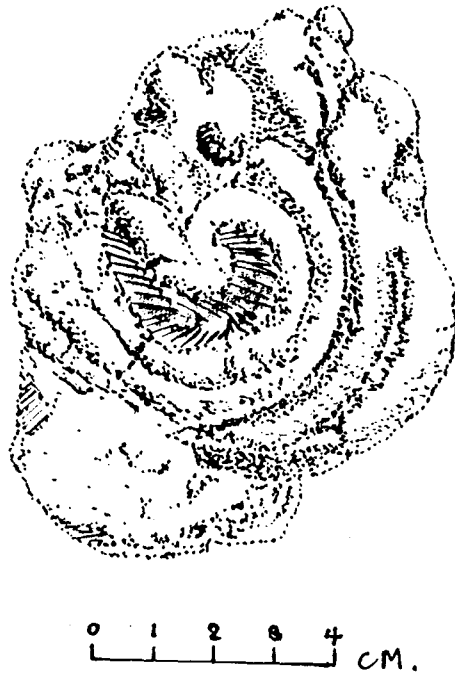
ภาพลายเส้นที่ 1. ตัวอย่างกระเบื้องมุงหลังคาประเภทเกล็ดเต่า

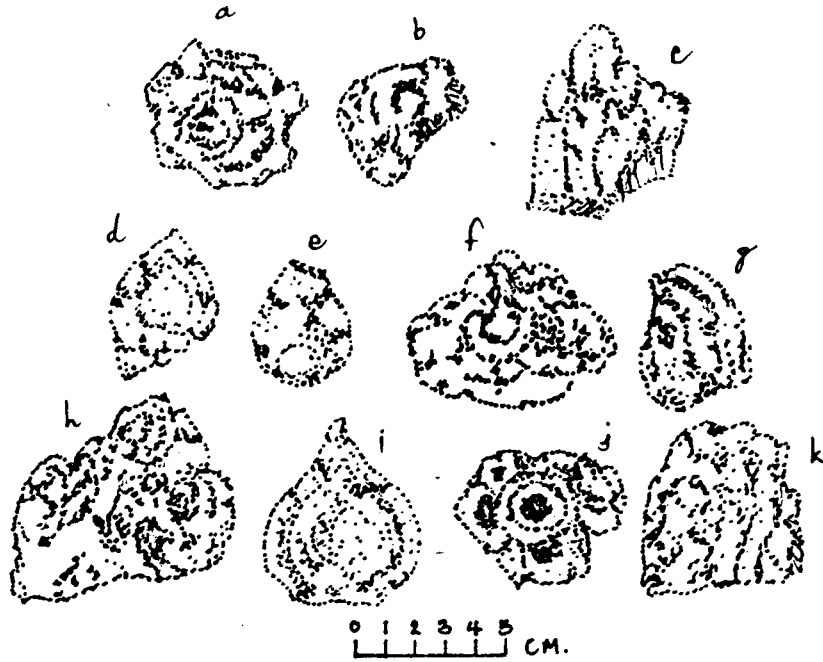
ภาพลายเส้นที่ 2. ตัวอย่างกระเบื้องเชิงชายประเภทลายดอกบัว และลายเทพพนม

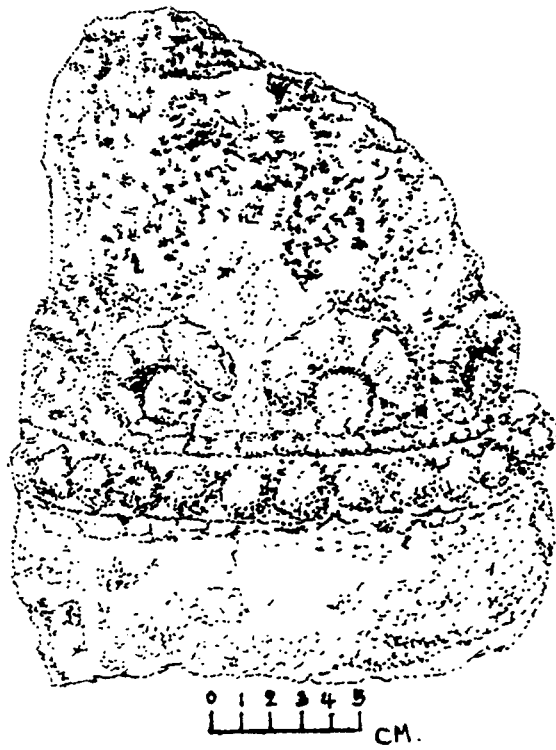
ภาพลายเส้นที่ 3. ชิ้นส่วนประติมากรรมรูปสิงห์ปูนปั้น

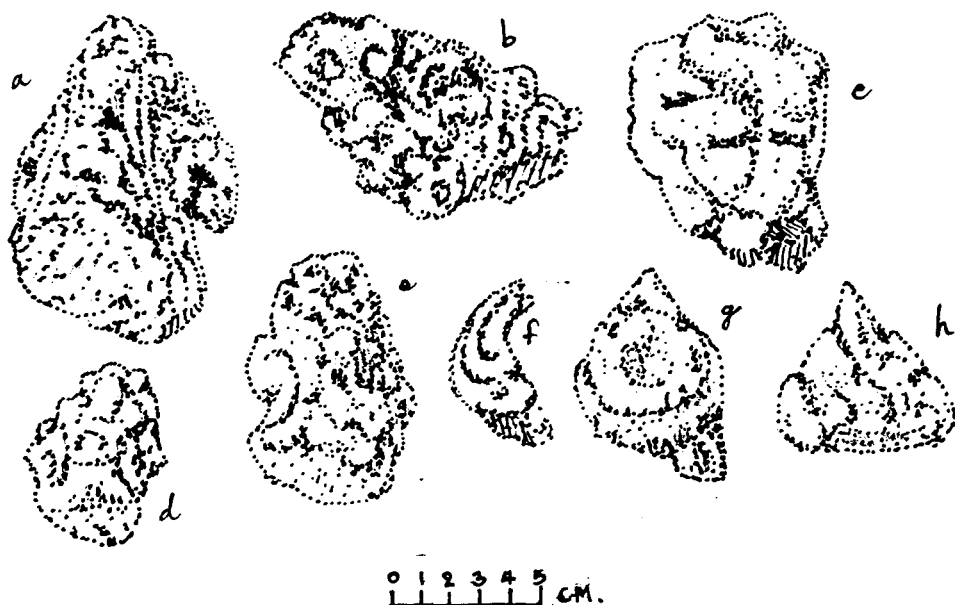
ภาพลายเส้นที่ 4. ลายกระจิงปฏิญาณปูนปั้น

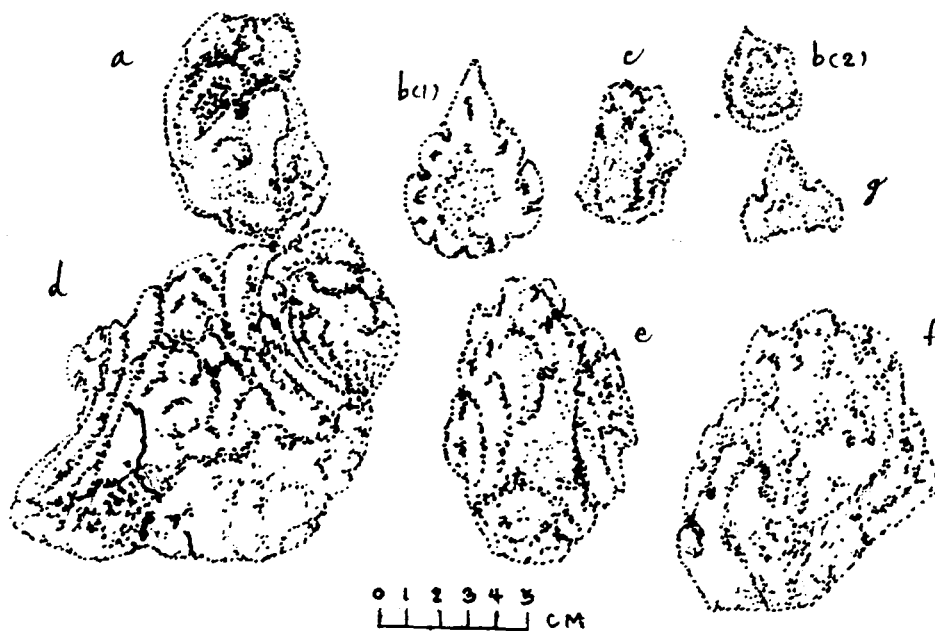
ภาพลายเส้นที่ 5. ตัวอย่างลายกระจิงขนาดเล็ก กระหนก และลายประจายามปูนปั้น

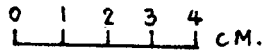
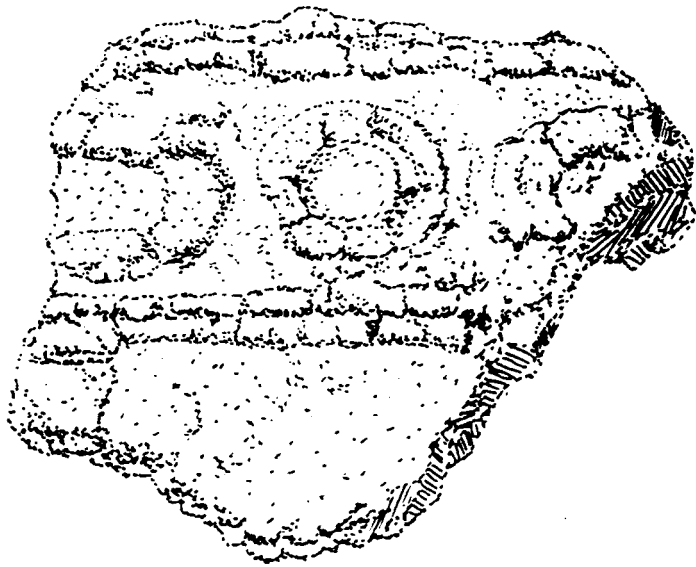
ภาพลายเส้นที่ 6. ชิ้นส่วนประติมากรรมรูปสิงห์ปูนปั้น หรือเสาคติดกับผนังปูนปั้น

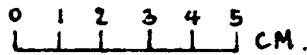
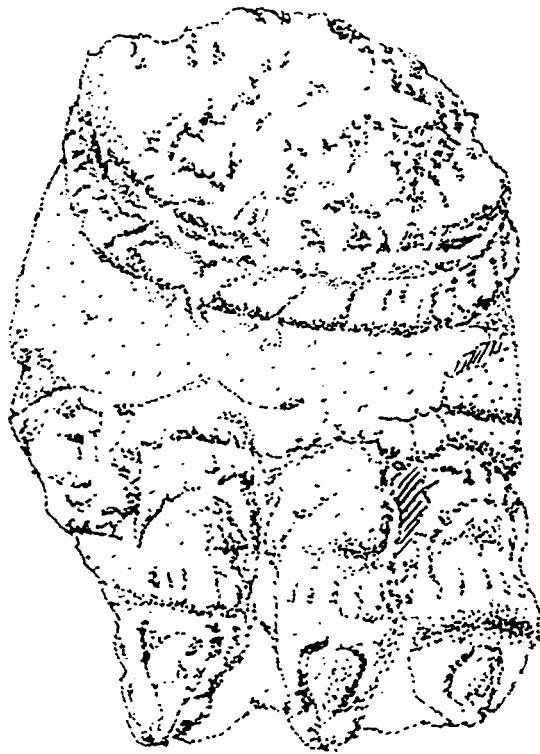
ภาพลายเส้นที่ 7. ตัวอย่างลายกระจัดขนาดเล็ก กระหนกปูนปั้น และชิ้นส่วนหน้ากาล

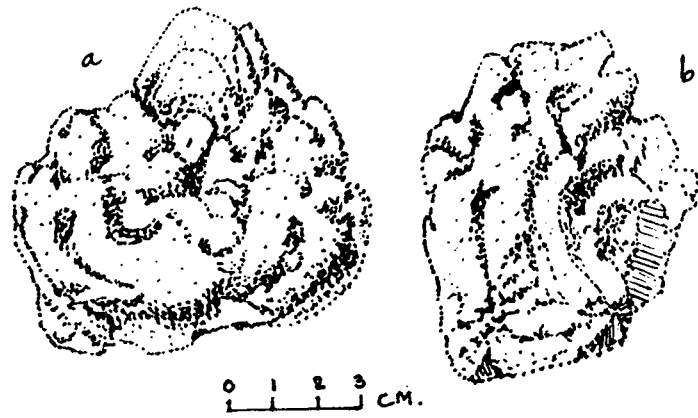
ภาพลายเส้นที่ 8. ตัวอย่างลายกระจัดขนาดเล็ก กระหนกปูนปั้น

ภาพลายเส้นที่ 9. ลายดอกกลมสลับลายดอกกริปูนป็น

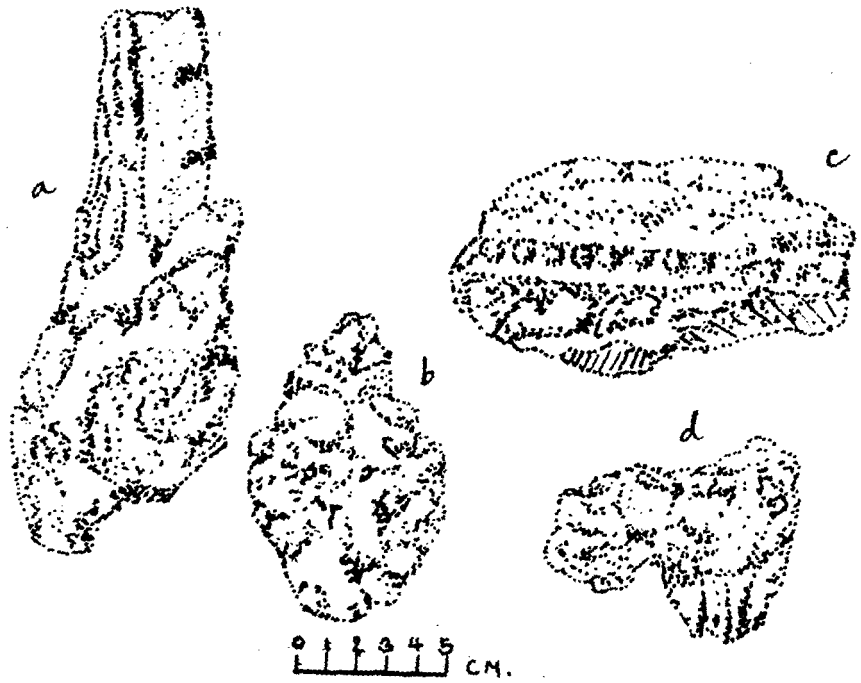
ภาพลายเส้นที่ 10. ชิ้นส่วนเท้าสิงห์ปูนป็น

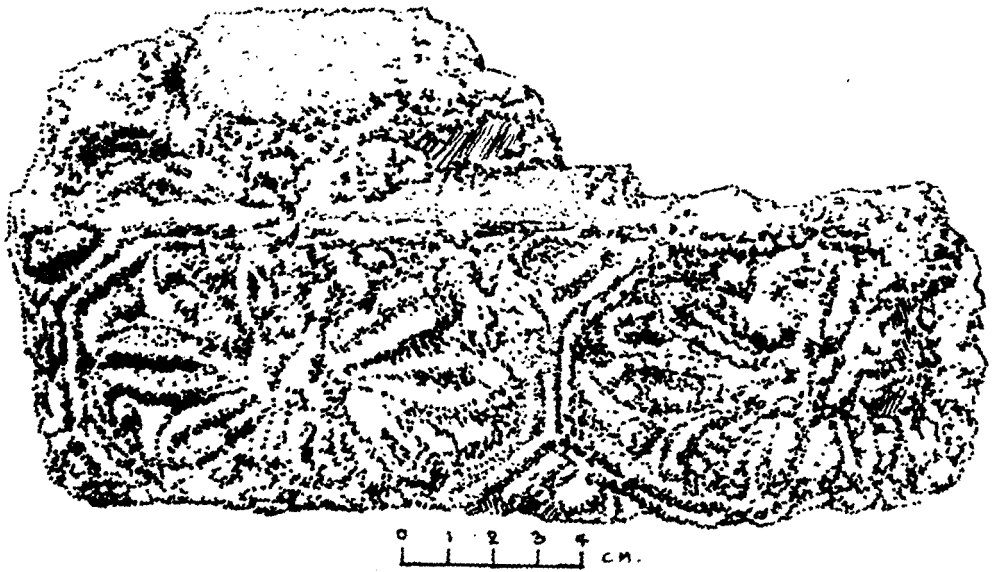
ภาพลายเส้นที่ 11 . ลายข้อหางโต และลายกระหนกปูนปั้น

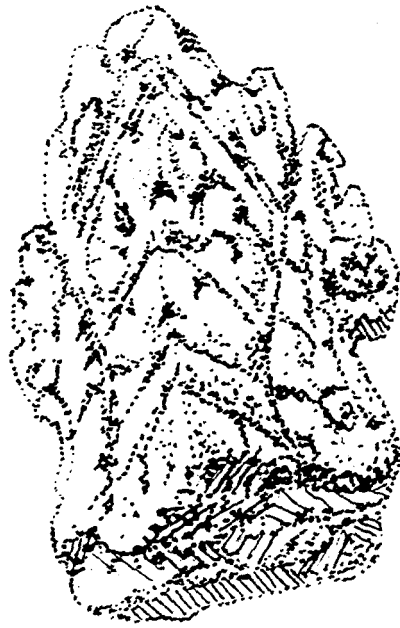
ภาพลายเส้นที่ 12 . กลีบขั้วปูนปั้น

ภาพลายเส้นที่ 13 . ชิ้นส่วนลายกระหนกปูนปั้น

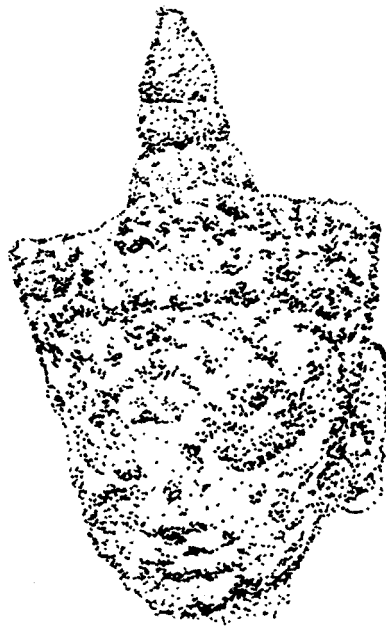

ภาพลายเส้นที่ 14 . ลายดอกไม้แปดแฉกปูนปั้น

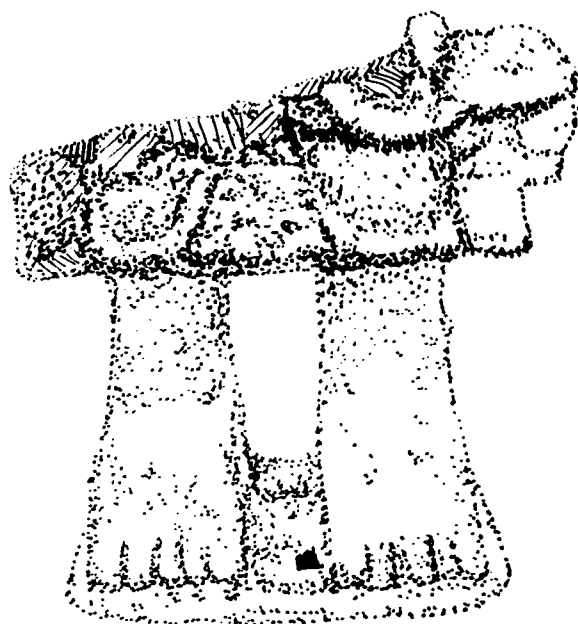
0 1 2 3 4 5
CM.

ภาพถ่ายเส้นที่ 15 . ลายกระจังปฏิญาณปูนปั้น

0 1 2
CM.

ภาพถ่ายเส้นที่ 16 . ชิ้นส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 2)

0 1 2 cm.

ภาพลายเส้นที่ 17. ชั้นส่วนพระบาทของพระพุทธรูปตำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 5)

0 1 2 cm.

ภาพลายเส้นที่ 18. พระชัยมงคลตำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 7)

ภาพลายเส้นที่ 19 . พระชัยมงคลสำริด (โบราณวัตถุชั้นพิเศษหมายเลข 8)

ภาพลายเส้นที่ 20 . ฐานพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชั้นพิเศษหมายเลข 9)

0 1 2 cm.

ภาพลายเส้นที่ 21 . ส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 10)

0 1 2 cm.

ภาพลายเส้นที่ 22 . ส่วนพระพักตร์พระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 11)

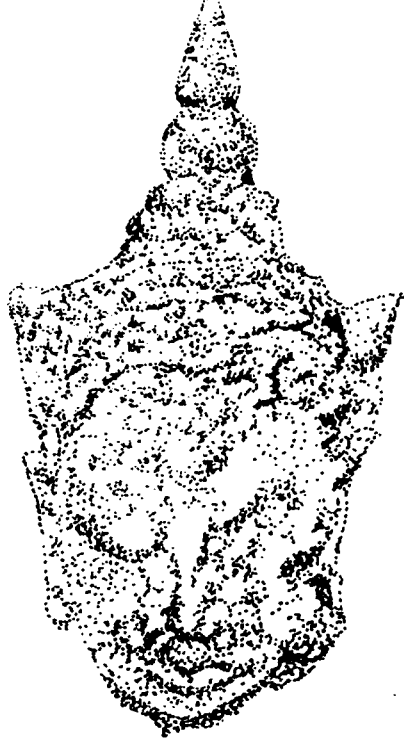
0 1 2 3 CM.

ภาพถ่ายเส้นที่ 23 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 12)

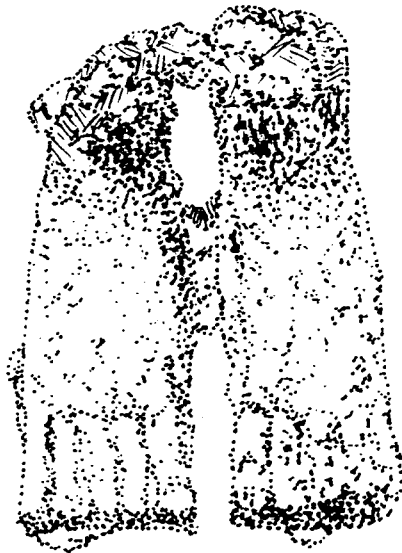
0 1 2 CM.

ภาพถ่ายเส้นที่ 24 . ส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 13)

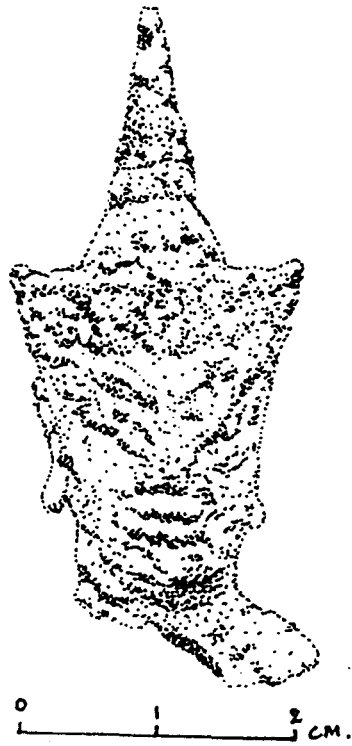
0 1 2 CM.

ภาพลายเส้นที่ 25 . ส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชั้นพิเศษหมายเลข 16)

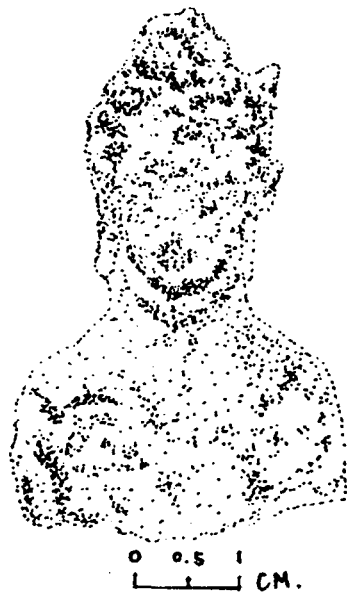

0 1 2 CM.

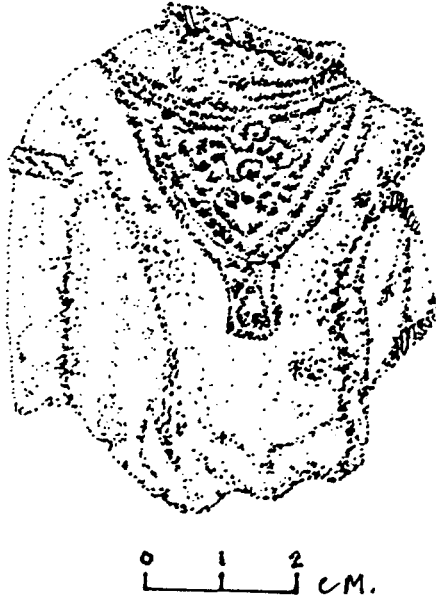
ภาพลายเส้นที่ 26 . ชิ้นส่วนพระบาทของพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชั้นพิเศษหมายเลข 17)

ภาพถ่ายเส้นที่ 27 . ส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 19)

ภาพถ่ายเส้นที่ 28 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 20)

ภาพลายเส้นที่ 29 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 21)

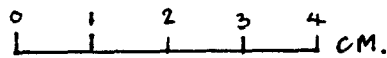
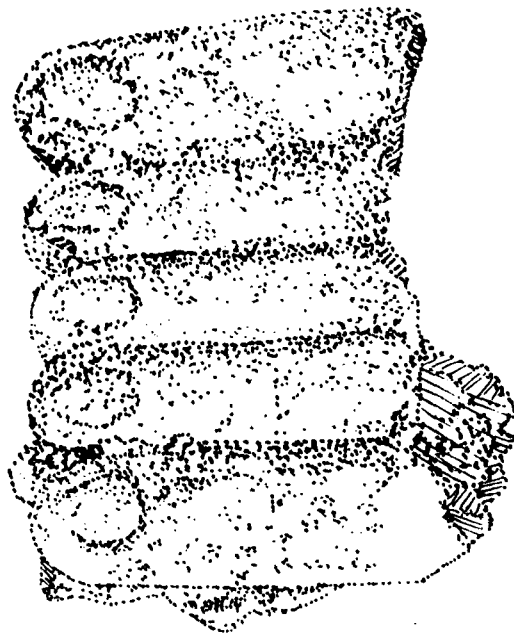
ภาพลายเส้นที่ 30 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 22)

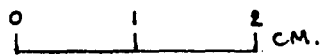
ภาพลายเส้นที่ 31 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข23)

ภาพลายเส้นที่ 32 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข31)

ภาพถ่ายเส้นที่ 33 . ชิ้นส่วนพระบาทของพระพุทธรูปสำริด(โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 26)

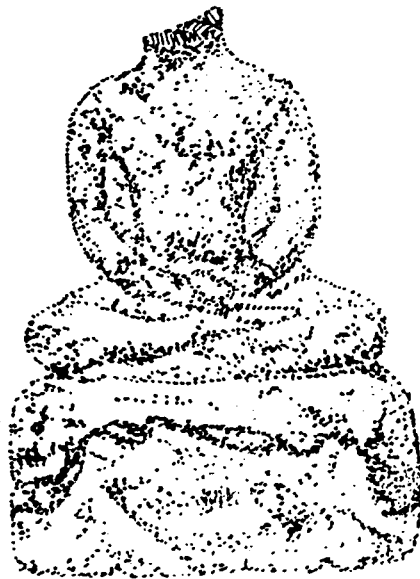

ภาพถ่ายเส้นที่ 34 . ส่วนพระเศียรพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 27)

0 1 2 CM.

ภาพลายเส้นที่ 35 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 28)

0 1 2 CM.

ภาพลายเส้นที่ 36 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 29)

0 1 2 cm.

ภาพลายเส้นที่ 37 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 30)

0 1 2 cm.

ภาพลายเส้นที่ 38 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 31)

0 1 2 CM.

ภาพลายเส้นที่ 39 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 32)

0 1 2 CM.

ภาพลายเส้นที่ 40 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด

(โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 33)

0 1 2 CM.

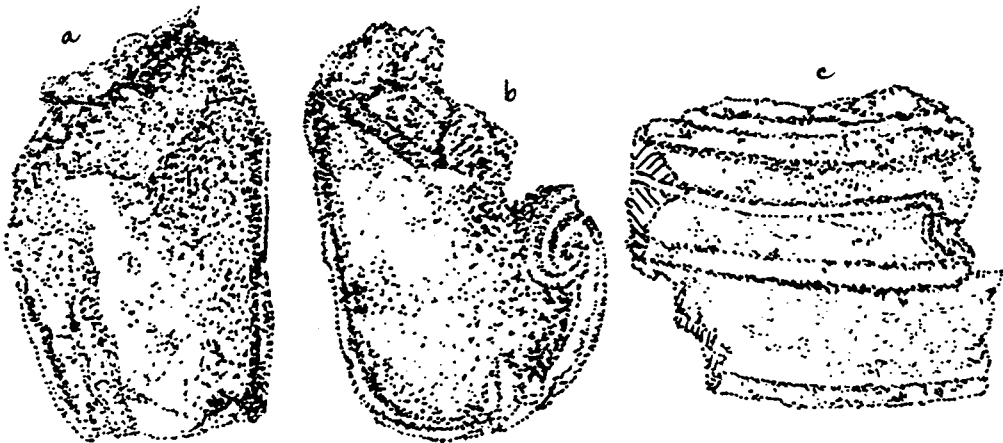
ภาพลายเส้นที่ 41 . พระชัยมงคลสำริด

(โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 37)

0 1 2 CM.

ภาพลายเส้นที่ 42 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริด (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 38)

0 1 2 3 4 CM.

ภาพลายเส้นที่ 43 . ชิ้นส่วนฐานสิงห์สำริด

ภาพลายเส้นที่ 44 . พระพุทธรูปขนาดเล็กเนื้อชิน(โบราณวัดอุษินพิเศษหมายเลข 6)

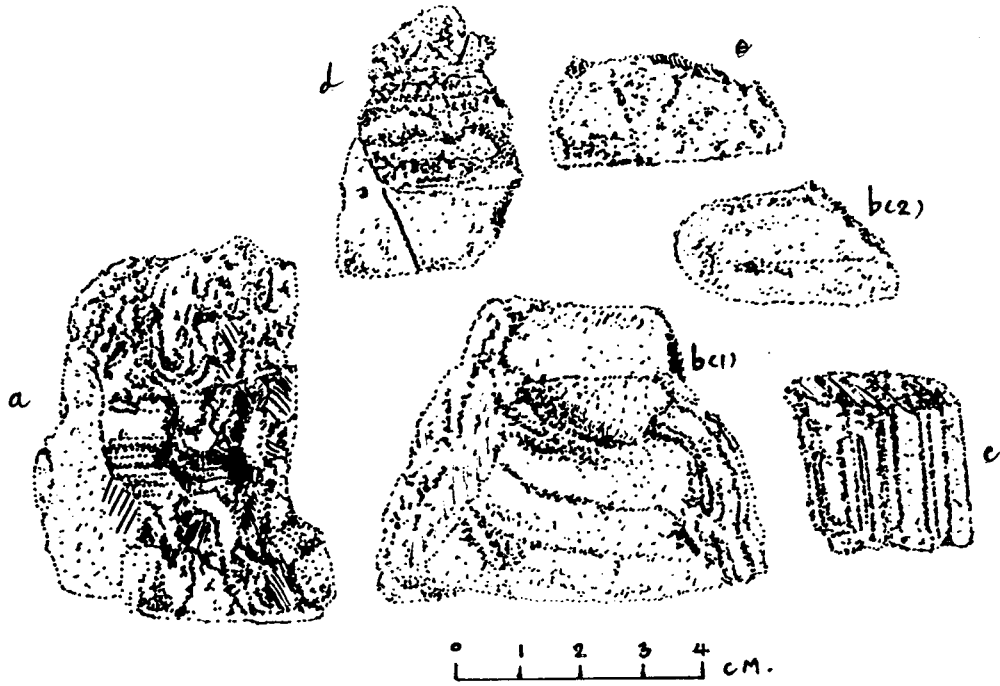
ภาพลายเส้นที่ 45 .

ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปแก้วสีเหลือง

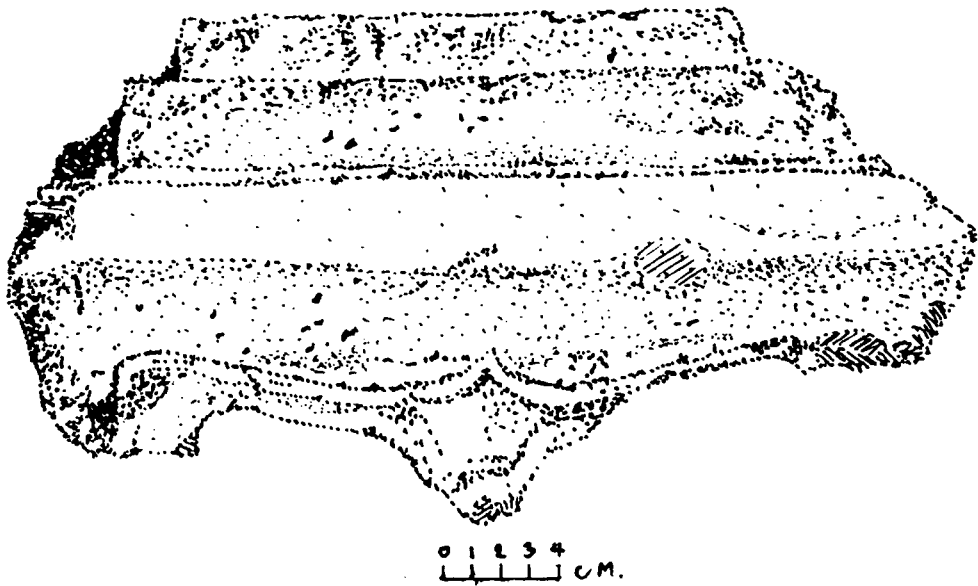

ภาพลายเส้นที่ 46 .

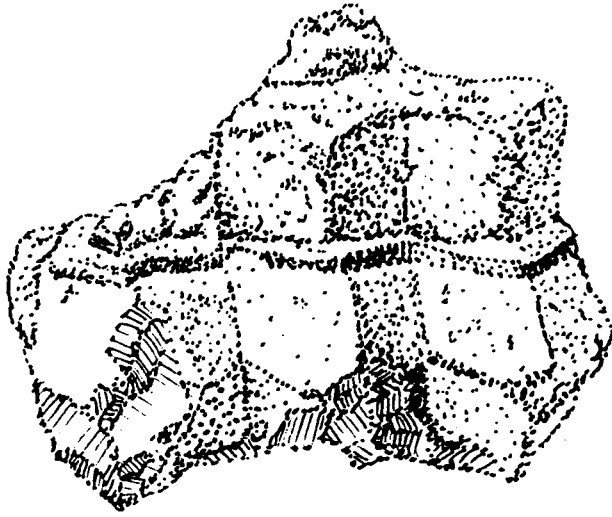
ส่วนเศียรพระพุทธรูปดินเผาเงิน
(โบราณวัดอุษินพิเศษหมายเลข 14)

ภาพลายเส้นที่ 47 . ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา

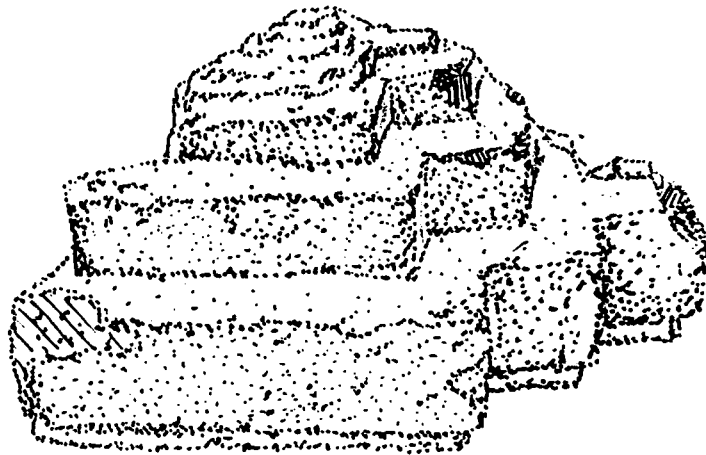

ภาพลายเส้นที่ 48 . ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง

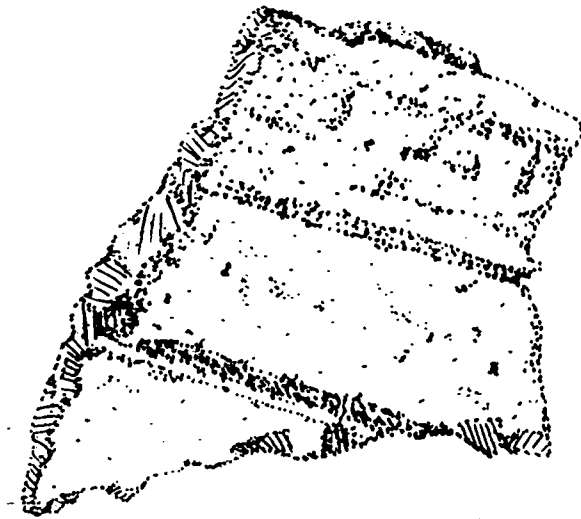
0 1 2 3 4 CM.

ภาพลายเส้นที่ 49 . ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง

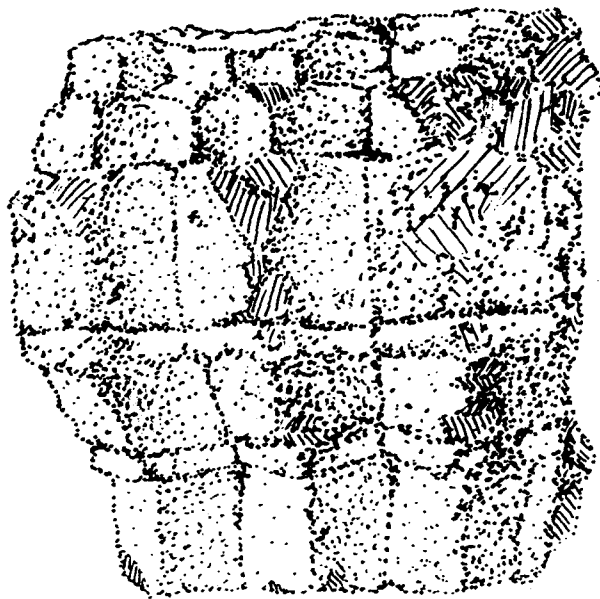
0 1 2 3 4 CM.

ภาพลายเส้นที่ 50 . ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง

0 1 2 3 4 CM.

ภาพลายเส้นที่ 51 . ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง

0 1 2 3 4 CM.

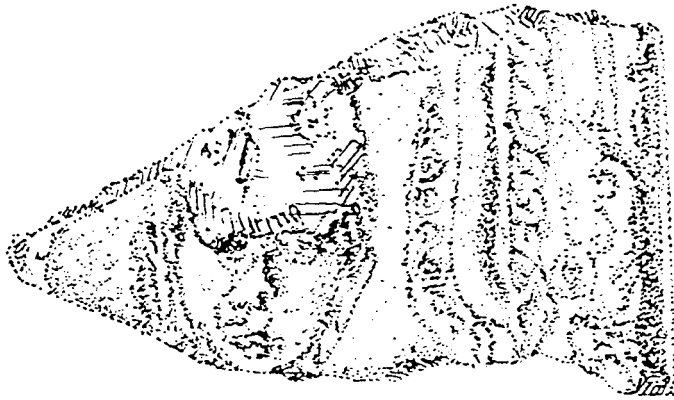
ภาพลายเส้นที่ 52 . ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง

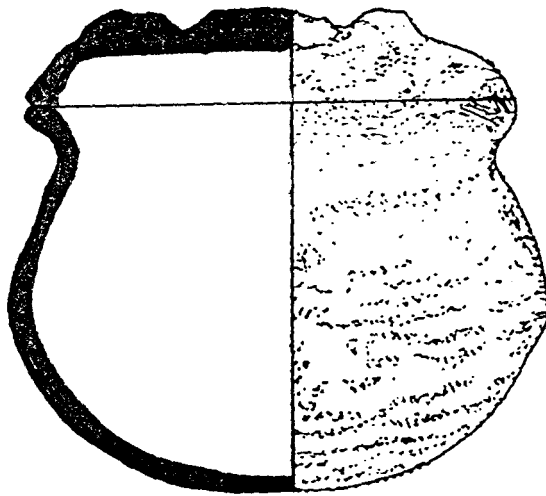
ภาพลายเส้นที่ 53 . ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา

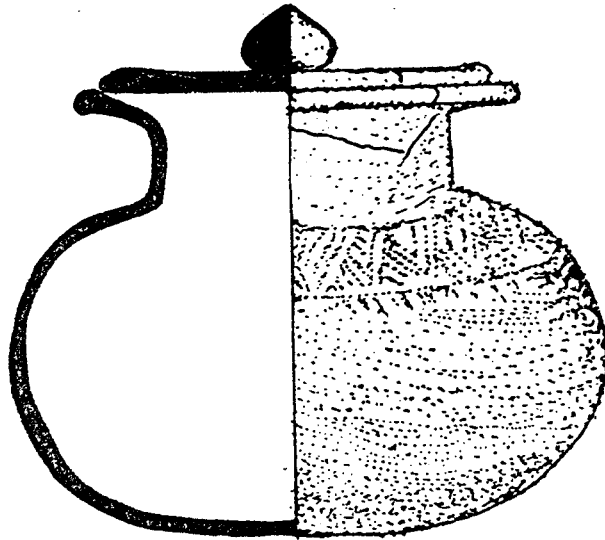
ภาพลายเส้นที่ 54 . ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา (โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 25)

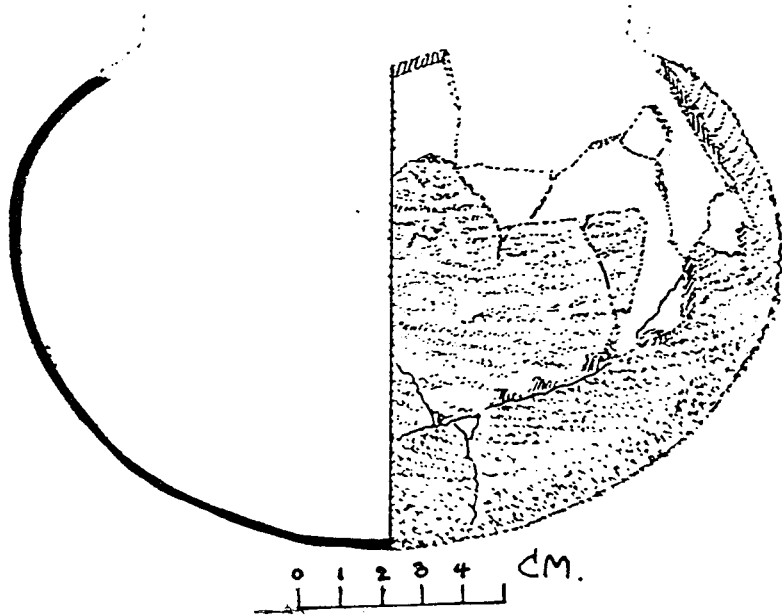
ภาพลายเส้นที่ 55 . ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา

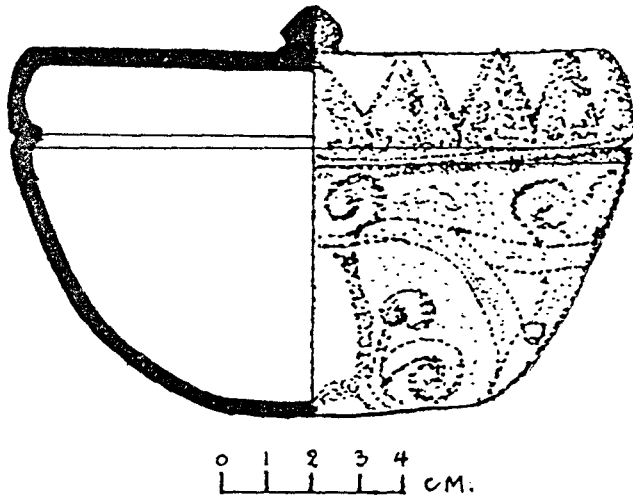
ภาพลายเส้นที่ 56 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 1

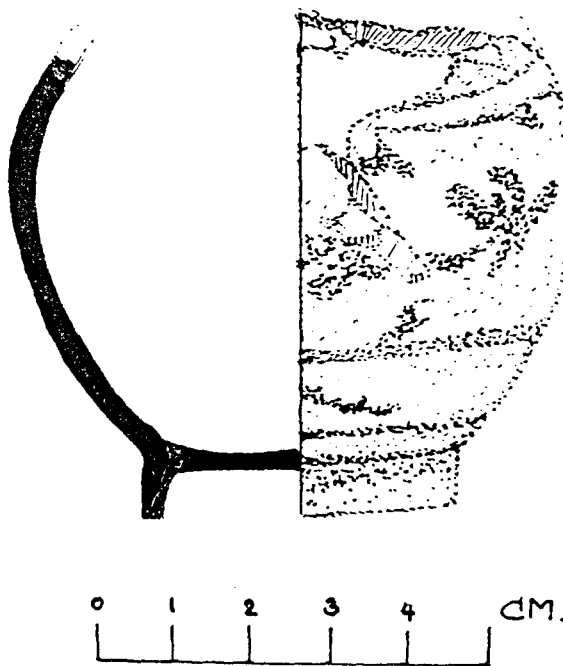
ภาพลายเส้นที่ 57 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 2

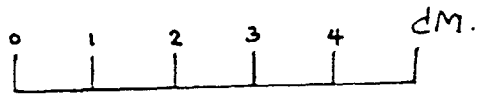
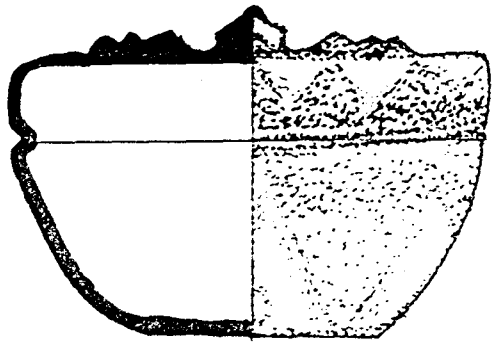
ภาพลายเส้นที่ 58 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 3

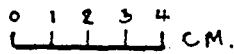
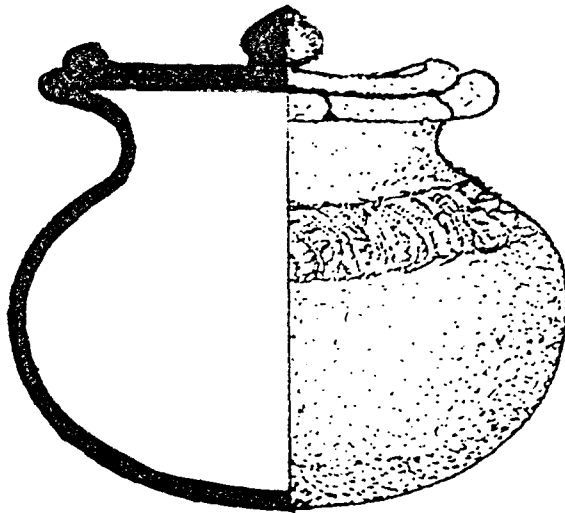
ภาพลายเส้นที่ 59 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 6

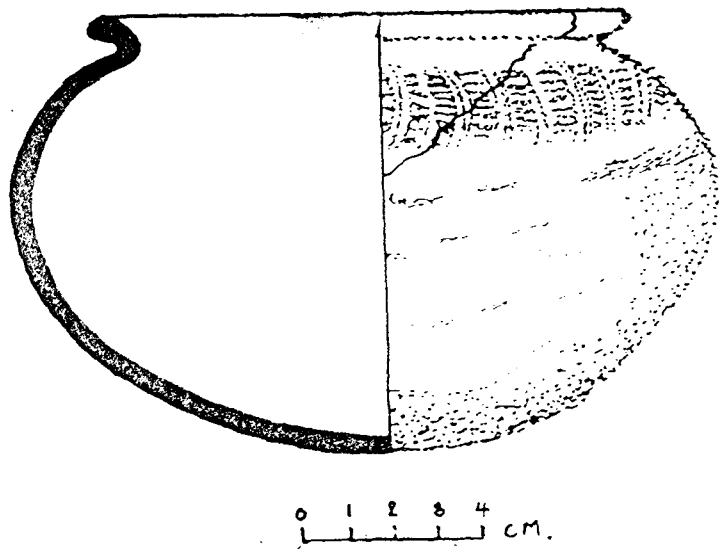
ภาพลายเส้นที่ 60 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 7

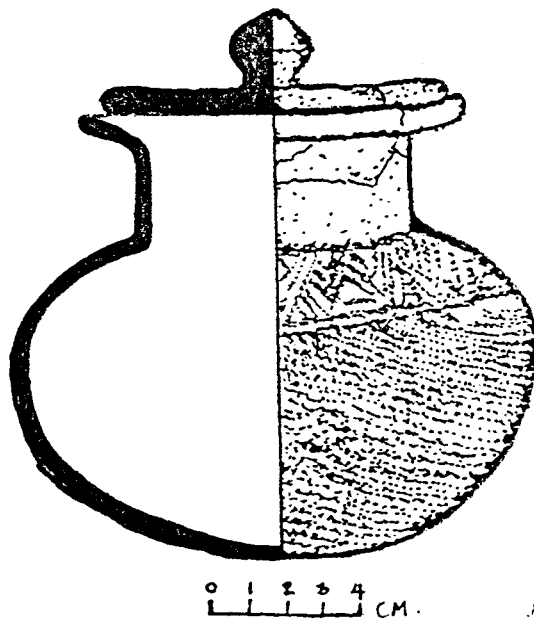
ภาพลายเส้นที่ 61 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 8

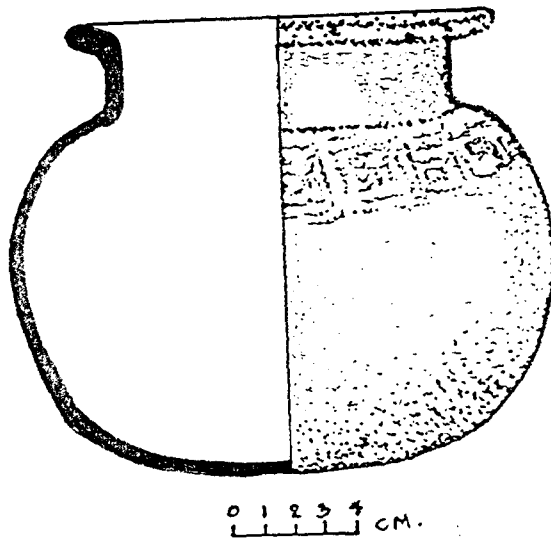
ภาพลายเส้นที่ 62 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 9

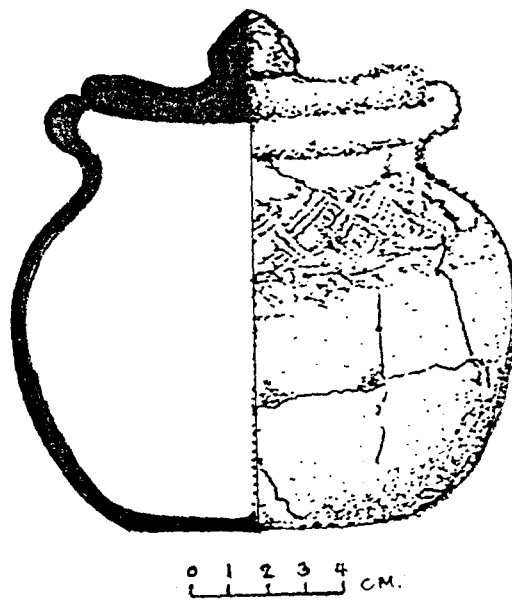
ภาพถ่ายเส้นที่ 63 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 10

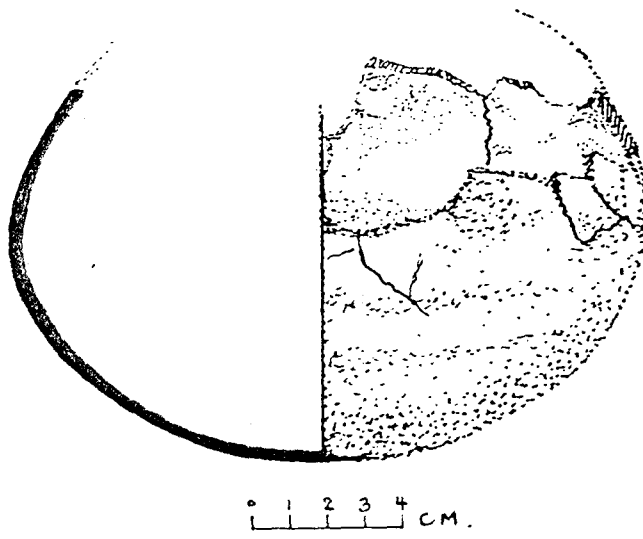
ภาพถ่ายเส้นที่ 64 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 11

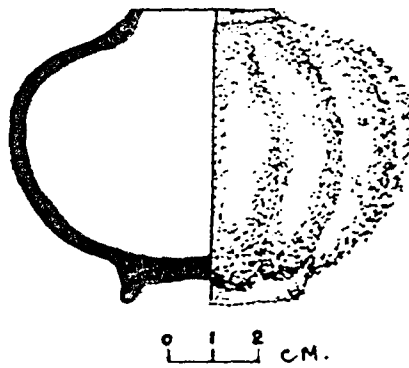
ภาพลายเส้นที่ 65 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 12

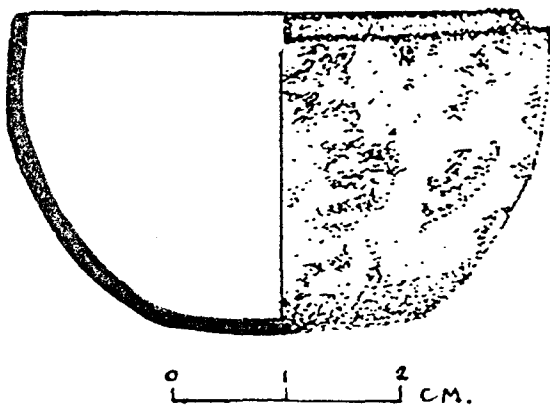
ภาพลายเส้นที่ 66 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 13

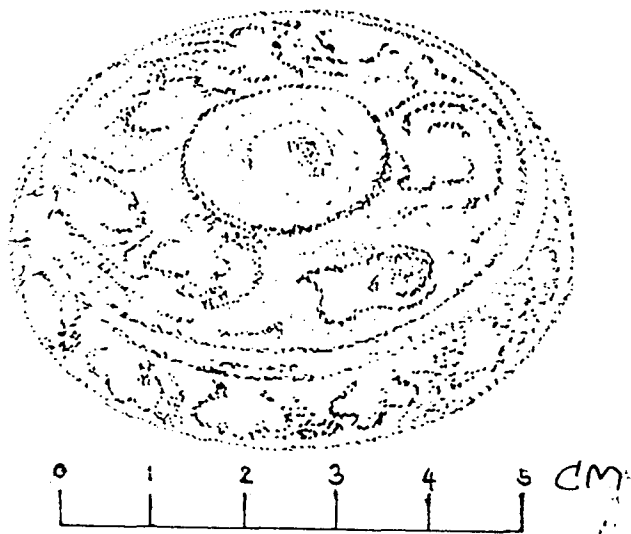
ภาพถ่ายเส้นที่ 67. ภาชนะดินเผาหมายเลข 16

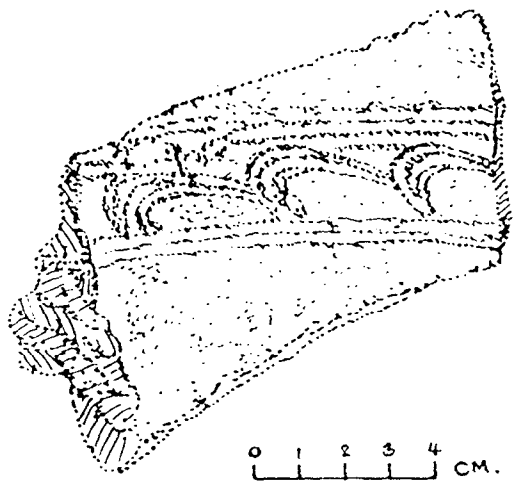
ภาพถ่ายเส้นที่ 68. ภาชนะดินเผาหมายเลข 17

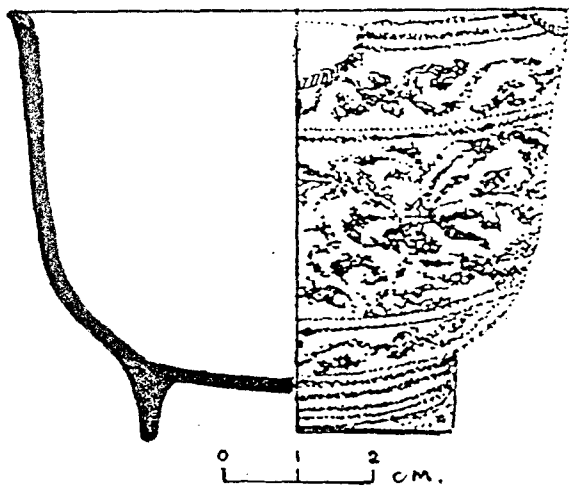
ภาพถ่ายเส้นที่ 69 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 18

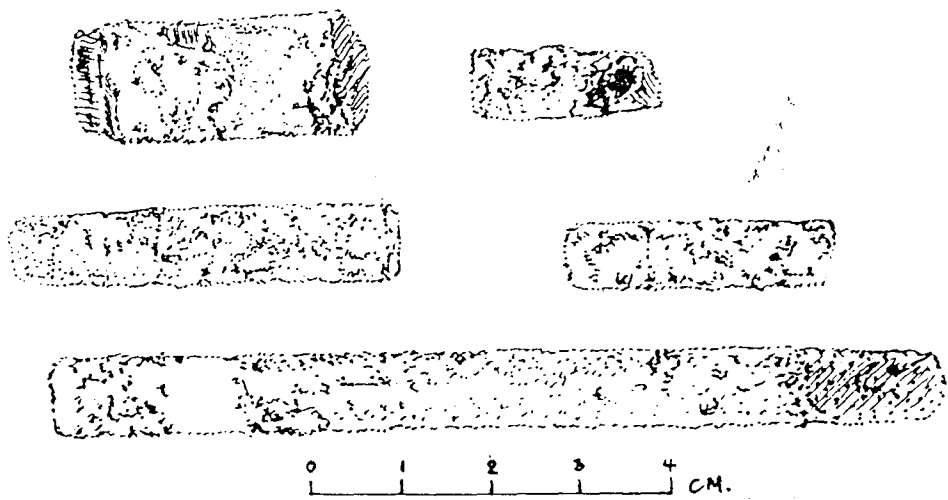
ภาพถ่ายเส้นที่ 70 . ภาชนะดินเผาหมายเลข 18

ภาพลายเส้นที่ 71 . ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางขุน จ.สุพรรณบุรี

ภาพลายเส้นที่ 72 . เศษภาชนะดินเผาทรงถ้วยเนื้อละเอียด

ภาพลายเส้นที่ 73 . ตะกรุดตำริด

0 1 2 CM.

ภาพลายเส้นที่ 74 . ชิ้นส่วนศิระะตุ๊กตาดินเผารูปเด็ก (โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 1)

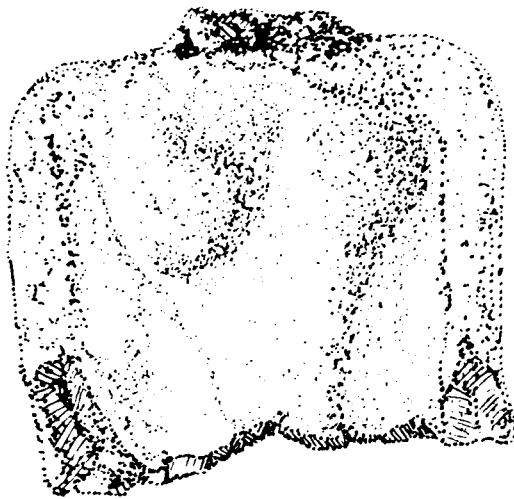
0 1 2 CM.

ภาพลายเส้นที่ 75 . ชิ้นส่วนศิระะตุ๊กตาดินเผารูปบุรุษ (โบราณวัตถุจีนพิเศษหมายเลข 15)

0 1 2 cm.

ภาพลายเส้นที่ 76 . ชิ้นส่วนศีรษะตุ๊กตาดินเผารูปเด็ก (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 18)

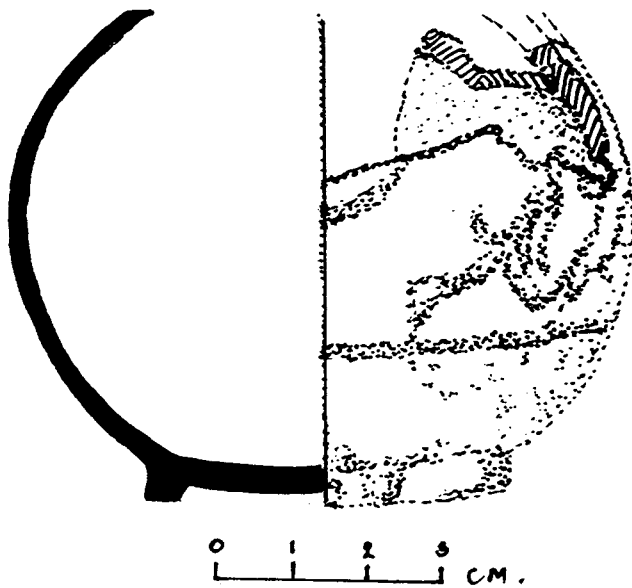

0 1 2 cm.

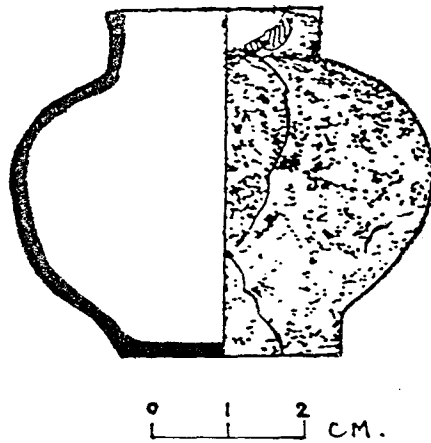
ภาพลายเส้นที่ 77 . ชิ้นส่วนศีรษะตุ๊กตาดินเผารูปสตรี (โบราณวัตถุชิ้นพิเศษหมายเลข 36)

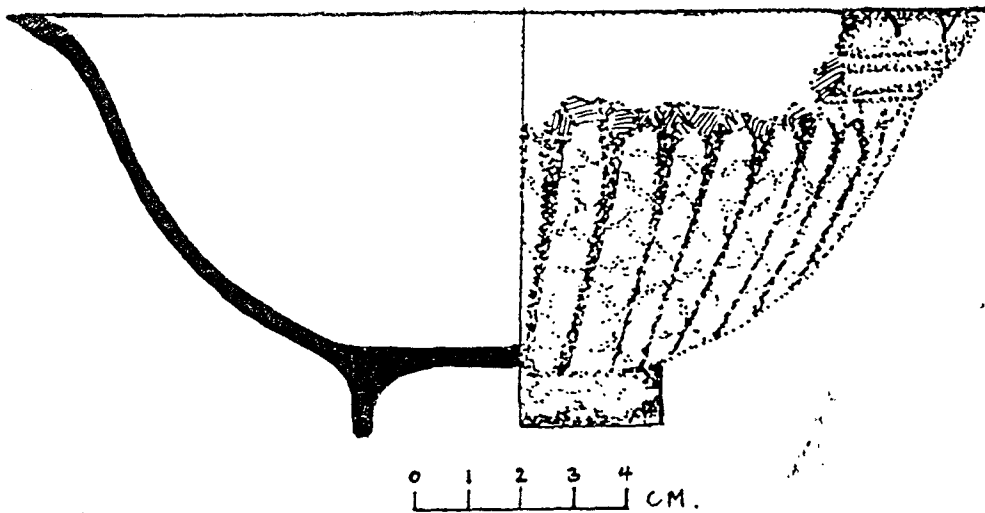
ภาพลายเส้นที่ 78 . ส่วนพระวรกายพระพุทธรูปสำริดหถม P-1

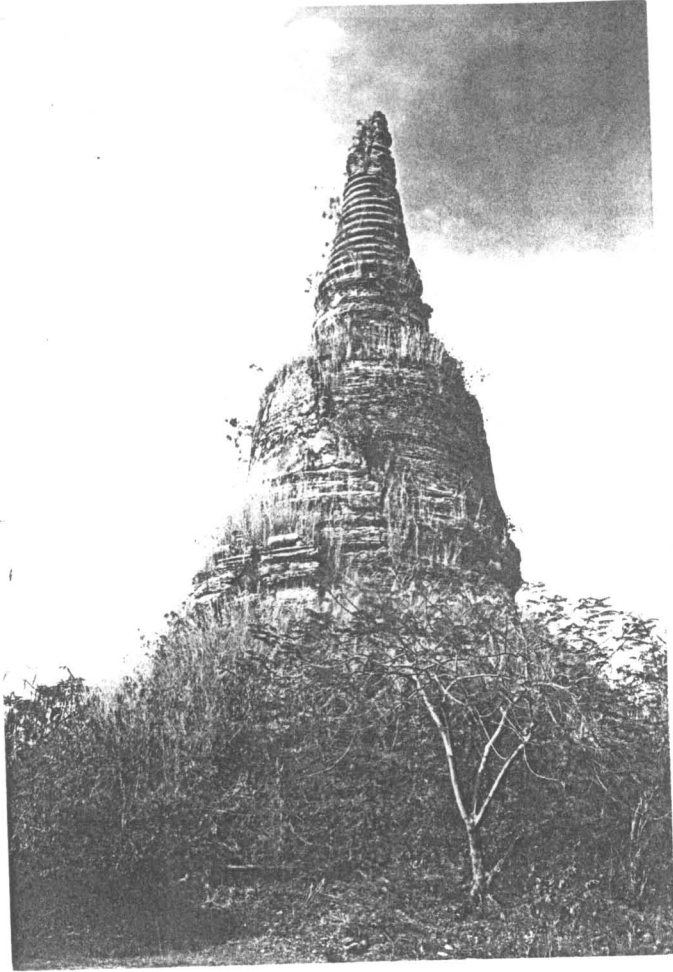
ภาพลายเส้นที่ 79 . ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาทรงกระปุก เนื้อละเอียด เขียนสีดำได้เคลือบหถม P-1

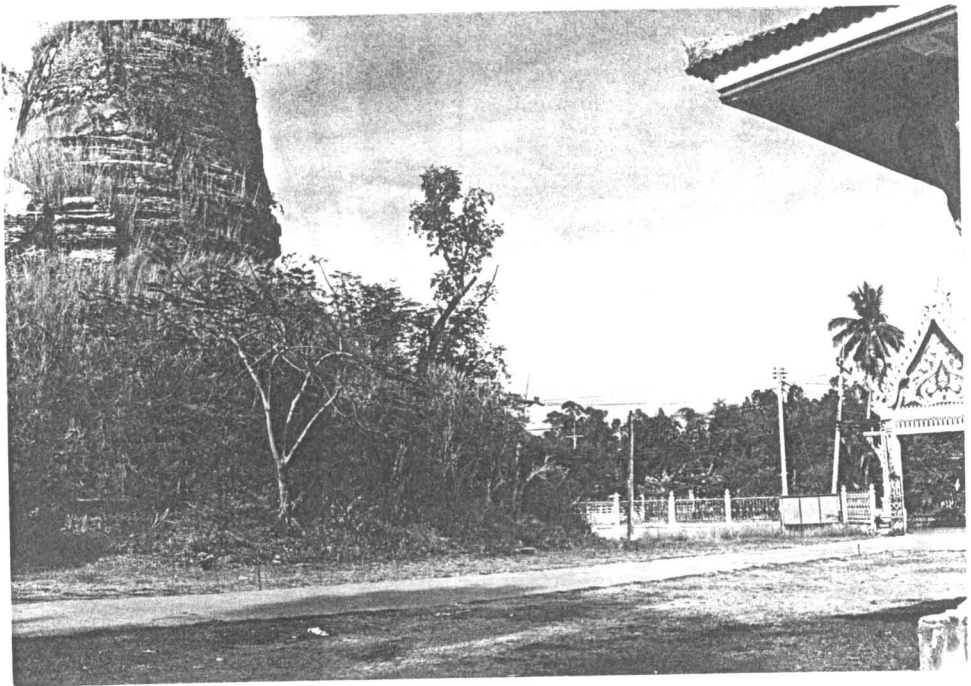
ภาพลายเส้นที่ 80 . ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาทรงกระปุกเคลือบสีน้ำตาลหุ้ม P-1

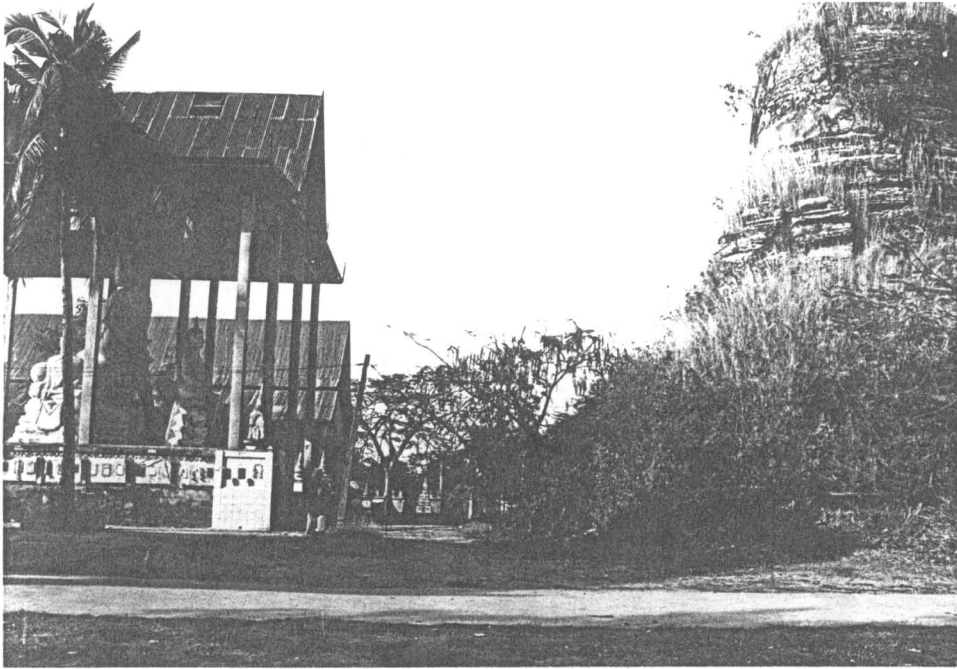
ภาพลายเส้นที่ 81 . ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาทรงถ้วยเคลือบสีเขียวหุ้ม P-1

ภาพที่ 1 เจดีย์ประธานด้านใต้ก่อนขุดแต่ง

ภาพที่ 2 บริเวณพื้นที่ด้านใต้ของเจดีย์ประธาน

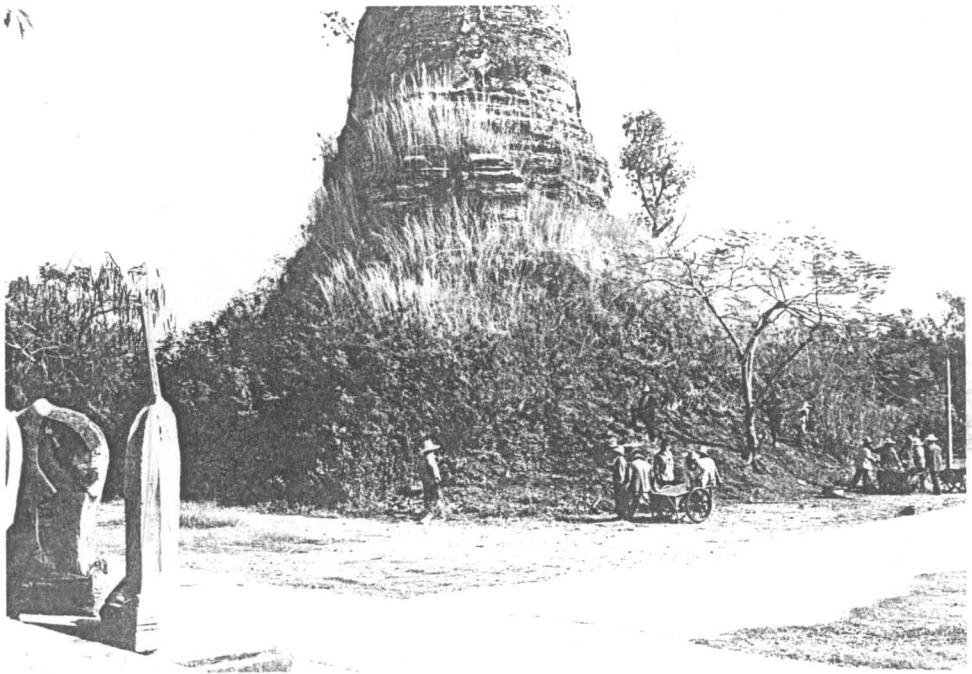
ภาพที่ 3 ทางเดินระหว่างเจดีย์ประธานและวิหารพระนั่ง

ภาพที่ 4 วิหารพระนั่งด้านใต้

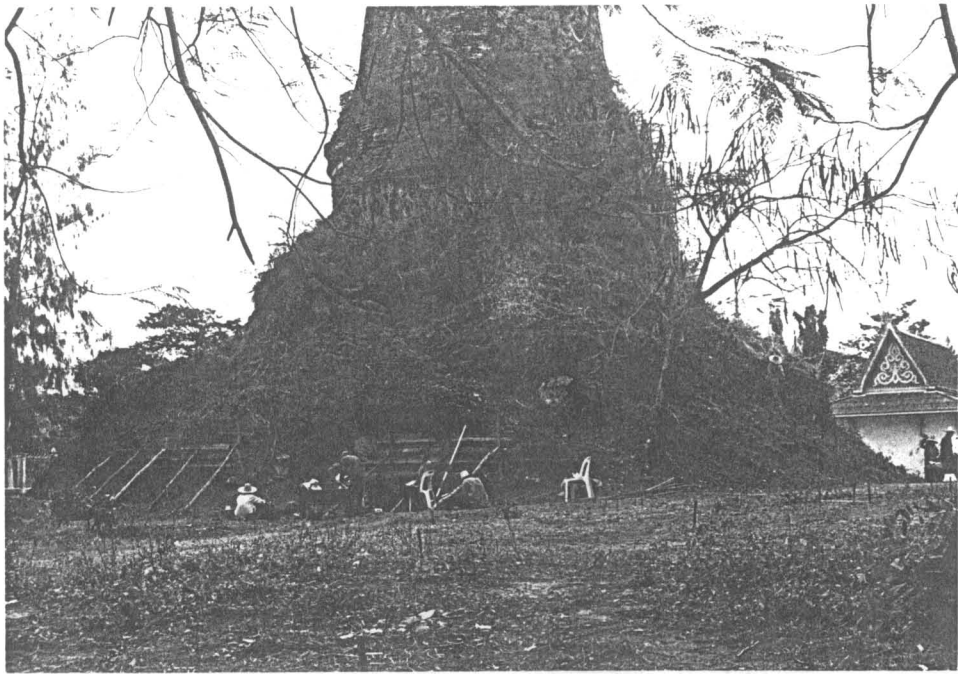
ภาพที่ 5 ทางเดินด้านข้างของวัด

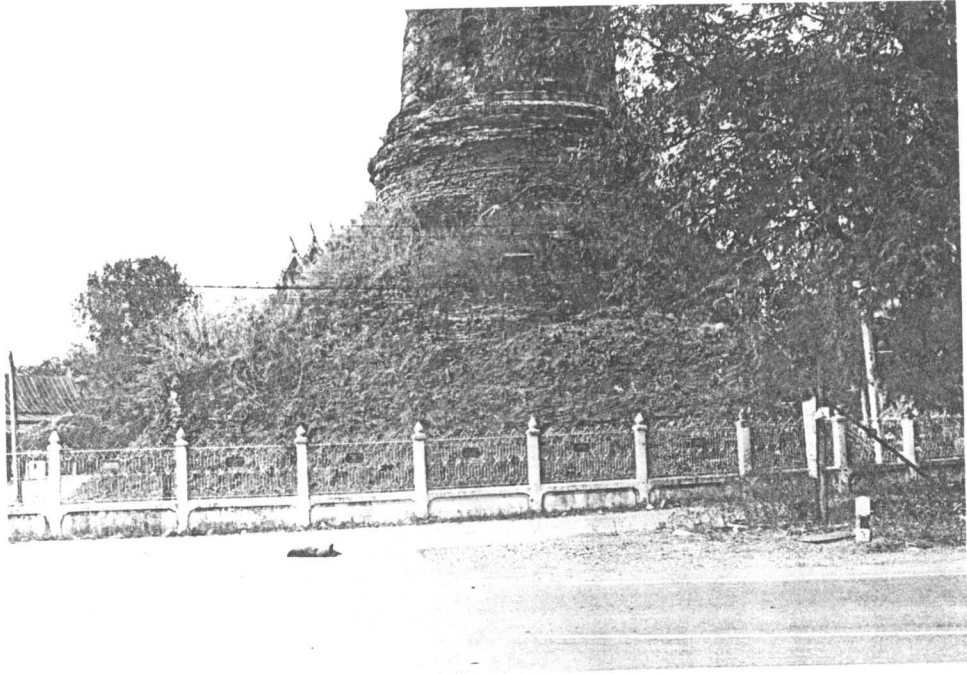
ภาพที่ 6 ขณะปฏิบัติงานเจดีย์ประธานด้านตะวันตกเฉียงใต้

ภาพที่ 7 การทับถมของดินที่ฐานของเจดีย์ประธานมณฑลตะวันตกเฉียงใต้

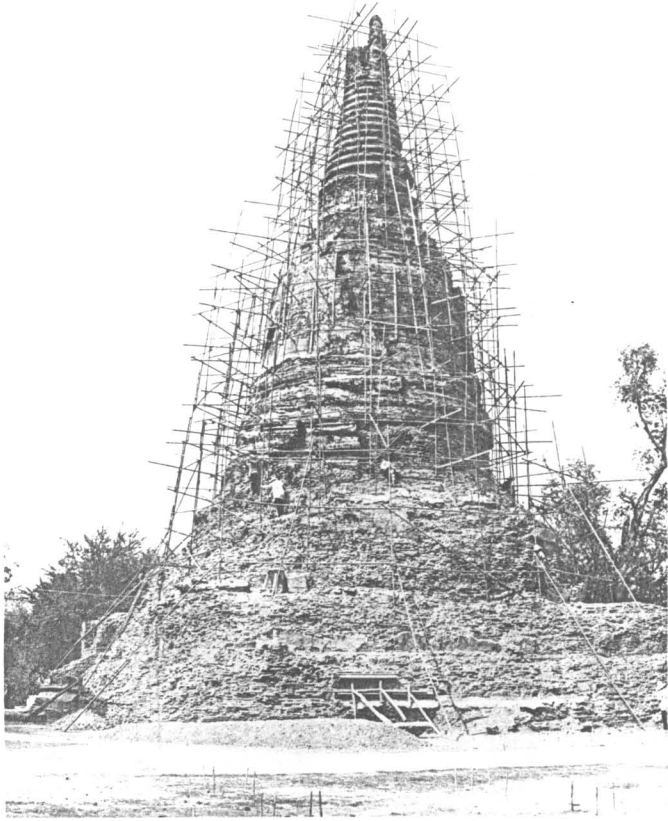
ภาพที่ 8 การทับถมของดินที่ฐานของเจดีย์ประธานมณฑลตะวันตกเฉียงเหนือ

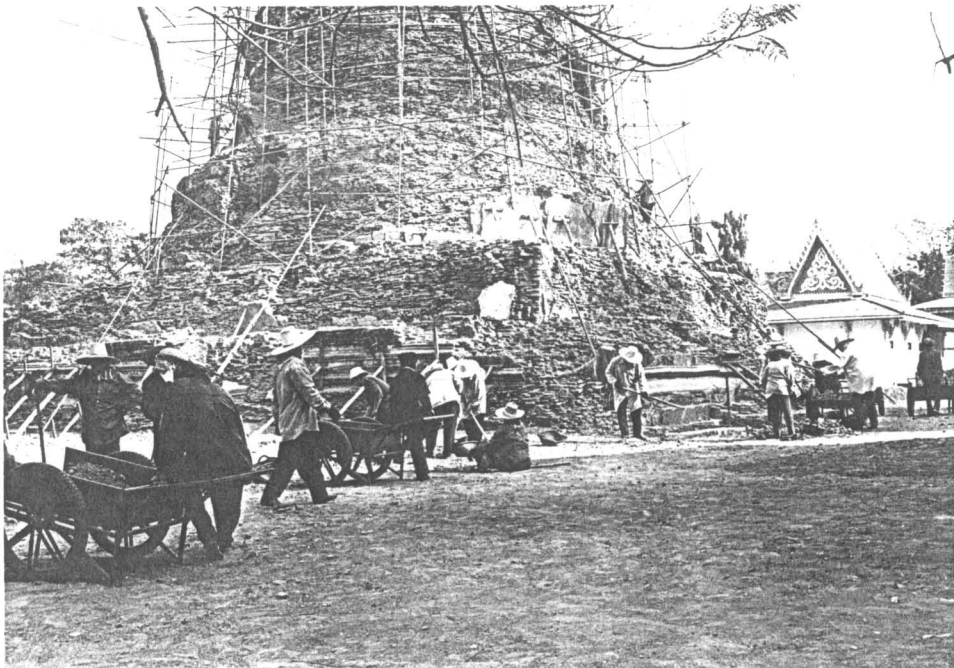
ภาพที่ 9 การทับถมของดินที่ฐานของเจดีย์ประธานมูมตะวันตกเฉียงเหนือ

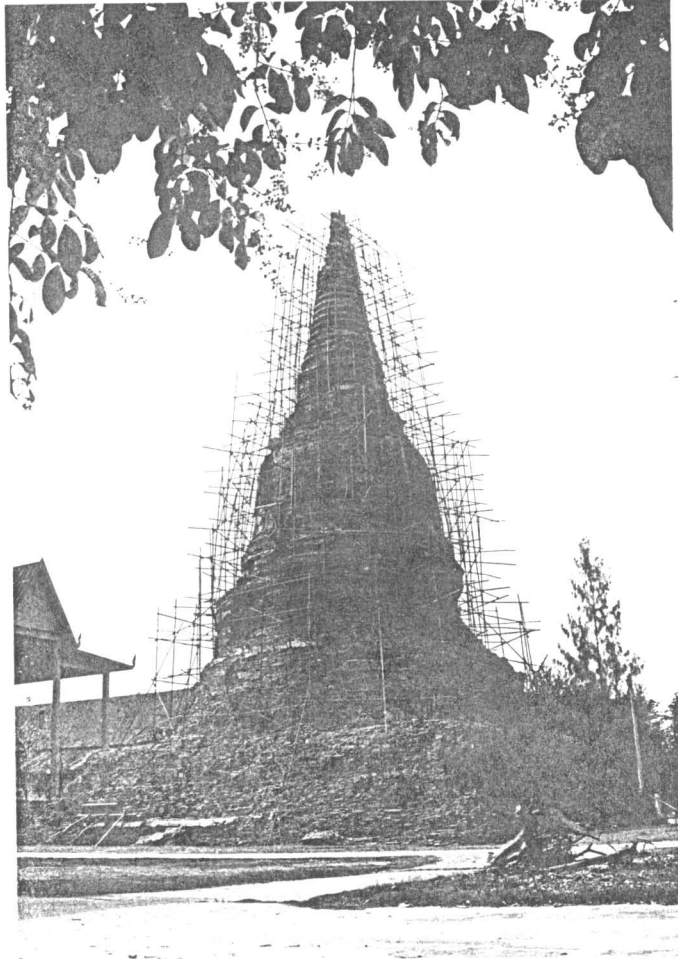
ภาพที่ 10 ขณะปฏิบัติงานการตักนั่งร้านมูมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ประธาน

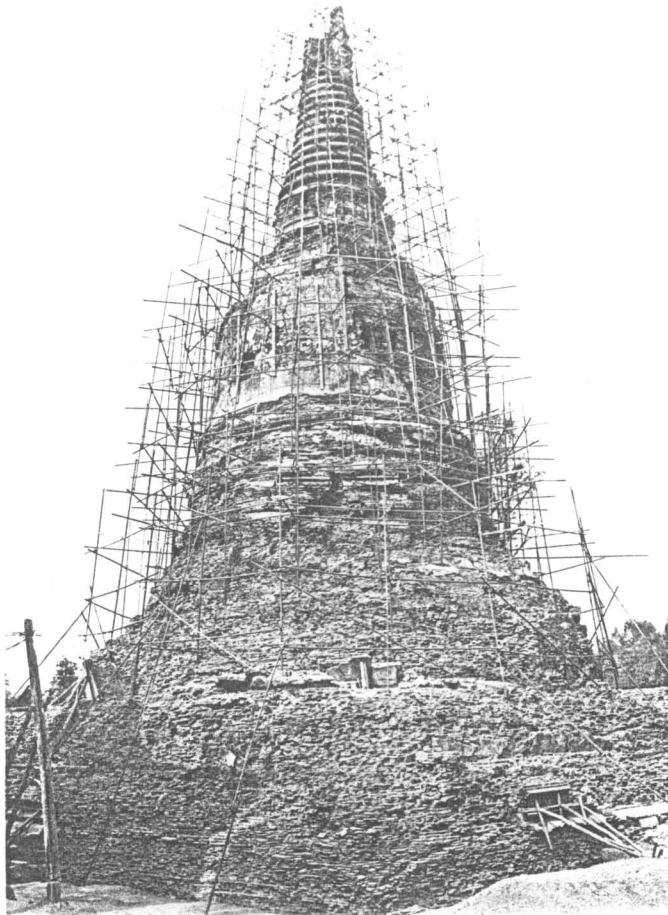
ภาพที่ 11 ขณะปฏิบัติงานทำความสะอาดเจดีย์ประธานด้านใต้

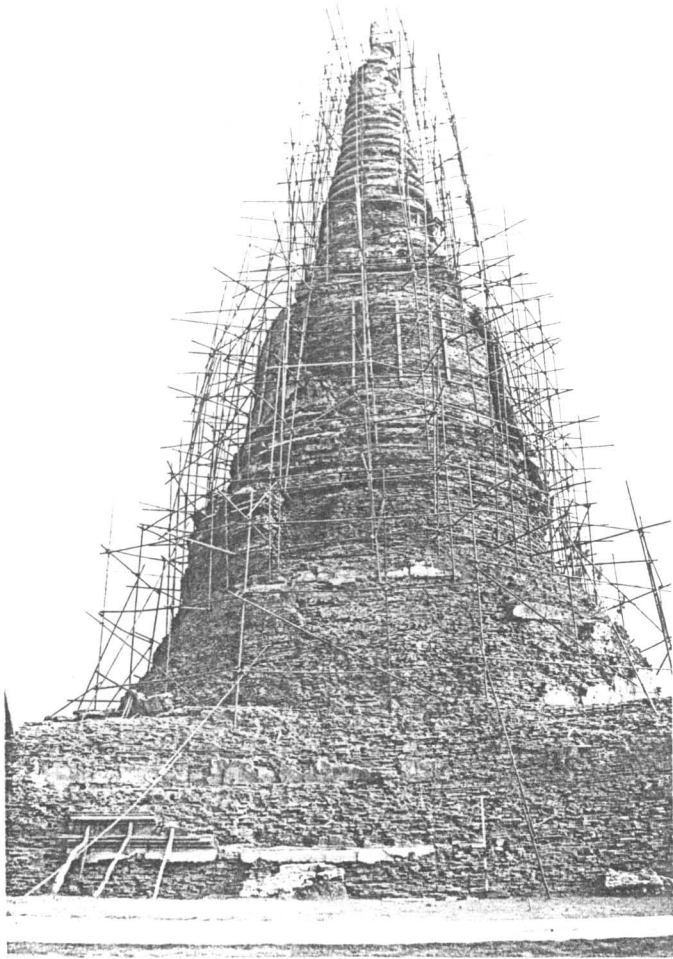
ภาพที่ 12 ขณะปฏิบัติงานปรับพื้นที่ด้านหลังวิหารพระพุทธไสยาสน์

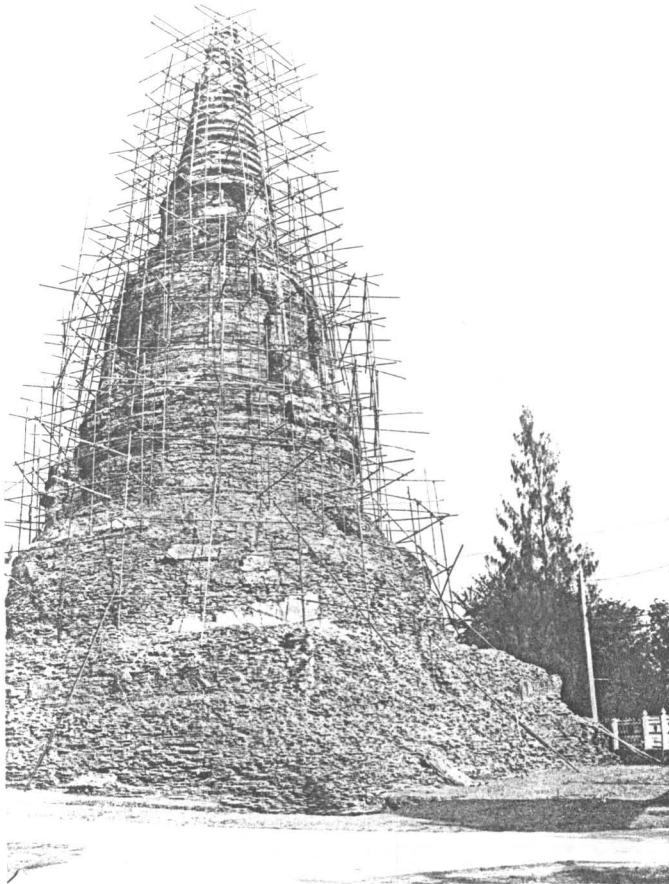
ภาพที่ 13 เจดีย์ประธานด้านใต้หลังจุดแต่ง

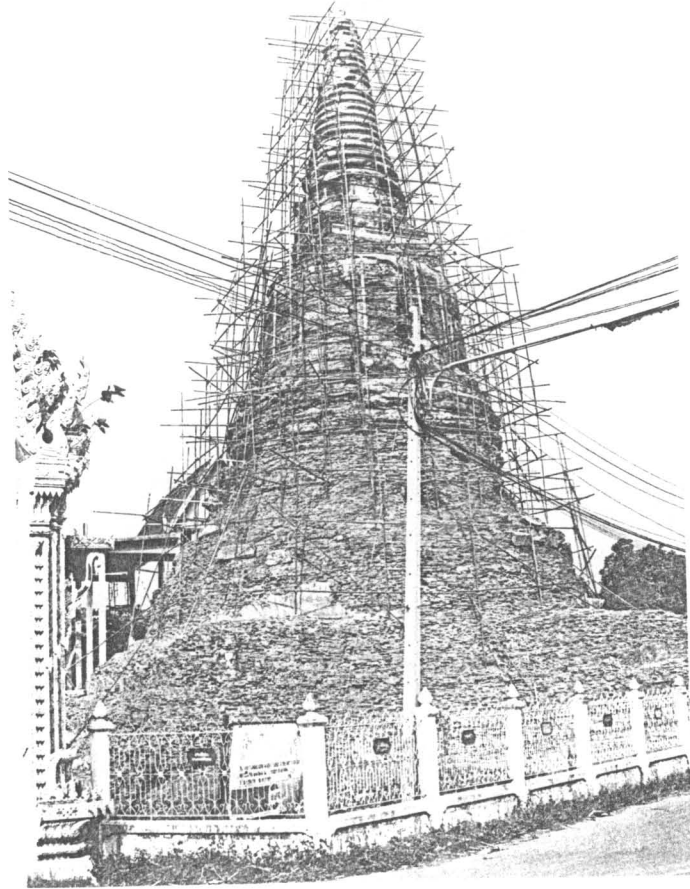
ภาพที่ 14 เจดีย์ประธานด้านตะวันตกเฉียงใต้หลังขุดแต่ง

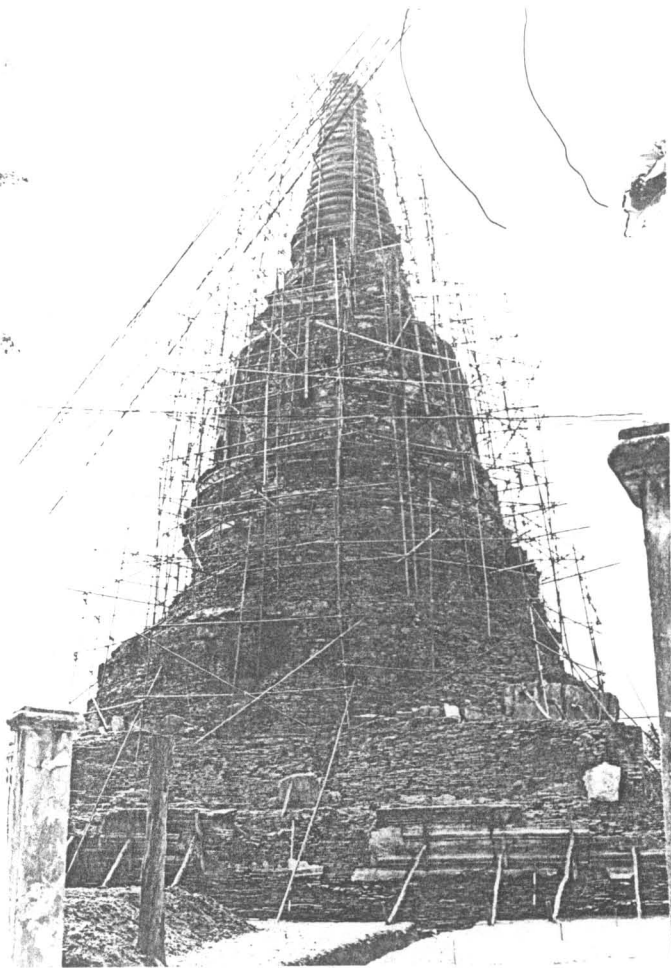
ภาพที่ 15 เจดีย์ประธานด้านใต้หลังขุดแต่ง

ภาพที่ 16 เจดีย์ประธานด้านตะวันออกเฉียงใต้หลังบูรณะ

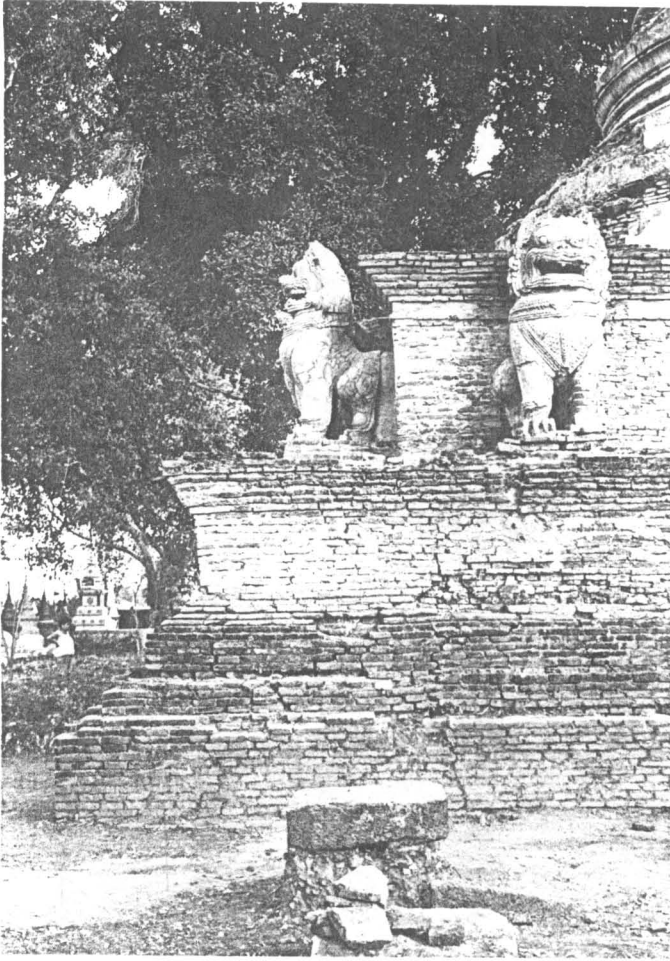
ภาพที่ 17 เจดีย์ประธานด้านตะวันออกหลังจุดแต่ง

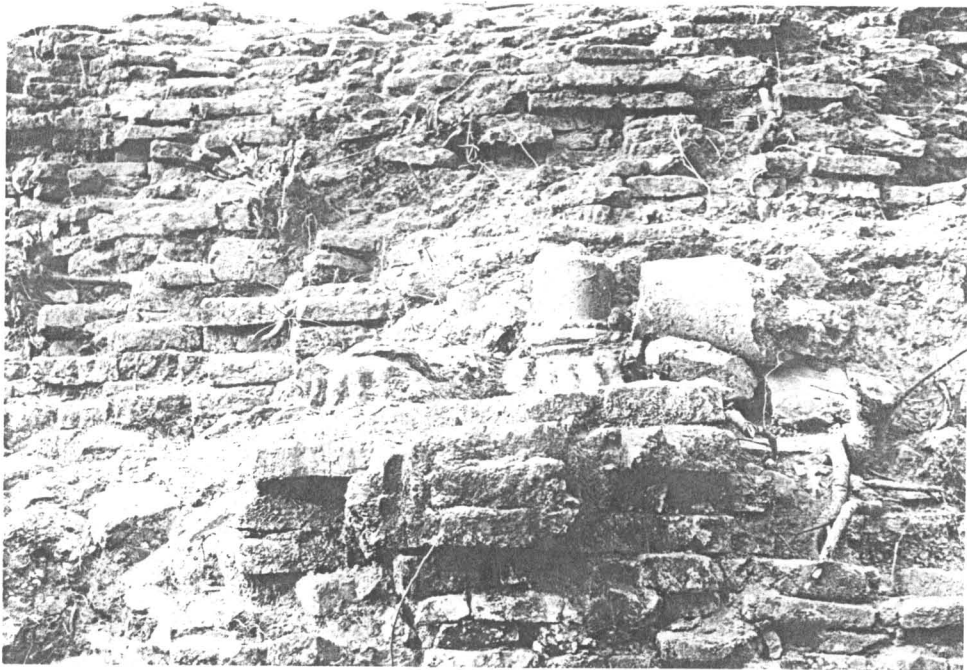
ภาพที่ 18 เจดีย์ประธานด้านเหนือหลังขุดแต่ง

ภาพที่ 19 เจดีย์ประธานวัดแม่นางปลื้ม

ภาพที่ 20 ชั้นประดับประติมากรรมรูปสิงห์วัดแม่นางปลื้ม

ภาพที่ 21 แท้สิงห์โกลัมมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ประธาน

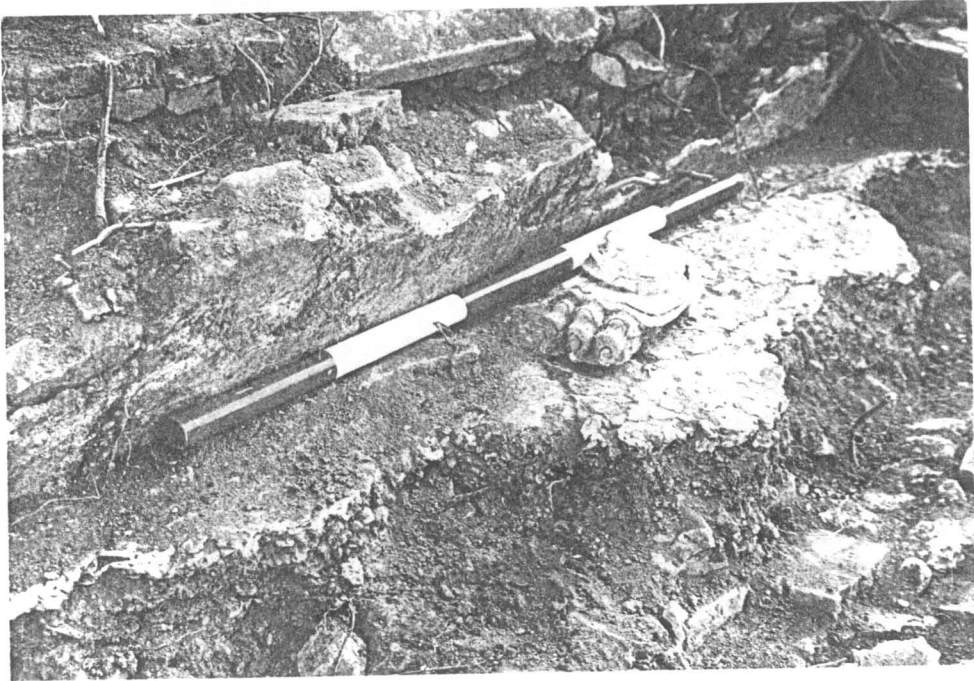
ภาพที่ 22 แท้สิงห์ไถลัมมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ประธาน

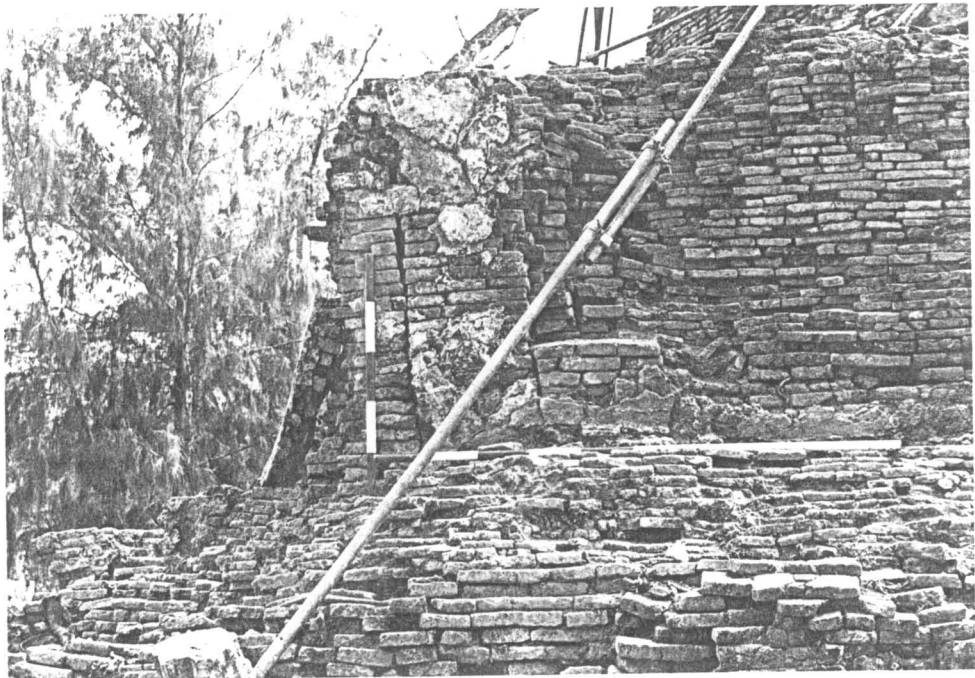
ภาพที่ 23 แท้สิงห์ไถ่ล้อมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ประธาน

ภาพที่ 24 ฐานรากของเจดีย์ประธานด้านใต้

ภาพที่ 25 แท่งสังหัด้านเหนือของเจดีย์ประธาน

ภาพที่ 26 มุมตะวันตกเฉียงเหนือของชั้นประดับประติมากรรมรูปสิงห์

ภาพที่ 27 ด้านเหนือของชั้นประดับประติมากรรมรูปสิงห์

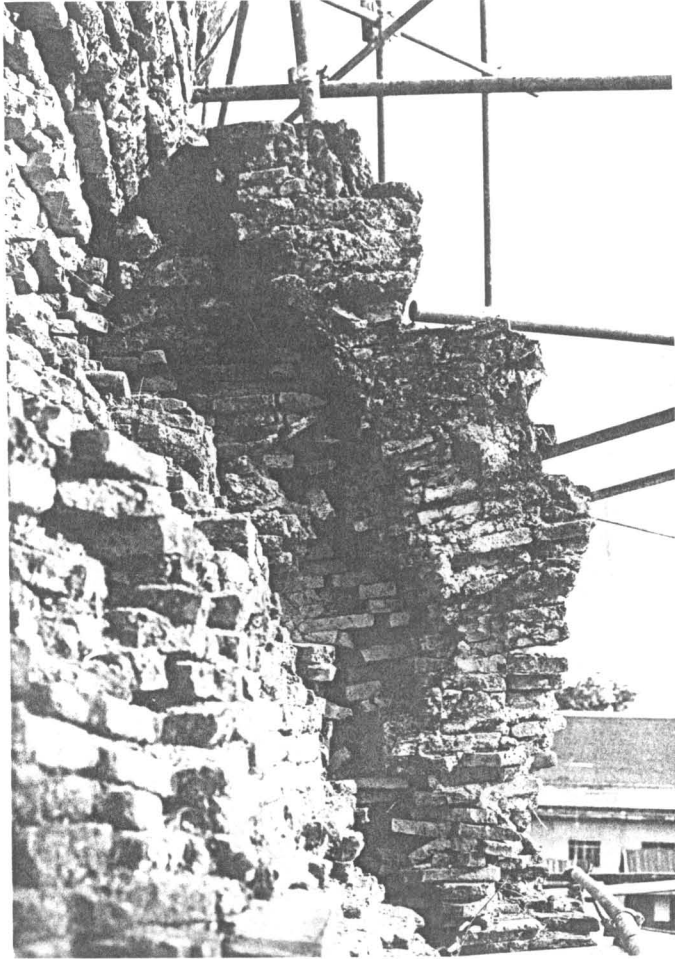
ภาพที่ 28 ฐานที่รองเท้าสิงห์ด้านเหนือเจดีย์ประธาน

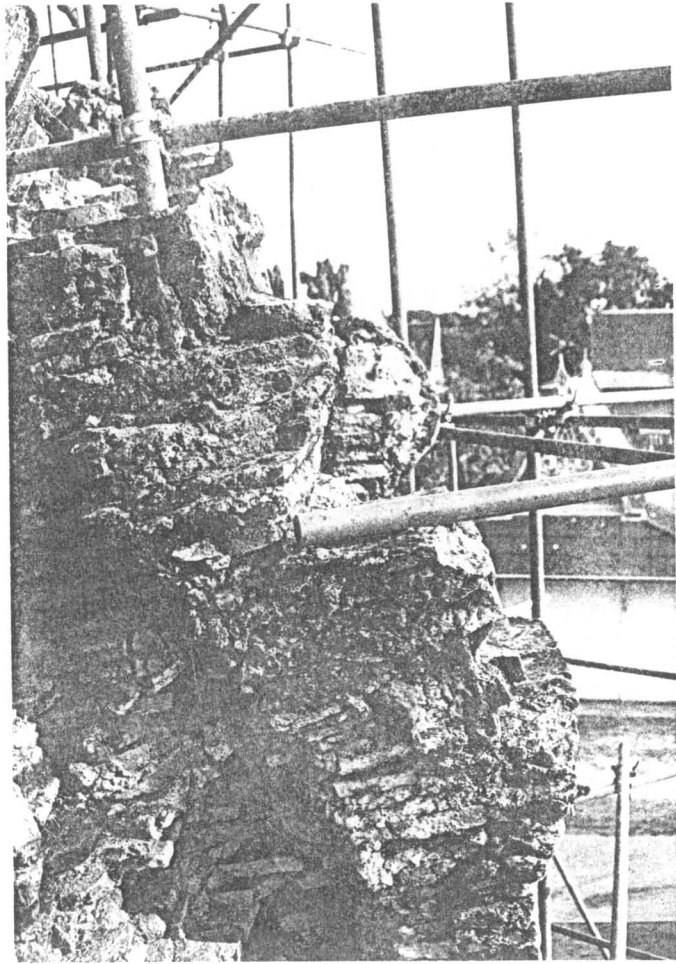
ภาพที่ 29 ฐานที่รองรับเสาสะพานด้านเหนือเจดีย์ประธาน

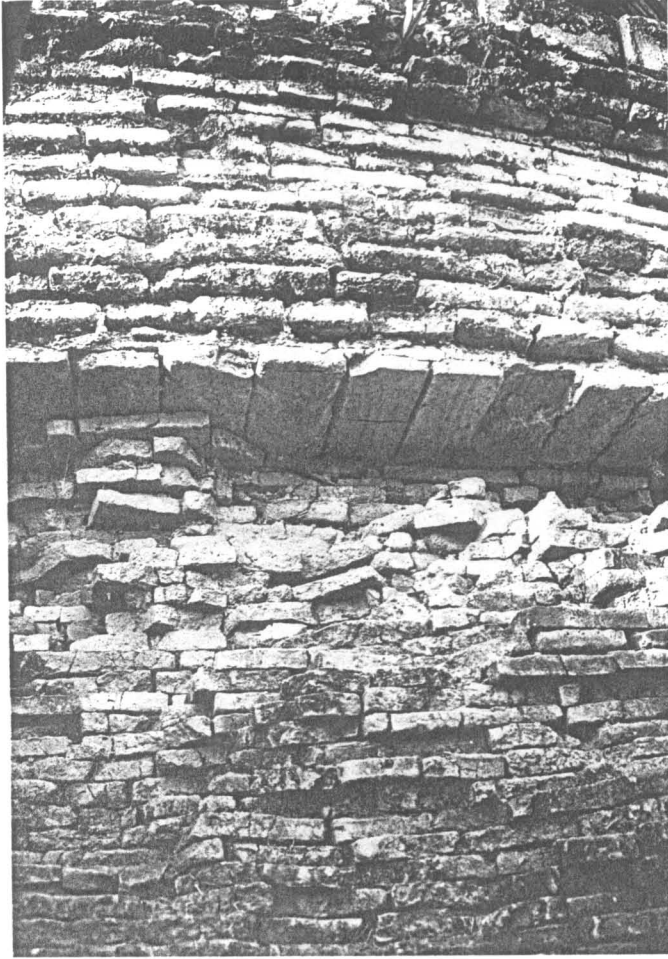
ภาพที่ 30 การพอกทับของชั้นมาลัยเถาด้านใต้เจดีย์ประธาน

ภาพที่ 31 รอยแยกของอิฐที่เกิดจากการทรุดตัวในการรับน้ำหนัก

ภาพที่ 32 รอยแยกของอิฐที่เกิดจากการทรุดตัวในการรับน้ำหนัก

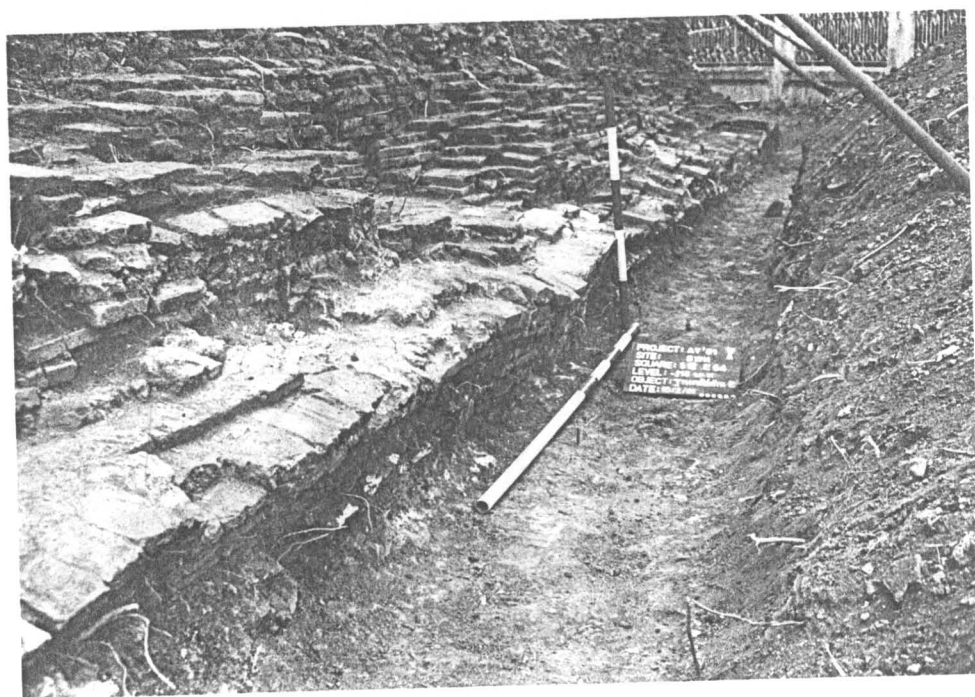
ภาพที่ 33 การเรียงอิฐใต้ฐานหน้ากระดานได้บัวปากระฆัง

ภาพที่ 34 ชุดบัวปากระฆัง

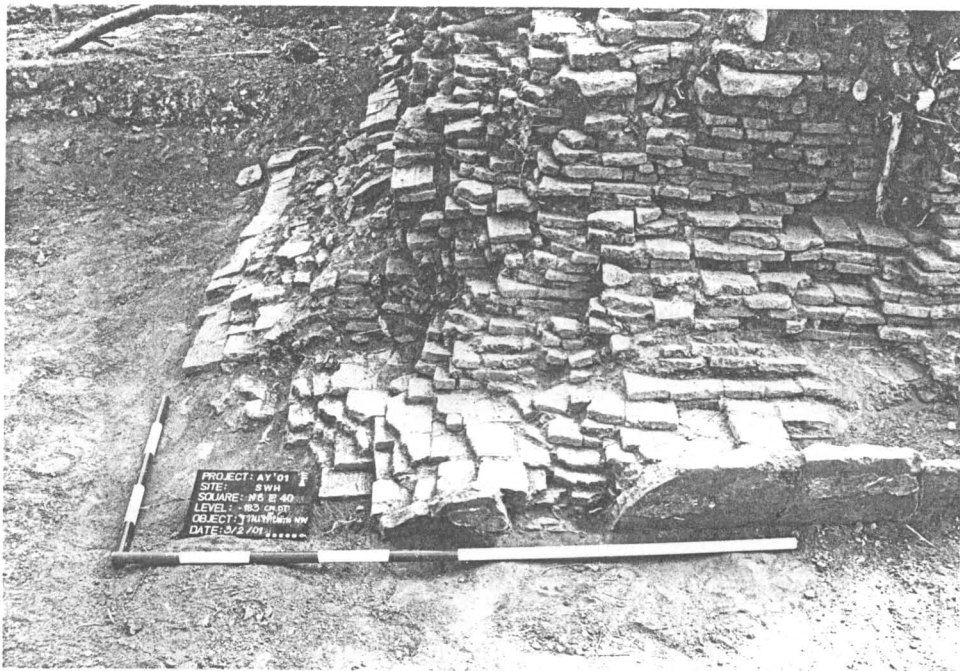
ภาพที่ 35 ชั้นหน้ากระดานเหนือบัวปากระฆังที่มีร่องรอยของการประดับเครื่องถ้วย

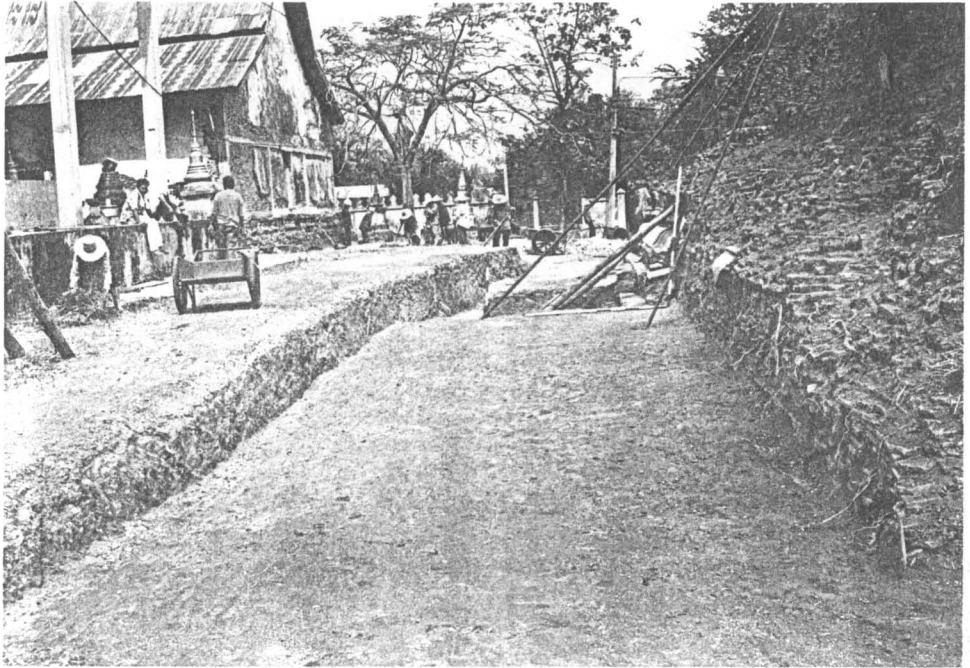
ภาพที่ 36 ฐานเชิงของเจดีย์ประธานด้านตะวันออก

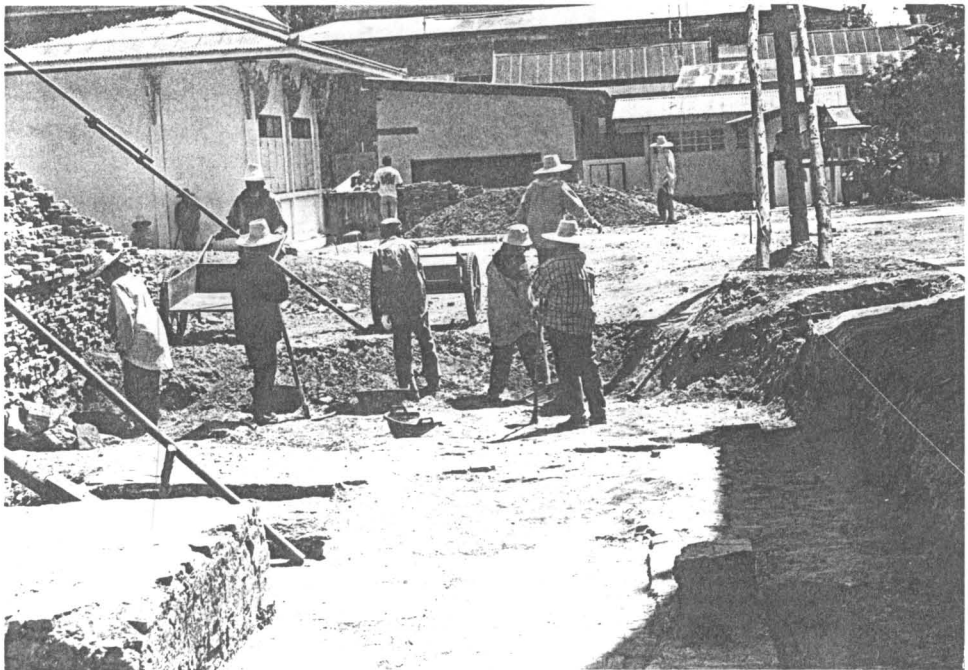
ภาพที่ 37 ฐานเจียงของเจดีย์ประธานด้านตะวันออก

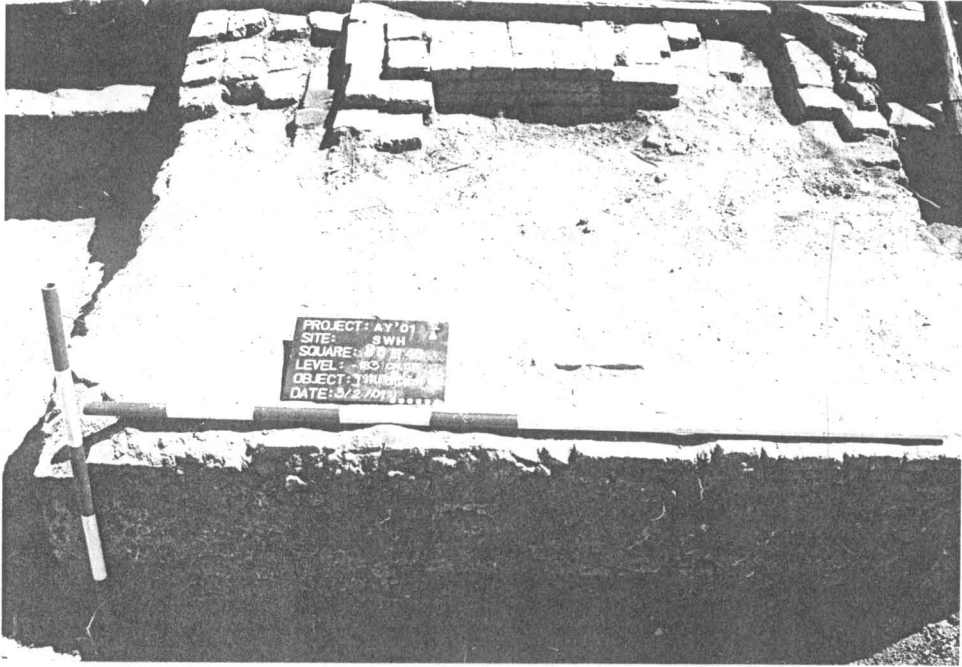
ภาพที่ 38 มุมตะวันตกเฉียงเหนือของเจดีย์ประธาน

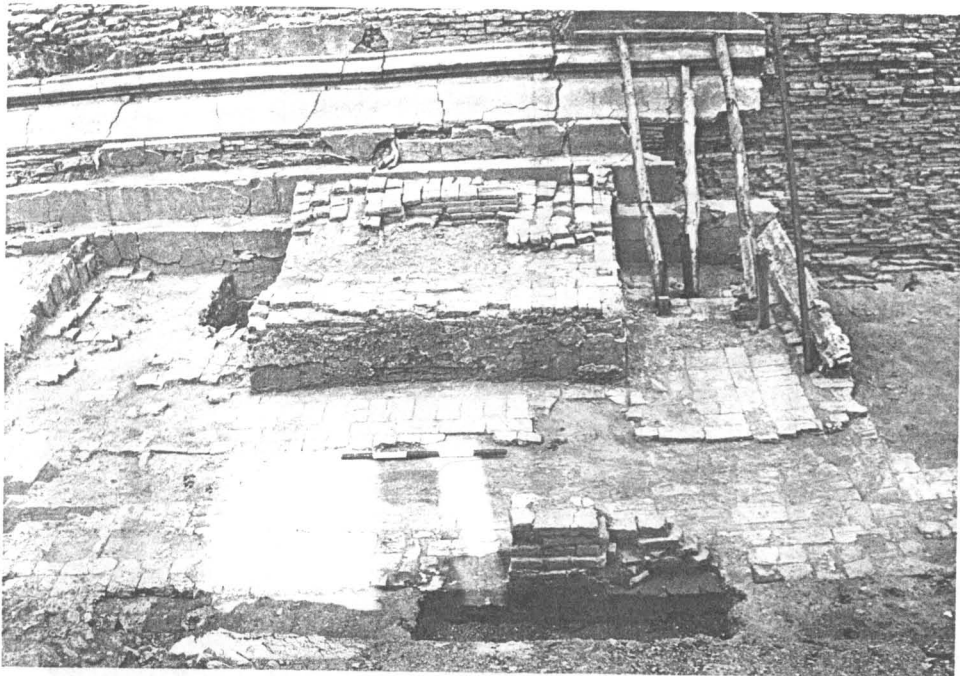
ภาพที่ 39 ด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน

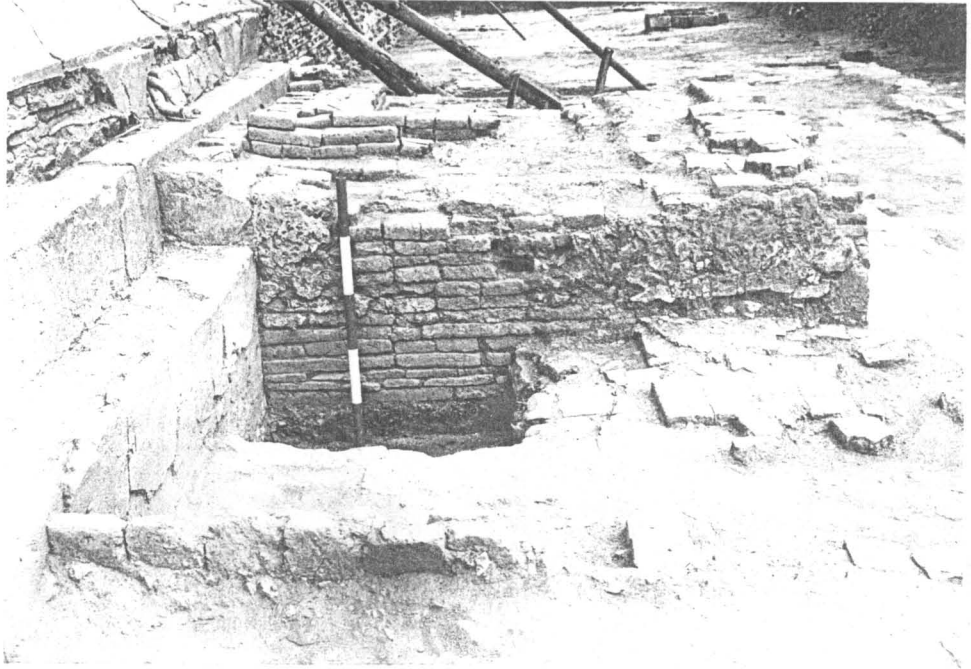
ภาพที่ 40 ขณะปฏิบัติงานด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน

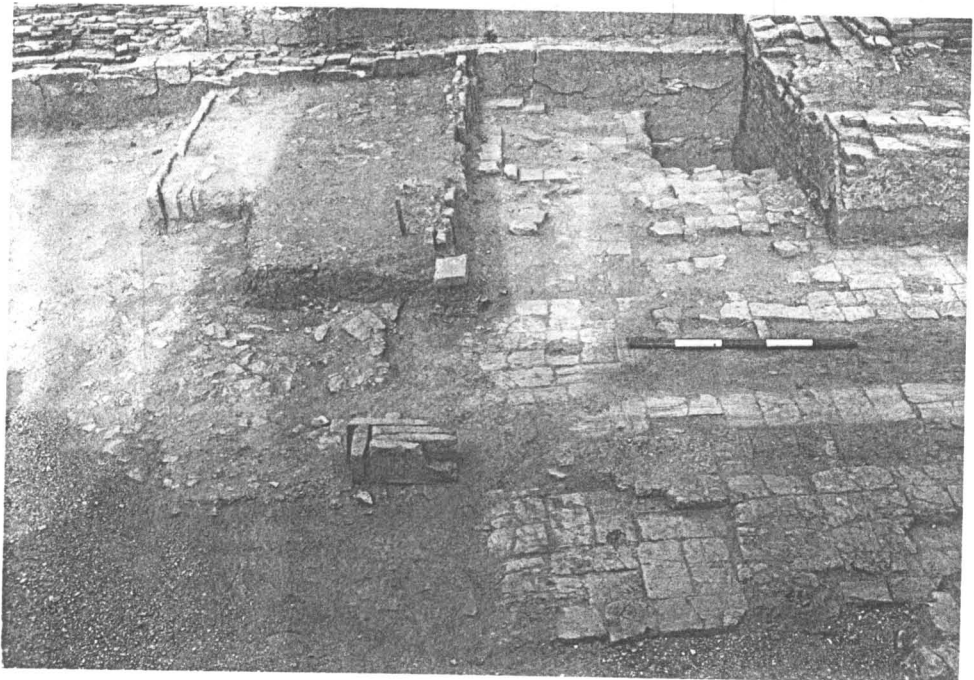
ภาพที่ 41 แทนฐานสี่เหลี่ยมด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน

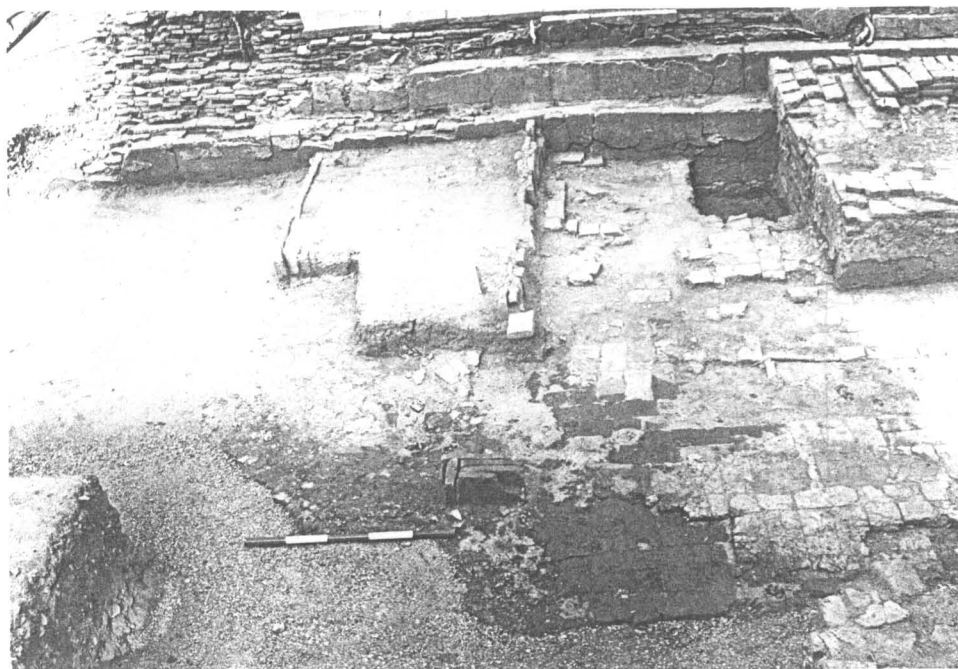
ภาพที่ 42 แทนฐานสี่เหลี่ยมด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน

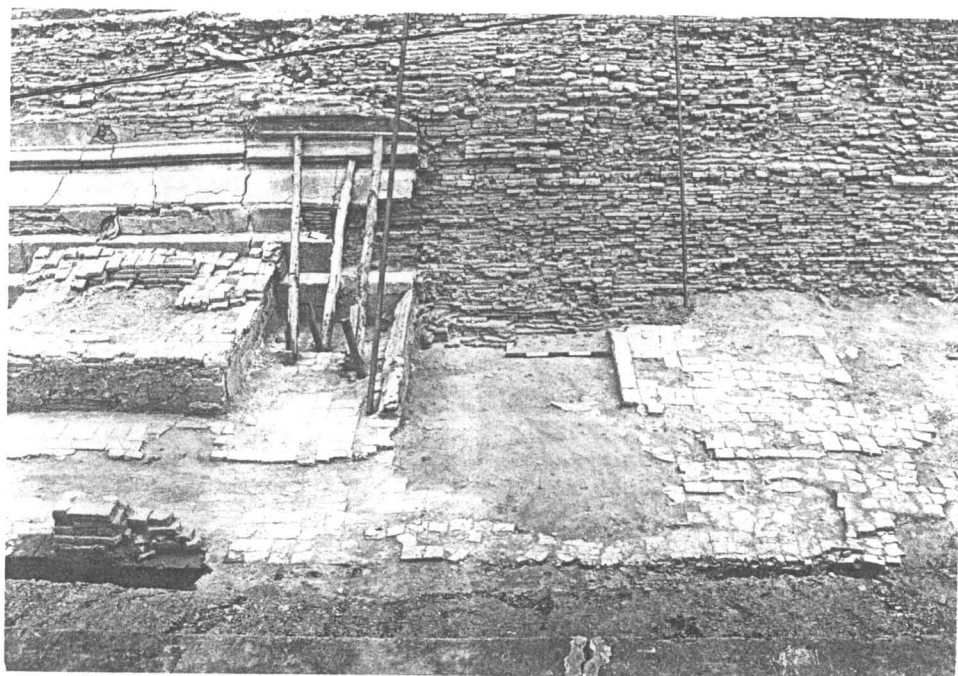
ภาพที่ 43 จุดตรวจแท่นฐานสี่เหลี่ยมด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน

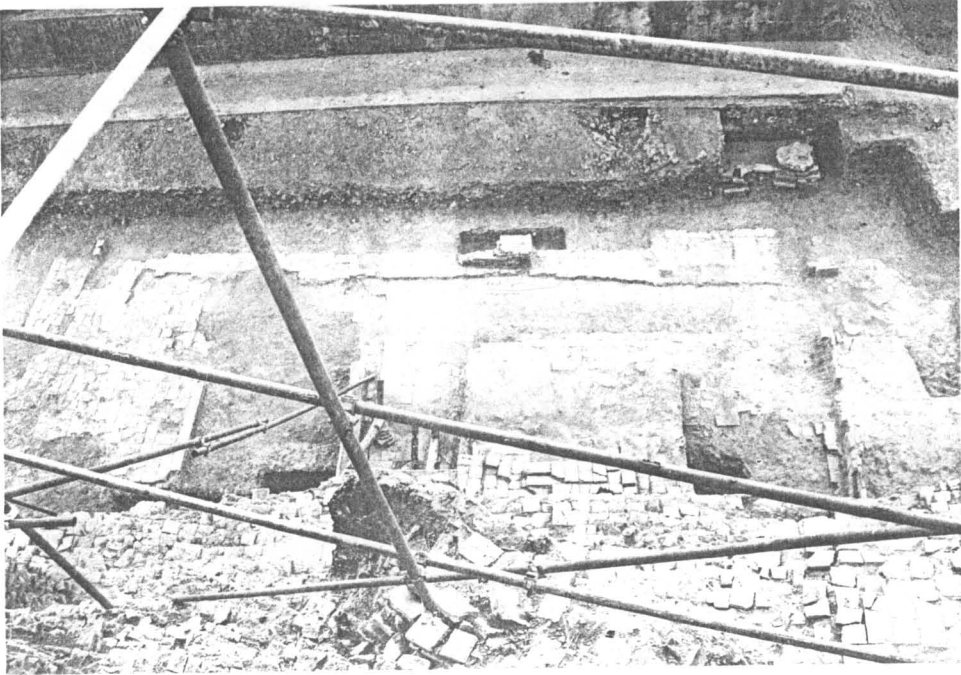
ภาพที่ 44 พื้นปูอิฐตะวันตกของเจดีย์ประธาน

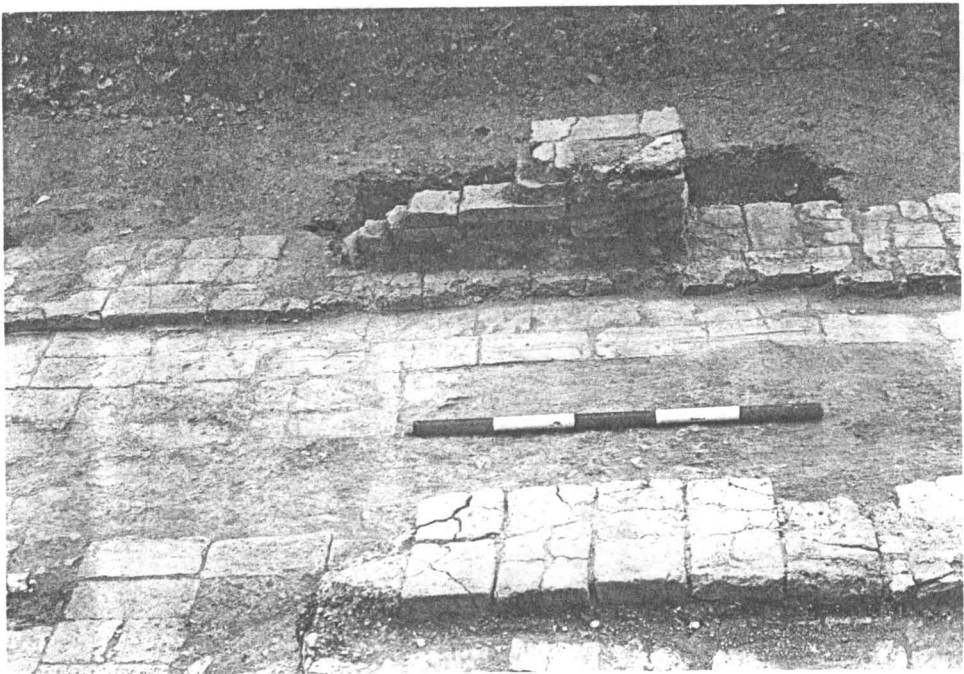
ภาพที่ 45 แนวอิฐตั้งอัดดินปนทรายด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน

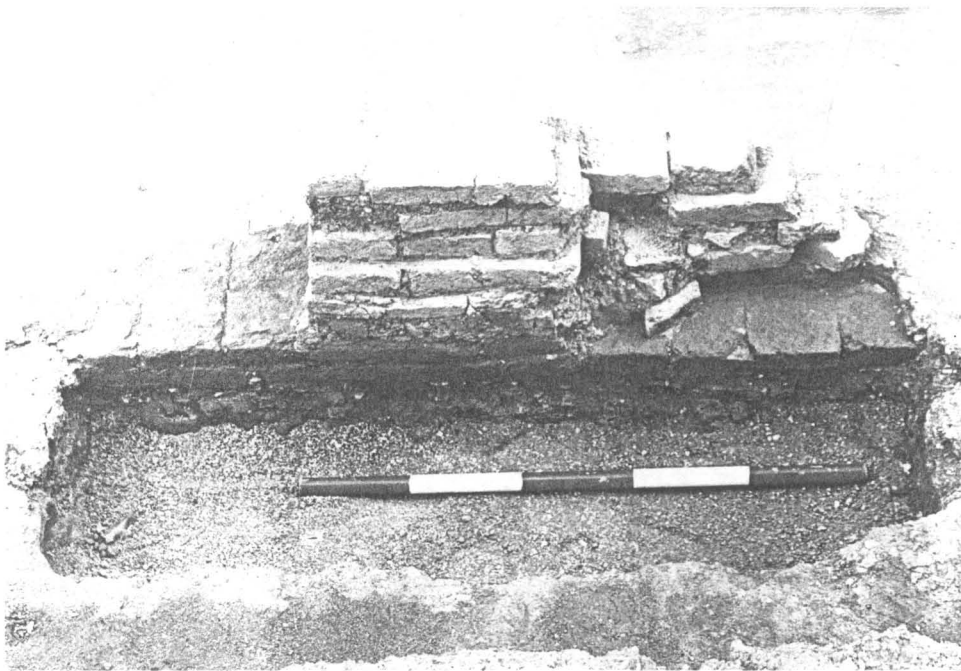
ภาพที่ 46 แนวอิฐฉาบปูนรูปบัวคว่ำ

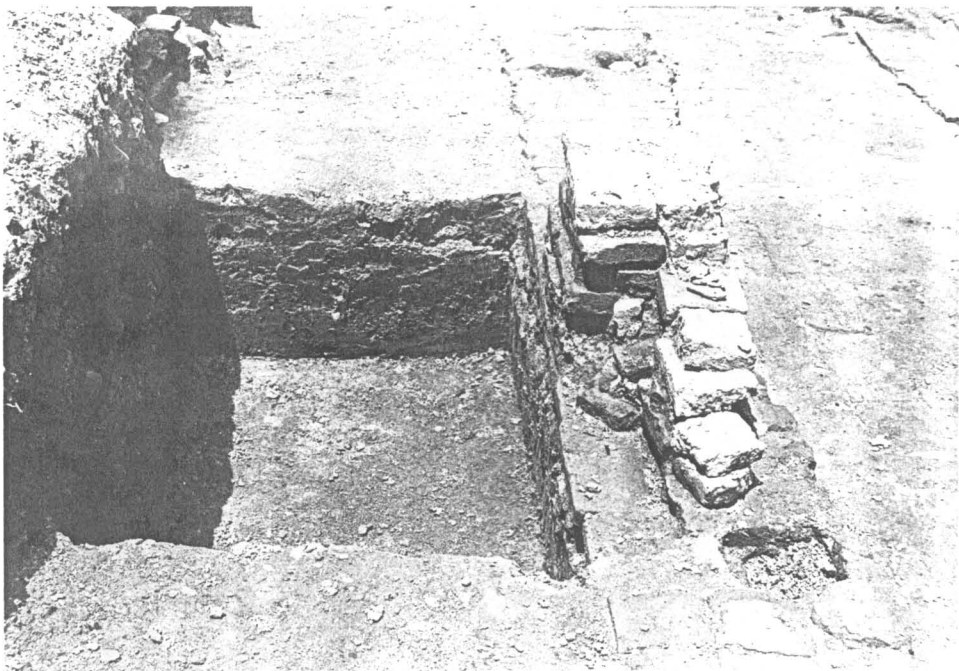
ภาพที่ 47 เจดีย์ประธานด้านตะวันตกหลังขุดแต่ง

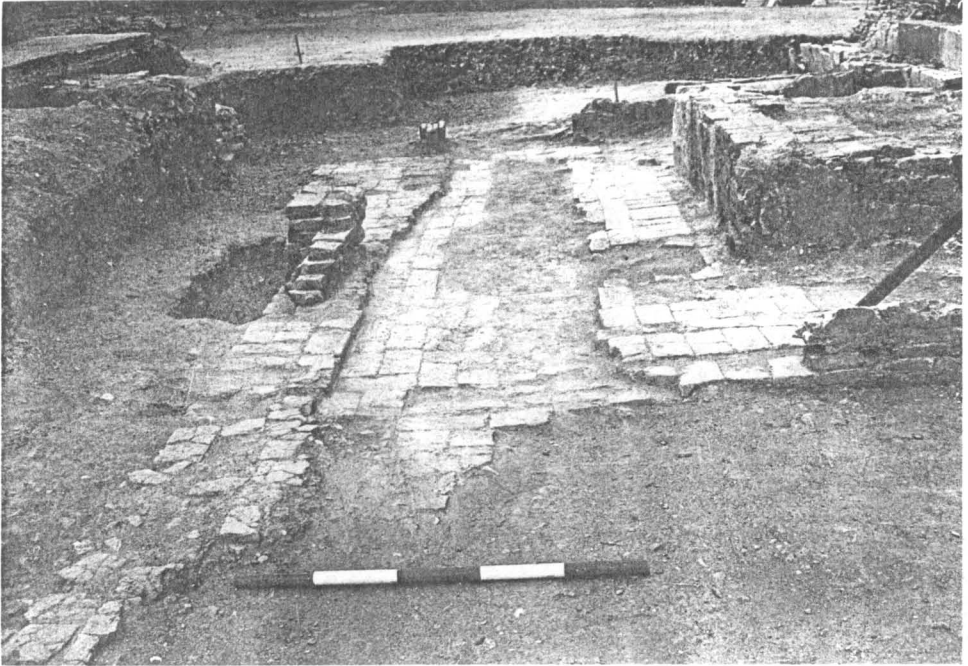
ภาพที่ 48 แนวก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน

ภาพที่ 49 แนวก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน

ภาพที่ 50 แนวก่ออิฐรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านตะวันตกของเจดีย์ประธาน

ภาพที่ 51 พื้นปูอิฐด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน

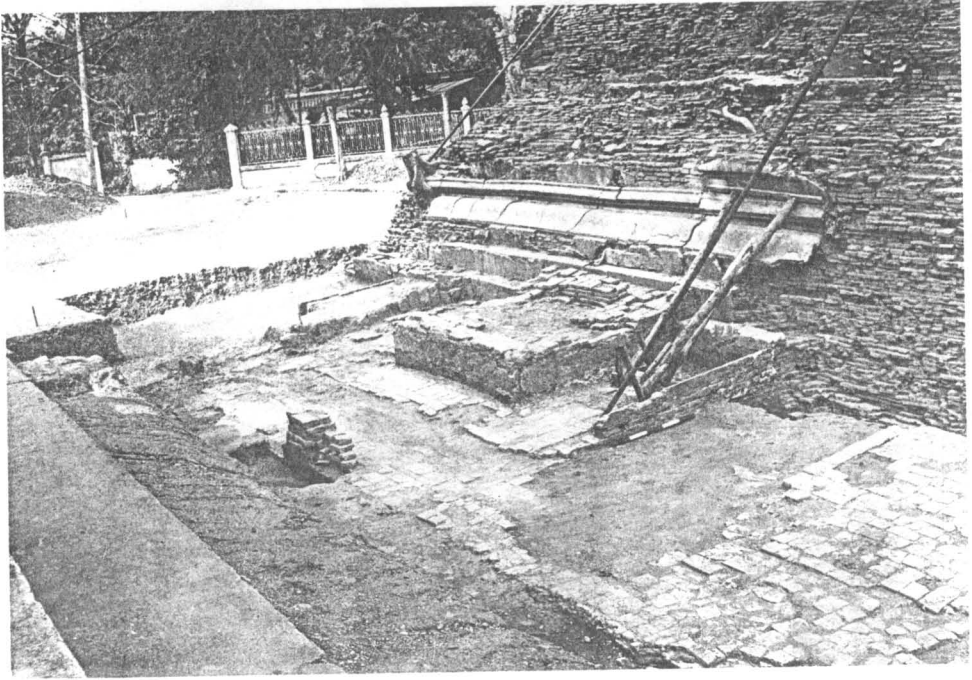
ภาพที่ 52 พื้นปูอิฐด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน

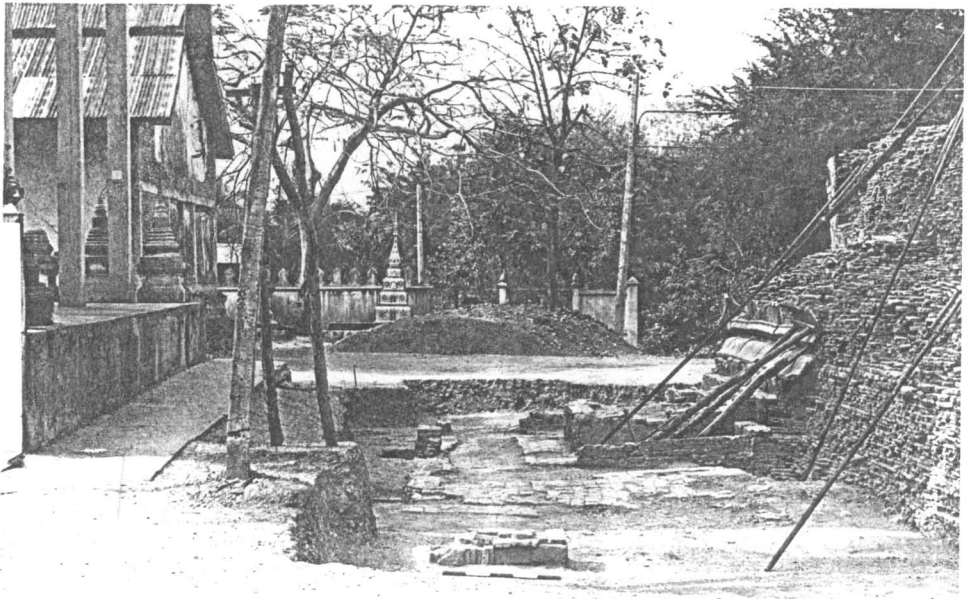
ภาพที่ 53 แนวอิฐก่อเป็นแถวยาวด้านหลังวิหารพระนั่ง

ภาพที่ 54 แนวอิฐก่อเป็นแถวยาวด้านหลังวิหารพระนั่ง

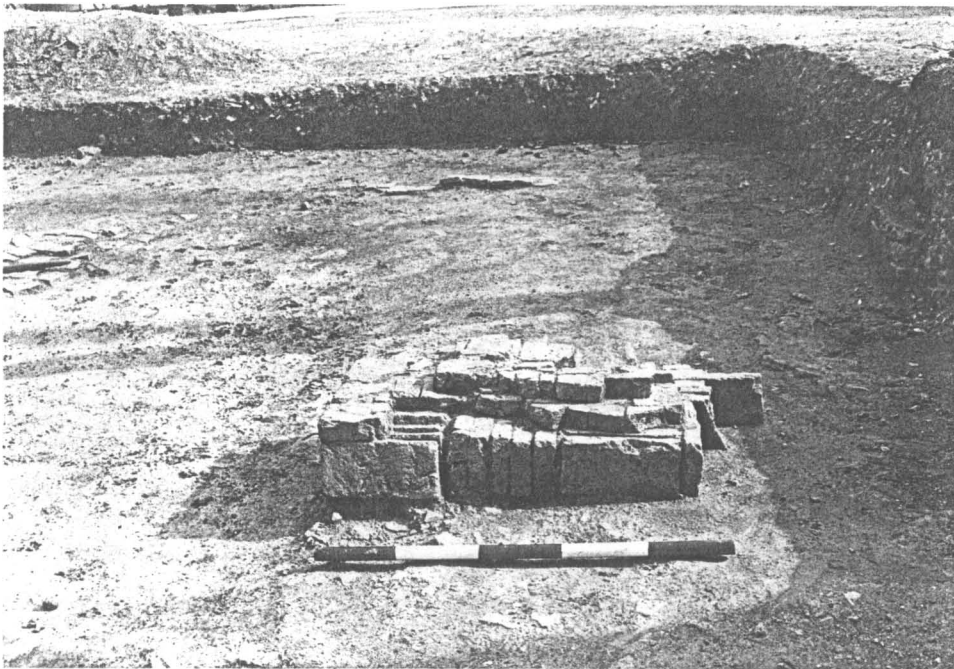
ภาพที่ 55 แนวอิฐฉาบปูนรูปบัวคว่ำ

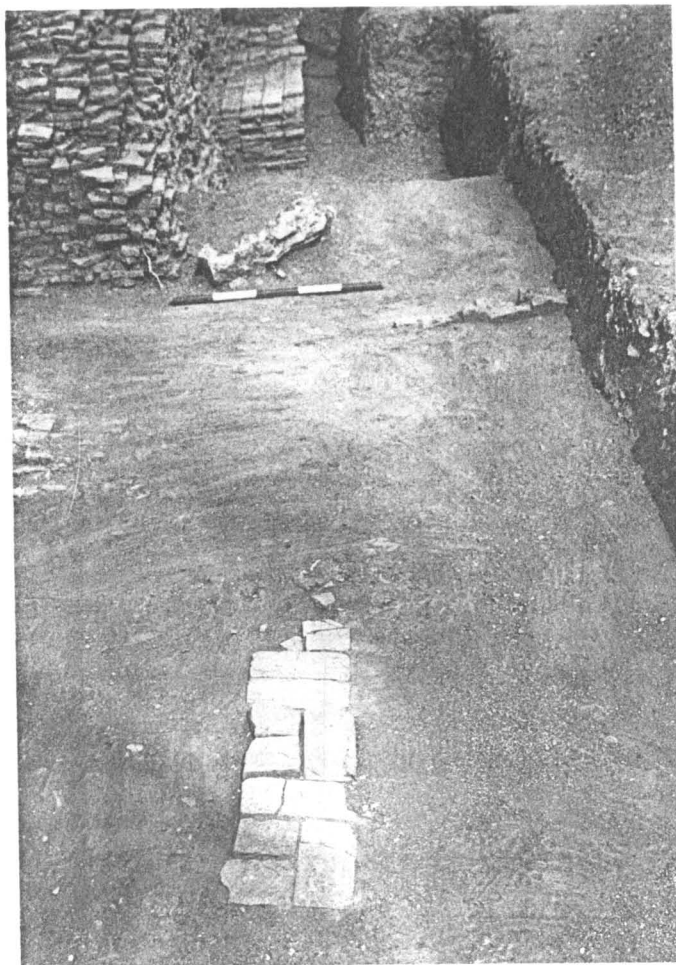
ภาพที่ 56 กลุ่มแนวอิฐเรียงค้ำยันตะวันตกเจดีย์ประธาน

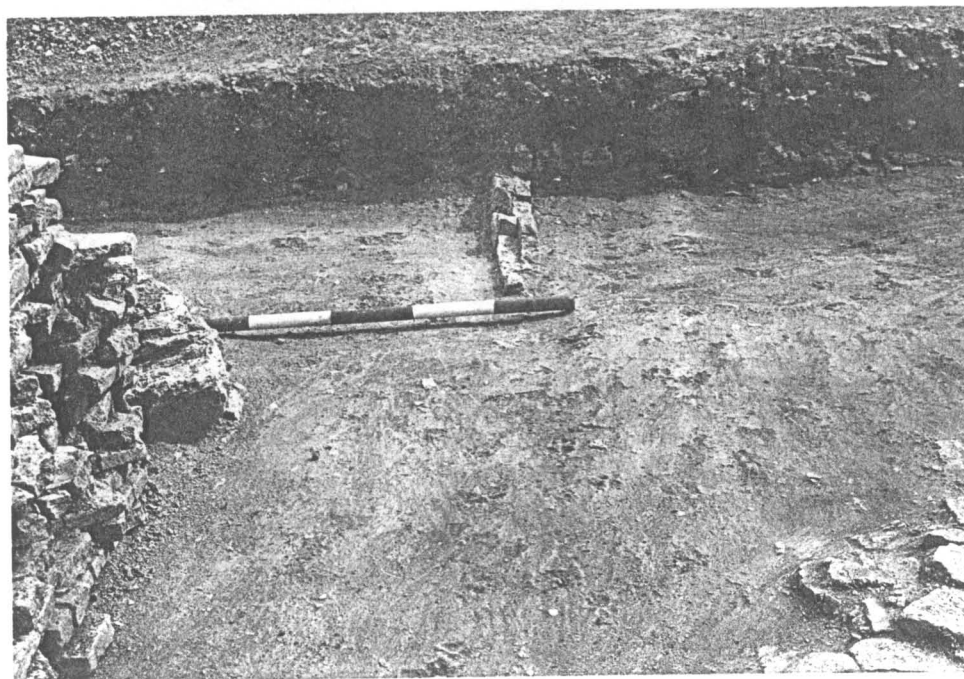
ภาพที่ 57 กลุ่มแนวอิฐเรียงด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน

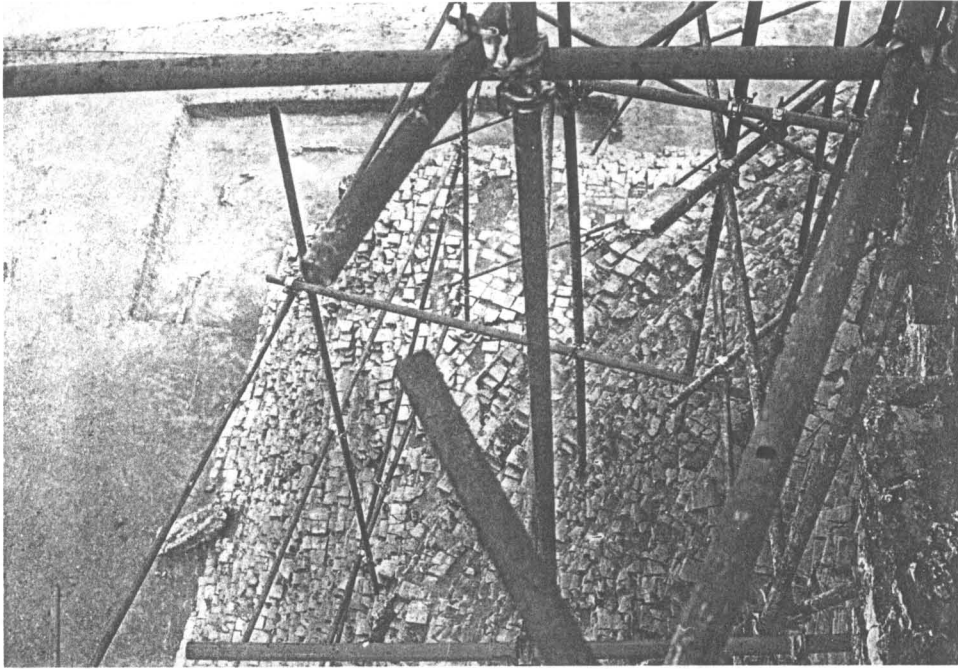
ภาพที่ 58 กลุ่มแนวอิฐเรียงด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน

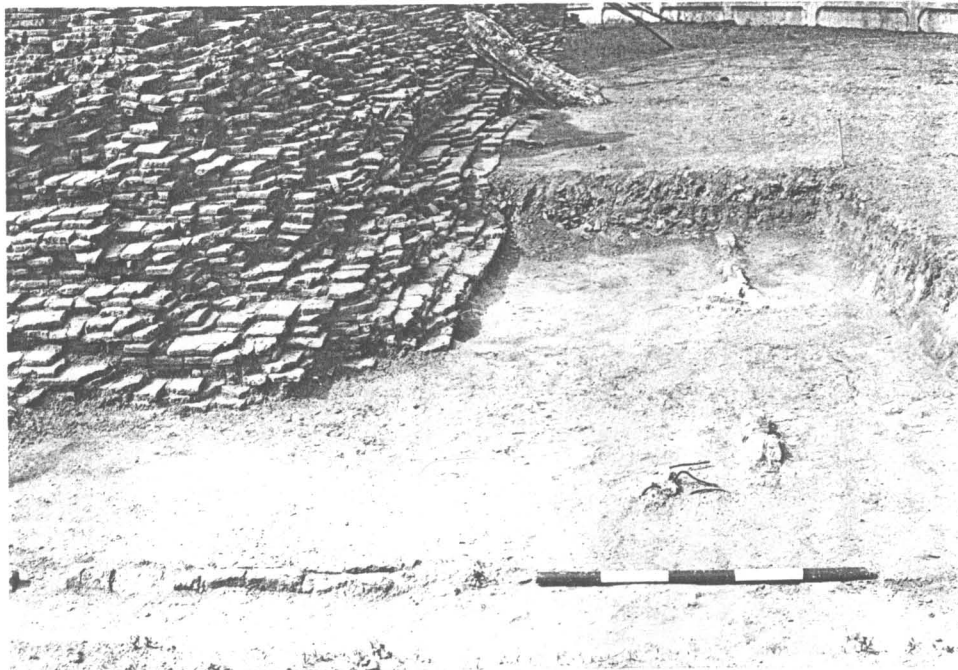
ภาพที่ 59 แนวอิฐรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านตะวันตกเจดีย์ประธาน

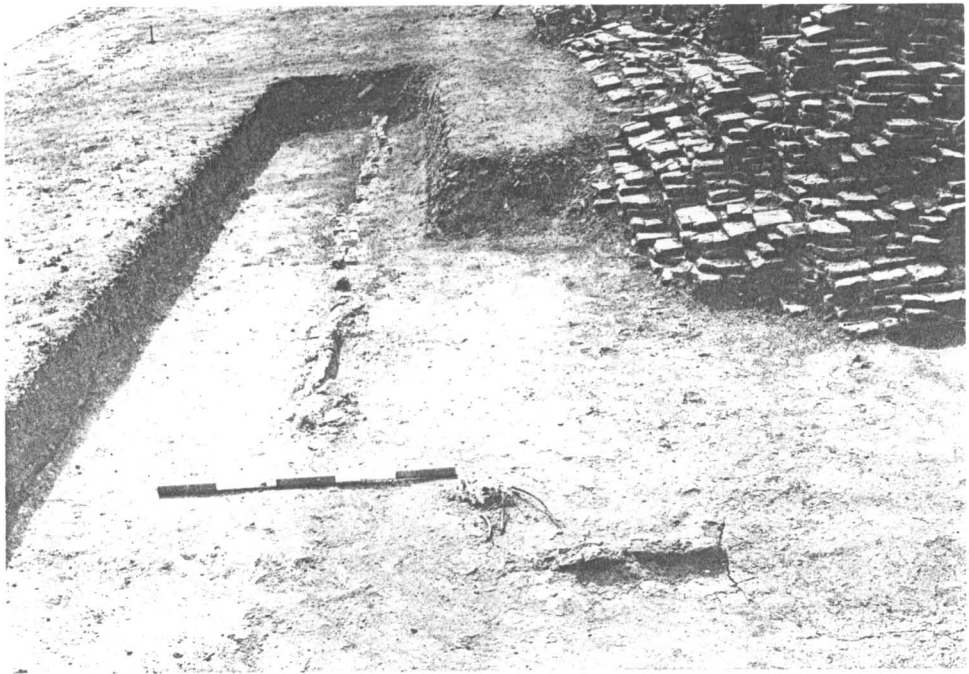
ภาพที่ 60 แนวอิฐที่ก่อเรียงขนานกับฐานของเจดีย์ประธานบริเวณมุมตะวันตกเฉียงใต้

ภาพที่ 61 แนวอิฐที่ก่อเรียงขนานกับฐานของเจดีย์ประธาน

ภาพที่ 62 แนวอิฐที่ก่อเรียงขนานกับฐานของเจดีย์ประธาน

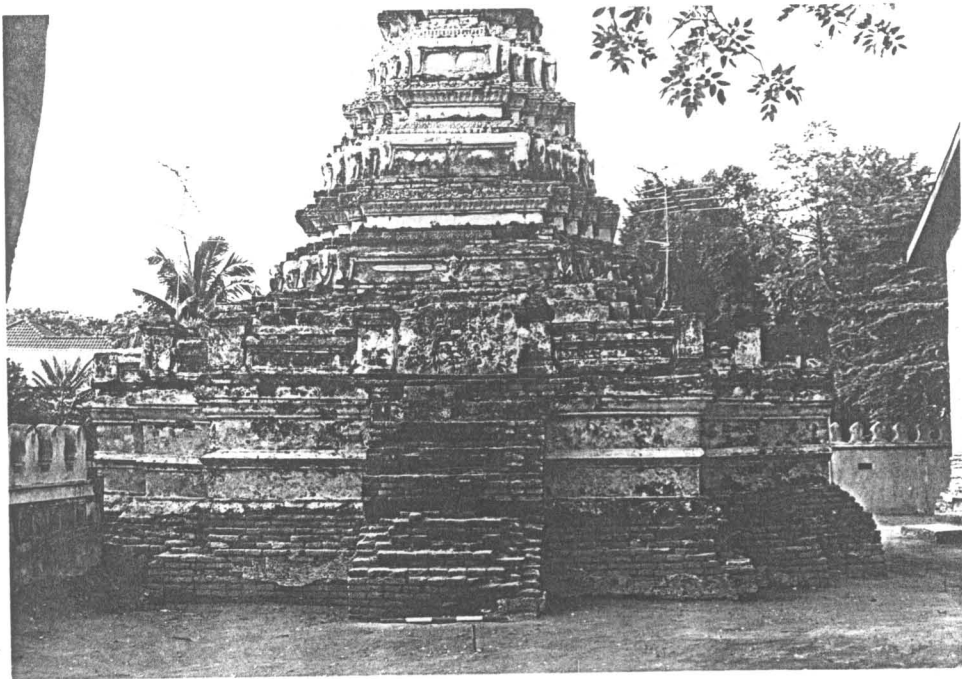
ภาพที่ 63 แนวอิฐที่ก่อเรียงขนานกับฐานของเจดีย์ประธาน

ภาพที่ 64 เจดีย์ทรงเครื่องมุตตะวันออกเฉียงใต้ก่อนขุดแต่ง

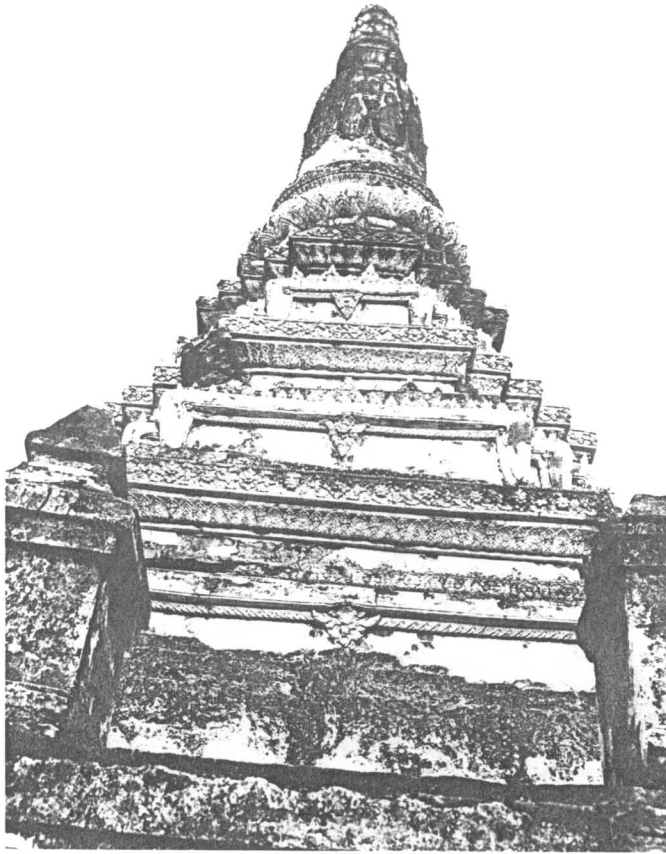
ภาพที่ 65 จารึกที่ฐานสิงห์ชั้นที่ 1 ของเจดีย์ทรงเครื่องด้านใต้

ภาพที่ 66 บันไดทางขึ้นสู่ลานประทักษิณของเจดีย์ทรงเครื่องด้านใต้

ภาพที่ 67 บันไดทางขึ้นสู่ลานประทักษิณของเจดีย์ทรงเครื่องด้านใต้

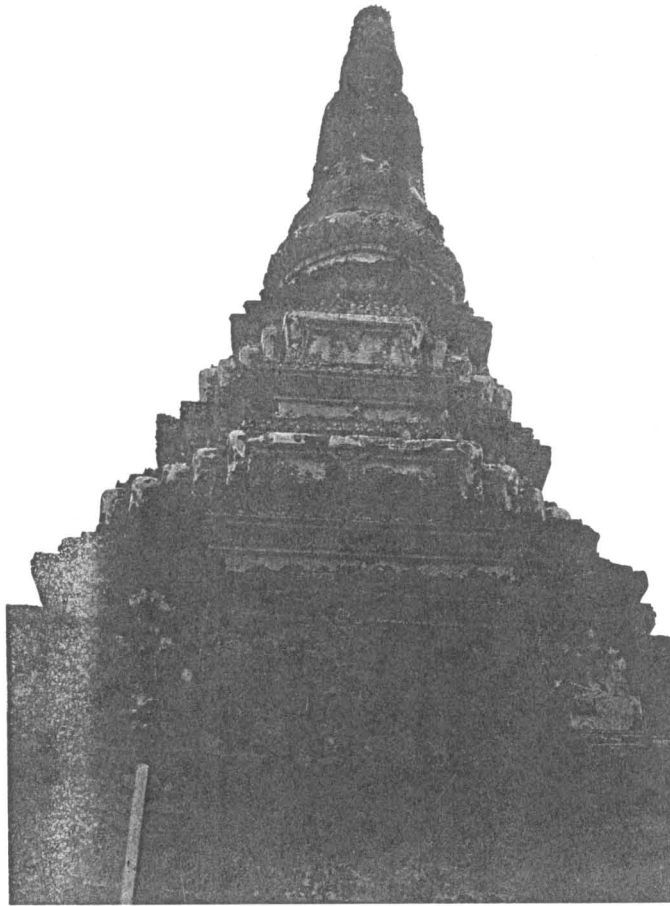
ภาพที่ 68 เจดีย์ทรงเครื่องด้านตะวันตกหลังขุดแต่ง

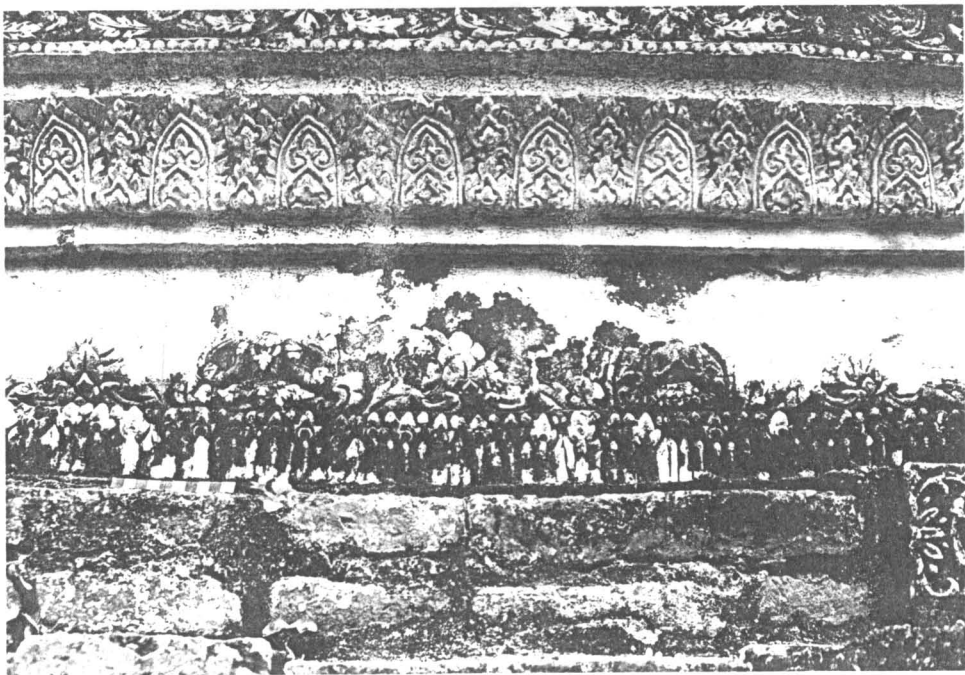
ภาพที่ 69 เจดีย์ทรงเครื่องด้านเหนือหลังขุดแต่ง

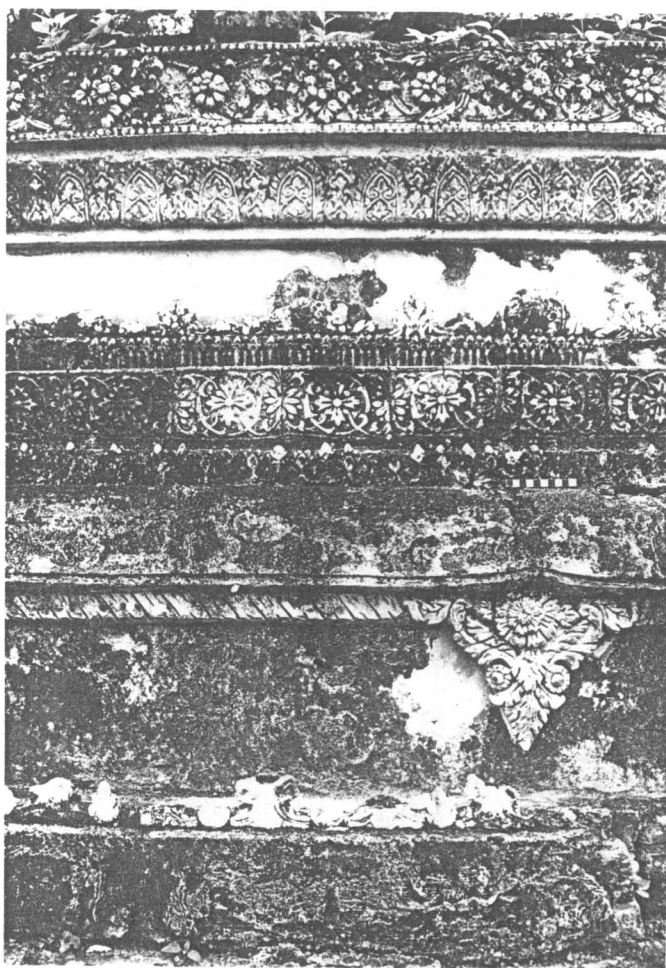
ภาพที่ 70 เจดีย์ทรงเครื่องด้านใต้หลังขุดแต่ง

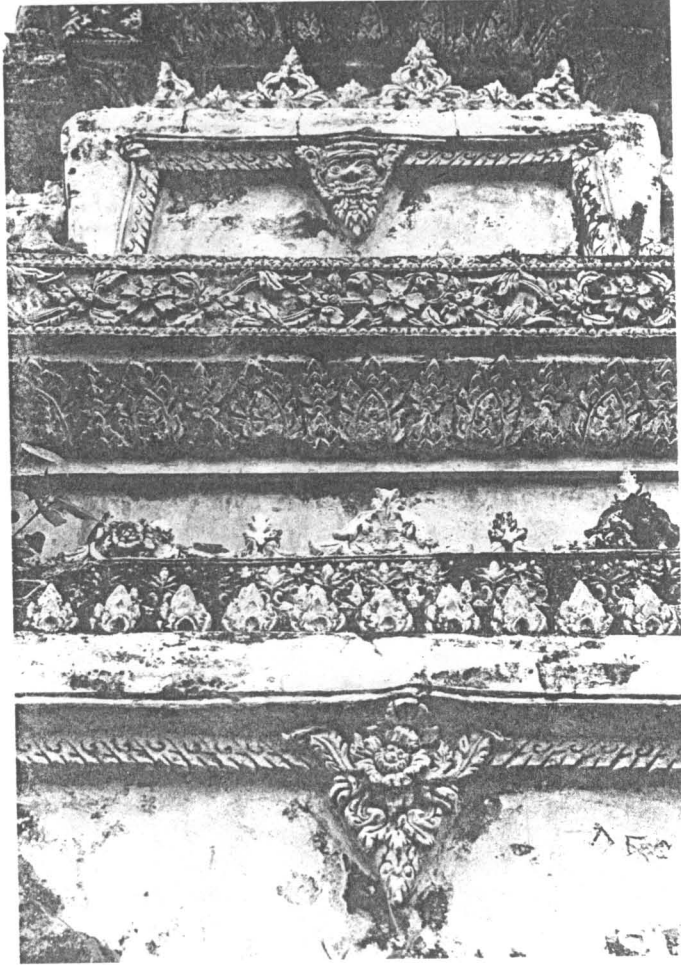
ภาพที่ 71 เจดีย์ทรงเครื่องตะวันออกหลังขุดแต่ง

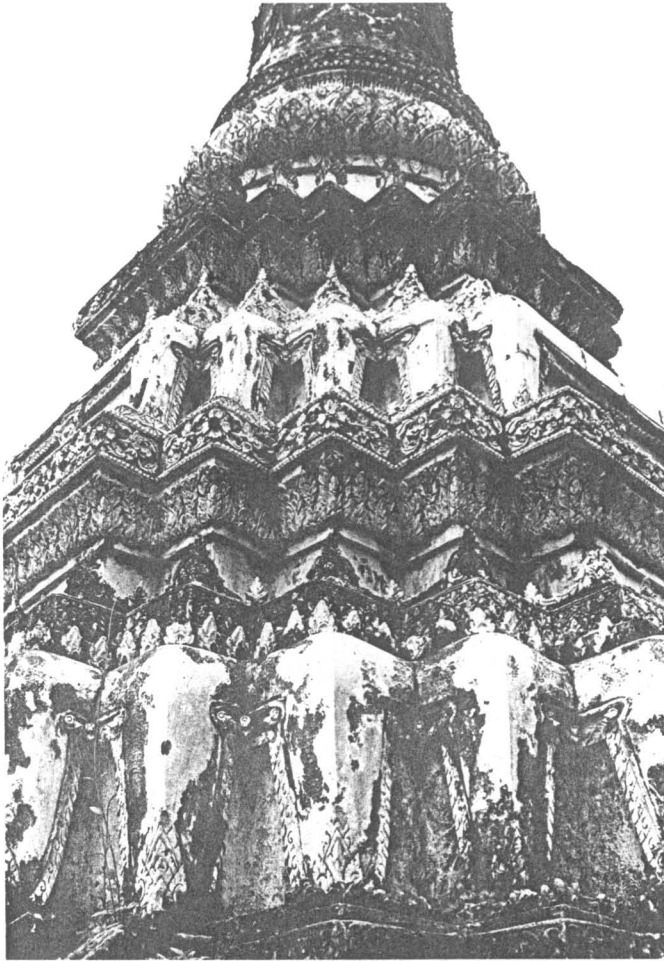
ภาพที่ 72 รูปเทวดานูนต่ำในซุ้มเรือนแก้วเหนือเส้นลวดล่างของหน้ากระดานฐานสิงห์ชั้นที่ 1

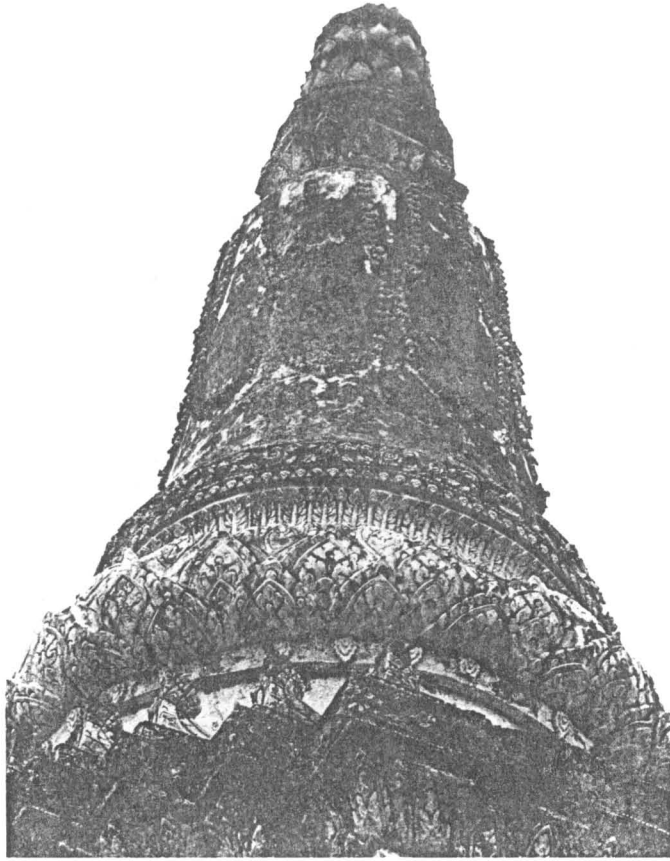
ภาพที่ 73 นมสิงห์ของฐานสิงห์ชั้นที่ 1 เจดีย์ทรงเครื่องด้านเหนือ

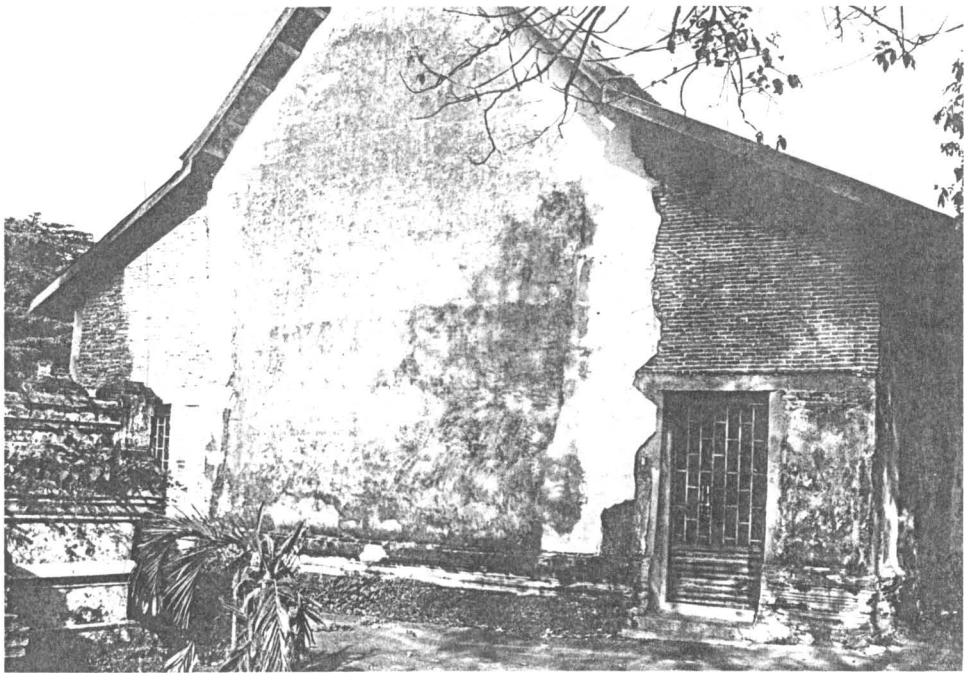
ภาพที่ 74 นมสิงห์ของฐานสิงห์ชั้นที่ 2 และ 3 เจดีย์ทรงเครื่องด้านตะวันตก

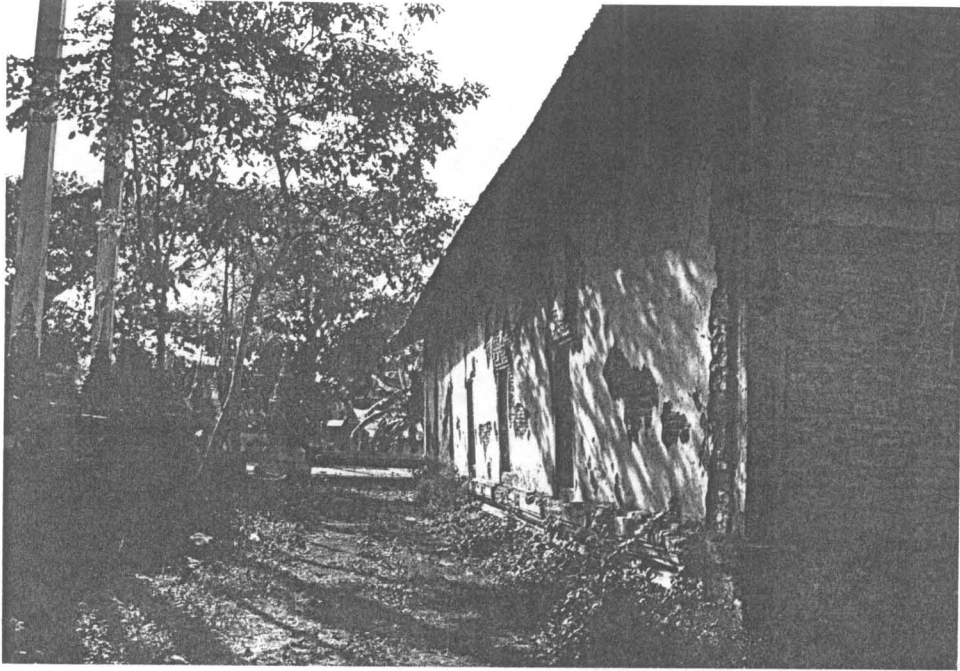
ภาพที่ 75 ฐานสิงห์ชั้นที่ 2 และ 3 มุมตะวันตกเฉียงใต้ของเจดีย์ทรงเครื่อง

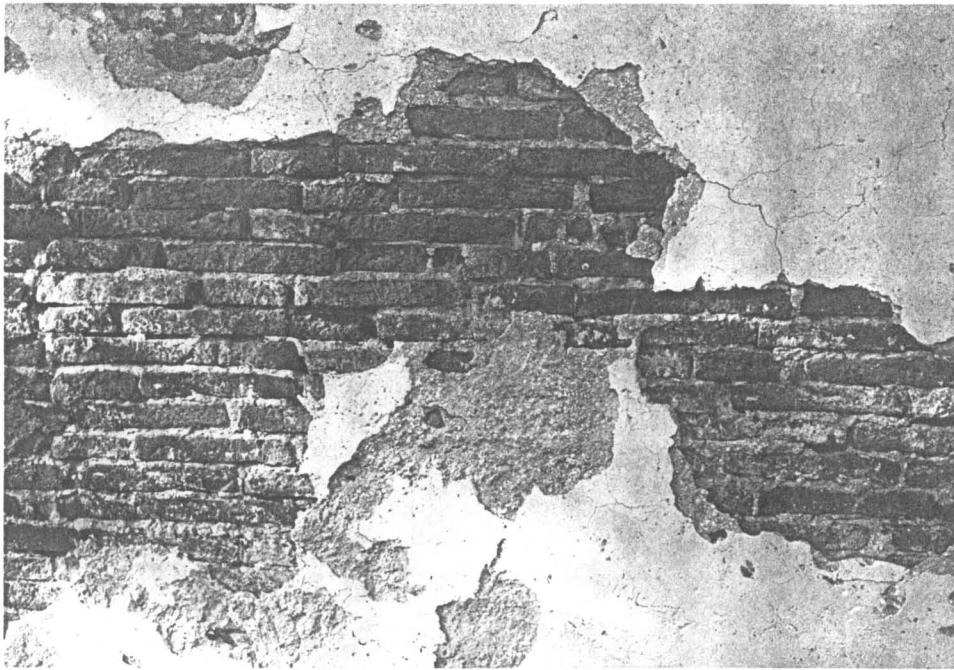
ภาพที่ 76 องค์ระฆังเจดีย์ทรงเครื่อง

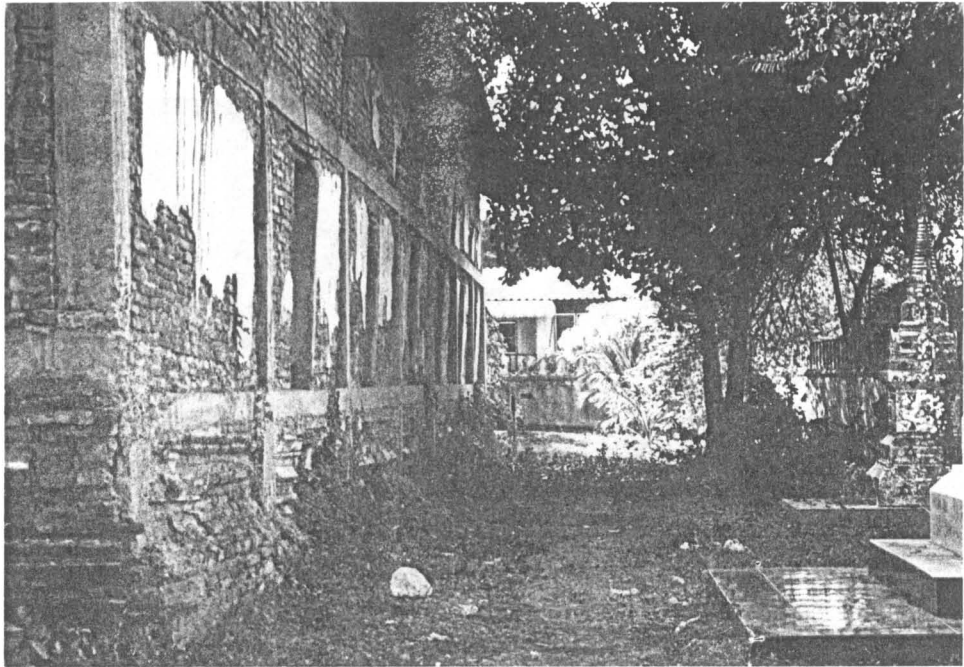
ภาพที่ 77 ด้านหน้าวิหารพระพุทธไสยาสน์ก่อนขุดแต่ง

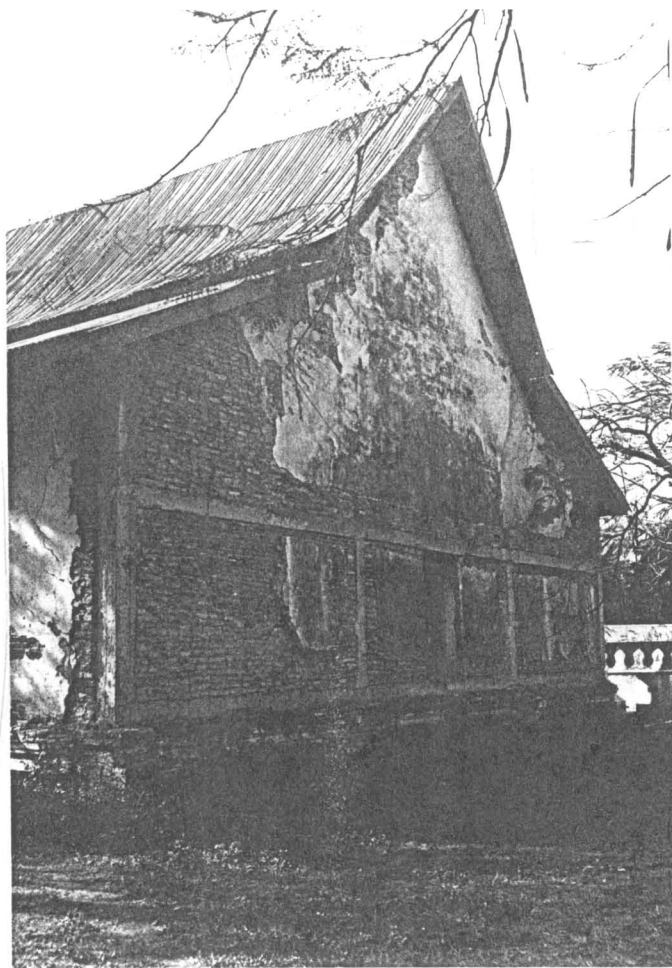
ภาพที่ 78 ผนังข้างด้านใต้วิหารพระพุทธไสยาสน์ก่อนขุดแต่ง

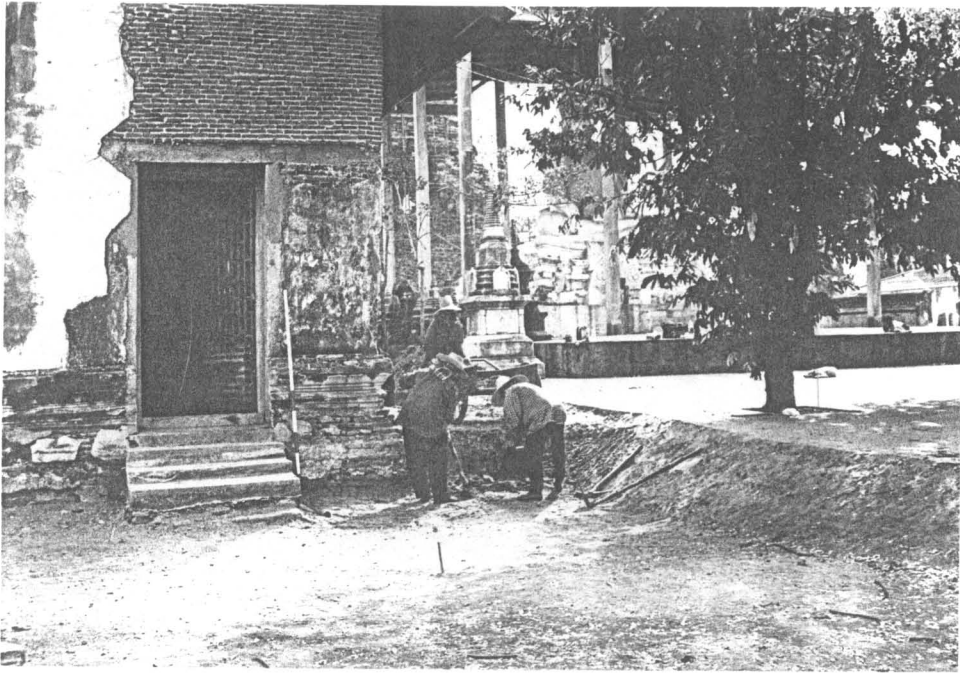
ภาพที่ 79 เทคนิคการเรียงอิฐของผนังวิหารพระพุทธไสยาสน์ด้านใต้

ภาพที่ 80 ผนังข้างด้านเหนือวิหารพระพุทธไสยาสน์ก่อนขุดแต่ง

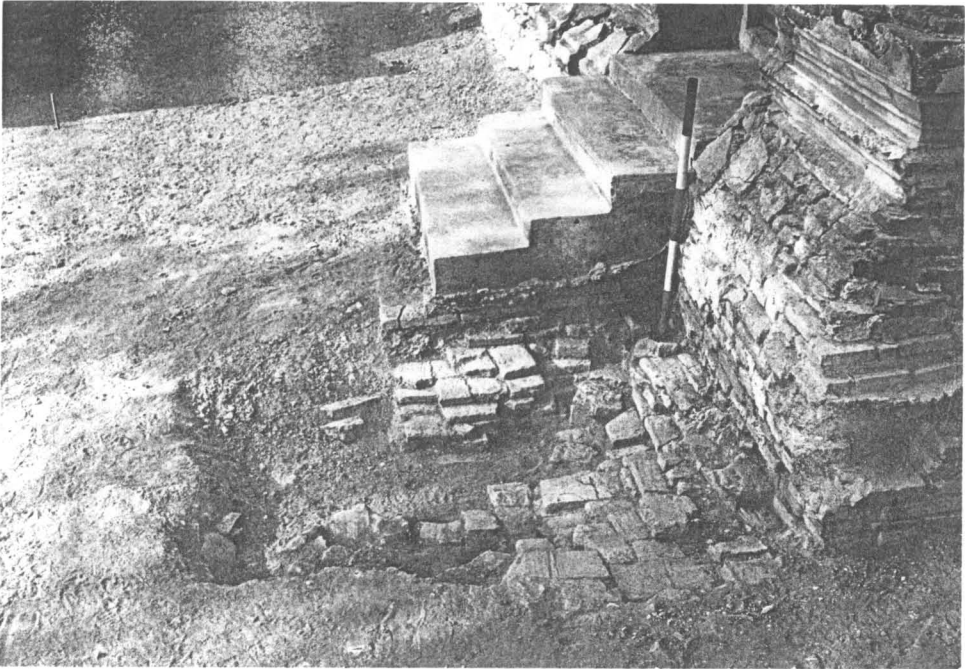
ภาพที่ 81 ด้านหลังวิหารพระพุทธไสยาสน์ก่อนขุดแต่ง

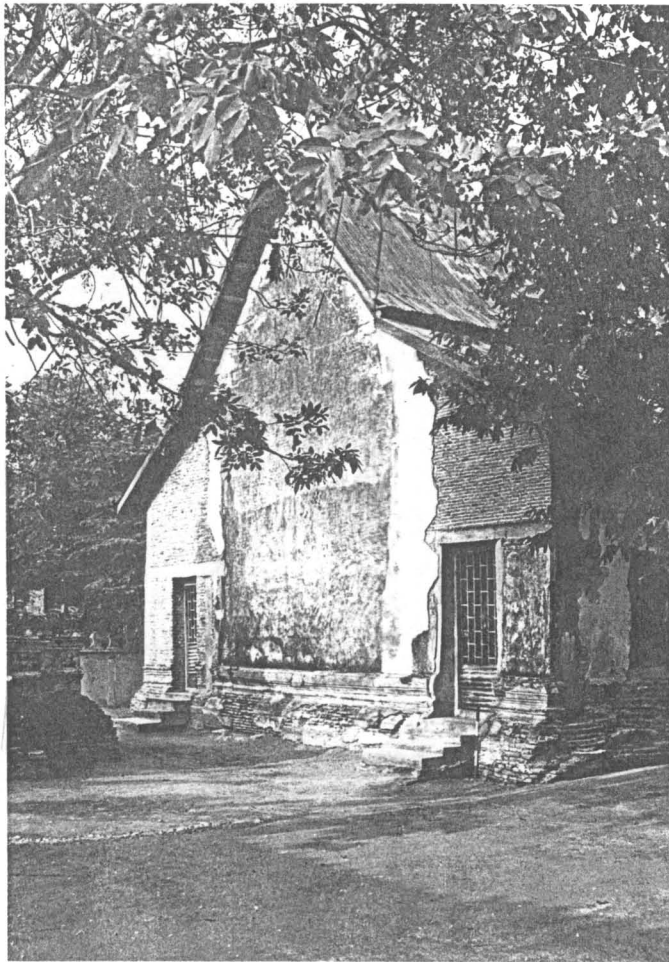
ภาพที่ 82 ขณะปฏิบัติงานมุดตะวันตกเฉียงใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์

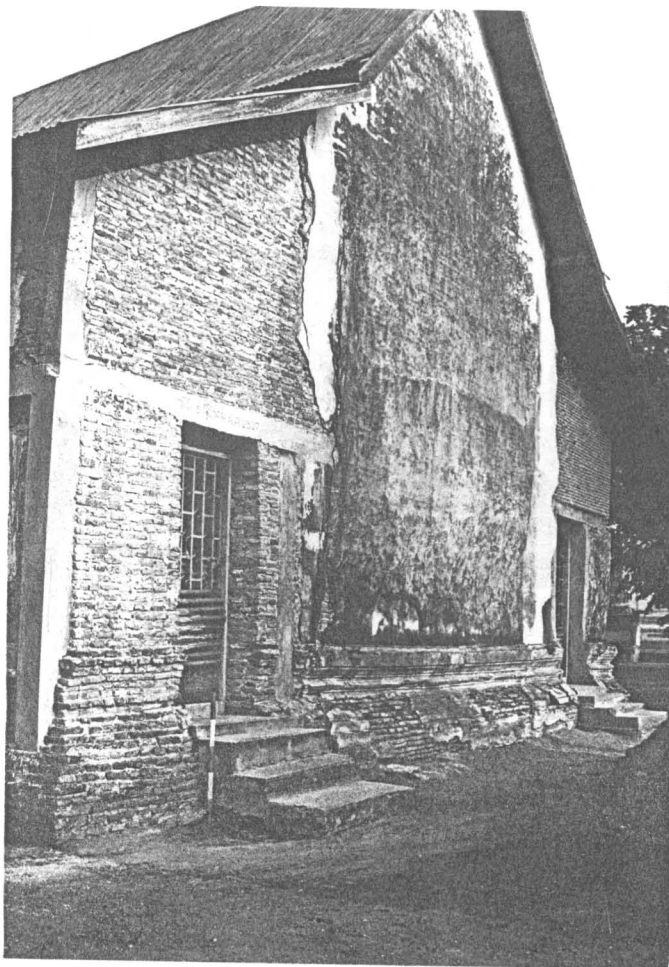
ภาพที่ 83 มุดตะวันตกเฉียงใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์

ภาพที่ 84 มุมตะวันตกเฉียงใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์

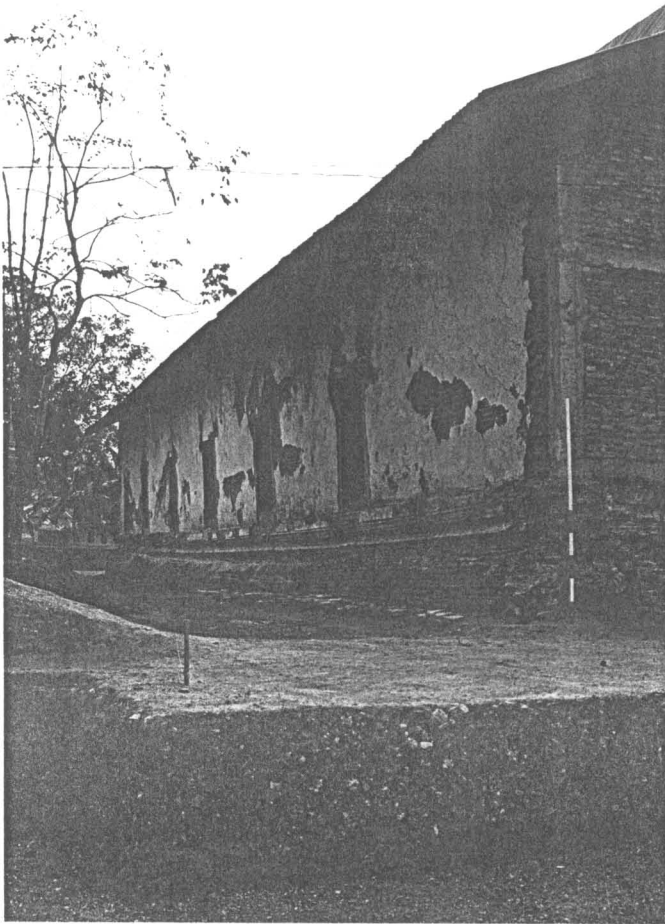
ภาพที่ 85 ด้านหน้าของวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง

ภาพที่ 86 ด้านหน้าของวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง

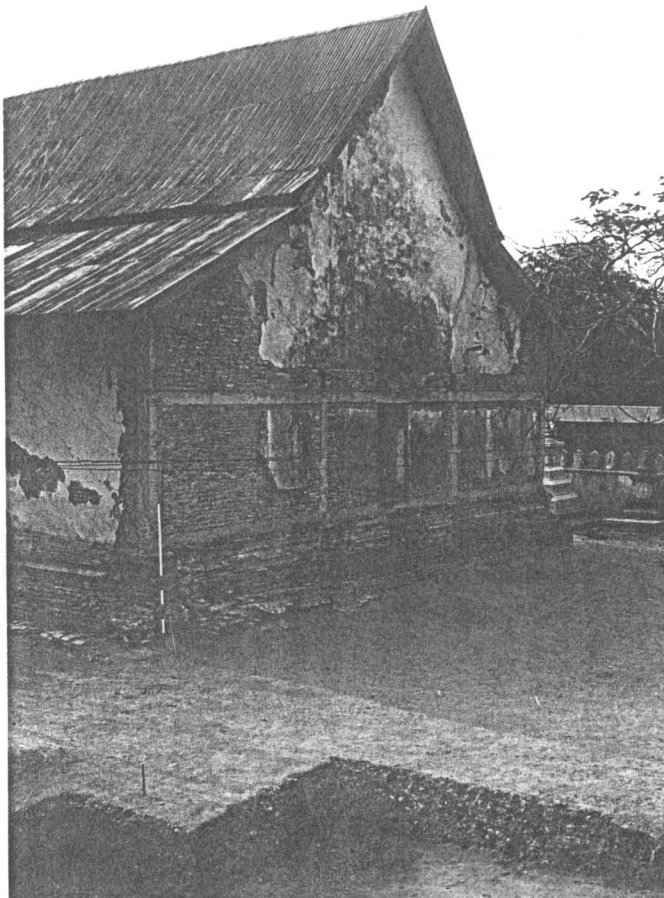
ภาพที่ 87 ผนังข้างด้านใต้ของวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง

ภาพที่ 88 ผนังข้างด้านใต้ของวิหารพระพุทธรไสยาสน์หลังขุดแต่ง

ภาพที่ 89 ผนังข้างด้านเหนือของวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง

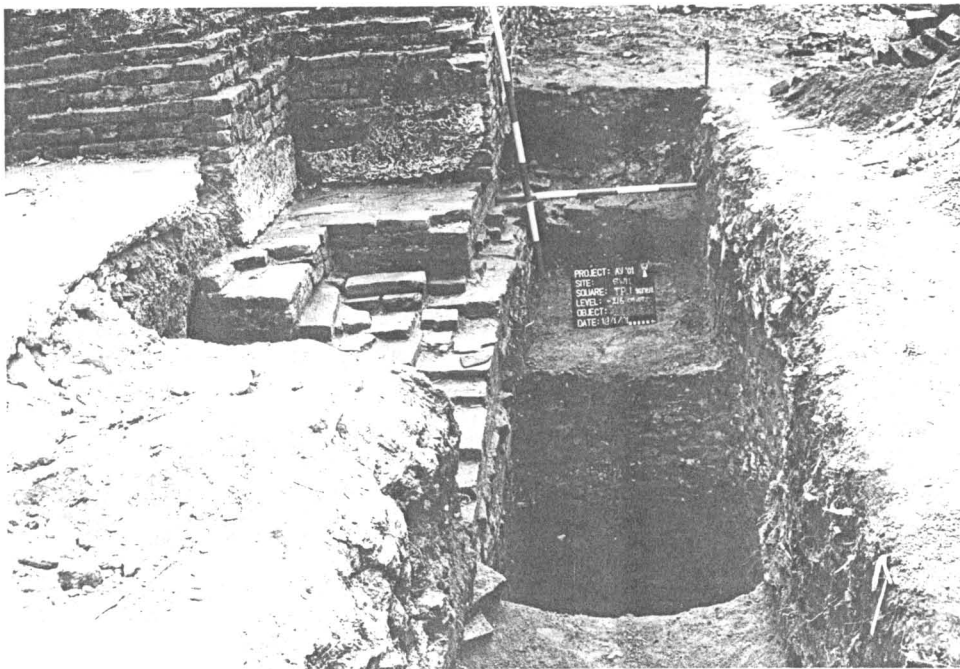
ภาพที่ 90 ด้านหลังวิหารพระพุทธไสยาสน์หลังขุดแต่ง

ภาพที่ 91 หลุมขุดทดสอบที่ 1 จากเจดีย์เครื่องมายังวิหารพระพุทธไสยาสน์

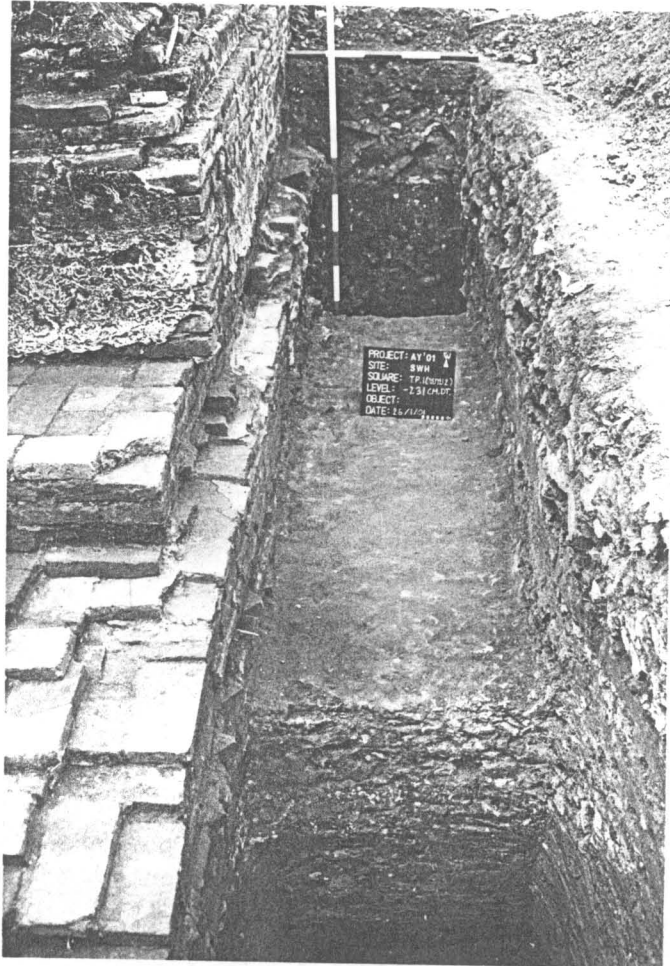
ภาพที่ 92 หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย)

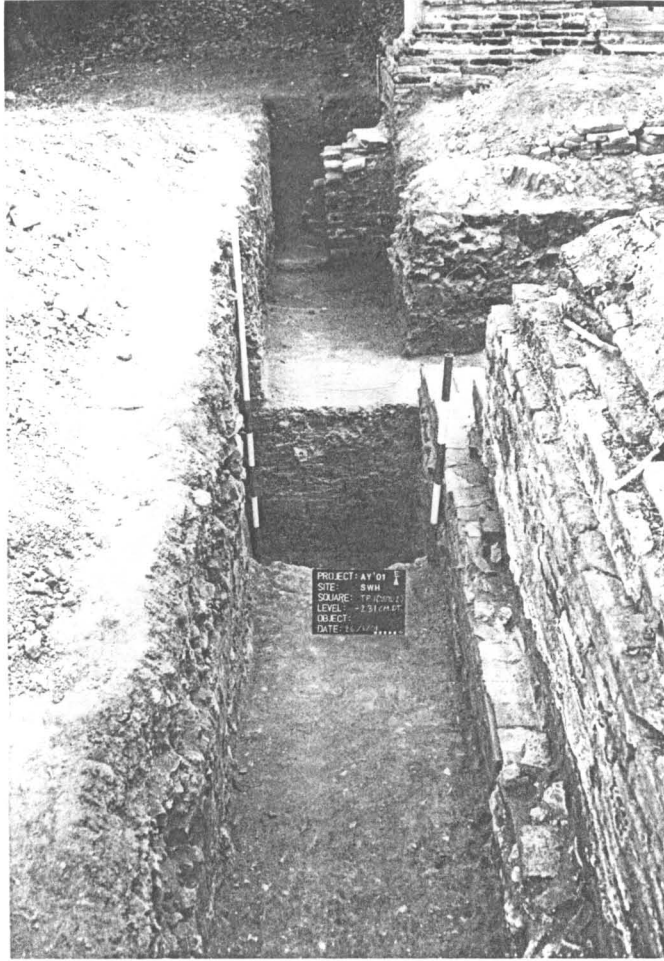
ภาพที่ 93 หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2)

ภาพที่ 94 หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยายและขยาย 2)

ภาพที่ 95 หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2)

ภาพที่ 96 หลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2)

ภาพที่ 97 หลุมขุดทดสอบที่ 1

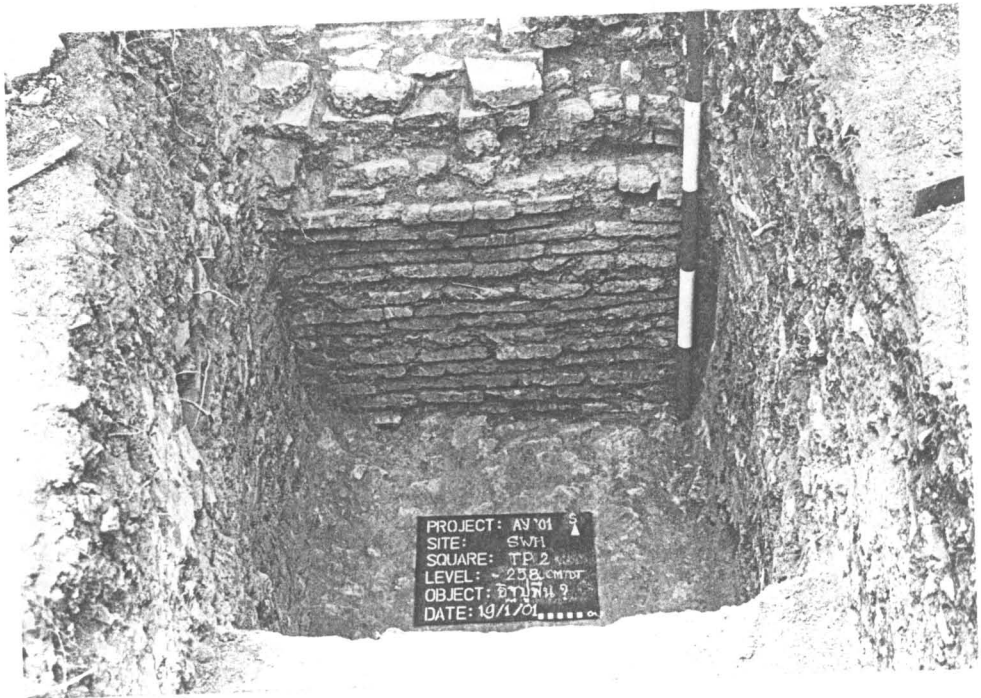
ภาพที่ 98 แนวอิฐเฉียงสลับนพื้นปลาที่ฐานรากของเจดีย์ทรงเครื่อง

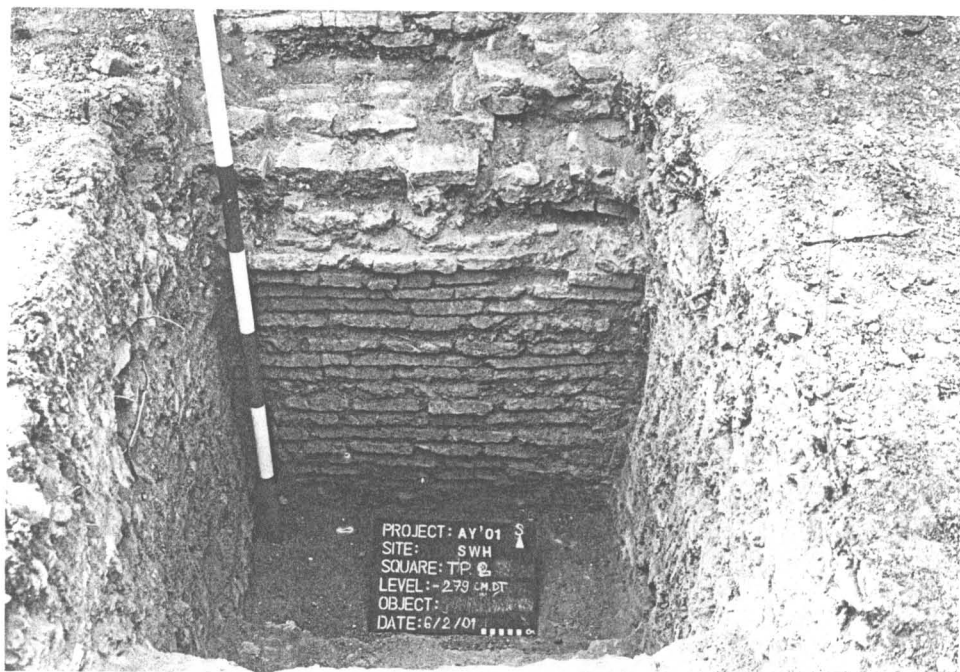
ภาพที่ 99 หลุมขุดทดสอบที่ 2 (ขยาย)

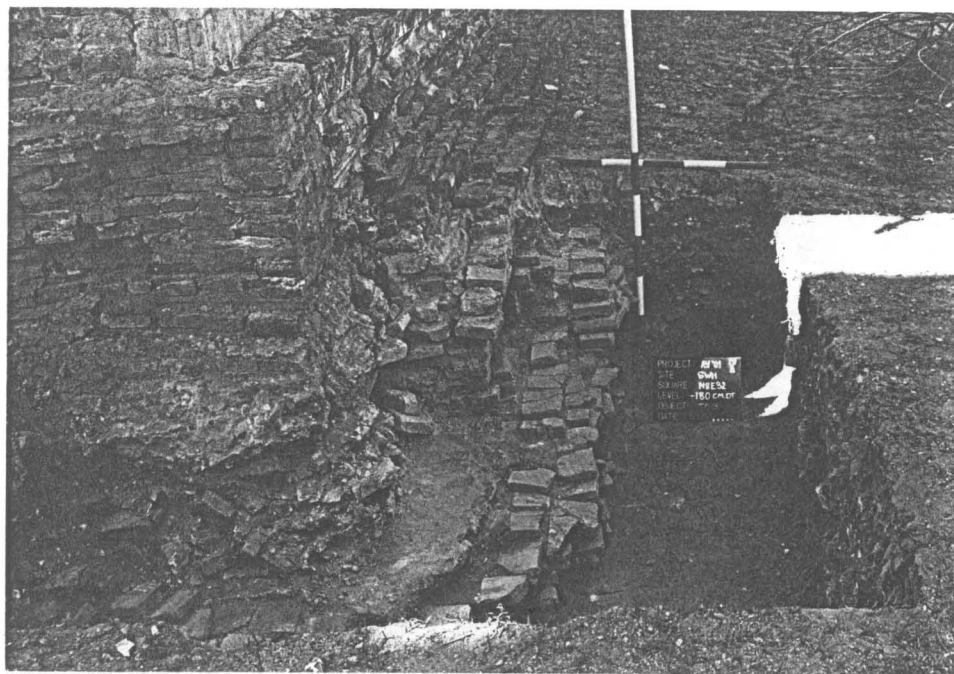
ภาพที่ 100 กระจุกดินมนุษย์ที่พบในหลุมขุดทดสอบที่ 2

ภาพที่ 101 หลุมขุดทดสอบที่ 2 ตีฐานด้านเหนือของเจดีย์ประธาน

ภาพที่ 102 หลุมขุดทดสอบที่ 2

ภาพที่ 103 หลุมขุดทดสอบที่ 3 มุมตะวันออกเฉียงใต้วิหารพระพุทธไสยาสน์

ภาพที่ 104 หลุมขุดตรวจแนวอิฐฉาบปูนรูปบัวคว่ำติดฐานของเจดีย์ประธานด้านตะวันตก

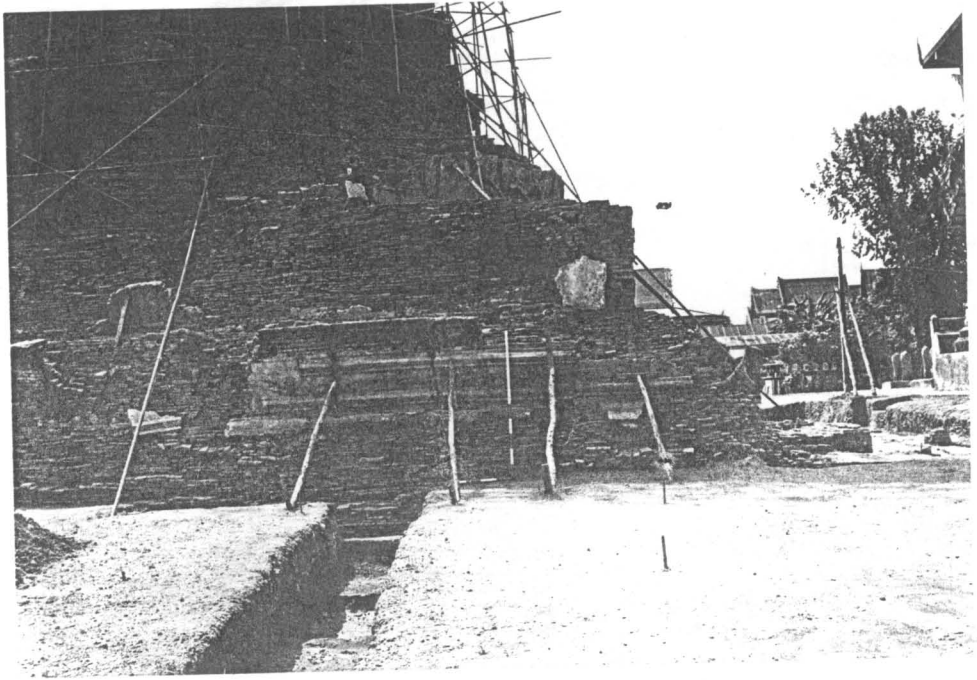
ภาพที่ 105 หลุมขุดตรวจฐานรากของเจดีย์ประธานด้านใต้

ภาพที่ 106 หลุมขุดตรวจฐานรากของเจดีย์ประธานด้านใต้

ภาพที่ 107 หลุมขุดตรวจสอบแนวกำแพงแก้วของเจดีย์ประธานด้านเหนือ

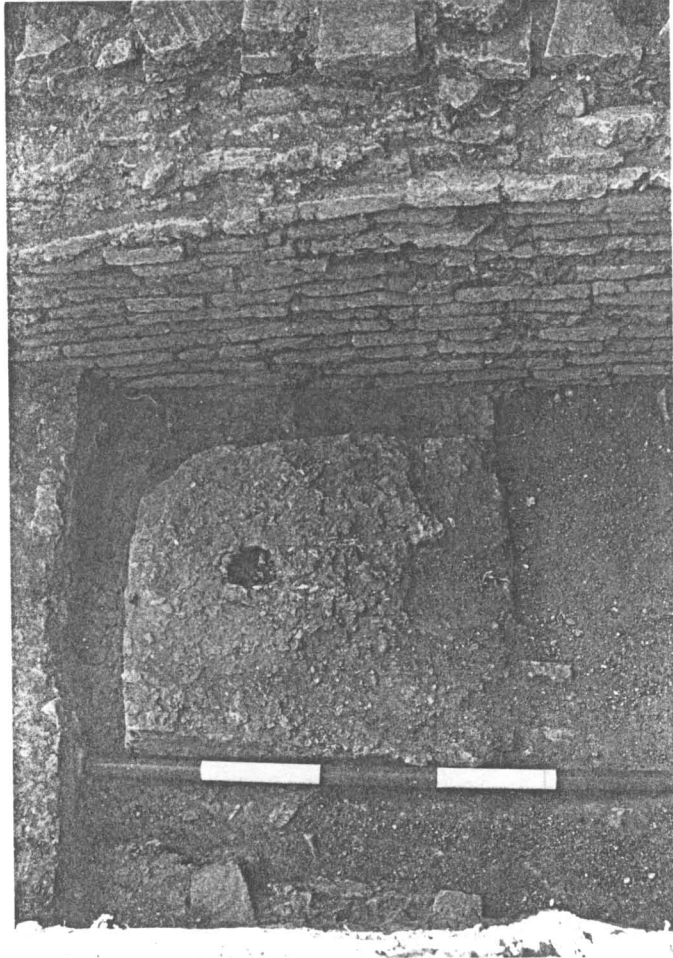
ภาพที่ 108 หลุมขุดตรวจสอบแนวกำแพงแก้วของเจดีย์ประธานด้านเหนือ

ภาพที่ 109 ภาพขณะดินเผาหมายเลข 1 และ 2 ขณะขุดแต่ง

ภาพที่ 110 ภาชนะดินเผาหมายเลข 1 และ 2 ขณะขุดแต่ง

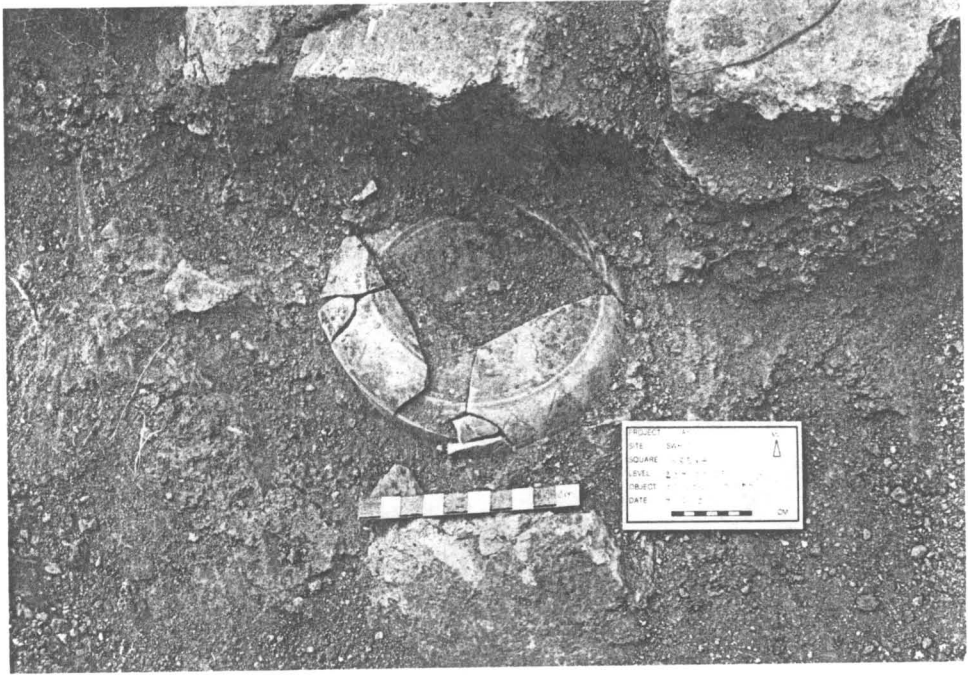
ภาพที่ 111 กลุ่มกระดุกมนุษย์

ภาพที่ 112 ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนติดประดับชั้นหน้ากระดานปูนปั้น

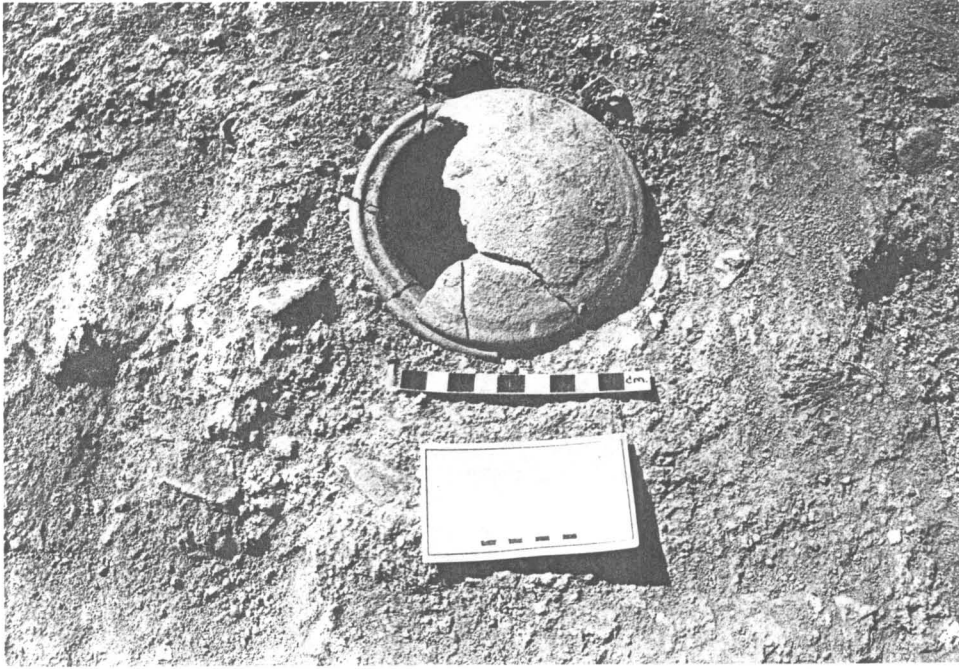
ภาพที่ 113 พระชัยมงคล (SF 7 และ 8)

ภาพที่ 114 ภาชนะดินเผาหมายเลข 6 ที่พบขณะขุดแต่ง

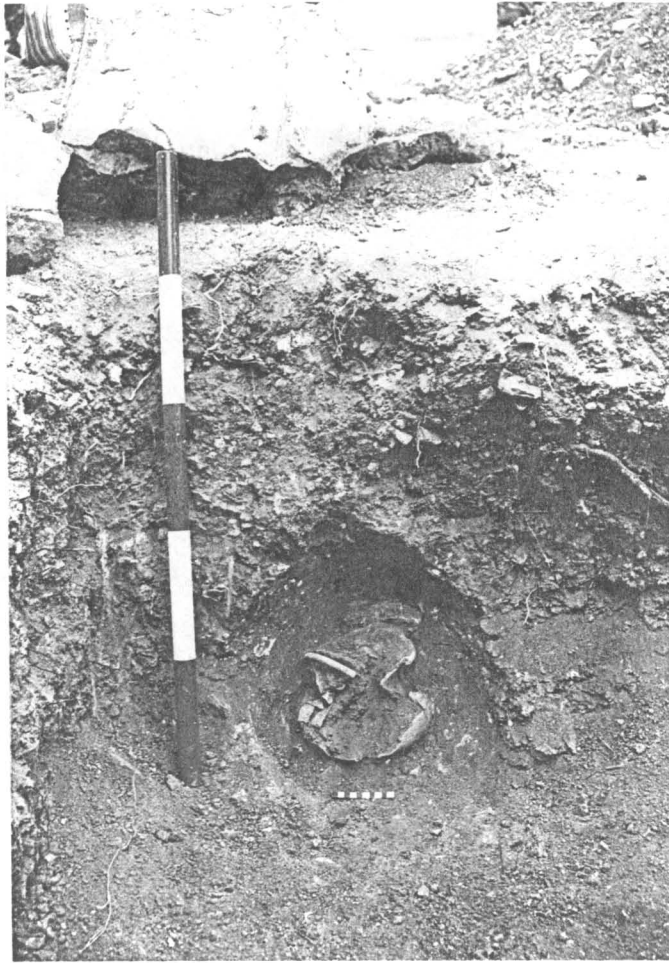
ภาพที่ 115 ภาชนะดินเผาหมายเลข 9 ที่พบขณะขุดแต่ง

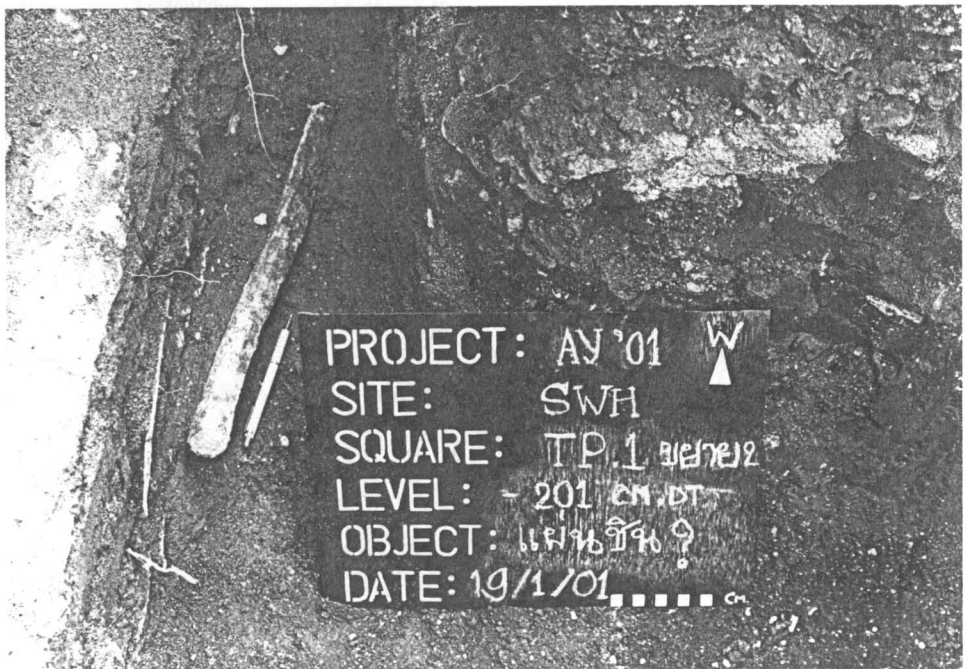
ภาพที่ 116 ภาชนะดินเผาหมายเลข 11 ที่พบขณะขุดแต่ง

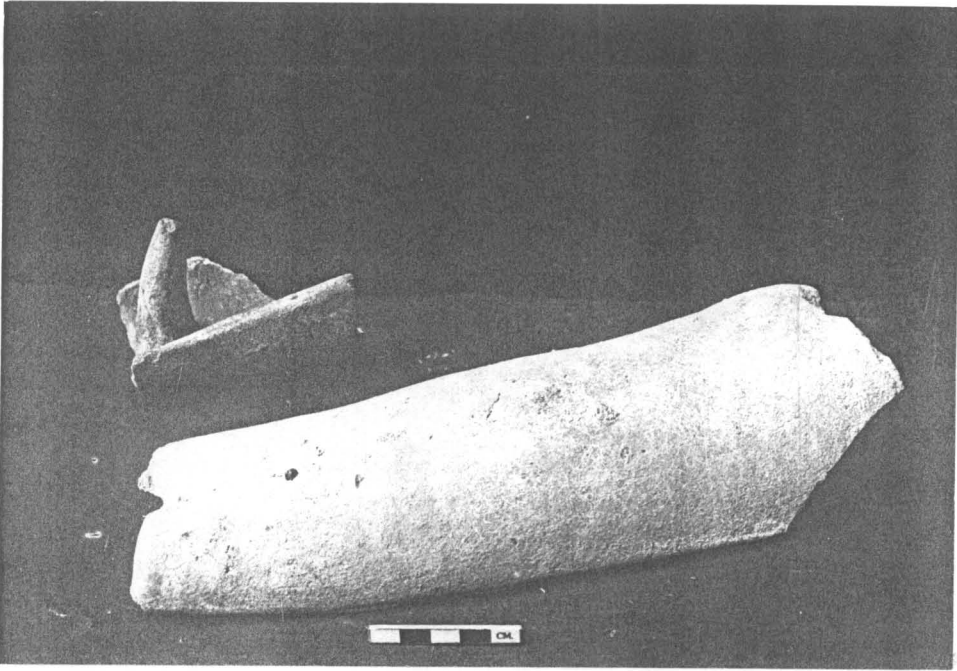
ภาพที่ 117 ภาชนะดินเผาหมายเลข 13 ที่พบขณะขุดแต่ง

ภาพที่ 118 ภาชนะดินเผาหมายเลข 15 ที่พบขณะขุดแต่ง

ภาพที่ 119 แผ่นหินที่พบในหลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2)

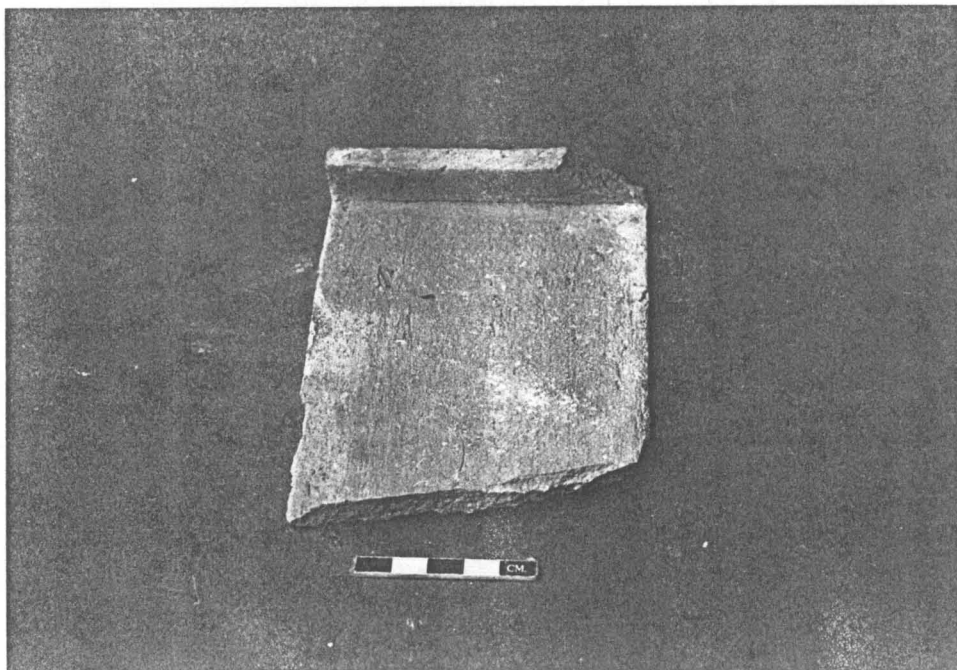
ภาพที่ 120 กระเบื้องมุงหลังคาประเภทกาบกล้วยตัวผู้

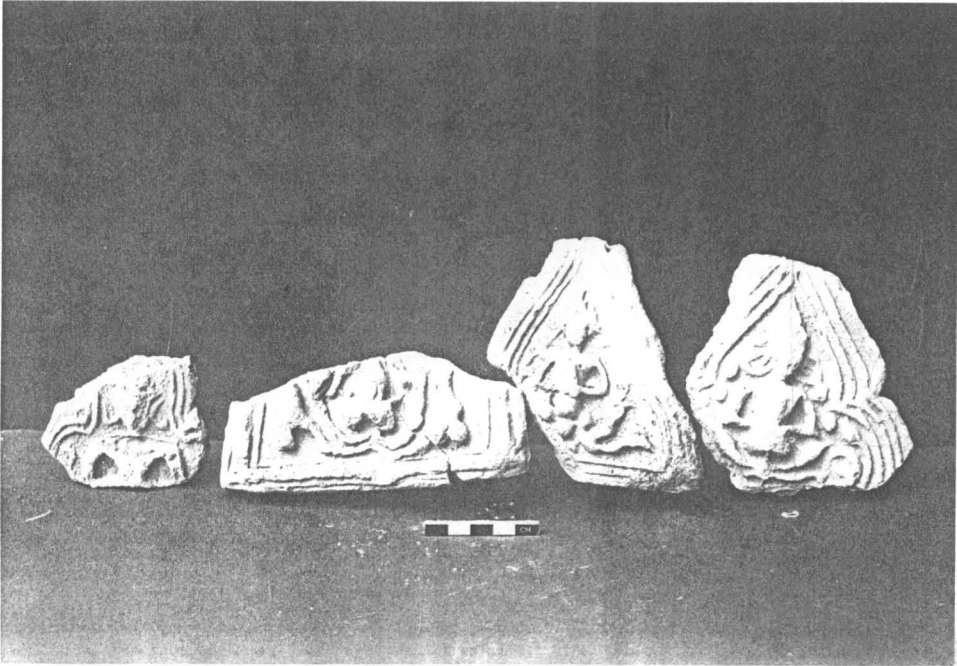
ภาพที่ 121 กระเบื้องมุงหลังคาประเภทกาบกล้วยตัวเมีย

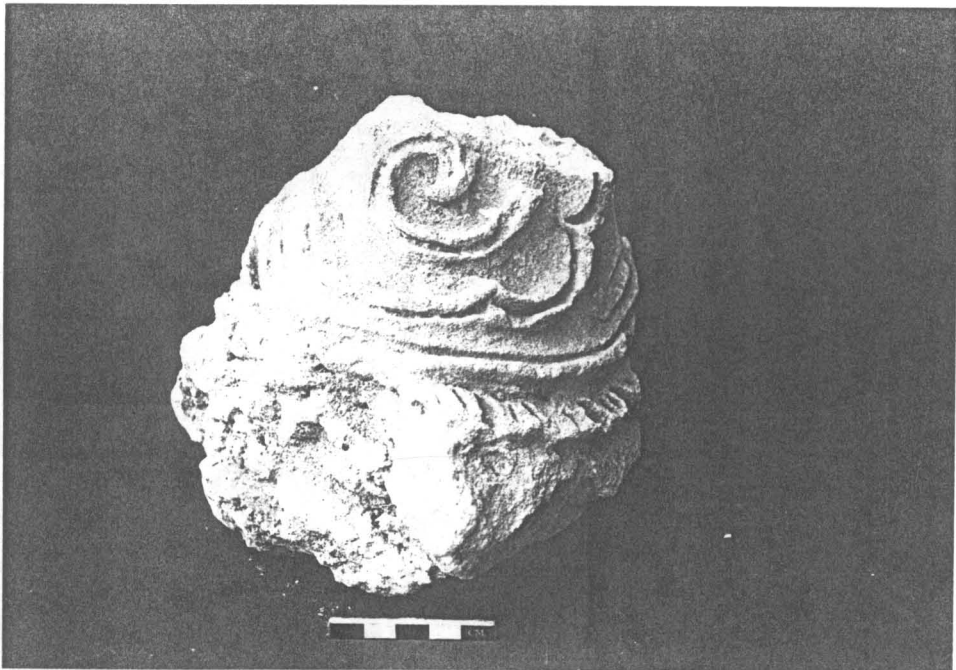
ภาพที่ 122 กระเบื้องมุงหลังคาประเภทเกี๋ยดเต่า

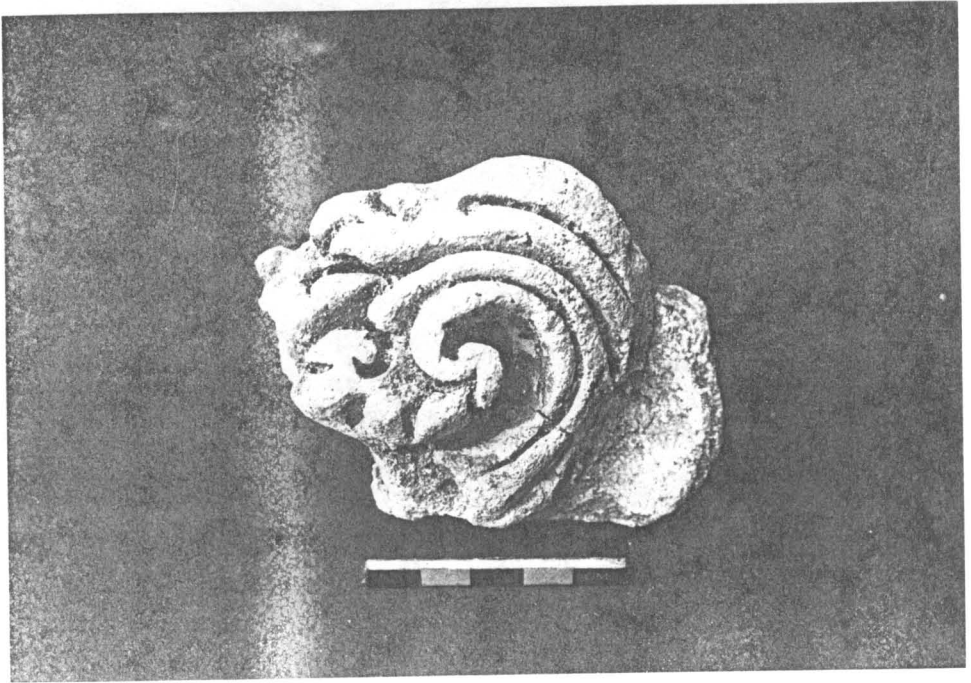
ภาพที่ 123 กระเบื้องมุงหลังคาประเภทชายพับ

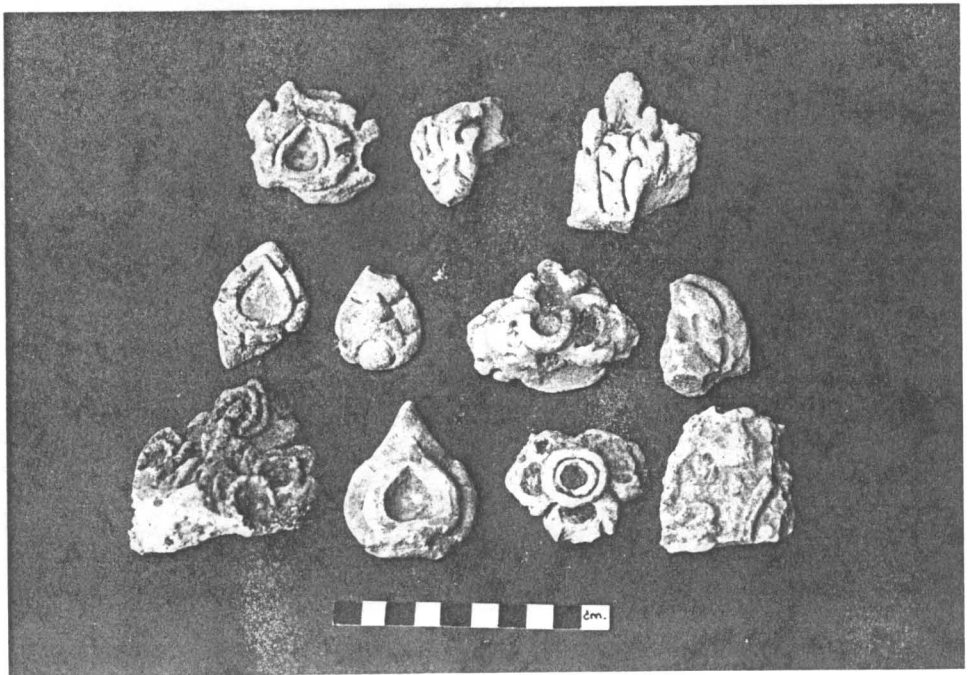
ภาพที่ 124 กระเบื้องเชิงชาย

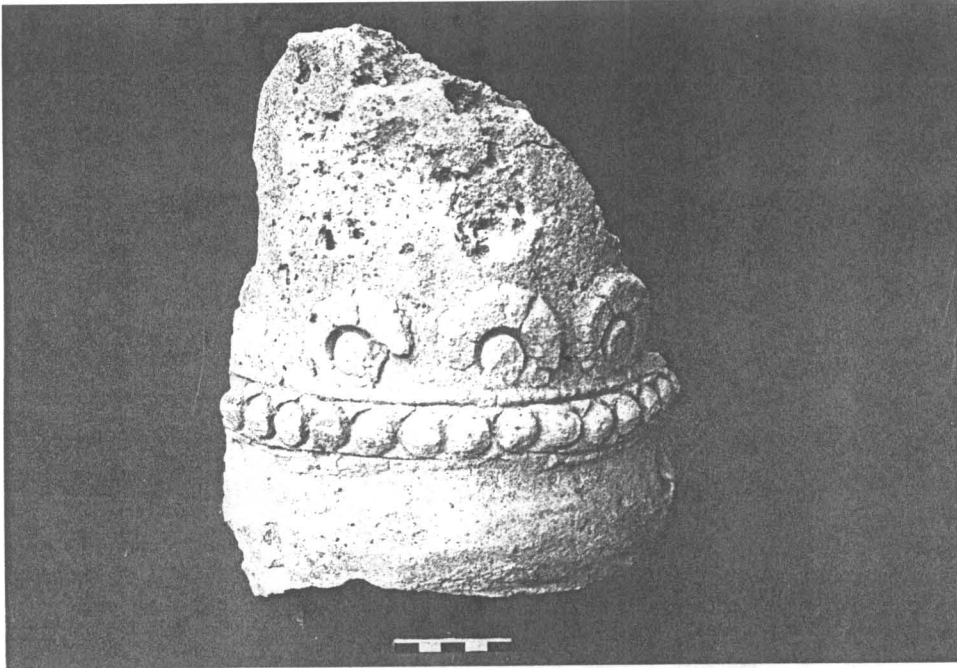
ภาพที่ 125 ชิ้นส่วนเท้าสิงห์ปูนปั้น

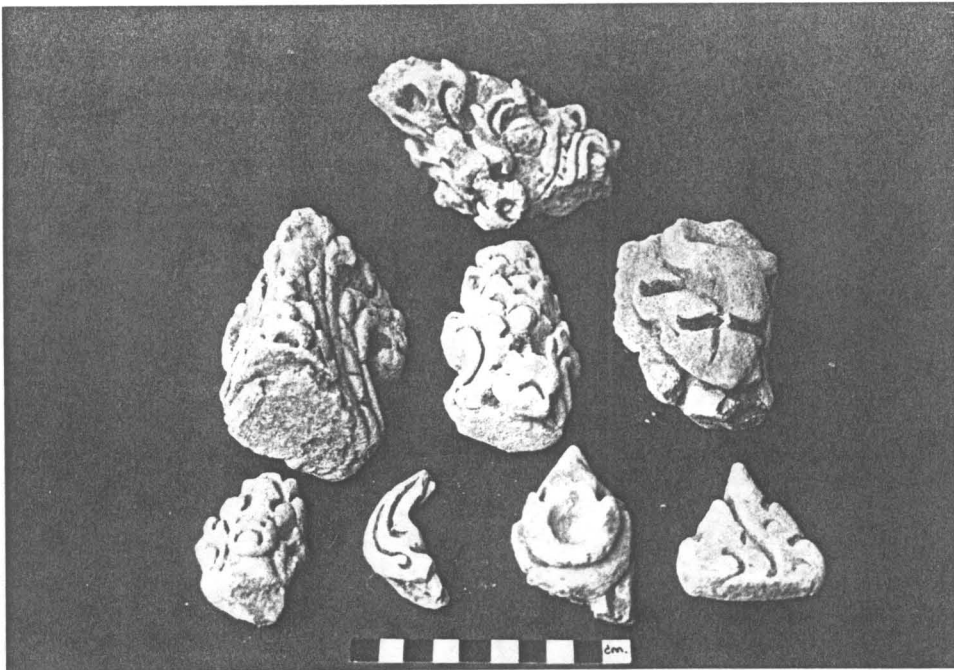
ภาพที่ 126 กระจังปฏิญาณปูนปั้น

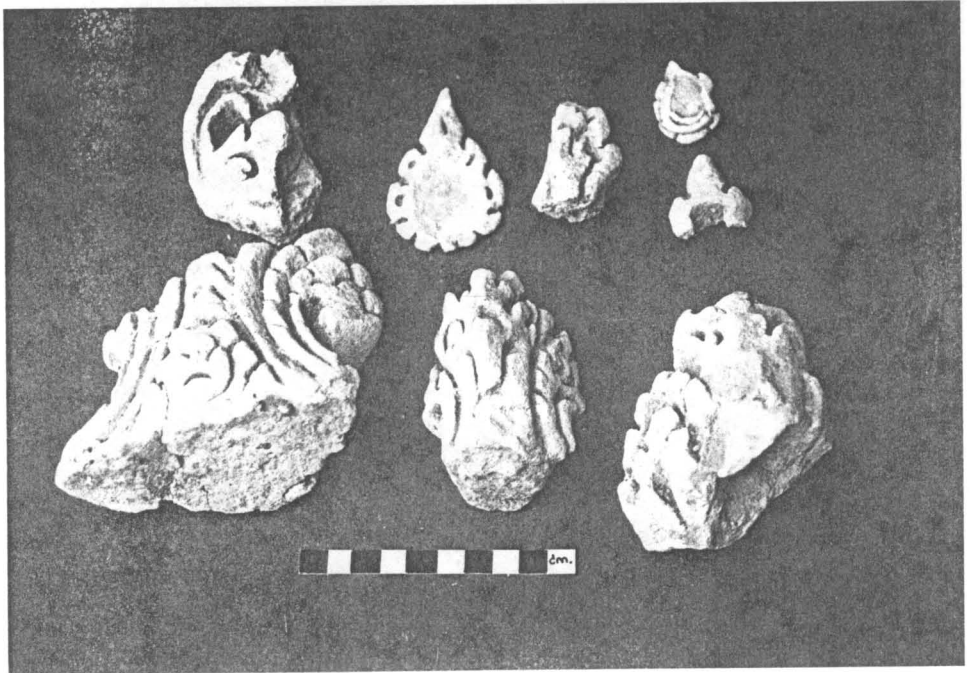
ภาพที่ 127 ปูนปั้นลายกระจัง กระหนก และลายประจำยาม

ภาพที่ 128 ชิ้นส่วนประติมากรรมสิงห์ปูนปั้นหรือเสาดัดกับผนัง (SF 3)

ภาพที่ 129 ปูนปั้นลายกระจัง กระจหนก และชิ้นส่วนลายหน้ากระดาน

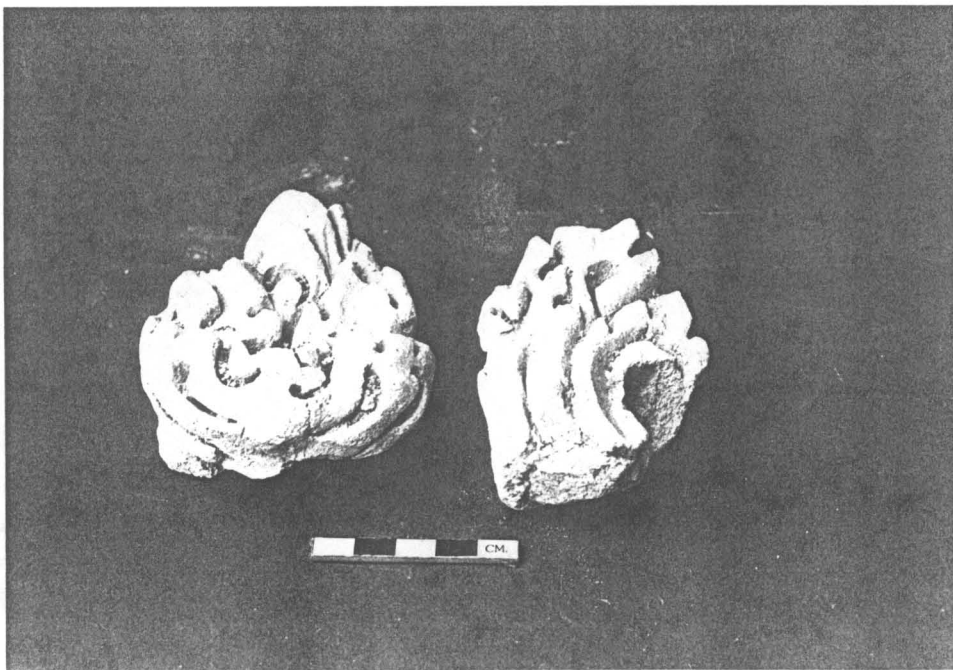
ภาพที่ 130 ปูนปั้นลายกระจัง กระหนก

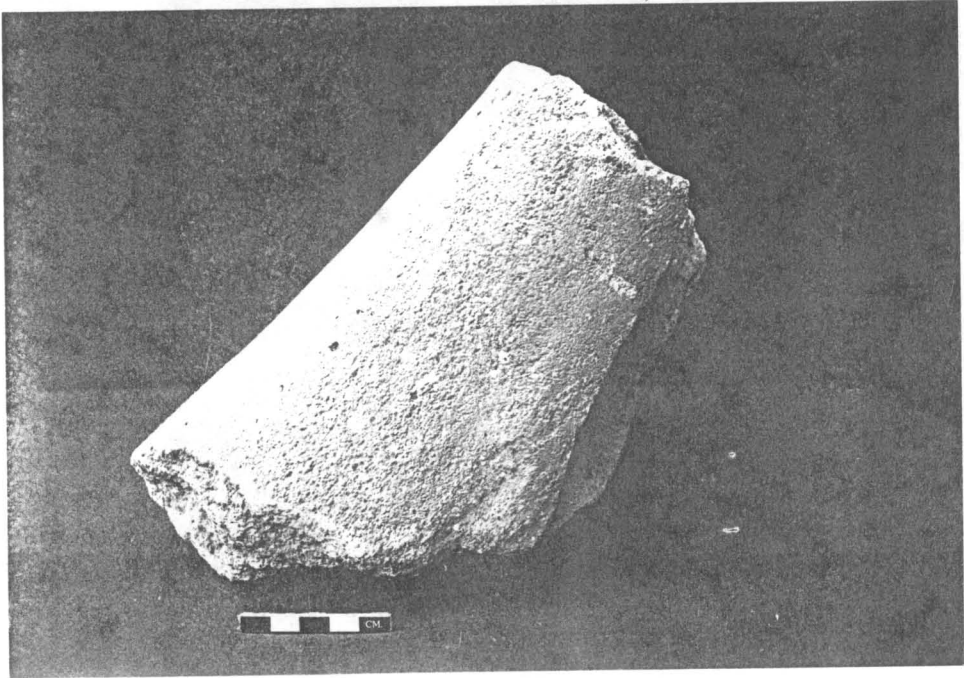
ภาพที่ 131 ปูนปั้นลายดอกกลมประดับดอกรีในกรอบเส้นขนาน

ภาพที่ 132 ชิ้นส่วนทำสังห้ปูนปั้น

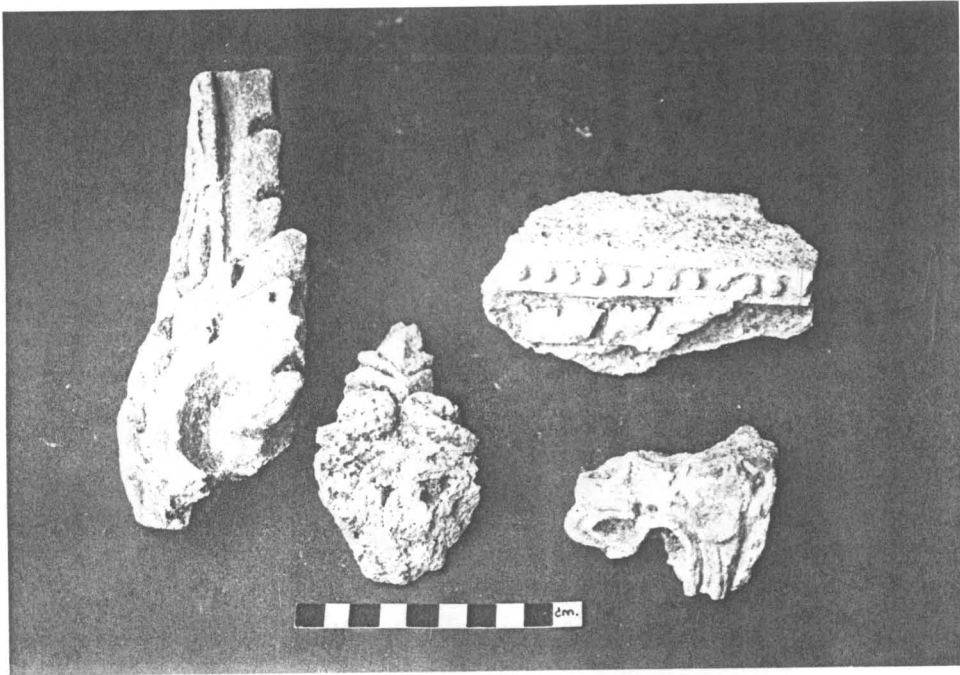
ภาพที่ 133 ปูนปั้นลายซ่อหางโตและลายกระหนก

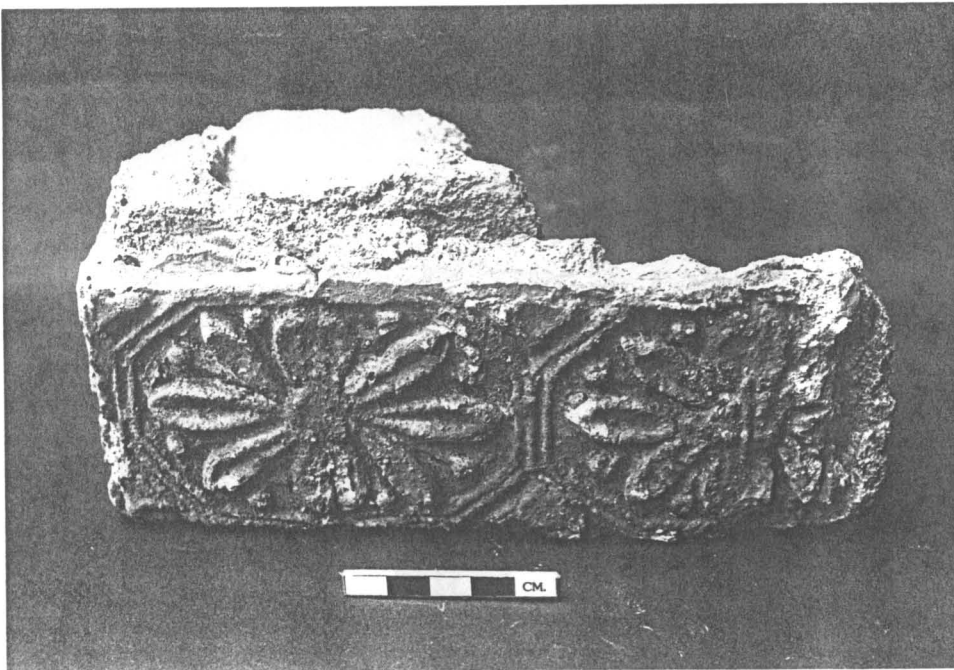
ภาพที่ 134 ขาสิงห์ ชิ้นส่วนประติมากรรมปูนปั้น

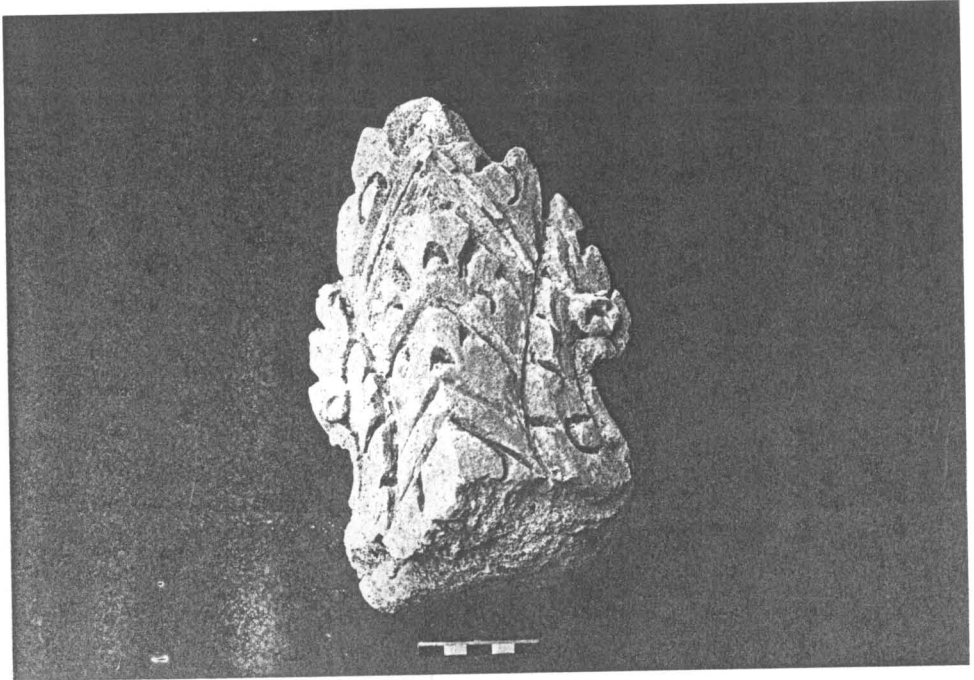
ภาพที่ 135 กติบบัวปูนปั้น

ภาพที่ 136 ชิ้นส่วนกระหนกปูนปั้น

ภาพที่ 137 ปูนปั้นลายดอกไม้ 8 แฉกในกรอบ 8 เหลี่ยม

ภาพที่ 138 กระจังปฏิญาณปูนปั้น

ภาพที่ 139 เศียรพระพุทธรูปสำริด (SF 2)

ภาพที่ 140 พระบาทอยู่สำริด (SF 5)

ภาพที่ 141 พระชัยมงคล (SF 7)

ภาพที่ 142 พระชัยมงคล (SF 8)

ภาพที่ 143 ฐานพระพุทธรูปสำริด (SF 9)

ภาพที่ 144 เศียรพระพุทธรูปสำริด (SF 10)

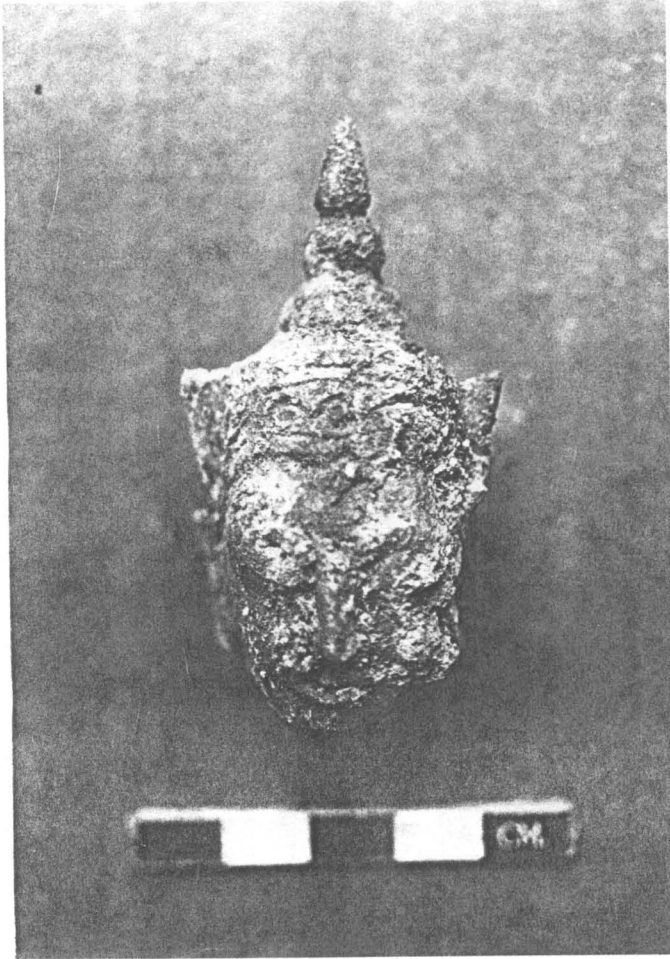
ภาพที่ 145 พระพักตร์พระพุทธรูปตำริด (SF 11)

ภาพที่ 146 พระวรกายพระพุทธรูปสำริด (SF 12)

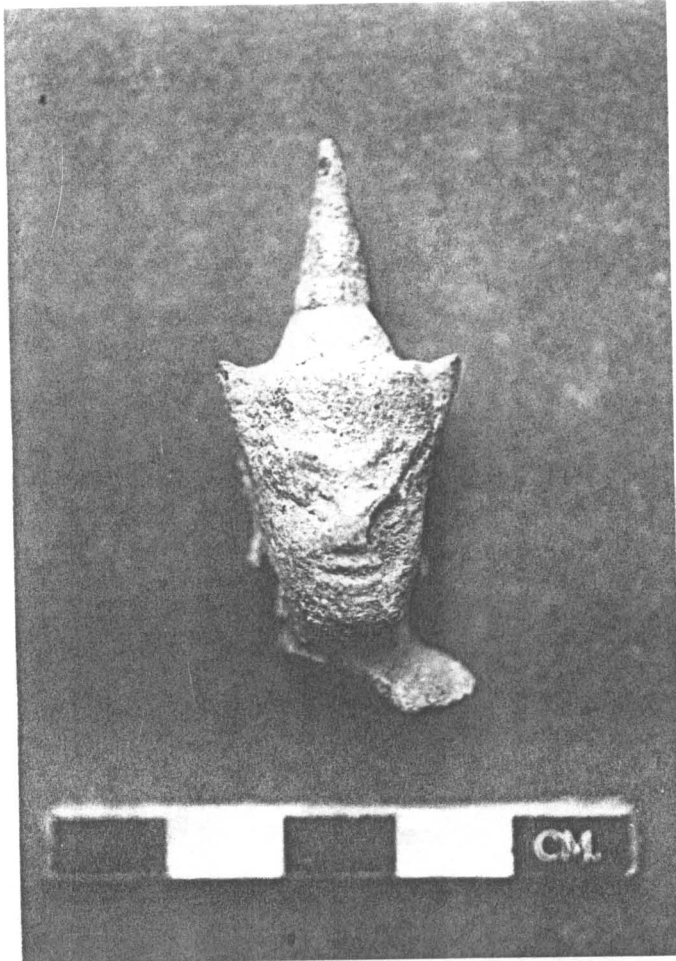
ภาพที่ 147 เศียรพระพุทธรูปสำริด (SF 13)

ภาพที่ 148 เศียรพระพุทธรูปสำริด (SF 16)

ภาพที่ 149 พระบาทคู่สำริด (SF 17)

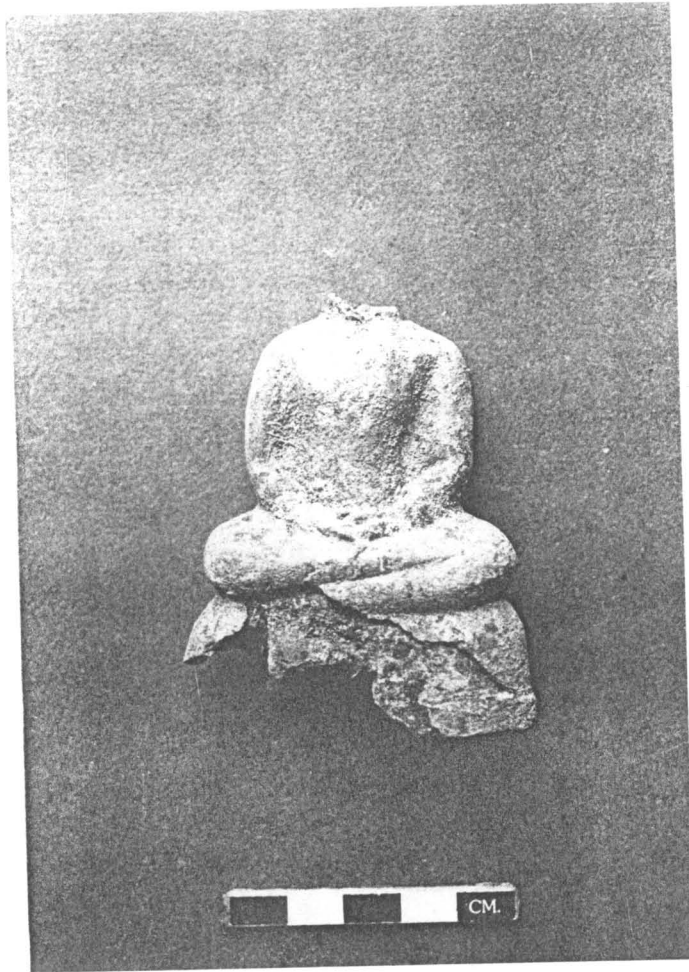
ภาพที่ 150 เศียรพระพุทธรูปสำริด (SF 19)

ภาพที่ 151 พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด (SF 20)

ภาพที่ 152 พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด (SF 21)

ภาพที่ 153 พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด (SF 22)

ภาพที่ 154 พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด (SF 23)

ภาพที่ 155 พระวรกายพระพุทธรูปสำริด (SF 24)

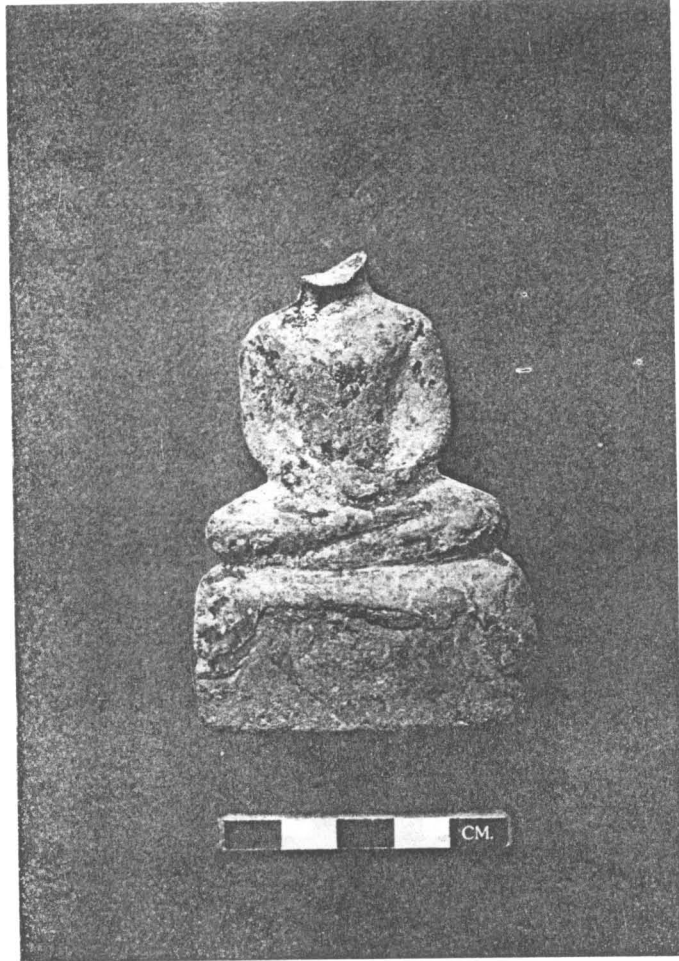
ภาพที่ 156 ชิ้นส่วนพระบาทพระพุทธรูปสำริด (SF 26)

ภาพที่ 157 เศียรพระพุทธรูปสำริด (SF 27)

ภาพที่ 158 พระวรกายพระพุทธรูปสำริด (SF 28)

ภาพที่ 159 พระวรกายพระพุทธรูปสำริด (SF 29)

ภาพที่ 160 พระวรกายพระพุทธรูปสำริด (SF 30)

ภาพที่ 161 พระวรกายพระพุทธรูปสำริด (SF 31)

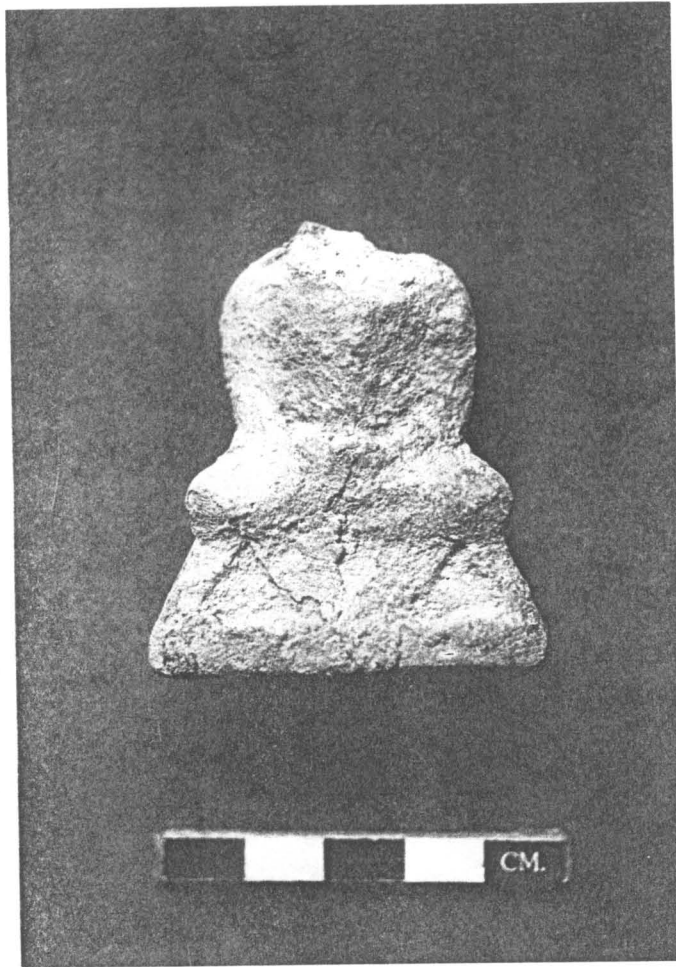
ภาพที่ 162 พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด (SF 32)

ภาพที่ 163 พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปสำริด (SF 33)

ภาพที่ 164 พระชัยมงคล (SF 37)

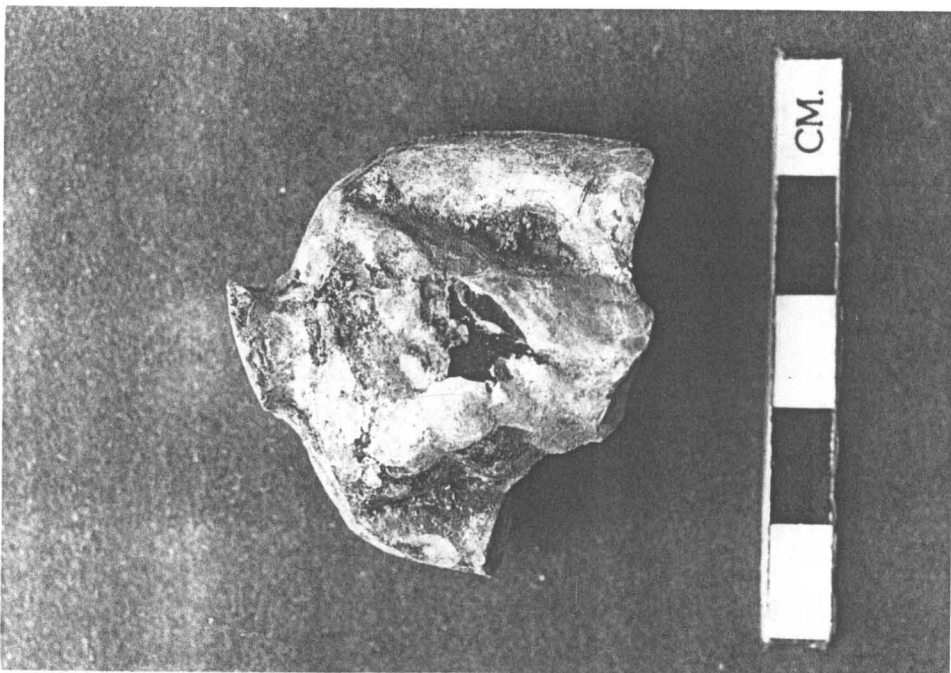
ภาพที่ 165 พระวรกายพระพุทธรูปสำริด (SF 38)

ภาพที่ 166 ชิ้นส่วนฐานสิงห์สำริด

ภาพที่ 167 พระพุทธรูปเนื้อชินขนาดเล็ก (SF 6)

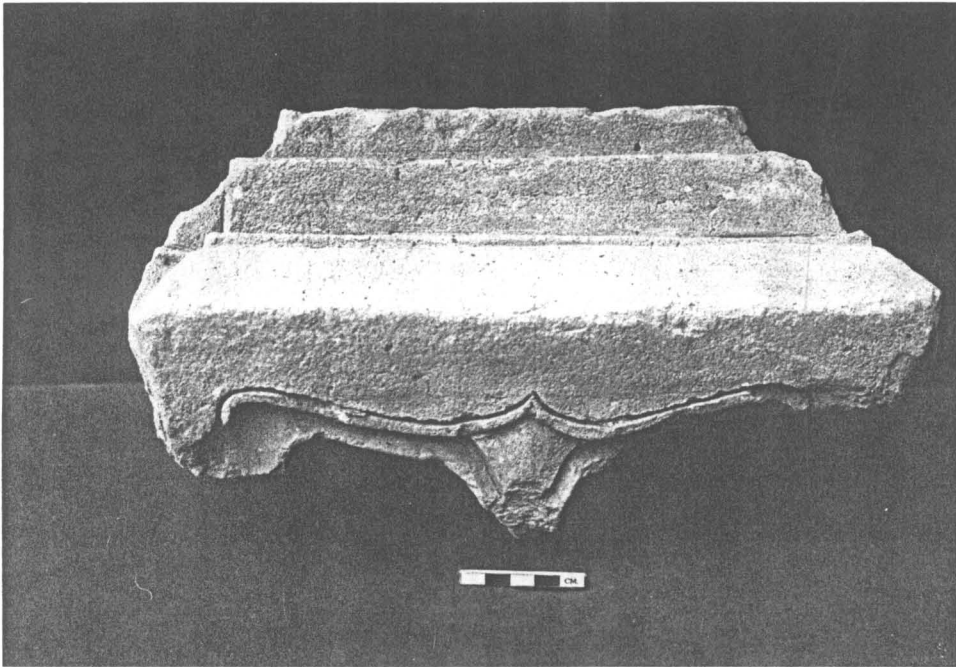
ภาพที่ 168 พระวรกายช่วงบนพระพุทธรูปแก้วสีเหลือง

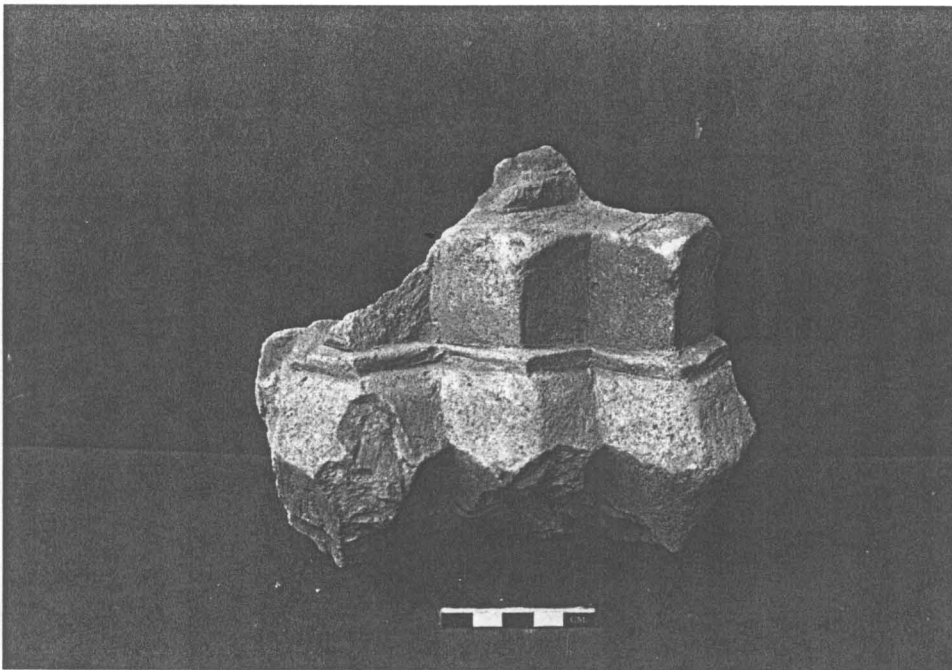
ภาพที่ 169 เศียรพระพุทธรูปดินเผาบุเงิน (SF 14)

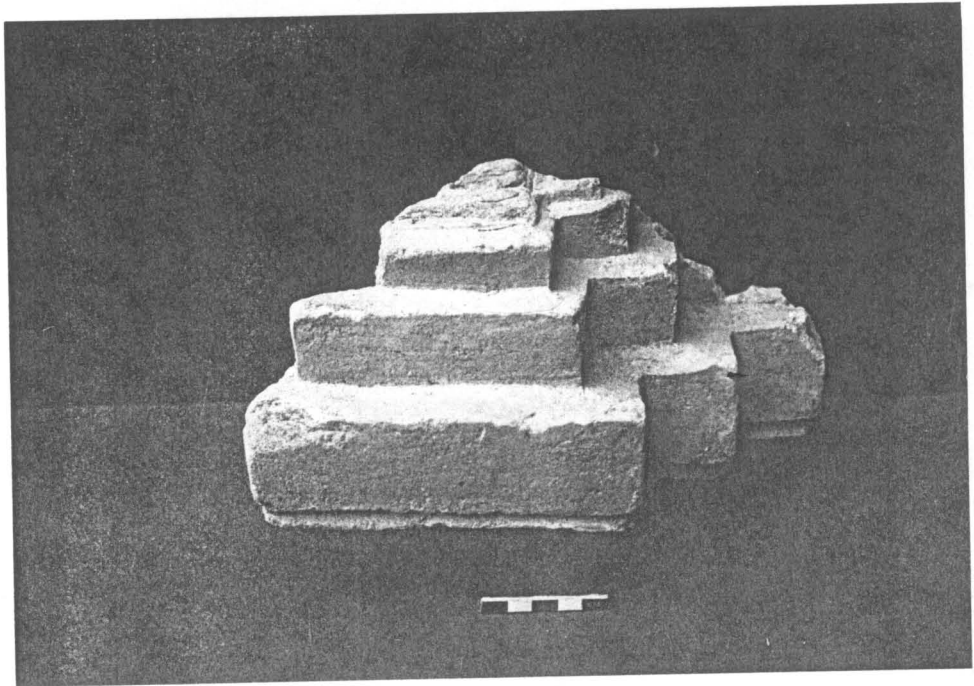
ภาพที่ 170 ชิ้นส่วนพระพุทธรูปดินเผา

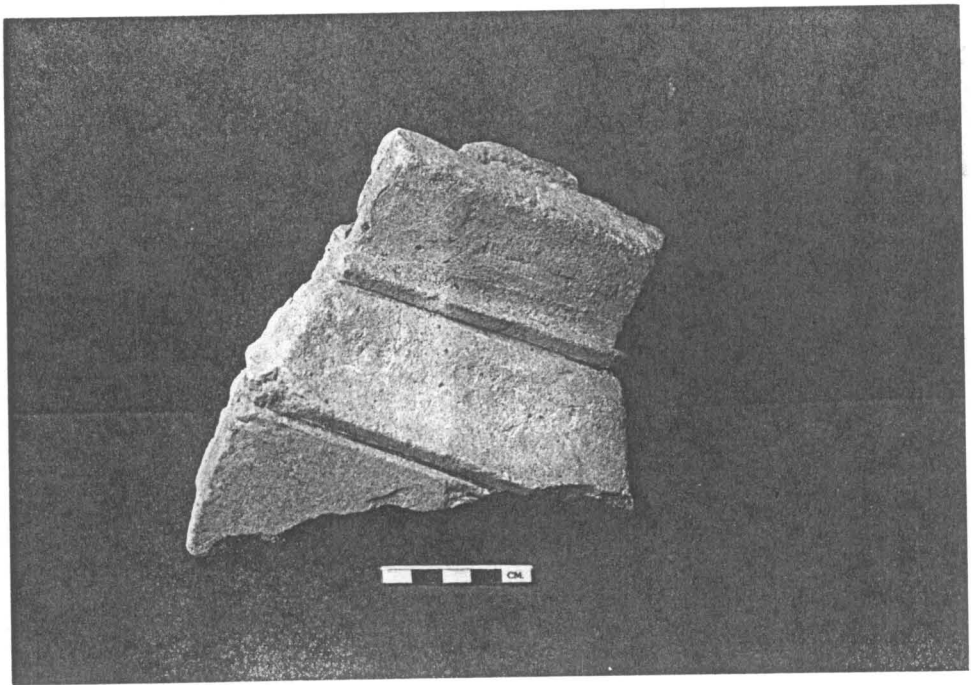
ภาพที่ 171 ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง

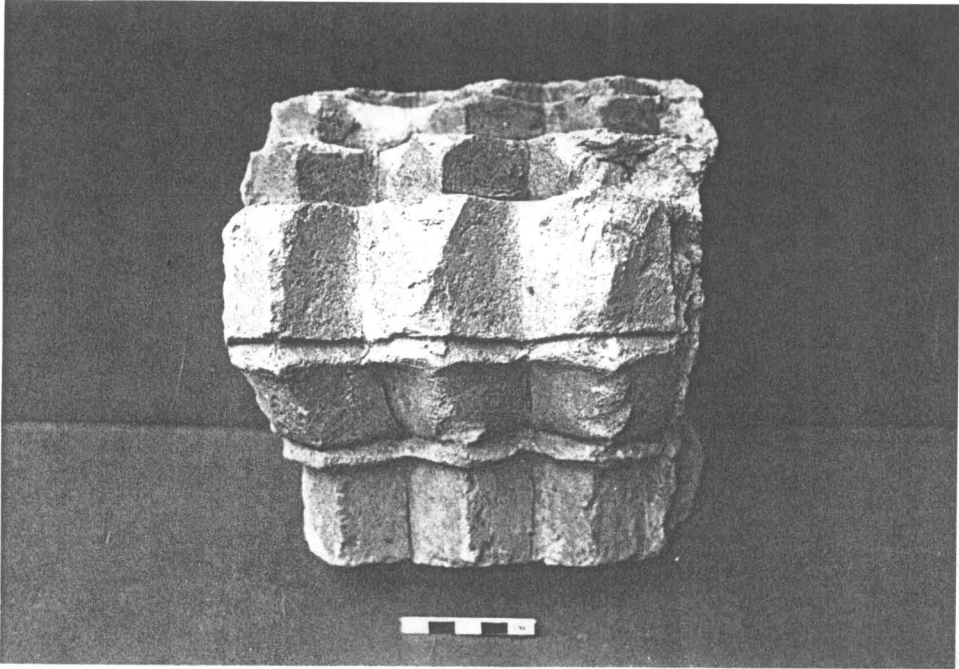
ภาพที่ 172 ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง

ภาพที่ 173 ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง

ภาพที่ 174 ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง

ภาพที่ 175 ชิ้นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมดินเผาจำลอง

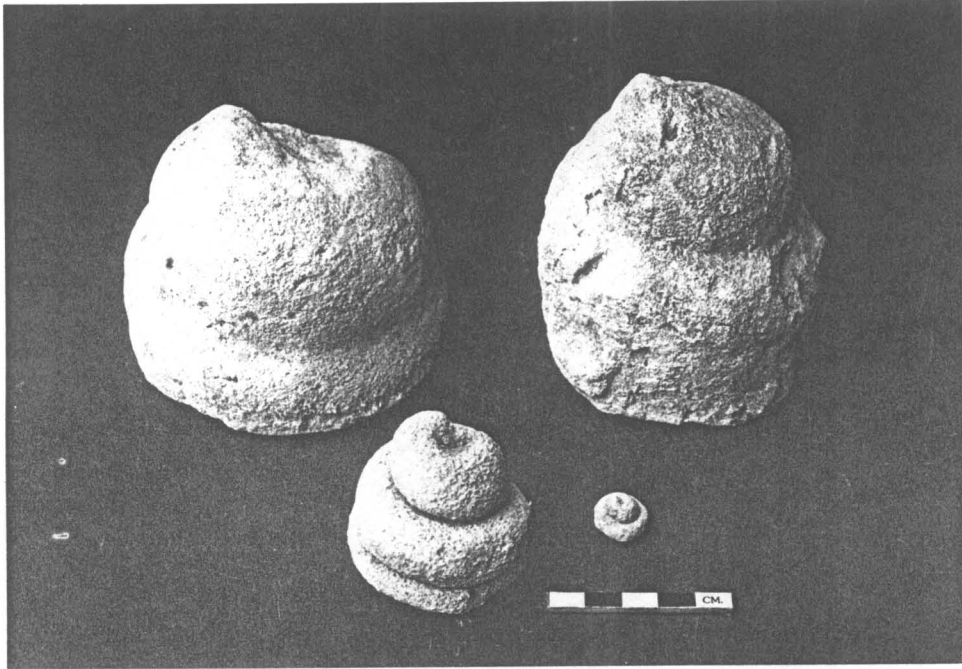
ภาพที่ 176 ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา

ภาพที่ 177 ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา (SF 25)

ภาพที่ 178 ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา

ภาพที่ 179 ขมวดพระเกศาปูนปั้น

ภาพที่ 180 ขมวดพระเกศาดินเผา

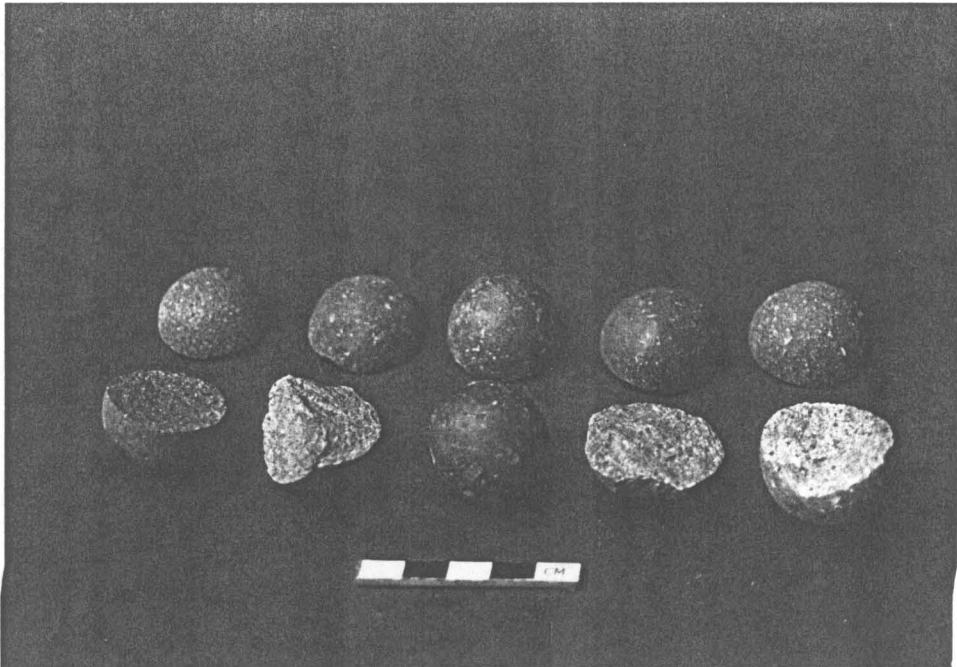
ภาพที่ 181 ตะปูโลหะประเภทต่างๆ

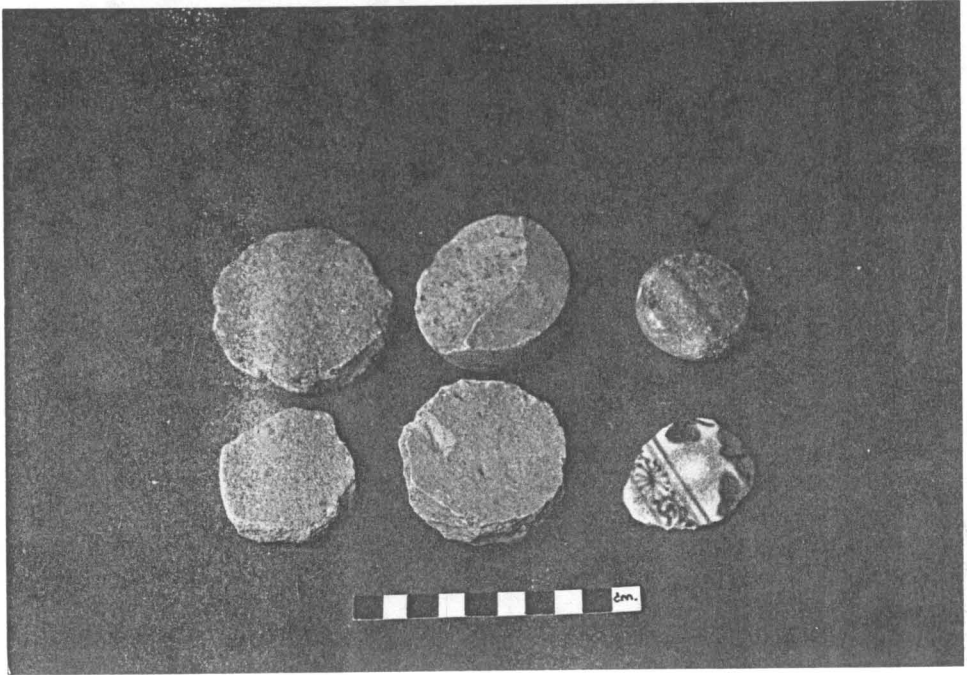
ภาพที่ 182 เบี้ยประเภทต่างๆ

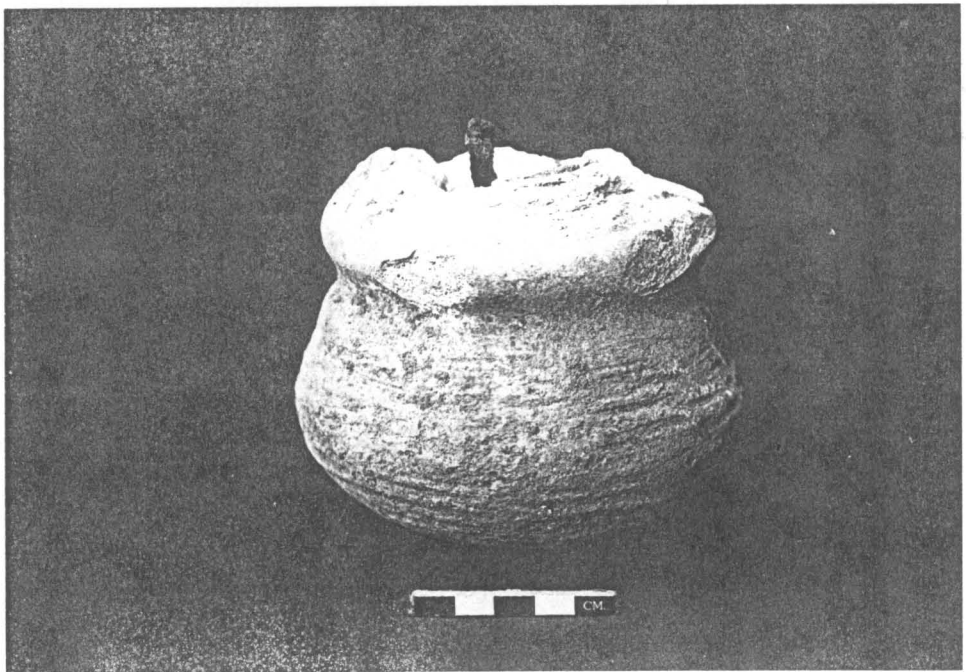
ภาพที่ 183 ก้อนเศษแก้วสีขาว

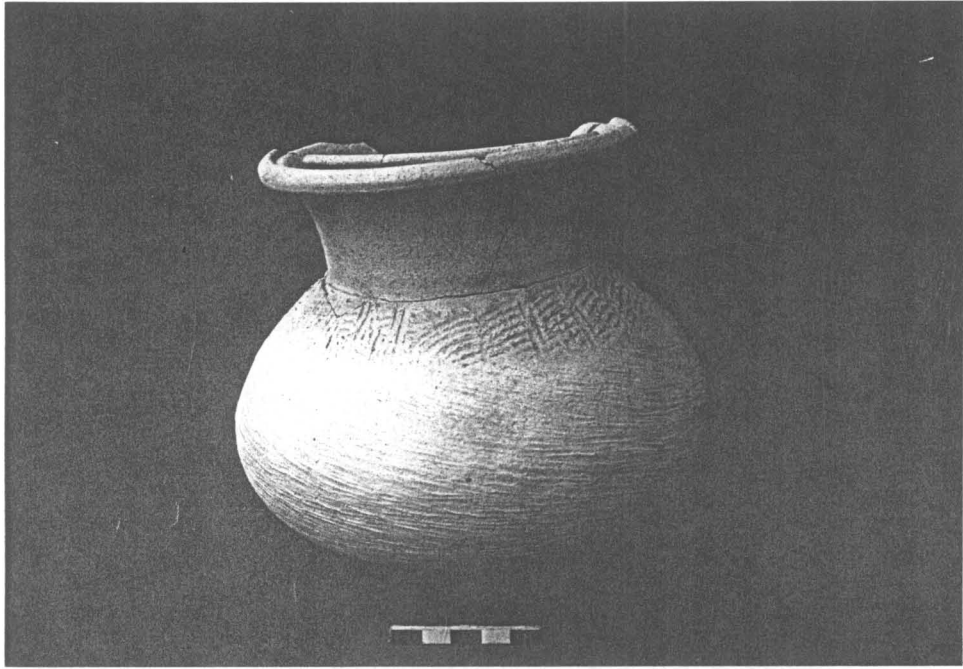
ภาพที่ 184 ลูกกระสุนดินเผาเนื้อแกร่ง

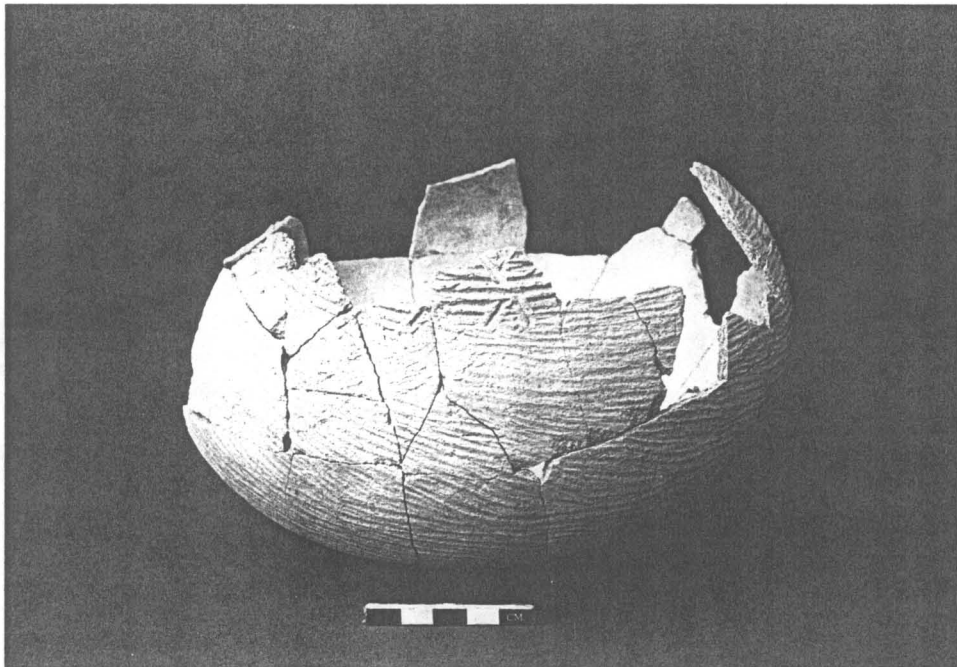
ภาพที่ 185 เหรียญประเภทต่างๆ

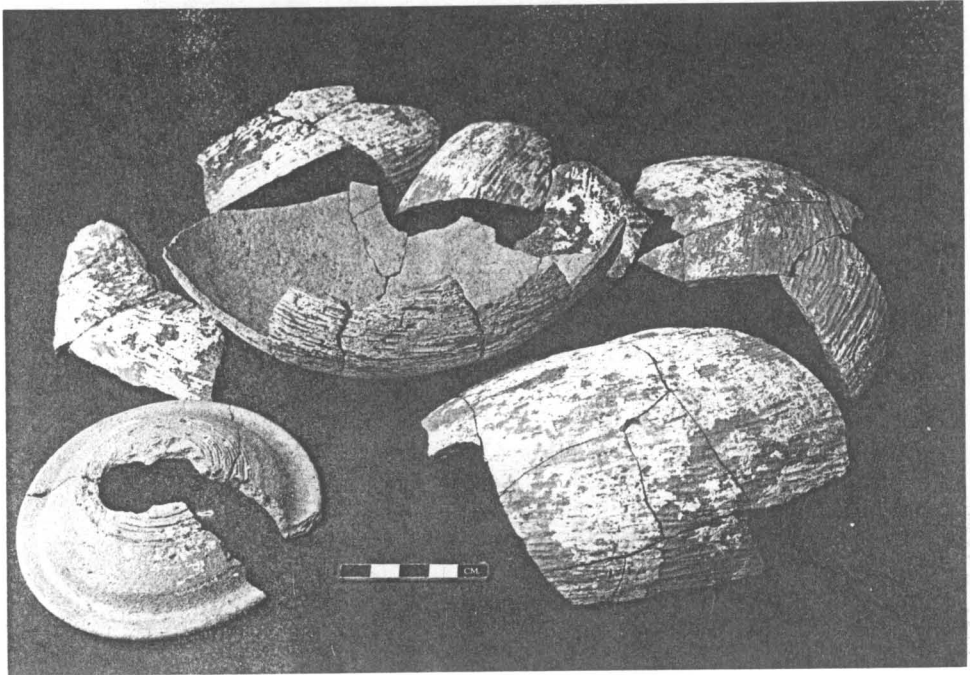
ภาพที่ 186 ภาชนะดินเผาหมายเลข 1

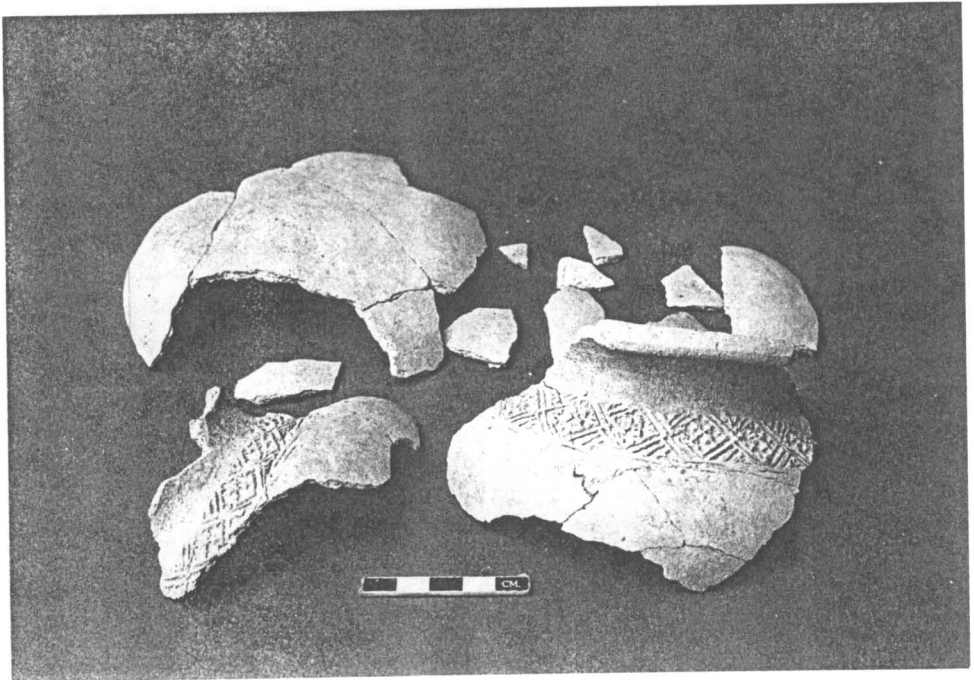
ภาพที่ 187 ภาชนะดินเผาหมายเลข 2

ภาพที่ 188 ภาชนะดินเผาหมายเลข 3

ภาพที่ 189 ภาชนะดินเผาหมายเลข 4

ภาพที่ 190 ภาชนะดินเผาหมายเลข 5

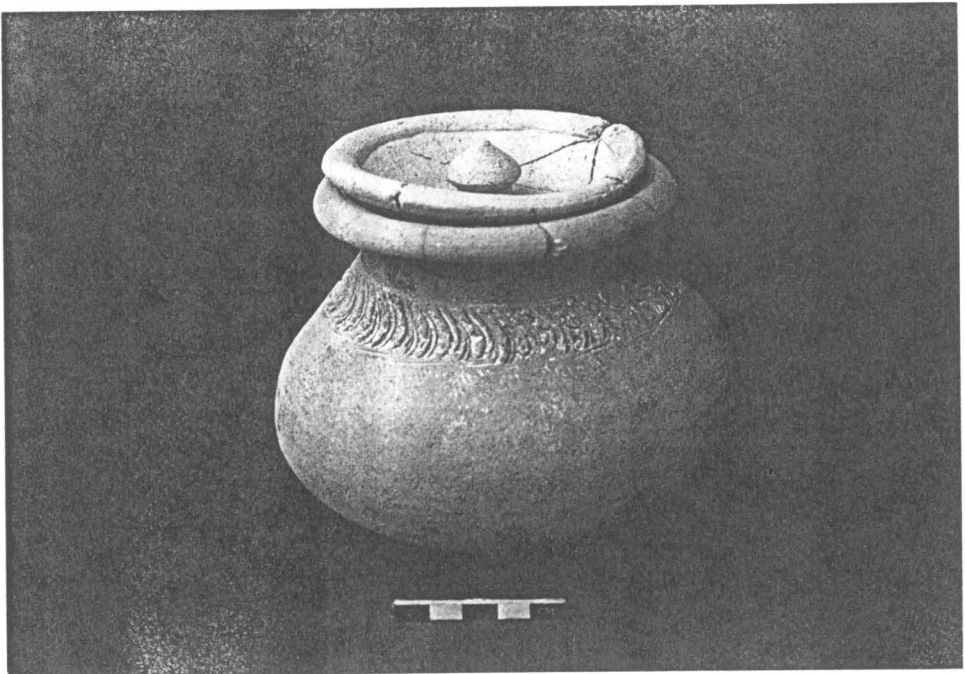
ภาพที่ 191 ภาชนะดินเผาหมายเลข 6

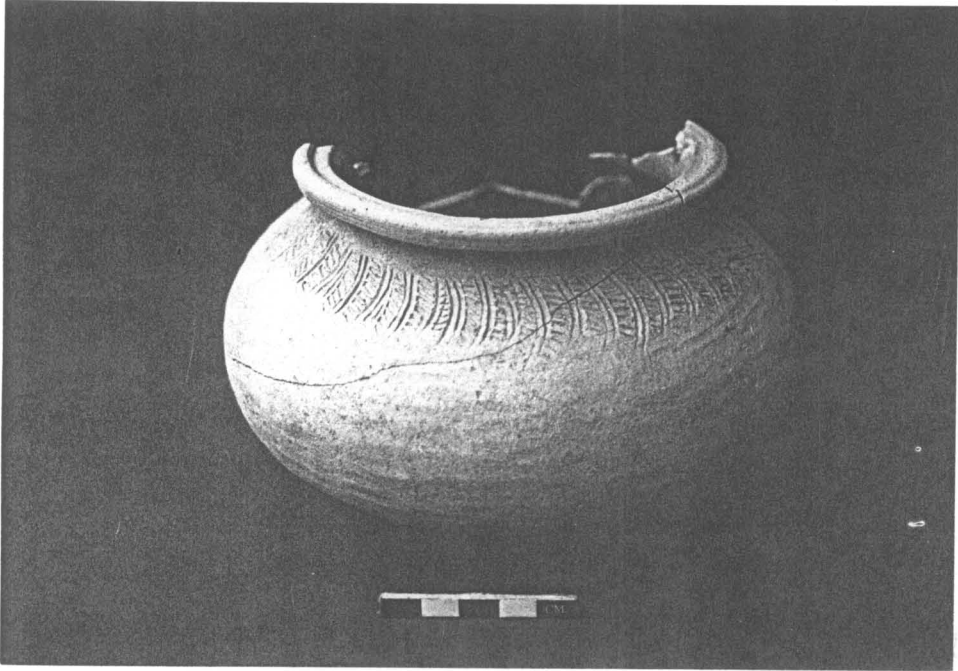
ภาพที่ 192 ภาชนะดินเผาหมายเลข 7

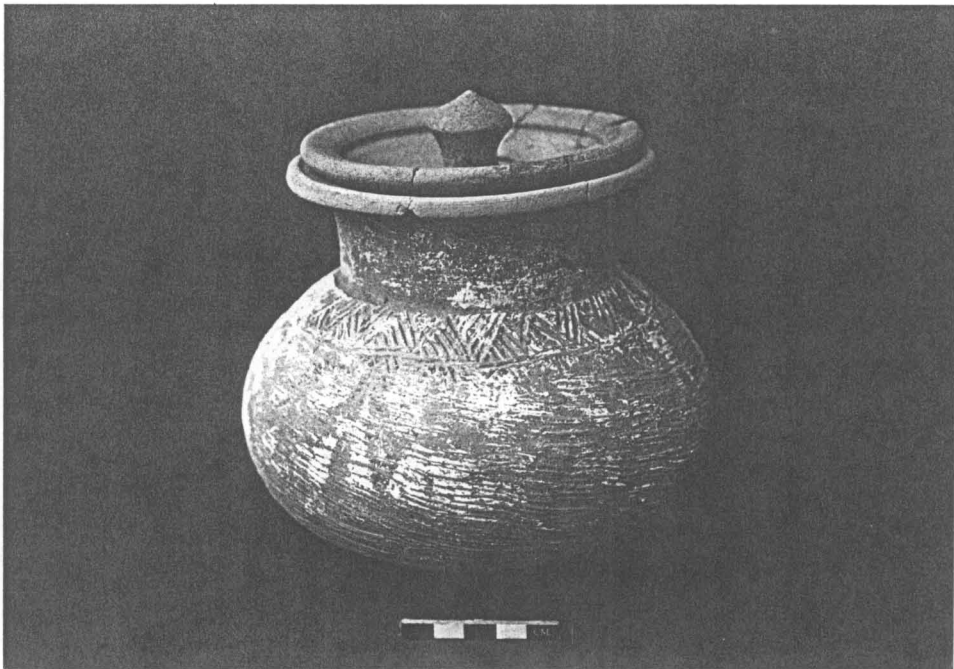
ภาพที่ 193 ภาชนะดินเผาหมายเลข 8

ภาพที่ 194 ภาชนะดินเผาหมายเลข 9

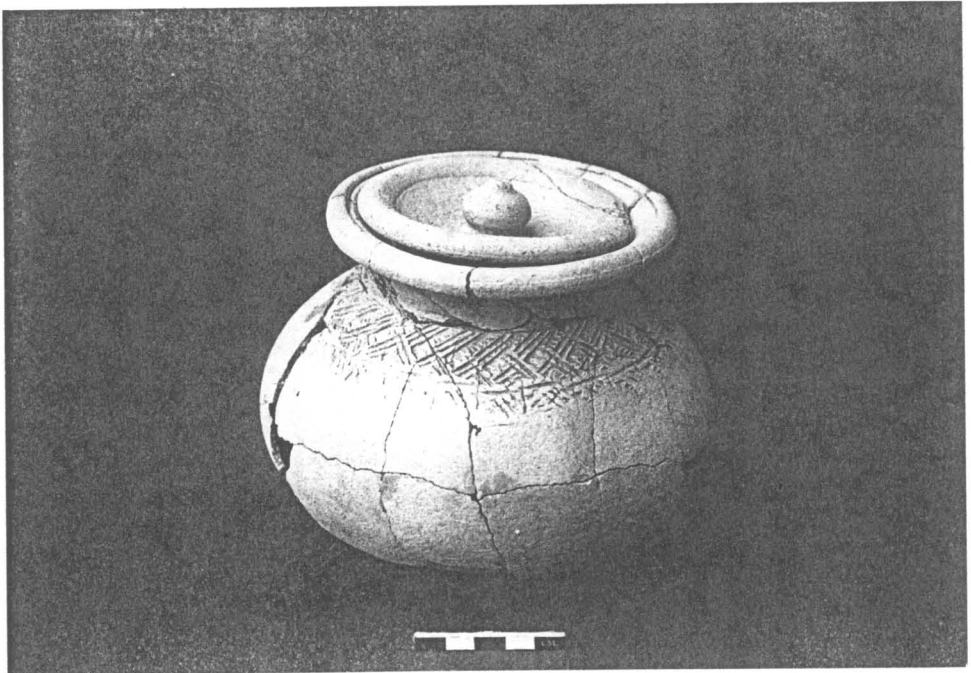
ภาพที่ 195 ภาชนะดินเผาหมายเลข 10

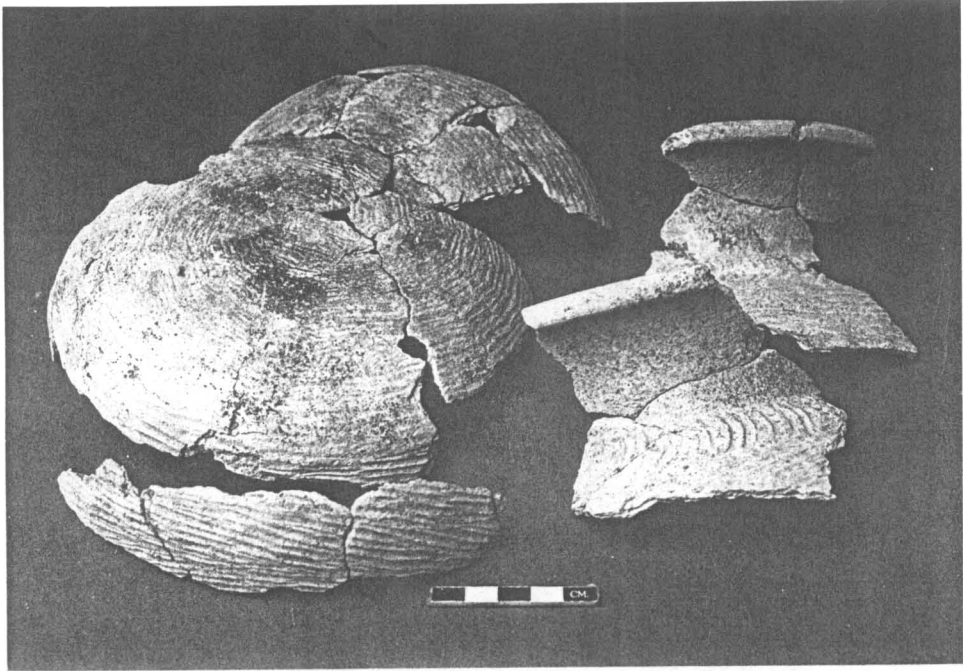
ภาพที่ 196 ภาชนะดินเผาหมายเลข 11

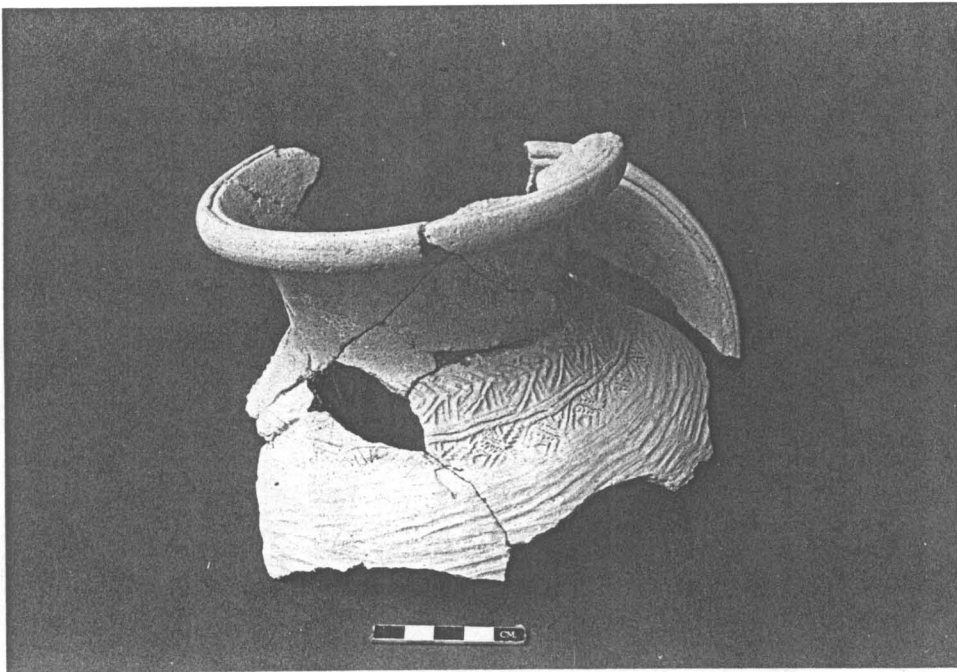
ภาพที่ 197 ภาชนะดินเผาหมายเลข 12

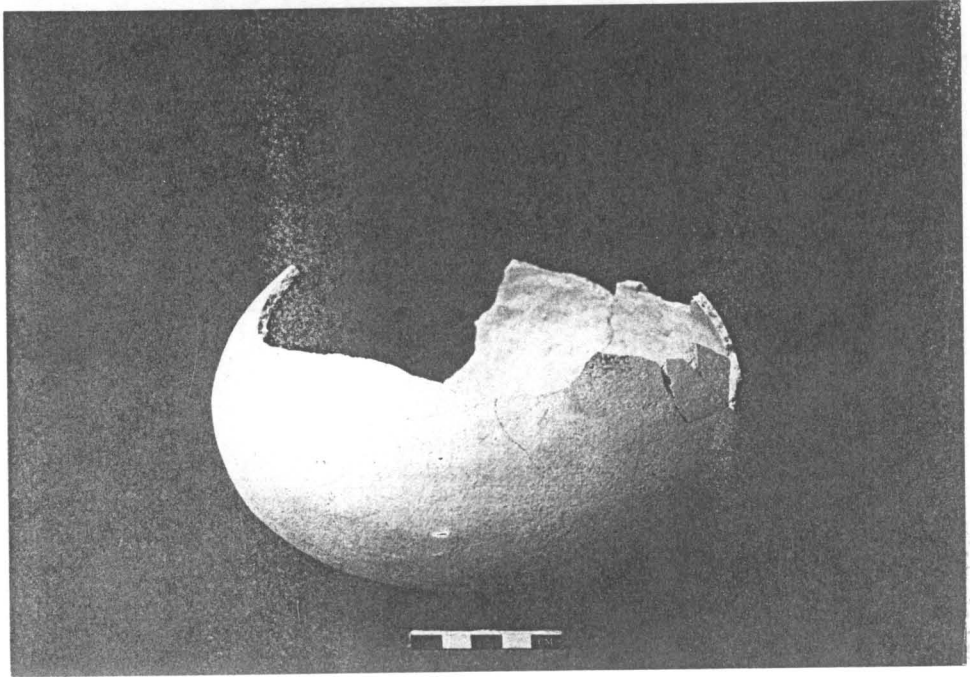
ภาพที่ 198 ภาชนะดินเผาหมายเลข 13

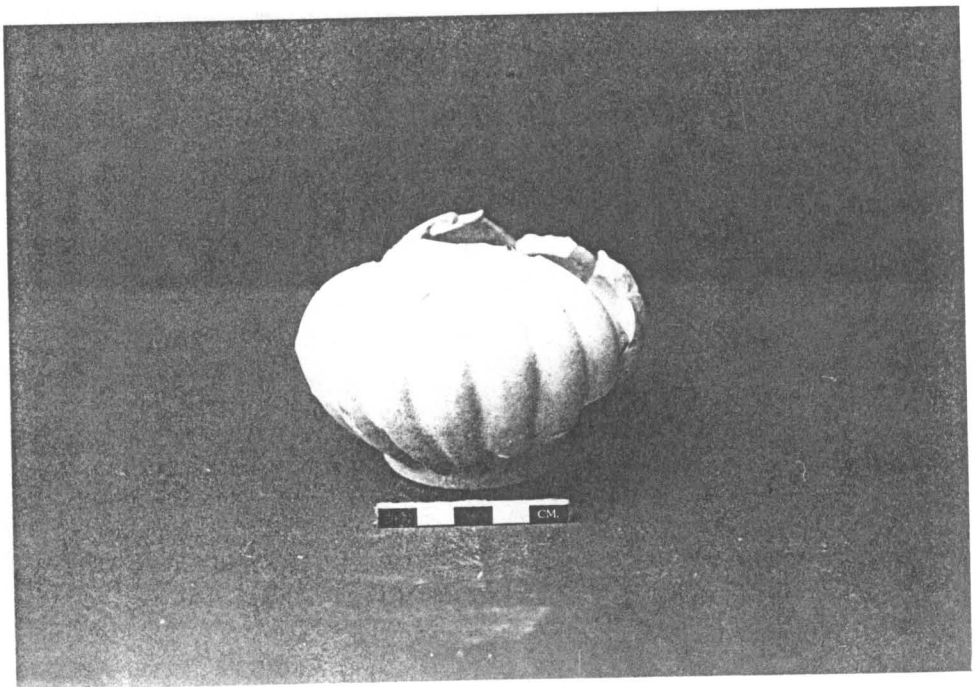
ภาพที่ 199 ภาชนะดินเผาหมายเลข 14

ภาพที่ 200 ภาชนะดินเผาหมายเลข 15

ภาพที่ 201 ภาชนะดินเผาหมายเลข 16

ภาพที่ 202 ภาชนะดินเผาหมายเลข 17

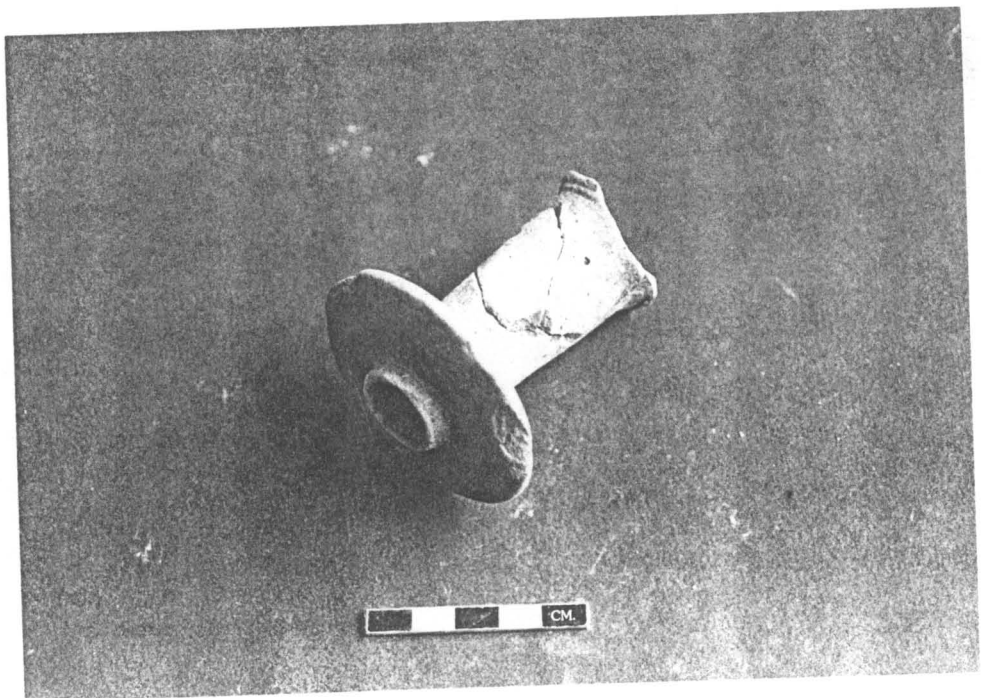
ภาพที่ 203 ภาชนะดินเผาหมายเลข 18

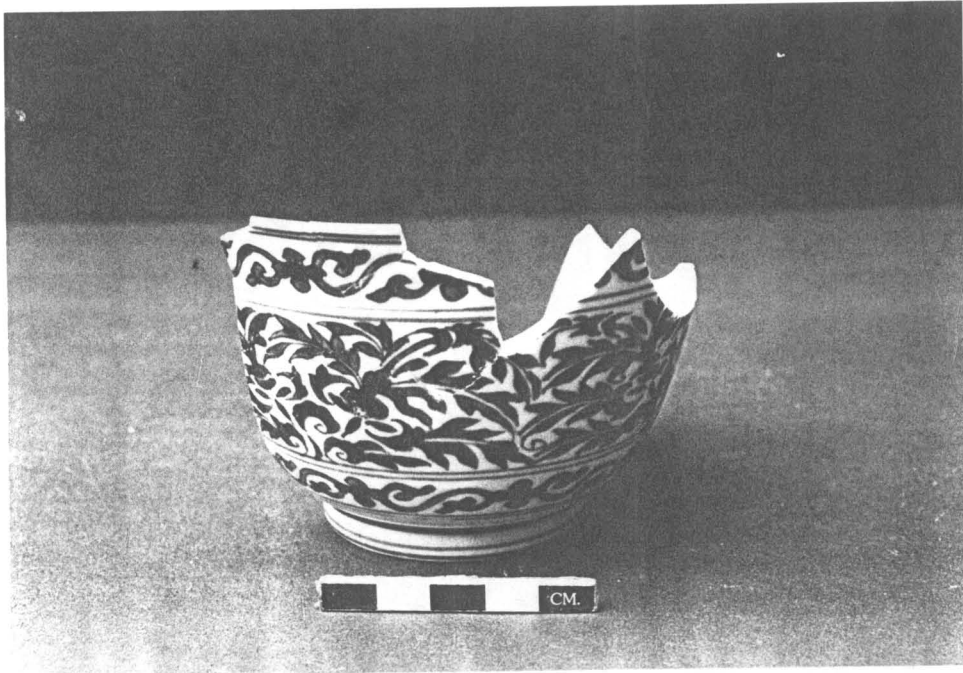
ภาพที่ 204 ภาชนะดินเผาหมายเลข 19

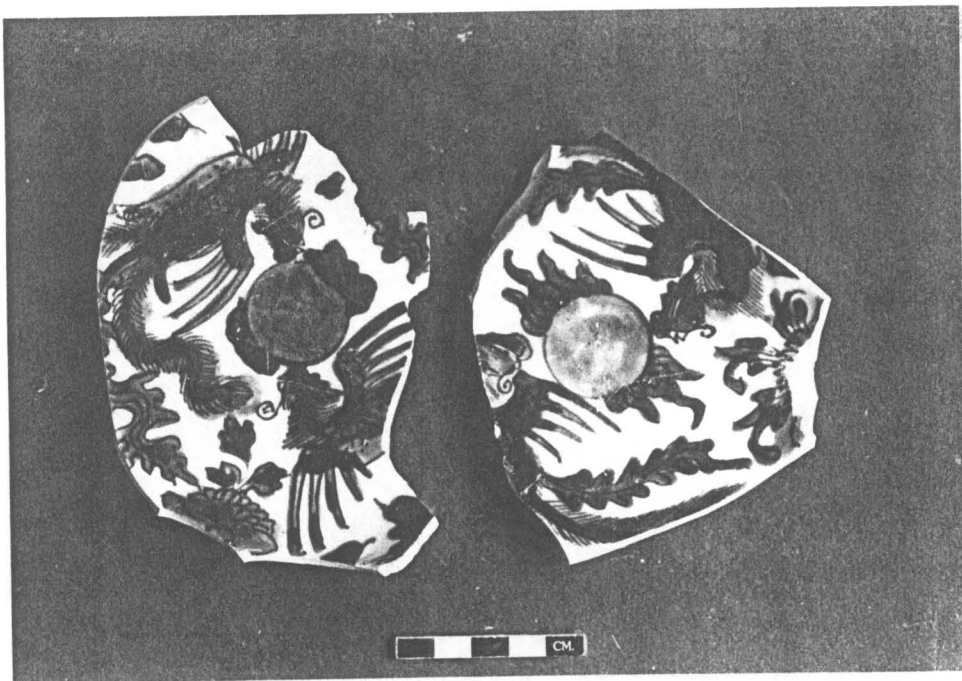
ภาพที่ 205 ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งจากแหล่งเตาบ้านบางปูนจังหวัดสุพรรณบุรี

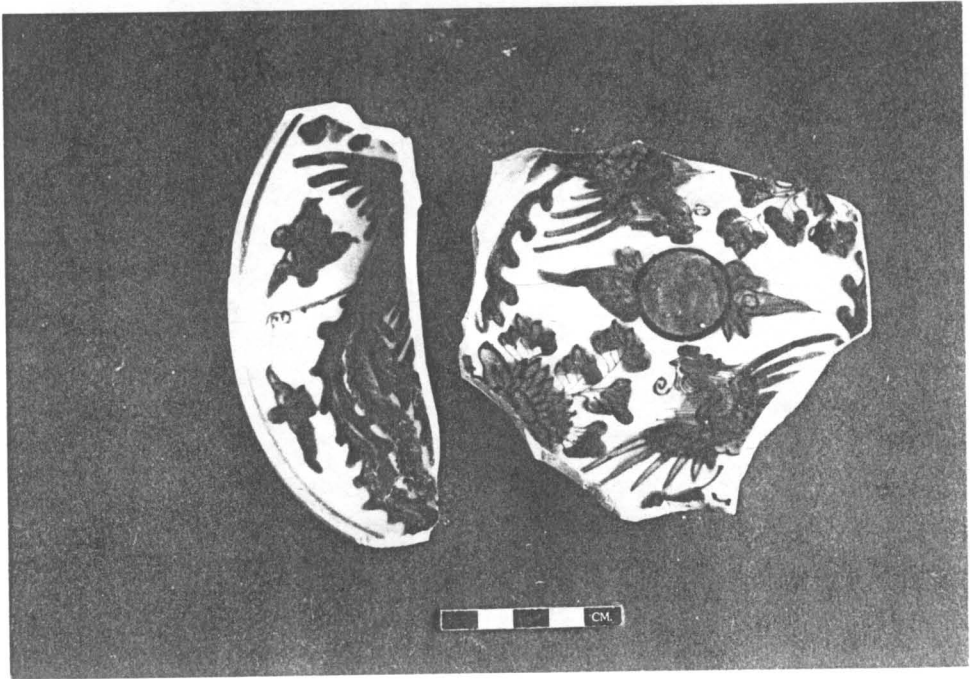
ภาพที่ 206 พวงกาดินเผา

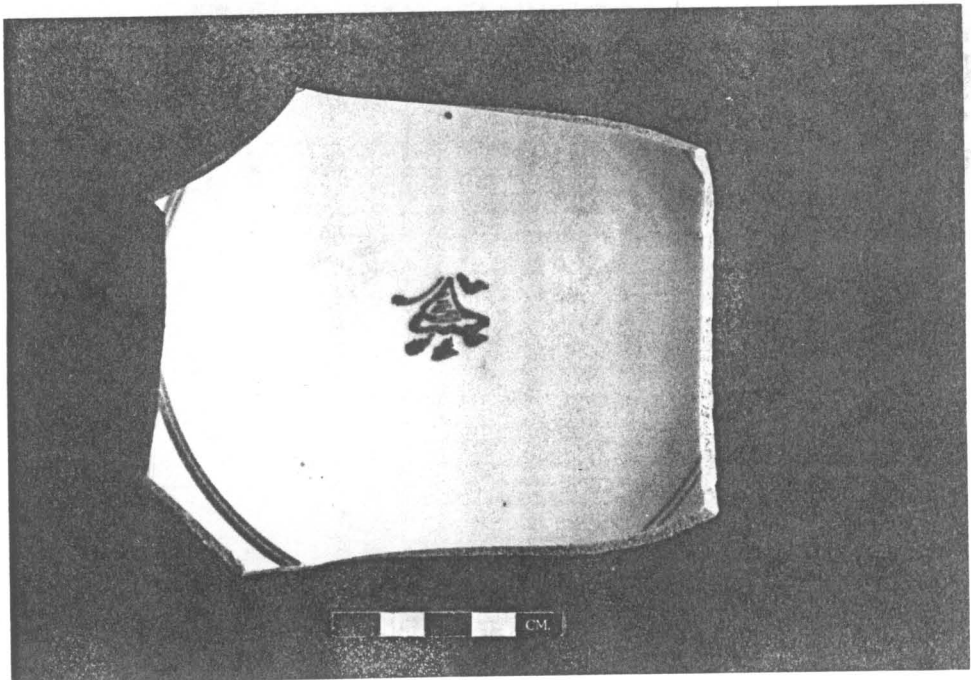
ภาพที่ 207 เศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง

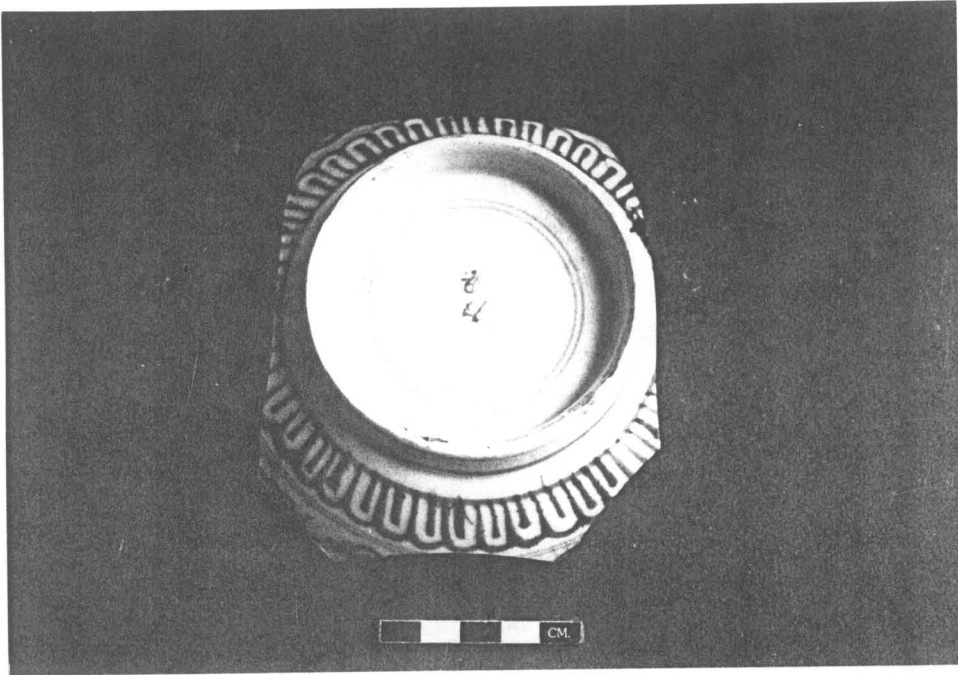
ภาพที่ 208 เศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง

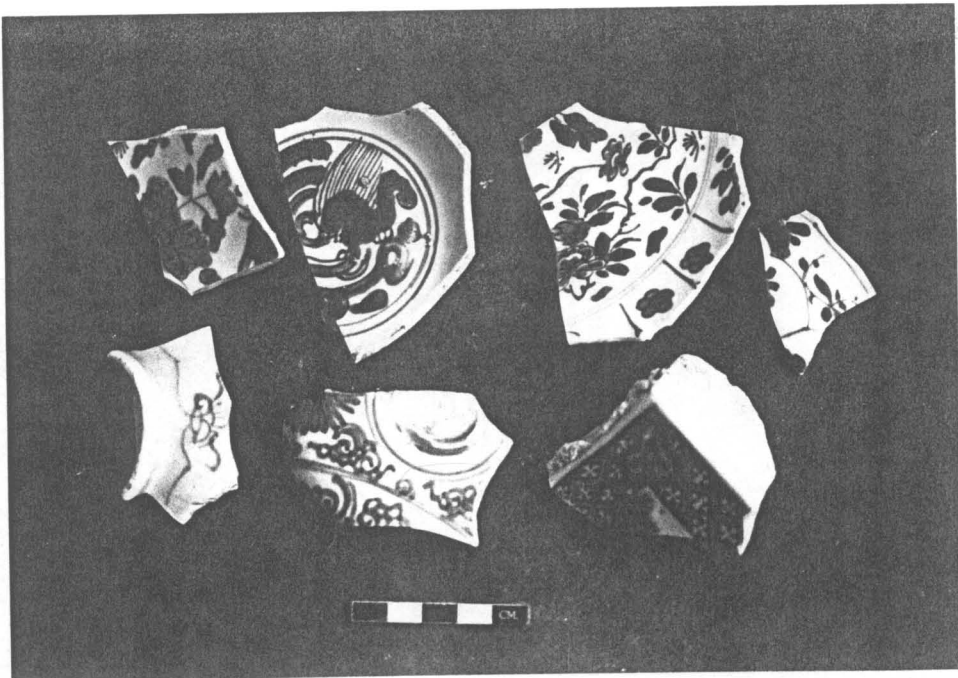
ภาพที่ 209 เศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง

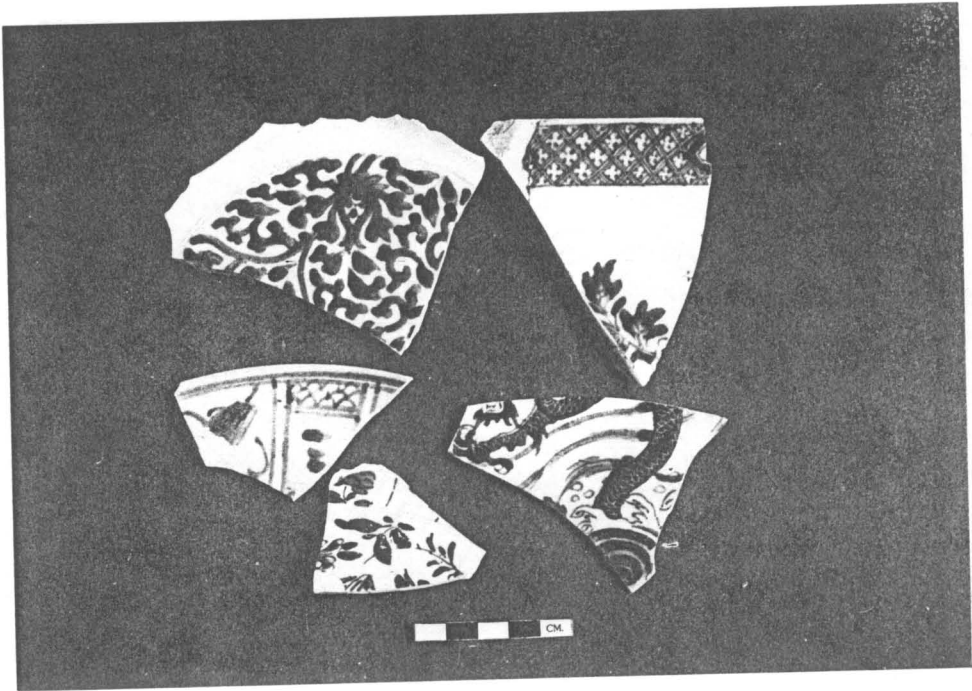
ภาพที่ 210 เศษเครื่องถ้วยจีนเขียนลายเห็ดศักดิ์สิทธิ์ (หลังซี)

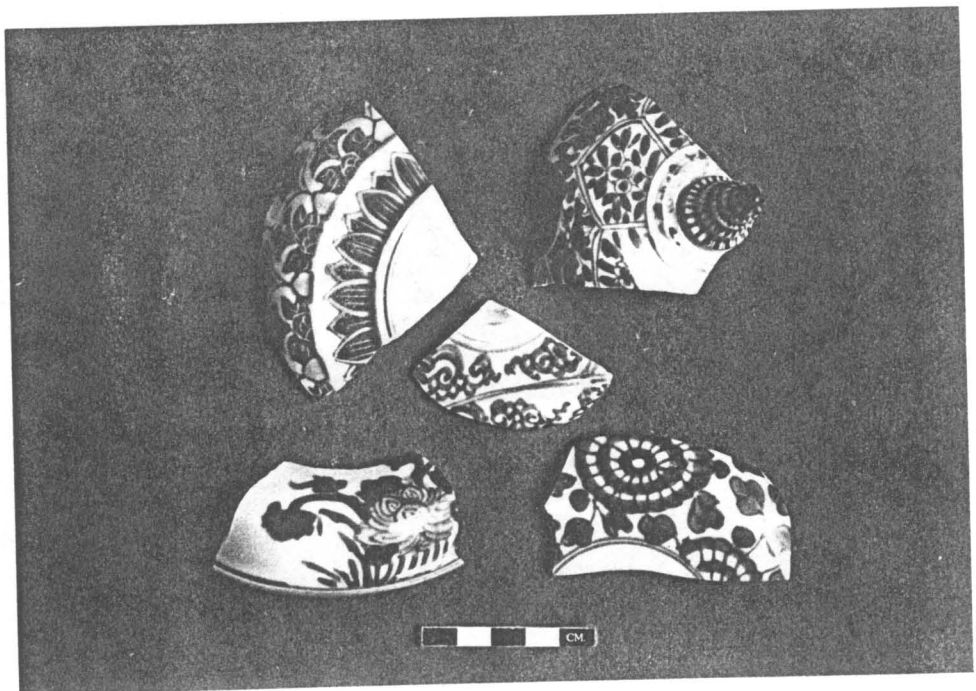
ภาพที่ 211 เศษเครื่องถ้วยจีนเขียนลายกตึบบัว

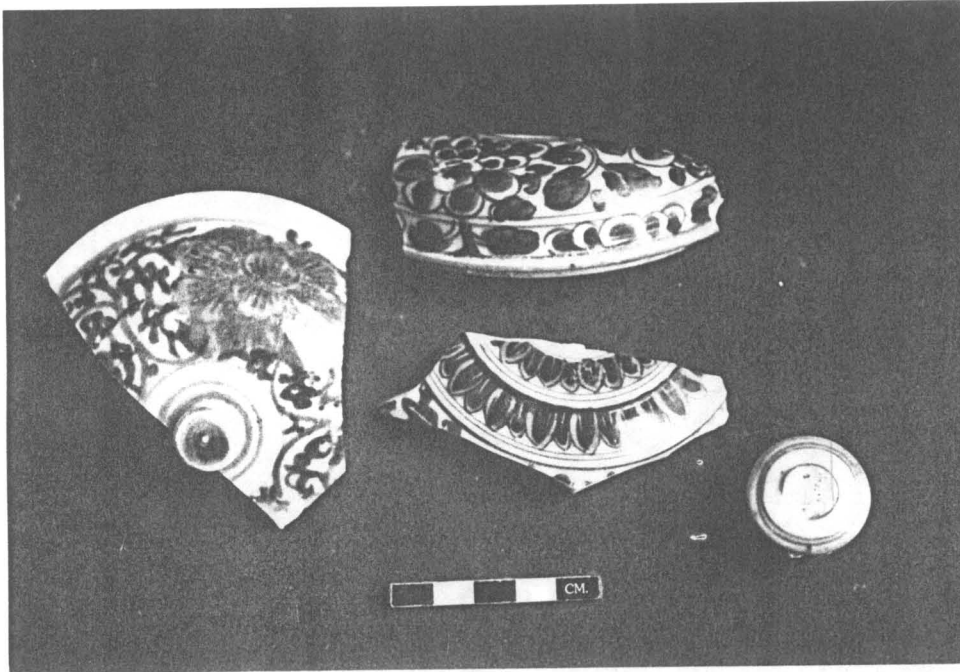
ภาพที่ 212 ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงและชิง

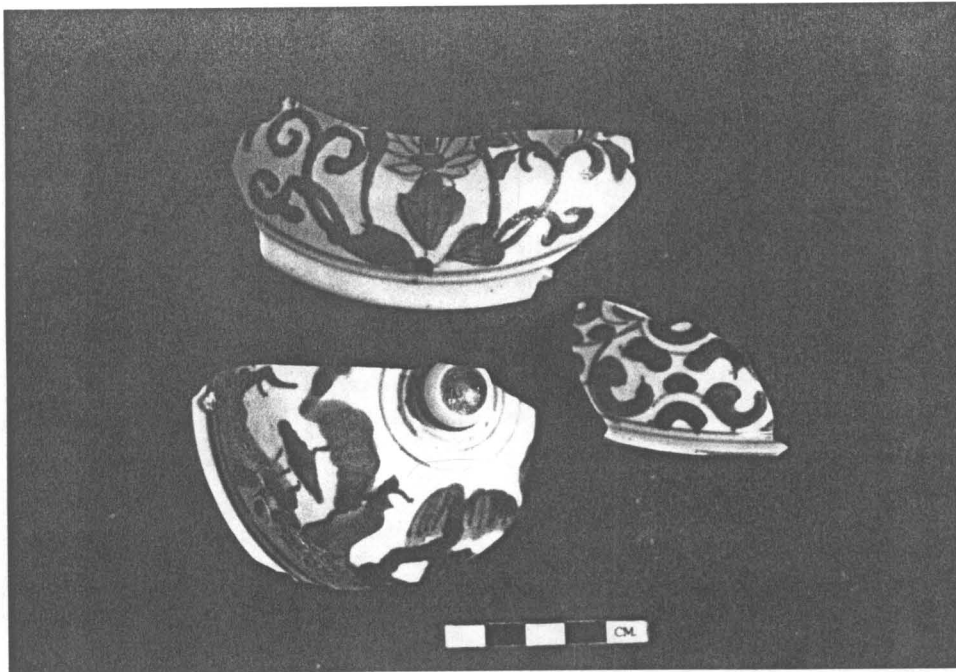
ภาพที่ 213 ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง

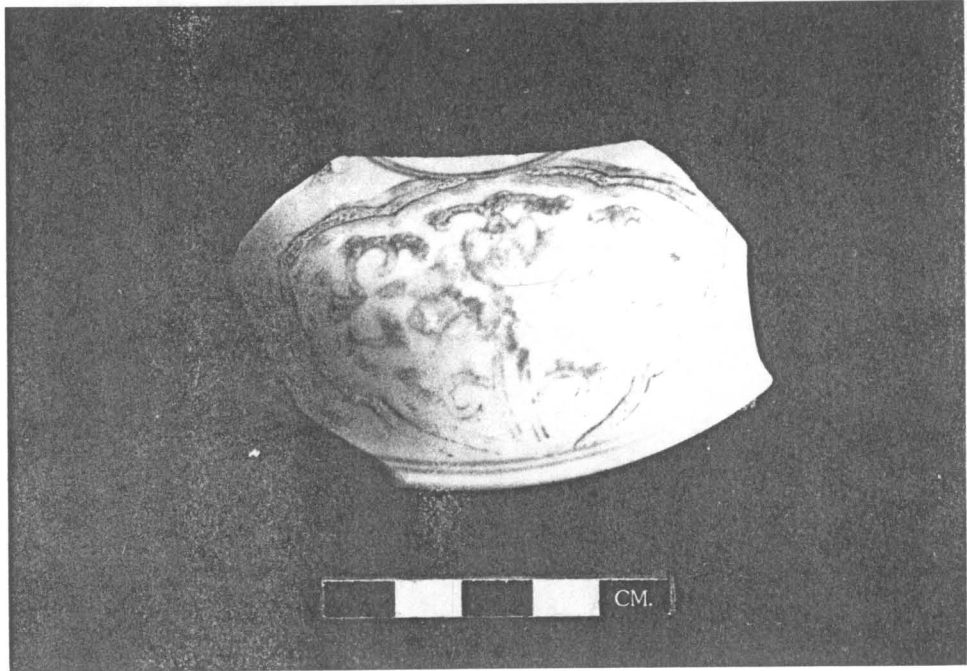
ภาพที่ 214 ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนทรงฝาสมัยราชวงศ์ซิง

ภาพที่ 215 ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนทรงฝาส้มยี่ราชวงศ์ชิง

ภาพที่ 216 ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนทรงฝาส้มยี่ราชวงศ์หมิง

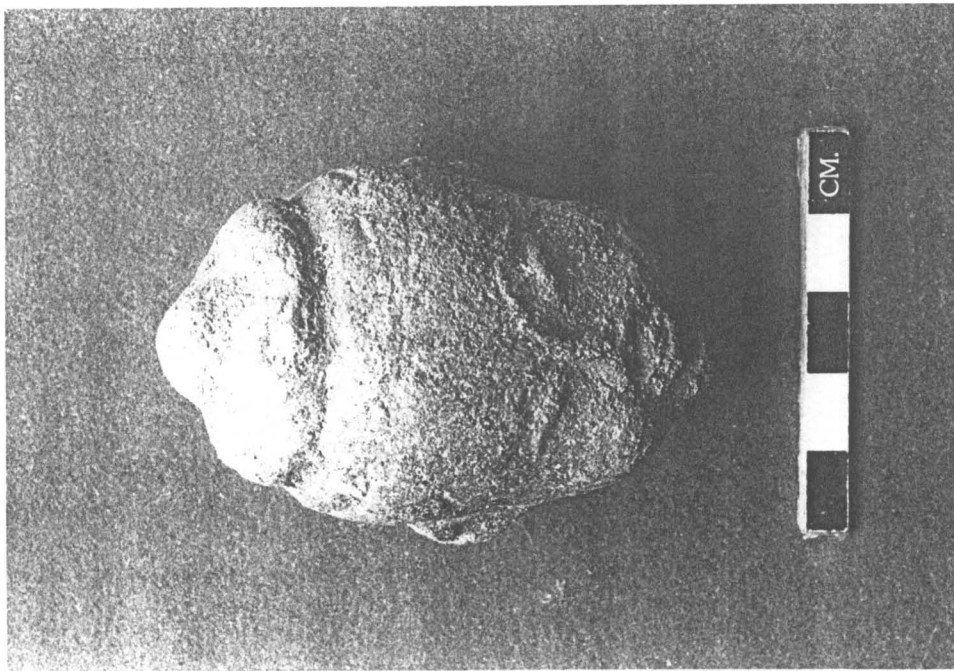
ภาพที่ 217 ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนทรงฟาสัมัยราชวงศ์หมิง

ภาพที่ 218 ตัวอย่างเศษเครื่องถ้วยจีนลายเขียนสมัยราชวงศ์หมิง

ภาพที่ 219 ตะกุดตำริด

ภาพที่ 220 ศีรษะตุ๊กตาดินเผารูปเด็ก (SF 1)

ภาพที่ 221 ศีรษะตุ๊กตาดินเผารูปนุรุษ (SF 15)

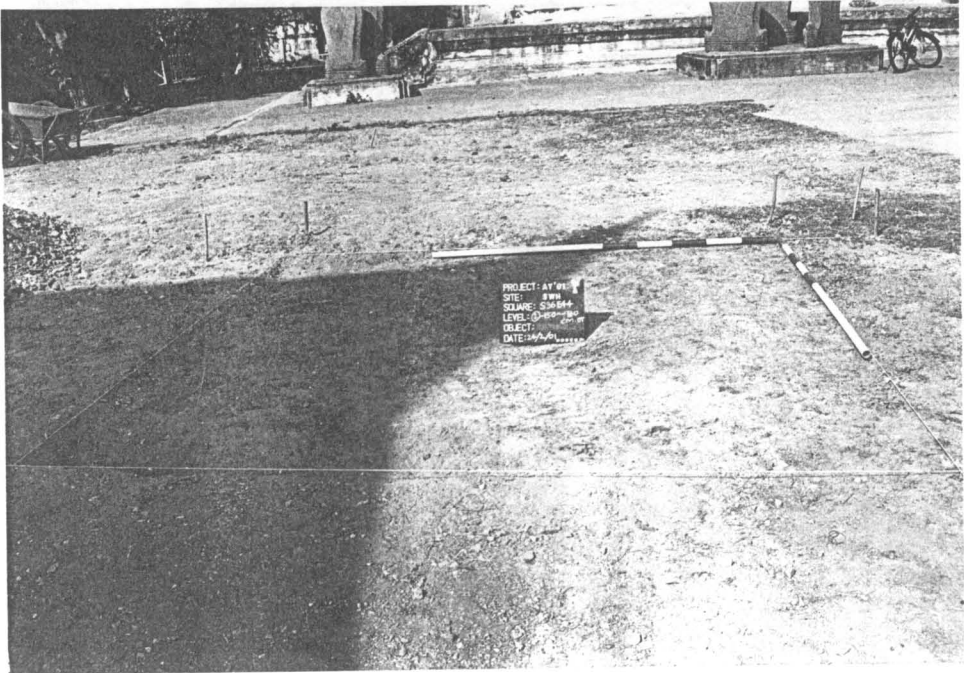
ภาพที่ 222 ศีรษะตุ๊กตาดินเผารูปเด็ก (SF 18)

ภาพที่ 223 ศีรษะตุ๊กตาดินเผารูปสตรี (SF 36)

ภาพที่ 224 แผ่นชินพบในหลุมขุดทดสอบที่ 1 (ขยาย 2) ระดับที่ -201CM.DT

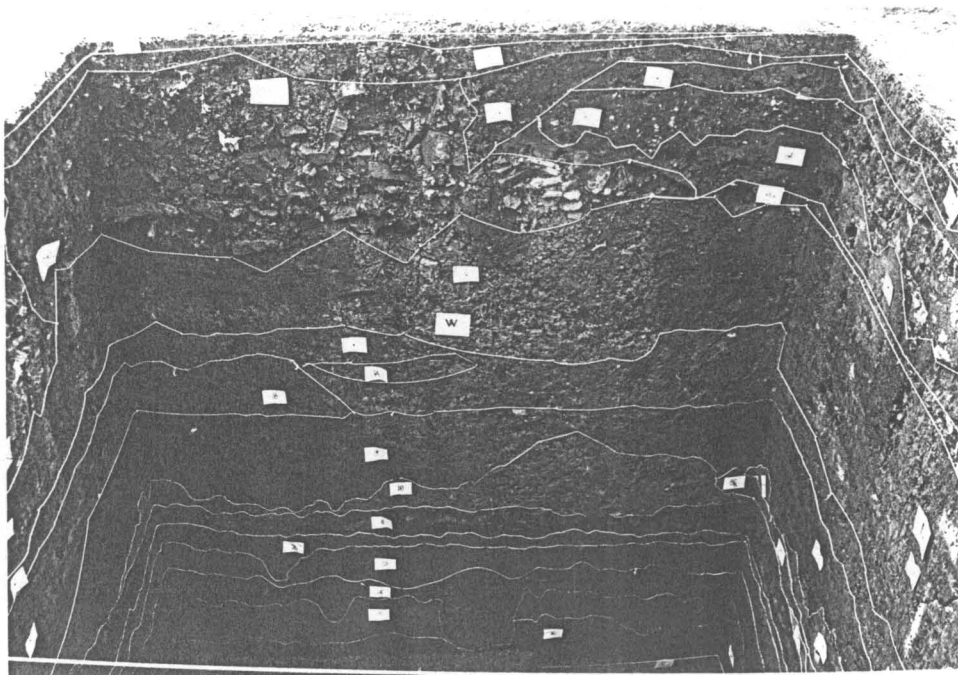
ภาพที่ 225 หลุม P.1 ด้านใต้ของเจดีย์ประธาน

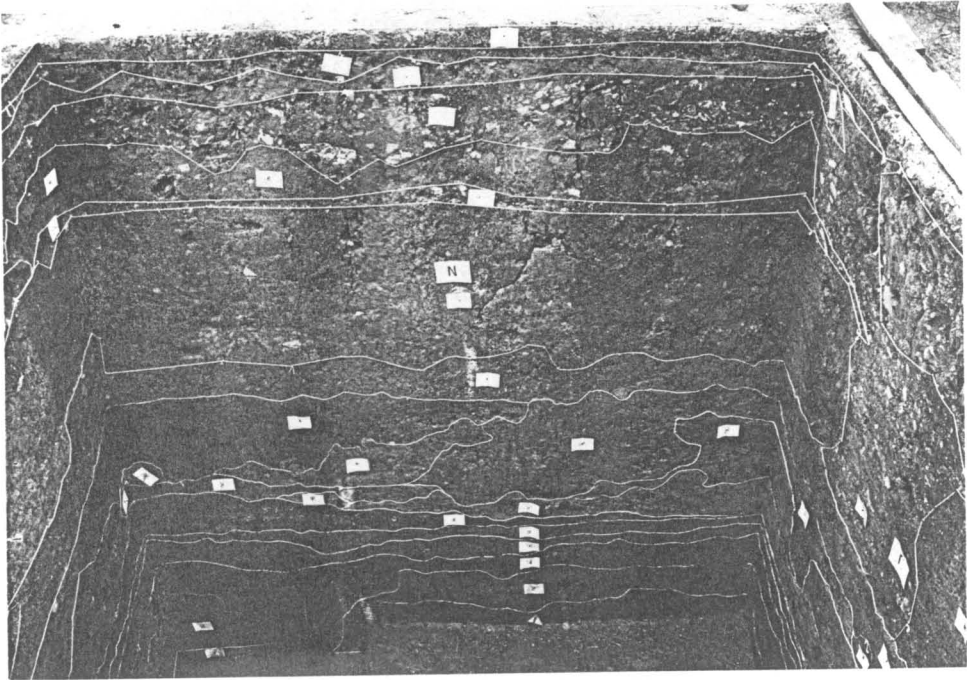
ภาพที่ 226 ขณะปฏิบัติงานหลุม P.1

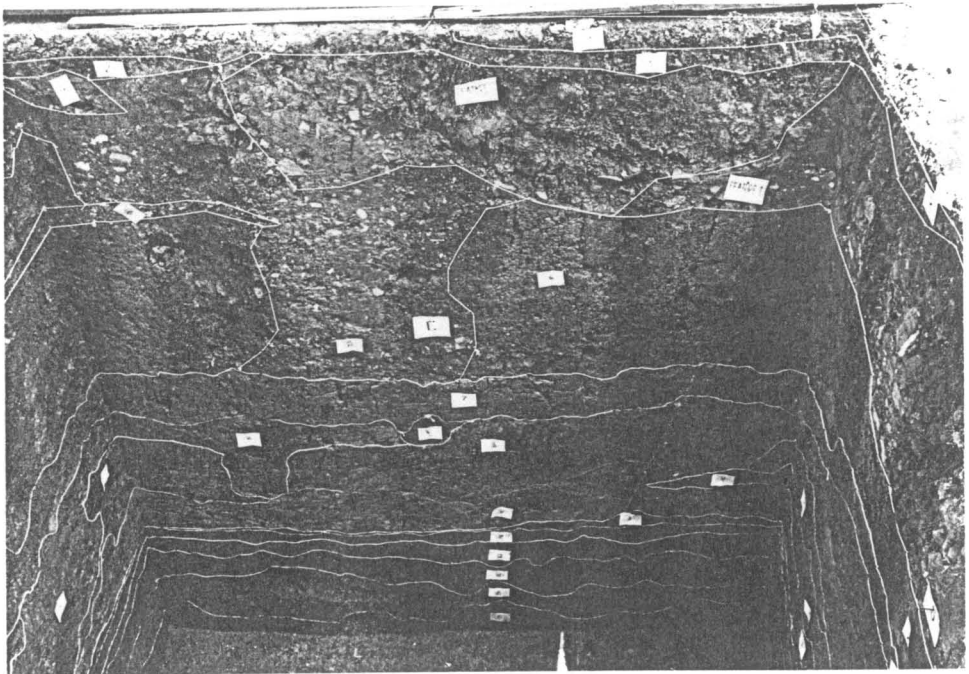
ภาพที่ 227 โครงกระดูกสุนัขที่พบในหลุม P.1 ระดับที่ -190CM.DT

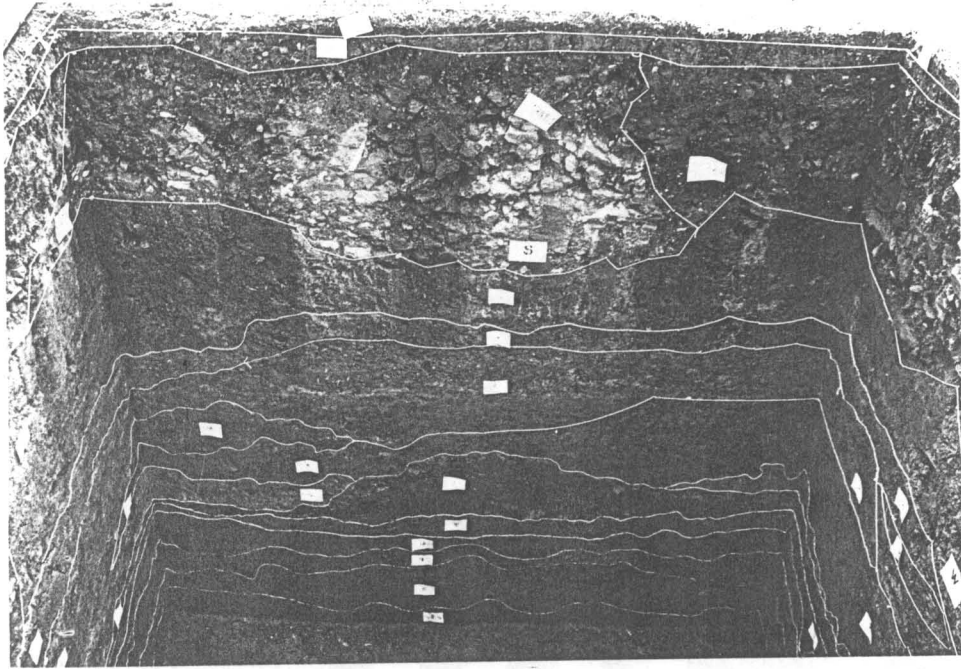
ภาพที่ 228 ผังชั้นดินหลุม P.1 ด้านตะวันตก

ภาพที่ 229 ผังชั้นดินหลุม P.1 ด้านเหนือ

ภาพที่ 230 ผังชั้นดินหลุม P.1 ด้านตะวันออก

ภาพที่ 231 ผังชั้นดินหลุม P.1 ด้านใต้

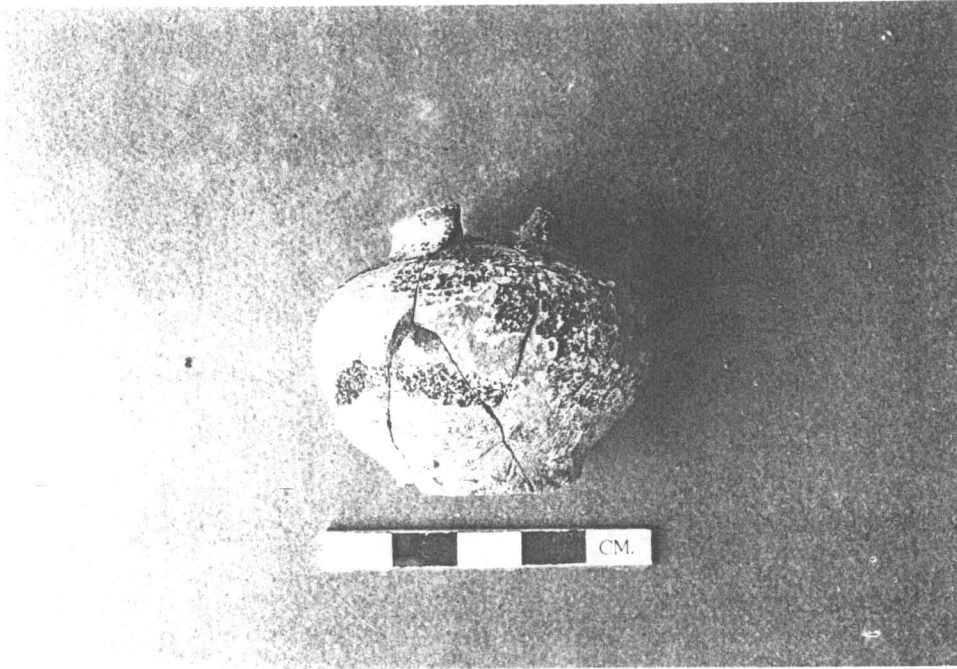
ภาพที่ 232 พระวรกายพระพุทธรูปสำริด

ภาพที่ 233 เศษภาชนะดินเผาทรงถ้วยเคลือบเขียวจากแหล่งเตาศรีสังขานาลัย จังหวัดสุโขทัย

ภาพที่ 234 เศษภาชนะดินเผาทรงกระปุกเขียนสีดำใต้เคลือบเครื่องถ้วยเวียตนาม

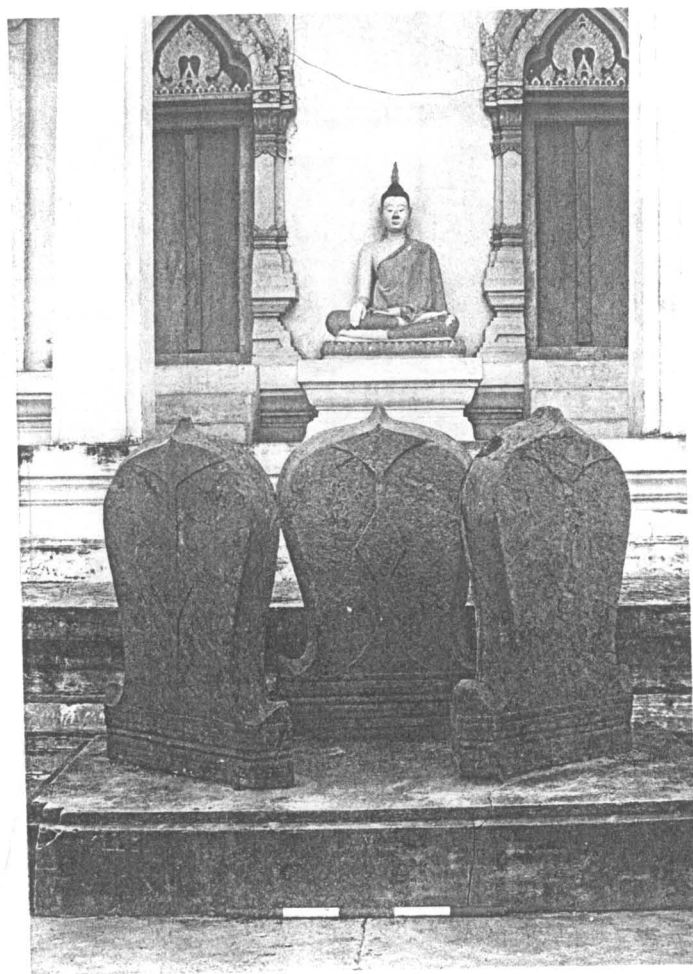
ภาพที่ 235 ภาชนะดินเผาทรงกระปุกขนาดเล็กเคลือบสีน้ำตาลจากแหล่งเตาแม่ น้ำน้อย

ภาพที่ 236 ด้านหลังวิหารพระนั่ง

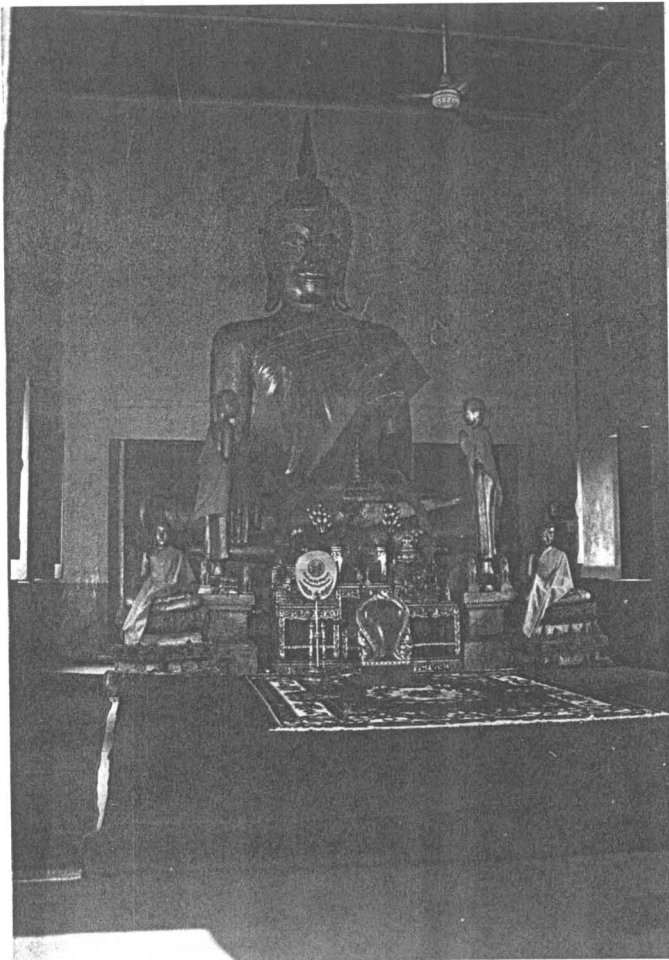
ภาพที่ 237 ภาพถ่ายพระอุโบสถเก่าก่อนบูรณะใหม่บนรากฐานเดิม

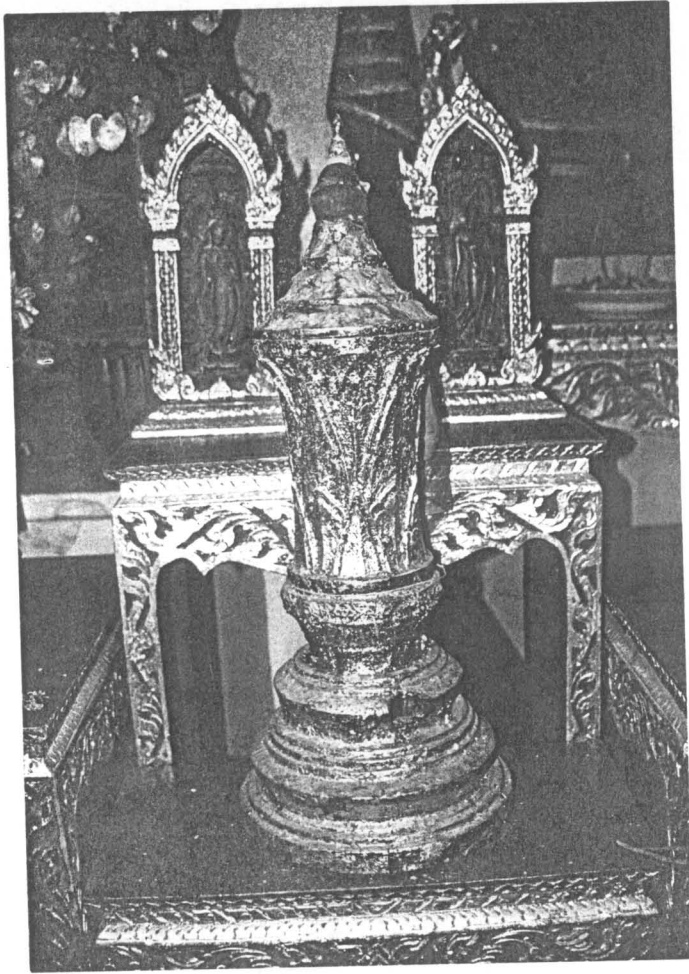
ภาพที่ 238 เสมา 3 ใบตั้งอยู่บนฐานเดียวกันด้านหลังพระอุโบสถ

ภาพที่ 239 ใบเสมาใกล้มุมตะวันออกเฉียงใต้ของพระอุโบสถ

ภาพที่ 240 พระประธานภายในพระอุโบสถ

ภาพที่ 241 โกศบรรจุกะตุกที่ได้จากแท่นฐานสี่เหลี่ยมด้านตะวันตก
ของเจดีย์ประธานจุดพบและเก็บรักษาโดยทางวัด

ภาพที่ 242 เจดีย์ประธานวัดวรเชษฐาราม

ภาพที่ 243 เจดีย์ประธานวัดวรเชษฐาราม

ภาพที่ 244 ขาสีงห์ของประติมากรรมสิงห์ปูนปั้น วัดแม่นางปลื้ม

ภาพที่ 245 เจดีย์ประธานวัดธรรมิกราช

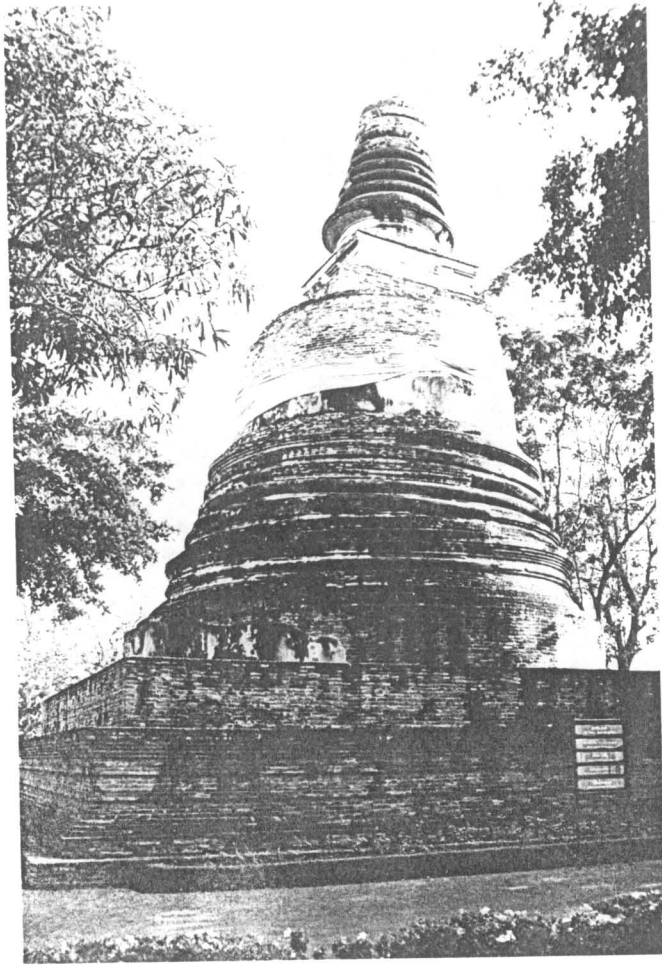
ภาพที่ 246 ประติมากรรมสิงห์ปูนปั้น วัดธรรมิกราช

ภาพที่ 247 ประติมากรรมสิงห์ปูนปั้น วัดธรรมิกราช

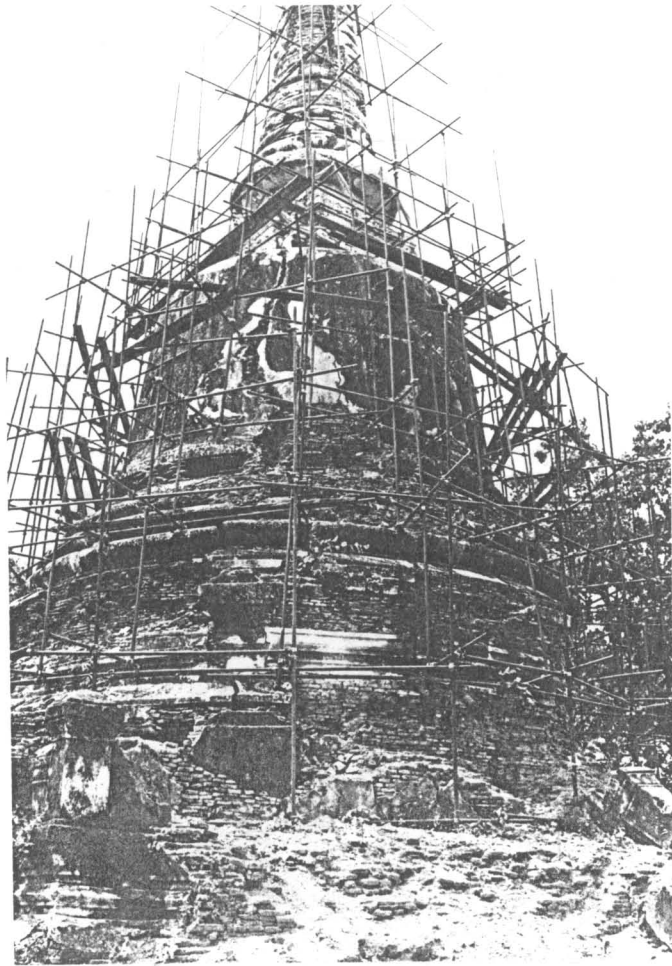
ภาพที่ 248 เจดีย์รายวัดใหญ่ชัยมงคล

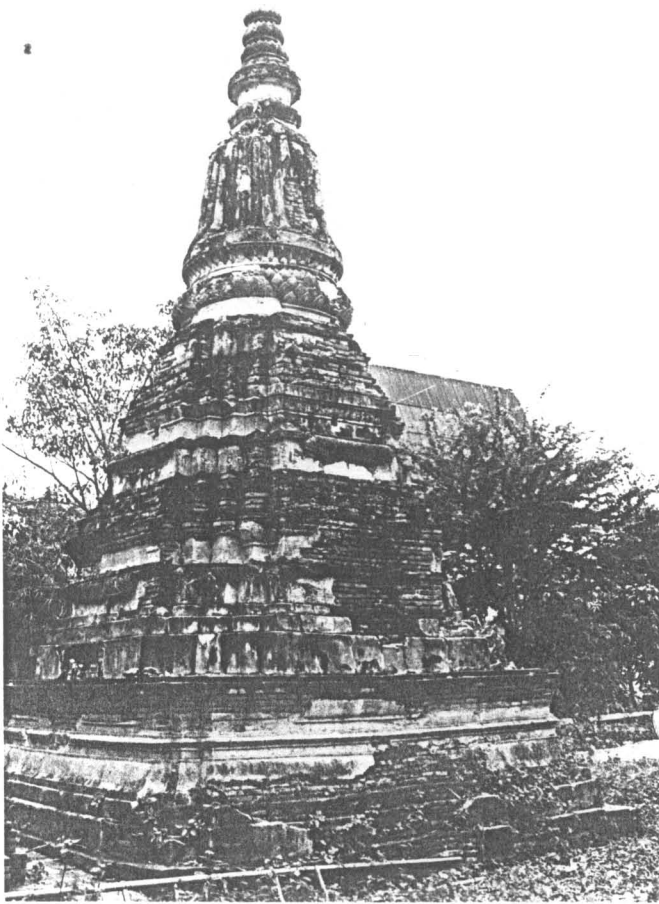
ภาพที่ 249 เจดีย์รายวัดใหญ่ชัยมงคล

ภาพที่ 250 เจดีย์ประธานวัดสุวรรณดาราราม

ภาพที่ 251 เจดีย์ประธานวัดศาลาปูน

ภาพที่ 252 เจดีย์รายทรงเครื่อง หมายเลข 7 วัดกุเขาทอง

ภาพที่ 253 ใบเสมาของพระอุโบสถ วัดพระศรีสรรเพชญ์